

1. Frumvarp

til fjárlaga fyrir árið 1923.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

I. KAFLI.

Tekjur.

1. gr.

Árið 1923 er ætlast til, að tekjur ríkisins verði svo sem talið er í 2.—5. gr., og að þeirra verði aflað með tekjugreinum, sem þar eru talðar.

2. gr.

Þessir skattar og tollar er ætlast til að nemi:

	kr.	kr.
1. Fasteignaskattur	210000	1010000
2. Tekjuskattur og eignarskattur ..	800000	
3. Aukatekjur	250000	
4. Erfðafjárskattur	30000	
5. Vitagjald	150000	440000
6. Leyfisbrjefagjöld ..	10000	
7. Útflutningsgjald ..		600000
8. Áfengistollur (þar með óáfengt öl, áfengislaust vín, ávaxtasafi og limonade)	250000	2910000
9. Tóbakstollur	600000	
10. Kaffi- og sykurtollur ..	800000	
11. Vórutollur	1200000	
12. Annað aðflutningsgjald	60000	
Flyt ...	...	4960000

	kr.	kr.
Flutt ...		4960000
13. Gjald af konfekt og brjóstsykursgerð		20000
14. Stimpilgjald		500000
15. Lestagjald af skipum		40000
16. Pósttekjur	300000	
17. Símatekjur	1000000	
		1300000
18. Tóbakseinkasala		200000
19. Bifreiðaskattur		30000
Samtals ...		7050000

3. gr.

Tekjur af fasteignum ríkissjóðs eru talðar:

	kr.	kr.
1. Eftirgjald eftir jarðeignir ríkissjóðs		30000
2. Tekjur af kirkjum		50
3. Tekjur af silfurbergsnámunum í Helgustaðafjalli		10000
4. Tekjur af skipum		150000
Samtals ...		190050

4. gr.

Tekjur af bönkum, Ræktunarsjóði, verðbrjefum o. fl. er áætlað:

	kr.	kr.
1. Tekjur af bönkum		250000
2. Tekjur af Ræktunarsjóði		20000
3. Vextir af bankavaxtabrjefum, keyptum samkvæmt lög- um nr. 14, 9. júlí 1909		40000
4. Væntanlega útdregið af þeim brjefum		15000
Flyt ...		325000

	kr.	kr.
Flutt ...		325000
5. Arður af hlutafje (100000 kr.) i Eimskipafjelagi Íslands		6000
6. Vextir af innstæðum i bönkum		5000
7. Greiðsla frá Landsversluninni		240000
Samtals ...		576000

5. gr.

Óvissar tekjur, ýmislegar greiðslur og endurgjöld er talið:

	kr.	kr.
1. Óvissar tekjur		20000
2. Endurgreidd skyndilán til embættismanna		400
3. Endurgreiddar aðrar fyrirframgreiðslur		2000
Samtals ...		22400

II. KAFLI.

Gjöld.

6. gr.

Árið 1923 eru veittar til gjalda upphæðir þær, sem tilgreindar eru í 7.—19. gr.

7. gr.

Greiðslur af lánum ríkissjóðs og framlag til Landsbankans er talið:

	kr.	kr.
I. Vextir:		
1. 4 ⁰ / ₁₀₀ lán úr ríkissjóði Danmerkur, 500000 kr., tekið 1908 til 15 ára til símalagninga	2333,33	
2. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán, tekið 1909 hjá dönskum bönkum, 1500000 kr. til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	36562,50	
3. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán hjá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn, 250000 kr., tekið 1912 til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	7593,76	
4. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán hjá dönskum bönkum, 500000 kr., tekið 1912 til 15 ára vegna sjerstakra útgjalda (Reykjavíkurhöfn o. fl.)	7500,00	
5. Ritsímalánið 1913, 4 ⁰ / ₁₀₀ og endurborgun á 30 árum, tekið hjá mikla norræna ritsímafjelaginu	16246,30	
6. Lán til ritsíma, tekið 20. okt. 1916 til 25 ára, með bankavöxtum hjá Landsbankanum, að upphæð 100000 kr.	5320,00	
7. 5 ⁰ / ₁₀₀ lán, tekið til símalagninga 1917 hjá mikla norræna ritsímafjelaginu, til 30 ára, 500000 kr.	22584,52	
8. Lán hjá Handelsbanken, gegn veði í skipum, 2 milj. kr., tekið 1917 til 10 ára, vextir ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ hærri en forvextir Þjóðbankans danska	66500,00	
9. Lán til ritsíma, tekið í Landsbankanum 20. jan. 1918 til 25 ára með bankavöxtum, 85000 kr.	4760,00	
10. Lán til Landsverslunarinnar, tekið 2. jan. 1918 með útlánsvöxtum hjá Íslandsbanka, að upphæð 1 milj. kr.	35000,00	
Flyt ...	204400,41	

	kr.	kr.
Flutt ...	204400,41	
11. Lán hjá rikissjóði Dana, tekið 1. des. 1918, með 5% vöxtum, 2½ milj. kr.	40000,00	
12. Lán hjá Háskóla Íslands, tekið 10. jan. 1919 með 5% vöxtum, afborgunarlaust, að upphæð 1 milj. kr.	50000,00	
13. Lán hjá dönskum bönkum, tekið 1. júlí 1919 með 5% vöxtum til 20 ára, 4½ milj. kr.	185625,00	
14. Innlent lán 1. júlí 1920 með 5½ % vöxtum til 20 ára, 3 milj. kr.	144375,00	
15. Enskt lán 1. sept. 1921 með 7% vöxtum til 30 ára, 1½ milj. kr.	105000,00	
		729400,41
II. Afborganir:		
1. Af láninu frá 1908	33333,33	
2. — — — 1909	50000,00	
3. — — — 1912	8333,33	
4. — — — 1912	33333,34	
5. — — — 1913	12744,72	
6. — — — 1916	4000,00	
7. — ritsímaláni 1917	9768,82	
8. — skipakaupaláni	200000,00	
9. — ritsímaláni Landsbankans	3400,00	
10. — Íslandsbankaláni 1918	100000,00	
11. — láni danskra banka 1919	225000,00	
12. — innlenda láninu 1920	150000,00	
13. — enska láninu 1921	50000,00	
		879913,54
III. Framlag til Landsbankans, 9. greiðsla		100000,00
Samtals ...		1709313,95

8. gr.

	kr.	kr.
Borðfje Hans Hátignar konungsins		60000

9. gr.

Til alþingiskostnaðar og yfirskoðunar landsreikninga er veitt:

	kr.	kr.
1. Til alþingiskostnaðar	220000	
2. Til yfirskoðunar landsreikninga	3000	
		223000
Samtals ...		223000

10. gr.

Til ráðuneytisins, hagstofunnar, sendiherra, utanríkismála og ríkisráðs-kostnaðar er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Ráðuneytið, ríkisfjehirðir o. fl.		
1. Til ráðherra:		
a. Laun	30000	
b. Til risnu	4000	
	34000	
2. Til utanferða ráðherra	8000	
3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins	95940	
4. Annar kostnaður	22000	
5. Fyrir að gegna ríkisfjehirðisstörfum	19340	
6. Til umbóta og viðhalds á stjórnarráðshúsinu og ráð-herrabústaðnum	3000	
		182280
B.		
Hagstofan.		
1. Laun hagstofustjóra	9500	
2. Laun aðstoðarmanns	6300	
3. Pappír, prentun og hefting hagskýrslna	10000	
4. Prentun eyðublaða	3000	
5. Húsaleiga, hiti og ljós m. m.	4000	
6. Aðstoðar- og skrifstofukostnaður	15000	
		47800
Flyt ...		230080

		kr.	kr.
	Flutt ...		230080
C.			
Sendiherra, utanríkismál og ríkisráðskostnaður.			
1. Til sendiherra í Kaupmannahöfn:			
a. Laun	20000		
b. Til húsaleigu	3000		
c. — risnu	5000		
d. — skrifstofuhalds	16000		
		44000	
2. Fyrir meðferð utanríkismála		12000	
3. Ríkisráðskostnaður		4000	
4. Kostnaður af sambandslaganefnd		12000	
			72000
Samtals ...			302080

11. gr.

Til dómgæslu og lögreglustjórnar o. fl. er veitt:

		kr.	kr.
A.			
Dómgæsla og lögreglustjórn.			
1. Hæstirjettur:			
a. Laun dómara	52500		
b. Laun ritara	6300		
c. Annar kostnaður	2500		
		61300	
2. Laun bæjarfógeta, sýslumanna og lögreglustjóra		176220	
3. Laun hreppstjóra		32400	
4. Skrifstofukostnaður bæjarfógetans í Reykjavík:			
a. Laun	23260		
b. Húsaleiga	3000		
c. Hiti, ljós og ræsting	2200		
d. Ýms gjöld	1940		
		30400	
Flyt ...		300320	

	kr.	kr.
Flutt ...	300320	
5. Skrifstofukostnaður lögreglustjórans í Reykjavík:		
a. Laun fulltrúa, 3 skrifara og innheimtumanns	24300	
b. Laun 3 tollvarða	16200	
c. Húsaleiga	6500	
d. Hiti og ljós	1500	
e. Ýms gjöld	10000	
	58500	
Fastir starfsmenn á skrifstofum bæjarfógeta og lögreglustjóra í Reykjavík njóta dýrtíðaruppbótar eftir reglum launalaganna.		
6. Skrifstofukostnaður sýslumanna og annara bæjarfógeta	60000	
7. Til hegningarhússins í Reykjavík og viðhaldskostnaðar fangelsa	15000	
8. Annar sakamála- og lögreglumála m. m. ...	12000	
9. Borgun til sjóðósmanna	1000	
10. Borgun til setu- og varadómara	3000	
		449820
B.		
Ýmisleg gjöld.		
1. Til þess að gefa út stjórnartíðindi:		
a. Þóknun fyrir útgáfu tíðindanna m. fl. ...	900	
b. Til pappírs og prentunar	12000	
c. Til kostnaðar við sendingar með póstum	1200	
	14100	
2. Burðareyri og embættiskeyti:		
a. Endurgjald handa embættismönnum fyrir burðareyri undir embættisbrjef	25000	
b. Fyrir embættiskeyti	60000	
	85000	
3. Brunaábyrgðar- og sótaragjald o. fl. fyrir nokkrar opinberar byggingar	8000	
4. Til embættiseftirlitsferða	6000	
5. Þóknun fyrir aðstoð verkfróðs manns við endurskoðun á skipamælingum	500	
6. Til landhelgisgæslu	30000	
7. Gjöld til yfirskattanefnda og fyrir skattvirðingar ...	5000	
		148600
Samtals ...		598420

12. gr.

Til læknaþkipunar og heilbrigðismála er veitt:

	kr.	kr.
1. Laun		327240
2. Til skrifstofukostnaðar landlæknis, eftir reikningi alt að		3000
3. Styrkur til læknisvitjana handa hreppum, sem eiga sjerstaklega erfiða læknissókn, alt að		6000
Styrkur þessi greiðist hreppsnefndum og er því skilyrði bundinn, að þær sendi með umsókn sinni skilagrein um hvernig verja á styrknum. Stjórnarráðið úthlutar honum aðeins til þeirra hreppa, sem um ræðir í 12. gr. 3—16 fjárl. 1922.		
4. Til núverandi aðstoðarlæknis á Ísafirði, enda nýtur hann eigi annara launa úr ríkissjóði		2500
5. Til augnlækninga:		
a. Styrkur til augnlæknis Andrjesar Fjeldsteds í Reykjavík	2400	
b. Styrkur til sama manns, til lækningaferða kringum landið á helstu viðkomustaði strandskipa, með því skilyrði, að hann hafi á hverri hringferð að minsta kosti hálfsmánaðar dvöl samtals á tveim hinum fjölmennustu viðkomustöðum, eftir samráði við stjórnarráðið, eftir reikningi, alt að	500	
		2900
6. Styrkur til tannlæknis Vilh. Bernhöfts í Reykjavík ...		1500
7. Styrkur til háls- og neflæknis Ólafs Þorsteinssonar í Reykjavík		1500
Styrkurinn til læknanna Andrjesar Fjeldsteds, Vilh. Bernhöfts og Ólafs Þorsteinssonar, er bundinn því skilyrði, að þeir, hver um sig, segi stúdentunum í læknaðeild háskólans til í sinni sjerfræði og veiti fátæku fólki ókeypis læknishjálp á tilteknum stað, ekki sjaldnar en 3 sinnum á mánuði.		
8. Til geislalækningastofu ríkisins		12000
9. Til Radiumsjóðs Íslands, styrkur til að reka radíumlækningar		2500
10. Holdsveikraspítalinn		91556
Sá kostnaður sundurliðast þannig:		
A. Laun læknis	9000	
B. Annar kostnaður:		
1. Laun starfsmanna	14000	
2. Viðurværi 59 manna (ca. 160 a. á dag)	34456	
Flyt	48456	
	9000	450696

		kr.	kr.
	Flutt ...	48456	9000
3. Klæðnaður	3000		450696
4. Meðul og sáraumbúðir	1800		
5. Eldsneyti	13000		
6. Ljósmeti	2000		
7. Húsbúnaður og áhöld	2500		
8. Viðhald á húsum	3000		
9. Þvottur og ræsting	3000		
10. Greftrunarkostnaður	500		
11. Skemtanir	800		
12. Skattar o. fl.	2500		
13. Ýmisleg gjöld	2000		
		82556	
		91556	
11. Geðveikrahælið á Kleppi			55340
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun lækni		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	10000		
2. Viðurværi 90 manna (ca. 160 a. á dag) ..	52560		
3. Klæðnaður 60 sjúklinga á 100 kr. handa hverjum	6000		
4. Meðul og umbúðir	600		
5. Ljós og hiti	10400		
6. Viðhald og áhöld	10000		
7. Þvottur og ræsting	2000		
8. Skemtanir	1000		
9. Skattar m. m.	1000		
10. Óviss gjöld	1500		
		95060	
		104060	
Þar frá dragast þessar tekjur:			
Meðgjöf með 64 sjúklingum, 200 a. á dag	46720		
Tekjur af búinu	2000		
		48720	
	Mismunur ..	55340	
	Flyt ...	...	506036

		kr.	kr.
	Flutt ...		506036
12. Heilsuhælið á Víflsstöðum			52120
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	30000		
2. Viðurværi	125000		
3. Lyf og hjúkrunargögn	8000		
4. Ljós og hiti	26000		
5. Þvottur og ræsting	6000		
6. Viðhald húsa	8000		
7. Viðhald vjela	5000		
8. Húsbúnaður og áhöld	8000		
9. Flutningskostnaður	9000		
10. Óviss gjöld	5000		
		230000	
		239000	
Þar frá dragast þessar tekjur:			
Meðgjöf með 80 sjúklingum, 5 kr. á dag	146000		
Meðgjöf með 5 sjúklingum, 8 kr. á dag	14600		
Meðgjöf með 18 börnum, 4 kr. á dag ...	26280		
		186880	
	Mismunur ...	52120	
Núverandi læknir á Víflsstöðum nýtur eftirlauna samkvæmt eftirlaunalögum 4. mars 1904 og telst embættisaldur hans frá 1. janúar 1910.			
13. Önnur gjöld:			
a. Styrkur til sjúkrahúsa og sjúkraskýla		10000	
Styrkurinn veitist eftir fjölda legudaga, ekki yfir 70 ára fyrir hvern dag, gegn því, að hjerað það, sem sjúkrahúsið á, leggi fram eins mikið og styrknum nemur.			
b. Styrkur til þess að koma upp sjúkraskýlum á fóstum læknissetrum, alt að þriðjungi byggingarkostnaðar, og með því skilyrði, að stjórnarráðið samþykki teikningu af húsinu, eftir að hafa fengið álit landlæknis, og að sýslufjelag það eða hreppsfjelag, er sjúkraskýlið heyrir til, taki það að sjer til eignar og rekstrar		20000	
	Flyt ...	30000	558156

	kr.	kr.
Flutt ...	30000	558156
c. Bólusetningarkostnaður	1500	
d. Gjöld samkv. 13. gr. í lögum 16. nóv. 1907, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma	4000	
e. Gjöld samkv. 25. gr. í lögum 6. nóv. 1902, um varnir gegn því, að næmir sjúkdómar berist til Íslands	1000	
f. Gjöld samkvæmt lögum nr. 61, 1921, um breytingu á fátækralögunum, 77. og 78. gr.	70000	
g. Kostnaður við heilbrigðiseftirlit lækna með alþýðuskólum	1500	
h. Styrkur til hjeraðslækna til utanferða, í því skyni að afla sjer nýrrar læknisþekkingar	3000	
Pennan styrk veitir stjórnarráðið, eftir tillögum landlæknis, og má hann ekki fara fram úr 250 kr. fyrir hverja mánaðardvöl erlendis.		
i. Styrkur til sjúkrasamlaga	6500	
Af þessum styrk greiðist sjúkrasamlagi Hins íslenska prentarafjelags alt að 200 kr. Styrkur þessi má þó ekki fara fram úr þeim styrk, er almenn sjúkrasamlög fá að lögum.		
j. Til berklahjúkrunarfelagsins Líknar, gegn að minsta kosti jafnmiklu frá bæjarsjóði Reykjavíkur	2000	
k. Utanfararkostnaður ungra yfirsetukvenna, til framhaldsnáms í Kristjáníu eða Kaupmannahöfn	800	
l. Viðbótarlaun yfirsetukonu í Grímsey, gegn jafnmikilli launabót annarstaðar frá	300	
		120600
14. Hluti rikissjóðs af launum yfirsetukvenna		25000
Samtals ...		703756

13. gr.

Til samgöngumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Póstmál.		
1. Laun:		
a. Eftir launalögum 86400		
b. Póstafgreiðslumenn utan Reykjavíkur ... 66000		
c. Brjefhirðingamenn 18000		
	170400	
2. Póstflutningur	170000	
3. Annar kostnaður:		
a. Skrifstofukostnaður í Reykjavík hjá aðalpóstmeistara og póstmeistara, eftir reikningi ... 8500		
b. Skrifstofukostnaður og aðstoð utan Reykjavíkur hjá póstmeisturum og á stærri póstafgreiðslum 20000		
c. Húsaleiga utan Reykjavíkur á stærri póststofum og póstafgreiðslum 11000		
d. Önnur gjöld 43000		
	82500	
		422900
B.		
Vegabætur.		
I. Stjórn og undirbúningur vegagerða:		
1. Laun vegamálastjóra 9500		
2. Laun aðstoðarverkfræðings 6840		
3. Ferðakostnaður þeirra og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 3500		
4. Til aðstoðarmanna og mælinga, alt að .. 7500		
5. Skrifstofukostnaður 7300		
	34640	
II. Flutningabrautir:		
1. Húvetningabraut 5000		
2. Skagfirðingabraut 20000		
3. Biskupstungnabraut 25000		
4. Hvammstangabraut 8000		
5. Viðhald flutningabrauta 52000		
6. Til aðgerðar og endurbyggingar Flóa- brautarinnar, gegn því, að Árnessýsla leggi fram þriðjung kostnaðar 10000		
Flyt ... 120000	34640	422900

		kr.	kr.
	Flutt ... 120000	34640	422900
7. Til aðgerðar og endurbyggingar Holtavegarins, gegn því, að Rangárvallasýsla leggi fram þriðjung kostnaðar 20000		140000	
III. Þjóðvegir:			
1. Stykkishólmsvegur 20000			
2. Langadalsvegur í Húnavatnssýslu 15000			
3. Öxnadalsvegur 10000			
4. Hróarstunguvegur 15000			
5. Aðrar vegabætur og viðhald 40000		100000	
IV. Fjallvegir		10000	
V. 1. Til áhalda 15000			
2. Til bókasafns verkamanna 300		15300	
VI. Tillög til akfærra sýsluvega, alt að		40000	
gegn að minsta kosti jafnmiklu tillagi annarstaðar frá og öðrum þeim skilyrðum, sem sett eru í reglugerð nr. 3, 3. janúar 1916.			
VII. Til dragferjuhalds á Hjeraðsvötnum		500	
VIII. Til dragferjuhalds á Lagarfljóti		500	
			340940
C.			
Samgöngur á sjó.			
1. Til strandferða		200000	
2. Til bátaferða á flóum, fjörðum og vötnum		100000	
			300000
D.			
Hraðskeyta- og talsímasamband.			
I. Ritsímafjelagið mikla norræna, umsamið árgjald (til 1925)		35000	
II. Til viðauka símakerfa, smærri efniskaupa o. fl. ...		20000	
III. Til lagningar nýrra lína o. fl.:			
1. Kaup á og farmgjald fyrir staura í línuna Búðardalur—Króksfjarðarnes		38000	
2. Símalína Hesteyri—Aðalvík		25000	
Flyt ... 63000		55000	1063840

		kr.	kr.
	Flutt ...	63000	
3.	Loftskeytastöð á Síðu	25000	
4.	Símalína Sauðárkrókur—Viðimýri ...	27000	
5.	— Reyðarfjörður—Fáskrúðsfjörður	39000	
			154000
IV.	Til starfrækslu landssímanna m. m.:		
1.	Laun samkvæmt launalögum	290000	
2.	Kostnaður af aðalskrifstofu landssím- anna	11000	
3.	Ritsímastöðin í Reykjavík	32000	
4.	Práðlausu stöðin í Reykjavík	7500	
5.	Bæjarsíminn í Reykjavík	68000	
6.	Áhaldahúsið	2500	
7.	Ritsímastöðin á Akureyri ásamt bæjar- símakerfinu	7300	
8.	Ritsímastöðin á Seyðisfirði ásamt bæj- arsímakerfinu	10400	
9.	Ritsímastöðin á Ísafirði ásamt bæjar- símakerfinu	5800	
10.	Símastöðin á Borðeyri	5000	
11.	Símastöðin í Hafnarfirði, alt að	13500	
12.	Símastöðin í Vestmannaeyjum, alt að	5000	
13.	Símastöðin á Siglufirði	5500	
14.	Til aukaritsímaþjónustu	2000	
15.	Til loftskeytastöðvar í Flatey	2600	
16.	Til loftskeytastöðvar á Hesteyri	3000	
17.	Til loftskeytastöðvar á Síðu	1000	
18.	Gjöld til eftirlitsstöðvar og aðrar tal- símastöðvar	60000	
			532100
V.	Eyðublöð, prentkostnaður, ritföng m. m.	48000	
VI.	Viðbót og viðhald stöðvanna	25000	
VII.	Kostnaður við ferðalög vegna starfrækslunnar, eftir reikningi, alt að	6000	
VIII.	Viðhald landssímanna	100000	
IX.	Tillag til alþjóðaskrifstofunnar í Bern	1000	
			921100
	Flyt ...	...	1984940

		kr.	kr.
	Flutt ...		1984940
E.			
Vitamál.			
I. Stjórn og undirbúningur vitamála:			
1. Laun vitamálastjóra	9500		
Hann sje umsjónarmaður vitanna og einnig ókeypis til verkfræðilegrar aðstoðar landsstjórn, hjeradsstjórnnum og bæjarstjórnnum, eftir ákvæðum landsstjórnar.			
2. Til verkfróðra aðstoðar	6300		
3. Til skrifstofuhalds, eftir reikningi, alt að	4000		
4. Ferðakostnaður og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að	2000		
		21800	
II. Laun vitavarða		20500	
III. Rekstrarkostnaður vitanna		55000	
IV. Sjómerki, þar með talið viðhald sæluhúsa		10000	
V. Ýmislegt		10000	
			117300
Samtals ...			2102240

14. gr.

Til kirkju- og kenslumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Andlega stjettin.		
a. Biskupsembættið:		
1. Laun biskups	9500	
2. Skrifstofukostnaður, eftir reikningi	3000	
		12500
b. Önnur gjöld:		
1. Til prestakalla samkvæmt lögum 27. febrúar 1880, 1. gr.	408,28	
2. Viðbót við eftirlaun þau, er fátækir uppgjafaprestar og prestsekkjur njóta samkvæmt lögum	8000	
Flyt ...	8408,28	12500

	kr.	kr.
Flutt ...	8408,28	12500
3. Framlag til prestlaunastjóðs	260000	
4. Til útgáfu ársskýrslu fyrir hina íslensku þjóðkirkju	400	
		268808,28
		281308,28
B.		
Kenslumál.		
I. Háskólinn:		
a. Laun	125000	
b. Til kennara í sögu og málfræði íslenskrar tungu að fornu og nýju, með sjerstöku tilliti til sam- bands hennar við aðrar germanskar tungur ...	6300	
c. Styrktarfje:		
1. Námsstyrkur 12000		
2. Húsaleigustyrkur 6000		
	18000	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má að eins veita reglusömum, efnalitlum stúdentum, 175 kr. mest um árið í húsaleigustyrk og 560 kr. mest í námsstyrk. Húsaleigustyrk má venjulega að eins veita utanbæjarstúdentum.		
d. Til kensluáhalda læknadeildar	500	
e. Fyrir starf við gerlarannsókn og kenslu í efna- fræði, 1000 kr. til hvors	2000	
f. Hiti, ljós, ræsting og vjelgæsla	5000	
g. Önnur gjöld:		
1. Til ritara:		
a. Laun 1000		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	1700	
2. Til dyravarðar:		
a. Laun, auk hlunninda, sem hann hefir áður notið 1600		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	2300	
3. Ýms gjöld 4000		
	8000	
		164800
II. Námsstyrkur til íslenskra stúdenta í erlendum skólum		8000
Flyt ...	...	454108,28

	kr.	kr.
Flutt ...		454108,28
1200 kr. handa hverjum. Sækja mega þeir hvern viðurkendan háskóla á Norðurlöndum og í helstu menningarlöndum öðrum, en senda verða þeir stjórninni skilríki fyrir því, að þeir stundi með alúð eitthvert það háskólanám, sem þeir fá eigi kenslu í við Háskóla Íslands. Styrkurinn skal aðeins veittur stúdentunum fyrstu 4 námsárin.		
III. Mentaskólinn almenni:		
a. Laun	94140	
b. Önnur gjöld:		
1. Til bókasafns skólans 400		
2. — eldiviðar og ljósa 4000		
3. — skólahússins utan og innan .. 2000		
4. — tímakenslu og til prófdómenda, alt að 10000		
5. Húsaleigustyrkur handa 36 lærisveinum, 50 kr. handa hverjum ... 1800		
6. Námsstyrkur, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót 3600		
7. Læknispóknun 200		
8. Til vísindalegra áhalda við kensluna 600		
9. Ýmisleg gjöld 3000		
10. Til þess að gefa út kenslubækur handa Mentaskólanum 800		
11. Til áhalda við fimleikakenslu ... 100		
12. Til verðlaunabóka 100		
	26600	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má aðeins veita efnilegum, reglusömum og efnalittum nemendum. Húsaleigustyrkur sje venjulega aðeins veittur utanbæjarmönnum, og að námsstyrk gangi utanbæjarmenn fyrir innanbæjarmönnum, að öðru jöfnu.		120740
IV. Gagnfræðaskólinn á Akureyri:		
a. Laun	23580	
b. Önnur gjöld:		
1. Til þriggja aukakennara 9200		
2. Tímakensla 4000		
3. Til bóka og kensluáhalda 1000		
Flyt ... 14200	23580	574848,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14200	23580
4.	Til eldiviðar og ljósa	5000	574848,28
5.	Námsstyrkur	700	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
6.	Til dyravörslu:		
	a. Laun	600	
	b. Dýrtíðaruppbót	300	
		900	
7.	Til skólahússins utan og innan ...	2000	
8.	Til ýmislegra gjalda	2000	
		24800	48380
V. Kennaraskólinn:			
a.	Laun	24120	
b.	Önnur gjöld:		
	1. Tímakensla	2500	
	2. Eldiviður og ljós	3500	
	3. Bókakaup og áhöld	500	
	4. Námsstyrkur	3000	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
	5. Til viðhalds	1000	
	6. Ýmisleg gjöld	2500	
		13000	37120
VI. Stýrimannaskólinn:			
a.	Laun	15480	
b.	Önnur gjöld:		
	1. Til tímakenslu	4000	
	2. Til eldiviðar og ljósa	2500	
	3. Ýmisleg gjöld	3500	
	4. Til Sveinbjarnar Egilssonar til fyrirlestra	300	
		10300	25780
VII. Vjelstjóráskólinn:			
a.	Laun	14400	
	Flyt ...	14400	686128,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14400	686128,28
b. Önnur gjöld:			
1. Húsnæði m. m.	1800		
2. Ljós og hiti	1200		
3. Ýmiss kostnaður	1200		
4. Húsnæði, ljós og hiti skólastjóra...	2800		
		7000	21400
VIII. Bændakensla:			
1. Til bændaskólans á Hólum:			
a. Laun	10800		
b. Til smíða-, leikfimi- og dráttlistar- kenslu	1600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	600		
3. Til eldiviðar og ljósa	4000		
4. Ýmisleg gjöld	3000		
	8600	21000	
2. Til bændaskólans á Hvanneyri:			
a. Laun	11880		
b. Til smíða- og leikfimikenslu	1300		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3200		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7200	20380	
Styrkurinn til verklegs náms við bændaskólana á Hólum og Hvanneyri veitist nemendum, sem stunda verknám, samkvæmt samningi, eigi skemur en 6 vikur á ári og skila skólanum dagbókum um vinnubrögðin yfir námstímann, og nemi styrkurinn aldrei hærri upphæð á hvern nemanda en 12 kr. fyrir hverja viku námstímans. Styrkinn má aðeins greiða eftir á, samkvæmt skýrslu um námið, og sje í henni getið, hve háan vikustyrk hver nemandi skal fá.			
	Flyt ...	41380	707528,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	41380	707528,28
3. Til skólaihalds á Eiðum:			
a. Laun	11880		
b. Til aðstoðarkenslu	600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til húnaðarnáms	600		
2. — kensluáhalda	500		
3. — eldiviðar og ljósa ...	4000		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7600		
		20080	
IX. Iðnfræðsla:			61460
a. Til Iðnaðarmannafjelagsins í Reykjavík til þess að reka Iðnskóla í Rvík, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar		6000	
b. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Akureyri, til kvöld-skólaihalds		1000	
c. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Ísafirði, til kvöld-skólaihalds		1000	
d. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Seyðisfirði, til kvöldskólaihalds		600	
Styrkurinn til þessara 4 skóla má þó ekki fara yfir $\frac{4}{5}$ rekstrarkostnaðar.			
Skólar þessir skulu senda stjórnarráðinu skýrslu, enda samþykki það stundaskrá þeirra.			
			8600
X. Verslunarskólar:			
a. Til Kaupmannafjelagsins og Verslunarmannafjelagsins í Reykjavík, til þess að halda uppi skóla fyrir verslunarmenn, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
b. Til Sambands samvinnufjelaganna, til þess að halda uppi verslunarskóla, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
			13000
XI. Yfirsetukvennaskólinn:			
1. Laun forstöðumanns		1500	
2. Til verklegrar kenslu:			
a. Laun þriggja yfirsetukvenna í Reykjavík	900		
b. Annar kostnaður, alt að	400		
		1300	
	Flyt ...	2800	790588,28

	kr.	kr.
Flutt ...	2800	790588,28
3. Styrkur til námskvenna	7000	
4. Húsaleiga og hiti, ljós og ræsting	1700	
		11500
XII. Kvennaskólar:		
1. Til kvennaskólans í Reykjavík:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1800 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	19000	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	2000	
c. Námsstyrkur til sveitastúlkna ...	800	
	21800	
2. Til kvennaskólans á Blönduósi:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	11600	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	1400	
	13000	
		34800
Skólar þessir standa undir yfirumsjón landsstjórnarinnar.		
XIII. Almenn barnafræðsla:		
1. Laun kennara og dýrtíðaruppbót	350000	
2. Til farskóla og eftirlits með heimafræðslu, með sömu skilyrðum sem verið hefir, alt að	5000	
3. Til að reisa barnaskóla utan kaupstaða, alt að þriðjungi kostnaðar, með því skilyrði, að stjórnarráðið samþykki uppdrátt af húsunum	20000	
4. Til prófdómara við barnapróf	4200	
5. Til framhaldskenslu handa kennurum	1500	
6. Utanfararstyrkur handa barna- og unglingakennurum	2000	
Styrkurinn er veittur með því skilorði, að styrkþegi sendi stjórninni skýrslu um för sína, ásamt vottorðum.		
7. Umsjón træðslumála:		
a. Laun fræðslumálastjóra	9000	
Flyt ...	9000	
	382700	836888,28

			kr.	kr.
	Flutt ...	9000	382700	836888,28
b.	Skrifstofukostnaður hans ...	1000		
c.	Til eftirlitsferða, eftir reikningi, alt að	1000		
			11000	
				393700
XIV. Unglinga- og alþýðuskólar:				
1.	Til unglingaskóla (lýðskóla) utan Reykjavíkur, Akureyrar og Hafnarfjarðar ..		25000	
	Styrkurinn er veittur með því skilyrði, að skólarnir fullnægi reglum, er stjórnarráðið setur, og að þeir njóti styrks annarstaðar frá, er ekki sje minni en þriðjungur ríkissjóðsstyrksins. Unglingaskólar í kaupstöðum og fjölmennum kaupsþúnum fá minni styrk en sveitaskólar, að öðru jöfnu. Kenslumálastjórnin úthlutar styrknum og hefir eftirlit með skólunum.			
2.	Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg		15000	40000
XV. Húsmæðrafræðsla:				
	Til kvenfjelagsins Óskar í Ísatjarðarkaupstað, til húsmæðrafræðslu, gegn 1000 kr. annarsstaðar að			
				1500
XVI.	Styrkur til þess að semja og gefa út alþýðukenslubækur			1200
XVII.	Til kenslu heyrnar- og málleysingja m. m. ...			13000
	Stjórnin annast um, að aðstandendur nemendanna eða nemendurnir sjálfir greiði kostnað, ef efni þeirra leyfa, samkv. tilsk. 28. febr. 1872, 2. gr.			
XVIII.	Til kenslu blindra barna, sem send eru utan til náms, gegn jafnmiklu framlagi annarstaðar frá			1000
XIX. Sundkensla:				
1.	Til sundkenslu í Reykjavík		300	
	Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að kensla þessi fari fram að minsta kosti 2 mánuði að vorinu og 1 mánuð að haustinu, og að lærisveinar Mentaskólans, Kennaraskólans og Stýrimannaskólans njóti kenslunnar ókeypis.			
2.	Laun Ólafs Pálssonar fyrir sundkenslu þá, sem getur í 1-lið, og til aðstoðar við að kenna öðrum sundkennurum Þjörgunarsund		1500	
	Flýtt ...		1800	1287288,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1800	1287288,28
3. Til sundkenslu o. fl. annarstaðar	2000	
Styrkurinn veitist bæjarstjórnnum og sýslu- nefndum með því skilyrði, að annarstaðar frá sje lagt til sundkenslunnar eigi minna en rík- issjóðsstyrknum nemur.		3800
XX. Styrkur til Stefáns Eiríkssonar til þess að halda uppi kenslu í trjeskurði í Reykjavík		1500
Samtals ...		1292588,28

15. gr.

Til vísinda, bókmenta og lista er veitt:

	kr.	kr.
1. Landsbókasafnið:		
a. Laun	23940	
b. Til aðstoðarmanns við safnið, og sje hann fastur ársmáður, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót ..	3600	
c. Til að kaupa bækur og handrit og til bókbands	12000	
d. Til þess að gefa út handritaskrá safnsins	2400	
e. Brunaábyrgðargjald fyrir safnið	360	
f. Húsaleiga	500	
g. Ýmisleg gjöld	1000	
		43800
2. Þjóðskjalasafnið:		
a. Laun	16200	
b. Til að binda inn og búa um skjöl og til að út- vega og afrita merk skjöl og bækur handa safninu	2000	
c. Til að gefa út skrá yfir skjalasafnið o. fl.	250	
		18450
3. Þjóðmenjasafnið og verndun fornmenja:		
a. Laun þjóðmenjavarðar (fornmenjavarðar)	9500	
b. Til aðstoðar, eftir reikningi, alt að	1200	
c. Til að útvega forngripi, alt að	1500	
d. Til áhalda og aðgerða	600	
Flýtl ...	12800	62250

	kr.	kr.
Flutt ...	12800	62250
e. Til að kaupa íslensk listaverk og listiðnað ...	3000	
f. Til rannsóknna og undirbúnings á skrásetningu fornmenja, alt að ...	1200	
		17000
Pjóðmenjasafnið sje opið 6 stundir á viku, eftir nánari fyriræmælum stjórnnarráðsins.		
4. Náttúrufræðifjelagið ...		1500
Par af til umsjónar við náttúrugripasafnið 600 kr. á ári.		
Styrkurinn veitist með því skilyrði, að safnið sje til sýnis almennungi á ákveðnum tíma, ekki sjaldnar en einu sinni á viku.		
5. Landsbókasafnshúsið:		
a. Til eldiviðar og ljósa ...	10000	
b. Til viðhalds og áhalda ...	2000	
		12000
6. Til kaupstaðabókasafna, gegn eigi minna tillagi úr bæjarsjóði og sýslusjóði ...		2500
7. Til sýslubókasafna og lestrarsala í kaaptúnum, gegn eigi minna tillagi úr sýslusjóði eða sveitarsjóði ...		1500
8. Til Hins íslenska bókmentafjclags ...		1500
9. Til Þjóðvinafjclagsins ...		750
10. Til Fornleifafjclagsins ...		800
Styrkurinn greiðist því aðeins, að Árbók komi út.		
11. Til Sögufjclagsins, til að gefa út heimildarrit að sögu Íslands, 100 kr. fyrir hverja örk, alt að ...		1000
12. Til að vinna að textaútgáfu á íslensku fornbrjefasafni		1500
Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að samskonar registur og við fyrsta bindi sje gefið út við hvert bindi af safninu.		
13. Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 og að vinna að útgáfu þeirra ...		1000
14. Til þess að gefa út landsýfirdóma frá 1800—1873 ...		800
15. Til Dansk-Íslandsk Samfund ...		800
16. Til fjclagsins Íslendings, til að viðhalda andlegu sambandi og kynningu við Íslendinga vestan hafs ...		2500
17. Til Fræðafjclagsins, til að gefa út jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vidalíns ..		800
18. Til Leikfjclags Reykjavíkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlagi úr bæjarsjóði Reykjavíkur ...		3000
Flyt ...		111200

	kr.	kr.
Flutt ...		111200
19. a. Styrkur til skálda og listamanna	20000	
Styrk þennan skal veita eftir tillögum þriggja manna nefndar, er kjörin sje, einn af Listvinafjlaginu, einn af stjórn Bókmentafjelagsins og einn af Stúdentafjlaginu í Reykjavík.		
b. Til Bjarna Jónssonar frá Vogu, til að þýða Goethes Faust	1200	
		21200
20. Til síra Jóhannesar L. L ynge Jóhannssonar, til að safna til íslenskrar orðabókar með íslenskum þýðingum, enda sje safnið eign ríkisins		7000
21. Til Hannesar Þorsteinssonar, til að semja æfisögur lærðra manna íslenskra á síðari öldum, enda sje handritið eign landsins að honum látnum.		2000
22. Til Bjarna Sæmundssonar skólakennara, til fiskirannsóknna		800
23. Til dr. Helga Jónssonar, til að halda áfram rannsókn á gróðri landsins		1200
24. Til dr. Helga Þjeturss, til jarðfræðirannsóknna		3000
25. Til Frimanns B. Arngrímssonar, til að safna steinum og jarðtegundum og rannsaka, að hverju sje nýtt ...		800
26. Til Páls Þorkelssonar, til að vinna að málsháttasafni sínu		500
27. Til Sighvats Borgfirðings, til þess að vinna að Prestaæfum sínum		500
28. Til Finns Jónssonar á Kjörseyri, til fræðiliðkana ...		400
29. Til Sigfúsar Sigfússonar frá Eyvindará, til þjóðsagnasöfnunar		400
30. Til Boga Th. Melsteds, til að rita Íslandssögu		800
31. Til landsskjálftarannsóknna		500
Greiðist því aðeins, að rannsókn verði við komið og skýrslur gefnar.		
32. Til veðurathugana og veðurskeyta		40000
33. Til alþýðufræðslu stúdentafjelaganna í Reykjavík og á Akureyri		1500
Af þessu sje skal greiða stúdentafjlaginu á Akureyri 500 kr., til fyrirlestra í Norðlendingafjórðungi.		
34. Til Íþróttasambands Íslands		1500
35. Til listasafnshúss Einars Jónssonar		5000
36. Til Reykjavíkurdeildar Norræna stúdentasambandsins, styrkur til að senda fulltrúa á stjórnarfundum erlendis		500
Flyt ...		198800

	kr.	kr.
Flutt ...		198800
37. Til Einars Jónssonar myndhöggvara, 2500 kr., með verðstuðulsuppbót		4500
enda hafi hann forstöðu og umsjón listasafns síns.		
38. Til J. C. Poestion í Wien, til þess að vinna áfram að ritverkum sínum um íslensk fræði		1000
Samtals ...		204300

16. gr.

Til verklegra fyrirtækja er veitt:

	kr.	kr.
1. Til Búnaðarfjeldags Íslands		155000
2. Til sandgræðslu		12000
Styrkveitingar af lið þessum veitast þeim einum, sem leggja fram helming kostnaðar eða meira.		
3. Til búnaðarfjelaga		20000
Styrknum skal skift milli búnaðarfjelaganna, eftir dagsverkatölu, og varið til verkfærakaupa og styrktar sameiginlegri starfsemi innan fjelaganna.		
4. Til Garðyrkjufjeldags Íslands:		
a. Laun garðyrkjufjeldjóra	6000	
b. Styrkur til fjeldagsins	500	
Garðyrkjufjeldjóri annist ókeypis garðyrkjufjeldraunir í gróðrarstöðinni í Reykjavík.		6500
5. Til skógræktar:		
a. Laun..	11520	
b. Til skógræðslu	12000	
		23520
6. Til framhalds landmælinga		35000
7. Til dýralækninga:		
a. Laun handa 4 dýralæknum	21780	
b. Til Hólmgeirs Jenssonar, til dýralækninga	500	
c. Til eins manns, til að læra dýralækningar erlendis	800	
Flyt ...	23080	252020

	kr.	kr.
Flutt ...	23080	252020
Nemandanum ber að senda stjórnarráðinu tvisvar á ári vottorð frá kennurum sínum um iðni og ástundun.		23080
8. Til eftirlits með útflutningi á hrossum... ..		600
9. Til efnarannsóknarstofu í Reykjavík:		
a. Laun forstöðumanns, auk 25% af öllum tekjum stofnunarinnar, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót..	6300	
b. Húsaleiga..	1000	
c. Til ljósa, eldsneytis og ræstingar	1700	
		9000
10. Til leiðbeiningar um raforkunotkun		10000
11. Til þess að styrkja efnilega iðnaðarnema til náms erlendis...		4000
12. Til Fiskiveiðasjóðs Íslands		6000
13. Til Fiskifjelagsins		45000
Par af 500 kr. til kenslu á Ísafirði skipstjóraefna á smáskipum.		
14. Laun yfirmatsmanna o. fl.:		
a. 5 fiskiyfirmatsmanna	21600	
b. 4 síldarmatsmanna	11520	
c. 4 ullarmatsmanna...	2880	
d. 5 kjötmatsmanna	6000	
e. Ferðakostnaður yfirmatsmanna	10000	
		52000
15. Til gerlarannsóknna		2000
16. Til Sambands íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga		5000
Af þessum lið gangi 600 kr. til handavinnuskóla Halldóru Bjarnadóttur á Akureyri, verði honum haldið áfram.		
17. Þóknun til vörumerkjaskrásetjara		1000
18. Handa Ungmennafjelagi Íslands, til ellingar íþróttar og skógræðslu...		1500
Fjelagið gefi landsstjórninni skýrslu um, hvernig fjenu er varið.		
19. Styrkur til ábúandans á Tvískerjum á Breiðamerkursandi, til að halda við bygð á sandinum og veita ferðamönnum húsaskjól, beina og fylgd		500
20. Styrkur til ábúandans í Fornahvammi, til að halda þar uppi bygð og gisting...		700
Flyt ...	...	412400

	kr.	kr.
Flutt ...		412400
21. Styrkur til ábúandans á Hrauntanga á Öxarfjarðarheiði, til þess að halda þar við bygð og veita ferðamönnum gisting og beina.. .. .		200
22. Styrkur til ábúandans í Bakkaseli, til að halda þar uppi bygð og gisting		700
23. Laun námuverkfræðings og til forstöðu silfurbergsnámunnar í Helgustaðafjalli, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót		6300
24. Til Bjargráðasjóðs		23000
25. Til Landhelgisjóðs		20000
26. Til slysatryggingar sjómanna		20000
27. Tii löggildingarstofu mælitækja og vogaráhalda:		
a. Laun forstöðumanns	6120	
b. Ferðakostnaður	500	
		6620
28. Til að hjálpa nauðstöddum Íslendingum erlendis ...		1000
29. Laun húsagerðarmeistara... .. .		9000
30. Laun aðstoðarmanns húsagerðarmeistara, 3500 kr., með verðstuðulsuppbót		6300
31. Til leiðbeiningar um húsagerð til sveita:		
a. Laun leiðbeinanda 3500 kr., með verðstuðulsuppbót	6300	
enda tekur hann enga borgun fyrir leiðbeiningu eða vinnu við þá húsagerð.		
b. Ferðakostnaður, allt að... .. .	800	
		7100
32. Til útgerðar björgunarskipsins Þórs í Vestmannaeyjum		20000
33. Lífeyrir hjónanna á Staðarfelli, að frádregnu eftirgjaldi af Staðarfelli, 1800 kr.		1200
Samtals ...		533820

17. gr.

Til skyndilána handa embættismönnum og lögboðinna fyrirframgreiðslna eru veittar 4000 kr.

18. gr.

Til eftirlauna og styrktarfjár er veitt:

	kr.	kr.
I. Samkvæmt eftirlaunalögum:		
a. Embættismenn	33320,61	
b. Embættismaðnaekkjur og börn	15227,38	
c. Uppgjafaprestar	1321,66	
d. Prestsekkjur	5045,45	
		54915,10
II. Styrktarfje og eftirlaun, auk lögboðinna eftirlauna:		
a. Embættismenn:		
1. Til Ásgeirs Blöndals læknis 250		
2. — Þorvalds Pálssonar læknis 300		
3. — Sigurðar Jónssonar fyrv. ráðherra 1500		
	2050	
b. Embættismaðnaekkjur og börn:		
1. Til Elísabetar R. Jónsdóttur, læknisekkju 150		
2. Til Magneu Ásgeirsson, læknisekkju ... 200		
3. — Ólivu Guðmundsson 175		
4. — Sigríðar Hjaltadóttur 400		
5. — Ingileifar Snæbjarnardóttur 400		
	1325	
c. Uppgjafaprestar:		
1. Til Stefáns Stephensens 147		
2. — Stefáns M. Jónssonar 325		
3. — Bjarnar Jónssonar 475		
	947	
d. Prestsekkjur:		
1. Til Ástu Þórarinsdóttur 130		
2. — Auðar Gísladóttur 300		
3. — Bjargar Einarsdóttur 500		
4. — Guðrúnar Björnsdóttur 300		
5. — Guðrúnar J. Jóhannesdóttur ... 300		
6. — Guðrúnar Ólafsdóttur 100		
7. — Guðrúnar Pjetursdóttur 300		
8. — Guðrúnar Torfadóttur 300		
9. — Ingunnar Loftsdóttur 300		
10. — Jóhönnu S. Jónsdóttur 300		
11. — Kirstinar Pjetursdóttur... .. 300		
12. — Kristínar Sveinbjarnardóttur ... 300		
13. — Ragnheiðar Jónsdóttur 106		
Flyt ... 3536	4322	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	3536	4322
14.	Til Sigrúnar Kjartansdóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	400	54915,10
15.	— Hlífur Bogadóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	700	
16.	— Þórunnar Stefánsdóttur	400	
17.	— Ingibjargar Sigurðardóttur	400	
18.	— Steinunnar Þjetursdóttur	300	
		5736	
e. Kennarar, kennaraekkjur og börn:			
1.	Til Önnu Ásmundsdóttur	300	
2.	— 3 barna hennar	300	
3.	— Bjargar Jónsdóttur	300	
4.	— Guðlaugar Zakaríasdóttur	360	
5.	— Hjartar Snorrasonar	500	
6.	— Jónasar Eiríkssonar	500	
7.	— Magnúsar Einarssonar	500	
8.	— Elínar Briem Jónsson	300	
9.	— Gyðriðar Þorvaldsdóttur	300	
10.	— 3 barna hennar	300	
11.	— Janusar Jónssonar præp. hon.	720	
12.	— Þjeturs Guðmundssonar	500	
13.	— Steinunnar Frimannsdóttur	450	
		5330	
f. Póstmenn, póstar og ekkjur þeirra:			
1.	Til Árna Gíslasonar	300	
2.	— Guðm. Kristjánssonar	300	
3.	— Böðvars Jónssonar	200	
4.	— Hallgríms Krákssonar	200	
5.	— Jóhanns Jónssonar	200	
6.	— Þóru Matthíasdóttur	300	
7.	— Daníels Jónssonar	200	
8.	— Jens Þórðarsonar	100	
9.	— Friðriks Möllers	1200	
10.	— Kristínar Jóelsdóttur	200	
11.	— Eliesers Eiríkssonar	200	
12.	— Kristjáns Jóhannessonar, Jódísarstöðum	300	
13.	— Jóhannesar Þórðarsonar	300	
		4000	
Flyt ...		19388	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	19388	54915,10
g. Rithöfundar:			
1. Til Indriða skrifstofustjóra Einarssonar	3500		
2. — Valdimars Briems	1200		
3. — Ólafar Sigurðardóttur frá Hlöðum	300		
4. — Önnu Thorlacius	300		
		5300	
h. Ekkjur og börn skálda og rithöfunda:			
1. Til Helgu Eiríksdóttur Ólafsson ..	300		
2. — Jakóbínu Pjetursdóttur	200		
3. — sonar Þorsteins Erlingssonar ...	300		
4. — Arnbjargar Einarisdóttur, 300 kr., og auk þess 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð ...	700		
5. — Guðrúnar Sigurðardóttur	300		
6. — Ólinu Þorsteinsdóttur	300		
7. — 3 barna hennar	300		
8. — Valgerðar Arnljótsdóttur	300		
9. — Guðrúnar Runólfisdóttur, ekkju Matt- híasar Jochumssonar	1200		
		3900	
i. Ýmsir starfsmenn og ekkjur:			
1. Til Guðrúnar Jónsdóttur, fyrv. spítala- forstöðukonu	400		
2. — Sigurðar Eiríkssonar fyrv. reglubóða	500		
3. — Petreu Jónsdóttur, 300 kr., og að auki 100 kr. með hverju barni henn- ar, sem er í ómegð	500		
4. — Hólmfríðar Björnsdóttur, ekkju Guðm. Hjaltasonar	300		
5. — Páls Erlingssonar	500		
6. — Erlends Zakaríassonar	300		
7. — Kristins Jónssonar, vegavinnustjóra á Akureyri	300		
8. — Kristínar Gestsdóttur, ekkju Þor- steins fiskimatsm. Guðmundssonar	400		
9. — Gests Guðmundssonar, fyrverandi vitavarðar	400		
10. — Steinunnar Sigurðardóttur, ekkju Magnúsar Vigfússonar	300		
		3900	
	Flyt ...	32488	54915,10

	kr.	kr.
Flutt ...	32488	54915,10
Á styrkveitingar í II. a.—i. greiðist dýrtíðar- uppbót eftir reglum launalaganna.		
j. Til Ingeborg Sigurjónsson	1800	
k. — Ólafs Rósenkranz, fyrv. leikfimikennara ...	1200	
		35488
III. Dýrtíðaruppbót á fjárhæðirnar í I. og II. a.—i. ...		72322,48
IV. Tillag til ellistyrktarsjóða		40000,00
Samtals ...		202725,58

19. gr.

Til óvissra útgjalda eru veittar 100000 kr.

Af þessari upphæð skal greiða lögreglustjórum kostnað þann, er þeir kunna að hafa við lögreglu eftirlit, þegar brýna nauðsyn ber til, svo sem við lögreglu eftirlit með fiskveiðum í landhelgi o. fl.

20 gr.

Til gjalda árið 1923 er veitt:

Samkvæmt 7. gr.	kr. 1709313.95
— 8. —	60000.00
— 9. —	223000.00
— 10. —	302080.00
— 11. —	598420.00
— 12. —	703756.00
— 13. —	2102240.00
— 14. —	1292588.28
— 15. —	204300.00
— 16. —	533820.00
— 17. —	4000.00
— 18. —	202725.58
— 19. —	100000.00

kr. 8036243.81

En tekjur eru áætlaðar:

Samkvæmt 2. gr.	kr. 7050000.00
— 3. —	190050.00
— 4. —	576000.00
— 5. —	22400.00

— 7838450.00

Tekjuhalli kr.: 197793 81

21. gr.

Heimilt er stjórninni að lána úr viðlagasjóði, ef fje er fyrir hendi í honum:

1. Alt að 10000 kr. til lánveitinga handa bændum og samgirðingafjelögum, eftir tillögum Búnaðarfelagsins, til að kaupa fyrir girðingaefni frá útlöndum, gegn ábyrgð sýslunefnda. Lán þessi veitast til 20 ára, gegn 6% vöxtum, sjeu afborgunarlaus 4 fyrstu árin, en greiðist síðan með jafnri afborgun á ári í 16 ár. Ábúendur á þjóðjörðum og kirkjujörðum greiði höfuðstól og vexti slíkra lána með 8% á ári í 28 ár.
2. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa þurrabúðarmönnum utan kaupstaða, til jarðræktar og húsabóta. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð sýslufjelaga, eftir tillögum hreppsnefnda, og eigi meira en 400 kr. á þurrabúðarmann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
3. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa verkamönnum í kaupstöðum, til jarðræktar. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð bæjarfjelaga, og eigi meira en 400 kr. fyrir verkamann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
4. Til sýslufjelaga, sem leggja fram áskilið framlag til landssímalagningar, gegn 6% í ársvöxtu og endurgreiðslu á 18 árum. Til lána þessara má verja alt að 15000 kr.

22. gr.

Stjórn Landsbankans veitist heimild til að greiða Steinunni Kristjánsdóttur, ekkju Alberts Þórðarsonar bankabókara, 500 kr. 1923, svo og uppbót á þá fjárhæð, eftir sömu reglu og bankinn veitir hana á laun starfsmanna sinna, og að greiða Birni Kristjánssyni uppbót á eftirlaun hans eftir sömu reglu, og Birni Sigurðssyni 4000 kr. í eftirlaun með sömu uppbót, sem að ofan greinir, og enn Önnu, ekkju Stefáns Stephensens, 1000 kr. án uppbótar.

23. gr.

Ef lög þau verða staðfest, er afgreidd hafa verið frá Alþingi 1922 og hafa í för með sjer tekjur eða gjöld fyrir ríkissjóð, breytast fjárhæðirnar tekju- og gjaldamegin samkvæmt þeim lögum.

Allar þær fjárveitingar, sem eigi eru ákveðnar í lögum, öðrum en fjárlögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildandi ákvörðunum, gilda að eins fyrir fjárhagstímabilið.

Athugasemdir við frumvarp til fjárlaga 1923.

VIÐ TEKJUBÁLKINN.

Í þetta skifti er ekki ástæða til að fjölyrða um tekjubálkinn, þar sem svo stendur á, að síðasta Alþingi samþykkti nýtt skattakerfi, sem enn er engin reynsla fengin um. Það hefir því þótt rjett að taka tekjubálkinn upp sem næst óbreyttan frá því, sem Alþingi áætlaði hann í síðustu fjárlögum, en þó hefir ekki þótt verða hjá því komist að gera fáeinar breytingar, og mun farið um þær nokkrum orðum hjer að neðan, en þær áætlanir eigi nefndar, sem óbreyttar eru frá því, sem síðasta þing vildi vera láta.

1. Tekjuskattur og eignarskattur er hækkaður úr 700000 kr. í 800000 kr., og er næsta ólíklegt að það sje óvarlegt. Tekjuskatturinn var rúmlega 825000 kr. 1920, og jafnvel þótt vitanlegt sje, að ekki má ætlast til mjög mikilla tekna 1922, en eftir tekjum þess árs fer tekjuskatturinn 1923, þá virðist það þó ekki óvarlegt að láta alla þá miklu hækkun, sem nú er lögleidd á tekjuskattinum, koma á móti lækkun teknanna, og auk þess alt sem eignarskattur hlýtur að gefa auk þess sem áður var.

2. Aukatekjur eru í gildandi fjárlögum áætlaðar 150000 kr., en voru 1920 undir 260000 kr. Nú voru aukatekjurnar hækkaðar mjög mikið á síðasta þingi, sumar um helming. Það sýnist því ekki óvarlegt að áætla þær með þessari hækkun sem næst því, sem þær voru fyrir hækkunina.

3. Erfðafjárskattur er hækkaður um 10000 kr. vegna breytinga á erfðafjárskattslögunum, er síðasta Alþingi samþykkti. Skattur þessi var rúml. 43000 kr. 1920.

4. Vitagjald er einnig hækkað um 10000 kr. Þetta gjald var 1920 undir 170000 kr.; og minni siglingar er ekki líklegt að verði 1923 en 1920.

5. Gjald af konfekt og brjóstsykursgerð er hækkað upp í 20000 kr. Þetta gjald var 1920 rúml. 30000 kr.

6. Tekjur af tóbakseinkasölu eru hækkaðar um 50 þús. kr., og virðist það ekki óvarlegt.

7. Bifreiðaskattinn þykir rjettast að taka upp í tekjuáætlun, því að hann hlýtur að koma í landsreikninginn teknamegin á sinum tíma, þótt honum sje varið til sjerstakra framkvæmda, og kostnaður af þeim framkvæmdum þá einnig talinn til gjalda í reikningnum.

8. Í 3. gr. er bætt við tekjum af skipum, og eru þær áætlaðar alveg eftir tillögum Nielsens framkvæmdarstjóra.

9. Í 4. gr. eru vextir af bankavaxtabrjefum lækkaðir dálítið vegna þess, að árlega er dregið út nokkuð af bankavaxtabrjefum þessum.

VIÐ GJALDABÁLKINN.

Um 6. gr.

Parfnast ekki skýringa.

Um 7. gr.

Það virðist eigi nú fremur en undanfarið vera ástæða til að sýna í aths. þessum útreikning vaxta og afborgana; hvorttveggja fer eftir fyrirfram gerðum samningum, er segja til hversu mikið greiða skal.

Um 8. gr.

Borðfje konungs er lögákveðið.

Um 9. gr.

Alþingiskostnaður er áætlaður hjer 50000 kr. lægri en 1922, með því að gera má ráð fyrir allmikilli lækkun á dagkaupi, bæði þingmanna og annara starfsmanna, og einnig á pappír, prentun, upphitun o. fl.

Borgun til yfirskoðunarmanna er eins og nú er, 1000 kr. til hvers.

Um 10. gr.

A.

1. a.—b. Þessir liðir eru lögákveðnir.

2. Þessi liður er lækkaður um 1000 kr., þótt gert sje ráð fyrir 2 ferðum til útlanda á árinu, því að ýmislegur kostnaður, er hjer að lýtur, hefir lækkað, svo sem kostnaður af dvöl á gistihúsum o. fl.

3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins eru ákveðin samkvæmt starfsmannafjölda nú og ákvæðum launalaganna. Vitaskuld getur þetta breyst lítið eitt, ef mannaskifti verða, vegna aldurshækkunarinnar, en miklu getur þetta ekki munað. Gildir þetta um allar starfsgreinar ríkisins, og er hjer leidd athygli að þessu i eitt skifti fyrir öll.

Ennfremur þykir rjett að taka það fram hjer, að dýrtíðaruppbót er hvervetna i frv. þessu áætluð 80% , enda eru allar líkur á að það sje nægilegt, þar sem uppbótin hefir á þessu ári lækkað úr 137¹/₃% í 94%, ef miðað er við öll laun hvers einstaks.

4. Það er óhætt að gera ráð fyrir lækkun á þessum lið, því að hiti, pappír, ljós, aukavinna og annað, er telst hjer til, lækkar drjúgum. Því er gert ráð fyrir 8000 kr. lækkun frá áætlun ársins 1922.

5. Það er gert ráð fyrir að ríkisfjehirðir þurfi að hafa 3 menn til aðstoðar eins og hann hefir nú. Laun þeirra eru áætluð 9500 kr. allra, en laun fje-hirðis sjálfs með uppbót (80%) eru kr.: 6840,00. Til launa fara því kr.: 16340,00. Til skrifstofuhaldsins (húsal., hiti, ritföng o. fl.) eru áætlaðar 3000 kr.

6. Liðurinn er óbreyttur.

B.

1.—2. Þessir liðir eru lögákveðnir.

3.—4. Liðirnir áætlaðir eftir till. hagstofustjóra.

5. Þessi liður er áætlaður lítið eitt lægri en hagstofustjóri leggur til, því að óvíst er að húsnaði hagstofunnar verði dýrara eftirleiðis en nú, og kolaverð er áætlað hjer 70 kr. pr. smálest, en hagstofustjóri mun reikna með 100 kr. verði.

Hjer þykir og rjett að geta þess, að kolaverð er alstaðar í frv. þessu áætlað 70 kr., og virðist það varleg áætlun.

6. Þessi liður er lækkaður um 5000 kr. frá áætlun yfirstandandi árs, því að vinnu útaf manntalinu 1920 verður lokið 1922. Auk þess verður að búast við lækkun á kaupi starfsmanna, þótt ekki hafi þeir haft lögákveðna uppbót, því að öll vinnulaun fara lækkandi.

C.

1. a. Það virðist með öllu óhjákvæmilegt að hækka laun sendiherrans verulega, því að annars mun maður sá, sem nú hefir stöðuna á hendi, og er að stjórnarinnar dómi ágætlega til þess fallinn, ekki sjá sjer fært að gegna henni. Ástæður þær, er hann bygði á, er hann tók við stöðunni, hafa breyst verulega, og er full ástæða til að taka tillit til þess. Alþingi mun verða sent erindi hans hjer að lútandi, ritað skömmu fyrir síðasta þing, þar sem hann rökstyður þetta nánar, svo að ekki er ástæða til að fara frekara út í það hjer, en þess er að vænta, að Alþingi bregðist vel við þessu, þar sem það verður að teljast áriðandi, að auðið sje að skipa stöðu þessa vel hæfum manni.

b. Þessi liður er hækkaður um 1000 kr., og er hann þó ekki svipað því svo hár, að nægi til greiðslu á húsaleigu sendiherrans.

c. Þessi liður er hækkaður um 3000 kr., og má þó alls ekki lægri vera eftir þeirri risnu, sem sendiherrar verða að sýna og af þeim er heimtað.

d. Liðurinn er óbreyttur.

2. Liðurinn er samningsbundinn.

3. Þessi liður er óbreyttur.

4. Liður þessi er nýr, en kostnaður þessi hefir hingað til verið greiddur sem kostnaður af sambandslögunum. Rjettara þykir að taka hann upp í fjárlög, eins og hjer er stungið upp á. Laun hvers nefndarmanns eru 2000 kr., og fara því til þess 6000 kr. Á árinu 1923 munu íslensku nefndarmennirnir fara utan, og má ekki áætla minna til þess en 2000 kr. handa hverjum nefndarmanni.

Um 11. gr.

A.

1. a.--b. Liðirnir eru lögákveðnir.

c. Þessi kostnaður er lækkaður um 500 kr. vegna lækkandi verðlags yfirleitt.

2. Gefur ekki tilefni til athugasemda.

3. Liðurinn er lögákveðinn, en ógerlegt er að áætla hreppstjóralaunin alveg nákvæmlega.

4. Liðurinn er tekinn eftir áætlun bæjarfógeta að öllu leyti.

5. Hjá lögreglustjóra er gert ráð fyrir sama starfsmannafjölda og nú og sömu launum með 80% uppbót, en hiti og ljós er áætlað litið eitt lægra en nú og eins ýms gjöld, hvorttveggja vegna lækkandi verðlags. Húsaleiga er eftir dómkvaddra manna mati og ekki líkur á að hún lækki.

Lögreglustjóri telur sig þurfa að bæta við tollvörðum, en eins og nú er, sjer stjórnin ekki fært að verða við þeirri ósk og leggja til um fjölgun þeirra.

6. Skrifstofukostnaður sýslumanna verður að lækka með dýrtíðinni. Vinna, kol, olía, pappír, ritföng og annað lækkar að mun, og er því gert ráð fyrir 20000 kr. lækkun á þessum lið.

7. Liður þessi er lækkaður um 5000 kr., og má sú lækkun ekki vera meiri, enda þótt aðalkostnaðurinn sje, auk launa fangavarðarins í Rvík, ljós, hiti og matarverð, sem alt hefir lækkað töluvert og sennilega lækkar enn.

8. Liðurinn er óbreyttur.

9. Þessi liður var 1920 um 1100 kr., svo að ekki má áætla hann minna en 1000 kr.

10. Borgun til setu- og varadómara varð 1920 rúmar 3000 kr. Liðurinn er því áætlaður 3000 kr.

B.

1. a.—c. Liðirnir eru óbreyttir nema b-liðurinn, sem er lækkaður um 3000 kr. vegna væntanlegrar verðlækkunar á pappír og prentun.

2. Bæði burðareyrir og simskeytagjöld hafa nýlega hækkað, og má því alls ekki áætla þessa liði lægra en hjer er gert, enda hefir reynslan sýnt, að þeir hafa hingað til jafnan verið áætlaðir of lágt.

3. Þessi liður var um 7600 kr. 1920, og má því ekki áætla hann lægra en 8000 kr.

4. Liðurinn er óbreyttur.

5. Sömuleiðis.

6. Liðurinn er lækkaður um 10000 kr. Var 1920 14000 kr.

7. Þessi liður er hækkaður úr 1500 kr. í 5000 kr. vegna ákvæða hinna nýju laga um tekjuskatt og eignarskatt, og er mikið efamál hvort þetta er nógu hátt, því að engin reynsla er á það komin. Um mjög verulegan mun getur þó varla verið að ræða.

Um 12. gr.

1. Launin eru tekin eftir launalögunum og 80% uppbót.

2. Skrifstofukostnaður landlæknis er lækkaður um 900 kr.

3. Þessum lið er breytt þannig, að saman eru færðir allir styrkir til læknisvitjunar. Þeim hefir stöðugt fjölgað, en ástæðulaust virðist með öllu að nota heila blaðsíðu í fjárl. fyrir slíka smástyrki. Að öðru leyti vísast til aths. þeirrar sem sett er við lið þenna, sem sýnir, að hjer er ekki um efnisbreytingu að ræða.

4. Greiðslan til aukalæknis á Ísafirði er lækkuð um 500 kr. vegna þverrandi dýrtíðar, og jafnframt er ákveðið að hann fái eigi önnur laun úr ríkissjóði, því að sú mun hafa verið tilætlun Alþingis.

4.--7. Þessir læknastyrkir, sem áður voru hækkaðir mjög vegna dýrtíðar, eru nú nokkuð færðir niður, sem virðist sanngjarnt meðal annars með tilliti til dýrtíðaruppbótar embættismanna.

8. Liðurinn er færður niður um 3000 kr. í samráði við hlutaðeigandi lækni.

9. Einnig þessi liður er færður niður um 500 kr. í samráði við lækni þann, er forstöðu veitir radíumslækningum.

10. A. Launin eru lögákveðin.

B. Um annan kostnað af Holdsveikraspítalanum má geta þess, að í raun og veru er lítið vikið frá till. læknis, að því er heildarupphæðina snertir, en aftur á móti er einstökum liðum breytt nokkuð. T. d. er viðurværi sett hjer kr. 1,60 á mann á dag, þar sem læknir þykir áætla það helst til lágt. Sumir liðir hjá lækni eru aftur á móti fullhátt áætlaðir, t. d. ljós, sem forstöðumaður raf-

orkustöðvarinnar álitur að muni ekki kosta meira en ráðgert er í þessu frv. Verkalaun hljóta og að lækka nokkuð, en til þessa hefir lækni ekki tekið tillit, að því er virðist.

11. Áætlun sú um kostnað Geðveikrahælisins á Kleppi, sem hjer er ráðgerð, er nokkru lægri en hjá lækni, og stafar það mest af því, að lækni reiknar dagkostnað hvers sjúklings jafnháan og í gildandi fjárlögum, en það er alveg rangt, vegna lækkunar þeirrar, sem þegar er orðin á flestum lífsnauðsynjum. Þessi áætlun hefir því verið færð niður um 40 au. pr. dag fyrir hvern mann, svo að gert er ráð fyrir sama kostnaði í þessu efni þar og á Holdsveikraspítalanum. Yfirleitt virðist lækni hafa tekið mest tillit til gjaldanna á árinu 1920 og ekki eins til verðlækkunar þeirrar, sem þegar er orðin, t. d. á kolum, klæðnaði, starfslaunum, m. m.

Þess má geta, að eftir tillögum læknis er ekki ætlast til að neinn sjúklingur greiði hærri meðlag á dag en 2 kr.

12. A. Liðurinn lögakveðinn.

B. Að mestu leyti er farið eftir tillögum læknis, en sumir liðir eru þó lækkaðir nokkuð, svo sem ljós og hiti, viðurværi, kaup starfsmanna, húsbúnaður og áhöld, og eru allar þessar lækkanir gerðar með tilliti til breytingar þeirrar á verðlagi, sem er í vændum og virðist hljóta að koma. Geta má og þess, að allar líkur eru á því, að búið á Víðisstöðum muni geta farið að ljetta undir, því að það er nú orðið allstórt, rekið með mestu fyrirhyggju og dugnaði, og meira og meira land tekið til ræktunar.

Að öðru leyti vísast til tillagna læknis, sem verða væntanlega sendar fjárveitinganefnd.

Um athugasemdina aftan við þennan lið er þess að geta, að ástæðan til hennar er sú, að þegar ríkissjóður tók við heilsuhælinu gekk hann inn í samninga þá, er stjórn þess hafði gert við lækni, en þeir samningar voru á þann veg, að hann skyldi að loknum þjónustutíma sínum hafa eftirlaun eins og embættismenn ríkisins. Eftir þessu verður að líta þannig á, að lækni eigi kröfu til eftirlauna hjá ríkinu, en með því að stjórninni þykir vissara, að löggjafarvaldið láti þetta beinlínis í ljósi, svo að enginn vafi sje um þetta, er aths. þessi tekin hjer upp, en sjerstakra laga virðist ekki þurfa.

13. a. Þessi liður er lækkaður um þriðjung, úr 15000 kr., vegna verðlækkunar yfirleitt.

b. Liðurinn er lækkaður svo, að varla er að búast við að hægt sje á árinu að styrkja nema eina sjúkrahúsgærd, og er þess ekki að vænta, að ríkissjóður geti á þessum tímum frekara af mörkum látið.

c.—e. Liðirnir eru óbreyttir.

f. Þessi liður er nýr hjer, en hefir áður verið í 11. gr., þótt rjettara virðist að telja hann til heilbrigðismála. Er því þessu breytt hjer og liðurinn jafnframt lækkaður um 5000 kr., þótt vafamál sje hvort fjárveitingin verður þá nægileg, en miklu getur varla munað.

g. Liðurinn er lækkaður um 500 kr.

h. Liðurinn er óbreyttur.

i. Sömu leiðis.

j. Liðurinn er lækkaður um 1000 kr.

k.—l. Liðir þessir eru óbreyttir.

14. Uppbót til yfirsetukvenna er feld burtu og liðurinn þess utan lækkaður um 5000 kr., með því að það virðist nægilegt að áætla í þessu skyni 25000 kr., þar sem launahluti ríkissjóðs 1920 var eigi nema rúmlega 20000 kr.

Um 13. gr.

A.

1. a. Launin talin á sama hátt og annarstaðar í frv.
- b.—c. Þessir liðir eru lækkaðir lítið eitt frá till. póstmeistara, en það er gert í samráði við og með samþykki hans.
2. Þessi liður er einnig lækkaður nokkuð í samráði við póstmeistara.
3. a.—d. Liðirnir eru teknir alveg eftir till. póstmeistara.

B.

Framlag ríkissjóðs til vegamála er í frv. þessu áætlað nákvæmlega eftir till. vegamálastjóra, sem eru mjög ítarlegar og vel rökstuddar og verða lagðar fyrir Alþingi í heild. Það þykir því eigi þörf á að gera nánari grein fyrir hverjum einstökum lið í athugasemdum þessum.

C.

- 1.—2. Þessir liðir eru teknir upp óbreyttir eins og þeir eru í fjárl. 1922.

D.

I. Liðurinn er samningsbundinn.

II. Liðurinn er óbreyttur.

III. Vegna útlitsins um fjárhag ríkissjóðs á næstunni og vegna hins mikla tekjuhalla, sem er á fjárl. 1922, virðist stjórninni óhjákvæmilegt að draga úr framkvæmdum, og koma þá símalagningar mjög til álita, sjerstaklega vegna þess, að til þeirra þarf mjög mikið útlent efni. Hefir stjórnin átt ítarlegar samræður um þetta við landssímastjóra og farið eftir hans áliti um hvaða línur, sem fyrirhugaðar eru, skuli koma fyrst og hverjar bíða. Er það vitaskuld, að hann er allra manna færastur að dæma um slíkt, en stjórnin verður aftur á móti að segja til, hversu miklu fje sje fært að verja árlega. Af hinu framangreinda leiðir, að í þessu frv. eru teknar í þenna lið ýmsar endurveitingar, sem rjett þykir að fresta 1922, og er þó ekki alt tekið hjer upp, sem ráðgert er að fresta.

Um hinar einstöku nýbyggingar vísast til tillagna landssímastjóra.

IV. 1. Gefur ekki tilefni til athugasemda.

2.—18. Flestir þessara liða eru lækkaðir lítið eitt frá till. landssímastjóra með tilliti til þess, að hann hafði yfirleitt áætlað kol og olíu hærra en gert er annars í frv. þessu. Að öðru leyti gefa liðir þessir ekki tilefni til athugasemda.

V.—IX. Allir þessir liðir eru áætlaðir eftir tillögum landssímastjóra.

E.

Fjárveitingarnar til vitamála eru teknar að heita má alveg eftir till. vitamálastjóra, að því undanskildu, að ekkert fje er ætlað til vitabygginga 1923, en vitamálastjóri leggur til að byrjað sje á mjög dýrum vita á Seley eystra, en þetta sjer stjórnin eigi fært að leggja til vegna fjárhagsörðugleika. Viti þessi með öllu

tilheyrandi er áætlaður um $\frac{1}{4}$ milljón, og virðist með öllu ófært að leggja út í slíkt í þessu árferði, jafnvel þóti sennilegt sje, að viti þessi sje allnaðsynlegur. Á það má einnig líta, að á síðustu árum höfum vjer varið miklu fle til vita- bygginga og gert ráð fyrir, að svo verði einnig á þessu ári (1922).

Um 14. gr.

A.

- a. 1. Liðurinn er lögákveðinn.
2. Liður þessi er lækkaður um 500 kr.
- b. 1. Liðurinn er óbreyttur.
2. Þessi liður er lækkaður um 2000 kr. með tilliti til lakkandi dýrtíðar- uppbótar embættismanna.

3. Laun presta í ársbyrjun 1922 eru með 94% dýrtíðaruppbót um 450000 kr. Með 80% uppbót munu þau því verða sem næst kr. 400000 en þar frá dregst:

a. Sóknartekjur áætlaðar	kr. 85000	
b. Tekjur Prestlaunasjóðs aðrar	— 55000	— 140000
		kr. 260000

4. Óbreyttur liður.

B.

- I. a. Launin talin eftir launalögum með uppbót.
- b. Liðurinn er í rauninni óbreyttur frá því, sem nú er. Það er að eins uppbótin sem lækkar.
- c. Styrktarfeð er lækkað um 3000 kr. og húsaleigustyrkur um 1000 kr.
- d. Liðurinn lækkaður um 300 kr.
- e. Óbreyttur liður að öðru leyti en því, að ákveðið er að hann skiftist jafnt milli gerlarannsóknna og kenslu í efnafræði. Er þetta tekið fram sökum þess, að 2 menn gegna nú þessum störfum.
- f. Liðurinn er lækkaður verulega vegna verðfalls á kolum og ljósmeti.
- g. Dýrtíðaruppbætur ritara og dyravarðar eru lækkaðar með hliðsjón af lækkun dýrtíðaruppbóta embættismanna, og ýms gjöld lækkuð um 1000 kr.

II. Óbreyttur liður.

III. a. Liðurinn er tekinn eftir launalögum.

- b. 1. Óbreytt.
2. Liðurinn er færður töluvert niður vegna kolaverðs og ljósa. Auk þess er gert ráð fyrir, að dyravörður kosti sjálfur ræstingu.
3. Óbreyttur liður, enda er skólahúsið nú í ágætu standi eftir þær um- bætur, er það hefir fengið vegna konungskomunnar.
4. Sennilegt er að laun tímakennara lækki eitthvað, og þess vegna er liðurinn færður niður um 1500 kr. Rektor skólans leggur til að hann sje hækkaður, en inn á það getur stjórnin ekki gengið, enda er ekki audið að bæta fleiri deildum í skólann en nú er.

5. Óbreyttur liður.
6. Sömu leiðis, að eins uppbótin breytt.
7. Óbreyttur liður.

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

8. Liðurinn er hækkaður um 300 kr. eftir till. rektors.
9. Einnig þessi liður er hækkaður eftir till. rektors.
10. Liðurinn er lækkaður um 200 kr.
- 11.—12. Óbreyttir.

IV. a. Launin talin eftir launalögum.

b. 1. Fjárveitingin er hækkuð þannig, að gert er ráð fyrir, að Guðm. G. Bárðarson hafi sömu laun og fastur kennari, en altur á móti er visindastyrkur hans feldur burtu.

2. Tímakensluliðurinn er lækkaður lítið eitt í von um lækkandi tíma-kaup.

3. Óbreytt.

4. Lækkað um 1000 kr.

5. Liðurinn er lækkaður um 100 kr.

6. Uppbótin til dyravarðar lækkuð um 100 kr.

7.—8. Þessir liðir eru óbreyttir.

V. a. Launin tekin eftir launalögum.

b. 1. Liðurinn er óbreyttur.

2. Þessi liður er lækkaður verulega vegna núverandi kolaverðs.

3. Liðurinn óbreyttur. Skólastjóri hefir farið fram á hækkun, sem stjórnin telur ekki fært að sinna.

4. Námsstyrkurinn er látinn halda sjer, þótt annars sje hann lækkaður í öðrum skólum, og er það gert með tilliti til þess, að skólann sækja mest unglingar utan af landi, flestir fátækir, enda hefir skólastjóri farið fram á hækkun á þessum lið.

5.—6. Þessir liðir eru óbreyttir.

VI. a. Launin tilfærð eftir launalögum.

b. 1.—2. Þessir liðir eru færðir lítið eitt niður úr till. skólastjóra, af ástæðum, sem áður eru tilgreindar við samskonar liði annarstaðar.

3.—4. Óbreyttir liðir.

VII. a. Launin tekin samkvæmt launalögum.

b. Farið eftir till. skólastjóra að öðru leyti en því, að áætlun hans um upphitunarkostnað er færð niður óverulega.

VIII. 1. a. Launin talin eftir launalögum.

b. Till. skólastjóra lækkuð um 400 kr., því að í borgun þessari er falin dýrtiðaruppbót.

c. 1. Tekið eftir till. skólastjóra.

2. Óbreyttur liður.

3. Liðurinn færður niður um helming. Skólastjóri leggur til, að veitt sje jafnhá upphæð og nú er, en það virðist hljóta að vera á missskilningi byggt.

4. Liðurinn er áætlaður eftir till. skólastjóra.

2. a. Launin tilfærð samkvæmt launalögum.

b. Liðurinn er lækkaður um 300 kr., með því að dýrtiðaruppbót er í honum falin.

c. 1. Liðurinn lækkaður um 400 kr. í samræmi við tilsvarendi lið á Hólum.

2.—4. Þessir liðir eru áætlaðir eftir till. skólastjóra.

3. a. Launin tekin eftir launalögum.

b. Liðurinn óbreyttur.

c. 1.—4. Eldiviðar- og ljósakostnaður er færður lítið eitt niður gegn till. skólastjóra, sem vill hækka hann mjög, en það virðist á engu bygt.

IX. Liðirnir til iðnfræðslu eru látnir halda sjer, að öðru leyti en því, að framlagið til Iðnaðarmannafélagsins í Rvík er lækkað um 2000 kr.

X. Framlagið til verslunarskólanna er lækkað um 2500 kr. hjá hvorum.

XI. Laun forstöðumanns eru lækkuð um 500 kr. frá því, sem nú eru þau.

Styrkur til námskvenna er lækkaður um 1000 kr. og ljós og hiti um 300 kr.

XII. Styrkurinn til kvennaskólanna er lækkaður töluvert, og þykir ekki ástæða til að telja það upp nákvæmlega. Rekstrarkostnaður skólanna hlýtur að minnka allmikið eins og annara skóla.

XIII. 1. Þessi liður hlýtur að allmiklu leyti að byggjast á ágiskun, því að ómögulegt er að vita, hversu margir farkennarar verða, og getur þar munað töluverðu, en reynslan sýnir, að kennurum fjölgar stöðugt, sem við er að búast, þar sem engar lagaskorður eru settar fyrir fjölda þeirra.

Kostnaður þessi var yfir 450000 kr. 1920 og verður sjálfsagt mikið á 6. hundrað þúsund 1921. Ef gengið er út frá 40% lægri uppbót 1923 en 1920 ættu 350000 kr. að vera varlega áætlað, jafnvel þótt kennurum kunni að fjölga.

2.—7. Liðirnir eru óbreyttir, nema utanfararstyrkur barnakennara er lækkaður úr 2500 kr. í 2000 kr.

XIV. Styrkurinn til unglinga- og alþýðuskóla er lækkaður verulega, enda er hann geysihár í gildandi fjárlögum og engin von um, að ríkissjóður geti haldið áfram með slíkt.

XV. Liðurinn er lækkaður um 500 kr.

XVI. Þessi liður er sömuleiðis lækkaður um 400 kr.

XVII. Liðurinn er lækkaður um 2000 kr.

XVIII. Óbreyttur liður.

XIX. Styrkirnir til sundkenslu eru lækkaðir og styrkurinn til Ingibjargar Guðbrandsdóttur feldur burtu.

XX. Þessi styrkur er lækkaður um 500 kr.

Um 15. gr.

1. a. Launin eru tekin eftir launalögum.

b.—g. Allir þessir liðir eru eins og í gildandi fjárlögum. Liðinn til bóka-kaupa hefir stjórnin ekki sjeð sjer fært að hækka, þótt landsbókavörður óski þess.

2. a. Launin eru tilfærð eftir launalögum.

b.—c. Óbreyttir liðir.

Fjárveitingin til ljósmyndunar og afritunar skjala er feld niður, með því að þetta hvorttveggja virðist geta beðið.

3. Nokkrar breytingar eru gerðar á fjárveitingum til safnsins, allar til lækkunar, og virðist samt nokkurn veginn nægilega veitt til safnsins. Sjerstaklega skal það tekið fram, að það sýnist með öllu óþarft að greiða sjerstaka borgun fyrir að semja skýrslu um safnið. Þjóðmenjavörður getur áreiðanlega annast það starf án sjerstakrar borgunar, ekki umfangsmeira embætti en hann hefir að gegna.

4. Liðurinn hefir verið lækkaður um 500 kr.
5. Liður þessi er áætlaður í samráði við Safnahúsvörð. Ræstingu er gert ráð fyrir að umsjónarmaður hússins kosti.
6. Liðurinn er óbreyttur.
7. Sömuleiðis.
8. Liðurinn er lækkaður um 500 kr.
9. Liðurinn er óbreyttur.
10. Sömuleiðis.
11. Liðurinn lækkaður um 500 kr.
12. Sömuleiðis.
13. Liðurinn lækkaður um 1000 kr.
14. Liðurinn lækkaður um 200 kr.
15. Sömuleiðis.
16. Liðurinn lækkaður um 500 kr.
17. Liðurinn lækkaður um 200 kr.
18. Liðurinn lækkaður um 1000 kr.
19. Hjer er lækkaður a-liðurinn um 7000 kr.
20. Liðurinn er lækkaður um 1000 kr., því að í honum er falin dýrtíðaruppbót.
21. Óbreyttur liður.
22. Liðurinn er færður úr 1500 kr. í 800 kr.
23. Liðurinn er færður úr 3000 kr. í 1200 kr.
24. Liðurinn er færður niður um 1000 kr.
25. Liðurinn er lækkaður um 400 kr.
26. Þessi liður er færður niður um 100 kr.
27. Sömuleiðis.
28. Þessi liður er færður niður um 200 kr.
29. Sömuleiðis.
30. Óbreyttur liður.
31. Sama sem óbreytt.
32. Liðurinn er tekinn sem næst eftir till. forstöðumanns veðurathugana-stofnunarinnar.
33. Liðurinn er lækkaður um 500 kr.
34. Sömuleiðis.
35. Lækkað eftir því sem álita má sanni næst vegna verðfalls á kolum.
36. Lækkað um 100 kr.
37. Þessi liður er óbreyttur að öðru leyti en því, að dýrtíðaruppbótin lækkar.
38. Liðurinn er lækkaður um 500 kr.

Um 16. gr.

1. Þar sem stjórnin er neydd til að draga úr öllum fjárveitingum hið itrasta sem hægt er, verður eigi hjá því komist að lækka einnig þennan lið stórum. Hann er í núgildandi fjárlögum 200 þús. kr. og formaður Búnaðarfjelags Íslands fer fram á hækkun upp í 215,500 kr. Stjórnin hefir nú farið í gegnum áætlun formannsins, og þykist geta fundið stað þeirri lækkun frá þessari áætlun sem hún gerir. Vill hún benda á nokkur atriði:

1. Dýrtíðaruppbót starfsmanna fjelagsins er oftalin um kr.	8000,00
2. Þar næst er engin ástæða til í þessu ári að hafa tvo fast-ráðna menn til fódurræktar- og garðyrkjutilrauna, þegar garðyrkjustjóra eru veitt sjerstök laun. Virðist á þeim tveim liðum verða að spara, þar með talið rekstrar-fje —	10000,00
3. Til eftirlits- og fódurbirgðafjelaga er nýr liður í áætluninni, sem spara verður nú eins og önnur nýmæli —	10000,00
4. Til ýmsra ræktunarfyrirtækja er í áætluninni 10 þús. kr. Þar virðist mega spara —	4000,00
5. Til girðinga fyrir kynbótagripi eru ætlaðar í styrkveitingum 5000 kr. Þennan lið virðist mega spara til fulls í þetta sinn... .. —	5000,00
6. Til skrifstofukostnaðar og búnaðarrits eru ætlaðar 18 þús. kr. samtals. Þar sýnist mega spara að m. k. —	5000,00
7. Til Búnaðarsambandanna eru ætlaðar 47500 kr. Af þeim virðist ástæða til að draga blutfallslega á við fjelagið sjálft, eða að m. k. —	10000,00
8. Til utanfara og búnaðarfræðslu er ætlað 2000 kr. meira, hvoru fyrir sig, en að undanfögnu, og virðist ekki næg ástæða til þess, svo að þar má spara samtals —	4000,00
Samtals kr. 56000,00	

Á ótöldum liðum má hæglega spara svo mikið, að áætlunin komist ofan í það sem stjórnin hefir til tekið.

2. Æskilegt væri að þurfa ekki að lækka þessa fjárveitingu, en þó þykir ekki annað fært; hins vegar má á það líta, að ekki er ólíklegt að verðlag breytist svo til 1923, að jafnmikið megi gera með 12000 kr. þá og með 15000 kr., er gildandi fjárlög voru samin.

3. Þessi styrkur er lækkaður um þriðjung vegna nauðsynjarinnar á sparnaði.

4. Laun garðyrkjustjóra eru færð niður um 1000 kr. með því að í þeim er falin dýrtíðaruppbót. Jafnframt er ætlast til að honum verði falið að annast ókeypis garðyrkjutilraunir í gróðrarstöðinni í Rvík. Tillagið til Garðyrkjufjelagsins er lækkað um helming.

5. Laun skógræktarmanna eru tekin eftir launalögum, og tillagið til skóg-ræktarinnar sjálfrar er lækkað úr 21000 kr. í 12000 kr.

6. Óvíst er hvað verður um landmælingar 1923, en rjettast þykir þó að taka upp fjárveitingu í þessu skyni, en vitaskuld er það með öllu óvíst hvort þessi upphæð nægir, því að enginn veit enn, hversu fjölmennur flokkur kann að koma það ár til mælinga.

7. Laun dýralækna eru tekin eftir launalögum og styrkirnir í b-lið og c-lið eru óbreyttir.

8. Óbreyttur liður.

9. Nú er kominn nýr maður að efnarannsóknarstofunni, og er ætlast til að hann hafi í laun 3500 kr., með dýrtíðaruppbót eins og embættismenn; b-liður og c-liður eru lítið eitt lækkaðir.

10. Óbreyttur liður.

11. Sömuleiðis.

12. Sömuleiðis.

13. Liðurinn er lækkaður um 15000 kr.

14. Launin í þessum lið eru tekin eftir launalögum og öðrum lögum, er hjer að lúta, en ferðakostnaður yfirmatsmanna er áætlaður 2000 kr. minni en í gildandi fjárlögum.

15. Liðurinn er lækkaður um 400 kr.

16. Óbreyttur liður.

17. Liðurinn er lækkaður um 200 kr.

18. Liðurinn er lækkaður um 500 kr.

19.—22. Þessir styrkir eru lækkaðir lítið eitt, nema styrkurinn til ábúandans á Hrauntanga.

23. Eins og kunnugt er, hefir námufræðingur tekið við umsjón Helgu- staðanámunnar, og eru það laun hans, 3500 kr. með sömu uppbót, sem embættismenn njóta, er hjer ræðir um.

24.—25. Lögákveðnir liðir.

26. Þessi liður er nýr í fjárlögum, en er lögákveðinn eins og hinir liðirnir. Upphæðin er vitaskuld byggð á áætlun, en var 1920 tæpl. 20000 kr.

27. Launin tilfærð eftir launalögum.

28. Óbreyttur liður.

29. Lögákveðin laun.

30. Óbreyttur liður, nema uppbótin lækkuð í samræmi við dýrtíðaruppbót annarstaðar í frv.

31. Óbreyttur liður að öðru leyti en því, að ferðakostnaður er lækkaður um 200 kr. og skrifstofufje felt niður.

32. Styrkurinn til björgunarskipisins »Þórs« er færður niður um helming, enda hlýtur útgerðarkostnaður að fara stórum lækkandi, og rikissjóði auk þess um megn að styrkja þetta fyrirtæki meira.

33. Eins og kunnugt er, eiga þau Magnús Friðriksson á Staðarfelli og kona hans að fá árlegan lífeyri að upphæð 3000 kr. sem borgun fyrir Staðarfell. Nú er jörðin leigð fyrir 1800 kr. á ári, og það verða því að eins 1200 kr., sem greiða ber úr rikissjóði.

Um 17. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 18. gr.

Skrá fylgir um eftirlaun þau, er ræðir um í l. a.—d.

Að öðru leyti skal það tekið fram um þessa gr., að auk sjálfsagðra breytinga og nokkurra lækkana til samræmis hefir stjórnin bætt við þeim, sem hjer segir:

1. Gestir Guðmundssyni vitaverði eru ætlaðar 400 kr., og er það í samræmi við vilja Alþingis 1921.

2. Steinunni Sigurðardóttur, ekkju Magnúsar Vigfússonar dyravarðar í stjórnarráðshúsinu, eru ætlaðar 300 kr. á ári, þar sem hún fær ekkert úr Lífeyrisjóði embættismanna og er blásnaud.

Um 19. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 20. gr.

Gefur ekki heldur tilefni til athugasemda.

Um 21. gr.

Jafnvel þótt lítið útlit sje fyrir að auðið verði að lána úr Viðlagasjóði til muna, er þó haldið nokkrum gömlum lánsheimildum.

Um 22.—23. gr.

Gefa ekki tilefni til athugasemda.

Skrá

yfir lögmaelt eftirlaun til embættismanna og embættismannaekkna og barna í árslok 1921.

A. Embættismenn:		kr.	kr.
1. Franz Siemsen sýslumaður í Gullbr.- og Kjósarsýslu (konungsúrskurður ¹² / ₆ 1899)...	...	1601,40	
2. Júlíus Halldórsson, hjeraðslæknir í Blönduóshjeraði (konungsúrskurður ¹⁹ / ₄ 1906)...	...	1133,33	
3. Einar Benediktsson, sýslumaðnr í Rangárvallasýslu (konungsúrskurður ⁹ / ₄ 1907) ...	...	641,91	
4. Halldór Briem, kennari við gagnfræðaskólann á Akureyri ...	...	1440,00	
5. Marínó Hafstein, sýslumaður í Strandasýslu (konungsúrskurður ³⁰ / ₁₁ 1908)...	...	1008,00	
6. Helgí Guðmundsson, hjeraðslæknir í Siglufjarðarhjer- aði (konungsúrskurður ¹ / ₁₁ 1910) ...	...	1000,00	
7. Axel Valdemar Tulinius, sýslumaður í Suður-Múla- sýslu (konungsúrskurður ¹ / ₇ 1911) .	...	1876,62	
8. Eiríkur Briem, 1. kennari við prestaskólann (kon- ungsúrskurður ²⁰ / ₁₀ 1911)...	...	1737,78	
9. Ásgeir Blöndal, hjeraðslæknir í Eyrarbakka-hjeraði (konungsúrskurður ²⁶ / ₅ 1914)...	...	1000,00	
10. Bjarni Jensson, hjeraðslæknir í Síðuhjeraði (kon- ungsúrskurður ¹⁷ / ₂ 1914) ...	...	1000,00	
11. Hannes Hafstein, ráðherra (konungsúrskurður ²¹ / ₇ 1914) ...	...	5333,33	
12. Sigurður Þórðarson, sýslumaður Mýra- og Borgar- fjarðarsýslu (konungsúrskurður ⁷ / ₁₀ 1914) ...	...	2276,70	
Flyt ...		20049,07	...

	kr.	kr.
Flutt ...	20049,07	
13. Björn G. Blöndal, hjeraðslæknir í Miðfjarðarhjeraði (konungsúrskurður ²⁸ / ₇ 1915)	875,00	
14. Sigurður Ólafsson, sýslumaður í Árnessýslu (konungsúrskurður ³⁰ / ₇ 1915)	2571,35	
15. Klemens Jónsson, landritari (konungsúrskurður ⁴ / ₁ 1917)	4000,00	
16. Davíð Scheving, hjeraðslæknir í Ísafjarðarhjeraði (konungsúrskurður ² / ₈ 1914)	1266,67	
17. Sigurður Eggerz, ráðherra (konungsúrskurður ⁴ / ₅ 1915).	3000,00	
18. Guðmundur Eggerz, sýslumaður í Árnessýslu	1558,52	33320,61
B. Embættismannaekkjur og börn:		
1. Camilla Tómasson, ekkja Þórðar Tómassonar hjeraðslæknis, frá ¹ / ₁₂ 1873	197,00	
2. Kristjana Hafstein, ekkja Pjeturs Hafsteins amtmanns, frá ¹ / ₇ 1875	529,16	
3. Elinborg Thorberg, ekkja Bergs Thorbergs landshöfðingja, frá ¹ / ₂ 1886	919,17	
4. Kristín Skúladóttir, ekkja Boga Pjeturssonar hjeraðslæknis, frá ¹ / ₁ 1890	187,50	
5. Caroline Rósa Jónassen, ekkja E. Th. Jónassen amtmanns, frá ¹ / ₁₀ 1891	750,00	
6. Ragnheiður Guðjónsen, ekkja Einars Guðjónsen hjeraðslæknis í 13. læknishjeraði, frá ¹ / ₈ 1891	187,50	
7. Ásta Hallgrímsson, ekkja Tómasar Hallgrímssonar læknaskólakennara, frá ¹ / ₁ 1894	350,09	
8. Þórhildur Tómasdóttir, ekkja eftir Helga Hálfðánarson forstöðumann prestaskólans, frá ¹ / ₂ 1894	575,00	
9. Ingunn Halldórsdóttir, ekkja H. E. Johnson sýslumanns í Rangárvallasýslu, frá ¹ / ₅ 1894	412,59	
10. Ingibjörg Jensdóttir, ekkja Hjörts Jónssonar hjeraðslæknis í 4. læknishjeraði, frá ¹ / ₅ 1894	305,00	
11. Þuriður Johnsen, ekkja Jóns Johnsen sýslumanns í Suður-Múlasýslu, frá ¹ / ₁₁ 1895	430,80	
12. Elísabet Ragnhildur Jónsdóttir, ekkja Ólafs Sigvaldasonar hjeraðslæknis, frá ¹ / ₆ 1896	187,50	
13. Álfheiður Helga Briem, ekkja Páls Briem amtmanns, frá ¹ / ₁ 1905	kr. 625,00	
Samkvæmt konungsúrskurði ²¹ / ₃ 1905 handa dóttur hennar Þórdísi til fullra 18 ára, f. ¹ / ₄ 1904	100,00	725,00
Flyt ...	5756,31	33320,61

	kr.	kr.
Flntt ...	5756,31	33320,61
14. Margrjet Magnúsdóttir, ekkja Ólafs Guðmundssonar hjeraðslæknis, frá $\frac{1}{4}$ 1906	187,50	
15. Guðrún B. Gísladóttir, ekkja Jóns Sigurðssonar hjer- aðslæknis	189,37	
16. Lára Malvina Scheving, ekkja Guðmundar Scheving hjeraðslækuis, frá $\frac{1}{2}$ 1909	187,50	
17. Eliné Marine Bolette Sveinsson, ekkja Hallgríms Sveins- sonar biskups, frá $\frac{1}{4}$ 1910	875,00	
18. Ingibjörg Sigurðardóttir, ekkja Jóns Jónssonar hjer- aðslæknis í Hróarstunguhjæði, frá $\frac{1}{9}$ 1910 kr. 150,00 Samkvæmt konungsúrskurði $\frac{1}{4}$ 1911 handa börnum hennar, þar til þau eru fullra 16 ára: 1. Ragnhildi, f. $\frac{14}{7}$ 1907 — 80,00 2. Jóni Baldri, f. $\frac{15}{6}$ 1909 — 80,00	310,00	
19. Þóra Gísladóttir, ekkja Sigurðar Pálssonar hjeraðs- læknis í Sauðárkrókshjæði, frá $\frac{1}{11}$ 1910	212,50	
20. Þórunn Jónassen, ekkja dr. J. Jónassens landlæknis, frá $\frac{1}{12}$ 1910	539,17	
21. Elísabet Sveinsdóttir, ekkja Björns Jónssonar ráðherra, frá $\frac{1}{12}$ 1912	600,00	
22. Olíva María Guðmundsson, ekkja Guðlaugs Guðmunds- sonar sýslumanns, frá $\frac{1}{9}$ 1913	560,83	
23. Johanne Margrethe Havsteen, ekkja Júlíusar amt- manns Havsteen, frá $\frac{1}{6}$ 1915	750,00	
24. Sigríður Hjaltadóttir, ekkja Jóns Jenssonar yfirdómara, frá $\frac{1}{7}$ 1915	500,00	
25. Theódóra Thoroddsen, ekkja Skúla Thoroddsen sýslu- manns, frá $\frac{1}{6}$ 1916 kr. 535,17 Samkvæmt konungsúrskurði $\frac{3}{8}$ 1916 handa börnum hennar, þar til þau eru fullra 18 ára: 1. Sverri, f. $\frac{16}{7}$ 1904 — 100,00 2. Maríu Kristínu, f. $\frac{12}{9}$ 1906 — 100,00	735,17	
26. Elin Stephensen, ekkja Magnúsar lands- höfðingja Stephensen, frá $\frac{1}{5}$ 1917	1200,00	
27. Sofía Johnsen, ekkja fyrir. hjeraðslæknis Þorgríms Johnsen, frá $\frac{1}{9}$ 1917	321,53	
28. Þórunn Stefánsdóttir, ekkja fyrir. kennara síra Jónasar Jónassonar, frá $\frac{1}{10}$ 1917	200,00	
Flyt ...	13124,88	33320,61

	kr.	kr.
Flutt ...	13124,88	33320,61
29. Guðný Bjarnarson, ekkja fyrv. sýslumanns Björns Bjarnarson, frá $\frac{1}{1}$ 1919, ... kr. 350,00		
Samkvæmt konungsúrskurði $\frac{12}{2}$		
1919 handa börnum hennar, þar til þau eru fullra 18 ára:		
1. Stefáni, f. $\frac{11}{7}$ 1904 — 100,00		
2. Dagmar Camillu Þorbjörgu, f. $\frac{21}{7}$ 1905 — 100,00		
	550,00	
30. Ragnheiður Vigfúsdóttir, ekkja Sig. Sigurðssonar hjeraðslæknis í Dalahjæraði	187,50	
31. Vigdis G. Blöndal, ekkja Jóns Blöndals hjeraðslæknis í Borgarfjarðarhjáraði	187,50	
32. Ingileif S. Aðils, ekkja Jóns Jónssonar Aðils prófessors, frá $\frac{1}{3}$ 1920 kr. 340,00		
Samkvæmt konungsúrskurði $\frac{12}{11}$		
1920 handa 2 börnum hennar, þar til þau eru fullra 16 ára:		
1. Þorvaldi, f. $\frac{20}{3}$ 1907 — 100,00		
2. Jóni Þórði, f. $\frac{15}{1}$ 1913 — 100,00		
	540,00	
33. Sigríður Pálsson, ekkja Pálma Pálssonar yfirkennara	450,00	
34. Finnboga Árnadóttir, ekkja Odds Jónssonar hjeraðslæknis í Reykhólahjæraði	187,50	
		15227,38
C. Uppgjafaprestar:		
1. Stefán Stephensen, prestur að Mosfelli, frá fardögum 1900	208,65	
2. Tómas Björnsson, prestur að Barði, frá fardögum 1902	405,28	
3. Jón Magnússon, prestur að Ríp, frá fardögum 1904	230,00	
4. Páll Sívertsen, prestur að Stað í Aðalvík, frá fardögum 1906	477,73	
		1321,66
D. Prestsekkjur:		
1. Anna Í. Kristjánsdóttir frá Þóróddsstað	100,00	
2. Ásta Þórarinsdóttir frá Grenjaðarstað	170,00	
3. Ástriður Petersen frá Svalbarði	100,00	
4. Bergljót Blöndal frá Hvammi í Skagafirði	100,00	
5. Camilla S. Briem frá Hruna	129,43	
6. Elín Scheving frá Vogsósum	100,00	
7. Guðríður Pjetursdóttir frá Höfða	114,63	
Flyt ...	814,06	49869,65

		kr.	kr.
	Flyt ...	814,06	49869,65
8.	Björg Einarsdóttir frá Undirfelli	100,00	
9.	Guðrún J. Jóhannesdóttir frá Bergsstöðum	107,54	
10.	Guðrún Jónsdóttir frá Kolfreyjustað	183,78	
11.	Guðrún Ólafsdóttir frá Otrardal	100,00	
12.	Guðrún Pjetursdóttir frá Görðum	314,81	
13.	Guðrún Torfadóttir frá Hólum	134,40	
14.	Halldóra Hallgrímsdóttir frá Görðum á Akranesi ...	154,25	
15.	Halldóra Vigfúsdóttir frá Breiðabólstað	158,95	
16.	Hansína Þorgrímsdóttir frá Þingeyrum	31,81	
17.	Ingibjörg Sigurðardóttir frá Kálfatjörn	146,10	
18.	Ingunn Loftsdóttir frá Desjarmýri	101,55	
19.	Jóhanna S. Jónsdóttir frá Viðvík	150,00	
20.	Kristín Sveiubjarnardóttir frá Holti	181,40	
21.	Kristín Thorlacius frá Saurbæ í Eyjafirði ..	136,39	
22.	Lilja Ólafsdóttir frá Breiðabólstað	118,43	
23.	Margrjet Erlendsdóttir frá Stafafelli	117,25	
24.	Margrjet Þórðardóttir frá Gaulverjabæ	139,86	
25.	Metta Einarsdóttir frá Stafafelli	117,25	
26.	Ragnheiður Jónsdóttir frá Vestmannaeyjum	149,20	
27.	Ragnheiður H. Magnúsdóttir frá Stað í Steingrímsfirði	131,36	
28.	Ragnheiður Pálsdóttir frá Tjörn á Vatnsnesi	118,60	
29.	Ragnhildur Gísladóttir frá Eyvindarhólum	101,81	
30.	Ragnhildur Metúsalemsdóttir frá Hjaltastað	23,43	
31.	Sesselja Þórðardóttir frá Skinnastað	127,73	
32.	Sigríður Jónasdóttir frá Melstað	188,06	
33.	Sigríður Metúsalemsdóttir frá Staðarbakka ..	131,26	
34.	Steinunn Eiríksdóttir frá Þingmúla	100,00	
35.	Vigdís Einarsdóttir frá Grunnavík	104,16	
36.	Þórey Bjarnadóttir Kolbeins frá Staðarbakka	115,53	
37.	Þórunn S. Pjetursdóttir frá Eydölum	204,48	
38.	Valgerður Jónsdóttir frá Völlum í Svarfaðardal ...	142,00	
39.	Helga Ketilsdóttir frá Grindavík	100,00	
			5045,45
	Samtals:		54915,10

2. Frumvarp

til laga um lögfylgjur hjónabands.

(Lagt fyrir Alþingi 1922.)

1. kafli.

Almenn ákvæði.

1. gr.

Hjón skulu hvort öðru trú vera og styðja hvort annað og sameiginlega gæta hagsmuna fjölskyldunnar.

2. gr.

Skylt er bæði manni og konu með fjárframlögum, vinnu á heimilinu og á annan hátt, eftir getu sinni, að hjálpast að því að framfleyta fjölskyldunni svo sem samir hag þeirra. Til framfærslu teljast útgjöld til heimilisþarfa og uppeldis barnanna, svo og útgjöld, er snerta sjerþarfir hjónanna, hvors um sig.

3. gr.

Nú fara útgjöld annars hjóna til sjerþarfa þess og til þess, er því samkvæmt venju og ástæðum hjónanna ber að standa straum af til framfærslu fjölskyldunnar, fram úr því, er því ber fram að leggja samkvæmt 2. gr., og er þá hinu skylt að láta því nauðsynlegt fje i tje, hæfilega upphæð i hvert skifti. Frá þessu skal þó vikja, beri brýna nauðsyn til af því að það hjóna, sem hlut á að máli, hefir reynst illa til fjárstjórnar fallið, eða aðrar sjerstakar ástæður eru fyrir hendi.

4. gr.

Framlag til sjerþarfa annars hjónanna samkvæmt 2. og 3. gr. verður eign þess.

5. gr.

Nú vanrækir annað hjóna framfærsluskyldu sína að mun, og skal þá eftir kröfu hins gera því að greiða hinu peningafúlgum samkvæmt ákvæðum 3. greinar eða þar fram yfir, ef það eftir öllum atvikum þykir sanngjarnt.

6. gr.

Nú fara útgjöld þau, er annað hjóna hefir haft á almanaksárinu til framfærslu fjölskyldunnar, bersýnilega fram úr því, sem því var skylt að leggja fram samkvæmt 2. gr., og skal þá, komi krafa fram um það, skylda hitt hjónanna til að greiða þá upphæð, sem ætla má að svari til þess, sem ofgreitt er, nema öðruvisi sje um samið eða telja verður að gert hafi verið ráð fyrir öðru. Krafan verður að koma fram áður ár sje liðið frá lokum almanaksársins.

Bótanna getur að eins það hjónanna krafist, sem greiðsluna hefir lagt fram, og því að eins, að þær verði greiddar án tjóns fyrir skuldheimtumenn hins.

7. gr.

Nú hafa hjón slitið samvistir sökum ósamkomulags, og gilda þá ákvæði 2. greinar á samsvarandi hátt. Framlag það, sem annað hjónanna samkvæmt þeim á að greiða til framfærslu hins og barna þeirra, sem hjá því eru, skal, ef þess er krafist, tiltaka sem ákveðna peningaupphæð. Það hjóna, sem aðallega á sök á því, að sambúðinni er slitið, getur þó ekki krafist fjárframlags sjer til framfæris, nema sjerstakar ástæður mæli með því.

8. gr.

Þegar þannig er ástatt, sem segir í 7. gr., má, ef krafa kemur fram og að svo miklu leyti sem svara þykir til lífskjara hjónanna og annara ástæðna, skylda annað þeirra til að láta hitt fá til afnota lausafje það, sem við sambúðarlitin var sameiginleg búslóð beggja eða vinnutæki hins.

Nú eru munir, sem eru eign annars hjónanna, samkvæmt þessu fengnir hinu til afnota, og getur þá eigandinn ekki með samningi við aðra takmarkað afnotarjett þennan á nokkurn hátt.

Það hjóna, er í hlut á, getur látið afhenda sjer hlutinn til umræða með lógetagerð.

9. gr.

Valdsmaður ákveður fjárframlag samkvæmt 5. og 7. gr. Nú breytist hagur annars eða beggja að mun, og getur valdsmaður þá, ef annað hjóna krefst þess, hve nær sem er breytt úrskurði sínum. Valdsmaður gerir einnig fyrirskipanir þær, er getur í 6. og 8. gr.

Um innheimtu úrskurðaðra framlaga skal fara eftir þeim ákvæðum, sem um það eru sett í löggjöfinni. Framlög þau, sem úrskurðuð eru samkvæmt 6. gr., má taka lögtaki.

10. gr.

Nú hafa hjón samið um framlög samkvæmt 5., 6., 7. og 8. gr., en sá samn-

ingur er annaðhvort bersýnilega ósanngjarn eða lagur hjónanna breyttur að mun, og er úrskurðarvaldið þá eigi bundið við þann samning.

11. gr.

Hjónum er skylt að segja hvort öðru til um efnahag sinn, svo að ákvörðun verði tekin um framfærsluskyldu þeirra.

12. gr.

Meðan sambúðin varir er hvoru hjónanna um sig heimilt á ábyrgð beggja að gera þá samninga við aðra, sem nauðsynlegir eru vegna heimilisþarfa eða barnanna og vanalegt er að gera í þeim tilgangi. Slikt hið sama gildir um samninga konunnar vegna sjerþarfa hennar. Samningar þeir, er hjer um ræðir, teljast gerðir á ábyrgð beggja hjóna, nema atvik segi öðruvisi til.

Nú sá sá, er samdi við annað hjóna, eða átti að sjá, að því var eigi brýn þörf á því, er um var samið, og er hitt hjónanna þá eigi bundið við samninginn.

13. gr.

Nú misbeittir annað hjóna rjetti þeim, sem það hefir samkvæmt 12. gr., og getur valdsmaður þá eftir kröfu hins svift það rjettinum. Veita skal því hann þó aftur, verði hjónin ásátt um það eða kringumstæður breytast.

Úrskurður valdsmanns gildir ekki gagnvart þeim, sem ókunnugt er um hann, nema úrskurðurinn hafi verið skráður í kaupmálabókina samkvæmt reglum í IX. kafla laga þessara.

14. gr.

Nú getur annað hjóna meðan sambúðin varir, vegna tjarveru eða veikinda, eigi gætt hagsmuna sinna, og er hinu þá heimilt, sje það ekki falið öðrum, að framkvæma fyrir þess hönd það, sem þolir eigi bið. Það getur þannig innheimt tekjur hins og jafnvel selt eða veðsett eignir þess, sje ekki hjá því hægt að komast til þess að framfleyta heimilinu. Fasteign má þó eigi selja eða veðsetja nema samþykki valdsmanns komi til.

15. gr.

Nú er lausafje, sem er sjereign annars hjóna, með samþykki þess notað við atvinnurekstur hins, og eru þá samningar nothafa við þriðjamann um muni þessa skuldbindandi fyrir eiganda munanna, nema samningsaðili nothafa sæi eða ætti að sjá, að nothafa var óheimilt að gera samninginn.

II. kafli.

Um foreldravald.

16. gr.

Um foreldravald hjóna, sem eru samvistum eða hafa slitið samvistir,

án þess að hafa fengið leyfi til þess, fer samkvæmt 20. og 21. gr. laga nr. 57, 27. júní 1921, um afstöðu foreldra til skilgetinna barna.

En um foreldravalld hjóna, skilinna að borði og sæng og lögskilinna, fer eftir 56. sbr. 58. og 76. sbr. 78. gr. laga nr. 39, 27. júní 1921, um stofnun og slit hjúskapar.

III. kafli.

Um fjármál hjóna.

17. gr.

Hvort hjóna um sig öðlast hjúskaparrjett yfir öllu því, sem hitt á við giftinguna eða eignast síðar, að svo miklu leyti sem það er ekki sjereign. Fjármunir þeir, sem hjúskaparrjettur annars nær til, er hjúskapareign hins.

Nú á annað hjóna rjettindi, sem eigi má afhenda, eða eru að öðru leyti persónulegs eðlis, og koma þá reglurnar um hjúskapareign að svo miklu leyti til framkvæmda, sem þær fara eigi í bága við sjerreglur þær, sem um þau rjettindi gilda.

18. gr.

Hvort hjónanna ræður hjúskapareign sinni með þeim takmörkunum, sem til eru teknar í 19.—22. gr.

Nú er hjúskapnum eða fjárfjelagi hjónanna slitið, eða þau skilin að borði og sæng, og getur þá hvort þeirra eða erfingjar þess krafist helmings af hreinni hjúskapareign beggja hjóna, þó með þeim undantekningum sem lög-in ákveða.

19. gr.

Hvort hjónanna um sig er skylt að fara svo með hjúskapareign sína, að hinu verði eigi til tjóns vegna óhæfilegra athafna þess.

20. gr.

Hvoru hjóna um sig er heimilt, án samþykkis hins, að afhenda eða veðsetja fasteign úr hjúskapareign sinni, búi fjölskyldan á eigninni eða sje eignin notuð við atvinnurekstur beggja hjóna eða hins. Slika eign má heldur eigi leigja eða byggja nema samþykki hins komi til, ef það leiðir til þess að eignin verði eigi framvegis nothæf til bústaðar beggja eða til atvinnurekstrar hins. Sje það hjóna, er í hlut á, ólögrátt, þarf samþykki lögráðamanns, eða sje hitt hjóna lögráðamaður þess, þá samþykki sjerstaks lögráðamanns. Nú er eigi hægt að fá umsögn hins hjónanna án verulegra erfiðleika eða mikils dráttar, og getur þá lögráðamaður veitt samþykkið, sje hann til, en ella valds-maður.

Nú hefir annað hjóna gert slíkan samning, án áskilins samþykkis, og getur þá hitt fengið samningnum hrundið með dómi, hafi samingsaðilja fyr-nefnds hjóna verið eða átt að vera það ljóst, að því var samningurinn óheim-ill. Mál verður þó að höfða innan 6 mánaða frá því að því hjóna, er brotið

var móti, varð kunnugt um samninginn, og í síðasta lagi áður ár er liðið frá þinglestri samningsins.

21. gr.

Hvorugt hjóna má, án samþykkis hins, afhenda eða veðsetja lausafje úr hjúskapareign sinni, teljist fjeð til húsgagna á sameiginlegu heimili hjónanna, til nauðsynlegra vinnutækja hins eða sje notað til þarfa barnanna. Samþykki þess hjóna, er í hlut á, er gilt, þótt það sje ófjárrátt eða swift fjárræði, sje það eigi geðveikt eða hálfviti. Þegar þannig stendur á eða sje það verulegum erfðleikum bundið eða valdi það löngum tíma að ná samþykki hins hjónanna, þarf eigi að leita þess.

Nú hefir annað hjóna gert slíkan samning, án áskilins samþykkis, og getur þá hitt fengið honum hrundið með dómi, nema samningsaðili, kaupandi eða veðhafi, væri grandalaus. Mál verður þó að höfða innan 6 mánaða frá því hitt hjónanna fjekk vitneskju um samninginn, og í síðasta lagi áður en ár er liðið frá því að hluturinn var afhentur eða samningurinn um lausafjárveðsetninguna þinglesinn.

22. gr.

Nú neitar það hjóna, er í hlut á, eða lögráðamaður þess, þegar svo stendur á sem segir í 20. og 21. gr., að veita samþykki sitt, og getur valdsmaður þá, komi krafa fram um það, samþykkt samningsgerðina, hafi nægar ástæður eigi verið til neitunarinnar.

23. gr.

Sjereign er:

- 1) Alt það, sem gert er að sjereign með kaupmála.
- 2) Gjafir, sem gefnar eru öðru hjónanna með því skilyrði, að þær skuli vera sjereign, svo og arður, enda þótt skylduafur sje, hafi arfleifandi sett slíkt ákvæði í erfðaskrá.
- 3) Það, sem kemur í stað hluta þeirra, sem nefndir eru í 1 og 2, nema öðruvisi sje ákveðið svo gilt sje.

Tekjur af sjereign eru hjúskapareign, nema öðruvisi sje löglega ákveðið.

24. gr.

Hvort hjónanna um sig getur krafist þess, að hitt taki þátt í samningi skrár um hjúskapareign og sjereign beggja. Dómstólarnir skera úr því, eftir öllum atvikum, hvert sönnunargildi skráin hefir.

IV. kafli.

Um ábyrgð á skuldum.

25. gr.

Hvort hjónanna um sig ber, hæði með hjúskapar- og sjereign sinni,

ábyrgð á skuldbindingum þeim, sem á því hvíla, hvort sem þær eru stofnaðar á undan hjónabandinu eða meðan það stendur.

26. gr.

Kröfur á hendur konunni, þeirrar tegundar, sem getur í 12. gr., tyrnast á tveimur árum, beri maðurinn jafnframt ábyrgð á þeim.

27. gr.

Nú er fjárfjelagi hjóna slitið, þau skilin að borði og sæng eða hjónabandinu algerlega slitið, og er þá ekki hægt að krefja konuna um meira til greiðslu þess konar skulda, sem getur í 26. gr., en sjereign hennar og hjúskapareign námu er skifti fóru fram, að frádregnum öðrum skuldum, er þá hvíldu á henni.

28. gr.

Ákvæðin í 26. og 27. gr. koma eigi til greina, hafi konan tekið á sig viðtækari ábyrgð.

V. kafli.

Um kaupmála og aðra gerninga hjóna í milli.

29. gr.

Með kaupmála, sem gerður er á undan hjónabandi eða meðan það stendur, geta aðiljar ákveðið, að munir, sem annað hjóna á eða eignast kann og annars yrði hjúskapareign, skuli vera sjereign þess. Sömuleiðis er hjónum heimilt, að svo miklu leyti sem það fer ekki í bága við ákvarðanir arfleifanda eða gefanda, að ákveða að sjereign skuli vera hjúskapareign.

30. gr.

Gjafir milli hjónaefna, sem viðtakandi á að fá við giftinguna, og gjafir hjóna í milli, eru því að eins gildar, að um þær sje gerður kaupmáli.

Þetta tekur þó eigi til venjulegra gjafa, sjeu þær eigi um hóf fram, miðað við efni gefanda, og heldur eigi til slíkra gjafa sem lífsábyrgðar, lífeyris eða þvílíkra framsærslutrygginga af hendi annars hjóna til handa hinu.

Með kaupmála er eigi hægt að ákveða svo gilt sje nje heldur á annan hátt, að það, sem annað hjónanna framvegis kann að eignast, skuli endurgjaldslaust verða eign hins.

31. gr.

Nú hefir annað hjóna haft tekjuafgang á umliðnu almanaksári, og getur það þá þar til næsta ár er á enda afsalað hinu endurgjaldslaust helminginn af tekjuafganginum án þess að til þess þurfi kaupmála. Afsalið er þó því að eins gilt gagnvart skuldheimtumönnum afsala, að hann hafi tiltekið í skjali, er af honum sje undirritað, upphæð tekjuafgangsins, enda leiki enginn vafi á

um það, að hann hafi haldið eftir nægilegum efnum til greiðslu allra skuldbindinga sinna.

32. gr.

Nú hafa hjón, án kaupmála, komið sjer saman um afhending á eign annars til hins, og er sá samningur þá því að eins gildur gagnvart skuldbheimtumönnum þess, er afhenti, að kaupmála þurfi eigi til slíkrar ráðstöfunar.

33. gr.

Nú hefir annað hjóna gefið hinu gjöf, og getur þá sá, er þá átti kröfu á hendur gefanda, gengið að hinu hjónanna meðan gjöfin eða verð hennar hrekkur til, nema það sannist, að gefandi hafi haldið eftir áreiðanlega nógum efnum til greiðslu skuldbindinga sinna. Hafi að einhverju leyti komið verð fyrir gjöfina, dregst það frá verði hennar. Hitt hjónanna er þó laust úr allri ábyrgð, sanni það, að munir þeir, sem um er að ræða, hafi farið forgörðum án þess því verði um kent.

Ákvæði greinar þessarar taka ekki til gjafa þeirra, er getur í 2. málsg. 30. gr.

34. gr.

Það hjónanna, sem veitir hinu aðstoð við atvinnurekstur þess, getur, þótt eigi sje svo um samið, krafist hæfilegrar borgunar fyrir vinnu sína, þegar það, eftir tegund vinnunnar og öðrum atvikum, virðist sanngjarnt að borgun sje greidd. Þó fyrnist sú krafa á 1 ári.

35. gr.

Nú hefir annað hjóna falið hinu stjórn eigna sinna eða nokkurs hluta þeirra, og er hinu — nema öðruvísi sje um samið eða annað ráðgert — þá heimilt, innan hæfilegra takmarka, að nota tekjurnar til framfærslu fjölskyldunnar, án þess að þurfa að gera sjerstök reikningsskil fyrir. Slíkt umboð er afturtækt hvenær sem er.

36. gr.

Að því er tekur til samkomulags hjóna um framfærsluskyldu og samninga, sem gerðir eru með skilnað að borði og sæng eða algerðan skilnað fyrir augum, þá gilda þau ákvæði, sem um það eru sjerstaklega sett.

37. gr.

Kaupmálar skulu vera skriflegir og undirritaðir af aðiljum. Nú er annarhvor aðili ólöggráður, og þarf þá einnig undirskrift lögráðamanns.

38. gr.

Til þess að kaupmáli sje gildur, verður að skrá hann í kaupmálabókina samkvæmt reglum þeim, sem settar eru í IX. kafla.

VI. kafli.

Um slit á fjárfjelagi.

39. gr.

Hvort hjóna um sig getur krafist að fjárfjelagi sje slitið:

- 1) Þegar hitt hjónanna með vangæslu á fjármálum sínum, misbeiting á ráðum yfir hjúskapareign sinni eða með annari óhæfilegri framkomu rýrir hjúskapareign sína eða gefur tilefni til ótta um að svo muni fara.
- 2) Þegar bú hins hjónanna er tekið til gjaldþrotaskifta.

40. gr.

Nú eru hjón sammála um að krefjast slita á fjárfjelagi, og á þá að gera skriflega kröfu um það til skiftarjettarins á þeim stað, sem bóndi er búsettur eða dvelur. Skiftarjetturinn tekur slíka beiðni til greina með úrskurði svo fljótt sem unt er.

41. gr.

Nú krefst annað hjóna slita á fjárfjelagi, og á þá að stila þá kröfu til skiftarjettarins á þeim stað, þar sem hitt býr eða dvelur. Sje ókunnugt um bústað þess eða dvalarstað, stílast krafan til skiftarjettarins á þeim stað, þar sem það síðast átti heima eða dvaldi svo kunnugt sje.

Umsókninni skulu, að svo miklu leyti sem því verður við komið, fylgja skrifleg sönnunargögn fyrir ástæðum þeim, sem krafan um slitin á fjárfjelaginu er byggð á. Nú þykir þörf itarlegri sannana, og skal skiftarjetturinn þá henda umsækjanda á það og getur skorað á hann að útvega frekari sannanir.

Verði því við komið, skal veita hinu hjónanna tækifæri til þess að koma fram með álit sitt um fjárslitakröfuna, og getur skiftarjetturinn í því skyni kallað það fyrir sig. Nú neitar það hjóna að láta álit sitt í ljós, eða sækir ekki boðaðan fund án gildra forfalla, og má þá lita svo á, að það treystist eigi til að mótmæla greinargerð beiðandans. Nú á það hjóna eigi heimili eða dvalarstað hjer á landi svo að kunnugt sje um, og getur skiftarjetturinn þá skipað valinkunnan mann, sem, ef kostur er á, skal vera ættingi eða vinur þess hjóna, til þess að gefa skýrslu fyrir þess hönd, áður en úrskurður er upp kveðinn.

42. gr.

Þegar svo stendur á, sem segir í 41. gr., úrskurðar skiftarjetturinn eftir skýrslum þeim og sönnunargögnum, sem fyrir liggja, hvort krafan um slit á fjárfjelagi skuli til greina tekin eða eigi.

Ákvörðun skiftarjettarins má áfrýja til æðri rjettar samkvæmt reglum þeim, sem settar eru um áfrýjun skiftarjettarúrskurða.

Nú úrskurðar skiftarjettur, að slit á fjárfjelagi skuli fram fara, og verður framkvæmd þess úrskurðar þá ekki tafir með áfrýjun hans; þó getur hvorugt hjónanna krafist greiðslu á hluta sínum úr hjúskapareign hins fyrr en málið er endanlega til lykta leitt.

43. gr.

Nú er krafa um slit á fjárfjelagi tekin til greina, og skiftist þá hjúskapareign beggja hjóna milli þeirra samkvæmt 6. kap. skiftalaganna og VII. kafla laga þessara. Meðan á skiftum stendur heldur hvort hjónanna yfirráðum yfir hjúskapareign sinni, nema 2. liður 63. gr. skiftalaganna komi til framkvæmda, en er skylt að gera skiftarjettinum reikningsskil fyrir stjórn sinni frá þeim tíma, er krafan um slit á fjárfjelagi kom fram.

Pegar eftir að krafa um slit á fjárfjelagi hefir verið afhent skiftarjettinum, er heimilt að beita 2. lið 63. gr. sbr. 57. gr. skiftalaganna.

44. gr.

Það, sem öðru hjóna hlotnast við skiftin eða það eignast eftir að krafa um slit á fjárfjelagi er fram komin, verður sjereign þess.

45. gr.

Skiftarjettinum ber að sjá um, að hin framkomna krafa um slit á fjárfjelagi sje tilkynnt til skrásetningar i kaupmálabókina.

46. gr.

Fyrir meðferð á kröfu um slit á fjárfjelagi og skrásetning hennar i kaupmálabókina skal gjalda alls 10 kr. i ríkissjóð um leið og krafan er afhent.

VII. kafli.

Um skifti.

47. gr.

Nú eiga skifti fram að fara vegna dauða annars hjóna, og fer þá um uppgerð og skifti hjúskapar- og sjereignar hins látna eftir þeim reglum, sem settar eru um meðferð venjulegra dánarbúa. Hjúskapareign þess hjónanna, sem eftir lifir, skiftist aftur á móti eftir þeim reglum, sem settar eru i 5. kap. skiftalaganna, og eigi það sjereign, á að draga hana undir skiftin, að svo miklu leyti, sem það er nauðsynlegt til þess að fullnægja reglum þeim, sem settar eru i þessum kafla.

Pegar skiftarjetturinn skiftir með hjónum, sem bæði eru á lifi, ber að halda hjúskapareign hvors hjónanna aðgreindri og fara eftir reglum i 6. kap. skiftalaganna, þannig að hvort hjónanna um sig hefir þá aðstöðu, sem bónda er veitt með 63.—68. gr. skiftalaganna. Eigi hjónin einnig sjereign, ber sömuleiðis að draga hana nndir skiftin, að svo miklu leyti sem það er nauðsynlegt til þess að fullnægja reglum þeim, sem settar eru i þessum kafla.

48. gr.

Við skiftin skal hvoru hjónanna úthlutað svo miklu af hjúskapareign sinni, að það nægi til greiðslu skuldbindinga þeirra, sem á því hvíldu þegar

krafan um slit á fjárfjelagi kom fram, þegar hjónin skildu að borði og sæng eða þegar hjónabandinu var slitið, þar á meðal til greiðslu hluta þess af sameiginlegum skuldbindingum hjónanna, hafi sjerstakir fjármunir eigi verið teknir frá til greiðslu þeirra samkvæmt 57. gr.

Skuldir, sem annað hjóna hefir bakað sjer með vanhirðu á fjármálum sínum eða með annari óhæfilegri aðferð, eða skuldir, sem það hefir stofnað til þess að eignast eða bæta sjereign eða rjettindi þau, sem getur í 2. málsg. 17. gr. og haldið er utan skiftanna, er því að eins hægt að krefjast greiðslu á af hjúskapareign þess hjóna, að önnur efni þess hrökkvi ekki til greiðslu þeirra.

Erfingjar þess hjóna, sem látið er, hafa einnig rjettindi þau, er ræðir um í 1. málsg. greinar þessarar.

49. gr.

Afgangur sá af hjúskapareign hvors hjónanna, sem fram kemur við uppgerð þá, er fram fer samkvæmt 48. gr., skiftist jafnt á milli hjónanna, að svo miklu leyti sem annað leiðir eigi af ákvæðum 54. gr. laga um stofnun og slit hjúskapar eða af reglum þeim, sem settar eru hjer á eftir.

50. gr.

Hvoru hjónanna um sig er heimilt, og sje annað dáðið, þá því, sem eftir lifir, að taka af óskiftu muni, sem að eins eru ætlaðir því til notkunar, enda sje verð þeirra eigi óhæfilega hátt borið saman við efnahag hjónanna.

51. gr.

Nú hefir öðru hjóna verið lagt fje af hjúskapareign þess til greiðslu skulda þeirra, er getur í 2. málsg. 48. gr., og getur þá hitt hjónanna eða erfingjar þess krafist endurgjalds fyrir það af hjúskapareign beggja hjónanna, eins og hún verður þegar allar skuldir eru frá dregnar.

52. gr.

Nú hefir annað hjóna að verulegum mun rýrt hjúskapareign sína með vanhirðu á fjármálum sínum, misbeiting á ráðum sínum yfir hjúskapareigninni eða annari óhæfilegri aðferð, og getur þá hitt hjónanna eða erfingjar þess krafist endurgjalds af hjúskapareign beggja, þegar skifti fara fram, eins og hún verður að frádregnum skuldum. — Hrökkvi hún eigi, má heimta helminginn af því, sem eftir verður, greiddan af þeim efnum þess brotlega, sem eru í sjereign þess og þarf til þess og ekki þarf til greiðslu annara skulda þess.

53. gr.

Sama rjett til endurgjalds og þann, er felst í 52. gr., hefir og hvort hjóna um sig, svo og erfingjar þess, ef hitt hjónanna hefir varið fje af hjúskapareign sinni til þess að öðlast eða bæta sjereign eða rjettindi þau, sem getur í 2. málsg. 17. gr. og eigi koma undir skiltin.

54. gr.

Nú hefir annað hjóna notað fjármuni af sjereign sinni í þarfir hjúskapareignar sinnar, og getur það eða erfingjar þess, þegar skifti fara fram,

þá krafist endurgjalds fyrir það af hjúskapareigninni, eins og hún verður að frádregnum skuldum.

55. gr.

Nú hefir við skiftin eigi fengist full greiðsla á endurgjaldskröfum samkvæmt 51.—54. gr., og er þá eigi síðar hægt að krefjast þess, sem eftir stendur.

56. gr.

Á bótum þeim, sem dæmdar eru öðru hjóna samkvæmt 74. gr. laga um stofnun og slit hjúskapar, má, sjeu þær fallnar í gjalddaga, krefja greiðslu þegar skifti fara fram, af því, sem hinu seka hlotnast við skiftin og eigi gengur til greiðslu annara skulda, sem á því hvíla.

57. gr.

Nú koma fram skuldir, sem bæði hjónin bera ábyrgð á, og getur þá hvort þeirra sem er krafist, að hitt greiði þann hluta skuldanna, sem að lokum á að lenda á því, eða að það setji tryggingu fyrir borguninni eða að fjármunir sjeu teknir frá til greiðslu þeirra.

58. gr.

Nú er annað hjóna dáið og fjármunir búsins lítils virði, og getur þá það þeirra, sem eftir lifir, tekið af hjúskapareign beggja nauðsynleg búsgögn, verkfæri og aðra lausa muni, að svo miklu leyti sem það verður talið nauðsynlegt til þess að það geti haldið áfram atvinnu sinni. Þetta gildir, þó verð greindra muna fari fram úr lögmæltum hluta þess í hjúskapareignunum.

59. gr.

Auk heimildar þeirrar, sem hjónum er veitt í 2. málsg. 59. gr. og 64. gr. skiftalaganna til þess að kretjast ákveðinna muna við skiftin, getur hvort hjónanna sem er, eða, þegar annað er dáið, þá það sem eftir lifir, krafist að fá hlut sinn í hjúskapareignunum greiddan eftir virðingu í lausafje því, sem því er nauðsynlegt til þess að geta haldið áfram atvinnu sinni.

60. gr.

Nú hefir annað hjóna við skiftin gefið eftir nokkuð af sinum hlut í hjúskapareign sinni eða hins, og geta skuldheimtumenn þess — sje það eigi alveg vafalaust að það hafi haft nægilega fjármuni þegar úthlutunin fór fram til þess að fullnægja þáverandi skuldheimtumönnum sínum — þá gengið að hinu hjónanna að sama skapi sem það hefir fengið fje fram yfir búshluta sinn.

VIII. kafli.

Um óskift bú.

61. gr.

Eftir dauða annars hjónanna er hinu heimilt, án þess að skifti fari

fram milli þess og sameiginlegra ófjárráðra arfgengra niðja beggja, að taka við ráðum yfir hjúskapareign beggja, nema hið látna hafi með erfðaskrá meinað því setu í óskiftu búi.

Nú lætur hið látna eftir sig ófjárráð börn, sem eru eigi börn hins, og getur valdsmaður þá veitt því hjónanna, sem eftir lifir, rjett til setu í óskiftu búi. Það skal þó yfirleitt því að eins gert, að telja megí það börnunum í hag, að búið haldist óskift.

62. gr.

Nú er hið eftirlifandi hjóna gjaldþrota, eða það kemur í ljós að eignir þess hrökkva eigi fyrir skuldum, eða að það með vanhirðu á fjármálum sínum, misbeiting á valdi sínu yfir hjúskapareigninni eða með annari óhæfilegri aðferð hefir rýrt hjúskapareignina að verulegum mun, eða á sök á því að hætt er við slíkri rýrnun, og verður því þá eigi heimiluð seta í óskiftu búi.

63. gr.

Sá, sem óskar að sitja í óskiftu búi, skal sem fyrst eftir látið tilkynna valdsmanni það, og skal tilkynningu þeirri fylgja lauslegt yfirlit yfir eignir þess og skuldir og skýrsla um nöfn barnanna, aldur og dvalarstað.

Nú eru erfingjarnir ófjárráðir eða fjarverandi, og skipar valdsmaður þeim þá lögráðamann til þess að gæta hagsmuna þeirra út af kröfunni um setu í óskiftu búi. Lögráðamann þarf eigi að skipa, fari eignirnar að álití valdsmanns eigi fram úr því, sem með þarf til framfærslu beiðanda og barna.

Nú kemst valdsmaður að þeirri niðurstöðu, að skilyrði fyrir setu í óskiftu búi sjeu fyrir hendi, og lætur hann beiðanda þá í tje skilríki fyrir því.

64. gr.

Það hjóna, sem situr í óskiftu búi, skal áður missíri er liðið frá láti hins afhenda valdsmanni skýrslu um eignir og skuldir búsin, er gefin sje upp á æru og samvisku. Skýrslu þessa skal áður sýna börnunum eða lögráðamanni þeirra.

65. gr.

Hinu óskifta búi hlotnast, auk hjúskapareignar þeirrar, er bæði hjónin áður áttu, alt það, sem hið eftirlifandi hjóna síðar eignast, svo framarlega sem það hefði orðið hjúskapareign þess, ef það hefði eignast það meðan hjónabandið var við liði.

Arfur eða gjöf, sem hinu eftirlifanda hlotnast, rennur þó eigi inn í hið óskifta bú, svo framarlega sem það krefst skifta áður 2 mánuðir eru liðnir frá því það fjekk vitneskju um arfinn eða gjöfina.

66. gr.

Hið eftirlifandi hjóna hefir eignarráð yfir fjármunum búsin.

Nú gefur það gjöf úr búinu, sem er óhæfilega lá, miðað við efnahag búsin, og getur þá hver erfingjanna innan árs frá því gefið var höfðað mál til ógildingar gjöfínni, ef viðtakandi sá eða átti að sjá, að gefandanum var

gerningurinn óheimill. Akvæði þetta gildir þó því að eins, að húið sje tekið til skiftameðferðar.

67. gr.

Það hjónanna, sem eftir lifir, ber ábyrgð bæði á eigin skuldum sínum og skuldum þeim, sem hvíldu á hinu látna.

Hinu eftirlifandi hjóna er heimilt að innkalla skuldheimtumenn hins látna, samkvæmt ákvæðum þeim, sem sett eru í opnu brjefi 4. janúar 1861.

68. gr.

Hið eftirlifandi hjóna getur með erfðaskrá að eins ráðið yfir sínum hluta úr búinu,

69. gr.

Nú situr annað hjóna í óskiftu búi, og fer þá um erfðarjett þess eftir það hjónanna, sem dáið er, eftir almennum reglum, nema skifti fari fram að báðum hjónunum látnum, því að þá fellur niður lögmæltur erfðarjettur eftir það þeirra, sem fyr ljetst.

70. gr.

Það hjónanna, sem eftir lifir, getur hvenær sem er krafist skifta.

Nú gengur hið eftirlifandi hjóna í nýtt hjónaband, og fellur þá niður rjettur þess til setu í óskiftu búi.

71. gr.

Nú situr hið eftirlifandi hjóna í óskiftu búi með ófjárráðum börnum samkvæmt heimild þeirri, sem veitt er í 61. gr., og er því þá skylt að skifta með þeim og sjer, er eitt barnanna eða fleiri verða fjárráð og krefjast skifta.

72. gr.

Nú vanrækir það hjóna, sem eftir lifir, framfærsluskyldu sína eða rýrir efni búins að verulegum mun með vanhvirðu á fjármálum sínum, misbeiting á ráðum sínum yfir búinu eða með annari óhæfilegri aðferð, eða það gefur tilefni til að óttast megi slíka rýrnun, og getur þá hver fjárráður erfingi eða lögráðamaður ófjárráðs erfingja, er skipa skal samkvæmt 63. gr., krafist búskifta.

73. gr.

Erfingjar látins erfingja geta krafist skifta á búinu með sömu skilyrðum og hinn látni erfingi.

Skuldheimtumenn erfingja geta eigi krafist búskifta.

74. gr.

Erfingi má eigi afsala, veðsetja eða á annan hátt afhenda hluta sinn í óskiftu búi, og eigi geta heldur skuldheimtumenn hans leitað fullnustu í honum.

75. gr.

Við skifti milli þess hjónanna, er lengur lifir, og erfingja hins látna koma hinar venjulegu skiftareglur til framkvæmda á samsvarandi hátt.

76. gr.

Ákvörðunum, sem valdsmaður tekur samkvæmt þessum kafla, má skjóta til stjórnarráðs. Slikt málsskot hindrar eigi framkvæmd á skiftameðferð, sem ákveðin er af skiftarjettinum með úrskurði.

77. gr.

Það hjóna, sem eftir lifir, getur, auk heimildar 61. gr., setið í óskiftu búi samkvæmt reglum þeim, sem settar eru hjer að framan, ef niðjar eða stjúpbörn samþykkja.

IX. kafli.

Um skrásetning kaupmála.

78. gr.

Valdsmaður heldur:

- 1) Dagbók yfir tilkynningar á kaupmálum til skrásetningar, og skal, jafnskjótt og kaupmáli er afhentur til skrásetningar, skrá kaupmálann í þá bók í rjettri töluröð. Valdsmaður undirskrifar í hvert skifti það, sem bókað er.
- 2) Kaupmálabók með nafnaskrá, og skal skrá í hana alla kaupmála, sem afhentir eru til skráningar, orði til orðs og eftir aldri.

Nánari reglur um fyrirkomulag og hald bóka þessara setur dómsmálaráðherra.

79. gr.

Pegar kaupmálinn hefir verið skráður í kaupmálabókina, er rituð á hann athugasemd um innritunina og tilkynningardag.

80. gr.

Lögfylgjur skrásetningarinnar teljast frá tilkynningardegi þeim, er dagbókin greinir.

81. gr.

Gjöld þau, er nú skal greiða við þinglestur á kaupmálum, skal framvegis greiða um leið og krafa er gerð um innritun skjalsins.

82. gr.

Skrásetning kaupmálans, sem hvort hjónanna um sig getur krafist, á fram að fara við varnarþing bóndans. Nú á hann ekkert varnarþing hjer á landi, og kemur þá bæjarþing Reykjavíkur í þess stað. Ekki þarf að skrá kaupmála af nýju, þótt hjónin flytji í annað lögsagnarumdæmi.

83. gr.

Dómsmálaráðuneytið sjer um, að haldin sje í einu lagi skrá yfir alla innritaða kaupmála. Valdsmanni ber því, þegar kaupmáli er innritaður, að senda skrifstofu þeirri tilkynningu um, að kaupmáli sje gerður og tilgreini stöðu, nafn og heimili aðilja og innritunardag kaupmálans.

Hver sem er, getur, komi hann fram með skriflega beiðni um það, er tilgreini nöfn aðilja og ef unt er stöðu þeirra, gegn 1 kr. gjaldi fengið upplýsingar úr skrá þessari um hvort kaupmáli sje gerður og, ef svo er, hvar og hvenær hann sje innritaður.

Nánari ákvæði um fyrirkomulag og innihald skrár þessarar setur dómsmálaráðherra. Í lok hvers mánaðar skal auglýsa í Lögbirtingablaðinu það, sem í þeim mánuði hefir verið tekið í skrána. Til að standa straum af þeim útgöldum greiðist 1 kr. við skráning kaupmálans.

84. gr.

Samsvarandi ákvæði þeim, sem sett eru í 78.–83. gr., gilda um tilkynningar, skráðar samkvæmt 13. og 46. gr.

X. kafli.

Ýms ákvæði.

85. gr.

Nú er annað hjóna swift fjárræði, og hefir þá hitt hjónanna, ef það er fjárrátt, ásamt lögráðamanni forræði fyrir hjúskapareign hins fjárræðissvifta.

86. gr.

Nú getur annað hjóna, sakir fjarveru eða veikinda, eigi gætt hagsmuna sinna, og má þá skipa því lögráðamann til þess til bráðabirgða að annast hagsmuni þess, og koma þá ákvæðin í 11. gr. eigi til greina.

87. gr.

Nú átti það hjóna, er látið er, arfgengt afkvæmi á lifi, og erfir þá það hjónanna, sem eftir lifir, $\frac{1}{4}$ af eignum þeim, sem hið látna ljet eftir sig.

Erfðarjett þennan er eigi hægt að takmarka með erfðaskrárákvæðum fram yfir það, sem leiðir af 22. gr. tilskipunar 25. sept. 1850.

88. gr.

Nú átti hið látna eigi arfgengt afkvæmi á lifi, og erfir það hjónanna, sem eftir lifir, þá helminginn af eignum þess, ef faðir hins látna, móðir, systkin eða afkomendur þeirra eru á lifi, ella erfir það allar eigur hins látna.

Hvort hjónanna um sig getur með erfðaskrá lækkað erfðarjett hins eftir sig ofan í $\frac{1}{8}$ af eignum sínum.

89. gr.

Erfðarjettur hjóna fellur burtu við skilnað að borði og sæng og algerðan hjónaskilnað.

XI. kafli.

Ákvæði til bráðabirgða.

90. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 19 . . Þó taka 12. og 13. gr. og önnur efnisákvæði laganna, um fjárhagslega afstöðu hjóna hvors til annars og gagnvart þriðja manni, eigi til þeirra hjóna, sem gengið hafa í hjónaband fyrir þann tíma og búa við venjulegt helmingafjelag, nema hjónin hafi gert slíka skipun um fjármál sín með kaupmála og látið birta hann lögum samkvæmt.

91. gr.

Nú gera lög ráð fyrir helmingafjelagi hjóna, og skulu þau þá koma til framkvæmda á samsvarandi hátt, sje hjúskapareign með hjónunum.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Meðal annara frumvarpa um sífjamál, sem norrænu samvinnunefndirnar frá 1909 og síðari árum hafa haft til meðferðar, hafa nefndir þessar samið frumvarp til laga um lögfylgjur hjónabands. Eru öll þau frumvörp hvert öðru lík, en eigi orðin að lögum nema sænska frumvarpið í Svipjóð. Þar er kominn út nýr svo kallaður »Giftermåls balk 11. júní 1920«. Er í þeim bálki feld saman í eitt »Lag 12. nóv. 1915 om äktenskaps ingående och upplösning« og lögfylgnafrumvarp sænsku nefndarinnar.

Hjer á landi hafa þegar verið lögleidd þrjú frumvörp lík sífjafrumvörpum norrænu nefndanna. Þar á meðal frumvarp um stofnun og slit hjúskapar og frumvarp um afstöðu foreldra til skilgetinna barna, sbr. lög nr. 39 og 57 frá 27. júní 1921. Þykir því þegar af þeirri ástæðu rjett að gefa Alþingi kost á að kynnast því frumvarpinu, sem mörgum mun þykja kveða eigi minst að og stendur í nánú sambandi við nýnefnd lög, frumvarpinu um lögfylgjur hjónabands. Hefir hinn sami maður, Lárus H. Bjarnason hæstarjettardómari, sem samdi frumvörpin til þeirra laga um sífjamál, og búið út þetta frumvarp.

Frumvarp þetta er að mestu leyti þýðing á danska frumvarpinu, sem er 110 gr. alls. Þetta frumvarp er þó eigi nema 91 gr. Veldur því aðallega það,

að i lögum nr. 59, 1921, eru þegar lögleidd helstu ákvæði norrænu frumvarp-anna um svokallað foreldravald eða um afstöðu foreldra til skilgetinna barna og svo hitt, að sum ákvæði norrænu frumvarpanna (sjerstaklega i X. kafla danska frumvarpsins um »ýms ákvæði«) þykir ekki eiga hjer við og sum óþörf. Danska frumvarpinu er víðast fylgt, þar sem því og hinum frumvörp-unum ber á milli, af því að hjónabandslöggjöf vor og Dana hefir um langt skeið haldist mjög i hendur og sambengi i hjer að lútandi löggjöf því best borgið með þeim hætti.

Ekki hefir þótt ástæða til að fella saman i eitt ákvæði laga nr. 39, 1921 og lögfylgnafrumvarpið, svo sem gert hefir verið i Svipjóð. Efni laganna og frumvarpsins eru svo ólik, lögin aðallega búningsreglur, en frumvarpið efnisreglur, að vel þykir fara á að halda þeim aðgreindum.

Þó að frumvarpið nefni sig frv. til laga um lögfylgjur hjónabands, þá má eigi búast við, að það lýsi þeim öllum. Jafnáið samband og hjónaband tekur að heita má til allra greina lögfræðinnar, jafnvel til svokallaðs almannarjettar (jus publicum) svo sem til refsilaga, rjettarfars- og stjórnlaga. Þó að hægt væri að lýsa lögfylgjum hjónabandsins á þessum sviðum i frumv. þessu, þá ætti slik lýsing eigi heima þar.

Frumv. lýsir þess vegna að eins svokölluðum almennum lögfylgjum hjónabandsins. Og gætir þar mest áhrifa hjónabandsins á fjárhag hjónanna.

Gift kona er að vísu sjálfráð og fjárráð eftir sömu reglum og bóndi hennar, sbr. lög nr. 60, 1917, um lögræði, en þó er nokkur brestur á, að hún geti neytt þess til jafns við mann sinn. Þannig er álitíð, að bóndi ráði heimilisfangi beggja. En sjerstaklega leiðir það af venjulegri sameign beggja og umráðarjetti bónda yfir búshluta konunnar i sameigninni, að fjárræðis konunnar gætir venjulega ekki.

Nú má heita að konur hafi sömu rjettindi og skyldur sem karlmenn, bæði einstaklingur gegn einstaklingi og einstaklingur gegn almannavaldi. Hjer á landi er auk þess þegar kominn meiri jöfnuður á afstöðu giftra kvenna og karla heldur en víðast hvar annarstaðar og jafnvel nokkurstaðar utan Svipjóðar. Nægir i því efni að benda á, að framfærsluskylda hvilir að minsta kosti gagnvart fátækrastrjórn jafnt á báðum, síðan fátækralögin frá 1905 komu i gildi, og að bæði ráða jafnt fyrir börnunum samkvæmt lögum nr. 57, 1921. Lætur því að likindum, þó að hjer sje orðaður, eigi síður en annarstaðar á Norðurlöndum, jöfnuður á þeim fáu sviðum, þar sem enn gætir nokkurs ójafnaðar. Enda er það meginstefna frumvarps þessa, að gera að lögum jafnt til beggja, konu og bónda, að svo miklu leyti sem jafnt er á komið með þeim.

Um I. kafla.

Kafla þessi á aðallega við framfærsluskyldu hjóna sin á milli. Að nú gildum lögum er hvort hjóna um sig talið skylt að framfæra hitt og börnin. Þetta er beint orðað i 2.—4. gr. fátækralaganna að því er snertir framfærsluskyldu hjóna gagnvart fátækrastrjórn. Og sú skylda er jafnrik, hversu sem fjármálum hjónanna er skipað, hvort sem sameign er með þeim eða sjereign.

Hjer er farið fram á beina lögfestingu samskonar skyldu hvors hjóna gagnvart hinu, en jafnframt aukið við ýmsum nýmælum.

Það er ætlast til, að ákvæði þessa kafla taki jafnt til eldri hjónabanda sem yngri, þó að undanskildri 12. og 13. gr., sem, eins og öðrum efnisákvæðum um fjármál hjóna, er að eins ætlað gildi um hjónabönd, er stofnuð verða síðar, sbr. aths. um 90. gr.

Um 1. gr.

Hjer er með almennum orðum lýst meginreglum frumv.: skyldu hjónanna til þess að hegða sjer í öllum efnum samkvæmt tilgangi hjónabandsins og fullkomnu jafnræði beggja á öllum sviðum, þar sem öðruvísi er eigi sjerstaklega um mælt. Með seinni grundvallarreglunni, sbr. sjerstaklega orðin: »hvort öðru«, er ætlast til, að feld sjeu niður öll forrjettindi annars án sjerstakrar umgetningar, svo sem áminstur rjettur bónda til að ráða heimilisfangi beggja.

Um 2. gr.

Hún fer með aðalákvæðið um framsfærsluskyldu hvors hjóna um sig gagnvart hinu. Enda þó að frumregla frvgr. sje sú, að framsfærsluskylda beggja sje söm, þá er engan veginn ætlast til þess, að skifta megi framsfærslunni eftir stærðfræðilegum reglum. Þvert á móti verður geta hvors um sig, aðrar ástæður hjónanna og venja í samstjettarhjónaböndum að ráða miklu um hversu framsfærsluskyldu hjóna er skift í hverju falli. Það er nýmæli, að meta skuli vinnu hjóna á heimilinu þá er skifta skal framsfærslu milli þeirra, og er það, eftir því sem á stendur, konunni í hag. Sama máli gegnir um sjerþarfir hjónanna. Hverjar þær eru, fer aðallega eftir venju undir líkum lífskjörum og hag hjónanna.

Um 3. gr.

Eins og nú er ástatt hefir maðurinn að öllum jafnaði fjáröflun á hendi, en konan heimilisstjórn, og viðast svo að maðurinn ákveður bæði hversu mikið og hvað lagt er til heimilisins, sem og hvenær framlög þau eiga sjer stað. Með aukinni jafnræðistilfinningu og vaxandi viðurkenningu almennings á gildi heimilisstjórnar og heimilisverka mun mörgum, og þá sjerstaklega giftum konum, þykja núverandi fyrirkomulag orðið allúreft, ekki sist það að konan þurfi að leita fjárframlaga hjá manni sínum jafnoft og hún þykist þurfa einhvers við, sjálf eða til heimilisins. Fyrir þessa agnúa er greininni ætlað að girða. Fyrst er það ákveðið, að hafi framlag það, hvort heldur í heimilisvinnu eða öðru, er öðru hjóna bar fram að leggja, eigi hrokkið, vegna vangetu þess eða af öðrum ástæðum, til þess að fullnægt væri skyldum þess samkvæmt 2. gr., þá skuli hitt hjóna leggja það fram, sem á brestur. Þar næst er ákveðið, að aukaframlag þetta skuli yfirleitt int af hendi í reiðufje, en þó engan veginn girt fyrir, að láta megi það úti í öðru, svo sem matvælum o. s. frv. Loks skulu fjárframlög, þar sem því verður við komið, svo sem meðal launamanna, látin af hendi jafnóðum og tekjur framleggjanda falla í gjalddaga, mánaðarlaunamanna t. d. á mánaðarfresti. Þessum reglum skal þó vitanlega ekki beita, ef því, sem við framlögunum skyldi taka, er ekki trúandi til þess að fara skynsamlega með þau. Það fje, sem lagt er fram til heimilisþarfa samkvæmt 3. gr.,

heldur áfram að vera eign þess, er framlagði, og geta því skuldheimtumenn þess gengið að fjenu, þó að það sje komið i vörslu hins hjóna.

Um 4. gr.

Það fje aftur á móti, sem lagt er fram samkvæmt 2. og 3. gr. til sjerparfa hins, verður sjereign þess, er viðtekur, enda þó að það sje látið úti með fje til heimilisparfa og er því undanþegið eftirsókn skuldheimtumanna þess, er lagði það fram, enda mundi það að jafnaði vera nokkurskonar borgun fyrir starf i þágu framleggjanda (heimilisstjórn og verk konunnar).

Um 5. gr.

Það verður komið undir álitum i hverju einstöku falli, bæði hvort vanræksla eigi að varða fjárframlögum og sjerstaklega hve miklum.

Um 6. gr.

Endurgjaldskrafa er því að eins heimil, að lagt hafi verið ofmikið fram i öðru en vinnu, shr. orðið »útgjöld«. Framleggjandi einn getur gert kröfuna, en hvorki erfingjar hans nje skuldheimtumenn. Krafa fyrnist á 1 ári og vikur alt af fyrir kröfum skuldheimtumanna. Valdsmaður úrskurðar kröfuna sem aðrar framfærslukröfur.

Um 7. gr.

Greinin á því að eins við, að skilnaðarleyfis að borði og sæng hafi eigi verið aflað. Sjeu hjónin skilin að borði og sæng, ákveður skilnaðarleyfið afstöðu þeirra. Eftir 2. gr. er ráðgert að framfærsluskyldu hjóna sje fullnægt að nokkru leyti með vinnu á heimilinu. Hjer er heimilið eigi sameiginlegt og framfærsluskyldunni verður því að eins fullnægt með fjárframlögum. Niðurlag greinarinnar svarar til 2. mgr. 55. gr. hjúskaparlaganna.

Um 8. gr,

Hjer er farið fram á lögleiðingu líks ákvæðis og lögfest er i 2. mgr. 54. gr. laga 39/1921 um skilnað að borði og sæng. Virðist þess enn meiri þörf hjer en þar, sem bráðabirgðahjálpar, þangað til afstöðu hjónanna verður endanlega skipað, enda hjer að eins um afnotarjett að ræða.

Um 10. gr.

Hjer er farið fram á lögleiðingu líks ákvæðis og i fyrri hluta 59. og 79. gr. hjúskl.

Um 11. gr.

Með því að framfærsluskylda hvors hjóna fer eftir getu, er talið nauðsynlegt, að hvort hjóna viti nokkurnvegin um tekjuhæð hins, til þess að hvorugt sje eitt til frásagnar, þá er til úrskurðar valdsmanns kynni að koma

Um 12. og 13. gr.

Samkvæmt 13. gr. laga nr. 3/1900 er bónda því að eins skylt að greiða þær skuldir, er kona hans hefir stofnað með samvingi, að hún hafi gert það

annaðhvort með »samþykki« hans eða »til sameiginlegs gagns og sakir óhjákvæmilegra nauðsynja«. Hefir þetta verið skilið svo sem konan gæti á eigin spýtur annast útvegum á venjulegum heimilispörfum og gert aðrar ráðstafanir, sem fylgja venjulegri innanhússtjórn. Öðrum samningsskuldum konu sinnar getur maðurinn vísað á bug.

Eftir 12. gr. er ætlast til, að bæði hjónin verði jafngeng til að gera slíka samninga á ábyrgð beggja. Og enn fremur er konunni áskilinn rjettur til slíkra samninga, jafnvel um aðrar sjerparfir sínar en til venjulegra heimilisparfa teljast. Slíkir samningar teljast á ábyrgð beggja, nema sjerstaklega standi á.

Þetta er ein af afleiðingum jafnræðishugsjónar frumvarpsins. Hvort hjónanna um sig verður einskonar löggildur umboðsmaður hjónafjelagsskaparins meðan sambúðin helst, til venjulegra ráðstafana í þarfir heimilisins, svo sem til matvæla, fatnaðarkaupa, hjúaráðningar o. s. frv. Hinsvegar getur eigi annað tekið peningalán á ábyrgð beggja, enda þó að verja skuli lánsfjenu til heimilisparfa. Og það er skilyrði fyrir því, að það hjóna, sem ekki tekur þátt í samningsgerðinni, verði að sínu leyti bundið, að samningurinn hafi bundið hitt hjónanna. Ófjárráð kona gæti því eigi bundið mann sinn við slíka samninga samkvæmt greininni. Aftur á móti kynni hann að vera bundinn við þá samkvæmt algengum umboðsreglum.

Af því að misbrúka má rjett þann, sem 12. gr. fer með, er valdsmanni í 13. gr. fengið vald til þess að svifta það hjóna rjettinum, er illa hefir farið með hann. Er það nokkurskonar lögræðissvifting á parti, og gildir því eigi gagnvart grandalausum þriðjamanni, nema kostur hafi verið gefinn á að kynast úrskurðinum.

Um 14. gr.

Hjer er eigi um lögráðamensku að ræða, heldur um lögfesting nokkurskonar erindisrekstrar (negotiorum gestio) fyrir það hjóna, sem er vant við látið.

Um 15. gr.

Með því að annað hjóna getur í sjeratvinnu sinni notað muni hins, er þriðjamanni ekki ætlandi að vita deili á hvað samningsaðili hans á og hvað maki hans kann að eiga. Er því svo ákveðið, að eigandi hlutarins geti eigi rift þeim rjetti, er þriðjimaður kann að hafa fengið yfir hlutnum með samningi við nothafa. Hinsvegar á eigandi rjett sinn óskertan gagnvart þeim skuldheimtumönnum nothafa, er kynnu að hafa leitað fullnustu í hlutnum með rjettargerð.

Um II. kafla.

Um 16. gr.

Í III. kafla laga nr. 57, 1921, eru ákvæði um foreldravalld hjóna yfir börnum þeirra, sem eins og hjer að lútandi ákvæði í sænsku lögunum og danska frumvarpinu veita báðum hjónunum jafnræði í því efni. Og í lögum nr. 39, 1921, eru ákvæði um foreldravalld borð- og sængurskilinna og lögskilinna. Í Noregi eru ákvæði um foreldravalld hjóna í lögum um foreldri og skil-

getin börn frá 10. apríl 1915 og foreldravaldsins eigi getið að neinu í frumv. um lögfylgjur hjónabands. Þetta virðist fulllangt farið, þar sem foreldravaldið er ein af aðallögfylgjum hjónabandsins. Þykir því verða að geta þess að einhverju leyti í slíku heildarfrumvarpi sem þessu. Er því hjer farin sú millileið, að vísa um það bæði til nefndra barnalaga og hjúskaparlaga.

Um III. kafla.

Að núgildum lögum (3. gr. tilsk. 25. sept. 1850 og 1. gr. laga nr. 3, 1900, sbr. dönsk og norsk lög 5. bók, 2. kap. og kbrj. 17. febr. 1764 og 2. gr. fyrnefndrar tilsk.) er hið lögmaelta fyrirkomulag á fjármálum hjóna það, að bæði eiga jafnan hlut í fjelagsbúinu, sinn helminginn hvort, en bóndinn hefir einn umráð yfir því, að sleptu sjálfsaflafje konunnar, sem konan ræður ein. Af þessum einkaumráðarjetti bóndans leiðir það, að eignarrjettar konunnar yfir búshelming hennar gætir litt, fyr en búinu er skift.

Frumvarpið gerir ekki beinlinis breytingu á lögmaeltum eignarrjetti hjóna til fjelagsbúsins. Að visu eignast hvort hjónanna um sig »hjúskaparrjett« yfir öllu, er hitt átti við giftinguna og síðar eignast, en það orð merkir engan veginn sama og eignarrjett. Eigi konan 1000 kr. og maðurinn 2000 kr., eignast konan þó í rauninni að eins 1000 kr. af hjúskapareign mannsins og hann ekki nema 500 kr. af hjúskapareign konunnar, svo sem ljósast kemur fram við búskiftin. Hvort hjóna um sig á því nákvæmlega sama hlut í búinu og nú, hvort sinn helming.

Breytingin frá núverandi fyrirkomulagi kemur hins vegar mjög fram í umráðarjettinum. Í stað einræðis bóndans jafnt yfir búshelmingi konunnar sem sínum, á hvort í sínu lagi framvegis að ráða hjúskapareign sinni eða því, sem það átti við giftinguna og síðar eignast, þó með nokkrum takmörkunum, sem vikið verður að síðar. Þó að hjer sje þannig beinlinis að eins breytt umráðarjetti hjónanna yfir sameigninni, en ekki sameignarrjettinum sjálfum, þá er hjer þó um gagngerða breytingu að ræða á afstöðu hjónanna í fjármálum, ekki að eins sin á milli, heldur og út á við, gagnvart þriðjamanni, samningsaðiljum og skuldheimtumönnum. Því að það er svo um eignarrjettinn sem hvern annan rjett, að hann lýsir sjer áþreifanlegast í framkvæmdinni. Þessarar gagngerðu breytingar mun þó í framkvæmdinni því að eins gæta að nokkru ráði, að konan hafi lagt fje í búið að mun og trygt sjer sönnun þess.

Um 17. gr.

Hjer er skipað sameign hjónanna á þá leið, sem nýgetið er. Helminga-fjelaginu er eigi raskað, sbr. 2. mgr. 18. gr. Verði fjárfjelaginu slitið eða hjónasambúðinni með borð- og sængurskilnaði, eða deyi annað hjónanna eða bæði eða skilji að lögum, þá kemur sameignin, sem gætti litið meðan hjónin bjuggu við venjulega sambúð, að fullu í ljós.

»Hjúskaparrjettur« og »hjúskapareign« er eigi annað en þýðing á norrænu heitunum (Giftoret, giftoretsgoods, Gifteret, Gifteeje). Það er ætlast til, að hjúskapareignin verði venjulega skipulagið á fjármálum hjóna, í þeim skilningi að hún renni yfir hjónin með vigslunni, sje ekkert aðgert, líkt og helm-

ingafjelagið nú. Hins vegar er engan veginn ætlast til, að hún verði einka-fyrirkomulagið. Sjereign vegna ákvæða þriðjamanns er fyrst og fremst ómögu-legt að útiloka fremur en nú. Taki annað hjóna t. d. við gjöf, sem sett er upp að sje sjereign, getur sú gjöf hvorki runnið inn í fjelagsbúið nú nje orðið hjúskapareign eftir frumvarpinu. Í annan stað er ætlast til, að hjónin geti stofnað sjereign með kaupmála eins og nú, enda þó að búast megi við, að kaupmáli verði minna notaður framvegis en hingað til. En í þriðja lagi þykir eigi rjett, eins og drepíð verður nánar á um 29. gr., að varna aðiljum að semja um annað fyrirkomulag en sjereign.

2. mgr. 17. gr. svarar að efni yfirleitt til 17. gr. laga nr. 3, 1900.

Um 18. gr.

Fyrri málsgreinin lýsir aðalreglunni um umráðarjett hvors yfir hjú-skapareign sinni, sem, eins og þegar er getið, er sú, að hvort ræður yfirleitt að öllu leyti yfir henni eins og hver annar eigandi ræður eign sinni.

Um 19. gr.

Enda þótt greinin sje aðallega nokkurskonar áminning til hjónanna um að hjúskapareignin sje í rauninni sameign beggja, sem því verði að fara varlegar með en einkaeign, þá mundi brot gegn greininni þó geta leitt til fjárslita með hjónunum og jafnvel til skaðabóta, shr. 39. og 53. gr.

Um 20.—22. gr.

Hjer getur takmarkana þeirra, sem lagðar eru á einræði hvors hjóna yfir hjúskapareign þess, og þær koma eigi að eins fram í afstöðu hjónanna sín á milli, svo sem ákvæði 19. gr., heldur einnig og jafnvel aðallega gagnvart samningsaðilja þeirra, en þar á móti eigi gegn venjulegum skuldheimtumönnum.

Með því að sameiginlegt heimili er grundvöllur sambúðar hjónanna og þar með hjónabandsins, er svo áskilið í 20. gr., að hjúskapareign, sem heimili beggja eða atvinna jafnvel annars er bundið við, megi eigi, án sam-þykkis hins eða þeirra, er koma í hans stað (lögráðamanns eða eftir atvikum valdsmanns), afhenda, veðsetja eða leigja þannig, að í bága brjóti við heimil-ishald þar eða atvinnurekstur. Gagnstæður samningur er riftanlegur fyrir dómi, þó að eins innan tiltekins tímatakmarks.

Í 21. gr. er líkt áskilið um búsgögn, atvinnutæki og þarfamuni barna.

Í 22. gr. er valdsmannt fengið vald til að ónýta ástæðulausa sam-þykkissynjun.

Um 23. gr.

Auk svokallaðra persónulegra rjettinda samkvæmt 2. mgr. 17. gr., sem gildandi sjerreglur að miklu leyti gilda framvegis um, þá verður samkvæmt 23. gr. frumvarpsins, svo sem nú eftir 18. og 19. gr. laga nr. 3, 1900, að sjer-eign bæði það, sem þriðji maður gefur öðru hjóna eða arfleiðir það að með sliku skilorði, og það, sem svo er ákveðið um í kaupmála, sem og það, er kemur í þess stað. Aftur á móti er ætlast til, að arður af sjereign verði hjú-skapareign, nema öðruvisi sje ákveðið, og er það á annan veg en nú gildir samkvæmt 21. gr. laga 1900 um arð af kaupmálasjereign.

Um 24. gr.

Eigi umráðarjettur hvors hjóna yfir hjúskapareigninni að geta notið sin, verður hvort um sig, og þó sjerstaklega konan, að tryggja sjer nokkra sönnun þess, hvað tilheyri hvoru. Í því skyni lögfestir greinin skyldu beggja til sameiginlegrar skrásetningar. Og getur sennilega orðið nokkur styrkur að því, enda þótt hæði vanti viðurlög við brotum og dómstólarnir sje óbundnir um það, hvað leggja skuli bæði upp úr slikri skrá og vöntun hennar.

Um IV. kafla.

Að núgildum lögum (nr. 3, 1900) fer um ábyrgð hvors hjóna á skuldum hins á þessa leið: Maðurinn her, ásamt konu sinni, ábyrgð á þeim skuldum hennar, sem *eldri* eru en hjónaband þeirra, bæði samningsskuldum og öðrum, nema öðruvisi sje um samið í laupmála. Þetta gildir þó tæplega, hafi fullkomin sjereign átt sjer stað með hjónunum þegar frá upphafi. Hinsvegar ber konan ekki ábyrgð á slikum skuldum manns síns, umfram það, að hún verður að sætta sig við, að leitað sje fullnustu þeirra í fjelagsbúinu. Sje skuldin stofnuð *eftir* hjónabandið, er aðalreglan sú, að hvorugt ber ábyrgð á skuldum hins. Stafr skuldin af samningi, er þó sa munur á, að samningsskuldir konunnar eru yfirleitt eigi að eins óviðkomandi mannum persónulega, heldur og fjelagsbúinu, en samningsskuldir mannsins bitna á fjelagsbúinu, svo sem er um þær skuldir beggja hjóna, er stafa af skaðabótaskyldu eða refsiverðu verki. Þó ber þess að geta, að þær skuldir, sem konan stofnar til sameiginlegs gagns og óhjákvæmilegra nauðsynja, skuldbinda bæði manninn sjálfan og fjelagsbúið, og tekur sa flokkur vitanlega til allra lifsparfa. Reglur þessar eru skýrar og meðfærulegar bæði inn á við, milli hjónanna og út á við gegn þriðjamanni, ekki sist gagnvart skuldheimtumönnum.

Frumvarpið gerbreyltir þessum reglum. Aðalreglan samkvæmt því verður sú, að hvort hjónanna um sig ber að eins ábyrgð á sínum skuldum en ábyrgist þær hinsvegar með öllum eignum sínum, bæði í nútíð og framtíð. Því verður ekki neitað, að skipulag þetta eykur lánstraust konunnar, þar sem hún hefir lagt fje í búið að mun og trygt sjer sönnun þess, en rýrir þá sennilega að sama skapi lánstraust mannsins, sem sennilega um ófyrirsjáanlega framtíð verður aðal-»aflaklóin« til heimilisins, hverju skipulagi sem komið er á fjármál hjóna. Þar sem efnin aftur á móti eru litil og heimilið lifir aðallega á atvinnutekjum annars (mannsins), og svo er ástatt um langflest heimili hjer á landi, þar mundi þessara nýmæla frumvarpsins og yfirleitt umráðanýmæla þess eða III. og IV. kafla gæta lítt í framkvæmdiinni.

Um 25. gr.

Hjer er lýst aðalreglu frumvarpsins um skuldaábyrgðina. Af henni leiðir, að draga verður frá hjúskapareign hvors hjóna, áður en sameigninni er skift, skuldir hvors um sig. Til jafnra skifta kemur því að eins samanlögð hreineign beggja.

Um 26.—28. gr.

Samkvæmt 12. gr. hvílir sama ábyrgð á báðum hjónunum fyrir skuldum til heimilisparfa, þarfa barnanna og jafnvel til sjerparfa konunnar, meðan sambúð hjónanna helst. Samkvæmt 26. gr. á skuldheimtumadur þó eigi að geta gengið að konunni til greiðslu skulda þessara, sem eru aðalskuldir flestra fjölskyldna, lengur en í 2 ár. Og samkvæmt 27. gr. er ennfremur bætt við þennan forrjett konunnar því ákvæði, að ábyrgð hennar á skuldum þessum skuli falla niður með öllu, þegar bú hjónanna er gert upp af þar greindum ástæðum, ef eignir hennar þá, að fráðregnum öðrum skuldum hennar, hrökkva eigi til greiðslu skulda þessara. Hún getur með öðrum orðum aldrei orðið meir en eignalaus út af skuldum þessum, en maðurinn bæði eignalaus og skuldugur.

Um V. kafla.

Að núgildum lögum (nr. 3, 1900) geta hjónaefni og hjón með kaupmála yfirleitt gert þau afbrigði frá lögmæltu fjárfjelagi, sem þeim sýnist. Sjerstaklega er kaupmáli notaður til stofnunar sjereignar að meira eða minna leyti fyrir annað hjóna eða bæði. Og verður þá, sje kaupmálinn löglega þinglesinn, það, sem í sjereign annars lendir, jafnframt undanþegið umráðarjetti hins og eftirsókn skuldheimtumanna hans.

Af því skipulagi, sem frumvarpið stofnar til á umráðarjetti bónda yfir sameigninni og á skuldaábyrgð hvors um sig, leiðir það, að eigi þarf kaupmála til að tryggja hjúskapareigandanum umráð yfir hjúskapareign hans, og verður kaupmála að því leyti síður þörf hjer eftir en hingað til. En þar sem hjónin, samkvæmt frumvarpinu, geta samið um nálega hvað sem er, eigi að eins við þriðjamann, heldur einnig sín á milli, og hagsmunir hjónanna gagnvart þriðjamanni fara mjög saman, þá verður eigi síður hjer eftir en hingað til að áskilja kaupmála, vegna hagsmuna þriðjammans, til nokkurra samskifta hjóna. Auk þess verður kaupmála altaf þörf, vilji hjón, vegna sín eða erfingja sinna, gera breytingu á helmingaeign hvors í samanlagðri hreineign hjúskapareigna beggja.

Um 29. gr.

Bæði í danska og norska frumvarpinu og í sænsku lögunum endar tilsvarendi grein svo: »Að öðru leyti geta aðiljar ekki með samkomulagi sín á milli vikið frá reglum laga þessara um fjármál hjóna« og er ætlast til, að með því sje girt fyrir núgildandi skipulag á fjármálum hjóna. Þetta ákvæði er felt hjer niður, með því að eigi þykir ástæða til að meina hjónum að búa við gamalreynt fyrirkomulag, kjósi þau það, sbr. aths. um 90. gr.

Um 30. gr.

Greinin er að efni til lík 24. gr. laga nr. 3, 1900, þó með þeim viðaukum, að sama gildir um þær gjafir festarfólks, er afhendast eiga eftir hjónavígslu, sem um gjafir milli hjóna, að til þeirra þarf kaupmála, og að hins-

vegar á framvegis eigi að þurfa kaupmála fremur til framfærslutrygginga konu handa manni en manns handa konu.

Samkvæmt 2. málsgrein verður framtíðaraflí annars hjóna ekki endurgjaldslaust gerður sjereign hins með kaupmála, og er það nokkuð á annan veg en hjer að lútandi ákvæði i 4. gr. nefndra laga.

Um 31. gr.

Hjer er nýmæli á ferðinni, undanþága undan kaupmálaskilorðinu til hjónagjafa i næstu grein á undan, en sennilega eigi áhættumikið, þar sem heimildin verður eigi notuð nema árlangt og ekki nema fyrir síðastliðið ár, enda áskilið að skuldgreiðslugeta gefanda sje ugglaus. Þó kynni ágreiningur ósjaldan að risa um, hvað telja bæri til tekna.

Um 32.—33. gr.

Verði það fyrirkomulag lögleitt, að hvort hjóna hafi umráð yfir hjúskapareign sinni, og geti því meðal annars gert alla venjulega samninga hvort við annað, má búast við, að það hjóna, sem vill koma hjúskapareign sinni undan eftirsókn skuldheimtumanna sinna, reyni það meðal annars með því að gera hina eða þessa yfirskotssamninga við hitt, sem bónda myndi eigi stóða að gera nú við konu sína, nema verðmætið, sem um væri að ræða, væri jafnframt gert sjereign hennar. Undir þennan leka er reynt að setja i 32. gr., með því að leggja á hjónin sönnunarbyrðina fyrir því, að ráðstöfun milli þeirra, sem skuldheimtumenn vefengja, þurfi eigi kaupmálaform, því að eftir frumvarpinu þarf yfirleitt ekki kaupmála til annara skifta hjóna en gjafa, og þó eigi til allra, sbr. 30. og 31. gr. Með því móti og ákvæðum 33. gr., sem yfirleitt líkjast hjer að lútandi ákvæðum 5. gr. laga nr. 3, 1900, er hjónum gert erfiðara um að leika á skuldheimtumenn sína. Niðurlag 1. mgr. 33. gr. mun að visu vera nýmæli, en þó samkvæmt almennum reglum. — 2. mgr. 33. gr. lýtur að því, að hjer um ræddar reglur gildi eigi um smágjafir og framfærslutryggingar samkvæmt 2. mgr. 30. gr.

Um 34. gr.

Greinin er nýmæli, bygð á sanngirni, sem varla þarf útskýringa.

Um 35. gr.

Fyrst um sinn mundi mega búast við, að kona feli manni sinum stjórn hjúskapareignar sinnar, án þess að samningur væri um það gerður. Og er því hjer kveðið á um, bæði hversu með megi fara umboð konunnar og að það sje afturtækt.

Um 36. gr.

Sjerákvæði þau, sem hjer er átt við, eru i 59. og 79. gr. laga nr. 39, 1921.

Um 37. gr.

Samhljóða nügildum formkröfum að öðru leyti en því, að framvegis á eigi að þurfa konungsstaðfesting til kaupmála, sem gerðir eru eftir hjónavigslu.

Um 38. gr.

Að núgildum lögum (3. gr. laga nr. 3, 1900) skuldbindur kaupmáli hjónin og erfingja þeirra, þá er hann er löglega gerður. En til þess að hann gildi gagnvart öðrum (samningsaðiljum hjóna og skuldheimtumönnum) verður hann yfirleitt auk þess að vera þinglesinn. Eins og vikið verður að í aths. um IX. kafla, er ætlast til að þinglýsing kaupmála falli niður og í stað hennar komi skrásetning. Þykir meðal annars þess vegna mega fella niður mun á gildistöku kaupmála fyrir hjón og erfingja annars vegar og þriðjamann hins vegar. Skrásetningunni verður strax komið við, við hvern sem kaupmálinn aðallega kemur, enda skifta kaupmálar framvegis síður máli gagnvart þriðjamanni en hingað til, þar sem hvort hjónanna ræður kaupmálalauð hjúskapareign sinni og hún jafnframt undanþegin eftirsókn skuldheimtumanna hins.

Það er segin saga, að jafnframt skrásetningu kaupmálans verður að gæta þeirra sjerreglna, er settar eru um öflun rjettinda yfir fasteign, skipum og viðskiftabryfum.

Um VI. kafla.

Eitt meðal nýmæla laga nr. 3, 1900, var heimild hjóna til þess að fá fjárfjelagi slitið án nokkurrar röskunar á hjónabandinu að öðrn leyti, og eru gildandi reglur um þetta í 27.—31. gr. nefndra laga. Heimild þessi mun aðallega hafa verið lögfest til þess að konan gæti gert sjer von um að bjarga einhverju af eignum sínum undan illri stjórn bónda síns. En hún hefir verið sáralítið notuð eða jafnvel alls ekki. Og er það sennilega að nokkru leyti því að kenna, að sumpart var skyldu valdsstjórnarinnar til að taka fjárslitakröfu til greina markaður of þröngur bás (gjaldþrot eða samvistaslit) og sumpart settar fullrikar skorður við því, að konan mætti jafnvel breyta fjárslitakröfu með rökstuddri von um árangur.

Það er ljóst, að nú, er ætlast er til að hvort hjóna hafi umráð hjúskapareignar sinnar, verður fjárslita framvegis eigi þörf til að bjarga efnum annars undan illri stjórn hins. En með umráðarjettinum er, eins og áður segir, ekki hnekt sameign hjónanna. Og vilji hjónin slíta henni, en hvorki samvistunum nje hjónabandinu að öðru leyti, þá getur heimildin til fjárfjelagsslita komið í góðar þarfir til þess, undir hinni breyttu skipun á fjármálum hjóna. Því er heimildinni haldið, jafnvel þó að litlar líkur sjeu til að hún verði notuð að nokkru ráði.

Um 39. gr.

Hjer er lýst ástæðum til þess að annað hjóna geti jafnvel gegn mót-mælum hins krafist fjárfjelagsslita, og eru þær ástæður, að samvistaslitum sleptum, hinar sömu og samkvæmt 27. og 29. gr. laga nr. 3, 1900, en báðum hjónum gert jafnhátt undir höfði. Samvistaslitum er slept, af því að upp úr þeim geta hjónin venjulega fengið skilnað að borði og sæng eða lögskilnað, og þú um leið búskifti með lögmaeltum hætti. Sem dæmi líklegs hátternis til rýrnunar hjúskapareignar má nefna brot gegn 20. og 21. gr. frumvarpsins, óhæfi-

legar gjafir, ábyrgðir, tryggingar sjálfum sjer til handa o. s. frv. Gjaldþrota-ástandunni er haldið, aðallega til þess að skuldheimtumenn gjaldþrota nái siður til framtíðarljárafla maka hans.

Um 40.—42. gr.

Samkvæmt 40. gr. skal slita fjárfjelagi hjóna, sjeu bæði ásátt um það. Fjárslitabæði bæði samkvæmt 39. og 40. gr. skal skrásetja þriðjamanni til viðvörunar. Að öðru leyti lýsa greinar þessar rjettarfarsreglum þeim, sem gilda eiga um fjárslitin, og er þar gerð sú aðalbreyting, að fjárslitin eiga að leggjast undir úrskurð dómstólanna í stað valdsstjórnar nú.

Um 43.—46. gr.

Eftir fjárslitaúrskurðinn verður að skifta hjúskapareign (sameign) beggja hjóna. 43. gr. segir fyrir um eftir hverjum reglum búskiftin skuli fram fara. Í 44. gr. er framkoma fjárslitakröfu gerð að merkjalínu um skuldaábyrgð hvors hjóna, þannig að skuldakröfur, sem fram koma eftir þann tíma, lenda yfirleitt á hjúskapareign þess hjóna, er í hlut á. Að sinu leyti eins verður það, sem hvoru hjóna áskotnast eftir þann tíma, vfirleitt sjereign þess.

Um VII. kafla.

Hjer getur reglna þeirra, er gilda um skifti á búum þeirra hjóna, er búið hafa við hið nýja fyrirkomulag um fjármál hjóna. Eins og áður greinir, breytist sameign slikra hjóna í rauninni ekki frá því, sem nú gildir um helmingafjelag hjóna, og halda aðalreglur skiftalaganna nr. 3, 1878, því gildi sinu einnig um skifti búa undir hinu nýja fyrirkomulagi. En af nýju reglunum um umráðarjett hvors hjóna yfir hjúskapareign sinni leiðir, að afstaða hjónanna breytist eigi alllitið bæði gagnvart þriðjamanni og milli þeirra sjálfra. Verður því þörf ýmsra viðaukareglna og breytingareglna við almennu skiftalagaákvæðin. Og þeirra reglna getur aðallega í þessum kafla.

Um 47. gr.

Greinin ræðir bæði um skifti að öðru hjóna látnu og að báðum lifandi. Í fyrra fallinu fara skifti eigi að eins fram á eigum hins látna, og vitanlega að því leyti eftir venjulegum reglum skiftalaganna, heldur verður, vegna sameignar hins látna og lifanda um hjúskapareign beggja, einnig að draga hjúskapareign siðarnefnds undir skiftin og eftir atvikum einnig sjereign hans, vegna þess að nokkrar kröfur annars hjóna gagnvart hinu, svo sem eftir 48. gr., taka því að eins til hjúskapareignar skuldunauts, að þær verði eigi greiddar af annari eign (sjereign) hans. Skifti fara að því er ekkil eða ekkju snertir eftir 5. kap. skptl.

Fari skiftin fram í lifanda lifi beggja, fara þau eftir 6. kap. skptl.

Um 48. gr.

Við búskiftin, hvort heldur að báðum eða öðru lifandi, er tilgangurinn að eins sá, að gera búið upp vegna hjónanna, en ekki vegna skuldheimtu-

mannanna, sem halda rjetti sínum óskertum þrátt fyrir skiftin. Og er aðalreglan um skiftin sú, að áður en hreineign hvorrar hjúskapareignar er skift í tvo jafna hluti eru skuldir hvorrar hjúskapareignar dregnar frá. Þó gildir þetta ekki fortakslaust um allar skuldir hvorrar hjúskapareignar.

Sumar þeirra hafa ef til vill valdið hinu hjóna skaða, t. d. út af verknæði, sem heimilar kröfu um fjárslit samkvæmt 39. gr., og sumar aftur verið stofnaðar skuldara einum í hag, t. d. til bóta á sjereign hans. Í þessum föllum ætlast önnur málsg. til þess, að frádráttur frá brúttóhæð hjúskapareignar megi því að eins eiga sjer stað, að slíkar skuldir verði eigi greiddar af sjereign skuldara.

Um 49. gr.

Tilvitnunin í 54. gr. laga nr. 39/1921 merkir, að hafi hið eftirlifandi hjóna eða annað, að báðum lifandi, fengið skilnað að borði og sæng vegna þeirra bresta á ráði hins, sem getur í nefndri lagagrein, þá getur skilnaðarhafi heimtað ýmsa muni kauplaust úr búinu sjer til handa, sbr. og 58. grein frumvarpsins.

Um 50. gr.

Þarf eigi aths.

Um 51.—54. gr.

Greinar þessar ræða um hótagreiðslur milli hjóna, svipaðar reglum 11., 13., 16., 22. og 24. gr. laga nr. 3/1900.

Af því að hjúskapareign hvors um sig er sameign beggja, en þær skuldir, er á hvorri eigninni hvila, þurfa eigi að vera báðum eigendum í hag, sbr. aths. um 48. gr., og af því að ill meðferð á hjúskapareigninni að öðru leyti kemur líka við hitt hjóna, sjerstaklega er skifti á hjúskapareigninni fara fram, þá eru í 51. og 52. gr. settar reglur um, hversu hitt hjóna skuli fá bættan skaða þann, er það biður við slíka stjórnaðar maka sins. Bæturnar greiðast af hjúskapareign þess, er í hlut á, af hluta þess í hinni hjúskapareigninni (51. gr.) eða eftir atvikum af sjereign þess (52. sbr. 53. gr.), en þó aldrei nema af hreineign þess, með því að aðrir skuldheimtumenn þess ganga fyrir kröfum maka.

Á hinn bóginn getur það hjóna, er notað hefir sjereign sína að meira eða minni leyti í hag hjúskapareigninni, krafist endurgreiðslu fyrir þau framlög af nettóhjúskapareigninni.

Um 55. gr.

Nefndar kröfur eru einskorðaðar við búskiftin. Verði þær eigi greiddar þá, eru þær úr sögunni, og þannig einnig að þessu leyti gert lægra undir höfði en kröfum þriðjamanns.

Um 56. gr.

Það gildir einnig um bætur, dæmdar öðru hjóna hjá hinu samkvæmt 74. gr. laga nr. 39, 1921, að þeirra verður að eins krafist við skifti og af hreineign hins seka.

Um 57. gr.

Það leiðir af afstöðu hjónanna hvors til annars, að þau geta eftir hinu nýja fyrirkomulagi, gagnstætt því sem nú á sjer stað samkvæmt 15. gr. laga nr. 3, 1900, sameiginlega samið á sig skuldir eftir vild. Auk þess bera bæði sameiginlega ábyrgð á sumum skuldum, sbr. 12. gr. frv. Nú getur staðið svo á, að ábyrgð skulda sje öðruvísi háttað með hjónunum þeirra á milli en gagnvart skuldheimtumönnum, annaðhvort að lögum (26. og 27. gr. frv.) eða samkvæmt samningi, og getur sjerstaklega þá hvoru hjóna staðið það á miklu, að skuldaábyrgð þeirra sje endanlega skift við búskiftin. Greinin leggur hjónunum og sjerstaklega konunni mikið lið í þessu efni.

Um 58. gr.

Hjer er farið fram á sömu linkind handa ekli og ekkju, sem veitt er í 54. gr. laga nr. 39, 1921, sbr. 49. gr. frumvarps þessa.

Um 59. gr.

Eðlilegar viðaukareglur við 59. og 64. gr. skiftalaganna.

Um 60. gr.

Af því að hjónin geta samið hvort við annað eftir vild og skiftin eftir þessum kafla taka ekki til skuldheimtumanna, verður að gera ráð fyrir því, að annað hjóna gefi hinu við skiftin svo mikið af hlut sínum, að það verði annaðhvort ekki borgunarfært eða ekki jafngjaldfært og áður gagnvart skuldheimtumönnum sínum. Undir þennan leka er sett með því að gefa skuldheimtumönnum rjett til að halda sjer að gjafþega um það, sem hann hefir fengið umfram lögmæltan búshluta, sbr. 33. gr. frv. Skuldheimtumenn verða að sanna, að annað hjóna hafi fengið of mikið og hitt of lítið, þ. e. að rangt sje skift, en hjónin, að hið siðarnefnda hafi samt sem áður verið gjaldfært.

Um VIII. kafla.

Gildandi reglur um setu í óskiftu búi eru í 18. gr. erfðatílsk. 25. sept. 1850, sbr. 99. gr. skiftalaganna. Samkvæmt þeim reglum er sá aðalmunur á ekli og ekkju, að ekillinn þarf yfirleitt ekki leyfi yfirvalds eða látinnar konu til að sitja í óskiftu búi með ófjárráðum sameiginlegum börnum, en ekkjan þarf alt af leyfi til þess, annaðhvort leyfi skiftaráðanda eða látins manns síns í erfðaskrá.

Lögfesting setu í óskiftu búi hefir vafalaust átt sjer stað af því að oftast nær er það eigi að eins í hæg hinu eftirlifandi heldur og börnunum, að búið, sjerstaklega smábú, og þau eru langflest, haldist óskift. Þessi ástæða á enn við rök að styðjast. Hinsvegar er ástæðan til misjafnrar meðferðar á ekli og ekkju eigi jafnrik nú og áður, er konan er eigi að eins orðin jafnfjárráð manni sínum og hefir jafnt vald yfir börnunum og hann, heldur á nú ef til vill einnig að fá sama umráðarjett yfir eignum sínum í hjónabandinu sem maðurinn.

Um 61. gr.

Aðalbreytingin er orðuð í 1. mgr. Eftir henni verður ekkju jafnheimil seta í óskiftu búi sem ekli. Í niðurlagi 2. mgr. er rjettur valdsmanns til leyfisveitingar með ófjárráðum stjúp börnum nokkuð þrengdur, og virðist það viðurhlutalaust.

Um 62.—63. gr.

18. gr. erfðatílsk. mun víða hafa verið skilin svo, sem ekill þyrfti eigi að segja skiftaráðanda til um það, að hann ætlaði að sitja í óskiftu búi með ófjárráðum börnum sínum, heldur gæti hann þegjandi sest í búið, jafnvel hversu sem fjárhag hans væri varið, að minsta kosti meðan skuldheimtumenn þegðu. Á þessu verður sú breyting, að hið eftirlifandi verður að segja til vilja síns og jafnvel fá viðurkenningu valdsmanns (63. gr.) fyrir því, að skilyrði þau, sem sett eru í 62. gr. og öll eru eðlileg, sjeu fyrir hendi. Enn er það eðlilega nýmæli í 63. gr., að skipa skuli ófjárráðum og fjarstöddum erfingjum lögráðamann út af framkominni kröfu um óskift bú.

Um 64. gr.

Enda þó að hjer um ræddrar skýrslu sje eigi bein þörf, þá getur hún þó orðið að liði, meðal annars ef til kæmi að nota heimild 66. gr. Er greininni því haldið.

Um 65. gr.

Samskonar ákvæði og til er í 18. gr. erfðatílsk.

Um 66. gr.

1. mgr. samræm núgildandi lögum.

2. mgr. er aftur á móti nýmæli, en eðlilegt, að erfingjum sje heimiluð einhver varnargögn gegn óþarfri og þeim skaðlegri sólundun á efnum bú síns, enda eigi skertur venjulegur umráðarjettur leyfishafa, þótt rifta megi óhæfilegum gjöfum hans. Hættulíkindi mundi helst vera af gjöfum til handa mannsæða konuefni. Ríftlingarrjetturinn er bundinn því skilyrði, að búskifta verði krafist, annars tilgangslítið að heimila hann. Ákvæði greinarinnar mundu og nothæf um óhæfilegar ráðstafanir hlutaðeiganda, sjálfum honum til handa, t. d. slík lífrentukaup.

Um 67. gr.

Samræm gildandi ákvæðum, enda þótt orðuð heimild muni eigi vera fyrir ákvæðum 2. mgr.

Um 68. gr.

Sömuleiðis.

Um 69. gr.

Sömuleiðis, nema niðurlagsákvæði greinarinnar, sem vitanlega á að Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

eins að taka til lögarfs, en ekki til brjefarfs, og er eðlilegt ákvæði að báðum hjónum látnum.

Um 70. gr.

Samræm nógildandi ákvæðum.

Um 71. gr.

Sömuleiðis.

Um 72. gr.

Er nýmæli, en eðlilegt, sbr. aths. um 2. mgr. 66. gr.

Um 73. gr.

Samræm núráðandi skoðun lögfróðra manna.

Um 74. gr.

Er nýmæli. Arfurinn er »fallinn« við lát arfláta, enda þótt hann standi inni hjá þeim, er situr í óskiftu búi. En sömu ástæður virðast vera gegn afhendingu hjer umrædds arfs sem gegn afhendingu fallins arfs.

Um 76. gr.

Að nógildum lögum veitir skiftaráðandi búsetuleyfi utanrjettar undir áfrýjun til stjórnarráðs (99. gr. skptl.). Þessu er varla ástæða til að breyta hjer á landi, enda mundi áfrýjun til Hæstarjettar í mörgum föllum verða hlutfallslega alt of útdráttarsöm.

Um 77. gr.

Samræm núrikjandi skoðun.

Um IX. kafla.

Að nógildum lögum (5.–7. gr. laga nr. 3, 1900) miðast gildi kaupmála gagnvart þriðjamanni (samningsaðilja hjóna og skuldheimtumanni) yfirleitt við þinglýsingu málans. Innfærsla kaupmálans í þinglýsingabækur heima í hjeruðum og skrásetning hans samkvæmt 9. gr. nefndra laga í kaupmálskránni í Reykjavík nægir ekki.

Frumvarpið ætlast til að innfærsla kaupmálanna í hjeraði og skrásetning í Reykjavík haldist, sbr. 78. og 83. gr. frv. Aftur á móti er ætlast til, að þinglýsingin falli niður. Og þykir hún mega missa sig. Fyrst og fremst eru dómþing þau, sem þinglestur fer fram á, svo illa sótt, að með birtingu þar er sáralítið unnið. En að því sleptu er þinglýsingaþing utan Reykjavíkur að eins háð einu sinni á ári. Og því kemur það sjer illa bæði fyrir einstakling og almenning, að gildi merkilegra gerninga út á við skuli þurfa að biða mánuðum saman. Það virðist því fremur mega afnema þinglýsingu, að minsta kosti í

Þessu falli, og láta skrásetningu eina duga, sem innfærsla ýmsra atriða í verslunarskrá og skipaskrá er nú einhlít. Og telst þá gildi kaupmála frá innritunardegi.

Að öðru leyti þykir ekki þurfa sjeraths. um greinar þessa kafla.

Um X. kafla.

Um 85. gr.

Svarar til 14. gr. laga nr. 3, 1900, og er nokkurskonar útfyllingarregla við 11. gr. lögræðislaganna nr. 60, 1917.

Um 86. gr.

Enda þó að heimild muni vera til þess að skipa lögráðamann í hjer um ræddu falli samkvæmt 11. gr. lögræðisl., þá er frumvarpsgr. þó haldið, nánast til að benda á, að þörf getur verið lögráðamannsskipunar þrátt fyrir 14. gr. frv.

Um 87.—89. gr.

Hjer er farið fram á nokkrar breytingar á erfðarjetti hjóna.

Nú fer upphæð lögarfs eftirlifandi maka oft eftir barnafjölda hjónanna. Sjeu börnin 3 eða fleiri, fær maki jafnt hverju barni, en sjeu börnin færri en 3, getur arfur hans ekki orðið hærri en $\frac{1}{4}$. Þessum mun vill 87. gr. eyða. Eftir henni verður arfurinn í þar um ræddu falli alt af fjórðungur úr hreineign hins látna.

Hafi hið látna hjóna ekki látið arfgengt afkvæmi eftir sig, erfir eftirlifandi maki nú að lögum $\frac{1}{3}$ eigna þess, en aldrei meira, nema svo sjerstaklega standi á, að hið látna hafi engan arfgengan ættingja eftir sig látið, þá erfir eftirlifandi maki allar eigur þess. Þessu vill 88. gr. breyta hinu eftirlifanda hjóna í hag, þannig, að arfsupphæðin bæði hækkar og þeim föllum fjölgar, er eftirlifandi maki erfir alt. Þó á maki að geta lækkað lögarf maka síns eftir sig ofan í þriðjung. Nú getur hann hækkað þann arf eftir vild upp úr þriðjung,

89. gr. er naumast þörf, en þó haldið vegna orðalags síðari hluta 17. gr. erfðatilskipunarinnar.

Um XI. kafla.

Um 90. gr.

Óbrotnast og samkvæmast almennt íslenskri lagavenju væri að láta öll ákvæði frumvarpsins að eins taka til þeirra hjóna, er gífst hefðu eftir að frumvarpið hefði tekið gildi sem lög. Enda þótt hjer á landi sje eigi sett blátt bann við því, að lög taki aftur fyrir sig, svo sem t. d. í Noregi. þá munu að eins vera örfá dæmi slikra laga. Slik takmörkun mætti virðast því viðurlitaminni sem aðalbreytingaákvæðum frumvarpsins, ákvæðunum um fjárhagslega

afstöðu hjónanna hvors til annars, og sjerstaklega til þriðjamanns, yrði ekki með sanngirni beitt gegn hjónum, er hefðu gíft áður, og allra sist út af gerningum, er gengnir væru um garð áður en lögin tækju gildi. Enda mun ákvæðanna um umráðarjett hvors hjóna yfir hjúskapareign sinni og afleiðingarákvæða þeirrar höfuðbreytingar lengi gæta litt í framkvæmdinni hjer á landi, svo sem lauslega er drepíð á hjer að framan, þar sem langflest hjón byrja hjer hjúskap með litlu öðru verðmæti en starfskröftum sínum. Og enn má minna á það, að önnur aðalbreyting norrænu frumvarpanna á hjónabandslöggjöfnni, jafnræði beggja foreldra um ráðin yfir börnunum, verður komin hjer til framkvæmda með lögunum um afstöðu foreldra til skilgetinna barna, nr. 57, 1921, áður en frumvarp þetta getur orðið að lögum.

Þó er ekki vikið að þessu ráði hjer. Heldur er frumvarpinu ætlað að taka yfirleitt jafnt til »eldri« sem »yngri« hjónabanda. Kemur þetta til af því, að yfirleitt virðast ákvæði frumvarpsins stofna til bóta og langflest þannig löguð, að ekki þykir isjárvert að láta þau taka jafnt til allra hjóna. Þó eru í frumvarpinu ákvæði, sem myndu breyta fengnum rjettindum annars hjóna gegn hinu og sjerstaklega rjettindum þriðjamanns gagnvart hjónunum, öðru eða báðum, ef þau væru látin taka jafnt til »eldri« sem »yngri« hjóna. Þetta gildir um 12. og 13. gr. og um III. og IV. kafla, hafi hjónin búið við venjulegt helmingafjelag fram að gildistöku nýju ákvæðanna. Hafi aftur á móti verið sjereign með hjónunum, mundu nýju ákvæðin eigi hafa neinn rjettindamissi í för með sjer, þar sem umráðarjettur sjereiganda, og þá um leið ábyrgð hans á gerðum sínum, er viðtækari en hjúskapareiganda verður. Fyrir því er nýnefndum ákvæðum eigi ætlað að taka til þeirra hjóna, er gíft hafa fyrir daga nýju laganna. Að visu gæti komið til mála að láta þau taka til þeirra lögskifta slíkra hjóna, er átt hefðu sjer stað eftir gildistöku nýju laganna. En aðallega af praktiskum ástæðum, sjerstaklega sannanahægð, er vigsludagur hjónanna látinn skera úr fremur en hinn eða þessi samningsdagur. Af því að hugsanlegt er, að utan 12. og 13. gr. finnist, víðar en í III. og IV. kafla, sjerstaklega er frumvarpið kemur til framkvæmda, lík ákvæði, er eigi ætti heldur að taka til eldri hjónabanda, þá einskorðar hjer að lútandi ákvæði 90. gr. sig eigi við nefnda kafla.

Að visu leiðir af þessum greinarmun, að lagaframkvæmdarvaldið, sjerstaklega skiftarjettir og Hæstirjettur, verða um alllangt skeið að beita tvennskonar reglum nm fjármál hjóna, bæði eldri reglunum, sjerstaklega lögum nr. 3, 1900, og svo nýju lögunum. En þeir erfiðleikar fylgja flestum lagabreytingum um lengri eða skemra skeið, og verða að minsta kosti að lúta í lægra haldi fyrir kröfum rjettar og sanngirni.

Í sænsku lögunum er jafnvel farið lengra í þessu efni en hjer. Og í norska frumvarpinu er það lagt á vald hvors hjóna um sig, að halda áður-gildum reglum um venjulegt helmingafjelag hjóna.

Um 91. gr.

Af því að ýms lög, er byggja á venjulegu helmingafjelagi hjóna, hljóta að koma til greina jafnframt nýju ákvæðunum, er hjer sett almenn leiðbeiningarregla um hvernig ríma skuli eldri og yngri ákvæðin saman.

3. Frumvarp

til laga um presta þjóðkirkjunnar og prófasta.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

I. KAFLI.

Um embættisgengi o. fl.

1. gr.

Ráðherra skipar presta og setur þá í embætti, sbr. þó 30. gr. Hann vikur þeim og frá embætti um stundarsakir eða að öllu leyti, nema embætti sje fyrirgert samkvæmt dómi.

2. gr.

Biskup landsins vigir presta, svo sem tíðkast hefir. Ef biskups missir við, innir vigslubiskup þetta starf af hendi.

Nú tekur maður prestsvigslu erlendis að evangelísk-lúterskum sið, og skal sú vigsla gild vera hjer á landi.

3. gr.

Engan má setja nje skipa prest í þjóðkirkju landsins, nema hann:

1. Fullnægi almennum skilyrðum til setningar eða skipunar í embætti á landi hjer.
2. Sje fullra 21 ára að aldri.
3. Hafi ekki gerst sekur um hneykslanlegt framferði, er gera mundi hann óhæfan til að halda embætti. Ef tvímælis orkar, getur prestsefni látið prófastsdóm á varnarþingi sinu skera úr. Skjóta má því máli til sýnóðalrjettar. Rjett er ráðherra eða dómstóli, ef málefnið fer til dóms, að ákveða, að aðili skuli hæfur teljast til prestsskapar, ef ákveðinn timi er liðinn eða eftir að ákveðinn timi sje liðinn frá atviki því eða atvikum, sem talin eru gera hann óhæfan.
Rjettarfar í málum þessum er sem í gestarjetti. Stefna skal prestsefni, dóms- og kirkjumálaráðherra.
4. Hafi lokið embættisprófi í guðfræði á Háskóla Íslands, Kaupmannahatnarháskóla fyrir 1. okt. 1916 eða Prestaskóla Íslands.

4. gr.

Rjett er ráðherra að veita undanþágu frá skilyrðum 3. gr. 4. tölul., ef biskup mælir með því:

1. Þeim, er lokið hafa fullnaðarprófi til prestsskapar að evangelisk-lúterskum sið á erlendum háskóla eða prestaskóla.
2. Þeim, er tekið hafa fullnaðarpróf á evangelisk-lúterskum trúboðsskóla eða kennaraskóla. Þessa menn má þó því að eins skipa í prestsembætti,
 - a. Að prestakall standi óveitt, að löglegum umsóknarfresti liðnum, sakir þess, að enginn maður, löghæfur samkvæmt 3. gr., hafi sótt, og
 - b. Að meiri hluti safnaðar, eða ef fleiri eru, þá hvers safnaðar í prestakallinu, hafi kjörið manninn á löglegum kjörfundi.

II. KAFLI.

Um embættiskjör presta.

5. gr.

Miða skal skipun presta í embætti við 1. dag mánaðar.

Skylt er presti að taka við þjónustu prestakalls jafnskjótt sem þess er kostur. Þó getur ráðherra veitt presti alt að 3 mánaða frest til að taka við embætti.

Ávalt er embætti á ábyrgð prests og þjónusta þess á kostnað hans frá þeim degi, er veiting hans er miðuð við.

Skylt er ábúanda prestsseturs (sbr. 26., 27. og 29. gr.) að láta viðtakanda presti í tje húsnæði, fæði og þjónustu, gegn endurgjaldi, er prófastur ákveður, ef ágreiningur verður, þar til er hann tekur við ábyrgð á prestssetrinu.

6. gr.

Nú er íbúðarhús á prestssetri, eða annar embættisbústaður fenginn presti, og er húsið eða bústaðurinn reistur með styrk af opinberu fje, og skal prestur þá hafa íbúðarafnotin, en greiða skal hann afborganir og vöxtu ár hvert og $1\frac{1}{2}\%$ af brunabótavirðingarverði hússins í árlegt fyrningargjald.

7. gr.

Skylt er presti að sitja vel prestssetur sitt og halda svo við húsum á því og embættisbústað sínum annars, að eigi gangi meir úr sjer en venjulegri fyrningu nemur.

Venjuleg jarðarhús á prestssetri og mannvirki eru í ábyrgð prests sem venjuleg jarðarhús á leigujörðum eru í ábyrgð landseta.

8. gr.

Prófastur hefir á hendi umsjón og úttekt prestssetra og annara em-

bættisbústaða samkvæmt þeim lögum, sem hingað til hafa gengið í landi um þetta.

Rítt er prófasti að skylda prest til þess, og leggja alt að 5 kr. dagsektum við, að bæta úr göllum á íbúðarhúsi á prestssetri eða öðrum embættisbústað, ef prestur ber ábyrgð á göllunum, enda hafi lögmæt skoðun farið fram, samkvæmt fyrirmælum laga um úttekt prestssetra.

9. gr.

Skylt er presti að hafa aðsetur sitt á prestssetri eða embættisbústað, sem honum er annars fenginn, nema söfnuður, eða ef fleiri eru en einn í prestakalli, þá hver um sig, samþykki annað og biskup leyfi.

Byggja má prestur prestssetur og láta öðrum í tje afnot húsa eða annars embættisbústaðar, meðan hann þjónar því prestakalli, enda er hvorttveggja í ábyrgð hans eftir sem áður.

10. gr.

Nú er ljenskirkja á prestssetri, og skal þá prestur hafa umsjón hennar og fjárhald samkvæmt gildandi reglum, nema prófasti þyki nauðsyn að fela það öðrum.

Nú eru aðrar ljenskirkjur í prestakalli, og skal þá ábúandi ljenskirkjujarðar hafa umsjón hennar og fjárhald, nema prófastur feli öðrum.

11. gr.

Sóknarkirkju má ekki til annars nota en kirkjulegra athafna, sem sóknarprestur, aðstoðarprestur hans, prófastur eða biskup stendur fyrir.

Nú vill maður nota kirkju framar en mælt var, og má þá prestur leyfa það, enda sje notkunin ekki ósamboðin kirkjunni. Ef menn skilur á um það, hvort leyfa skuli notin eða hvort þau reynist kirkju samboðin, þá leggur biskup fullnaðarúrskurð á málið.

12. gr.

Prestar skulu inna þau embættisstörf af hendi, sem nú eru lögboðin eða síðar verða það, með þeim hætti, sem skipað er í lögum, lögmætum fyrirmælum stjórnarvalda eða venjum kirkjunnar.

13. gr.

Ekki mega prestar hafa önnur atvinnustörf með höndum nje reka aðra atvinnu en þá, sem samfara er nyljan ábylisjarðar þeirra til lands eða sjávar, nema biskup leyfi.

14. gr.

Nú verður prestur til hneykslis í embætti sínu eða utan þess, fer heimildarlaust inn á starfsvið annars prests, vanrækir embættisskyldur sínar eða vinnur embættisverk sín öðruvísi en boðið er, og skal hann þá sæta sektum eða embættismissi alt að 2 árum eða að fullu og öllu, ef miklar sakir eru, enda liggi ekki þyngri hegning við að öðrum lögum.

Prófastsdómur fer með mál á hendur prestum í hjeraði, svo sem verið hefir, og synóðalrjettur síðan. Fara þau að hætti sakamála.

15. gr.

Greiða skulu prestar skatta alla og gjöld með sama hætti sem aðrir menn. Samsvarandi er og um hverskonar lögboðnar kvaðir eða verkskyldur í almenningþarfir.

16. gr.

Laun presta og prófaste með dýrtíðaruppbót greiðast úr rikissjóði mánaðarlega sem annara embættismanna, en draga skal frá þeim hverju sinni $\frac{1}{12}$ hluta ársheimatekna prestakallsins.

Halda skulu prestar ábúðarrjetti á prestssetrum, svo sem verið hefir, en greiða skulu þeir árlegt eftirgjald samkvæmt fyrirmælum laga um heimatekjur presta.

Um ellistyrk presta og eftirlaun, svo og skyldu presta um ekkjutryggingu, fer að lögum.

17. gr.

Prestar skulu fá aukapóknun samkvæmt gjaldskrá, sem ráðherra setur með ráði biskups 10. hvert ár, fyrir þessi verk:

1. Barnsskið,
2. Ferming, með undirbúningi,
3. Hjónavígslu,
4. Greftrun dáiinna,
5. Sáttatilaun með hjónum til undirbúnings hjónaskilnaðar,
6. Embættisvottorð,
7. Endurskoðun kirkjureiknings, og
8. Þau önnur störf, er kunna að verða talin til aukaverka í lögum.

Sá skal gjalda, sem verk er fyrir unnið. Sveitarsjóður eða bæjar geldur fyrir þurfalinga.

Lögtaksrjettur fylgir gjöldum þessum.

Nú þarf prestur að takast ferð á hendur eingöngu til að vinna einhver framangreindra verka, og skal þá sá, sem verkið er unnið fyrir, kosta ferð fram og aftur eftir reikningi, sem prófastur úrskurðar, ef ágreiningur verður.

18. gr.

Rjett er ráðherra að greiða presti, er yfir sjó á að sækja til útkirkna, árlega erfðleikauppbót, er miðuð sje við flutningskostnað, en aldrei má hún þó fara fram úr fimtungi byrjunarlauna presta.

III. KAFLI.

Um prófasta.

19. gr.

Störf prófasta fara að lögum þeim, sem hingað til hefir verið fylgt, nema öðruvísi segi í þessum lögum.

Sama er um skipun þeirra og lausn.

20. gr.

Prófastar taka laun úr ríkissjóði fyrir prófastsstörf sín með sama hætti sem aðrir embættismenn.

Auk þess fá þeir þóknun samkvæmt gjaldskrá, settri með sama hætti sem í 17. gr. segir, fyrir þessi verk:

1. Úttekt prestssetra og embættisbústaða. Gjaldið greiða aðiljar að jöfnu hvor. Yfirúttekt greiðir þó beiðandi, nema hagar hans hafi að mun batnað fyrir hana að mati prófasts.
2. Skoðun kirkna. Sjóður kirkju greiðir gjaldið, ef kirkjan er safnaðarkirkja eða ljens. Annarskostar skal kirkjueigandi greiða það.
3. Innsetning presta.
4. Skoðun einkagrafreita. Gjaldið má ekki fara fram úr þriðjungi gjalds fyrir kirkjuskodun. Gjaldið hvílir sem kvöð á jörð, þar sem grafreitur er, og er lögveðtrygt í jörðinni 1 ár frá gjalddaga.

Lögtaksrjettur fylgir gjöldunum.

Um ferðakostnað prófasts fer eftir 17. gr. síðustu málsg. Biskup úrskurðar þó ágreining um ferðakostnað.

21. gr.

Skoða skal prófastur kirkjur, prestssetur og embættisbústaði presta í prófastsdæmi að minsta kosti annað hvert ár. Eigi skoðar prófastur kirkjur það ár, sem biskup fer yfir prófastsdæmi.

Biskup felur einhverjum öðrum prófasti skoðun prestsseturs og íbúðarhúsa, sem prófastur hefir sjálfur, svo og skoðun kirkju, sem hann kann að halda.

IV. KAFLI.

Um aðstoðarpresta.

22. gr.

Vera skulu aðstoðarprestar þeim kostum búnir, sem í 3. gr. segir. Ákvæði 4. gr. 1. tölul. taka og til aðstoðarpresta. Veita má biskup aðstoðarpresti undanþágu frá ákvæði 3. gr. 2. tölul.

23. gr.

Rjett er presti, sem aldur eða vanheilsa bagar, að taka sjer aðstoðar-
Alpt. 1922, A. (34. löggjafarþing).

prest, enda samþykki biskup. Samningur milli aðilja og breytingar á honum eru og háðar samþykki biskups.

24. gr.

Rjett er, að aðstoðarprestur vinni öll störf presta, þar á meðal sátta-semjarastörf.

25. gr.

Heimilt er hvorum aðilja sem er að segja samningi upp með 3 mánaða fyrirvara, nema öðruvisi sje tilskilið.

V. KAFLI.

Ef prestakall losnar.

26. gr.

Nú deyr sóknarprestur, og heldur þá ekkja hans eða bú ábúðarrjetti prestsseturs til næstu fardaga, gegn greiðslu á heimatekjum prestakallsins með $\frac{1}{12}$ á mánuði það sem eftir er fardagaársins, enda hvíla leiguliðaskyldur prestsins á ekkju eða búi hans til loka þess.

Rjett er ráðherra að gefa ekkju prests eða búi upp greiðslu heimatekna, ef sjerstaklega stendur á og ábúðin fer ekki fram úr missiri, enda bæti rikissjóður viðtakandi presti hallann.

Eggversnytljar prestsseturs tekur viðtakandi prestur allar það vor, er það hverfur í ábyrgð hans.

27. gr.

Prestar eiga heimtingu á lausn frá embætti eftir sömu reglum sem aðrir embættismenn, með rjetti til eftirlauna eða lifeyris.

Lausn frá embætti skal miða við síðasta dag mánaðar.

Prestur á ábúðarrjett á prestssetri til næstu fardaga með sömu kjörum sem í 26. gr. segir.

28. gr.

Óheimilt er uppgjafapresti að fremja nokkurt prestsverk, nema rjett stjórnarvöld feli honum. Þó má sóknarprestur fela uppgjafapresti í forföllum sínum og á sína ábyrgð eitt og eitt skifti að flytja guðspjónustu, skíra barn eða ferma og syngja yfir líki.

29. gr.

Nú er sóknarprestur skipaður í annað prestakall, og er honum þá heimil ábúð prestssetursins til næstu fardaga, en greiða skal hann heimatekjur prestakallsins með $\frac{1}{12}$ á mánuði og sömu ábúðarskyldur hefir hann sem prestar alment, til þess er hann hefir skilað prestssetri í hendur viðtakanda. Heimatekjur af prestakalli því, er honum var síðast veitt, fær hann frá þeim degi, er veitingin miðást við.

30. gr.

Prófastur skal jafnan sjá um, að nágrannaprestur eða nágrannaprestar inni af hendi prestsverk í lausu prestakalli til bráðabirgða, enda er þeim skylt að taka að sjer slíka bráðabirgðapjónustu að boði prófasts. Ráðherra ákveður þóknun fyrir þjónustu, og skal miða hana við helming byrjunarlauna presta. Þó má greiða kaup, er svari fullum byrjunarlaunum, ef þjónustan er sjerstök-um erfiðleikum bundin.

Nú er öðrum en sóknarpresti falin þjónusta lauss prestakalls, og skal hann þá hafa full byrjunarlaun, nema hann þjóni öðru embætti eða sýslan. Fer þá samkvæmt launalögum.

VI. KAFLI.

Niðurlagsákvæði.

31. gr.

Lög þessi öðlast gildi

Frá sama tíma eru úr gildi fallin þessi lagafyrirmæli, að svo miklu leyti sem þau eru í gildi:

Konungsbr. 9. maí 1593.

Kirkjusk. Kristjáns IV. 2. júlí 1607 II.—9.

Alþingissamþykkt 30. júní 1629 um legorð presta.

Tilsk. 16. maí 1646 um legorð stúdenta.

Dönsku Lög Kristjáns V. 13. apr. 1683 2—2—5, 2—11—3 og 13.

Kgsbr. 11. maí 1708 um meðferð prestssetra.

Kgsbr. 9. maí 1738 um legorð andlegrar stjettar manna.

Tilsk. 29. maí 1744 áhrærandi ungdómsins katekisation 15. gr.

Tilsk. s. d. um tilhlýðilegt helgihald sabbatsins 4. og 21. gr.

Tilsk. 27. maí 1746 um húsvitjanir, refsíákvæði 1. gr.

Tilsk. s. d. um skrifastól og altarisgöngu, refsíákvæðin í 9. og 11. gr.

Konungsbr. 3. júní 1746 um drykkjuskap.

Erindisbrjef biskupa 1. júlí 1746 10. gr., refsíákvæði 17. gr. og 42. gr.

Konungsbrjef 27. febr. 1756 um uppreist presta, sem vikið hefir verið frá embætti.

Konungsbr. 18. apr. 1761 um útlagning ábúðarjarða handa prestum.

Reglugerð 17. júlí 1782 um tekjur presta og kirkna á Íslandi, 6. gr.

Tilsk. 27. júlí 1789 um viðhald á eignum kirkna o. fl. 7. gr.

Tilsk. 21. des. 1831 VI. kafli.

Tilsk. 6. jan. 1847 um fardaga presta.

Tilsk. 27. jan. s. á. um aukatekjur presta o. fl. 1. og 2. gr. og 3. gr. 2. málsg., frá þeim tíma, er gjaldskrá samkv. 17. sbr. 20. gr. kemur til framkvæmdar.

Konungsúrsk. 30. júlí 1850 um embættisskilyrði presta.

Tilsk. um vinnuhjú 26. jan. 1866 ákvæði 1. gr. um afskifti presta af vistráðningu hjúa.

Lög nr. 29, 17. des. 1875, 2. gr.

Lög nr. 46, 16. nóv. 1907, 3. gr.

Lög nr. 49, 16. nóv. 1907, 6. gr., og loks öll fyrirmæli í lögum, er koma kunna í bága við lög þessi.

Greinargerð.

Í þessu frumvarpi eru tillögur biskups lagðar til grundvallar, og eru þær prentaðar á fylgiskjalinu hjer á eftir.

Safnað er hjer í heildr allmörgum lagafyrirmælum um presta þjóðkirkjunnar og prófasta. Á því er nauðsyn, því að ýms gildandi lagaákvæði eru úrelt orðin, óljóst er um sumt og um sumt vantar fyrirmæli. Nýmæli um sumt munu vera hentug. Er frumvarpi þessu ætlað að bæta nokkuð úr öllu þessu. Tæmandi er það ekki um hagi presta eða prófasta, enda er þess ekki þörf, því að margt í lögum um þá er alveg nýtt, og engin ástæða til að haggja við því eða taka það hjer með.

Um I. kafla.

Hjer greinir almenn fyrirmæli um skipun presta og setningu, vígslu og embættisskilyrði.

Um 1. og 2. gr.

Eru samkvæmar gildandi reglum. Vafasamt kann þó að vera um 2 málsg. 2. gr.

Um 3. og 4. gr.

Almenn skilyrði til embættisgengis hjer á landi eru lögræði, fjárráð (að minsta kosti í flestar stöður), óflekkað mannorð og íslenskur ríkisborgararjettur (eða jafngildi hans samkv. 6. gr. dansk-ísl. sambandslaga). Auk þessa verða prestar að hafa guðfræðipekkingu. Um aldur er vikið til, því nú má ekki, nema konungsleyfi komi til, vígja mann 25 árum yngri, prestsvígslu samkv. erbr. biskupa 1. júlí 1746, 42. gr. Vígslualdur presta í katólsku kirkjunni er 24 ár, og virðist hann nægur, einkum nú er menn gerast lögráðir 21 árs gamlir. Sá aldur mundi vera helst til lágur. Í gömlum lögum eru mörg fyrirmæli um siðferði presta, bann við veraldarstörfum þeirra (kgsbr. 9. maí 1593), um skírlífisbrot þeirra (Alþsp. 30. júní 1629, tilsk. 16. maí 1646, D. L. 2—2—5, 2—11—13, kgsbr. 9. maí 1738 o. fl.) og um drykkjuskap (kgsbr. 3. júní 1746). Sum þessara ákvæða munu nú þykja alt að því hlægileg, t. d. D. L. 2—11—13. Hinsvegar mun mega gera nokkru rikari siðferðiskröfur á sumum sviðum til presta en »veraldlegra« embættismanna. Nær verður varla farið en binda þessar kröfur við hneykslisatferli. Nýmæli er það, að heimila aðilja að leita dómsúrlausnar, ef hann telur sig röngu beittan. Í líkingu við gildandi lög er það, að ekki skuli manni að fullu og

öllu fyrirmunað prestsembætti, þótt annmarkar hafi á honum orðið. Er og ákvæðið hjer um í samræmi við 14. gr.

Í 4. gr. eru undanþágur að eins frá prófskilyrðum 3. gr. 4. tölul. Nýmæli eru undanþágur þessar, sbr. lög nr. 36, 11. júlí 1911. Biskup hefir talið rjett að hafa þessa undanþáguheimild, meðal annars til þess að veita nýjum straumum inn í landið (4. gr. 1. tölul.) og til þess að sporna við því, að prestaköll standi auð og þjónustulítill vegna þess, að enginn löghæfur maður vill taka þau (2. tölul. 4. -gr.). En þar eru skilyrðin stórum þrengri.

Um II. kafla.

Þessi kaflí sbr. við V. kafla er aðalþáttur frv. segir hjer alment um kjör presta að lögum, ýmist nýjar reglur eða gamlar teknar í heildina eða vísað til þeirra.

Um 5. gr.

Eftir að prestar taka laun með sama hætti að mestu leyti sem aðrir embættismenn, þykir biskupi eigi ástæða til þess að binda veitingu presta (og lausn frá embætti) við fardaga, eins og hingað til hefir tíðkast. Sú skipun hefir valdið því, að prestaköll hafa oft lengi notið lítillar þjónustu alt að ári, mörgum sóknarmönnum til mikils óhagræðis. Úr þessu ólagi á að bæta með því að veita prestaköll frá hvaða upphafsdegi mánaðar sem vera skal, eins og önnur embætti. Óhagræði veldur þessi nýja skipun presti, er taka verður sig upp frá jörð sinni og búi á miðju ári og flytjast ef til vill í fjarlægur sveitir. En einkabagur presta verður væntanlega að víkja fyrir hagsmunum safnaðanna. Er og undanþáguheimild nokkur til handa prestum, sem eiga sjerstaklega erfitt með að taka sig þegar upp.

Um 6. gr.

Sbr. lög nr. 30, 16. nóv. 1907, og lög nr. 25, 20. okt. 1913, 7. gr.

Um 7. gr.

Það mun ekki orka tvímælis, að prestur ábyrgist hús reist samkvæmt lögum nr. 30, 16. nóv. 1907, eða embættisbústað aðra en jarðarhús að eins við handvömm sinni og þess fólks, er hann á að ábyrgjast. Hinsvegar mun prestur bera sömu ábyrgð á venjulegum jarðarhúsum og mannvirkjum prestsseturs sem landsetar á leigulöndum, sbr. lög nr. 1, 12. jan. 1884, 16. gr. — Í gr. þessari mun því ekki vera nýmæli.

Um 8. gr.

Sbr. hjer við lög nr. 25, 20. okt. 1913, 7. gr., er virðist geta staðið við hlið þessarar greinar.

Um 9. gr.

1. málsgr. er eins, þótt ekki hafi verið skráð í lög. 2. málsgr. er samkvæm tísku, sem lengi hefir gengið í landi.

Um 10. gr.

1. málsgr. er samkvæm því, sem lengstum hefir tiðkast í landi hjer. —
 2. málsgr. helgast af því, að brauðasamsteypur valda sumstaðar niðurlagningu prestssetra, þar sem ljens Kirkja var. Og þarf þá að ráðstafa umsjón kirkju þeirrar og fjárhaldi. Ef jörð er seld, verður kirkjan sem hver önnur bændakirkja. En meðan jörðin er opinber eign, verður að sjá kirkju fyrir umsjónarmanni. Að öðru jöfnu er hentast, að landseti sje það.

Um 11. gr.

Notkun kirkna til ýmiskonar geymslu og samkomuhalda hefir ekki verið ótið, enda þótt lög hafi bannað, sbr. kirkjusk. Kr. IV. II—9. Það þykir rjett að taka enn upp bann við þessu, og segja jafnframt berum orðum, að leyfi prests þurfi til annarar en hinnar sjálfsögdou notkunar. En þar af leiðir líka, að það er embættisbrot, ef sóknarprestur lætur viðgangast, að kirkja, sem hann á yfir að ráða, sje notuð löglaust.

Um 12. og 13. gr.

Um fyrirmæli 13. gr. sbr. kgsbr. 9. maí 1593. Það er auðvitað oft álítamál, hvort prestur sýsli við óleyfleg atvinnustörf eða ekki. En um það dæmir biskup eða dómsvaldið, ef til máls kæmi, eftir atvikum hverju sinni.

Um 14. gr.

Þessi gr. kemur í stað ýmsra gamalla fyrirmæla, sem numin eru úr gildi með 31. gr. Auk þess tekur hún yfir flest þau brot, sem 144 gr. hegningarlaganna mundi ná til, en hún er miklu viðtækari. Er gr. í samræmi við 3. gr. 3. tölul. Staða presta er að sumu sjer kennileg, og almenn hegningarákvæði geta því ekki alt af átt við fremur nú en áður. Hinsvegar taka og fyrirmæli 13. kap. hegningarlaganna til einstakra brota presta, t. d. visvitandi rangrar embættisvottunar, sbr. 1. málsgr. síðast. Sbr. annars aths. við 3. og 4. gr.

Um 15. gr.

Prestar gegna nú að flestu sömu skyldum sem almenningur, svo að reglug. 17. júlí 1782 6. gr. er þýðingarlítill orðin.

Um 16. gr.

Ekkert athugavert.

Um 17. gr.

Það er nýmæli, að ákveða greiðslu fyrir aukaverk svo nefnd í gjaldskrá. En sanngirni mælir með því. Ákvæði tilsk. 27. jan. 1847 eru nú úrelt orðin. Jafnmikil sanngirni mælir með því, að prestur fái sinn ferðakostnað greiddan sem læknar sinn.

Um 18. gr.

Erfiðleikauppbót var prestum mælt í lögum nr. 46, 16. nóv. 1907, 2. gr. En er ekki nefnd í núgildandi launalögum, nr. 71, 28. nóv. 1919. En ekki er nú

minni sanngirni en áður í veislu slíkrar uppbótar, því að allur fararbeiði hefir margfaldast í verði síðan styrjöldin hófst, og ekki miklar líkar til, að þetta komist aftur í sama horf. Sjerstaklega eru ferðir yfir sjó afardýrar, sem kunnugt er.

Um III. kafla.

Nýmæli eru þau, að prófastur tekur borgun fyrir aukaverk eftir gjaldskrá samkv. 17. gr., að ekki er lögmæltur munur á skoðunargjaldi kirkna eftir efna-hag þeirra (sbr. tilsk. 27. jan. 1847 5. gr.), en í gjaldskrá má gera mun, ef vill. Þá eru fyrimælin um einkagrafreiti ný og ferðakostnað prófasts til aukaverka. Kemur það ákvæði að eins til greina, þegar hann getur ekki haft aukaverkið í sömu ferð sem yfirför sína um hjerað eða að því leyti sem hann kann að þurfa að vikja af leið til aukaverka, t. d. skoða einkagrafreit í vísitasíu. Einkagrafreit-ur merkir ekki mældan reit samkv. reglugerð um kirkjugarða, nr. 71 12. júlí 1902, heldur sjerreiti, sem ekki eru hluti af almennum grafreit og einstakir menn hafa fengið leyfi til að taka upp handa sjer og ef til vill öðrum ákveðn-um mönnum.

Einstakar greinar þessa kafla þykir ekki þörf að skýra framar.

Um IV. kafla.

Um aðstoðarpresta segir nú í kirkjusk. Kr. IV, II—9. Samningur milli prests og aðstoðarprestis er að sumu opinbers eðlis, en að sumu einkamál. Er ekki þörf að setja mjög smásmuglegar reglur um þetta efni. Það virðist nóg að setja lög um aðalatriðin. Um hitt fer þá eftir almennum reglum um vinnusamninga, venju og eðli málsins.

Um 22. gr.

Það virðist ekki varhugavert að heimila biskupi að veita aðstoðarpresti undanþágu frá aldursskilyrði til prestsskapar. Ákvæði 4. gr. 2. tölul. getur auðvitað ekki átt við aðstoðarpresta. Skilyrðin eru ekki til, þegar prestur tekur sjer aðstoðarprest. Þá er prestakall ekki laust.

Um 23. og 24. gr.

Það virðist engin ástæða til að meina presti að láta aðstoðarprest sinn einnig annast »veraldleg« störf, er prestsembætti fylgja. Vafamál kann að vera, hvort slíkt sje heimilt nú.

Um 25. gr.

Nýmæli til skýringar. Auðvitað er aðili laus, ef hinn rýfur samning verulega.

Um V. kafla.

Hjer eru ákvæði um meðferð prestsseturs, er prestakall losnar og kjör fráfaranda prests, ekkju hans eða bús, svo og um uppgjafapresta og bráðabirgðapjónustu.

Um 26. gr.

Kemur hún að nokkru í stað laga nr. 49, 16. nóv. 1907, 6. gr. Aðalbreytingin er sú, að ábúðarrjetturinn er veittur, hvenær sem prestur deyr (eða sleppir embætti) milli fardaga, að gjalda skal eftir, og að ábúðarrjettur er veittur á öllu prestssetrinu. Það væri fráleitt, að fráfarandi prestur skyldi sleppa bújörð sinni á öðrum tíma en í fardögum, og því verður að skipa milli viðtakanda og fráfaranda eða þeirra, sem í hans stað koma, sbr. 27. gr. 3. mgr. og 29. gr.

Um 27. gr.

Þegar prestaköll eru veitt frá 1. degi mánaðar, þá er einsætt, að lausn þeirra skal miða við síðasta dag mánaðar. Sbr. að öðru aths. við 26. gr.

Um 28. gr.

Það er varla vafi á því, að uppgjafaprestar geta nú ekki framkvæmt með fullu gildi athafnir, sem prestum eru faldar og eiga að hafa almenna þjóðfélagsþýðingu, t. d. hjónavígsla. Uppgjafaprestli væri ekki heimilla slíkt verk en t. d. uppgjafasýslumanni, og það hvort sem það væri unnið eftir beiðni sóknarprestis eða ekki. Þar á móti mun ekkert vera því til fyrirstöðu, að uppgjafaprestur vinni í forföllum sóknarprestis sum embættisverk hans eftir beiðni hans hverju sinni, sbr. D. L. 2—11—3. En ef staðföst þjónusta skyldi vera, yrði að fara eftir reglum um aðstoðarpresta. Það þykir rjett að taka fyrir vafa um þetta atriði, með því að óljóst mun mörgum hafa verið, hvað væri lög um það.

Um 29. gr.

Sbr. aths. við 26. gr.

Um 30. gr.

Rjett þykir að heimila ráðherra að veita þjónandi presti meira kaup fyrir bráðabirgðapjónustu en ákveðið er samkvæmt almennum launalögum nr. 71, 28. nóv. 1919, 3. gr., vegna þess, hversu þjónustan getur verið presti erfið og óhallkvæm.

Um 2. málsg. visast til launalaganna 4. gr. 2. málsg.

Um 31. gr.

Vandtekin er ábyrgð á því, hvað nú gildi gamalla laga um kirkju og presta. Sumt kann að vera afnumið í lögum, tíminn hefir aftekið sumt og loks er oft vafasamt, hvað hefir verið hjer lögtekið eða eftir hverju hefir verið farið. Með þetta fyrir augum er orðalag 2. mgr. upph. í þessari gr. valið.

Fylgiskjal.

Tillögur biskups.

*Frumvarp til laga
um embættislega aðstöðu presta og prófata í þjóðkirkjunni.*

1. gr.

Til þess að geta tekist á hendur prestsembætti innan þjóðkirkjunnar, eru bæði hin almennu skilyrði, sem heimtuð eru til veitingar fyrir embætti hér á landi, og hin sjerlegu, að hafa lokið embættisprófi i guðfræði við prestaskólann eða við Háskóla Íslands.

Þó getur stjórnarráðið, eftir tillögum biskups, heimilað íslenskum prestum eða prestsefnum, sem fullnægja hinum almennu skilyrðum, en hafa lokið fullnaðarprófi til prestsskapar að evangelisk-lúterskum sið við erlenda háskóla eða prestaskóla, rjett til prestsskapar innan þjóðkirkjunnar. Hafi þeir áður tekið vígslu til prestskapar að evangelisk-lúterskum sið, heldur hún fullu gildi sínu, að öðrum kosti veitir biskup þeim prestsvígslu.

Ennfremur getur stjórnarráðið í viðlögum, samkvæmt tillögum biskups, veitt mönnum með trúboðsskólaprófi og kennaraskólaprófi rjett til prestskapar í þjóðkirkjunni, enda hafi biskup áður við persónuleg kynni og nákvæma prófun fengið fulla vissu fyrir hæfileikum þeirra til prestskapar og andlegum þroska. Þó má aldrei setja slíka menn í embætti að söfnuði fornspurðum nje veita þeim embætti nema náð hafi lögmætri kosningu safnaðar.

2. gr.

Skýlt er presti, sem í fyrsta sinn fær veitingu fyrir prestsembætti, að taka við þjónustu þess jafnskjótt og því verður viðkomið, enda er embættið á hans ábyrgð frá þeim degi, sem veiting hans fyrir því er miðuð við. Þó getur biskup í viðlögum veitt honum alt að 2gja mánaða aðfararrest gegn því, að embættinu sje sjeð fyrir viðunanlegri þjónustu og ber hinum skipaða presti að bera allan kostnað af þeirri þjónustu.

3. gr.

Pegar þjónandi prestur fær veitingu fyrir öðru prestakalli, skal hann svo fljótt sem því verður viðkomið takast á hendur þjónustu þess, enda er prestakall það, er hann áður hafði, algerlega úr ábyrgð hans frá þeim degi, sem veiting hans fyrir hinu nýja embætti miðast við, og það aftur í ábyrgð hans frá sama degi. Allan þjónustu-kostnað, er hlýst af drætti á aðför prests, ber hlutaðeigandi presti að borga.

4. gr.

Par sem prestar hafa hingað til haft ákveðin prestsetur halda þeir ábúðarrjetti á þeim framvegis gegn árlegu eftirgjaldi svo sem það er ákveðið í heimatekjum prestakallsins. Greiða þeir alla opinbera skatta, sem á prestsetrinu hvíla, en um meðferð og skil á því fer eftir gildandi ábúðarlögum.

5. gr.

Þar sem íbúðarhús hefir verið reist á prestsetri með embættisláni eða styrk af opinberu fé, hefir prestur ókeypis afnot þess til íbúðar meðan hann þjónar þar embætti, gegn því að greiða ár hvert afborgun og vexti af því, sem ógreitt kynni að vera af embættisláninu, uns það er að fullu greitt, svo og árlegt fyrningargjald, er nemur $\frac{1}{2}\%$ af virðingarverði íbúðarhússins. Hið sama er og um prestseturshús í kaupstöðum.

6. gr.

Skýlt er presti að halda við prestseturshúsi, hvort heldur er í sveit eða kaupstað, á eigin kostnað, svo að ekki gangi úr sér meira en svarar eðlilegri fyrningu. Skulu prófastar á skoðunarferðum sínum hafa vakandi auga á, að prestseturshúsin sjeu í góðri hirðingu og halda prestum til, að viðlögðum sektum að bæta úr göllum jafn skjótt og í ljós koma.

Að öðru leyti sæta prestar um viðhald íbúðar sinnar á prestsetri sömu kjörum sem leigendur alment.

7. gr.

Skýlt er presti að hafa aðsetur sitt á prestsetrinu eða íbúð sína í húsi því, sem honum er útlagt sem prestsíbúð í kaupstað. Þó getur kirkjustjórnin, að fengnu samþykki safnaðarins, leyft presti að búa á öðrum hentugum stað innan prestakallsins, kjósi hann það heldur. En prestsetrið með öllum húsum, sem þar eru, og mannvirkjum, eða prestsíbúðin í kaupstað, skal eftir sem áður vera í ábyrgð prestsins og undir eftirliti prófasts eins og sæti prestur þar sjálfur.

Aldrei má byggja prestsetur nje selja útlagða prestsíbúð í kaupstað á leigu fyrir lengri tíma en prestskapartið hlutaðeigandi prests.

8. gr.

Nú hefir prestur fengið veitingu fyrir öðru prestakalli og tekur við þjónustu þess á tilsettum tíma, er honum þó áfram heimil ábúð á prestsetrinu fyrir fólk sitt og búpening fardagaárið á enda gegn því að endurgreiða mánaðarlega í ríkissjóð $\frac{1}{12}$ ákvæðisverðs heimatekna fyrir þann tíma, en sjálfur tekur hann heimatekjur af hinu nýja embætti fyrir sama tíma úr ríkissjóði.

9. gr.

Embættisstörf presta eru öll hin sömu lögboðnu, sem verið hafa hingað til. Þó skulu prestar í prestaköllum með 1000 íbúum eða fleiri vera leystir frá skyldunni að taka manntal.

10. gr.

Sje ljenskirkja á prestsetri því, sem presti er ætlað til ábúðar, er hann skyldur að hafa á hendi umsjón hennar og fjárhald uns söfnuðurinn fæst til að taka hana að sjer. En umsjón og fjárhald annara ljenskirkna, sem kunna að vera í prestakallinu, skal ábúandi ljensjarðarinnar, sje hann leiguliði, skyldur að taka að sjer. Að öðrum kosti skal fela það áreiðanlegum manni í sókninni, sem sóknarnefnd álítur vel til þess fallinn og er fús að taka verkið að sjer.

11. gr.

Prestar bera eins og hingað til fulla ábyrgð á því, að kirkjur þær, sem þeir þjóna að, hvort sem þær eru safnaðakirkjur, ljenskirkyur eða bændakirkjur, sjeu ekki notaðar til annara samkomuhalda en talist geta samböðin þeim sem vígðum guðshúsum, enda má engum leyfa notkun þeirra að sóknarpresti fornspurðum. Þyki vafi leika á, hvort leyfi skuli veita til að nota kirkju til einhvers samkomuhalds annars en guðsþjónustuhalds, skal leita álits prófasts um það, eða biskups, sem svo úrskurðar hvort leyfið skuli veitt.

12. gr.

Prestum, sem teknir eru að eldast og þreytast í þjónustunni skal heimilt að ráða sjer aðstoðarprest með samþykki biskups. En sjálfir bera prestar kostnað allan af aðstoðarprestshaldi. Þó skulu samningar, sem prestur gerir við aðstoðarprest ávalt koma undir álit biskups áður en aðstoðarpresturinn vígist, eða hafi hann áður verið vígður, þá áður en hann gengur að starfi sínu sem aðstoðarprestur. Gerðum samningi milli prests og aðstoðarprests má ekki breyta nema með fullu samþykki biskups.

Prestar, sem mist hafa sjónina, geta ekki tekið aðstoðarprest í því skyni að halda embætti sínu áfram eftir að þeir eru orðnir blindir, heldur skulu þeir beiðast lausnar.

13. gr.

Prestur, sem orðinn er 70 ára að aldri eða samanlagður aldur hans og þjónustutími er 95 ár, á rjett á að fá lausn frá embætti og lifeyri greiddan samkvæmt lögum. Þyki ástæða til, og sjerstaklega ef hlutaðeigandi söfnuður eða söfnuðir óska þess, getur stjórnarráðið, eftir tillögu biskups, veitt presti, sem þeim aldri hefir náð, lausn frá embætti, þótt hann hafi ekki sjálfur beiðst lausnar. Ná þessi ákvæði einnig til þeirra presta, sem nú eru í embættum með eftirlaunarjetti.

14. gr.

Prestur, sem fengið hefir lausn frá embætti, er laus við alla ábyrgð á því frá þeim degi, sem lausn hans frá embætti er miðuð við. Lausn frá embætti skal ávalt miða við síðasta dag mánaðar, enda bera presti engin laun frá fyrsta degi eftirfarandi mánaðar.

15. gr.

Nú hefir prestur fengið lausn frá embætti og embættið er komið úr ábyrgð hans, má hann þá engin prestsverk vinna upp frá því sem sjálfstæður embættismaður. En heimilt skal honum að vinna hvaða prestslegt embættisverk sem er í umboði og á ábyrgð hins skipaða sóknarprests, eða hafi honum verið falið það á hendur af prófasti, meðan prestslaust er.

16. gr.

Deyi prestur í embætti er prestakallið frá lokum þess mánaðar, sem hann ljest í, úr ábyrgð ekkju hans eða bús, enda fellur öll launagreiðsla niður að þeim mánaði liðnum.

17. gr.

Þegar prestur flyst burt úr prestakalli sínu í annað, sem honum hefir verið veitt, eða fær lausn frá prestskap, eða deyr, þá ber prófasti að gera ráðstafanir um þjónustu embættisins frá þeim tíma, sem veitingin eða lausnin miðast við, eða hafi prestur dáið, þá frá byrjun næsta mánaðar eftir andlát hans, þangað til nýr prestur tekur við embættinu.

18. gr.

Skýlt er nágrannaprestum, samkvæmt ráðstöfun prófasts, að takast á hendur millibilsþjónustu í prestaköllum, sem prestlaus verða, þangað til nýr prestur hefir verið skipaður. Kostnað við þá millibilsþjónustu greiðir ríkissjóður og miðast sú greiðsla að jafnaði við hálf byrjunarlaun. Þó er kirkjustjórninni heimilt að ákveða full byrjunarlaun fyrir slíka þjónustu, þar sem hún verður að álitast sjerstökum erfiðleikum bundin.

Sje aðstoðarprestur í prestakalli, sem laust verður, er rjett að fela honum þjónustuna uns prestakallið hefir verið veitt á ný, gegn byrjunarlaunum.

19. gr.

Heimilt er biskupi, að setja prest eða prestsefni, sem gefur kost á sjer til þess, í prestaköll, sem laus eru, til eins árs, og veita hlutaðeiganda prestsvígslu, ef hann er óvígður, en tilkynna skal biskup stjórnarráði bæði setninguna og vígsluna. Settur prestur hefir í öllu tilliti sömu rjettindi og skyldur sem skipaðir prestar, að undangenginni kosningu safnaðar.

20. gr.

Nú deyr prestur í embætti og heldur þá ekkja hans eða bú ábúðarrjetti á prestssetrinu fardagaárið á enda gegn endurgreiðslu heimatekna með $\frac{1}{12}$ ákvæðisverðs þeirra fyrir hvern mánuð, sem eftir er fardagaársins. Þó getur stjórnarráðið eftir tillögum biskups, þegar ástæða þykir til þess, úrskurðað, að sú endurgreiðsla skuli falla niður, ef um skemri tíma er að ræða en 5 mánuði. En nýjum viðtakandi presti greiðast aftur heimatekjur hans fyrir þá mánuði til fardaga, sem embættið er í ábyrgð hans. Fylgi eggver prestssetrinu á viðtakandi prestur ávalt öll afnot þess það vor, er hann fær prestssetrið í ábyrgð sína.

21. gr.

Á ekkju prests eða búi hans, sem heldur ábúð prestsseturs til fardaga með fullum leiguliðarjettindum, hvíla og allar venjulegar leiguliðaskyldur svo sem mælt er fyrir í gildandi ábúðarlögum.

22. gr.

Skýlt er hverjum þeim, er hefir ábúðarrjett prestsseturs, hvort heldur er prestur, sem fengið hefir lausn, ekkja látins prests eða bú hans, að láta nýjum presti, sem fengið hefir veitingu fyrir embættinu og tekur við þjónustu þess, ókeypis húsnæði í tje á prestssetrinu fyrir hann einan, svo og, ef hann óskar þess, að selja honum gegn sanngjarnri borgun kost og þjónustu til þess tíma, er hann að framfarinni, lögboðinni úttekt, fær prestssetrið til fullra afnota og ábyrgðar.

23. gr.

Um laun presta og prófasta fer eftir launalögum. Greiðast launin sumpart svo sem heimatekjur, er prestar taka undir sjálfum sjer en sumpart úr ríkissjóði.

24. gr.

Launin, sem prestar og prófastar fá úr ríkissjóði, svo og dýrtíðaruppbót meðan hún helst, greiðast mánaðarlega fyrirfram í byrjun hvers mánaðar. Frá mánaðarlaununum dregst ávalt $\frac{1}{12}$ þeirra heimatekna, sem embættinu eru ákveðnar, svo og $\frac{1}{12}$ hins árlega gjalds í lifeyrissjóð.

25. gr.

Auk hinna föstu launa úr ríkissjóði, greiðist hverjum presti borgun fyrir aukaverk, af þeim, sem þau eru unnin fyrir, eftir gjaldskrá, er stjórnarráðið semur og setur í samráði við biskup 10. hvert ár.

26. gr.

Eigi prestur yfir sjó að sækja til útkirkju eða útkirkna, er stjórnarráðinu heimilt að greiða honum erfiðleikauppbót úr ríkissjóði. Miðast sú uppbót við flutningskostnað á hverjum tíma, en má þó aldrei fara fram úr $\frac{1}{5}$ byrjunarlauna.

27. gr.

Verði prestur að takast ferð á hendur, til þess að inna af hendi embættisverk, önnur en messuflutning og húsvitjanir, skal sá, sem verkið er unnið fyrir, sjá honum fyrir ókeypis flutningi báðar leiðir, hvort heldur er á sjó eða landi.

28. gr.

Auk launa þeirra, sem prófastar fá samkvæmt launalögum úr ríkissjóði, fá þeir fyrir kirknaskoðun sjerstaka borgun, eftir gjaldskrá um aukaverk presta (sbr. 25. gr.), af hverri kirkju, sem þeir skoða, enda hafi kirkjan 50 kr. eða meira afgangs af árlegum tekjum sínum, að öðrum kosti greiðist að eins hálfu gjald. Svo greiðist og hálfu gjald fyrir skoðun heimagrafreita. Gjaldið fyrir kirknaskoðun greiðist af sjóði hlutaðeigandi kirkju þar sem í hlut eiga safnaðarkirkjur og ljenskirkjur, en af kirkjueiganda, þar sem um aðrar kirkjur er að ræða. Skoðunargjaldið fyrir heimagrafreiti greiðist af þeim, sem fengið hefir leyfið til grafreitsupptökunnar, eða, sje hann vikinn burt frá jörðinn eða dáiinn, þá af eiganda eða ábúanda jarðarinnar þar sem grafreiturinn hefir verið tekinn upp.

29. gr.

Skýlt er prófasti að skoða allar kirkjur og embættissetur presta í hjeraði sínu, svo og heimagrafreiti, að minsta kosti á tveggja ára fresti. Það ár, sem biskup heldur yfirreið um hjeraðið, fer engin kirknaskoðun fram af hendi prófasts,

30. gr.

Lög þessi öðlast gildi ...

Ástæður fyrir frumvarpi þessu.

Sá er megintilgangur frumvarps þessa með sjerstökum lögum að kveða nánar á um ýms atriði snertandi embættislega aðstöðu presta þjóðkirkjunnar, sem sumpart er orðin nokkur óvissa um og sumpart þarf að gera breytingar á vegna breyttra tíma og breyttra ástæðna, sem prestastjett vor á nú við að búa. En jafnframt er með frumvarpi þessu komið fram með nokkur nýmæli, sniðin eftir þörfum og kröfum nálæggra tíma, eins og frumvarpið sjálft ber með sjer.

Um einstakar greinar frumvarpsins skal tekið fram það, er hjer fer á eftir.

Um 1. gr.

Það þykir rjett og skylt að láta frumvarp eins og þetta um embættislega aðstöðu presta þjóðkirkjunnar byrja með ákvæðum um sjálf skilyrðin til prestskapar innan þjóðkirkjunnar. Hingað til hafa skilyrðin til þessa verið sumpart hin almennu, sem heimtuð eru til veitingar fyrir embættum hjer á landi yfirleitt og sumpart hin sjerlegu um »akademiska« mentun ásamt loka- eða embættisprófi í guðfræði frá prestaskólanum eða frá háskólanum í Khöfn, eða frá háskóla vorum síðan er hann var settur á stofn. Með lögum nr. 36, 11. júlí 1911, um forgangsriett kandidata frá háskóla Íslands til embætta, voru leidd í lög fyrirmæli um, að þeir einir hafi rjett til embætta hér á landi, er tekið hafi embættispróf við háskóla vorn í þeim fræðigreinum, sem þar eru kendar og próf haldið í. Með þessum lögum eru hin sjerlegu skilyrði til prestskapar innan þjóðkirkjunnar einnig takmörkuð. Þessi takmörkun var óneitanlega í góðum tilgangi gerð, sem sje þeim, að styðja að þróun hins unga íslenska háskóla. En hún var áreiðanlega jafnframt spor í öfuga átt, — í einangrunaráttina, sem aldrei hefir verið talin holl neinni andlegri lífsþróun, — ærið öndverð allri stefnu tímans á þessu sviði, ekki síst um Norðurlönd, og þar einkum innan hinna evangelisku lútersku þjóðkirkna. Á síðustu árum hefir sú stefna fengið byr undir báða vængi, sem vinnur að því, að það háskólapróf, sem í einu landinu veitir rjett til prestsembætta, veiti sömu rjettindi meðal frændþjóðanna í nágrannalöndunum. Og í Danmörku sjerstaklega hefir rjettmæti þessarar stefnu þegar verið viðurkent með lögum (nr. 365 28. júní 1920) til að ráða bót á prestaskorti innan þjóðkirkjunnar, — lögum, sem vafalaust boða tímahvörf þar á landi, sjerstaklega að því er snertir skilyrðin til prestskapar. Í lögum þessum er kveðið svo á, að menn, sem tekið hafa embættispróf í guðfræði, við háskóla, við prestaskóla (»Undervisningsanstalter for Præster«) eða hjá prófnefndum (»Eksamenskommissioner«) erlendis (»udenfor Riget«), og með því öðlast rjett til embætta sem prestar evangel.-lúterskra safnaða í því landi, sem prófið er tekið, geti með vissum skilyrðum fengið veitingu fyrir prestsembættum í þjóðkirkjunni. Með þessum lögum er því einnig kandidötum frá háskóla vorum veittur rjettur til prestskapar innan dönsku þjóðkirkjunnar. En lög þessi fara lengra í rýmkunaráttina. Með þeim er ekki að eins prestum danskra frísafnaða heima og erlendis, sem starfað hafa 5 ár í slíkri stöðu, trúboðs-prestum (með trúboðsskólaprófi), sem starfað hafa 4 ár svo sem trúboðar meðal heiðinna þjóða, heldur og leikmönnum, bæði með »akademiskri« mentun og prófi í öðrum embættisnámsgreinum, og mönnum, sem enga æðri (akademiska) mentun hafa hlotið, en eru kunnir að kristilegum áhuga, andlegum þroska og hæfileika til

prestlegrar starfsemi, veittur hinn sami rjettur til prestskapar innan þjóðkirkjunnar með sjerstökum skilyrðum.

Það verður því ekki sagt, að farið sje lengra í frumvarpi þessu, en forðæmi sjeu fyrir innan þjóðkirkna annara landa, er það nýmæli er tekið upp hjer, að íslenskir prestar og prestsefni, sem lokið hafa embættisprófi til prestskapar við erlenda háskóla eða prestaskóla (t. a. m. í Vesturheimi) og, í viðlögum, íslenskir menn með trúboðsskólaprófi eða kennaraskólaprófi, geti öðlast rjett til prestskapar, er þeir hafa kynt sig sem trúaðir og áhugasamir kristnir menn og fengin er ábyggileg vissa fyrir, að þeir hafi til að bera nauðsynlegan andlegan þroska og hæfileika til prestskapar.

Að hjer er komið fram með nýmæli eins og þessi um rýmkun hinna sjerlegu prestskaparskilyrða hjer á landi, stendur í sambandi við þær horfur, sem eru á því, að erfitt verði að fá presta í ýms embætti þjóðkirkjunnar, sem laus eru og losna kunna á næstunni, — embætti, sem miklir erfiðleikar eru á að útvega millibilþjónustu, sem nokkurt lag er á, svo viðáttumikil sem prestaköll eru orðin hjer á landi víðast hvar vegna samsteypna. Af þeim kandidötum, sem árlega útskrifast frá háskóla vorum, hverfa ávalt fleiri og færri að öðrum atvinnugreinum, sem arðvænlegri þykja en prestskapurinn, en prestsembættin standa óveitt. Hjer er því ekki að ástæðulausu farið fram á rýmkun skilyrðanna til prestskapar innan þjóðkirkjunnar. Hvað snertir þá menn, sem fengið hafa prestlega mentun, þótt ekki hafi þeir fengið hana hjer á landi, eða starfað sem prestar hjá íslensku safnaðarfólki erlendis, þá verður ekki sjeð, hvað ætti að vera því til fyrirstöðu, að slíkir menn fengju rjett til embætta hjer á landi sem þjóðkirkjuprestar, er þeir álítast til þess hæfir og einhver söfnuðurinn hefir óskað að fá þá fyrir presta. Hitt kann að þykja varhugaverðara, að opna þeim mönnum leið til prestskapar innan þjóðkirkjunnar, sem ekki hafa fengið beint prestlega mentun, heldur mentun til undirbúnings undir önnur störf, er heimta aðra og sjerstaka hæfileika. En hjer er þess fyrst og fremst að minnast, að það er engan veginn gagnstætt anda kristindómsins, sem ávalt hefir lagt áherslu á hinn almenna prestdóm kristinna manna, þótt rýmkað sje um skilyrðin til prestskapar. En því næst er hjer um menn að ræða, sem mentast hafa til að vinna störf, sem engan veginn geta talist óskyld preststarfinu. Um trúboðsskóla-mentun þarf ekki að fjölýrða; hve skyld hún er hinni prestlegu mentun liggur í augum uppi. En einnig kennaraskólamentunin er henni skyld. Kennaraefni vor fá öll nokkura guðfræðilega mentun, enda munu þeir menn vera til innan alþýðu-kennarastjettar hjer á landi, sem sökum kristilegs áhuga og andlegs þroska og löngunar til að láta gott af sjer leiða, munu fyllilega standa sumum presta vorra á sporði, þótt þeir hafi ekki fengið svo nefnda æðri skólamentun. Loks er þess að minnast, að hjer er ekki farið fram á meira en heimild til þss í viðlögum, að veita slíkum mönnum prestsembætti innan þjóðkirkjunnar og þá að sjálfsögðu þeim einum, sem biskup við nákvæma prófun hefir komist að raun um, að eru hæfir til slíkra starfa.

Um 2. og 3. gr.

Hingað til hefir það verið rikjandi regla hjer á landi, að veitingar prestsembætta hafa verið miðaðar við fardaga. Þar sem nú prestar eru komnir á föst laun, — aðallega peningalaun, sem greiðast þeim mánaðarlega, virðist ekki ástæða til að halda þeirri gömlu reglu lengur. Hjer er því geit ráð fyrir, að prest-

ar geti fengið veitingu fyrir embættum frá hvaða tíma árs sem er, miðað við fyrsta dag mánaðar, og taki þá laun frá sama tíma. En þá verður líka að heimta að prestar fari hið fyrsta sem hægt er til embættanna, sem að sjálfsögðu eru á ábyrgð þeirra frá þeim degi, sem veitingin er miðuð við.

Um 4. og 5. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga.

Um 6. gr.

Hjer er próföstum beinlínis gert að skyldu á skoðunarferðum sínum að skoða húsin á prestssetrunum og þá sjerstaklega þau, sem reist hafa verið með embættislánum. Þótt þessi skylda vafalaust hafi hvílt á próföstum svo sem þeim, er eiga að hafa umsjón með prestssetrunum yfirleitt, hefir henni ekki verið gegnt sem skyldi. Kirknaskoðunin hefir orðið aðalatriðið á skoðunarferðum þeirra, en prestssetrin með húsum þeirra og mannvirkjum sjaldnast komið til reglulegrar prófastsskoðunar, nema þegar staðirnir hafa verið teknir út við prestaskifti. En því fremur er ástæða til að kveðið sje beint á um þetta í lögum, sem það kemur ósjaldan fyrir við úttektir prestssetra, að hús, sem þar hafa verið reist með embættisláni hafa reynst miklu meira úr sjer gengin en svarar eðlilegri fyrningu og þá venjulega fyrir óátalið hirðuleysi um alt viðhald þeirra bæði utan húss og innan af hálfu ábúanda prestssetursins.

Um 7. gr.

Þótt sú hafi ávalt verið tilætlunin, að prestar sætu á prestssetrunum, hefir það einatt komið fyrir, að prestar hafa, að kirkjustjórn fornspurðri — og jafnvel í óþökk safnaða — flutt burt af prestssetrinu og bygt það öðrum. Til að koma í veg fyrir slíkt er þessi grein sett hjer. En tilgangur hennar er engan veginn sá, að girða með öllu fyrir að prestar geti skift um bústað, er veruleg ástæða þykir til slíks, t. a. m. við breytingu á skipun sókna eða prestakalla. Þá þykir og ástæða til að taka það ótvírætt fram, að prestssetrin með húsum og mannvirkjum, gögnum og gæðum, sjeu jafnt á ábyrgð prests og undir eftirliti prófasts fyrir því, þótt prestur noti þau ekki sjálfur, en hafi bygt þau öðrum, sjeu þau áfram metin presti til eftirgjalds í heimatekjum.

Um 8. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga.

Um 9. gr.

Um embættisstörf presta svo sem þrjedikara og sálusorgara safnaðanna er ekki talað í frumvarpi þessu. En hjer er vikið að einu af beint borgaralegum störfum prestanna, sem full ástæða væri til að ljetta af þeim eins og allar ástæður eru breyttar orðnar í söfnuðunum. Það er hið lögskipaða manntal presta, sem á löngu liðinni tíð var sett í samband við húsvitjanir þeirra, með því að ekki þótti vól á mönnum innan safnanna, er væri trúandi fyrir því starfi, enda verkahringur presta miklu minni að viðáttu þá en nú. Hjer er þó ekki ætlast til þess, að þessu starfi sje algerlega ljett af prestunum, heldur að eins, að því sje ljett af prestunum í þeim prestaköllum, þar sem íbúatalan nær 1000 eða fer þar

fram yfir. Yrðu það því aðallega prestar í hinum stærri kaupstaðaköllum og í þjettbýlum sjávarplássum, sem losnuðu við manntalið, enda er það prestum á slíkum stöðum hin mesta byrði og tímaþjófur.

Um 10. gr.

Ljenskirkyjur hafa sem höfuðkirkjur í prestaköllum lengst af verið í umsjón og fjárhaldi sóknarprests uns lögin um afhending kirkna voru sett. Síðan hafa söfnuðir víða um land tekið þessar kirkjur að sjer. Þó eru enn allvíða óafhentar ljenskirkyjur, af því að söfnuðir hafa ekki fengist til að taka við þeim. Að prestum sje áfram falin umsjón og fjárhald slíkra kirkna, sem venjulega eru settar á prestssetrunum, er ekki nema sjálfsagt. En nú vill svo til, að af samsteypu prestakalla á síðari tímum hefir það leitt, að ljenskirkyjur hafa orðið fleiri en ein innan sama prestakalls, og umsjón þeirra og fjárhald lent hjá prestinum, af því að þeir, sem staðina hjeldu, voru ófáanlegir til þess að taka þetta að sjer. En bæði er þetta allmikið umstang fyrir presta og svo má gera ráð fyrir, að umsjónin fari öll í handaskolum, er prestur býr í málna fjarlægð frá kirkjustað. Þess vegna er kveðið á í grein þessari svo sem gert er um umsjón og fjárhald annara ljenskirkyrna, sem kunna að vera í sama prestakallinu.

Um 11. gr.

Frá elstu tímum hefir það verið alment viðurkendur hlutur í kristninni, að eins og prestar bæru ábyrgð á því, er framfæri í kirkjum, sem þeir þjónuðu að, ekki að eins venjulegum guðsþjónustu-samkomum á helgum dögum, heldur og öðrum samkomum, er haldnar væru í kirkjunum, þannig mætti aldrei heldur lána kirkjur til fundahalda að presti fornspurðum. Hjer á landi hafa sóknarnefndir stundum tekið sjer það vald að presti fornspurðum að lána kirkjur til fyrirlestraflutnings óvígðum mönnum, eða til samkomuhalds fulltrúum ýmissa sjertrúarflokka, eða til samsöngva o. fl. Því þykir rjett að kveða hjer á um það beinum orðum, að það sje sóknarprestins að veita leyfi til slíks.

Um 12. gr.

Að samningar sem prestur og aðstoðarprestur gera sín á milli komi undir álit biskups er gömul og góð venja. En hitt ætti ekki síður að vera sjálfsagður hlutur, að ekki mætti heldur breyta slíkum samningi nema með samþykki biskups. Þá þykir og rjett, að með lögum sje ákveðið, að prestar, sem mist hafa sjónina, geti ekki haldið embætti áfram með því að taka sjer aðstoðarprest.

Um 13. gr.

Það nýmæli er tekið upp í þessari grein, að »þyki ástæða til og sjerstaklega ef hlutaðeigandi söfnuður eða söfnuðir óska þess«, megi veita prestum, sem lögum samkvæmt eiga rjett til lausnar frá prestskap, slíka lausn þótt ekki hafi beiðst hennar. Hjá frændþjóðum vorum mun það nú vera ákveðið í lögum, að sjötugir menn skuli beiðast lausnar frá embætti. Hjá oss er ekkert lagaákvæði til í þá átt um embættismenn. En þar sem lög um skyldur presta til að kaupa sjer lífeyri, kveða svo á sem þau gera um rjettinn til lausnar frá embætti, þá er þar vitanlega gert ráð fyrir, að embættismenn, er náð hafa þeim aldri, sjeu orðnir miður færir um að hafa embætti á hendi. En þá virðist sanngirni mæla með því,

að þar komi hvað prestana snertir, sá rjettur aftur á móti söfnuðunum til handa, að þeir geti losnað við presta, sem þessum aldri hafa náð, og ekki geta lengur, að álitu safnaðanna, fullnægt þörfum þeirra, þótt prestarnir sjálfir finni ekki ástæðu hjá sjer til að beiðast lausnar þeirra hluta vegna, eins og því miður hafa verið og eru enn dæmi til hjer á landi.

Um 14. og 15. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga.

Um 16. gr.

Með grein þessari er sú venja aftekin, sem haldist hefir til þessa, að ekkja prests, sem deyr einhvern tíma á fardagaárinu eða bú hans beri ábyrgð á þjónustu embættisins út fardagaárið. Sú venja hefir mist allan rjett á sjer eftir að prestar eru að mestu leyti komnir á föst peningalaun, sem greiðast þeim mánaðarlega fyrirfram.

Um 17., 18. og 19. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga.

Um 20. gr.

Af gildandi ákvæðum laga um ábúð jarða hjer á landi leiðir, að ekkja prests, sem deyr í embætti einhvern tíma fardagaársins, eða bú hans verður að halda ábúðarrjetti á prestssetrinu fardagaárið á enda. Er þá ætlast til þess, að heimatekjur þær, sem prestakallinu eru metnar, endurgreiðist ríkissjóði með $\frac{1}{12}$ ákvæðisverðs á mánuði hverjum þann tíma, sem eftir er til fardaga. Þó þykir rjett, þar sem sjerstakar ástæðar eru fyrir hendi, að stjórnarráðið geti, eftir til-lögum biskups, úrskurðað, að sú endurgreiðsla falli niður, þar sem um skemri tíma er að ræða en 5 mánuði. Þá þykir og ástæða til í þessari grein að taka það fram að um eggversprestssetur gildi sömu ákvæði sem um aðrar eggversjarðir samkvæmt ábúðarlögum.

Um 21. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga.

Um 22. gr.

Það leiðir af breytingum þeim um fardag presta, sem ráðgerðar eru í frumvarpi þessu, að gera verður þeim að skyldu, sem hefir ábúðarrjett prestsseturs út fardagaárið, að láta nýjum presti, sem kemur til embættisins á þessum tíma, heimilt ókeypis húsnæði á prestssetrinu fyrir hann einan, svo og, ef hann skyldi óska þess, kost og þjónustu fyrir sama tíma, en auðvitað gegn sanngjarni borgun.

Um 23. og 24. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga,

Um 25. gr.

Hjer er það nýmæli tekið upp, að borgun sem prestar eiga heimtingu á

fyrir aukaverk, greiðist þeim, ekki eins og hingað til eftir verðlagsskrá ár hvert heldur (líkt og á sjer stað um lækna) eftir gjaldskrá, sem stjórnarráðið semur í samráði við biskup á 10 ára fresti. Síðan er landauragjöld hafa að miklu leyti lagst niður, hefir verðlagsskráin með ákvæðum hennar horfið úr meðvitund mikils þorra manna. Virðist því best fara á því, að hætt sje að miða þessa aukaverkaborgun við hana, en hin aðferðin tekin upp, sem lagt er til í þessari grein.

Um 26. gr.

Með lögunum um laun sóknarpresta frá 16. nóv. 1907 var prestum í 20 prestaköllum ákveðin árleg aukabókun frá 150 til 300 kr. fyrir erfiðleika sakir. Þetta ákvæði er nú fallið niður með hinum nýju launalögum, og öllum prestum, hvað þetta snertir, gert jafnhátt undir höfði. En þetta er ekki sem heppilegast, er í hlut eiga prestaköll, þar sem prestar eiga yfir sjó að sækja til útkirkju eða útkirkna, og verða að taka mótorbát á leigu til ferðarinnar, svo kostnaðarsamt sem það nú er orðið. Hjer mælir öll sanngirni með því, að ríkissjóður beri eitthvað af þeim kostnaði, slíka skerðing launanna sem það hefir í för með sjer, að prestur verður ef til vill 3. hvern helgan dag ársins að leigja sjer mótorbát, til þess að komast á útkirkjuna eins og t. a. m á sjer stað um prestinn á Ísafirði, sem á að flytja 20 messur á ári út í Bolungarvík. Annars eru þau prestaköll, sem svo stendur á um, ekki nema 3 eða 4, svo að hjer gæti aldrei orðið að ræða um stórvægilegan aukakostnað fyrir ríkissjóð. Þar sem líkt stendur á annarsstaður, t. a. m. í Norvegi, fá allir prestar allar slíkar ferðir endurborgaðar úr prestslaunasjóðnum.

Um 27. gr.

Það, sem hjer er lagt til, er vissulega ekki annað en sanngirniskrafa, sem öllum hlýtur að vera auðsæ. Það hefir aldrei verið talið nema sjálfsagt og í alla staði rjettlátt, að læknar fengju ókeypis flutning fram og aftur, þegar sóttir eru til læknisverka. Svo ætti það ekki síður að vera sjálfsagt og rjett um presta, sem sóttir eru til aukaverka, eins langar og leiðir eru orðnar um prestaköllin víða, að þeim væri sjeð fyrir ókeypis flutningi báðar leiðir. Það kemur einatt fyrir, að prestar eru sóttir langar leiðir að til að skira barn; þeir verða sjálfir að hesta sig fram og aftur; allur dagurinn (og stundum meira en það) fer í ferðina og presturinn ber úr býtum 3 álnir eftir verðlagsskrá. Í samanburði við lækna, sem fá ókeypis flutning, og auk borgunar fyrir læknisverkið, ákveðið gjald fyrir hverja stund, sem þeir eru að heiman, er hjer hvað prestana snertir um bersýnilegt misrjetti að ræða, sem lagfæra þarf. Hjer er þó ekki farið fram á annað prestunum til handa en ókeypis flutning.

Um 28. gr.

Í samræmi við það, sem lagt er til í 25. gr. um greiðslu til presta fyrir aukaverk eftir gjaldskrá, þykir rjett, að eins verði hætt að greiða próföstum kirkjuskodunargjald eftir verðlagsskrá ár hvert, en fast peningagjald sett í þess stað eftir gjaldskrá. Skoðunargjaldið greiðist eins og hingað til af tekjum hlut-

aðeigandi kirkju. Aftur á móti er ekki til þess ætlast, að prófastar fái sjerstaka borgun fyrir skoðun íbúðarhúsa á prestssetrum.

Um 29. gr.

Er ekkert sjerstakt að athuga.

4. Frumvarp

til atvinnulaga.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

I. KAFLI.

Um verslun.

1. gr.

Verslun í lögum þessum tekur bæði til stórsölu (heildsölu), smásölu, sveitaverslunar, umboðsverslunar, lausaverslunar og tilboðasöfnunar um vörusölu og vörukaup (agentur).

Undanskilin lögum þessum eru þó:

1. Lyfjaverslun, að því leyti sem lyfsalar hafa einkasölu á lyfjum.
2. Sala á handavinnu manns sjálfs, konu hans og barna, sem hjá honum eru, hjúa hans eða nemenda, sala á búsafurðum eða fiskifangi, sem maður hefir aflað sjálfur eða fyrnefnt skuldalið hans, og sala á öðrum slíkum afla eða slíkri framleiðslu, enda hafi aðili ekki opna söluhúð.
3. Vöruútvegum manna í fjelagi til þarfa sinna (pöntunarfjelög), enda sje varan að eins af hendi látin samkvæmt beiðni fyrirfram (pöntun).

Um farandsala, sem ekki eru hjer búsettir, fer samkvæmt gildandi lögum.

Nú verður ágreiningur um það, hvort leyfi þurfi, og má þá fyrirfram krefja dómstóla úrlausnar um hann með málsókn á hendur lögreglustjóra og með þeim hætti sem í 7. gr. segir.

2. gr.

Enginn má reka verslun á Íslandi nje í íslenskri landhelgi, nema hann hafi til þess fengið leyfisbrjef lögum þessum samkvæmt.

3. gr.

Hver maður, karl sem kona, giftur sem ógiftur, getur fengið leyfi til verslunar, enda hafi rjettur til verslunar ekki verið dæmdur af honum, ef hann:

1. Er heimilisfastur á Íslandi, þegar leyfi er veitt.
2. Er fjárráður.
3. Hefir ekki verið dæmdur sekur um verk, sem er svivirðilegt að almenningsáliti. Ef liðin eru tvö ár frá dómsuppsögn, og aðili hefir ekki verið sekur dæmdur á þeim tíma með áðursögðum hætti, má þó veita honum verslunarleyfi.
4. Hefir forræði á búi sínu.
5. Hefir að öðru leyti þau skilyrði, sem sett eru eða sett verða til þess atvinnurekstrar.

4. gr.

Nú vill fjelag eða stofnun reka hjer verslun, og skal þá fara sem hjer segir :

1. Ef fjelag er þar sem nokkrir eða allir fjelagar bera að fullu ábyrgð á skuldum fjelagsins, þá skulu þeir, sem þá ábyrgð bera, hver um sig, fullnægja þeim skilyrðum, sem í 3. gr. segir.
2. Ef fjelag er þar sem enginn fjelaga ber ábyrgð á skuldum fjelagsins eða stofnun, þá skal fjelag eða stofnun eiga heimilisfang og varnarþing á landi hjer, framkvæmdarstjórar, stjórnendur og fulltrúar skulu fullnægja skilyrðum 3. gr. og hlutafjeð skal að meira en helmingi vera eign manna búsettra hjer á landi, enda sje ekkert í samþyktum fjelags, sem brýtur bág við íslensk lög. Ráðuneytinu er þó heimilt að veita undanþágu frá skilyrðinu um eign hlutafjár, þegar sjerstakar ástæður eru fyrir hendi.

5. gr.

Verslunarleyfi glatast:

1. Ef leyfishafi missir heimilisfangs á Íslandi.
2. Ef leyfishafi verður dæmdur sekur um verk svivirðilegt að almenningsáliti, eða rjetturinn er af honum dæmdur samkvæmt fyrirmælum laga. Nú verður svo ástatt um stjórnanda, fulltrúa eða framkvæmdarstjóra fjelags eða stofnunar sem í 1. og 2. tölul. greinar þessarar segir, eða fjelag eða stofnun missir íslensks heimilisfangs eða helmingur hlutafjár eða meira verður eign manna erlendis búsettra, og skal fjelag eða stofnun þá hafa komið málinu í löglegt horf innan 3 mánaða frá því er breytingin varð. Hafi ella fyrirgert leyfi sínu. Atvinnumálaráðherra getur lengt frestinn allt að 6 mánuðum, ef sjerstaklega stendur á.

6. gr.

Leyfishrjef lætur lögreglustjóri í þeim kaupstað eða löggiltum verslunarstað eða í þeirri sveit, er beiðandi ætlar að versla í, af hendi, sbr. þó 11. gr.

Halda skal lögreglustjóri skrá yfir öll afhent leyfi. Skal þar greina: Nafn leyfishafa, hvers konar verslun leyfið hljóðar um og hvar versla megi samkvæmt því, hve nær leyfi var afhent, hve nær úr gildi gengið, svo og það fleira, er atvinnumálaráðherra kann að ákveða.

7. gr.

Nú synjar lögreglustjóri um verslunarleyfi eða ágreiningur verður um það, hvort aðili hafi mist verslunarheimild sína, og er honum þá rjett að bera

úrskurð lögreglustjóra undir atvinnumálaráðherra innan 3 mánaða frá dagsetningu úrskurðar lögreglustjóra. En alt að einu er aðilja rjett að leita úrlausnar dómsvaldsins, og stefnir hann þá lögreglustjóra fyrir gestarjett á varnarþingi hans áður 3 mánuðir sje liðnir frá dagsetning úrskurðar lögreglustjóra, ef aðili hefir ekki borið málið undir ráðherra, en ella 3 mánuðir frá dagsetning úrskurðar ráðherra.

8. gr.

Verslunarleyfi er bundið við nafn. Þó er ekkju heimilt að halda áfram verslun manns sins látins án nýs leyfis, þangað til hún giftist af nýju, nema sveitaverslun sje.

9. gr.

Greina skal glögt í verslunarleyfi, hverskonar verslun (stórsala, smásala o. s. frv.) leyfð er. Leyfi til einnar tegundar verslunar felur ekki í sjer heimild til að reka annarskonar verslun. Þó má sá, er fengið hefir leyfi til stórsölu, einnig reka umboðsverslun.

Verslunarleyfi veitir einungis heimild til verslunar í ákveðnum kaupstað, löggiltum verslunarstað eða í ákveðinni sveit, sbr. þó 11. gr.

Veita má sama aðilja heimild til verslunar á fleiri stöðum en einum í senn, svo og leyfi til fleiri tegunda verslunar en einnar í senn. Stórsalar, umboðssalar og tilboðasafnarar geta þó ekki fengið heimild til annarskonar verslunar en einhverra eða allra hjer greindra þriggja verslunartegunda, nje heldur geta þeir, sem fengið hafa leyfi til annarskonar verslunar, fengið heimild til áðurnefndra þriggja tegunda.

10. gr.

Leyfi til sveitaverslunar má eigi af hendi láta, nema sýslunefnd telji heppilegt, að verslun sje í þeirri sveit, enda telji hún umsækjanda hæfan til að reka þá verslun.

11. gr.

Leyfi til lausaverslunar veitir lögreglustjóri þar sem leyfisbeiðandi er heimilfastur eða þar sem hann hygst að byrja verslun sína.

Leyfið veitir heimild til að versla hvar við land sem er, ef það hljóðar um verslun á skipi, og til að versla hvar á landi sem er, ef það hljóðar um verslun í landi til næsta nýárs eftir dagsetning leyfis. Taka skal fram í leyfi, hvort það heimilar verslun á landi eða á skipi. Takmarka má og þær vörur, sem heimilt sje að selja.

II. KAFLI.

Um bankastarfsemi o. fl.

12. gr.

Atvinnumálaráðherra veitir leyfi til:

1. Bankastarfsemi. Lög um sparisjóði halda þó gildi sinu.
2. Vaxlarastarfsemi og verðbrjefamiðlunar, skipamiðlaraatvinnu og vörumiðlara.
3. Vátryggingarstarfsemi, þar á meðal söfnunar tryggingartilboða (agentur).
4. Veðlánaraatvinnu.

13. gr.

Eigi má veita neinum leyfi til atvinnu samkvæmt 12. gr., nema hann sje þeim kostum búinn, sem í 3. gr., eða, ef fjelag er, sem í 4. gr. skilur. Atvinnumálaráðherra getur þó veitt stjórnanda eða fulltrúaráðsmanni banka undanþágu frá búsetuskilyrði 3. og 4. gr. Ennfremur fer um skilyrði til rekstrar vátryggingarstarfsemi að gildandi lögum. Þó skulu umboðsmenn vátryggingarfjelaga hjer fullnægja skilyrðum 3. og 4. gr. laga þessara eftir því, sem við á.

14. gr.

Um atvinnugreinir þær, er í 12. gr. segir, fer eftir 1. gr. síðustu málsg. með þeirri breytingu, að stefna skal ráðherra, 5. og 8. gr. laga þessara.

Atvinnumálaráðherra lætur halda skrá yfir leyfi með samkonar skipulagi sem í 6. gr. segir.

Úrskurði atvinnumálaráðherra um það, hvort aðili eigi rjett til að fá leyfi eða hvort hann hafi mist atvinnuheimildina samkvæmt því, má bera undir dómstóla með sama hætti sem í 7. gr. segir með málssókn á hendur ráðherra.

15. gr.

Heimild til bankastarfsemi felur í sjer heimild til vaxlarastarfsemi og verðbrjefamiðlunar. Sama aðilja má veita leyfi til allra þeirra atvinnugreina, sem í 12. gr. 2. tölul. segir, svo og til söfnunar vátryggingartilboða. En annars verður sama aðilja ekki veitt leyfi til að reka fleiri af atvinnugreinum samkvæmt 12. gr. í senn.

Leyfi samkvæmt 12. gr. veita að eins heimild til atvinnurekstrar á ákveðnum stað, en leyfa má sama aðilja að reka atvinnu sína á fleirum stöðum en einum, enda leysi hann leyfi fyrir hvern atvinnustað.

16. gr.

Eigi má veita neinum heimild til atvinnurekstrar samkvæmt 12. gr. 2. og 4. tölul., nema hann hafi vottorð lögreglustjóra og tveggja kunnugra og valinkunnra manna um það, að þeim sje ekkert það kunnugt í fari aðilja, eða ef fjelag er og enginn fjelaga ber fulla ábyrgð fulltrúaráðsmanna þess, framkvæmdarstjóra eða annara fyrirsvarsmanna, er geri varhugavert að veita honum leyfið. Atvinnumálaráðherra dæmir um það, hvort vottorð er fullnægjandi án þess að sá úrskurður verði borinn undir úrlausn dómstóla.

III. KAFLI.

Um iðju.

17. gr.

Iðja merkir í lögum þessum allan iðnað annan en handið, hvaða orka eða efni, vjelar eða önnur tæki sem notuð eru og hvaða vörur eða efni sem framleidd eru. Eigi ná þó lög þessi til iðju að því leyti sem fyrirmæli laga um vatnsorkusjerleyfi láta um mælt.

18. gr.

Eigi má öðrum veita iðjuleyfi en þeim, sem fullnægja skilyrðum 3. og 4. gr. laga þessara eftir því sem við á. Ráðuneytinu er þó heimilt að veita undanþágu frá skilyrðum um heimilisfang stjórnenda fjelags eða fulltrúaráðsmanna og eign hlutafjárins (4. gr. 2. tölul.) ef sjerstakar ástæður eru fyrir hendi.

19. gr.

Lögreglustjóri veitir leyfi til iðju. Þó ákveður atvinnumálaráðherra um veiting iðjuleyfis ef:

1. Iðjan er líkleg til að baka einstökum mönnum, hjeraði eða ríkinu tjón eða óhagræði að ráði, þar á meðal aukin sveitarþyngsl.

2. Vist er eða ástæða er til að ætla, að nota þurfi eða nota eigi að nokkru ráði útlent verkafólk til iðjurekstrarins.

3. Iðjan telst sjerstaklega hættuleg mönnum, sem hana stunda.

4. Iðjan er annars svo vaxin, að hættulegf er eða varhugavert að leyfa hana.

20. gr.

Hvarvetna þess er lögreglustjóri hefir veitt iðjuleyfi, og atvinnumálaráðherra telur sig hafa átt að úrskurða málið, og getur hann þá ónýtt leyfi lögreglustjóra að öllu leyti eða leyft iðjurekstur gegn því að iðjuhöldur fullnægi skilyrðum, sem ráðherra setur að viðlögðum leyfismissi, alt án þess að aðili eigi kröfu til bóta á hendur ríkinu fyrir leyfismissi eða fyrir tap, er honum hlýst af ákvörðunum ráðherra.

21. gr.

Nú verður svo vaxin breyting á iðju eða svo löguð breyting er fyrirhuguð á henni, að málið hefði borið undir úrskurð ráðherra, ef svo hefði verið ástatt í öndverðu, og má iðjuhöldur þá ekki halda áfram iðjurekstri þeim eða gera breytingu, nema atvinnumálaráðherra leyfi. Fer um málið samkvæmt 20. gr. svo sem við á.

22. gr.

Ef nauðsyn þykir, getur ráðherra sett þau skilyrði fyrir leyfi til iðjurekstrar, að iðjuhöldur:

1. Sjái verkamönnum sínum fyrir sæmilegum húsakynnum, hjúkrun i veikindum, hæfilegu bókasafni og lesstofu.
2. Kosti aukna löggæslu, sem leiða kann af atvinnurekstri hans.
3. Kosti viðhaldsauka á vegum og öðrum almenningstækjum, sem atvinna hans veldur.
4. Sjái um eða setji trygging fyrir umsjá allra útlendra verkamanna, sem verða í þjónustu hans, og þeirra, sem þeim verkamönnum er eða verður skylt að framfæra hjer á landi.
5. Að almenningi skuli heimil afnot vega, hafna og annara slíkra samgöngutækja, er iðjuhöldur kann að gera, að svo miklu leyti sem það má verða án verulegs бага fyrir iðjuhöld.
6. Þau önnur skilyrði, sem þörf þykir hverju sinni.

23. gr.

Akvæði 1. gr. síðustu málsg. með þeirri breytingu, að stefna skal ráðherra, 5., 6., og 7. gr. að því leyti sem lögreglustjóri afhendir iðjuleyfi, 8. gr. og 14. gr. 3. málsg. að því leyti sem ráðherra afhendir leyfi, gilda og um iðjurekstur.

Greina skal í iðjuleyfi, hverskonar iðjan er. Fara skal um iðjuleyfi eftir fyrirmælum 2. og 3. málsg. 9. gr. eftir því sem við á.

IV. KAFLI.

Um námurekstur.

24. gr.

Atvinnumálaráðherra veitir leyfi til námurekstrar. Að öðru fer um hann samkvæmt III. kafla laga þessara svo sem við á og námulögum.

V. KAFLI.

Um veitingar.

25. gr.

Til veitingasölu og gestahýsingar í kaupstöðum og löggiltum verslunarstöðum þarf leyfis lögreglustjóra. Til veitinga í lögum þessum er þó ekki talin matsala til fyrirfram ákveðinna manna eða matsala út úr húsi veitingamanns. Vera skal veitingamaður þeim kostum búinn sem í 3. og 4. gr. segir eftir því sem við á. Ef einstakur maður eða fullábyrgir fjelagar (4. gr. 1. tölul.) eiga hlut að máli, getur lögreglustjóri þó veitt undanþágu frá fyrirmælum 3. og 4. tölul. 3. gr. Að öðru leyti fer eftir ákvæðum 1. gr. síðustu málsg. og 5.—9. gr. eftir því sem við á.

VI. KAFLI.

Ákvæði um gjöld fyrir atvinnuleyfi.

26. gr.

1000 kr. skal gjalda fyrir leyfi til:

1. Stórsölu og umboðsverslunar.
2. Bankastarfsemi.

500 kr. skal gjalda fyrir leyfi til:

1. Iðju.
2. Námurekstrar.

250 kr. skal gjalda fyrir leyfi til:

1. Smásölu almennt.
2. Atvinnu samkvæmt 12. gr. 2.—4. tölul.
3. Lausaverslunar.
4. Tilboðasöfnunar.

100 kr. skal gjalda fyrir öll önnur leyfi, sem í lögum þessum getur.

27. gr.

Gjald fyrir atvinnuleyfi rennur í rikissjóð og fylgir því lögtaksrjettur.

Atvinnumálaráðherra er rjett að færa niður eða jafnvel gefa eftir með öllu gjald fyrir:

1. Smásöluleyfi.
2. Lausaverslunarleyfi.
3. Sveitaverslunarleyfi.
4. Leyfi þau, er greiða skal 100 kr. fyrir, ef sjerstaklega stendur á, svo sem ef sjerstök þörf þykir á veitingastað eða gistihúsi, sönnuð er fátækt aðilja, en jafnframt nauðsyn hans á að koma upp atvinnunni sjer og sinum til framfæris o. s. frv.

VII. KAFLI.

Ákvæði um refsingar o. fl.

28. gr.

Það varðar sektum frá 100—5000 kr., nema þyngri refsing liggi við að öðrum lögum, ef maður:

1. Rekur, án þess að hafa fengið leyfi eða eftir að það er af honum tekið, einhverja þá atvinnu, sem leyfis þarf til lögum þessum samkvæmt.
2. Byrjar atvinnu án þess að fullnægja settum skilyrðum eða hann fullnægir ekki skilyrðum fyrir að halda áfram byrjaðri atvinnu, sem þó er ekki niður lögð, enda hafi ekki almennur ómöguleiki tálmað.

29. gr.

Sektir samkvæmt lögum þessum renna í rikissjóð. Auk sekta skal

dæma sökunaut til að greiða í rikissjóð gjald það fyrir leyfi, er honum bar að greiða, en hann hefir ekki goldið.

Með mál út af brotum samkvæmt 28. gr. skal fara sem með almenn lögreglumál.

30. gr.

Halda skulu þeir atvinnuheimild, sem leyfi hafa fengið samkvæmt gildandi reglum eða byrjað atvinnu, þar sem ekki þurfti leyfi, fyrir 15. febrúar 1922. En þeir, sem eftir þann tíma byrja atvinnu eða fá leyfi samkvæmt eldri lögum til atvinnu, sem leyfis þarf til samkvæmt þessum lögum, skulu hafa leyst leyfi innan 3 mánaða eftir að lög þessi koma til framkvæmdar.

31. gr.

Óskert skal atvinnuheimild þegna annara ríkja hjer á landi, að því leyti sem þeir kunna að eiga rýmri atvinnurjett hjer samkvæmt samningum en lög þessi greina.

32. gr.

Skytt er hverjum þeim, sem rekur einhverja þá atvinnu, er í lögum þessum getur, að veita lögreglustjóra og atvinnumálaráðherra allar upplýsingar um þau atriði, er varða skilyrði til að halda atvinnuheimild eða fullnægju settra skilyrða, svo og að veita aðgang að bókum atvinnunnar í sama skyni. En skytt er að leyna alla óviðkomandi menn því, er rannsóknarmaður kemst að um hagi aðilja fyrir rannsókn sína eða upplýsingar hins.

33. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1923.

Frá sama tíma eru úr lögum numin:

Tilsk. 17. nóv. 1786 10. gr., að svo miklu leyti sem hún er enn í gildi.

Opið brjef 29. okt. 1824.

Lög nr. 28, 7. nóv. 1879.

Lög nr. 28, 2. des. 1887.

Lög nr. 78, 22. nóv. 1907, 6. gr., svo og öll önnur lagafyrirmæli, sem brjóta bág við ákvæði þessara laga.

Athugasemdir við frumvarp þetta.

Alþingi 1919 samþykkti 13. ágúst svolátandi ályktun:

»Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að undirbúa og leggja fyrir næsta Alþingi frumvarp eða frumvörp um:

1. Heimild utanríkismanna til þess að ná landsvist hjer á landi, til þess að reka hjer hvers konar atvinnu, og um það, hve nær þeim verði úr landi vísað og hvaða ráðstafanir stjórnarvöld skuli gera í því skyni.

2. Rjett fjelaga til að reka hjer atvinnu, og
3. Önnur þau ákvæði, er ástæða þykir til að setja um rjettindi útlendra manna og skyldur.

Með lögum nr. 10, 18. maí 1920, um eftirlit með útlendingum, er 1. liður þingsályktunarinnar tæmdur, nema ummæli hans um rjett útlendinga til atvinnu hjer á landi. Sá hluti 1. liðs og 2. liður eru því eftir. Með frumvarpi þessu vill landsstjórnin verða við áskorun þingsins að þessu leyti.

Um 3. lið ályktunarinnar athugast, að trauðla mun sem stendur vera þörf á lagafyrirmælum um rjettindi útlendra manna og skyldur hjer frammar en í gildandi lögum og frumvarpi þessu segir. Höfuðregla laga vorra er sú, að útlendir menn njóta sömu rjettinda á landi hjer sem landsmenn sjálfir. Þeir njóta sömu mannhelgi, sömu eignhelgi, geta með sama hætti leitað aðstoðar dómstóla, geta stofnað hjúskap, taka arf o. s. frv. Þar sem þörf hefir þótt að gera upp á milli erlendra þegna eða erlendis búsettra manna og íslenskra, eða hjer búsettra manna, þar hafa verið sett lög. Má þar til nefna 16., 29., 30. og 75. gr. stjórnarskrár 1920 um embættisgengi, kosningarjett og kjörgengi til alþingis, lög nr. 63, 69 og 70, 28. nóv. 1919 um heimild erlendis búsettra manna til að eiga hjer rjettindi yfir fasteignum og um heimild til að nota íslenskan fána á skipum.

Flest lönd þykjast nú á tímum þurfa að tryggja þegnum sínum og þá einkum þeim, sem eru búsettir í landinu, gæði þess. En til þess verður að takmarka atvinnufrelsi útlendra manna í landi hverju. Smáþjóð verður þetta — að öðru jöfnu — meiri nauðsyn en stórþjóðunum, og nauðsynin getur orðið og mun venjulega verða því ríkari sem landið geymir meiri auðæfi og hefir meiri framfaraskilyrði. En með þessu er ekki sagt, að bægja skuli frá landinu öllum útlendum mönnum eða útlendu fje. Ýms þarfleg fyrirtæki geta ef til vill því að eins komist á stofn, að útlendir menn gangist fyrir þeim og leggi fje til þeirra. En nú á tímum eru oftast stofnuð fjelög í þessu skyni, og verður því líklega aðalatriðið að setja lög um atvinnuheimild erlendra fjelaga.

Það mundi þó varla vera vel fallið, að gera alveg sjerstakt frumvarp um atvinnurjettindi útlendinga á landi hjer. Atvinnulöggjöf landsins er enn ófullkomin, því að í lög vantar ýms fyrirmæli um atvinnurjett manna, sem ekki miðast eingöngu eða sjerstaklega við útlendinga. Er hjer einkum átt við skilyrði almenn til þess að reka ýmsa atvinnu, og hvaða atvinnu skuli reka leyfislaust og til hvernar skuli þurfa leyfi stjórnarvalda og með hvaða skilyrðum megi veita slík leyfi. Þó er hvorki nauðsynlegt nje vel fallið, að taka til athugunar *alla atvinnulöggjöf* vora í rýmri merkingu að þessu leyti. Í lögum eru nú mörg ákvæði um atvinnurjettindi, sem engin ástæða er til að hreyfa við. Má nefna lög um lækningaleyfi nr. 38, 11. júlí 1911, rjett til að flytja mál fyrir hæstarjetti, lög nr. 22, 6. okt. 1919, lyfsala, tilsk. 4. des. 1672, heimild til að vera útflutningsstjóri, lög nr. 3, 14. janúar 1876, atvinnu við skipstjórn og vjelgæslu, lög nr. 42, og 43, 3. nóv. 1915, bifreiðaaakstur, lög nr. 88, 14. nóv. 1917, um dómúlka og skjalabýðendur, lög nr. 32, 2. nóv. 1914, auk ýmsra fyrirmæla laga um skilyrði til að gegna embætti eða sýslan annars. Er víðast svo, að til þess að rækja starfa, sem í nefndum lögum segir, þarf sjerþekkingu í einhverja átt. Og er það ekki hlutverk almennrar atvinnulöggjafar að fást við þessa starfa. Ennfremur greinir í lögum um það, hverir megi fiska í íslenskri landhelgi, sbr. lög nr. 35, 27. sept. 1901 og 6. gr. sambandslaganna. Verða þau ákvæði að

standa. Þar ætti illa við að setja búsetuskilyrði íslenskum þegnum, af því að danskir þegnar hafa fiskiveiðarjett í landhelgi hjer án tillits til búsetu.

Auk þessa eru margar atvinnugreinir svo vaxnar, að engin ástæða er til að setja nokkrar skörður við rekstri þeirra, aðrar en þær, sem leiða kann af takmarkaðri heimild útlendra manna til að koma til landsins eða dveljast í því. Svo er t. d. um margskonar handið, sveitabúskap, daglaunavinnu o. s. frv.

Efni þessa frumvarps verður því takmarkað við atvinnugreinir þær, sem kallaðar eru á Norðurlöndum »Borgerlig Næring«, verslun, iðnaður, veitingar, og auk þess verða ákvæði um ýmsar aðrar atvinnugreinir, sem vanta þykir alveg í lög landsins nú. Og verður nánar talað um einstök atriði í sambandi við hvern kafla og hverja grein frumvarpsins.

Um I. kafla.

Hjer segir um verslun. Er svo hagað, að sjerákvæðum um þessa atvinnugrein er safnað saman í þenna kafla. Sumt, sem hjer er, á og við aðra kafla frv. og er þá vísað til þess á sínum stöðum í frumvarpinu.

Um 1. og 2. gr.

Í gildandi lögum er að eins munur gerður á verslun alment annars vegar og lausaverslun og sveitaverslun hins vegar, sjá lög nr. 28, 7. nóv. 1879, 2. gr. sbr. við 5. gr. og lög nr. 28, 2. des. 1887. Þar á móti er enginn munur gerður milli heildsölu og smásölu. Sama leyfi þarf til hvorstveggja o. s. frv. Ekki eru heldur til sjerstakar reglur um leyfi til þess að reka tilboðasöfnun (agentur), að undanteknum ákvæðum laga nr. 78, 22. nóv. 1907, um útlenda farandsala (»Handelsrejsende«). Er engin ástæða til að haggja neitt við þeim lögum að því leyti sem þau varða farandsala búsetta erlendis. Það verður hjer eftir sem hingað til heimilt erlendum firmum að senda hingað vörubjóða sína og þeir sæta að eins eftirliti samkvæmt lögum um eftirlit með útlendingum, þar til þeir ætla að setja hjer upp fasta atvinnustöð.

Samkvæmt gildandi lögum þarf verzlunarleyfi (»borgarabryf«) til þess að reka verslun alment og sjerstakt leyfi til að reka lausaverslun, nema maður hafi áður fengið borgarabryf, og sveitaverslunarleyfi til að reka þá atvinnu. Sömu reglu verður hjer haldið, með þeirri breytingu, að sama leyfi veitir ekki svo viðtækan rjett samkvæmt 9. gr. frv.

Það er sjálfsagt, að lyfjasala verður að hlíta öðrum reglum en verslun alment. Hinar undantekningarnar í 1. gr. frá því að verzlunarleyfi skuli þurfa, eru væntanlega sjálfsagðar.

Síðasta málsgrein 1. gr. er nýmæli til þess að firra menn rjettaróvissu.

Um 3. og 4. gr.

Það þykir rjett að taka það skýrt fram, að veita megi giftum konum verzlunarleyfi, og gildir sú heimild jafnt, hvort sem kona er samvistum við mann sinn eða ekki. Mun þetta ekki hafa þótt alveg vafalaust áður, þótt giftar konur muni þó hafa fengið borgarabryf.

Þótt ekki verði hægt að dæma verzlunarheimild af mönnum fyrir brot á þessum lögum, eru ákvæði í gildandi lögum, sem standa þótt frv. þetta verði lög

og heimila að svifta mann með dómi verslunarrjetti fyrir brot á tollögum o. fl., sjá lög nr. 42, 2. nóv. 1914, 1. gr. Þess vegna er sleginn varnagli um það, ef maður hefir fyrirgert verslunarrjetti sínum samkvæmt dómi. Þar fyrir þarf hann ekki að hafa framið verk, sem svívirðilegt er í almenningsáliti. Og því þyrfti 3. tölul. 3. gr. ekki að taka til þessa atriðis.

Skilyrðið um heimilisfang á Íslandi er nýtt að því leyti sem það var talið leiða af »jafnrjetti þegnanna« fyrir 1. des. 1918, að allir þegnar Danakonungs hefði hjer rjett til atvinnu án þess að heimilisfang þeirra kæmi til greina. Og eftir 6. gr. sambandslaganna hafa danskir þegnar einnig rjett til atvinnurekstrar hjer án tillits til búsetu meðan íslenskir þegnar hafa það. Hins vegar er ekkert því til fyrirstöðu í sambandslögunum, að búseta í landinu sje gerð að skilyrði fyrir hverskonar atvinnurekstri, nema ekki mætti gera Dönum það skilyrði til fiskiveiða í íslenskri landhelgi, vegna ákveðinna fyrirmæla þar um í 6. gr. sbl. Það virðist mjög sanngjarnt að búseta í landinu sje yfirleitt gerð að skilyrði fyrir atvinnurekstri. Atvinnurekandi á að lifa með þjóðinni og starfa, en ekki skoða hana einvörðungu sem verkfæri eða grip til að græða á, eins og hætt er við að verði um annara þjóða menn, sem að eins koma í svip til þess lands, þar sem atvinna þeirra kann að vera rekin.

Skilyrðið um fjárræði aðilja virðist vera sjálfsagt. Skilyrðið um óflekkað mannorð er að nokkru nýtt. Samkvæmt o. br. 29. okt. 1824 mátti ekki veita þeim borgarabjef, sem dæmdir voru til hegningarvinnu, og því lögð áhersla á *refsinguna*, en ekki *verknadinn*, sem sjálfsagt virðist. Hins vegar getur verið hart að svifta mann leyfinu með öllu, og þess vegna er veitt heimild til að leyfa honum verslunarrekstur að tveim árum liðnum. Og ef maður hefir fengið uppreist æru, er einsætt, að hann á að fá leyfi eftir sömu reglum sem menn, er aldrei hafa orðið brotlegir.

Skilyrðið um búsföræði merkir það, að manni verði ekki veitt verslunarleyfi, meðan stendur á gjaldþrotaskiftum í búi hans. Er það samsvarandi skilningur og tíðkast hefir á samsvarandi fyrirmælum laga um kosningar til Alþingis.

Ef fleiri eru fullábyrgir fjelagar, verður hver að fylla þau skilyrði, sem um einstakan mann eru sett. Ef sumir eru fullábyrgir, en aðrir ekki (kommandit-fjelag), verða engin sjerstök skilyrði sett um þá óábyrgu. Um þá verða varla fremur sett nein skilyrði en um þann, sem t. d. lánaði manni fje til atvinnurekstrar.

Ef fjelag er, þar sem enginn er fullábyrgur fjelagi, eða stofnun, stöðað ekki fyrirmælin um einstaka menn. Verður þá annaðhvort að setja skilyrði um heimilisfang fjelagsins og stjórnenda þess eða um eigendur fjárins (hlutafjárins) eða hvorttveggja. Hið síðastnefnda er kosið hjer, því að það virðist skapa mesta tryggingu fyrir því, að starfsemi fjelagsins fari ekki í bága við hagsmuni landsins, svo framarlega sem nokkur trygging er yfir höfuð fólgin í búsetufyrirmælum í atvinnulögum. Af ákvæðum í 4. gr. 2. tölul. leiðir það, að erlend fjelög, t. d. hlutafjelög, verða að eiga hjer heimilisfang til að geta að lögum haft hjer fasta verslun eða lausaverslun. Sbr. hjer við 13., 18., 24. og 25. gr.

Um 5. gr.

Hún er til fyllingar 3. og 4. gr. Mundu ákvæði þeirra einatt verða þýðingarlitil, ef ekki væri fyrirmæli 5. gr. Hins vegar er varla ástæða til að láta

missi *allra* skilyrðanna samkvæmt 4. gr. varða missi rjettindanna. Og einnig mundi hart að láta breytingar á ástandinu skilyrðislaust og þegar í stað leiða af sjer rjettarmissinn, því er veittur frestur til að koma máli í löglegt horf eftir að breyting hefir orðið, sem valda mundi missi rjettarins.

Um 6. gr.

1. málsg. er samkvæm gildandi lögum, sjá 2. gr. laga nr. 28, 1879.

2. málsg. er nýmæli, er miðar til þess að jafnan sje auðvelt að afla sjer vitneskju um öll verslunarleyfi. Firmaskrá eða hlutafjelaga segir ekkert um suma þá menn, er verslunarleyfi fá, svo að hentugt getur verið að geta fengið vitneskju um þá á öðrum stað. Sbr. og 14. gr. gr. 2. málsg. og 23.—25. gr. frv.

Um 7. gr.

Í lögum um verslun er nú ekkert slíkt ákvæði, þó að líklega væri talið rjett að leita úrlausnar dómstóla um heimild manns til að fá verslunarleyfi eða hvort hann hefði mist það, enda er um önnur mál, en þessum skyld, ákvæði, er heimila mönnum úrlausn dómstóla um rjett sinn, t. d. lög um skipstjórn nr. 42, 3. nóv. 1915, 15. gr., lög um vjelgæslu nr. 43, s. d., 14. gr. o. m. fl. Virðist einsælt, að láta sama gilda um rjettindi þau, sem í þessu frumvarpi greinir. Til skýringar og til að fyrirbyggja eftir föngum rjettaróvissu eru fyrirælin um varnarþing, hverjum stefna skuli og hve nær mál þurfi að höfða.

Um 8. gr.

Mun samkvæmt gildandi rjetti. Vegna fyriræla 10. gr. frv. getur ekkja ekki rekið sveitaverslun með leyfisbrjeft manns síns, enda gat hún það ekki heldur eftir 5. gr. laga nr. 28 7. nóv. 1879 (Dómas. Landsyfrrjettar IV. bindi bls. 138).

Um 9. gr.

Eftir gildandi lögum veitir verslunarleyfi heimild ekki einungis til smáverslunar almennrar, heldur og til heildsölu, umboðsverslunar, tilboðasöfnunar og lausaverslunar. Til sveitaverslunar þarf að eins sjerstakt leyfi. Á þessu verður allmikil breyting ef 9. gr. frv. verður að lögum. Það virðist ekki rjett, að alment verslunarleyfi veiti rjett til heildsölu nje heildsöluleyfi til smásölu. Þar á móti virðist heildsala og umboðsverslun svo skyldar verslunartegundir, að ekki sje ástæða til að meina sama manni að reka þessar atvinnugreinir. Ekki virðist heldur ástæða til að halda því í lögum, að alment verslunarleyfi veiti heimild til lausakaupmensku. Leyfið er eftir gildandi lögum staðbundið, með þessari undantekningu, og að ýta undir lausaverslun nú á dögum mun vera allsþarft.

Loks skal þess geta, að veita má eftir frv. sama manni heimild til sömu verslunartegundar í fleirum verslunarstöðum, t. d. til smásölu í Reykjavík og Hafnarfirði eða heildsölu á sömu stöðum, en ekki til smásölu á öðrum stöðum, en heildsölu á hinum.

Um 10. gr.

Sama efnis sem 5. gr. laga nr. 28, 7. nóv. 1879. Skilyrðinu um að aðili skuli vera »búandi« er þó ekki haldið. Sýnist ekki ástæða að lögbinda heimild-

ina við það, enda hefir sýslunefnd alt af í valdi sínu að afstýra því, að nokkur óhæfur fái leyfið.

Um 11. gr.

Lausaverslunarleyfi verða tvennskönar: Til verslunar af skipi og til verslunar á landi. Leyfi til annars felur ekki í sjer heimild til hins. Hingað til hefir það tíðkast, þrátt fyrir ýms bönn í lögum, að menn hafa farið sveit úr sveit og selt ýmsan varning (»landprang«, »varningsmenn« o. s. frv.) án þess að hafa nokkurt verslunarleyfi, enda hefir víst ekki verið tilætlun löggjafans, að slíkt leyfi yrði veitt. Eftir frv. þyrfti leyfi til þesskonar lausaverslunar, eins og annarar lausaverslunar, sem leyfi þarf til eftir gildandi lögum. Eins og verslunarhögum landsins er nú komið, er varla ástæða til að ýta undir lausaverslun, enda mun nú vera orðið lítið um hana.

Um II. kafla.

Hjer er safnað ákvæðum um ýmsa starfsemi, sem hefir það sameigið, að hún er sjerstaklega fjármálaeðlis, og fátt eitt er um mælt í landslögum, nema vátryggingarstarfsemi. Bankastarfsemi hefir hingað til að eins verið rekin hjer samkvæmt sjerstökum lögum (Landsbankinn og veðdeild hans lög nr. 14, 18. sept. 1885 o. fl., Íslandsbanki lög nr. 66, 10. nóv. 1905, Söfnunarsjóðurinn lög nr. 10, 2. febr. 1888, sparisjóðir áður tilsk. 5. jan. 1874, nú lög nr. 44, 3. nóv. 1915). Þetta frumvarp varðar auðvitað engar þessar stofnanir. Ef maður vill nú annars setja hjer upp banka, þá mun hann ekkert leyfi þurfa til þess, nema hann óski einhverra ívilnana eða hlunninda, svo sem skattfrelsis, stimpilfrelsis, sparisjóðshlunninda o. s. frv. Og þess vegna verða nú ekki heldur sett nein skilyrði um hæfileika þess manns, sem bankastarfsemi ræki hjer. Það virðist þó full ástæða til þess að gera ekki minni kröfur til manna, sem fara með þau störf, sem hjer greinir, en til kaupmanna alment. Og eru því gerðar uppástungur þær, sem þessi kaflí frv. greinir.

Um 12. og 13. gr.

Eigi hefir þótt rjett að gera tilraun til að skilgreina þau hugtök, sem hjer greinir. Er hætt við, að þesskonar skilgreiningar verði annaðhvort of þröngar eða of víðar. Venjan og rjettarmeðvitund manna verður að ákveða, hvað leggja skuli í hvert slikra hugtaka. Enda veita lög nokkura leiðbeiningu um sumt, sbr. t. d. lög nr. 14, 18. sept. 1885, 6. gr. og augl. nr. 48, 25. nóv. 1905, 13. gr.

Frumvarpið gerir ekki aðrar breytingar á lögum um vátryggingarstarfsemi en þá, að alt af þarf sjerstakt leyfi til hennar, svo og til tilboðasöfnunar, og að umboðsmaður erlendra fjelaga (sbr. 2. gr. laga nr. 62, 22. okt. 1913) og tilboðasafnari skulu fullnægja skilyrðum 3. og 4. gr. frv. Um tilboðasafnara og umboðsmenn, ef fjelag er umboðsmaður, skiftir þessi breyting máli, en um einstaka menn, sem eru umboðsmenn samkvæmt 2. gr. laga 1913 varla, því að þeir munu í framkvæmdinni jafnan fylla sömu skilyrði sem sett eru í 3. og 4. gr.

Veðláanarar (»Pantelaanere«) eru hjer enn óþektir að kalla. Sú atvinna hefir ekki verið rekin hjer opinberlega. En rjett mun vera að leyfa hana og þá gegn endurgjaldi sem aðra arðbæra atvinnu. Jafnframt þyrfti að setja nýjar

reglur um okur og fjársvik, en slíkar reglur eiga ekki heima í almennum atvinnulögum.

Undanþáguheimildin í 13. gr. um banka virðist heppileg af því, að ella kynni stundum að vera ómögulegt að afla útlends fjár til banka, en annars vegar er ákvæðið væntanlega alveg hættulaust, ef öðrum skilyrðum laganna er fullnægt og varúð er höfð um undanþáguveitingar.

Um 14. gr.

Virðist ekki þurfa skýringar. Má og vísa til athugasemda við 1. og 2. gr. og 5, 6. og 8. gr.

Um 15. gr.

Það virðist eðlilegt, að leyfi til bankastarfsemi feli einnig í sjer heimild til víxilmíðlunar og verðbrjefa. Einnig þykir rjett, að sami maður hafi heimild til eða geti fengið heimild til allra þeirra starfa, sem getur í 2. tölul., svo og söfnun váttryggingartilboða.

Um 16. gr.

Allur þær atvinnugreinir, sem í 2. og 4. tölul. 12. gr. getur, eru jafnframt einskonar trúnaðarstöður, og er því mikið undir því komið, að í þær veljist rjettsýnir menn og ráðvandir. Til þess að tryggja það eru fyrirmæli þessarar greinar. Vitanlega er aldrei hægt að tryggja slíkt til hlítar, en ætla má þó, að fyrirmæli þessarar greinar muni heldur verða til þess að bægja allskostar óhæfum mönnum frá þessum atvinnugreinum.

Um III. kafla.

Um iðnað er að vonum fyrirmælafátt í íslenskum lögum. Hjer hafa lengstum svo að segja að eins verið stundaðar ýmiskonar handiðnir (smíðar, klæðskurður, bókbænd o. s. frv.). Er ætlast til, að allar þær iðnir, sem handiðnir mega kallast, verði reknar leyfislaust hjer eftir sem hingað til, sbr. tilsk. 17. nóv. 1786 10., 12. og 13. gr. Um alla iðju, eins og það hugtak er skilgreint bæði í þessu frumvarpi og frumvarpi stjórnarinnar til vatnalaga, er ætlast til að annað gildi, að þar þurfi leyfi. Hvenær sem menn skilur á við ríkisvaldið um það, hvort einhver starfsemi sje iðja eða handiðn, má leita úrlausnar dómstóla samkvæmt 23. gr. sbr. 1. gr. síðustu málsgr. og þurfa menn því ekkert að eiga á hættu um það, að byrja starfsemi leyfislaust, sem leyfis kynni að þurfa til að lögum.

Leyfis er krafist til þess að unt sje að hafa eftirlit með því, að menn setji ekki upp atvinnu, sem ef til vill er stórhættuleg hagsmunum landsins. Sjaldnast mun vera um slíkt að vjela. Flestar þær iðjugreinir, sem settar verða í framkvæmd á landi hjer, munu verða hættulausar og ástæða til að styðja þær fremur en stöðva. Mörg þau fyrirtæki, sem mönnum mun helst standa stuggur af, munu að vísu hníga undir löggjöf um vatnsorkusjerleyfi, þegar hún er komin. En bæði er það, að ekki er ráðið enn, hvenær sjerleyfislögum verður á komið, og að sjerleyfislög ná alls ekki til allskonar iðju. Þau taka að eins til iðju, ef vatnsorka er notuð til hennar og raforka. Því taka sjerleyfislög ekki til iðju, sem

rekin er með raforku framleiddri með kolum, steinolíu, bensíni o. s. frv. Ennfremur taka sjerleyfislög ekki til iðju, ef vatnsorkan, sem heimilt er að nota til iðjunnar, er undir ákveðinni hestaflátölu, t. d. 500, 1000 o. s. frv. Það þarf því iðjulög utan sjerleyfislaga, og við iðju, sem sjerleyfislög ná ekki til, geta sömu annmarkar eða líkir loðað sem við (stór)iðju sjerleyfislaganna, og þarf líka þess vegna lög um iðju alment við hlið sjerleyfislaga. Gilda þá hvor lögin á sínu sviði.

Um 17. og 18. gr.

Skilgreining hugtaksins *iðja* er hjer hin sama sem í frumvarpi stjórnarinnar til vatnalaga, en þangað er skilgreiningin tekin úr frumvarpi meiri hluta fossanefndar. Annars vísast til athugasemda við þenna kafla og við 3. og 4. gr. frv. Undanþáguheimildin í 18. gr. er sett af sömu ástæðum sem í aths. við 13. gr. segir.

Um 19.—21. gr.

Það verður væntanlega tíðast, að lögreglustjóri veiti iðjleyfi, því að oftast verður enga hættu af því að óttast. Það mun mega gera ráð fyrir því, að annmarkar þeir, sem 1.—4. tölul. 19. gr. getur, verði ótíðir, og að lögreglustjóra verði því rjett að veita leyfi. Hins vegar gera ákvæði 20. gr. það að verkum, að menn munu jafnan leita til atvinnumálaráðherra, þegar orka kann tvímælis um heimild lögreglustjóra til þess að veita leyfi. Mun því ekki þurfa að gera ráð fyrir því, að ráðherra þurfti oft að nota heimildina til að ónýta leyfi lögreglustjóra. Enda mun oftast nægja, að leyfishafi framkvæmi einhverjar öryggisathafnir að boði ráðherra. Það virðist einsætt, að leyfi ráðherra þurfi ril þess að halda áfram iðju, sem lögreglustjóra var rjett að leyfa í öndverðu, ef atvik breytast svo að leyfi ráðherra hefði þurft í upphafi, ef þá hefði verið svo ástatt. Ef það væri ekki, þá yrði krafan um ráðherraleyfi til iðjunnar oft þýðingarlitil og stundum alger markleysa. Ráðherra getur, ef slíkar breytingar verða, bannað iðjuna, eins og hann hefði getað neitað um leyfi til hennar í upphafi, eða leyft hana með skilyrðum, sem væntanlega mun verða tíðara.

Um 22. gr.

Svipuð ákvæði eru víða sett í lög um vatnsorkusjerleyfi. En eins og segir í aths. við þenna kafla, getur verið líkt ástatt um iðju, sem sjerleyfislög taka ekki til. Og því eru fyrirmæli þessarar greinar tekin í frumvarpið. Annað mál er það, að varla verður oft jafnbrýn þörf á að beita ákvæðum greinarinnar um iðju, sem sjerleyfislög ná ekki til, sem um sjerleyfislagaiðju. Samt sem áður þykir vissast að hafa heimild ráðherra svo rúma, að hann geti að lögum sett hverjar þær skorður við tjóni eða óhagræði af iðju, sem nauðsynlegar eða heppilegar kynni að þykja hverju sinni. Má gera ráð fyrir því, að engin stjórn fari lengra í þessu efni en nauðsyn ber til, því að ekki er til þess ætlast, að varúðar-fyrirmæli þessi verði uotuð til að hefta að þarfittlu nytjafyrirtæki.

Um 23. gr.

Tilvísunin til 9. gr. 2. og 3. málsg. merkir það, að iðjuleyfi sje *staðbundið*, eins og verslunarleyfi, að sami aðili geti fengið leyfi til iðjurekstrar á

fleirum stöðum en einum í senn og til fleiri en einnar iðjutebundar í senn. Að öðru leyti virðist ekki þurfa að skýra þessa grein.

Um IV. kafla.

Um námur eru tiltölulega merkileg fyrirmæli í lögum vorum. Námulög nr. 50, 30. júlí 1909, segja fyrir um málmleit og málmleitarleyfi, málmgrastarleyfi og útmælingu námuteiga, vatnsnot í þarfir náma o. fl., rekstur náma, þau ákvæði, sem framkvæmdirnar sjálfar varða, og niðurlagning námu. Engin skilyrði eru þar gerð um námueigendur eða námurekendur, um búsetu þeirra, þjóðerni nje fjáreign. Þar á móti eru skilyrði um búsetu námueiganda og námuleigjanda í lögum nr. 63, 28. nóv. 1919, 1. gr., og er búseta á Íslandi sett þar að skilyrði fyrir eign og leigu námurjettinda, þó svo að ráðherra getur þegið námur undan ákvæðum laganna. Ef frv. þetta verður að lögum, þá verða bæði breytingar á námuákvæðum gildandi laga og viðbætur koma við þau. Helsta breytingin er fólgin í ákvæðinu um fjelagseignina, en frá því skilyrði má veita undanþágu, eins og búsetuskilyrðinu, sbr. 24. gr. sbr. við 18. gr. Viðbætur við gildandi lög eru helstar þær, að leyfi þarf sem til iðju og effir sömu reglum, svo og að ráðherra hefir sama vald til að setja varúðarskilyrði um námurekstur sem um iðju og að banna hann, ef nauðsyn er til o. s. frv. Sbr. 19.—22. gr. Og má vísa til aths. við þær greinir og yfirleitt III. kafla, að því viðbættu, að alveg sömu ástæður geta verið fyrir hendi um námurekstur að þessu leyti sem iðju, og síst minni, t. d. hættusemi starfseminnar, innflutningur útlends verkafólks, aukin löggæsla o. s. frv.

Um V. kafla.

Eftir tilsk. 17. nóv. 1786, 10. gr. þurfti leyfi amtmanns til þess að halda veitingahús í kaupstöðum. Þeirri reglu er og fylgt hjer, að leyfi skuli þurfa til þess að halda veitingahús og gistihús í kaupstöðum og kauptúnum. Utan þeirra, í sveitum, hefir ekki þurft leyfi í þessu skyni, og þykir ekki ástæða til að breyta þeirri reglu, þeir sem einungis selja mat (kost) til fyrirfram ákveðinna manna (»kostgangara«, matur seldur við »sluttet Bord«, eins og það er kallað á dönsku) eða út úr húsi, þurfa ekki leyfi eftir frv. fremur en nú. Vera má, að sumstaðar sje erfitt að fá nokkurn til þess að halda gistihús, og þykir því rjett að heimila lögreglustjóra að slá af kröfum þeim, sem alment eru settar í frv. um veitingamenn.

Um VI. kafla.

Það er algert álitamál, hvaða gjald skuli heimta fyrir leyfi til þeirra atvinnugreina, sem í lögum þessum segir. Gjald það, sem uú er greitt fyrir verslunarleyfi, er og hefir lengi verið óhæfilega lágt, sjerstaklega af því að heildsölu er einnig hægt að reka og umboðsverslun eftir verslunarleyfi. Hjer er gjaldið yfirleitt hækkað og þó einkum fyrir leyfi til þeirrar atvinnu, sem reynslu samkvæmt hefir orðið gróðamikil. Hins vegar getur svo staðið á, að hart sje að heimta fult gjald eða jafnvel nokkurt gjald, svo sem ef ekkja með mörg börn setur upp smáverlun eða kaffihús til þess að afla börnum sínum framfæris. Sama er um

gistihús í sumum kaupþúnum. Þeirra er ef til vill brýn þörf, en erfitt er að fá nokkurn til þess að setja þar upp veitingahús og gistihús, af því að óarðvænlegt hefir reynst eða líklegt þykir, að svo verði.

Um VII. kafla.

Hjer er safnað ýmsum ákvæðum um refsingar og ýmsum öðrum fyrir-mælum. Skal vísað til athugasemda við hverja grein eða greinar.

Um 28. og 29. gr.

Eftir gildandi lögum eru lagðar sektir við ef verslunarlöggjöfin er brotin, sjá lög nr. 28, 7. nóv. 1879, 6. gr. Hjer eru lagðar sektir við, en ákvæðinu um það, að maður skuli hafa fyrirgert samkvæmt dómi verslunarheimild sinni, ef brotið nemur þyngri hegningu að lögum, en sektum er hjer slept. Eftir þessu frumvarpi er óflekkað mannorð skilyrði fyrir atvinnuleysi, og missir aðili því rjettinn eo ipso, ef hann vinnur verk, sem svívirðilegt er að almenningsáliti og er dæmdur sekur um það. Annars þykir ekki ástæða til að láta mann hafa fyrir-gert atvinnuheimild, þótt hann hafi brotið lögin, nema sjerstök heimild sje til þess í öðrum lögum, eins og t. d. í lögum nr. 42, 2. nóv. 1914, 1. gr.

Um 30. gr.

Það virðist sanngjarnt, að þeir, sem byrjað hafa atvinnu samkvæmt gild-andi lögum, haldi rjetti sinum, enda þótt löggjöfin breytist. Einungis virðist at-hugamál, hvort ekki skuli gera undantekningu um þá, er hafa fengið leyfi eða byrjað atvinnu að eins skömmum tíma áður en lögin koma til framkvæmdar, oft sýnilega í því einu skyni, að losna undan nýju lögunum. Það virðist rjett að fyrirbyggja slíkt eftir fõngum. Hjer er því stungið upp á því, að leyfi fengið eða atvinna byrjuð fyrir 15. febr. 1922 skuli ekki leysa neinn undan að fá leyfi eftir lögum þessum, ef hann vill halda atvinnunni áfram. 15. febr. 1922 er valinn með það fyrir augum, að þá muni almenningi vera orðið kunnugt um frumvarp þetta og gæti menn því farið að reyna að komast undan fyrirmælum þess.

Um 31. gr.

Samningar við önnur ríki heimila stundum þegnum hvors *jafnrjetti* við þegna hins í hvoru ríkinu um sig. Þar sem þegnar annars ríkis kynni að hafa jafnrjetti til atvinnu hjer við íslenska þegna, eins og t. d. danskir þegnar eftir 6. gr. 1. málsg. sambandslaganna, þar er ekki gengið á rjett þeirra með búsetu-skilyrðinu nje öðrum ákvæðum laga þessara. En ef vera skyldi, að þegnum ann-ars ríkis væri í einhverjum samningi heimilaður einhver rjettur hjer til einhverr-ar atvinnu, sem lög þessi taka til, enda þótt þeir væri hjer ekki búsettir, sbr. sem dæmi 6. gr. 3. málsg. sambl. Þá mundu þeir eiga rýmri rjett hjer en þessi lög standa til. Þá væri skylt að veita þeim leyfi til atvinnu þótt þeir væri ekki búsettir hjer, og kæmi þá fyrirvari þessarar greinar að haldi.

Um 32. gr.

Það við virðist sjálfsagt, að embættismönnum þeim, sem eiga að sjá um að atvinnulögum sje fylgt og sett skilyrði sje haldin, sje veitt heimild til að krefj-

ast aðgangs að þeim skilríkjum, sem veita fræðslu um þau mál, og að heimta upplýsingar af aðilja um þau. Hitt er auðvitað jafneinsætt, að halda skuli leyndu fyrir óviðkomandi mönnum, því er embættismaður hefur fyrir rannsókn sína komist að um hagi aðilja.

Um 33. gr.

Athygli skal hjer vakin á því, að opið brjef 7. apríl 1841 stendur ekki meðal þeirra lagaboða, sem ætlast er til að falli úr gildi með lögum þessum og eru sjerstaklega til nefnd. Ekki fellur þetta opna brjef heldur úr gildi af því, að það brjóti bág við nokkurt ákvæði laga þessara. Það er tæplega ástæða til þess að afnema þetta opna brjef enn þá. Og því er það ekki tekið með hinum laga-boðunum i þessari grein.

5. Frumvarp

til laga um fræðslu barna.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

I.

Um fræðsluskyldu.

1. gr.

Fræðslu barna til fullnaðs 10 ára aldurs skulu heimilin annast sjálf og kosta, nema þar sem öðruvisi er ákveðið með skólareglugerð (sbr. 10. gr.). Skal hvert barn 10 ára að aldri geta lesið liðugt og skrifað nokkurn veginn, ef það er til þess hæft. Komist skólanefnd við próf eða á annan hátt að raun um, að börn á einhverju heimili njóti eigi fullnægjandi fræðslu i þessum greinum, annað hvort fyrir hirðuleysi eða mótþróa húsbænda, ber henni að gera ráðstöfun til, að börnin fái nauðsynlega tilsögn á heimili sinu eða utan þess. Kostnaðinn, sem af þessu leiðir, eru aðstandendur barnsins skyldir að greiða, en greiða má hann fyrirfram úr sveitarsjóði. Kostnaðinn má taka lögtaki.

2. gr.

Hvert barn, sem er fullra 14 ára, á:

1. að geta lesið móðurmálið, latneskt letur og gotneskt, skýrt og áheyrilega og geta sagt munnlega frá því, er það les. það skal og geta gert skriflega grein fyrir efni, sem það þekkir vel, nokkurnvegin ritvillulaust og mál-lýtalaust; kunna skal það utanbókar nokkur íslensk kvæði, helst ættjarð-arljóð og söngljóð og geta skýrt rjett frá efni þeirra með sinum eigin orðum.
2. að geta skrifað liðugt læsilega og hreinlega rithönd;
3. að hafa lesið með leiðsögn og skýringu valda kafla úr bibliunni, sem svarar 300 bls. i 8. bl. broti, sjerstaklega um lif og kenningu Krists, og skal lögd áhersla á, að þau hugfesti sjer einkum orð hans og hafi þau rjett eftir;

4. Að kunna fjórar höfuðgreinar reiknings með heilum tölum og brotum, almennum brotum og tugabrotum, og geta notað þær til þess að leysa úr auðveldum dæmum, sem koma fyrir í daglegu lífi, meðal annars til þess að reikna flatarmál og rúmmál einfaldra hluta; það skal og vera leikið í því að reikna með lágum tölum í huganum;
5. að vita nokkuð um merkustu menn þjóðarinnar að fornu og nýju og þau tímabil, er þeir lifðu á;
6. að vera leikinn í að nota landabrjef, hafa athugað áttthagana vandlega og fengið sem ljósasta þekkingu á náttúru Íslands og högum þjóðar vorrar; það skal og bera skyn á legu og atvinnuvegi helstu landa í Evrópu, vita hvernig álfur og höf liggja á hnettinum og hafa fengið nokkra fræðslu um eðlishætti jarðar og stöðu hennar í sólkerfi voru;
7. að hafa vanist á að athuga algengustu fyrirbrigði náttúrunnar, sem það hefir fyrir augum, svo að það geti lýst þeim; það skal og vita nokkuð um líffæri og lífstörf mannslikamans, dýra og jurta og um helstu atriðin, er að hollustuháttum lúta;
8. að kunna nokkur einföld sönglög, einkum sálmalög og lög við íslensk ættjarðarljóð;
9. að geta gert einfaldar dráttmyndir af hlutum, sem það hefir fyrir sjer eða hugsar sjer;
10. að hafa lært almenn þjónustubrögð, svo sem að hirða skó, festa hnapp, staga sokk, sauma bót á fat, þvo úr flik.

3. gr.

Auk þeirrar fræðslu, sem önnur grein ræðir um, skulu þau börn, 10—14 ára að aldri, er sótt geta fasta heimangönguskóla, öðlast þá frekari fræðslu, sem fyrirskipuð kann að verða með reglugerðum skólanna.

II.

Um skólahjeruð.

4. gr.

Hver kaupstaður og hver hreppur landsins er skólahjerað út af fyrir sig nema önnur skipun sje á gjör.

Tveir eða fleiri hreppar geta með samþykki yfirstjórnar fræðslumála gengið saman í eitt skólahjerað, ef tillaga um það er samþykkt, fyrst af hreppsnefndum þeim, er hlut eiga að máli, en þar næst í hverjum hreppi á fundi, er löglega hafa verið boðaðir til þeir hreppsúar, er atkvæðisrjett eiga í sveitamálum.

Skólanefnd hefir á hendi stjórn fræðslumála í skólahjeraði hverju undir umsjón yfirstjórnar fræðslumála.

III.

Um skólahald.

5. gr.

Í kaupstöðum, kauptúnum, sjóþorpum og þjettbýlum sveitum þar sem eru eða settir verða á stofn fastir heimangönguskólar og reglugerð þeirra og hollustuhættir eru samþykkt af yfirstjórn fræðslumála, skulu öll börn, 10–14 ára að aldri, þau er skóla geta sótt að heiman, njóta þar kenslu hinn lögskipaða námstíma, nema skólanefnd veiti undanþágu.

Árlegur námstími skal vera að minsta kosti 24 kensluvikur. Þó getur yfirstjórn fræðslumála veitt leyfi til að stytta þennan námstíma um fjórar vikur, sje það gert til þess, að nota skólann til kenslu barna 7–10 ára að aldri að minsta kosti 8 kensluvikur haust eða vor samkvæmt reglugerð, er yfirstjórnin samþykkir.

Nú geta ekki öll skólaskyld börn í hjeradinu gengið að heiman til skólans, og skal þá annaðhvort koma þeim í dvöl í nánd við skólann, eða búa þeim heimavist í skólanum hinn lögskipaða námstíma. Heimilt er þó að ráða þessum börnum farkennara, sjeu þau 12 eða fleiri og þeim eigi sjeð fyrir nægri kenslu á annan hátt.

6. gr.

Í þeim skólahjeruðum, þar sem settir verða á stofn heimavistarskólar og reglugerð þeirra og hollustuhættir samþykkt af yfirstjórn fræðslumála, skulu öll börn skólahjersins 10–14 ára að aldri njóta þar kenslu að minsta kosti 12 vikur á ári nema skólanefnd veiti undanþágu. Heimilt er þó að láta skólaskyldu þessa ná að eins til 12–14 ára barna, sje yngri börnum sjeð fyrir lögskipaðri fræðslu með farkenslu eða á annan hátt.

7. gr.

Í þeim skólahjeruðum þar sem ekki eru fastir skólar, skal halda farskóla, er veiti hverju barni í skólahjersinu 10–14 ára að aldri fræðslu 12 vikur á ári að minsta kosti, nema skólanefnd veiti undanþágu. Geti skólanefnd farskólalaust, með eftirlitskennara eða á annan hátt, sjeð öllum börnum skólahjersins á aldrinum 10–14 ára fyrir fullnægjandi fræðslu, er henni það heimilt.

8. gr.

Skólaskyldualdur miðast við nýár.

9. gr.

Undanþágu frá skólaskyldu þeirri, er ræðir um í 5., 6. og 7. gr. skal skólanefnd veita, ef hún af árlegum prófum þykist hafa tryggingu fyrir því, að sú fræðsla sem börnin fáí utan skólans verði jafngild þeirri, er skólinn mundi veita. Umsóknir um slíkar undanþágur skulu vera komnar til skólanefndar á þeim tíma, er hún sjálf ákveður og auglýsir í lok hvers skólaárs.

10. gr.

Yfirstjórn fræðslumála getur veitt skólahjæruðum heimild til að skipa fyrir um skólaskyldu fyrir börn sem eru yngri en 10 ára, þó ekki yngri en 7 ára fullra.

Sýni próf 8—10 ára barna í einhverju skólahjæraði, að minsta kosti tvisvar á þrem árum, að fjórði hluti þeirra eða meira hafi eigi náð lögskipuðu fræðslumarki, skal skólanefnd skýra yfirstjórninni frá því og getur yfirstjórnin þá ákveðið skólaskyldu fyrir börn á þessum aldri í skólahjæraðinu.

11. gr.

Nú óhlýðnast foreldrar eða þeir aðrir, er barn hafa til framfærslu, ákvæðum 5., 6. eða 7. gr. án gildra ástæðna, og varðar það dagsektum, 2—5 króna, eftir úrskurði lögreglustjóra í brjefi til skólanefndar. Sektin rennur í sveitarsjóð (bæjarsjóð).

12. gr.

Geti framfærandi barns á lögskipuðum skólaaldri fyrir fátæktar sakir ekki staðist kostnað þann, er leiðir af lögboðinni skólasókn þess eða fræðslu, skal sá kostnaður greiddast úr sveitarsjóði (bæjarsjóði) sem önnur útgjöld til skólahalds. Umsóknir um slíkar greiðslur skulu komnar til skólanefndar á þeim tíma, er hún sjálf ákveður og auglýsir í lok hvers skólaárs.

13. gr.

Hin lögskipaða fræðsla 10—14 ára barna veitist ókeypis og greiddist kostnaðurinn við hana úr sveitarsjóði (bæjarsjóði) að öðru en því er rikissjóður leggur til kennaralauna og skólahúsa. — Nú eru fleiri en einn hreppur í skólahjæraði og greiðir þá hver þeirra kostnaðinn við skólahaldið að rjettri tiltölu við fjölda skólaskyldra barna í hreppnum.

Um kostnað við fræðslu yngri barna en 10 ára fer samkv. 1. gr. (sbr. 12. gr.).

14. gr.

Til að reisa barnaskólahús utan kaupstaða, hvort heldur til heimgöngu eða heimavistar eða hvors tveggja í senn, greiðir rikissjóður, af fje því, er til þess er veitt á fjárlögum ár hvert, alt að þriðjungi kostnaðar, sje það heimgönguskóli, en alt að helmingi kostnaðar sje það aðallega heimavistar-skóli, með því skilyrði, að yfirstjórn fræðslumála samþykki uppdrátt og lýsingu af húsinu og legu þess, enda sje húsið með lóð þess eign hreppsins.

Nú er hætt að nota skólahús til skólahalds, og er þá fje það, er rikissjóður hefir til þess lagt, afturkræft þannig að rikissjóður fái af rjettu andvirði hússins tiltölulega við tillag sitt.

15. gr.

Yfirstjórn fræðslumála setur reglur um gerð, legu og hollustuhætti skólahúsa.

16. gr.

Þegar barnaskólahús er reist frá stofni, stækkað eða endurbyggt til skólahalds, skal bæjarstjórn sú eða hreppsnefnd, er hlut á að máli, annast um bygginguna eftir uppdrætti og lýsingu, er yfirstjórn fræðslumála hefir samþykkt, og afhenda síðan skólsnefnd húsið til umsjónar og umráða.

Nú er skólahús ekki byggt samkvæmt uppdrætti og lýsingu, er yfirstjórn fræðslumála hefir samþykkt, og getur þá skólanefnd neitað að taka við húsinu uns það er komið í rjett lag.

17. gr.

Heimilt er yfirstjórn fræðslumála að löggilda barnaskóla sem stofnaður er og rekinn fyrir fje einstakra manna eða fjelaga, ef hann starfar samkvæmt reglugerð, er yfirstjórn fræðslumála samþykkir, enda lúti slíkir skólar sama eftirliti og aðrir barnaskólar.

Börn á skólaskyldualdri, er slíkan skóla sækja, þurfa ekki leyfi skólanefndar til, en forstöðumaður hans skal fyrir byrjun hvers skólaárs láta skólanefnd í tje skýrslu um það, hvaða börn muni sækja skólann á því ári.

Ekki eiga barnaskólar einstakra manna eða fjelaga heimting á styrk af almannafje.

IV.

Um próf.

18. gr.

Próf skal halda árlega um kunnáttu og þroska barna í hverju skólahjæraði og heldur kennarinn (kennararnir) prófið. Nú hefir skólahjærað fengið undanþágu frá lögskipuðu skólahaldi og skipar þá yfirstjórn fræðslumála prófandana.

Við próf skal jafnan vera prófdómandi. Sóknarprestar skulu vera prófdómendur hver í sinu prestakalli, og ber þeim engin sjerstök borgun fyrir það starf. Við barnapróf í kaupstöðum og annarslaðar þar sem fjölment er skipar þó yfirstjórn fræðslumála sjerstaka prófdómendur auk prestanna, eftir því sem henni þykir þörf.

Próf skal haldið að vorinu og ákveður prófdómandi stað og tíma í samráði við skólanefnd. Til prófs skulu koma öll börn skólahjæraðsins 8—14 ára að aldri.

Nú kemur barn á þessum aldri ekki til prófs án gildra forfalla og skal þá prófdómandi prófa barnið á heimili þess eða á öðrum stað, er hann tiltekur, og greiðir sá er barnið hefir til framsfærslu prófdómaranum hæfilegan ferðakostnað og 6 kr. fyrir hvert barn, sem prófað er.

19. gr.

Reynist barn, sem er yngra en 14 ára svo vankunnandi, að sterkar líkur sjeu til að það nái eigi lögskipaðri kunnáttu áður en það er 14 ára,

ber skólanefnd að gera ráðstafanir til að lögð sje við það meiri rækt en áður og má hún, ef nauðsyn ber til, kaupa því sjerstaka kenslu á kostnað þess, er barnið hefir til framfærslu samkvæmt því er segir í 1. gr.

20. gr.

Barni, sem er fullra 14 ára og hefir eigi fengið hina lögskipuðu kunnáttu, ber skólanefnd að sjá fyrir nægilegri tilsögn á sama hátt og segir í 19. gr., og er því skylt að koma árlega til prófs uns það stenst prófið eða er tullra 16 ára. Komi það eigi til prófs, fer samkvæmt síðasta lið 18. greinar. Undanskilin fyrirmælum þessarar greinar og næstu greinar á undan eru þau börn, sem að dómi kennara, læknis og prófdómanda eru óhæf til hins lögboðna náms sakir andlegs eða líkamlegs vanþroska eða vanheilsu.

21. gr.

Börn þau, er með fullnaðarprófi hafa lokið lögskipuðu námi, skulu fá vottorð um kunnáttu sína og þroska undirritað af prófdómanda og prófanda.

22. gr.

Að loknu prófi skal prófdómandi senda skólanefnd skriflegt álit sitt um hag barnafræðslunnar í skólahjæraðinu, en hún sendi það yfirstjórn fræðslumála, með öðrum lögboðnum skýrslum.

23. gr.

Yfirstjórn fræðslumála, setur reglur um tilhögun prófanna og um skýrslur þær og skirteini, er henni skal senda um prófin.

V.

Um skólanefndir.

24. gr.

Í skólanefnd eiga sæti 5 menn. Skipar yfirstjórn fræðslumála tvo í nefndina, formann hennar og einn skólakennara, eða mann í hans stað, sje enginn kennari í skólahjæraðinu, einn kys hreppsnefnd (bæjarstjórn), en tveir ásamt varamönnum þeirra skulu kosnir af þeim skólahjæraðsmönnum, er atkvæðisrjett eiga í sveitamálum (bæjarmálum), og fer sú kosning fram á sama hátt og þá kosið er til hreppsnefndar (bæjarstjórnar), og samtímis þegar því verður við komið.

Nú er ekki kosið til hreppsnefndar (bæjarstjórnar) það ár, er fyrst er kosið í skólanefnd, og er þá rjett að kjósa skólanefndarmenn að eins til þess tíma er slik kosning fer fram.

Þegar tvö eða fleiri skólahjeruð ganga saman í eitt, eru skólanefndarmenn hins nýja skólahjæraðs skipaðir og kosnir sem áður segir að öðru en því, að hreppsnefndir þær, er hlut eiga að máli, kjósa einn mann saman, en hver hreppur sinn mann og varamann; sjeu hrepparnir fleiri en tveir, ræður

hlutkesti hverjir tveir hinna kjörnu taka sæti í nefndinni. Hlutkestinu stjórnar formaður skólanefndar.

25. gr.

Skólanefndarmenn fara með umboð sitt í 3 ár og má fela þeim það á ný að þeim tíma liðnum, en ekki eru þeir skyldir að taka við því fyrri en jafnlangur tími er liðinn og þeir sátu í nefndinni, nema kennarinn þar sem ekki er um annan að velja. Deyi nefndarmaður eða fari úr nefndinni annara orsaka vegna áður en tími hans er útrunninn, skal sá er kemur í hans stað, að eins vera í nefndinni þann tíma af þrem árum, sem enn er eftir.

26. gr.

Enginn nefndarmanna hefir atkvæðisrjett um þau mál, er snerta hann sjálfan persónulega, og er rjett að hann viki af fundi meðan rætt er eða ályktun gerð um málefni, er varðar hann sjálfan.

27. gr..

Formaður kallar nefndina saman til funda svo oft sem þörf krefur. Nefndin getur enga ályktun gert, nema meiri hluti hennar sje viðstaddur. Atkvæðisfjöldi ræður úrslitum. Ef jafnmörg eru atkvæði, skal atkvæði formanns ráða. Ályktanir nefndarinnar skulu ritaðar í gjörðabók.

28. gr.

Skólanefnd hefir umsjón og eftirlit með öllum barnafræðslumálum skólahjæraðs síns. Hún auglýsir kennarastöðu ef laus er, og ræður með sjer hverjum umsækjanda hún vill mæla með til stöðunnar. Hún hefir eftirlit með því að kennari geri skyldu sína, sjer um árleg próf, sem fyrirskipuð eru í lögum þessum, hefir eftirlit með skólasókn skólaskyldra barna og annast um að þau geti fengið nauðsynlegar bækur og áhöld eftir því sem yfirstjórn fræðslumála ákveður. Hún hefir umsjón með og umráð yfir skólahúsum, og annast um, að herbergi þau, sem höfð eru til kenslu, sjeu svo að heilsu barnanna sje ekki hætta búin. Hún sjer um útvegum nauðsynlegra kensluáhalda. Hún afhendir bæjarstjórn eða hreppsnefnd í tæka tíð áætluu um kostnað við barnafræðsluna ár hvert og ráðstafar því fje, sem kaupstaðurinn eða hreppurinn veitir til barnafræðslu. Hún semur reglugerð um tilhögun barnafræðslunnar í skólahjæraði sínu, eða gerir breytingar á eldri reglugerðum eftir því sem þörf krefur, og sendir yfirstjórn fræðslumála til samþykta. Hún býr út skýrslur þær og skýrteini, sem yfirstjórn fræðslumála heimtar, um hag barnafræðslunnar.

Verði ágreiningur milli skólanefndar og hreppsnefndar um fjárframlög til barnafræðslu, skal hann lagður undir úrskurð yfirstjórnar fræðslumála.

29. gr.

Formaður skólanefndar hefir á hendi aðalframkvæmd þess er segir í 28. gr. og sjer um, að öll störf sem nefndin á að annast sjeu samviskusamlega unnin. Hann heldur reikning yfir tekjur og gjöld barnafræðslunnar í skólahjæraðinu ár hvert, og skal reikningurinn endurskoðaður af hreppsnefnd

(bæjarstjórn) og sendur yfirstjórn fræðslumála í afriti. Formaður sjer um bókun á fundargerðum skólanefndar, semur skýrslur þær, er af henni eru heimtaðar og annast brjefaviðskifti hennar.

30. gr.

Yfirstjórn fræðslumála setur nánari ákvæði um skyldur og störf skólanefnda.

V1.

Ýmisleg ákvæði.

31. gr.

Um lækniseftirlit með heilbrigði kennara, skólabarna og hollustuháttum skólanna, fer eftir því sem yfirstjórn heilbrigðismála ákveður í samráði við yfirstjórn fræðslumála.

32. gr.

Lög þessi öðlast gildi og eru frá sama tíma úr gildinum

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Alþingi 1919 samþykkti þingsályktun um rannsókn og endurskoðun á fræðslumálum landsins. Samkvæmt þessari þingsályktun kvaddi ráðuneytið þá prófessorana dr. phil. Guðmund Finnogason og sjera Sigurð Sívertsen til þess að vera stjórninni til aðstoðar við rannsókn þessa og athugun.

Það, sem þingsályktun þessi fer fyrst og fremst fram á, er að endurskoðuð sje löggjöf landsins um barnafræðslu og unglinga. Hafa hinir tilkvöddu menn athugað þetta mál, og gert tillögur um nýja lagasetning um barnafræðslu í frumvarpi þar um. Frumvarp þetta hefir ráðaneytið fallist á svo að segja óbreytt.

Breytingar hafa verið gerðar á þessum greinum:

5. gr. niðurlagi síðustu málsgreinar, 10. gr. niðurlagi síðustu málsgreinar, 18. gr. annari málsgrein og síðustu málsgrein og 29. gr. síðari málsgr. í frumvarpi hinna tilkvöddu manna eru hin umgetnu ákvæði á þessa leið: 5. gr. niðurlag síðustu málsgreinar: Heimilt er þó að ráða þessum börnum farkennara, sjeu þau 12 eða fleiri og þeim eigi sjeð fyrir nægri kenslu á annan hátt. 10. gr. niðurlag síðustu málsgreinar: Skal skólanefnd tilkynna yfirstjórninni það og hún ákveða skólaskyldu fyrir börn á þessum aldri í skólahjæðinu. 18. gr. önnur málsgr.: Við próf skal jafnan vera prófdómandi skipaður af yfirstjórn fræðslumála, fær hann 6 krónur með dýrtíðaruppbót að auki í dagpeninga, er greiðast úr ríkissjóði. 18. gr. síðari málsgr.: Nú kemur barn á þessum aldri ekki til prófs án gilda forfalla

og skal þá prófdómandi prófa barnið á heimili þess eða á öðrum stað, er hann tiltekur, og greiðir sá, er barnið hefir til framfærslu, prófkostnaðinn. 2ð. gr. síðari málsg. í ómakslaun fær formaður 2 kr. fyrir hvert barn skólahjæðsins 8—14 ára að aldri, þó aldrei meira en 500 kr. Laun þessi greiðast að hálfu úr sveitarsjóði (bæjarsjóði), og að hálfu úr ríkissjóði. Þessi síðasta grein er feld burtu.

Breytingarnar virðist ekki þurfa að skýra. Um breytinguna í 18. gr. annari málsg. skal það þó tekið fram, að bæði sparar það allmikið fje að fela prestunum að vera prófdómendur og svo þykir og einnig vera mikil trygging fengin með því fyrir góðu eftirliti með kunnáttu barnanna, eftirliti, sem prestarnir til skamms tíma hafa haft á hendi. Það verður því varla sagt að nýjum störfum sje hlaðið á prestana með þessu, heldur er hjer að eins um það að ræða að fela þeim aftur starf, sem ljett hefir verið af þeim um nokkurra ára skeið.

Annars vísast til mentamálanefndarálits III.

6. Frumvarp

til laga um breytingu á almennum viðskiftalögum nr. 31, 11. júlí 1911.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

A eftir orðunum: »annað er um samið« í 1. gr. laganna, komi: berum orðum.

2. gr.

2. 1. 2. gr. laganna orðist þannig:

Akvæði laga þessara um kaup gilda einnig, eftir því sem við á, um skifti.

3. gr.

3. gr. laganna orðist þannig:

Þegar í lögum þessum er talað um kaup á hlutum, sem tilteknir eru eftir tegund, þá er ekki að eins átt við kaup á tiltekinni mergð, þyngd eða stærð hluta af tilgreindri tegund, heldur og við kaup á tiltekinni mergð, þyngd eða stærð úr ákveðnum hóp eða magni hluta.

4. gr.

4. gr. laganna orðist þannig:

Þá er talað er í lögum þessum um verslunarkaup, er átt við kaup, sem gerast milli kaupmanna í verslunarrekstri þeirra eða í þágu hans.

Kaupmaður er í lögum þessum hver sá talinn, sem rekur það starf, að selja vörur, sem hann hefir í því skyni keypt, er rekur vixlarastarf eða bankastarf, vátryggingarstarf, umboðsverslun eða forlagsverslun, lyfsölu, veitingar, handiðn, verksmiðjuíðnað eða námugróft, mannvirkjagerð eða flutning fólks, muna eða orðsendinga. Þó er sá maður ekki talinn kaupmaður, er rekur veitingar, handiðn eða flutninga, svo framarlega sem eigi vinna aðrir að

þvi starfi með honum en konan með manni sínum, maðurinn með konu sinni, börn hans innan 16 ára aldurs og vinnuhjú hans.

5. gr.

Í stað orðanna: »í kaupmannaviðskiftum« í 6. gr. laganna komi: í verslunarkaupum.

6. gr.

Í stað orðsins: »farmflytjanda« í 10. gr. laganna komi: flutningsmanns.

7. gr.

11. gr. laganna orðist þannig:

Nú eiga seljandi og kaupandi báðir heima í sama bæ, kauptúni eða þorpi og á seljandi að sjá um sendingu selds hlutar til kaupanda, og skal þá hlutnum eigi talið skilað fyr en hann er kominn í vörslur kaupanda.

8. gr.

12. gr. laganna orðist þannig:

Ef ekkert hefir verið ákveðið um það, hvenær kaupverð skuli greitt eða seldum hlut skilað, og atvik liggja eigi svo til, að af þeim megi ráða, að þetta skuli gera svo fljótt sem unt er, skal líta svo á, að kaupverð beri að greiða og hlut að afhenda, hvenær sem krafist er.

9. gr.

16. gr. laganna orðist þannig:

Nú er um verslunarkaup að tefla og er við sendingu hlutarins, frá afhendingarstað til ákvörðunarstaðar, notað farmskirteini eða farmbrjef, er svo er lagað, að seljandi missir umráð yfir hlutnum þá er farmskirteinið eða farmbrjefið er afhent kaupanda, og skal þá kaupverðið greitt um leið og farmskirteinið eða farmbrjefið er afhent samkvæmt reglum þeim, er settar eru í 71. gr. hjer á eftir.

10. gr.

Í stað orðanna: »í kaupmanna-viðskiftum« í 3. l. 21. gr. laganna komi: í verslunarkaupum.

11. gr.

25. gr. laganna orðist þannig:

Nú hefir kaup verið rift og svara ber skaðabótum samkvæmt 23. eða 24. gr., og skulu þá skaðabæturnar nema því, sem verð hluta af sömu tegund og gæðum sem hinir seldu hlutir er hærra, þá er afhending átti fram að fara, heldur en kaupverðinu nemur, nema sannað sje, að meira tjón eða minna hafi af hlotist.

12. gr.

Á eftir orðunum: »Sama er og« í 26. gr. laganna komi: í verslunarkaupum.

13. gr.

27. gr. laganna orðist þannig:

Nú hefir seldur hlutur verið afhentur eftir að afhendingarfrestur var liðinn, og verður kaupandi þess vis þá er hluturinn kemur honum í hendur, eða af því að seljandi skýrir honum frá því, að hluturinn hefir verið afhentur síðar en um var samið, og verður hann þá að skýra seljanda frá því þegar í stað, ef um verslunarkaup er að tefla, en ella án óþarfrar tafar, að hann ætli sjer að neyta rjettar sins út af drættinum. Geri hann það ekki, missir hann rjett sinn til að bera fyrir sig dráttinn. Ætli kaupandi sjer að neyta rjettar sins til að rifta kaupið, þá verður hann að skýra seljanda frá því án óþarfrar tafar, ella missir hann þann rjett sinn.

14. gr.

Í stað orðanna: »Í kaupmanna-viðskiftum« í 1. l. 28. gr. laganna komi: Í verslunarkaupum.

15. gr.

30. gr. laganna orðist þannig:

Nú riftir seljandi kaup samkvæmt því, sem fyrir er mælt í 28. eða 29. gr., og á hann þá rjett til skaðabóta samkvæmt reglunum í 24. gr. Bæturnar skal svo meta, að þær svari mismuninum á því, hve miklu kaupverðið er hærra heldur en verð hins selda á þeim tíma er drátturinn varð, nema sann- að verði, að seljandi hafi meira tjón eða minna af hlotið.

16. gr.

31. gr. laganna orðist þannig:

Nú er kaupverð ekki greitt, þó að eindagi sje liðinn, eða kaupandi hefir látið hjá liða að gera slíka ráðstöfun, sem um er getið í 28. gr., en hinn seldi hlutur er enn ekki afhentur kaupanda, þá verður seljandi, ef hann vill halda kaupinu upp á kaupanda, að svara án ástæðulausrar tafar fyrirspurn frá kaupanda um þetta. Sje um verslunarkaup að ræða skal seljandi, ef hann vill halda kaupinu upp á kaupanda, tilkynna honum það innan hæfilegs tíma, enda þótt kaupandi hafi enga fyrirspurn gert um það.

17. gr.

Í stað orðanna: »kaupmanna-viðskifti« í 32. gr. laganna komi: verslunarkaup.

18. gr.

Orðin: »löggiltur brakún . . . fyrir þá vöru eða« í 34. gr. laganna falli burtu.

19. gr.

Orðin: »Sje eigi audið . . . best verður« í niðurlagi 35. gr. laganna falli burtu.

20. gr.

1. og 2. l. 38. gr. laganna orðist þannig:

Ef tiltekinn eindagi er ákveðinn á greiðslu kaupverðs í verslunarkaupum og kaupverðið eigi greitt á rjettum tíma, þá á kaupandi að svara 6% ársvöxtum af kaupverðinu frá þeim tíma. Hafi tiltekinn eindagi á greiðslu kaupverðs eigi verið ákveðinn, þá á kaupandi að svara þessum vöxtum frá þeim degi er afhending fór fram, eða hafi kaupandi verið þess valdur að dráttur varð á afhendingunni, þá frá þeim degi er sá dráttur hófst.

Í öðrum kaupum á kaupandi að svara 5% ársvöxtum af kaupverðinu frá eindaga þess, hvort sem tiltekinn eindagi er ákveðinn eða eigi. Nú fær kaupandi reikning frá seljanda á þeim tíma, er kaupverðið var gjaldkræft orðið, og falla þá vextir á frá viðtöku reikningsins, án þess frekari kröfu þurfi um að gera.

21. gr.

Í stað orðanna: »kaupmanna-viðskifti« í 51. gr. og 1. l. 52. gr. laganna komi: verslunarkaup.

22. gr.

Í stað orðanna: »langan tíma« í 54. gr. laganna komi: lengri tíma.

23. gr.

Í stað »hleðsluskirteinis« í 2. lið 56. gr. laganna komi: farmskirteinis.

24. gr.

1. og 2. l. 62. gr. laganna orðist þannig:

Ef varningur er seldur »fritt á skipsfjöl« (fob.) á tilteknum stað, verður kaupandi að útvega skip eða rúm í skipi til að flytja varninginn þaðan.

Seljandi á að annast um og kosta flutning varningsins til hleðslustaðarins og gera þær ráðstafanir um flutning varningsins á skip, er farmsendanda er skylt að gera, eftir því sem lög áskilja á þeim stað eða venja er til.

Í stað »hleðsluskirteinis« í 6. l. gr. komi: farmskirteinis.

25. gr.

Í stað »farmflytjanda« í 2. l. 63. gr. laganna komi: flutningsmanni.

Í stað »hleðsluskirteinis« í 4. l. gr. komi: farmskirteinis.

Í stað orðanna: »til kaupanda« í 5. l. gr. komi: til viðtökustaðarins.

26. gr.

A eftir orðunum: »næsta virkan dag« í 2. l. 68. gr. laganna komi: á eftir.

27. gr.

Í stað orðanna: »á þeim tíma« í 1. l. 69. gr. laganna komi: áður en sá frestur er liðinn.

Orðið: »hleðsluskirteini« í 2. l. gr. verði: farmskirteini.

28. gr.

Orðið: »hleðsluskirteini« (hleðsluskirteinis) í 1. og 2. l. 71. gr. verði: farmskirteini (farmskirteinis).

Í stað: »hleðsluskirteinis« í 3. l. gr. komi: farmbrjefs.

29. gr.

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu konungs, skal fella þau inn í texta laga nr. 31, 11. júlí 1911, og getur konungur þá gefið þau lög út, þannig breytt, sem lög um lausafjárkaup.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarpi þessu er ætlað að bæta úr göllum þeim, er reynst hafa vera á almennum viðskiftalögum nr. 31, 11. júlí 1911. Þau lög voru sniðin eftir dönskum lögum um lausafjárkaup 6. apríl 1906, en dönsku lögin eru aftur í öllum aðalatvæðum samhljóða sænskum lögnum 20. júní 1905 og norskum lögum 24. maí 1907, enda frumvörp allra þessara laga gerð í sameiningu af nefndum, er þessar þrjár þjóðir höfðu skipað. Hafa þessi norrænu lög hlotið alment lof, enda mjög til þeirra vandað. Á ísl. lögunum urðu hinsvegar ýms missmíði. Ætlast var til að þau væru nákvæm þýðing á dönsku lögunum, að eins vikið frá þeim í nokkrum aukaatriðum. En þýðingin varð hvorki nákvæm nje rjett. Er því töluverður efnismunur á l. 1911 og dönsku lögunum, þó ekki væri til þess ætlast, og það sem lakara er, vegna þessarar óvönduðu þýðingar hafa sum ákvæði l. 1911 orðið fjarri öllum sanni. Í annan stað var ekki við setningu laganna tekið nógu mikið tillit til ísl. rjettar eða þess, hvernig viðskiftalífinu hagar hjer á landi. Bæði höfðu þýðendurnir bundið sig um of við dönsku lögin. Eru því þaðan komin ýms ákvæði í l. 1911, sem miðast eingöngu við danskt rjettarástand, en eiga ekki við hjer á landi, og eru jafnvel ekki í sænsku eða norsku lögunum. Í annan stað er efamál, hversu vel sum ákvæði norrænu laganna eiga við hjer á landi, sjerstaklega má þar til nefna ákvæðin um tilkynningar. Úr þessum göllum er reynt að bæta í frumvarpi þessu.

Um 1. gr.

Lögin eru skýringarlög. Þau koma því ekki til greina þar sem um annað er samið. Aðilar geta fyrst og fremst berum orðum ákveðið, að vikið skuli frá reglum laganna. En þó að ekkert sje berum orðum um það samið, geta atvikin við samningsgerðina sýnt það, að tilætlun þeirra hafi verið að vika frá þessum reglum. Norrænu lögin gera rjettilega mun á þessu tvennu: að um afbrigðin sje samið berum orðum og að þau sjeu fólgin í samningnum. Í 1. gr. l. 1911 kemur þessi munur ekki skýrt fram. Þar er talað um, að annað sje umsamið eða verði álitid fólgið í samningi og er þar í raun rjetttri um óparfa endurtekningu að ræða, því að það, sem fólgið er í samningi, er um samið.

Um 2. gr.

Kaup og skifti eru tvær sjálfstæðar tegundir samninga. Sömu reglur geta því ekki að öllu gilt um þá báða. Hinsvegar eru þeir svo áþekkir, að margar reglur geta gilt um báða sameiginlega. Norrænu lögin segja því, að ákvæðin um kaup skuli einnig gilda um skifti eftir því, sem við á. Í l. 1911 hefir þetta ákvæði orðið þannig, að allt sem ákvæðið sje um kaup í lögunum, skuli einnig eiga við um vöruskipti. Þetta ákvæði er fjarri öllu lagi. Nægir þar að benda til þess, að t. d. 28.—33. gr. og 38. gr. laganna geta að engu átt við um skifti. Orðið »vöruskipti« er líka óheppilegt orð í þessu sambandi. Það bendir til þess, að ákvæðið eigi að eins að gilda um skifti á verslunarvarningi.

Um 3. gr.

Reglurnar um kaup hljóta að vera mismunandi eftir því, hvort hið selda er einstaklega ákveðið eða ákveðið eftir tegund (tegundarkaup). En milli þessara flokka er millistig, svonefnd hálftegundarkaup, þar sem hið selda að sumu er ákveðið einstaklega en að sumu eftir tegund. Norrænu lögin ákveða, að ákvæðin um tegundarkaup skuli einnig gilda um þessi hálftegundarkaup, og er það edlilegasta úrlausnin. Í 3. gr. l. 1911 hefir ákvæðið aflagast svo, að það gefur enga úrlausn á því, hvernig um hálftegundarkaup fari, en segir hinsvegar, að um mörg alveg einstaklega ákveðin kaup (kaup á tilgreindum hóp eða magni vöru) skuli fara eftir reglunum um tegundarkaup og er það ákvæði fjarri öllum sanni.

Um 4. gr.

Breytingar þær, sem hún hefir að geyma, eru þessar.

Orðið verslunarkaup er sett í stað orðanna kaupmanna-viðskifti. Viðskifti nær yfir margt fleira en kaup, en þessar sjerreglur eiga að eins við um kaup milli kaupmanna, og orðin kaupmanna-viðskifti eru því villandi í þessu sambandi.

Sjerregiurnar um verslunarkaup miðast við það, að kaupskapurinn sje rekinn í stærri stíl. Þegar svo er má bæði búist við meiri verslunarþekkingu hjá aðilum og eins er þar meiri þörf en ella á að viðskiftin gangi fljótt og greiðlega og að samningar sjeu efndir nákvæmlega. Við þetta miðast sjerreglurnar, en hitt skiftir þar ekki máli, hvort kaupin eru rekin sem atvinna, þ. e. í ágóðaskyni eða eigi. Verslunarfyrtæki ríkis eða bæjarfélags ættu t. d. að njóta góðs af reglunum um verslunarkaup og falla undir þær. Því er það, að norrænu lögin nota hjer orðið Bedrift en ekki orðið Erhverv. Samkvæmt þessu er hjer orðið starf sett í stað orðsins atvinna í l. 1911 og orðalagi gr. breytt í samræmi við það.

Úr 4. gr. l. 1911 eru feld niður orðin »eða þess kyns smásölu, sem ekki þarf borgarabréf til eða annað sjerstakt leyfi«. Í l. 1911 er þetta tekið úr dönsku lögunum, en á ekki við hjer, því að hjer á landi fer það, hvort borgarabréf þarf til verslunar, eftir öðru en stærð verslunarinnar.

Námugrefti er hjer bætt við, þar sem upp er talið, hvað sje kaupmenska samkvæmt lögum þessum, og er það tekið eftir norsku lögunum.

Um 5. gr.

Sjá aths. um 4. gr.

Um 6. gr.

»Farmflytjandi« í 10. gr. l. 1911 bendir til þess að ákvæðið eigi að eins að gilda um flutninga með skipum. En rjettast er að reglan taki til allra flutninga.

Um 7. gr.

Í norrænu lögunum er undantekningarregla 11. gr. einskorðuð við það, að seljandi eigi að sjá um sendingu hins selda til kaupanda. Í þýðingunni hefir greinin aflagast svo, að þessarar takmörkunar er að engu getið í l. 1911. Við það varð reglan víðtækari en ástæða er til.

Um 8. gr.

Breytingin aðallega fólgin í því, að í stað orðanna, »hið allra bráðasta« í 12. gr. l. 1911 koma hjer orðin: »svo fljótt sem unt er«. Felst í þessu nokkur efnismismunur og eru l. 1911 þar fjær norrænu lögunum.

Um 9. gr.

Í 16. gr. l. 1911 er notað orðið »hleðsluskírteini« yfir skjal það, sem annars er nefnt farmskírteini í ísl. lögum (konossement). Er því breytt hjer. Auk þess er gr. að því leyti til hjer færð í samræmi við norrænu lögin, að ákvæði hennar komi einnig til greina, þar sem ekki er notað farmskírsteini við sendinguna heldur annað farmbrjef, er líkum reglum hlítir. Í l. 1911 er reglan hinsvegar einskorðuð við farmskírteini.

Um 10. gr.

Sjá aths. um 4. gr.

Um 11. gr.

25. gr. l. 1911 heimilar kaupanda jafnan að krefja seljanda um bætur, er nemi mismuninum á því, hve verð hins selda er hærra er afhending átti að fara fram en kaupverðinu nemur. Og geti kaupandi sannað, að hann hafi hlotið meira tjón en verðmuninum nemur, getur hann krafist bóta fyrir það. Hins vegar kemur það seljanda eigi að haldi samkvæmt 25. gr. þó hann geti fært sönnur á, að tjón kaupanda sje minna en verðmuninum nemur, hann verður alt að einu að greiða verðmuninn að fullu. Er það næsta ósanngjörn regla og stafar hún af því, að orðin »anden Skade« í 25. gr. dönsku laganna eru rangt þýdd í l. 1911 »ann-að meira tjón«. Er þetta leiðrjett hjer. Síðari hluti 25. gr. l. 1911 er feldur hjer niður. Þau ákvæði eiga ekki við hjer á landi þar sem engir löggiltir brakúnar eru, enda eru þau hvorki í norsku nje sænsku lögunum en í þeim löndum eru ekki heldur löggiltir brakúnar.

Um 12. gr.

Það hefir þótt vera nokkuð efamál, hversu vel tilkynningareglur norrænu laganna um kaup ættu við hjer á landi. Þó virðist ekki ástæða til að breyta l. 1911 mikið að þessu leyti, í öllu falli ekki að því, er tekur til verslunarkaupa. Þar er heppilegt að reglur vorra laga sjeu sem svipaðastar því, er gildir með nágrannapjóðunum. Um önnur kaup gæti frekar komið til greina að lina eitthvað

ákvæðin um tilkynningar. Er það gert í þessari grein. Er hér gerð sú breyting á l. 1911, að kaupandi þarf ekki, í öðrum kaupum en verslunarkaupum, að tilkynna seljanda, að hann vilji fá hlutinn afhentan, nema seljandi hafi gert fyrirspurn um það. Hluturinn er ekki afhentur og seljandi á sök á því, og er honum þá jafnan hægt um vik að spyrjast fyrir um það hjá kaupanda, hvort kaupið eigi að haldast.

Um 13. gr.

27. gr. l. 1911 hefir aflagast í þýðingunni, svo að hún gildir að eins um verslunarkaup, sem er óeðlileg og órjettmæt takmörkun, samanborið við tilkynningarreglur laganna aðrar. Er þetta leiðrjett hér og jafnframt gerðar nokkrar breytingar á orðalagi gr., er til bóta þóttu.

Um 14. gr.

Sjá aths. um 4. gr.

Um 15. gr.

Sjá aths. um 11. gr.

Um 16. gr.

Sjá aths. um 12. gr.

Um 17. gr.

Sjá aths. um 4. gr.

Um 18. og 19. gr.

Sjá aths. um 11. gr.

Um 20. gr.

Breytingin miðar að því að koma á nánara samræmi við norrænu lögin. 1. l. 38. gr. l. 1911 hefir reglur um tvö tilfelli, að gjalddagi (þ. e. eindagi) sje ákveðinn og að hann sje það ekki. En eindagi getur verið ákveðinn, þótt honum sje ekki ákveðinn dagur, t. d. kaupverð á að greiðast á haustkaupþíð. Það tilvik fellur undir hvoruga regluna í 1. l. 38. gr., eins og hún nú er orðuð.

Um 21. gr.

Sjá aths. um 4. gr.

Um 22. gr.

»Langan tíma« er röng þýðing á »længere Tid« i dönsku lögunum. Reglan á að gilda jafnan er seljandi hefir skuldbundið sig til að ábyrgjast hlutinn lengri tíma en fyrningarfresturinn er samkvæmt gr. þ. e. lengri tíma en 1 ár.

Um 23. gr.

Sjá aths. um 9. gr.

Um 24. gr.

Aðalbreytingin er sú, að orðunum »er farmsendanda er skylt að gera« er bætt hjér við, en þau vantar í l. 1911. Er þetta gert í samræmi við norrænu lögin. Seljandi á að eins að taka að sjer skyldur farmsendanda í þessu efni, en þær skyldur, er lög eða venja kunna að leggja farmflytjanda á herðar, eiga að vera seljanda óviðkomandi. Sjá annars aths. um 9. gr.

Um 25. gr.

Sjá aths. um 6. og 9. gr.

Um 26. gr.

Parf ekki skýringar við.

Um 27. og 28. gr.

Sjá aths. um 9. gr.

Um 29. gr.

Það virðist sjálfsagt að fella breytingar þessar inn i texta l. 31, 11. júlí 1911. Jafnframt er þá rjett að breyta heiti laganna, sem er villandi.

7. Frumvarp

til laga um einkaleyfi.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

- 1. gr.

Einkaleyfi er rjett að veita fyrir nýjum uppgötvunum, er hagnýttar verða i iðnaði, eða er framleiðslu þeirra má reka sem iðn.

Enginn má þó öðlast einkaleyfi fyrir:

1. uppgötvunum, er eigi verða taldar að hafa neitt verulegt gildi;
2. uppgötvunum, er notkun þeirra kemur i bága við lög, siðgæði eða allsherjarreglu;
3. nýfundnum læknislyfjum, neysluefnum eða nautnar.

Einkaleyfi má þó veila fyrir sjerstakri aðferð við tilreiðslu slikra hluta.

Uppgötvun telst ekki ný, ef hún hefir, áður en einkaleyfis var beiðst, verið leidd þannig i ljós i riti eða endursmið, sem almenningi er heimilt að kynna sjer, eða verið höfð svo opinberlega um hönd i ríki þessu, sýnd á sýningu (sbr. þó 23. gr.) eða höfð til sýnis þeim, er sjá vildu, að þeir, er vit hafa á, geta framleitt hana eftir því.

Til rita, er almenningi er heimilt að kynna sjer, teljast ekki i skilningi laga þessara lýsingar á uppgötvunum, er lagðar eru fram til sýnis almenningi i ríki þessu, samkvæmt 13. gr. laganna, eða i erlendu ríki samkvæmt samskonar lagaákvæði.

Að áskildu gagnkvæmi getur konungur ákveðið, að uppgötvanalýsingar, er gefnar eru út embættislega í erlendu ríki, skuli ekki fyr en að tilteknum tíma liðnum teljast til rita, er almenningi er heimilt að kynna sjer, í skilningi laga þessara.

2. gr.

Rjett er veita einkaleyfi fyrir breytingum á uppgötvunum, sem áður er fengið einkaleyfi fyrir, ef svo mikið kveður að breytingum þessum, að þær megi í sjálfu sjer teljast uppgötvanir.

Slikt einkaleyfi nefnist aukaleyfi, og skal í því berum orðum visað til frumleyfisins, að því viðbættu, að aukaleyfið veiti ekki leyfishafa rjett til að hagnýta sjer aðaluppgötvunina.

3. gr.

Uppgötvari einn hefir rjett til að öðlast einkaleyfi, eða sá, er löglega hefir eignast rjett hans. Skuldheimtumenn mega eigi leita fullnægingar í rjetti til að öðlast einkaleyfi; en í rjetti þeim, er einkaleyfi veitir, má fullnægingar leita.

Nú beiðast fleiri en einn einkaleyfis fyrir einni og sömu, eða nálega sömu, uppgötvun, og gengur sá fyrir hinum til að öðlast leyfið, sem fyr eða fyrst hefir borið upp beiðni um það.

4. gr.

Einkaleyfi skal veita fyrir 5 ár, að telja frá dagsetningu leyfisbrjefsins. Endurnýja má leyfið og lengja því sver, í bæði skifti um 5 ára skeið frá lokum næsta tímabils á undan.

Nú er gerð breyting á uppgötvun, sem einkaleyfi er fengið fyrir, og getur leyfishafi þá öðlast viðbótarleyfi fyrir breytingunni, og rennur það út jafnsnemma og frumleyfið.

5. gr.

Án samþykkis einkaleyfishafa má enginn gera sjer atvinnu eða gróða af því:

1. að tilbúa, flytja eða hafa til sölu hlut þann, er einkaleyfður er, eða tilreiddur með einkaleyfðri aðferð.
2. eða að nota hina einkaleyfðu aðferð.

Þó má án tillits til einkaleyfis:

1. nota hluti, er fylgja samgöngutækjum úr öðrum löndum, í sambandi við tækin sjálf, þá er þau eru um stundarsakir þjer á landi, og
2. nota til langframa hluti, er fylgt hafa hingað og hejrt til samgöngutækjum, sem keypt hafa verið í útlöndum fyrir islenzkt fje eða handa islensku skipi, sem bilað hefir á sjó og gert hefir verið að í útlöndum.

6. gr.

Einkaleyfi verður ekki beitt gegn þeim, er fariun var að nota uppgötvunina hjer á landi áður en beiðni um einkaleyfi var borin upp, eða búíð hafði sig undir það til hlýtar.

Nú hefir maður notað uppgötvun eftir það, er einkaleyfisbeiðni var borin upp, og má þá koma fram ábyrgð á hendur honum fyrir ágang á einkaleyfisrjett (sbr. 20. gr.), svo framarlega sem honum, er hann tók að nota uppgötvunina, hefir verið kunnugt um, að einkaleyfisbeiðni hafi verið borin upp, eða hann haldið því áfram eftir að hann varð þess vísari. Nú hefir auglýsing verið birt (sbr. 13. gr.), og skal þá hafa fyrir satt, að alkunnugt sje, að beiðnin hafi verið borin upp.

7. gr.

Fyrir einkaleyfi hvert skal greiða 50 kr. gjald til rikissjóðs. Fyrir endurnýjun einkaleyfis skal greiða 300 króna gjald, en 600 króna gjald, ef endurnýjað er í annað sinn.

8. gr.

Ákveða má með konungsúrskurði, að hið opinbera skuli, án samþykkis einkaleyfishafa, hafa rjett til að nota einkaleyfða uppgötvun mót endurgjaldi.

Nú lætur einkaleyfishafi liða svo 3 ár frá því er leyfið er útgefið, að hann kemur ekki uppgötvuninni í framkvæmd innan rikisins, að svo miklu leyti sem ætlast verður til með sanngirni, annaðhvort sjálfur, eða aðrir hans vegna, og er honum þá skylt að veita öðrum leyfi til að nota uppgötvunina í iðn sinni, ef þess er beiðst, mót endurgjaldi.

Þá er liðin er þrjú ár frá því, er einkaleyfisbrjef var gefið út, er einkaleyfishafa sömuleiðs skylt að leyfa notkun einkaleyfisins þeim, er hefir yngra einkaleyfi fyrir uppgötvun, sem er mjög mikilsvarðandi fyrir iðnaðinn, en ekki er unt að hagnýta án þess að nota eldra leyfið, enda komi endurgjald fyrir. Þegar svo lagað leyfi er veitt, er eiganda eldra einkaleyfisins hins vegar heimilt að nota uppgötvun þá, er seinna varð einkaleyfið, gegn endurgjaldi.

Ráðherra atvinnumálanna sker úr því, hvort skilyrði eru til þess að öðlast leyfi til að nota einkaleyfi annars manns, samkvæmt lagagrein þessari. Sá, sem ber slíkt mál upp, greiði gjald, að upphæð 100 kr. Úrskurði ráðherrans má, innan þriggja mánaða frá því er hann var uppkveðinn, skjóta til dómstólanna, að því er snertir skilning þann á lögunum, sem úrskurðurinn er bygður á.

Grein þessi nær ekki til einkaleyfa, sem eru eign hins opinbera.

Að áskildu gagnkvæmi, getur konungur samið svo um við önnur ríki, að það skuli eigi hafa lögmæltar afleiðingar, þótt uppgötvun komist eigi í framkvæmd í ríki hjer.

9. gr.

Endurgjald það, er einkaleyfishafa ber samkvæmt 8. gr., skal ákveðið með mati óvilhallra manna, ef ekki næst samkomulag.

Nú er endurgjald ákveðið þannig, að greiða skuli tiltekna fjárhæð eitt skifti fyrir öll, og skal inna hana af hendi áður en farið er að nota uppgötvunina.

Sje afgjald ákveðið, skulu matsmennirnir, ef einkaleyfishafi fer þess á

leit, einnig tiltaka gjalddaga á því og ákveða, hverja tryggingu setja skuli fyrir skilvislegri greiðslu þess.

Afgjald það, er ákveðið er með mati eða úrskurði atvinnumálaráðherrans, má innheimta með lögtaki.

10. gr.

Það á undir atvinnumálaráðherrann að gera út um einkaleyfisumsóknir.

Sá, sem vill beiðast einkaleyfis fyrir uppgötvun, á að senda ráðuneytinu:

1. beiðni um einkaleyfi, er stíluð sje til ráðuneytisins og tvirituð;
2. lýsing á uppgötvuninni, tvirituð;
3. enn fremur uppdrátt, ef með þarf til þess að lýsingin skiljist, og eiga sömu-leiðis að vera tvö eintök af honum; eftir atvikum ber einnig að senda fyrirmynd, sýnishorn o. fl.;
4. yfirlýsing um það, hvort beiðst hefir verið einkaleyfis í öðru ríki, er veitir einkaleyfi að rannsókn framfarinni.

Áður en leyfi sje veitt getur ráðuneytið heimtað, að lögð sje fyrir það skýrsla um árangur af umsókn um einkaleyfið í öðrum ríkjum. Ef ekki hefir verið sótt um einkaleyfi í öðrum ríkjum, útvegar ráðuneytið sjer upplýsingar um, hvort skilyrðum þeim sje fullnægt, sem sett eru í 1., 2. eða 4. gr. laga þessara. Ráðuneytið getur ákveðið, að umsækjandi skuli bera útgjöldin við þetta.

11. gr.

Í beiðninni skal greina nafn beiðanda, stöðu og heimili, svo og tákna uppgötvunina, eins og ætlast er til að hún eigi að verða nefnd í leyfinu. Beiðandi skal og segja til, hver uppgötvari er; ef það er annar en sjálfur hann, ber honum að leiða fullnægjandi rök að því, að hann sje löglega að rjetti hins kominn.

Lýsingin á að vera svo glögg og fullkomin, að þeir, sem þekkingu hafa til að bera, þurfi ekki frekari leiðbeiningar við til að framleiða og nota uppgötvunina. Þar á að vera ljós skilgreining á því, sem beiðandi telur vera uppgötvun og vill því fá verndað með einkaleyfi. Uppdrættir skulu vera greinilegir og haldgóðir og þannig, að allir heildarpartar, sem drepið er á í lýsingunni, komi fram í þeim, enda eiga þeir í lýsingu og uppdraetti að vera táknadír með sömu bókstöfum eða tölum.

Nú vill maður beiðast einkaleyfis fyrir fleiri uppgötvunum en einni, og er hver annari óháð, og skal hann þá bera upp sína beiðnina fyrir hverja uppgötvun.

12. gr.

Einkaleyfisbeiðni skal fylgja yfirlýsing beiðanda um, að hann játist undir íslensk lög í öllum málum, er varða hið íslenska einkaleyfi, og lofi að svara til sakar í lögsagnarumdæmi Reykjavíkur. Nú er beiðandi ekki heimilisfastur hjer á landi, eða lætur af heimilisfangi hjer, enda hafi hann ekki sagt ráðuneytinu til einhvers, er hjer sje heimilisfastur og hafi umboð fyrir hann, eða umboð fellur úr gildi, og er þá rjett að senda tilkynningar allar, er snerta

einkaleyfið, svo og stefnur til rjettarhalda hjer á landi, í ábyrgðarbrjefi, er sent sje atvinnumálaráðaneytinu til framskila og beri utanáskrift beiðanda eða umboðsmanns hans erlendis, samkvæmt því, sem sagt hefir verið til í beiðninni eða síðar tilkynt ráðuneytinu. Bæjarfógetinn í Reykjavík tiltekur stefnufrestinn, þá er stefnt er á þennan hátt.

13. gr.

Ef beiðni um einkaleyfi er ekki með þeim frágangi, sem fyrirskipað er í 10.—12. gr., setur ráðuneytið beiðanda hæfilegan frest til að ráða bót á því, sem áfátt er.

Þegar beiðnin er í rjettu lagi, lætur ráðuneytið birta stuttorða auglýsingu um, að hún sje komin því í hendur, og skal þar getið nafns beiðanda, stöðu hans og heimilis og uppgötvunin nefnd á nafn. Jafnframt skal beiðnin með fylgiskjölum lögð fram almenningi til sýnis á þeim stað, er ráðuneytið tiltekur. Beiðandi á heimtingu á, að auglýsingu og framlengingu sje frestað í 6 mánuði, frá því er beiðnin var afhent.

14. gr.

Í 12 vikur frá birtingu auglýsingar er sjerhverjum frjálst að gefa sig fram við ráðuneytið og hreyfa mótmælum gegn því, að einkaleyfi verði veitt, hvort sem nú mótmælin eru byggð á því, að til þess bresti almenn skilyrði, eða því er haldið fram, að leyfisveiting mundi koma í bág við einkarjett mótmælanda. Mótmæli skulu vera skrifleg og rökstudd, og á að gefa leyfisbeiðanda kost á að segja álit sitt um þau.

15. gr.

Nú synjar ráðuneytið beiðanda um einkaleyfið, en hann telur synjunina ekki vera á rökum byggða, og á hann þá heimting á, að málið verði tekið upp aftur og rannsakað á ný, ef hann fer þess á leit við ráðuneytið innan 12 vikna frá því, er hann fjekk frá því tilkynning um úrslitin. og gerir grein fyrir málaleitun sinni.

16. gr.

Nú hefir ráðuneytið úrskurðað, að veita megi einkaleyfi, og skal það tilkynt beiðanda og honum jafnframt tjáð, að honum beri að útleysa einkaleyfið innan 3 vikna frá því, er honum barst tilkynningin. Ráðuneytið auglýsir, að leyfið sje útleyst, þegar það er gert.

17. gr.

Ráðuneytið heldur skrá yfir öll einkaleyfi, sem út eru gefin, og skal þar geta um aðalefni hvers einkaleyfis og dagsetning, en frá henni telst gildi þess, svo og nafn, stöðu og heimili einkaleyfishafa og umboðsmanns hans, ef nokkur er.

Þegar einkaleyfistimin er á enda, eða einkaleyfi fellur niður, eða er metið ógilt að öllu eða nokkru leyti, skal þess getið í einkaleyfaskránni.

Sömuleiðis skal geta þess í skránni, er ráðuneytinu berst tilkynning um skilríki fyrir, að einkaleyfi hafi verið framselt öðrum, eða höfð hafi verið

umboðsmannaskifti. Meðan ekki er komin tilkynning um slíkt, má höfða mál út af einkaleyfinu á hendur hinum fyrri einkaleyfishafa eða umboðsmanni.

Hverjum manni er heimilt að kynna sjer bæði einkaleyfaskrána og umsóknir þær, lýsingar og annað, er snertir útgefin einkaleyfi.

18. gr.

Auglýsingar frá ráðuneytinu um einkaleyfi skulu birtar í blaði því, sem flytur opinberar auglýsingar.

19. gr.

Nú telur einhver, að einkaleyfi komi í bága við rjett sinn, eða við 1. gr. 3. lið í lögum þessum, og að því hefði ekki átt að veita það, eða veita það innan þrengri takmarka en gert hefir verið, og getur hann þá höfðað mál til ógildingar einkaleyfinu á heimilisþingi, eða umsömdu varnarþingi, einkaleyfishafa eða umboðsmanns hans í ríki hjer, sbr. 12. gr.

Í hvert skifti sem dæmt er, að einkaleyfi sje niður fallið eða ógilt, ber dómstólnum að senda ráðuneytinu afrit af dómnum.

20. gr.

Hver sá, er gengur á rjettindi þau, er einkaleyfi veitir (5. gr.), er skyldur að bæta þeim, er fyrir ágangi verður, alt það tjón, er hann af því biður, samkvæmt almennum skaðabótareglum; munir þeir, er ólöglega hafa verið aðfluttir, tilbúnir eða boðnir til kaups, skulu látnir af hendi við hann, ef hann krefst þess, gegn því að hann greiði andvirði þeirra, eða að það sje látið koma upp í skaðabætur þær, er honum bera. Sá, sem af ásettu ráði gengur á einkaleyfisrjett, skal auk þess sæta sektum, alt að 2000 kr. fyrir fyrsta brot, og ef brotið er itrekað, alt að 4000 kr. eða fangelsi. Sektirnar renna í ríkissjóð.

21. gr.

Mál, sem höfðuð eru í því skyni að koma fram hegningu eftir 20. gr., skulu rekin sem einkalögreglumál.

Nú er því haldið fram í málinu, að einkaleyfið sje niður fallið eða ógilt, og ber að leggja dóm á það atriði, svo framarlega sem sekt eða sýkna hins kærði er undir því komin.

Bæði hegning og skaðabætur falla niður, ef ágangur er ekki kærður innan árs frá því, er einkaleyfishafa varð kunnugt um hann, eða innan 3 ára frá því, er hann átti sjer stað.

22. gr.

Lög þessi ná eigi til einkaleyfa, er veitt hafa verið eftir reglum þeim, er gilt hafa hingað til.

Með einkaleyfisumsóknir, sem bornar hafa verið upp, en ekki afgreiddar, áður en lög þessi ganga í gildi. ber að fara eftir reglum þeim, er gilt hafa til þessa, og ber að veita einkaleyfi, ef til kemur, eftir sömu reglum.

23. gr.

Nú hefir uppgötvun verið sýnd á íslenskri sýningu, eða alþjóðasýningu

hjer á landi, og á þá fundningarmaður heimting á að fá einkaleyfi fyrir henni, ef hann ber upp beiðni um það innan 6 mánaða frá því, er uppgötvunin var látin á sýninguna, og kemur þá eigi til greina, þó að uppgötvuninni hafi á því tímabili verið lýst, eða hún notuð, svo sem segir í 3. lið 1. greinar. Með konunglegri tilskipun má ákveða, að hið sama skuli gilda um uppgötvunar, sem sýndar eru á alþjóðasýningum í öðru ríki.

Enn fremur má ákveða með konunglegri tilskipun:

1. að hver sá, er sótt hefir um einkaleyfi fyrir uppgötvun í öðrum ríkjum, er tilgreind sjeu, einu eða fleirum, skuli eiga heimting á að öðlast einkaleyfi fyrir hinni sömu uppgötvun hjer á landi, ef hann beiðist þess innan 12 mánaða frá því er fyrsta beiðnin var borin upp, og það þótt uppgötvuninni hafi á nefndu tímabili verið lýst, eða hún notuð, svo sem segir í 3. lið 1. greinar; og
2. að beiðni, sem þannig hefir verið borin upp hjer á landi, skuli standa svo að vigi gagnvart öðrum beiðnum, sem hafi hún verið borin upp jafnsnemma og sú, er fyrst var borin upp í öðru ríki.

24. gr.

Ráðuneytið getur sett nánari reglur um afgreiðslu einkaleyfa, fyrirkomulag einkaleyfisbrjefa og efni, svo og annað, er með þari til að koma lögunum í framkvæmd.

25. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1923.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Stjórnin lagði fyrir Alþingi 1919 frumvarp til laga um einkaleyfi, og var það samþykkt með nokkrum breytingum í efri deild, en í neðri deild mun ekki hafa unnist tími til að fjalla um það. Stjórnin lagði frumvarpið aftur fyrir Alþingi 1920, eins og það hafði verið samþykkt í efri deild 1919. Fjárhagsnefnd efri deildar fjekk frumvarpið til meðferður og bar fram allmargar breytingar á því, en hin víðtækasta þeirra var sú, að sett verði á stofn hjer sjálfstæð einkaleyfisnefnd, sem geri út um öll einkaleyfismál. En slikt fyrirkomulag hlýtur að hafa svo tilfinnanlegan kostnað í för með sér, að ráðuneytið, eins og nú stendur, sjer ekki fært að leggja til, að það sje tekið upp.

Ráðuneytið hefir því talið rjettast að leggja nú fyrir Alþingi frumvarpið frá 1920, aðeins með einni breytingu á síðustu málsgrein 10. gr. Í tjeðu frumvarpi var svo ákveðið, að áður en leyfi sje veitt beri umsækjanda að færa sönnur á, að skilyrðum þeim væri fullnægt, sem sett voru í 1., 2. eða 4. gr. frumvarpsins. Í frumvarpi því, sem hjer liggur fyrir, er aftur á móti ákveðið, að ráðuneytið geti heimtað, að lögð sje fyrir það skýrsla um árangur af umsókn um einkaleyfi í öðrum ríkjum. En ef ekki hefir verið sótt um einkaleyfið í öðrum ríkjum. útvegar ráðuneytið sjer sjálft upplýsingar um, hvort framantiiteknum skil-

yrðum sje fullnægt. Breyting þessi miðar að því að ljetta fyrir umsækjanda. Í langflestum tilfellum er sótt er um einkaleyfi, mun einnig hafa verið sótt um það í öðru ríki, sem heimtar rannsókn á undan veitingu einkaleyfis. Það verður því hjerumbil altaf hægt að láta sér nægja sönnun fyrir því, að þetta ríki veiti eða hafi veitt einkaleyfið. Og þá er jafnaðarlega fært að veita íslenskt einkaleyfi. Í þeim sjaldgæfu undantekningartilfellum, sem eingöngu er sótt um einkaleyfi hjer í landi, en ekki í öðrum ríkjum, hefir ráðuneytið nú fengið loforð um aðstoð við rannsókn einkaleyfisbeiðna hjá einkaleyfa-nefndinni í Danmörku, gegn sjerstakri borgun, en eftir frumvarpinu verður miklu sjaldnar þörf á slíkri aðstoð en hingað til, með því að ávalt hefir verið leitað tillagna einkaleyfa-nefndarinnar um málin í öllum tilfellum, þegar ekki hafði verið sótt um einkaleyfi í *Danmörku*, en samkvæmt fyrirbyggjandi frumvarpi þarf ekki að leita til nefndarinnar í öllum þeim tilfellum, sem sótt hefir verið um einkaleyfi í Noregi, Svíaríki, Englandi eða Þýskalandi, þótt ekki hafi verið sótt um einkaleyfi í Danmörku, því að úrskurðir einkaleyfa-nefnda í tjeðum ríkjum geta jafnt og úrskurðir dönsku einkaleyfa-nefndarinnar lagst til grundvallar við íslensk einkaleyfi. Hjerumbil ávalt, er orðið hefir að leita aðstoðar dönsku nefndarinnar, hafa ástæðurnar einmitt verið þannig, að umsækjandi hefir sótt um einkaleyfi í öðru ríki, t. d. Noregi, en vegna þess, hvernig uppgötvuninni hefir verið varið, t. d. viðvikjandi hagnýtingu vatnsafls, hefir hann ekki þurft að sækja um einkaleyfi í Danmörku. Þá eru í rauninni aðeins eftir þau fáu tilfelli, þegar eingöngu er sótt um einkaleyfi hjer í landi, sem sje venjulega eingöngu er Íslendingar hafa eða hyggjast hafa gert uppgötvun, en einmitt í þessum tilfellum þarf ráðuneytið að geta útvegað fulla vissu fyrir því, að um *frumlega* uppgötvun sje að ræða. Og í þessu efni hefir ráðuneytið eins og að framan segir, loforð um aðstoð einkaleyfa-nefndarinnar dönsku.

8. Frumvarp

til laga um kennaraskóla.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1.

Um markmið skólans og skipulag.

1. gr.

Það er markmið kennaraskólans að veita nemendum bæði almenna mentun og sjermentun í því, sem tilheyrir uppeldi barna og kenslu.

2. gr.

Í skólanum eru fjórar ársdeildir.

3. gr.

Skólinn er jafnt fyrir konur sem karla. Kenslan veitist ókeypis.

II.

Um kensluna.

4. gr.

Í skólanum skal kenna: Íslensku, dönsku, sögu, þjóðhagsfræði, landafræði, náttúrusögu, heilsufræði, eðlisfræði, efnafræði, stærðfræði, skrift, teiknun, handavinnu, söng, líkamsæfingar, kristinfræði, uppeldisfræði og kenslufræði og kensluæfingar. Auk þess skal nemandi hver fá kenslu annaðhvort í ensku eða þýsku, eftir vali meiri hluta nemenda er þeir setjast í 1. bekk. Kenslu í garðyrkju og matreiðslu má taka upp.

5. gr.

Kensluæfingar skulu nemendur fá í æfingaskóla í sambandi við kennaraskólann. Æfingaskólinn sje barnaskóli með 6 ársdeildum að minsta kosti og sjerstökum skólastjóra, undir yfirstjórn skólameistara kennaraskólans.

III.

Um próf og einkunnir.

6. gr.

Í skólanum skulu auk inntökuprófs vera tvennskonar próf, árspróf og burtfararpróf, er nefnist kennarapróf.

7. gr.

Við kennarapróf og inntökupróf skólans skulu auk kennarans sem prófar vera tveir prófdómendur, skipaðir af yfirstjórn skólans samkvæmt tilögum skólaráðs.

8. gr.

Einkunnastiga Ørstedts skal hafa við prófin.

IV.

Um inntöku nemenda.

9. gr.

Til þess að verða tekinn í 1. bekk skólans skal nemandi vera fullra 17 ára við byrjun skólaársins og ganga undir próf, er sýni að hann hafi þann þroska og þá kunnáttu, er heimtuð verður í reglugerð skólans.

V.

Um kensluttíma.

10. gr.

Skólinn byrjar fyrsta október og stendur til 30. júní. Ársprófum og kennaraprófum skal þó lokið 14. maí. en í síðari hluta maí og allan júní sje námsskeið til framhaldsmentunar kennara, að minsta kosti fimm vikur fullar.

VI.

Um kennara skólans.

11. gr.

Við kennaraskólann skulu, auk skólameistara og forstöðumanns æfingaskólans, að jafnaði vera þrír skipaðir kennarar, en aðrir kennarar eftir þörfum.

12. gr.

Til þess að geta orðið skólameistari, skipaður kennari kennaraskólans eða forstöðumaður æfingaskólans, verður umsækjandi:

1. Að hafa lokið embættisprófi í þeim greinum, sem hann aðallega á að kenna, og hafa staðist próf í aðalatriðum uppeldis- og kenslufæðinnar og verklegri kenslu. — Undanþágu má þó veita þeim, er hefir viðurkenda yfirburði í þeim greinum, sem hann á að kenna.
2. Að vera laus við hvern þann sjúkdóm eða líkamsgalla, er gerir hann óhæfan til starfsins.
3. Að eiga það siðgæði og þá lyndistestu og lipurð, er þarf til að stjórna ungum mönnum.

Kennarar við æfingaskólann skulu að minsta kosti hafa gott kennarapróf.

Enginn getur fengið veitingu fyrir kennaraembætti við skólann, nema hann hafi verið settur til að þjóna embættinu að minsta kosti eitt ár. Hafi hann ekki fengið veitingu fyrir embættinu innan tveggja ára, má hann eigi gegna því lengur.

Hverjum kennara sem hjer eftir verður skipaður við kennaraskólann, er skylt að láta af embætti 65 ára að aldri með þeim lífeyri, sem hann þá hefir unnið sjer, nema yfirstjórn skólans skori á hann að halda embættinu lengur.

13. gr.

Stundakennara setur yfirstjórn skólans samkvæmt tillögum skólaráðs.

VII.

Um yfirstjórn skólans og skólaráð.

14. gr.

Yfirstjórn skólans hefir ráðuneytið.

15. gr.

Til aðstoðar sjer við framkvæmd umsjónarinnar hefir ráðuneytið skólaráð.

Í skólaráðinu sitja:

1. Skólameistari kennaraskólans.
2. Skólafróður maður, er ráðuneytið skipar til 6 ára.
3. Skólafróður maður, er háskólaráðið kýs til 6 ára.

VIII.

Ýmisleg ákvæði.

16. gr.

Með reglugerð verður nánar ákveðið um tilhögun kenslunnar, próf og einkunnir, inntöku nemenda í skólann, kenslutíma og leyfi, reglu og aga, kennara skólans, skólaráð, kennarapróf, stúdenta og kandidata, framhaldsnámsskeið.

17. gr.

Lög þessi öðlast gildi . . . og eru frá sama tíma úr gildi numin . . .

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Alþingi 1919 samþykkti þingsályktun um rannsókn og endurskoðun á fræðslumálum landsins. Samkvæmt þessari þingsályktun kvaddi ráðuneytið þá prófessorana dr. phil. Guðmund Finnbogason og sira Sigurð Sívertsen til þess að vera stjórninni til aðstoðar við rannsókn þessa og athugun.

Eitt verkefni þessarar þingsályktunartillögu, er endurskoðun alls skipulags kennaraskólans. Hafa hinir tilkvöddu menn gert tillögu um nokkra breytingu á kennaraskólanum og gert frumvarp þar um. Frumvarp þetta hefir ráðuneytið fallist á i aðalatriðum, og er það tekið hjer upp óbreytt að öðru en því, er nú skal greint:

10. gr. frumvarps prófessoranna er þannig:

»Skólinn byrjar 1. október og stendur til 1. júní. Ársprófum og kennara-

prófum skal þó lokið 14. maí, en í júnimánuði sje námsскеið til framhaldsmentunar kennara».

Breytingin hjer er sú, að það er beint tekið fram í stjórnarfrumvarpinu, að framhaldskenslan skuli einnig vera í maí, og mun sú hafa verið tilætlunin frá upphafi, þótt það kæmi eigi fram í hinu upphaflega frumvarpi.

Greinar þær, er feldar eru burt úr frumvarpi prófessoranna eru þessar:

14. gr.: Skólalækni skal skipa til þriggja ára í senn eftir tillögum skólameistara og kennarafundar, og fær hann ákveðin árslaun fyrir störf sín í þarfir skólans.

17. gr.: »Við kennaraskólann skal vera sjóður, er nefnist »Lánssjóður Kennaraskólans«.

18. gr.: »Í sjóð þenna skal renna:

1. Helmingur þess námsstyrks, sem veittur er á fjárlögum árs hvers til skólans.
2. Vextir af fé sjóðsins, og afborganir af fé því, er hann lánar út.
3. Gjafir þær, er honum kunna að verða gefnar».

19. gr.: »Sjóðnum skal verja til lánveitingar handa nemendum kennaraskólans».

Svo hefir verið felt úr frumvarpinu ákvæðin um að reglugerð ákveði um skólalækni og lánssjóð.

Það virðist ekki þörf á að skipa sjerstakan lækni handa þessum skóla. Hægt ætti að vera að fá nægilegt lækniseftirlit með skólanum, án þess svo sem að stofna við hann sjerstakt læknisembætti, og með minna kostnaði en ef ákvæðið í 14. gr. hins upphaflega frumvarps hjeldist.

Ráðuneytið hefir ekki getað fallist á nýmælið um lánssjóðinn, meðal annars af því að lítil líkindi eru til þess að ríkissjóður verði í bráð fær um að veita meiri námsstyrk til skólans, en þarf árlega handa hinum allra fátækustu nemendum.

Að öðru leyti er vísað til »Mentamálanefndarálits II. Kennaraskólans».

9. Frumvarp

til laga um hitun kirkna.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

Ef meiri hluti lögmæts safnaðarfundar æskir þess, skal eigandi sóknarkirkju eða forráðamaður, setja sæmilegan ofn í bana, svo fljótt sem unt er.

2. gr.

Ef kirkja er safnaðarkirkja eða ljens Kirkja, þá skal greiða kostnað af útvegun og uppsetningu hitunartækja, svo og viðhald þeirra, af sjóði kirkju. Nú er kirkja bændakirkja eða ríkissjóðs, og skulu þá kirkjueigendur bera kostnaðinn.

3. gr.

Greiða skal eldsneyti til kirkjuhitunar af sjóði safnaðarkirkju og ljens Kirkju. Ef bændakirkja er eða ríkissjóðs, þá skal skifta eldsneytiskostnaði jafnt á alla gjaldskylda safnaðarmenn.

4. gr.

Skyld er forráðamanni kirkju eða eiganda að tryggja hana við eldsvoða, jafnskjótt sem hitunartæki hafa verið sett í hana.

Sjóður kirkju stendur straum af vátryggingarkostnaði, ef hún er safnaðarkirkja eða ljens. Annarskostar gerir eigandi það.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 1922.

Greinargerð.

Biskupinn hefir samið uppkast til frumvarps þessa. Uppkastinu hefir verið breytt nokkuð að forminu til, og skal eftirfarandi tekið fram um frumvarpið, en ástæður biskups eru prentaðar hjer sem fylgiskjal.

Það er enn ótítt til sveita, að kirkjur sjeu hitaðar. Flestar vantar hitunartæki. Er þó jafnvel enn brýnni þörf þess nú en fyrrum, því að nú hafa menn víðast vanist því að hita býbýli sín, og bregður því við að sitja í köldum húsum. Auk þess eru timburkirkjur og steinkirkjur stórum kaldari en torfkirkjurnar voru. Seta í óhituðum kirkjum í köldu veðri er auðvitað stórhættuleg heilsu manna, og einkum vegna þess, að margir, sem kirkju sækja að vetrarlagi, koma þangað heilir og móðir af göngu. Tekur þetta jafnt til prests sem annara sóknarmanna. Óhituð hús þykja nú alment óhæf til fundahalda á vetrum, og tekur þetta ekki síður til kirkna en annara húsa.

Um 1. gr.

Framangreind rök leiða að vísu til þess, að alt af skuli lögskyldt að setja hitunartæki í kirkju. Það þykir þó hentara, að láta meiri hluta safnaðarfunda ráða þessu. Um lögmæti safnaðarfunda fer samkvæmt 3. gr. laga nr. 36 16. nóv. 1907.

Um 2. og 3. gr.

Það þykir einsætt, að kirkjueigendur, bændur og ríkissjóður, kosti að Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

öllu leyti útvegum, uppsetningu og viðhald hitunartækja í sínar kirkjur. Ella greiðist þessi kostnaður af sjóði kirkju.

Um 4. gr.

Það virðist einsætt, að lögleiða skyldu til að tryggja kirkjur við eldsvoða, þegar farið er að hita þær. Það er fyrst og fremst skaði forráðanda eða eiganda kirkju, ef hún brennur. Því virðist rétt, að þeir kosti trygginguna.

Um 5. gr.

Ákvæði greinarinnar er til þess, að enginn geti verið í vafa um það, hve nær heimilt sé orðið að krefjast hitunartækja í kirkju. Og ef söfnuðir skyldu óska þeirra þegar í sumar, þá ætti að verða auðvelt að afla þeirra fyrir næsta vetur.

FYLGISKJAL.

Ástæður biskups.

Enn eru kirkjur víðsvegar um land án allra hitunartækja. Munu allir geta orðið á eitt sáttir um, að ekki er lengur unandi við slíkt fyrirkomulag, svo ósamrýmanlegt sem það er kröfum nútímans til þæginda innanhúss. Meðan íbúðir manna voru víðast hvar hjer á landi án allra hitunartækja, og alþýða manna því yfirleitt harðgjörari en nú, var kuldinn í kirkjunum hvergi nærri eins tilfinnanlegur og nú er hann, ekki síst eftir að timburkirkjur hafa verið reistar um land alt í stað torfkirknanna gömlu. Nú horfir þetta alt öðruvisi við. Nú þekkjast varla þau mannahibýli hjer á landi, þar sem upphitun eigi sjer ekki stað að einhverju leyti, en við það eru menn orðnir margfalt kulvisari en áður og kuldinn í kirkjunum að vetrarlagi margfalt tilfinnanlegri. Á því leikur þá ekki heldur neinn efi, að kuldinn í kirkjunum er eitt af því, sem hvað mest hefir dregið úr kirkjurækni víða til sveita á síðari tímum. Menn kinoka sjer við að fara að heiman í köldu veðri, til þess svo heitir af göngu að setjast inn í ískalda kirkju til að hlýða á messuflutning, enda liggur í hlutarins eðli hver hætta getur stafað af kirkjukuldanum fyrir heilsu manna. Þess eru þá líka nóg dæmi, að kuldi í kirkju hefir bakað mönnum það heilsutjón, er aldrei fjekst bót ráðin á. Og eins og kirkjukuldinn er óþolandi fyrir söfnuðinn, eins er hann það fyrir prestinn, því að auk þess sem hann aftrar því, að prestar geti rækt embættisskyldu sína sem orðsins þjónar, svo að gagni sje, mikinn hluta ársins, þá er það heilsuspillandi fyrir prestinn að tala í ískaldri kirkju. Yfirhöfuð að tala verður ofnlaus kirkja ekki talin hæf til guðsþjónustuhalds nú á tímum, hvort heldur litið er til safnaðanna eða prestsins.

Að sjálfsögðu hefir þetta nokkurn kostnað í för með sjer fyrir kirkjurnar, en sá kostnaður er ekki meiri en svo, að með hækkun kirkjugjaldsins ætti það að vera hverri kirkju kleift að leggja út í þann kostnað, hvort heldur í hlut eiga safnaðarkirkjur, ljenskirkjur eða bændakirkjur.

Samkvæmt þeirri reglu, sem viðgengst í öðrum löndum er talið sjálf-sagt, að kostnaður við eldsneytiskaup leggist á söfnuðina. Þar sem kirkjur eru í umsjón og fjárhaldi safnaða er þetta sama sem, að sá kostnaður greiðist af sjóði kirkjunnar, svo sem annar kostnaður, er guðsþjónustuhaldið hefir í för með sjer. Og hið sama er um ljenskirkjur, en þar sem bændakirkjur — svo og rikissjóðskirkjur — eiga í hlut verður að jafna þessum kostnaði niður á gjaldskylda sóknarmenn, svo sem persónugjaldi. Á sama hátt fer um vátrygg-ingargjald, því að sjálfsögðu verður að vátryggja allar kirkjur gegn eldsvoða frá sömu stund og hitunartæki hafa verið sett í kirkjurnar.

10. Frumvarp

til laga um verslunarskýrslur.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

Um allar innfluttar og útfluttar vörur skulu viðtakendur eða sendend-ur varanna vera skyldir til, um leið og þeir taka við vörunum eða senda þær, að láta lögreglustjórum eða þeim, sem koma í þeirra stað, í tje skýrslur um tegund og magn varanna, löndin, sem þær eru keyptar frá eða seldar til, svo og innkaupsverð innfluttra vara að viðbættum flutningskostnaði til landsins og söluverð útfluttra vara á útflutningshöfn hjér á landi, alt eftir því sem eyðu-blöð þau greina og reglugerðir, sem landsstjórnin gefur út.

Í lögum þessum telst handhafi farmskirteinis móttakandi innfluttrar vöru og sendandi útfluttrar vöru sá, er samkvæmt farmskirteini því, sem fylgja á vörunum til útlanda, er sendandi vörunnar. En sje sendandi fjarverandi, þá hvílir skyldan til að gefa verslunarskýrslu á þeim, sem annast afgreiðsluna á vörunni fyrir hann á burtfararstað útflutningsskips. Útflutningshöfn telst sú höfn, þar sem vara er látin í skip og farmskirteini gefið út yfir hana beint til útlanda, hvort sem hún er flutt alla leið með sama skipi eða umhlaðin síðar í önnur skip.

Á sama hátt skal gefa skýrslur um böggla sem koma til landsins eða sendir eru úr landi í bögglapósti, en póststjórnin heimtir iun skýrslur um þá, en eigi lögreglustjóri.

2. gr.

Eigi má án samþykkis lögreglustjóra eða umboðsmanns hans afhenda viðtakendum innfluttar vörur nje afgreiða vörur til útflutnings fyr en verslun-arskýrslur hafa verið gefnar um þær. Brot gegn þessum fyrirmælum varðar sektum, alt að 200 kr. á hendur skipstjóra eða afgreiðslumanns skipsins, ef hann er þar á staðnum.

3. gr.

Ef viðtakandi vöru eða sendandi veit eigi um verð vörunnar, þegar skýrslu skal gefa, en býst við að fá vitneskju um það innan skamms tíma, má veita honum stuttan frest til skýrslugjafar um verðið gegn því, að hann skuldbindi sig til að skýra frá verðinu sjerstaklega að frestinum liðnum. Ef búast má við, að ekki fáiast vitneskja um verðið fyrir en eftir langan tíma, þá skal gefa skýrslu strax um verðið, sem þá skal setja eftir áætlun.

4. gr.

Auk þess útdráttar úr farmskrá skips um þær vörur, er fara eiga á hverja einstaka höfn, sem samkvæmt lögum nr. 38, 27. júní 1921, um vörutoll ber að afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans á hverri höfn, þar sem vörunar eiga að affermast, skal einnig afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans á hverri höfn annað samhljóða eintak af farmskránni um vörur til þeirrar hafnar. Skal það síðan sent hagstofunni ásamt verslunarskýrslunum um þær vörur, er í farmskránni standa.

Nú er innflutt vara tilfærð á farmskrá skips til annars staðar en þess, sem innflytjandi samkvæmt farmskirteini á að fá hana afhenta og skal þá sá, er annast um umhledsluna, eða ef um skipa-afgreiðslumenn er að ræða, afgreiðslumaður sá, sem veitli vörunum móttöku frá útlöndum, senda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans, þar sem móttakandi er, farmskrá yfir vörur þær, sem sendar eru, og annað eintak af þeirri farmskrá ber honum að afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans á þeim stað, sem varan er send frá, og varðar sömu sektum og getur í 2. gr. ef út af er brugðið. Skal lögreglustjóri eða umboðsmaður hans á þeim stað, sem varan er send frá, bera farmskrá þessa saman við hina erlendu farmskrá, og skrifa þar að lútandi vottorð á hana. Um innheimtu og skil innflutnings-skýrslna fyrir slikum vörum, fer svo á sömu leið og þær hefðu verið innfluttar beint frá útlöndum til viðtakanda.

Fyrir hvert skip, er tekur vörur til útflutnings á einhverri höfn, skal skipstjóri eða afgreiðslumaður þess afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans þar, samrit af farmskrá um farm skipsins frá þeirri höfn, þar sem taldar sjeu upp allar vörur, sem skipið hefir tekið þar við til útflutnings, þar með einnig þær vörur, sem umhlaðnar hafa verið þar úr öðrum skipum og tilgreint vörumagn hverrar vöru, er komi heim við hleðsluskirteini, og sje skráin undirrituð af skipstjóra. Farmskráin sendist svo hagstofunni ásamt verslunarskýrslunum um vörur þær, sem á henni standa.

5. gr.

Gefi nokkur visvitandi ranga skýrslu varðar það sektum frá 10–1000 kr. Tregðist nokkur við að láta í tje skýrslu, sem hann hefir fengið frest til að gefa, má þröngva honum til þess að frestinum liðnum með dagsektum, 2–10 kr. á dag, og getur lögreglustjóri tiltekið sektina í brjefi til hlutaðeiganda.

6. gr.

Mál út af brotum gegn lögum þessum skal farið með sem almenn lögreglumál.

7. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 16, 9. júlí 1909 um breytingu og viðauka við lög um hagfræðisskýrslur nr. 29, 8. nóv. 1895.

8. gr.

Akvæði þessara laga gilda frá 1. janúar 1922.

Ástæður fyrir lagafrumvarpi þessu.

Frá 1. janúar 1921 var gerð sú breyting á innheimtu verslunarskýrslanna, að farið var að heimta skýrsluum hverja sendingu jafnóðum og þær eru fluttar inn eða út, í stað þess að skýrslurnar hafa áður verið heimtar inn í einu lagi fyrir allt árið eftir árslok. Var breytingin einkum gerð í þeim tilgangi að geta fengið skýrslurnar fyr birtar, en jafnframt er búist við, að þær verði miklu áreiðanlegri með þessu móti. Til þess að koma breytingu þessari á þurfti ekki laga-breytingu, því að í 1. gr. laga nr. 16, 9. júlí 1909 um breytingu og viðauka við lög um hagfræðisskýrslur eru inn- og útflytjendur skyldaðir til að gefa sem nákvæmastar skýrslur um inn- og útfuttar vörur, »alt eftir því sem eyðublöð þau greina og reglugerðir, er landsstjórnin gefur út«, en ekkert er tekið fram um, hve oft skýrslurnar sjeu gefnar eða hvenær. Fyrirkomulag þetta hefir nú verið reynt í eitt ár, og eru allar horfur á, að það muni gefast miklu betur heldur en gamla fyrirkomulagið, enda þótt allviða hafi orðið töluverðir misbrestir á innheimtunni og hún ekki gengið eins greiðlega og reglulega eins og til var ætlast. Þá hefir það líka komið í ljós, að til þess að tryggja það, að innheimta skýrslanna geti orðið fullnægjandi, er þörf á nokkrum lagafyrirmælum, og því er frumvarp þetta fram borið. Eru tekin upp í það öll þau fyrirmæli, sem nauðsynlegt virðist að hafa í lögum um verslunarskýrslur og er því ætlast til, að lög þau, sem nú gilda um þessi efni (lög nr. 16, 9. júlí 1909) falli burtu, þegar frumvarp þetta verður að lögum.

Um 1. gr.

Hjer er ekki um önnur nýmæli að ræða en að það er beinlínis tekið fram, að skýrslurnar skuli gefnar strax um leið og vörurnar eru fluttar inn eða út. Einnig er ákvæði um, að pósthjórnin skuli annast innheimtu skýrslna um það sem sent er í bögglaþósti. Um slíkar vörur hefir einnig áður verið skylt að gefa skýrslu, en í reyndinni hafa skýrslur aðeins verið gefnar um nokkurn hluta þeirra, og svo hlýtur jafnan að verða, nema pósthjórnin annist um innheimtuna.

Um 2. gr.

Ákvæði þessarar greinar er í samræmi við 6. gr. vörutollslaganna nr. 38, 27. júní 1921, þar sem skýrslugjöfin er gerð hjer að beinu skilyrði fyrir innflutningi og útflutningi varanna eins og tollurinn er nú og lögreglustjóra gefið vald yfir vörunum þar til skýrsla er gefin. Þetta ákvæði er nauðsynlegt til þess að

lögreglustjóri geti æfinlega þvingað fram skýrslu jafnvel þótt innflytjendur eða útflytjendur skyldu sýna mótlæða eða vanrækslu í því efni. Einkum er þetta nauðsynlegt, þar sem stimpilgjald af innfluttum vörum samkv. stimpilgjaldslögunum frá 15. mars 1920 fellur í burtu í árslok 1921, því að samkvæmt þeim hefir öllum innflytjendum verið skylt að sýna lögreglustjóra innkaupsreikninga sína og hefir hann þá getað notað þá til þess að gera eftir verslunarskýrslu, ef hana vantaði.

Um 3. gr.

Þar sem aðalreglan er sú, að skýrsla sje gefin um leið og varan er flutt inn eða út, þá er lögreglustjórum í þessari grein leyft að gefa undanþágu hjer frá að því er snertir skýrslu um verð, þegar inn- eða útflytjandi veit ekki um verðið t. d. vegna þess, að innkaupsreikningur er ókominn eða varan er send út óseld. Þó má lögreglustjóri aðeins veita stuttan frest til verðskýrslu, svo að setja verður áætlað verð, ef langt er að biða þess, að fullkomin víska fáið um verðið, því að öðrum kosti mundi þetta seinka altöf mikið fyrir skýrslunum.

Um 4. gr.

Hjer er ákveðið, að afhenda skuli lögreglustjóra sjerstaka farmskrá bæði um innfluttar og útflyttar vörur, sem hann notar til þess að heimta eftir skýrslurnar og sendir svo hagstofunni ásamt skýrslunum. Farmskrá, sem lögreglustjórar fá nú um innfluttar vörur, nota þeir við innheimtu á tollinum og láta fylgja sem fylgiskjal með vörutollsreikningunum, en það er nauðsynlegt fyrir þá að hafa einnig aðra farmskrá, er þeir geti notað sem yfirlit yfir skýrslurnar og merkt við í því, er skýrslur komu, og fyrir hagstofuna er nauðsynlegt að fá slíkt yfirlit jafnframt skýrslunum til þess að geta strax sjeð, hvort allar skýrslur sjeu komnar, sem koma eiga. Farmskrár um útflyttar vörur hefir eigi áður verið skylt að afhenda, en fyrir skýrslugjöfina eru þær jafnnauðsynlegar sem farmskrár um innfluttar vörur.

Um 5. gr.

Refsiákvæðin í þessari grein eru tekin eftir gildandi lögum, aðeins eru sektarupphæðirnar hækkaðar nokkuð vegna lækkaðs peningagildis, og dagsektir eru að eins lagðar við vanrækslu á skýrslugjöf, sem frestur hefir verið veittur til, því að á meðan að halda má sjálfum vörunum virðist ekki þörf á frekara aðhaldi.

Um 6.—7. gr.

Greinar þessar gefa ekki tilefni til neinna athugasemda.

Um 8. gr.

Vegna þess að með ársbyrjun 1922 missa lögreglustjórar þann styrk við skýrsluinnheimtuna, sem þeir hafa haft í stimpilgjaldinu af innfluttum vörum, þá virðist æskilegt og jafnvel nauðsynlegt að lög þessi gildi frá ársbyrjun 1922.

II. Frumvarp

til laga um skattmat fasteigna.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

Fasteignir allar, sem meta þarf til skatts þangað til allsherjar skattmat fer fram, skulu metnar af úttektarmönnum, þar sem þeir eru, en annars af 2 mönnum, sem sýslumaður eða bæjarfógeti nefnir til, hvort sem ástæðan til matsins er sú, að eignin er ekki tekin í gildandi fasteignamat eða að endurmat fer fram.

2. gr.

Öllum lögreglustjórum er skylt að rannsaka, hverjum í sínu umdæmi, hvaða eignir það eru, sem ekki eru metnar til skatts, og sjá um skattvirðingu á þeim.

3. gr.

Virðingarmenn fá borgun fyrir starf sitt eftir ákvæðum 6. gr. laga nr. 64, 14. nóv. 1917, um laun hreppstjóra og aukatekjur m. m., og greiðist hún úr ríkissjóði. Virðingargerðina afhenda þeir hlutaðeigandi lögreglustjóra og fylgir hún fasteignaskattsreikningi hans það ár, sem fyrst er heimtur skattur af eigninni.

4. gr.

Virðing fasteigna eftir lögum þessum skal bygð á reglum þeim, sem allsherjarfasteignamat er byggt á, og skal verð lóða og lenda tilgreind sjerstaklega og húsa og annara mannvirkja sjerstaklega.

5. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir.

Það mun verða að teljast efasamt eftir núgildandi löggjöf, hvernig á að meta þær fasteignir til skatts, sem ekki hafa verið metnar í allsherjarfasteignamati því, sem nýlega hefir verið framkvæmt. Þetta skiftir langmestu máli um hús, því að það er alkunnugt, að síðan fasteignamatinu nýja var lokið, hefir fjöldi húsa verið reistur og verður svo vitaskuld áfram, þar til næsta allsherjarmat fer fram. Það virðist því rjettast að setja ótviræð ákvæði um mat þessara eigna, sem að sjálfsgöðu eru skattskyldar. Til mála gat vitaskuld komið, að fela þetta starf fasteignamatsnefndum sýslnanna, en slíkt mat er dýrt og mundi oft og tíðum gleypa margra ára skatt af verðlitlum eignum vegna þess, að 3 matsmenn þurfa þá oft að takast á hendur töluvert langar

ferðir til að virða ef til vill eitt lítið hús. Þetta yrði alt of iburðarmikið, auk heldur þegar yfirmatskostnaður bætist við.

Í þessu frv. er því það ráð tekið að fela þetta starf úttektarmönnum, þar sem þeir eru, en svo mun vera í öllum hreppum landsins, nema þeim, sem eingöngu ná yfir kaupsýn, en annars 2 mönnum, sem sýslumaður eða bæjarfógeti tilnefnir. Að sönnu getur þetta mat varla talist eins tryggilegt og allsherjafasteignamat, en á það er að líta, að mat þetta stendur að eins til næsta allsherjarmats, svo að miklu getur varla munað til eða frá.

Það verður að fela lögreglustjórum, hverjum í sinu umdæmi, að hafa gætur á, að t. d. nýreist hús sjeu metin til skatts og má gera ráð fyrir, að hreppstjórar aðstoði þá í þessu.

Rjettast virðist, að endurmöt, sem fram fara á undan næsta allsherjafasteignamati, sjeu framkvæmd á sama hátt og þau frummöt, sem rætt er um hjer að framan, því að það mun spara kostnað.

12. Frumvarp

til vatnalaga.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

Texti frumvarps þessa er samhljóða texta frumvarps þess um sama efni, sem lagt var fyrir Alþingi 1921, sjá Alþingistiðindi 1921 A, bls. 137—178.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Stjórninni virðist rjett að leggja mál þetta fyrir Alþingi enn á ný, með því að það dagaði uppi á síðasta þingi sökum tímaskorts.

Jafnvel þótt stjórnin við meðferð málsins á síðasta þingi og við nýja athugun síðan hafi komist að þeirri niðurstöðu, að gera mætti á frv. nokkrar lagfæringar, þá leggur hún nú samt frumvarpið fyrir óbreytt, og gerir það til þess að spara endurprentun þessa mikla bóls. Hjer skal því að eins bent á, bæði þær breytingar, sem hún telur heppilegar, og ýmsar, sem hún að öðru leyti getur fallist á.

Nefndir þær úr báðum deildum síðasta þings, sem fjölluðu í sameiningu um vatnalagafrv. stjórnarinnar, klofnuðu í tvent: meiri og minna hluta, og kom hvor blutinn um sig með álitsskjal og breytingartillögur.

Breytingartillögur minni hl. (Alþt. 1921 A, þskj. 531) eru ekki stórar efnisbreytingar, og finnur stjórnin ekki ástæðu til að vera þeim mótfallin, enda sumar a. m. k. til bóta. Þó virðist henni ekki ástæða til, að fella burtu 84. gr. frv. Átjándi liður í br.till. (þskj. 531) er nauðsynlegur, eftir því sem tilhagar um veiði í stöðuvötnum, svo að rjettur til veiði í almenningi dreifist eigi óeðlilega, og þá um leið atkvæðisrjettur til veiðisamþykta. Þar á móti hallast stjórnin fremur

að br.till. meiri hlutans við sömu gr. (þskj. 400, liður 25) heldur en 19. br.till. minni hlutans.

Breytingarlillögur meiri hlutans (Alpt. 1921, þskj. 400). Af þeim getur stjórnin ekki fallist á þær sem nú skal greina (taldar eftir liðum): 1. lið, 3. lið a, 8. lið a, 11. lið, 12. lið a—e, 18. lið 1—4, 19. lið 3, 20. lið, 23. lið. Hinar aðrar breytingar eru ýmist til bóta eða svo lagaðar, að stjórninni virðist ekki ástæða til að setja sig á móti þeim. Þó er vafasamt að fella eigi úr frv. 138. gr. Ákvæði hennar virðast alls eigi ósanngjörn.

Fáeinar breytingar á frv. fram yfir þær, sem stjórnin samkvæmt framansögðu hefir talið sig samþykka, hafa henni hugkvæmst, en væntir þess, að geta rætt um þær við nefndir þær, er Alþingi að sjálfsögðu skipar til þess að fjalla um frumvarpið.

Að öðru leyti vísast til athugasemda við frumvarp það til vatnalaga, sem lagt var fyrir Alþingi 1921, sjá Alþingistiðindi s. á. A. bls. 178—216.

13. Frumvarp

til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti.

(Lagt fyrir Alþingi 1922.)

1. gr.

Aðflutningsgjald af kolum skal vera 5 krónur af smálest og aðflutningsgjald af salti 3 krónur af smálest. Að öðru leyti eru reglurnar um gjöld þessi óbreyttar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda frá og með 12. þ. m.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Um frumvarp þetta, sem er lagt fyrir Alþingi samkvæmt 23. gr. stjórnarskrárinnar, vísast til fylgiskjalsins hjer á eftir.

Fylgiskjal.

Bráðabirgðalög

um

lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð konungur Íslands og Danmerkur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvík, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenborg og Aldinborg,

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

Gjörum kunnugt: Fjármálaráðherrann hefir tjáð Oss, að vegna þess hversu sjávarútvegurinn stendur höllum fæti sakir dýrtíðar, virðist nauðsynlegt að ljetta undir með honum, með því að lækka innflutningsgjald á þeim útlendum vörum, sem hann notar mest af, en vörur þessar eru kol og salt. Hinn núverandi kolatollur og salttollur er stórum hærrí nú en annars er ætlast til og er ástæðan til þess sú, að tilætlunin var að vinna með tollum þessum upp halla þann, er varð af sölu kola og salts undir verði á styrjald-artimunum. En einmitt þess vegna eru tollar þessir alltilfinnanlegir eins og nú er komið, þegar saman er borið verð sjávarafurða og verð þess, sem til framleiðslunnar þarf og verkalaun. Hins vegar þykir ekki gerlegt að greina milli aðflutningsgjalds af vörum þessum eftir því til hvers þær verða notaðar og verður því gjald þetta að vera hið sama til hvers sem varan er ætluð. Fyrir því teljum Vjer brýna nauðsyn til að gefa út bráðabirgðalög um þetta efni samkvæmt 23. gr. stjórnarskrárinnar 18. maí 1920.

Því bjóðum Vjer og skipum þannig:

1. gr.

Aðflutningsgjald af kolum skal vera 5 krónur af smálest og aðflutningsgjald af salti 3 krónur af smálest. Að öðru leyti eru reglurnar um gjöld þessi óbreyttar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda frá og með 12. þ. m. Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Amaliuborg, 16. nóvember 1921.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Magnús Guðmundsson.

14. Framvarp

til laga um breyting á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af sild o. fl.

(Lagt fyrir Alþingi 1922.)

1. gr.

10. gr. nefndra laga 27. júní orðist þannig:

Lög þessi öðlast þegar gildi. Hinn 1. jan. 1922 falla úr gildi lög nr. 16, 4. nóv. 1881, að svo miklu leyti sem þau eru eigi áður numin úr lögum

og lög nr. 14, 14. ágúst 1919, að undanskildum ákvæðum þeirra um útflutningsgjald af sild, fódurmjöli, fódurkökum og áburðarefnum, sem falla úr gildi nú þegar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda frá staðfestingu laga nr. 60, 27. júní 1921.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Um frumvarp þetta, sem er lagt fyrir Alþingi samkvæmt 23. gr. tsjórnarskrárinnar visast til fylgiskjalsins hjer á eftir.

Fylgiskjal.

Bráðabirgðalög

um

**breyting á lögum nr. 60, 27. júní 1921,
um útflutningsgjald af sild o. fl.**

Vjer Christlan hinn Tíundi, af guðs náð konungur Íslands og Danmerkur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenborg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Fjármálaráðherrann hefir tjáð Oss, að vegna breytingar, sem samþykkt var á síðasta Alþingi á frumvarpi því, um útflutningsgjald af sild o. fl., sem stjórnin lagði fyrir þingið, hafi 10. gr. laga nr. 60, 27. júní þ. á. orðast þannig, að svo liti út sem lög þau, sem nefnd eru í greininni, skuli falla burtu samtímis og umrædd lög frá 27. júní þ. á. komi í gildi, en þetta hafi ekki verið tilætlun þingsins, heldur að þau skyldu falla úr gildi um næstu áramót, er hið nýja skattakerfi kemur til framkvæmda. Með því að þetta atriði hefir töluverða fjárhagsþýðingu fyrir ríkið, þá teljum Vjer brýna nauðsyn til að gefa út bráðabirgðalög um þetta efni samkvæmt 23. gr. stjórnarskrárinnar 18. maí 1920.

Því bjóðum Vjer og skipum þannig:

1. gr.

10. gr. nefndra laga 27. júní orðist þannig:

Lög þessi öðlast þegar gildi. Hinn 1. jan. 1922 falla úr gildi lög nr. 16, 4. nóv. 1881, að svo miklu leyti sem þau eru eigi áður numin úr lögum og lög nr. 14, 14. ágúst 1919, að undanskildum ákvæðum þeirra um útflutningsgjald af sild, fódurmjöli, fódurkökum og áburðarefnum, sem falla úr gildi nú þegar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda frá staðfestingu laga nr. 60, 27. júní 1921.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Marselisborg, 16. september 1921.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Magnús Guðmundsson.

15. Frumvarp

til laga um framlenging á gildi laga um útflutningsgjald.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

Lög nr. 70, 27. júní 1921, skulu vera í gildi til ársloka 1923.

Athugasemdir.

Þó að ilt sje að skatta framleiðslu landsins, verður þó ekki hjá því komist næsta ár vegna fjárþarfar ríkissjóðs. Ósennilegt er eigi að losna megi við skatt þenna úr því að árið 1923 er liðið, ef dýrtiðin þverrar svo sem líkur eru á nú og ekkert sjerstakt ber að höndum, sem eykur gjöldin. En eins og nú stendur á er óhjákvæmilegt, að ríkissjóður fái þessar tekjur og það því fremur sem útflutningsgjald af sild er næsta óvist gjald vegna ákvæða þar að lútandi laga, um endurgjald á því, ef sildin selst undir kostnaðarverði.

16. Frumvarp

til laga um hinn lærða skóla í Reykjavík.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

Texti frumvarps þessa er samhljóða texta frumvarps um sama efni, sem lagt var fyrir Alþingi 1921; sjá Alþingistiðindi 1921 A, I, bls. 291—296.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Um athugasemdirnar vísast til athugasemda við lagafrumvarp það um sama efni, sem lagt var fyrir Alþingi 1921, sjá Alþingistiðindi 1921 A, I, bls. 296—297.

17. Frumvarp

til laga um vatnsorkusjerleyfi.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

Texti frumvarps þessa er samhljóða texta frumvarps þess um sama efni, sem lagt var fyrir Alþingi 1921, sjá Alþingistiðindi 1921 A, bls. 217—231.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Hjerum vísast til athugasemda við frumvarp það til laga um vatnsorkusjerleyfi, sem lagt var fyrir Alþingi 1921, sjá Alþingistiðindi s. á. A, bls. 231—233.

18. Frumvarp

til laga um rjett til fiskiveiða í landhelgi.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

Fiskiveiðar í landhelgi við Ísland mega íslenskir ríkisborgarar einir reka, og má að eins hafa íslenska báta eða skip til veiðanna.

2. gr.

Það er í lögum þessum kallað íslenskir bátar og skip, er íslenskir ríkisborgarar einir eiga.

3. gr.

Erlendir fiskimenn, er reka kynnu fiskiveiðar utan landhelgi, mega leita skjóls við strendurnar til þess að bjarga sjer undan stormi og óveðri. Annars er bannað útlendingum að hafast við við land eða í höfn, til þess að reka þaðan fiskiveiðar utan landhelgi.

Það er og bannað erlendum skipum að verka veiði í landhelgi eða á höfnum inni; enn er bannað öllum öðrum en íslenskum ríkisborgurum að flytja veiði sína í landhelgi eða á land, til þess þar að verka hana.

4. gr.

Hvenær sem erlent fiskiskip leitar hafnar á Íslandi, skal skipstjóri þegar í stað eða svo fljótt sem unt er og í síðasta lagi innan 21 klukkustunda eftir að skipið hefir hafnað sig, gefa viðkomandi lögreglustjóra eða hreppstjóra eða umboðsmanni þeirra það til vitundar, en valdsmaður skal athuga skips-skjölin og hafa nánar gætur á því að ekki sjeu brotin lög landsins um fiskiveiðar, verslun, tolla eða sóttvarnir, eða skipin fari í kringum þau lög, enda hefja rannsókn um þau efni, ef þörf gerist.

Fyrir skoðun skipsskjalanna skal greiða lögreglustjóra eða hreppstjóra gjald það, er ákveðið er í aukatekjulögnum. Síðan skal rita á skipshafnar-skrá skipsins vottorð um skoðunina og greiðslu lögskipaðs gjalds.

Er hreppstjóri framkvæmir skoðunina vegna lögreglustjóra skal skifta gjaldinu jafnt milli þeirra.

5. gr.

Er erlend sildveiðaskip eru í landhelgi, skulu þau hafa bátana á þilfari á venjulegum stað, og vörpur eða nætur innanborðs, þó ekki í bátunum.

6. gr.

Atvinnumálaráðherra getur um eitt ár í senn veitt eiganda íslensks fiskiskips leyfi til að hafa erlenda veiðimenn við fiskiveiðarnar eða á annan hátt til aðstoðar. Þó þannig, að helmingur skipshafnar að minsta kosti sje íslensk.

Er íslenskur bátur eða skip einungis er notað við sildveiðar, má alt að helmingi áhafnar án sjerstaks leyfis, vera útlendingar.

7. gr.

Bæði útgerðarmaður og skipstjóri bera ábyrgð á því að skipshöfn fullnægi skilyrðunum til þess að reka fiskiveiðar samkvæmt 1. gr., sbr. 6. gr.

8. gr.

Sama rjett sem íslenskir ríkisborgarar og með sömu skilyrðum hafa þeir ríkisborgarar annara ríkja, sem með vottorði frá valdsmanni færa sönnur á, að þeir hafi haft fast aðsetur hjer í landi í 12 mánuði áður en lög þessi komu í gildi. Ennfremnr getur atvinnumálaráðherra um 3 ára bil frá því er lög þessi koma í gildi, veitt þeim útlendingum, sem eiga fiskverkunarstöðvar hjer á landi, leyfi til að verka fisk á stöðvum þessum, þrátt fyrir bannið í síðari málsgrein 3. greinar. Leyfið veitir ekki heimild til fiskiveiða í landhelgi eða til þess að nota erlend skip í bága við lög þessi.

9. gr.

Atvinnumálaráðherra getur veitt leyfi til þess að eigendur sildaroliu- eða sildarmjölsmiðju eða slíkra verksmiðja megi nota erlend skip til þess að

fiska fyrir verksmiðjur þessar til eiginna nota, þrátt fyrir bannið i annari málsgrein 3. greinar. Í leyfinu, sem veita skal fyrir 2 ár i senn, ber að taka fram, að það veiti ekki erlendum skipum heimild til fiskiveiða eða fiskverkunar i landhelgi, og ennfreður skal tekið fram, að leyfið falli burtu, ef skilyrði þess sje eigi haldin i öllum greinum.

10. gr.

Þegar skip, er rjett hefir til fiskiveiða i landhelgi, er haft til fiskverkunar, skal það fyrirfram setja lögreglustjóra trygging, er hann ákveður, fyrir afgjöldum, sem skipið kann að eiga að greiða. Skipstjóri skal fá vottorð um, að tryggingin sje sett, og sýna ef krafist er.

11. gr.

Hlutfjelög hafa því að eins rjett til að reka fiskiveiðar og fiskverkun i landhelgi, að alt hlutfjeld sje eign, islenskra rikisborgara. Þó mega hlutfjelög, er rikisborgarar annara rikja eiga hlut i, reka fiskiveiðar i landhelgi, ef meira en helmingur hlutfjárins er eign islenskra rikisborgara, fjelagið á heimili á Íslandi, stjórn þess skipuð islenskum rikisborgurum og sje helmingur þeirra búsettur þar.

Áður en hlutfjelag byrjar starfsemi sína skulu samþykktir þess sýndar lögreglustjóra á þeim stað, þar er fjelagið á heima, eða eigi fjelagið ekki heimilisfang á Íslandi, þá á þeim stað þar er fiskiveiðarnar byrja. Breyting á samþykktum skal á sama hátt sýna lögreglustjóra. Þessi tilkynning og sýning leysir ekki viðkomanda frá tilkynningarskyldu samkvæmt hlutfjelagslögnum. Samþykktirnar skulu meðal annars hafa inni að halda það ákvæði, að allir hlutir skuli skráðir á nafn, og að engin afhending eða afsal á hlutum sje gild, nema hún sje skriflega tilkynt fjelagsstjórn, er jafnóðum skal rita og ávalt hafa skrá yfir alla hluthafa, þar er þess er getið, hve mikið hver eigi af hlutfjenu. Lögreglustjóri skal gæta þess, að samþykktirnar sjeu samkvæmar löggjöfinni.

12. gr.

Með lögum þessum eru ekki skert á neinn hátt rjettindi þau, er samkvæmt sambandslögnum eru veitt dönskum rikisborgurum, eða þau rjettindi, sem samkvæmt rikjasamningum kynnu að vera veitt öðrum.

13. gr.

Ólöglegar fiskiveiðar eða fiskverkun á islenskum höfnum, á landi eða i landhelgi, varðar sektum frá 100—5000 kr.

Óheimil notkun erlendra sjómanna á islenskum fiskiskipum varðar 50—1000 kr. sektum. Brot gegn 4. gr. laga varða sektum 50—500 kr.

Brot gegn 5. og 10. gr. laganna varða 100—2000 kr. sektum.

Að öðru leyti varða ólöglegar fiskiveiðar i landhelgi 200—10.000 kr. sektum. Auk þess skulu upptæk öll veiðarfæri og hin ólöglega eða óverkaða veiði skipsins og andvirðið renna i rikissjóð. Ef miklar sakir eru, má ákveða að öll veiði, sem i skipinu er, sje upptæk, svo og umbúðir ef veiðin er sild, sem söltuð er i tunnur.

Til greiðslu á sektum og kostnaði samkvæmt lögum þessum, má leggja hald á viðkomandi skip ef með þarf og selja að undangenginni aðför.

Mál eftir lögum þessum skal með fara sem almenn lögreglumál. Sektir renna í ríkissjóð.

11. gr.

Lög þessi ganga í gildi 1. maí 1922. Með lögum þessum eru feld úr gildi tilskipun 12. febr. 1872, lög nr. 28, 17. desbr. 1875, um breyting á þessari tilskipun, lög nr. 35, 27. septbr. 1901, um fiskiveiðar hlutafjelaga í landhelgi við Ísland, lög nr. 10, 31. júlí 1907, um breyting á framannefndum lögum, lög nr. 27, 11. júlí 1911, um breyting á sömu lögum.

Ástæður fyrir frumvarpinu.

Ákvæðin um takmarkanir á heimild erlendra manna til fiskiveiða í sjónum kringum strendur Íslands eru aðallega í tilsk. 12. febr. 1872 og um hlutafjelög í lögum 27. sept. 1901. Lagaákvæðum þessum hefir þó verið breytt með ýmsum viðaukaákvæðum, sbr. lög 17. des. 1875 um breytingu á tilsk. 12. febr. 1872 og lögum 31. júní 1907 og 11. júlí 1911 um viðauka við og breytingu á greindum lögum.

Stjórnin hefir álitid timabært að gera tillögu um að draga ákvæði þessi saman í eina heild og endurskoða þau með tilliti til breytinga þeirra og framfara, sem orðið hafa á fiskiveiðasviðinu síðasta mannsaldurinn.

Samkvæmt tilsk. 1872 voru fiskiveiðar innan landhelgi aðeins heimilaðar þegnum Danakonungs; samkvæmt 2. gr. var skýlaust bann lagt við því, að útlendingar flyttu fisk, sem veiddur var utan landhelgi, á land á Íslandi til verkunar í landi. Með mörgum ákvörðunum og úrskurðum umboðsstjórnarinnar hafa lagaákvæði þessi, alt frá því er gefin var tilsk. 1872, verið skýrð svo, að þau ákvæði laganna, sem banna útlendingum veiðar innan landhelgi, feli einnig í sjer bann við verkun veiðarinnar innan landhelgi; þessari skýringu var haldið eindregið fram, einnig um hvalveiðar útlendinga, en um sildveiðar hefir henni seinni árin ekki verið framfylgt stranglega.

Meginreglan í löggjöf þessari hefir þannig verið að áskilja Íslendingum einum rjett til fiskiveiða innan landhelgi; en í einu mikilsverðu atriði er hún þó vægari í garð útlendinga en þekkist í löggjöf annara þjóða, þ. e. að því leyti sem fiskiveiðarjetturinn innan landhelgi er bundinn við þegnskapinn, án þess að krafist sé ríkisborgararjettar og án þess að í fiskiveiðalöggjöfinni eða annarsstaðar hafi verið krafist búsetu um lengra tímabil til þess að öðlast þegnriett þann, sem þarf til að eiga rjett til fiskiveiða. Þetta ástand hefir orsakað, að oft hefir verið mjög erfitt að hafa eftirlit með og framfylgja banninu gegn fiskiveiðum útlendinga, og fyrirkomulagið er yfirleitt óeðlilegt, sjerstaklega eftir að ríkisborgararjettinum hefir verið skipað með lögum.

Í því efni skal bent á, að samkvæmt dönskum lögum um fiskiveiðar í sjó, 2. júní 1917, eru fiskiveiðar innan landhelgi við Danmörku heimilaðar þeim einum, sem hafa rjett innborinna manna eða hafa haft fast aðsetur í landinu síðustu tvö árin. Samkvæmt norskum lögum um fiskiveiðar í sjó við Finnörku

3. ágúst 1897 ásamt viðauka síðar, eru fiskveiðar við Finnmörku heimilaðar norskum ríkisborgurum einum.

Um þetta meginatriði lítur stjórnin svo á, að gera beri þær umbætur á löggjöfinni, að hjer eftir skuli íslenskur ríkisborgararjettur vera skilyrði fyrir því að mega reka fiskveiðar innan landhelgi og verka aflann þar eða á landi. Um þjóðernisskilyrði, bæði þeirra er veiðina stunda og farartækjanna, er lagt til að fylgja fyrirmynd greindra ákvæða í norskum lögum og krefjast þess meðal annars eins og þar, að förin sjeu að öllu eign íslenskra ríkisborgara.

Stjórnin telur ennfremur æskilegt, að sett sjeu nánari ákvæði um heimild útlendinga til þess að hafa stöð við strendur Íslands, í þeim tilgangi að reka fiskveiðar utan landhelgi. Um þetta eru ákvæðin í 48. gr. fiskveiðalaganna norsku, sbr. norsk Viðaukalög 17. mars 1911, þannig:

»Erlendir fiskveiðamenn, sem fiskveiðar kunna að stunda utan landhelgi, geta leitað skjóls við strendurnar til að hjarga sjer í stormi og óveðri. Annars er erlendum fiskveiðamönnum bannað að *hafast við* við land eða í höfnum til þess að stunda þaðan fiskveiðar utan landhelgi.«

Stjórnin lítur svo á, að ákvæði þessi, sem gilda um þau fiskveiðasvæði í Nor-egi, sem líkust eru Íslandi, sjeu hentug til fyrirmyndar sem grundvöllur íslenskrar löggjafar um þetta atriði. Samkvæmt ákvæðum þessum verður erlendum skipum ekki heimilt að hafa stöð á höfn eða innan landhelgi til þess að stunda þaðan fiskveiðar utan landhelgi. Það á sjerstaklega við um sildveiðarnar, að reynsla síðari ára hefir sýnt, að nauðsynlegt er, að skýlaust bann sje við því að hafast við innan landhelgi. Án slíks banns er ómögulegt að líta svo eftir, að komi að gagni, að erlend för noti ekki landhelgina til söltunar og annarar verkunar fiskjar (þ. á. m. sildar) í farinu, og komist um leið hjá gjöldum þeim, sem borgarar ríkisins sjálfs verða að inna af hendi. Aftur á móti verður erlendum togurum og öðrum erlendum fiskveiðaförum ekki meinað að leita hafnar til þess að taka kol eða aðrar nauðsynlegar vistir, eða til þess að selja veiði sína, ef ekki eru svo mikil brögð að slíkum sölum, að sölurnar sýni, að farið hefir stöð í íslenskri höfn eða hefst þar við. Hvar draga eigi takmörkin í því efni, verður auðvitað álitamál að nokkru leyti, en þar sem ákvæði þau, sem tilfærð eru að framan, eins og þau eru orðuð, hafa verið notuð í Noregi um langt árabil, án þess að hafa valdið vandkvæðum, verður að álitast rjett að taka þau í íslensk lög, með sömu orðum, en jafnframt er lagt til, að haldið sje óbreyttu banni því, sem er í tilsk. 1872 gegn því, að útlendingar flytji veiði sína á land til þess að verka hana sjálfir. Banninu gegn því, að erlend fiskveiðaför hafist við innan landhelgi, verður því að framfylgja þannig, að ef slíkt far hittist innan landhelgi, verður það að færa sönnur á, að það sje þar í löglegum erindagerðum, þ. e. a. s. annaðhvort til þess að leita skjóls fyrir stormi eða óveðri eða á siglingu úr höfn eða í af löglegum orsökum.

Um einstök atriði frumvarpsins skal tekið fram það, sem hjer segir:

Um 1. gr.

Ákvæðin eru samhljóða 1. gr. umræddra norskra laga og herða, eins og áður segir, núgildandi lagaákvæði hjer á landi í mikilsverðu atriði, þar sem hjer eftir er krafist ríkisborgararjettar og ekki aðeins búsetu.

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

Um 2. gr.

Eins og 2. gr. norsku laganna. Hert er á núgildandi ákvæðum, sumpart með því að krefjast ríkisborgararjettar, sumpart með því að krefjast þess, að skipið sje *algerlega* eign íslenskra ríkisborgara.

Um 3. gr.

Fyrri hlutinn er samhljóða samskonar ákvæði í greindum norskum lögum, seinni hlutinn er í samræmi við ákvæði þau hjer á landi, er gilt hafa til þessa, sbr. tilsk. 12. febr. 1872, 2. gr.

Um 4. gr.

Ákvæðin eru að mestu hin sömu sem í 1. gr. l. 17. des. 1875, þó er lagt til að öll erlend fiskveiðaför, sem leita bafnar á Íslandi, skuli tilkynna komu sína lögreglustjóra eða hreppstjóra, svo að hægt sje að hafa eftirlit með því, að ekki sje brotið bann það gegn því að erlend fiskveiðaför hafist við í höfn hjer á landi, sem sett er í 3. gr. frumvarps þessa. Ákvæðin um ákvörðun afgreiðslugjaldsins er lagt til að sjeu ekki sett í lög þessi, en vísað til aukatekjulaga þeirra, sem í gildi eru á hverjum tíma, sbr. nú lög nr. 27, 27. júní 1921, síðustu málsgrein 54. greinar.

Um 5. gr.

Samhljóða lögum 11. júlí 1911.

Um 6. gr.

Ef fylgt væri stranglega ákvæðum 1. greinar frumvarpsins, mundi ekki hægt að nota neina aðstoð erlendra manna við fiskveiðar á íslenskum skipum. Það þykir því rjett, samkvæmt almennri venju í erlendri löggjöf, sbr. t. d. 45. gr. í norsku lögunum, að gerð sje sú ívilnun, að útgerðarmaður geti, með sjerstöku leyfi, notað erlenda menn, þó aldrei svo, að fari fram úr helmingi skipshafnar. Um síldveiðarnar er sjerstaklega lagt til, að nota megí, án sjerstaks leyfis, erlenda skipshöfn alt að helmingi, þar sem álíta verður að það sje bæði í þágu útgerðamanna og bænda, að of ströng ákvæði verði þess ekki valdandi að draga óeðlilega margt verkafólk að síldveiðum þann stntta tíma, sem síldveiðarnar standa, um hábjargræðistímann.

Um 8. gr.

Þar sem þess samkvæmt frv. hjer eftir er krafist, að ekki nægi búseta, heldur þurfi ríkisborgararjett til þess að mega stunda fiskveiðar, mundu lögin fela í sjer ákvæði, sem væru ósanngjörn gagnvart þeim, sem treystandi ákvæðum þeim, sem hingað til hafa gilt, hafa búið hjer um sig til að reka fiskveiðar sem atvinnu og tekið hafa sjer fastan bústað hjer á landi, án þess þó að hafa ríkisborgararjett. Í fyrsta hluta 8. greinar eru því sett samskonar bráðabirgðaákvæði sem í 46. gr. norsku laganna. Heimild sú, sem hjer er gefin, er þó takmörkuð við 3 ár, en innan þess tíma geta þeir, sem þess óska, sótt um, að þeim sje veittur ríkisborgararjettur, svo þeir fullnægi skilyrðum laganna.

Á sama hátt er í síðara hluta 8. gr. lagt til, að sett sje bráðabirgðaákvæði, sem geti bætt úr þeirri ósannngirni, sem það gæti verið gagnvart erlendum eigendum fiskverkunarstöðva hjer í landi, ef þeim væri fyrirvaralaust fyrirmanað að nota slíkar stöðvar. Þótt bannað hafi verið í lögum um langt árabíl útlendingum að verka veiði þeirra á stöðvum á landi, mun varla hægt að neita því, sjerstaklega um síldarsöltun, að það hefir komið fyrir, að óátalið hefir verið látið, þótt vikið hafi verið frá þeim ákvæðum.

Um 9. gr.

Þar sem verksmiðjur þær, sem vinna síldarlýsi og síldarmjöl, eins og nú er, geta ekki fengið nægilegt efni til starfrækslu verksmiðjanna frá íslenskum skipum eingöngu, þykir rjett að gera þeim mögulegt á þann hátt, sem hjer er lagt til, að nota erlend för til þess að flytja þeim síld, veidda utan landhelgi, umfram það, sem annars er leyft. Með því mælir, auk tillitsins til fyrirtækjanna sjálfra, sem hjer er um að ræða og ekki keppa við fiskveiðar innlendra manna, tillitið til þess tekjustofns, sem fyrirtæki þessi eru fyrir hið opinbera; en slíkar tekjur hins opinbera þykir varhugavert að skerða að nokkrum mun eins og á stendur. Þvi má heldur ekki gleyma, að verksmiðjur þessar koma Íslendingum, sem síldveiðar stunda, að gagni, þar sem þær eru svo að segja einu kaupendurnir að síld þeirri, sem metin er óhaf til söltunar af síldarmatsmönnum.

Um 10. gr.

Eins og áður segir, verður að leggja mikla áherslu á að aftra því, að landhelgin sje notuð til söltunar eða annarar verkunar á fiski, sem svo er útfluttur þaðan og þannig farið í kring um útflutningsgjaldslögin. Eftirlitsákvæði því, sem hjer ræðir um, verður að sjálfsgöðu einnig beitt, ef nota ætti danskt far til fiskverkunar með tilvísun til ákvæða sambandslaganna.

Um 11. gr.

Ákvæðin eru í samræmi við l. 27. sept. 1901, um fiskveiðar hlutafjelaga í landhelgi, þó með breytingu þeirri, sem leiðir af kröfunni um ríkisborgararjett samkvæmt 1. gr. frumvarps þessa.

Um 13. gr.

Ákvæðin eru ekki í neinu verulegu frábrugðin reglum þeim, sem gilt hafa hingað til, sbr. sjerstaklega l. 31. júlí 1907.

19. Frumvarp

til laga um breyting á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

Í stað »1922« í 3. málsg. 2. gr. laga nr. 6, 31. maí 1921, um seðlaút-gáfurjett Íslandsbanka, hlutafjárauka o. fl., komi: 1923.

Ef frekari seðlaútgáfa en sú, er ræðir um í þeim lögum, sem í 1. málsg. getur, er óhjákvæmileg vegna viðskifta innanlands, er landsstjórninni heimilað að sjá fyrir þeirri seðlaútgáfu á þann hátt, sem hún telur hagkvæm-astan, þó þannig, að sá banki, sem útgáfu þessa tekur að sjer, greiði það gjald fyrir, að hann verði að teljast hafa hvorki ábata eða halla af útgáfunni.

2. gr.

4. gr. áðurnefndra laga orðist svo:

Bankinn skal greiða gjald í rikissjóð eins og hjer segir:

- a) Ef seðlaútgáfan fer eigi fram úr 6 miljónum króna, greiðist það gjald, sem ákveðið er í lögum nr. 66, 10. nóv. 1905.
- b) Ef seðlaútgáfan er yfir 6 og alt að 7 miljónum, greiðist 2% aukagjald af þeim hluta 7. miljónarinnar, sem ekki er málmtrygður eftir ákvæðum laga nr. 66, 10. nóv. 1905.
- c) Ef útgáfan er yfir 7 miljónir króna, greiðir bankinn af því, sem fram yfir er, gjald, sem er 2% undir forvöxtum hans, þó að eins af þeim hluta, sem ekki er málmtrygður. Gjald það, er ræðir um í b.- og c.-lið, telst eftir seðlum, sem í umferð eru í lok hvers mánaðar, og greiðist gjaldið í rikissjóð í hvers mánaðar lok.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. dag þess almanaksmánaðar, sem næstur fer á eftir staðfestingu þeirra.

Athugasemdir.

Í lögum nr. 6 1921 er gert ráð fyrir, að Alþingi 1922 setji lög um, hvernig seðlaútgáfu hjer á landi skuli komið fyrir til frambúðar, en þetta mál þarf grandgæfilegrar athugunar við og er ekki enn svo athugað sem skyldi, enda varlegast á þeim tímum, sem nú standa yfir, að hrapa ekki að breytingum í peningamál-unum. Það hefir því þótt rjettast að skjóta því á frest til þings 1923 að setja frambúðarákvæði um seðlaútgáfuna, en fela stjórninni að ráða fram úr málinu til þess tíma, á þann hátt, sem nánara segir í frv. Er svo gert ráð fyrir, að málið verði þegar eftir þetta þing tekið til grandgæfilegrar athugunar, og geti því starfi orðið lokið fyrir næsta þing.

Seðlaútgáfa Íslandsbanka var í janúarlök þ. á. rúmar 6 milj. kr. og hefir lækkað mjög hina síðustu mánuði, svo að vera má, að til þings 1923 þurfi ekki að auka seðlaútgáfu verulega frá því, sem gildandi lög gera ráð fyrir.

Í 2. gr. er stungið upp á breytingum á afgjaldskjörum bankans í tveim atriðum, fyrst og fremst því, að bankinn greiði ekki gjald af hinum málmtrygðu seðlum, og í öðru lagi, að afgjaldið sje lækkað nokkuð af þeim ótrygðu seðlum, sem eru yfir 7 milj. kr.

Um fyrra atriðið er þess að geta, að það er mikilsvert fyrir álit bankans og seðla hans, að þeir sjeu sem best málmtrygðir. Þess vegna er ekki rjett að hafa í lögum ákvæði, sem draga úr hvötinni til að tryggja þá, enda er ósann-

gjarnt í sjálfu sjer, að bankinn greiði vexti í rikissjóð af gulltrygðum seðlum, því að gullið liggur hjá honum vaxtalaust.

Um síðara atriðið skal tekið fram, að það sýnist ekki rjett að láta bankann borga í rikissjóð alla forvöxtu sína af neinum seðlum, því að seðlaútgáfunni fylgir kostnaður og áhætta nokkur við að lána seðlana út. Hinsvegar virðist rjett að láta bankann borga svo báa vöxtu af þessum hluta hinna útgefnu seðla, að hann hafi enga freistingu til að gefa út meira af seðlum en viðskiftin þurfa. Þetta meðalhóf virðist ratað með ákvæði gr., því að seðlaprentun og endurnýjun er talið að kosti sem næst 1% af seðlaupphæðinni í krónum, og fyrir áhættu virðist ekki ósanngjarnt að ætla 1%.

3. gr. þarfnast ekki skýringa.

(C. I. 1).

Nd.

20. Tillaga

til þingsályktunar um skipun nefndar til að gera tillögur um sparnað á útgjöldum rikissjóðs.

Flutningsmenn: Pjetur Ottesen, Þórarinn Jónsson, Jón Sigurðsson,
Hákon J. Kristófersson og Pjetur Þórðarson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skipa 7 manna nefnd til að athuga og gera tillögur um fækkun embætta og opinberra starfsmanna rikisins, svo og frekari sparnað í útgjöldum rikissjóðs.

Greinargerð.

Þar sem nú er svo háttáð, að mikill hluti af tekjum rikissjóðs gengur til þess að greiða laun og dýrtiðaruppbætur til embættismanna og starfsmanna rikisins, og hins vegar útlit fyrir að tekjur rikissjóðs gangi mjög til þurðar, þá virðist nauðsyn bera til, að athugað sje grandgæfilega, hvort ekki sje vegur til að fækka að einhverju leyti eða sameina embætti rikisins og draga úr útgjöldum þess á annan hátt.

(C. II. 1).

Sp.**21. Tillaga**

til þingsályktunar um skipun nefndar til að rannsaka fjárhagsástæður ríkissjóðs og gera tillögur út af því.

Flutningsmenn: Sveinn Ólafsson, Sigurjón Friðjónsson, Þorleifur Jónsson, Stefán Stefánsson, Guðmundur Ólafsson og Einar Árnason.

Alþingi ályktar að skipa 5 manna nefnd til að rannsaka fjárhagsástæður ríkisins og gera tillögur um sparnað á ríkissfje, svo sem með niðurlagningu miður nauðsynlegra embætta, sameiningu þeirra opinberu starfa, sem samrímánlegir eru, niðurfærslu skrifstofukostnaðar ýmsra opinberra stofnana, burtfellingu eða niðurfærslu verðstuðulsuppbótar, þar sem hún er eigi lög-mælt, m. m.

Ástæður.

Það er alkunna, að mjög mikil fjárkreppa er hjer á landi nú, bæði hjá einstaklingum og einnig hjá ríkissjóði.

Úr þessari kreppu verður eigi frá voru sjónarmiði bætt, nema með hinum ýtrasta sparnaði á öllum sviðum.

Eins og nú standa sakir má heita, að kostnaðurinn við stjórn landsins, embætti og sýslanir gleypi þær tekjur, sem hægt er að vona að fáist inn, og sama sem ekkert verði eftir til framkvæmda i landinu. Þetta er óviðunandi ástand, og því viljum vjer leggja til, að rækilega sje rannsakað, hvort eigi er unt að spara að mun eitthvað af því fje, er nú gengur til embætta og sýslana.

Ætlumst vjer til að nefnd sú, er skipuð verði, taki sem fyrst til starfa, svo að einhver árangur mætti verða af starfi hennar nú þegar á þessu þingi, þótt vjer hins vegar búumst við, að því verði eigi lokið að fullu fyrir þinglok.

(B. I. 1).

Nd.**22. Frumvarp**

til laga um að fella niður prentun á umræðuparti Alþingistiðindanna.

Flutningsmenn: Einar Þorgilsson, Hákon Kristófersson, Jón A. Jónsson, Jón Sigurðsson, Jón Þorláksson, Ól. Proppé, Pjetur Ottesen, Pjetur Þórðarson, Sig. Stefánsson, Þorl. Guðmundsson og Þórarinn Jónsson.

1. gr.

Pangað til öðruvisi verður ákveðið skulu ákvæði 52. gr. laga nr. 29

frá 3. nóv. 1915, um þingsköp Alþingis, einungis koma til framkvæmda að því er snertir þingskjöl og atkvæðagreiðslur um þau.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Greinargerð.

Vegna núverandi fjárkreppu og örðugs fjárhags ríkissjóðs og landsmanna ber brýna nauðsyn til að spara svo sem unt er öll útgjöld úr ríkissjóði, og þó einkum þau útgjöldin, sem ekki miða að neinu leyti til viðhalds eður viðreisnar atvinnuveganna. Meðal þeirra útgjaldaliða ríkissjóðs, sem brýnust þörf virðist að lækka, er alþingiskostnaðurinn, er mun hafa orðið um 355 þús. kr. árið 1921. Þar af er talið, að prentun umræðuparts Alþingistiðindanna hafi numið rúmum 50 þús. kr., að meðtöldum pappir í hann og öðrum kostnaði, er leiðir beint af prentun þessa parts. Þykir einsætt, að rjett sje að spara þennan kostnað að svo vöxnu máli, en núverandi lög um þingsköp Alþingis mæla svo fyrir, að umræður þingdeildanna og sameinaðs Alþingis skuli prenta í Alþingistiðindunum, og verður þessi kostnaður því ekki sparaður nema lagaboð komi til, og í því skyni er frv. fram komið.

(B. II. 1).

Ed.

23. Frumvarp

til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði.

Flutningsmenn: Einar Arnason og Guðjón Guðlaugsson.

1. gr.

Prestsmata sú, sem goldin hefir verið af Grund í Eyjafirði, 2 hundruð á landsvisu, og greidd hefir verið til prestanna í Grundarprestakalli og Akureyri, leggist hjer eftir til Grundarkirkju, henni til viðhalds framvegis, í fyrsta sinn vorið 1922.

2. gr.

Prestunum í Grundarprestakalli og Akureyri sje bættur úr prestlauna-sjóði sá tekjumissir, er þeir biða samkv. 1. gr.

Greinargerð.

Grundarkirkja var bygð á árunum 1904 og 1905. Þá átti hún tæplega 2000 krónur í sjóði, en byggingarkostnaðurinn nam alls 26000 krónum, þar með

talið orgel o. fl. Varð því að taka kirkjunnar vegna stórt lán, eður um 24000 krónur, til þess að standast kostnaðinn við bygginguna. Það var því fyrirsjáanlegt, að kirkjan sjálf mundi seint geta galdið að fullu byggingarkostnaðinn; en þar sem óumflýjanlegt var að byggja upp kirkjuna, sem að gerð og öllu útliti var mjög hrörleg og á eftir tímanum, var eigandi hennar neyddur til að framkvæma verkið, því vansalaust gat ekki heitið, hvorki fyrir hann eða landið í heild sinni, að láta kirkjuna hanga uppi, enda var hún ein af elstu kirkjum hjer nærlendis. En það var líka fleira, sem gerði það að verkum, að eigandi Grundar færðist þetta í fang. Bæði honum og fleirum hafði sýnst, að skaðlaust mundi vera að fækka kirkjum hjer í Eyjafirði, sem eru alls 7, handa um 1100 sálum, og að gera Inn-Eyjafjörðinn að einu prestakalli, sem nú er þegar búið, og var þá búið við að Grundarsókn stækkaði og að Miklagarðssóknin sameinaðist. Þetta með öðru fleiru varð þess valdandi, að Grundarkirkja var höfð stærri en annars, enda var það líka nauðsynlegt, til þess að geta bygt hana í þeim byggingarstýl, sem hún er, svo hún gæti fullnægt þeim kröfum, er siðaðar þjóðir gera um kirkjur sínar, og svo er að sjá, að eiganda Grundar hafi tekist það, því kirkjan á Grund hefir alment verið álitin fegursta kirkja landsins, og skal því til sönnunar tilfært það, sem prófastur sjera Geir Sæmundsson skrifar í visitatíu dags. 24. ágúst 1907, þar sem hann lýsir kirkjunni mjög nákvæmlega og endar með þessum orðum: »Eflaust mun mega telja kirkju þessa hina fegurstu og skrautlegustu á landi hjer. Er hún sannkölluð fyrirmynd bæði að fegurð og smekkvísi allri«. Sömu leiðis standa í sjóðbók kirkjunnar, eftir fyrverandi biskup Þórhall Bjarnarson, er hann á yfirreið sinni 31. júlí 1910 skoðaði Grundarkirkju, þessi orð: »Kirkjan er hið dýrðlegasta guðshús, jafnagætlega útbúin og umgengin bæði að innan og utan«.

Þess skal líka getið, að þegar Magnús Stephensen landshöfðingi kom til Akureyrar, úr þingmannaförinni 1906, fór hann fram að Grund, til að skoða kirkjuna þar, og eftir að hafa skoðað hana mjög nákvæmlega, sagði hann, um leið og hann gekk frá altarinu niður á kirkjugólfið, þessi eftirtektarverðu orð: »Jeg sje ekkert sem vantar, og jeg sje heldur engu ofaukið«. Þessi maður var einn af okkar vitrustu mönnum á þeirri tíð og mælti ekki annað en góðar ástæður voru fyrir.

Margir ferðamenn hafa komið að Grund, og koma enn árlega, til að skoða kirkjuna, bæði útlendir og innlendir, og má fullyrða, að hún er þjóðinni til sóma. En það þarf meira til að halda henni forsvaranlega við. Það þarf með einhverju móti að auka tekjur hennar að mun, ef hún á ekki að fynast meira en góðu hófi gegnir; því að það virðist ekki sanngjörn krafa, að ætlast til þess, að eigandi Grundar leggi kirkjunni árlega stóra fúlgu henni til viðhalds, í viðbót við hina stóru upphæð, sem gekk til byggingarinnar, og því síður, þar sem hann, með öðru fleiru, bygði kirkjuna með þessari stærð og prýði í því augnamiði að greiða fyrir prestakallasameiningunni og sóknaskipuninni í Eyjafirði, til hagsmuna fyrir prestlaunasjóð.

Árið 1920 var kirkjan öll máluð utan, að undanteknum turnkúplunum, sem eru lagðir með járn, og því ekki brýn nauðsyn á að mála í þetta sinn. Þetta kostaði um 1300 krónur, en tekjur kirkjunnar hafa árin 1909—1920 verið frá 120 til 130 krónur á ári eftir þeim lögum, sem voru í gildi á þessu tímabili. Áður voru tekjurnar talsvert meiri eftir eldri lögum, eða um 160 krónur árlega, og

hefðu nú á síðari tímum, þegar verðlagsskrá hækkaði, numið hjer um bil fjórfaldri upphæð, ef eldri gjaldalögin hefðu verið í gildi. Löggjafarvaldið hefir þannig orðið þess valdandi, með lögum frá 1909, að Grundarkirkja er svo fjárhagslega illa stödd, að hún getur ekki af eigin ramleik staðið straum af sjálfri sjer. Það sýnist því ekki eiga illa við, að löggjafarvaldið bæti nú úr þessu og auki tekjur kirkjunnar, með því að lögleiða, að prestsmatan af Grund hjer eftir falli til kirkju þessarar, henni til viðhalds í framtíðinni, og því heldur, þar sem upphæð mótunnar er afgjald af kirkjujörðinni Finnastöðum, sem er ein af jörðum þeim, er liggja innan Grundartorfunnar. Meðfylgjandi frumvarp fer því ekki fram á annað en að kirkjan á Grund fái að halda eignum sínum framvegis. Það virðist líka í meira lagi ósanngjarnt, að eigandi Grundartorfunnar verði neyddur til af sínum efnum að halda kirkjunni við og leggja henni til, það sem árlega þarf með, og fá í staðinn um 125 krónur, eins og verið hefir undanfarið, og greiða þar á ofan prestsmötu, sem á seinni stríðsárunum hefir samkvæmt verðlagsskrá numið frá 321 til 528 krónum. Sýnilegt er, að verðlagsskrá muni nú fara stórlækkandi og verða lík sem á árunum 1900—1915; þá var matan um 130 kr. Verður þá ekki mjög tilfinnanlegt fyrir prestlaunasjóð að endurgjalda hlutaðeigandi prestum þennan tekjumissi.

Fyrir tveim árum síðan spurðist kirkjueigandi fyrir um það á almennum safnaðarfund, hvort söfnuðurinn vildi ekki taka við kirkjunni og fjárhaldi hennar, ef hún yrði afhent skuldlítill eða jafnvel skuldlaus, en því var neitað af þeim ástæðum, að það mundi auka útgjöld safnaðarins fram yfir það, sem lög og venja væri til.

Afskrift af tveim visitatium prófasts Geirs Sæmundssonar frá 1919 og 1921 fylgja hjer með, sem báðar láta í ljósi, að nauðsynlegt sje, að kirkjan eignist einhverja tekjugrein sjer til viðhalds, og tilnefnir í því falli prestsmötuna af Grund sem framtíðar tekjugrein.

Að endingu skal þess getið, að skuld Grundarkirkju var við árslok 1920 kr. 35971,73, þegar búið var að mála hana utan. Ekki hefir verið hægt að vátryggja kirkjuna vegna efnaskorts, og er þó mikið í hættu, því hún er nú, sam-anborið við aðrar nýjar byggingar, að minsta kosti 100000 króna virði.

Eftirrit af visitatíu prófasts 22. júní 1919.

Ár 1919, sunnudaginn 22. júní, var Geir prófastur Sæmundsson staddur að Grund í Eyjafirði á visitatíuferð.

Viðstaddir voru kirkjueigandinn og sóknarnefndin öll. Umgengni öll á kirkjunni er enn sem fyrri svo sem best má verða, og má svo segja, að þetta veglega hús haldi sjer að innan að öllu leyti sem nýtt væri. Enn ber ekkert á því, að skraut kirkjunnar og skíru litir hafi í nokkru látið á sjá, og sama er að segja um alt verk á henni að innan.

Þar hefir ekkert undist eða aflagast, en helst að öllu leyti í sínum föstu og tryggu skorðum. Að utan er kirkjan orðin mjög þurfandi fyrir málningu, þar sem heita má, að málið sje að miklu leyti farið af portinu og suðurstafni, og einnig mikið farið að láta á sjá á austurhlíð. Verður það að teljast nauðsynlegt, viðhaldsins vegna, að útvega mál á kirkjuna, þegar eitthvað um hægist með verð á þeirri vöru, á hvern hátt sem því verður komið í framkvæmd. Raunar eru hjer miklir erfiðleikar á, þar sem kirkjan á ekkert fje fyrir hendi og kirkjueig-

andi tregur til að leggja henni meira fje en hann hefir þegar gert. Væri óskandi að kirkjan eignaðist einhverja tekjugrein, sjer til viðhalds í framtíðinni, t. d. prestsmötuna, sem greidd er árlega af Grund í prestlaunasjóð.

Trjen í kringum kirkjuna eru flestöll með góðu lífi, og verða með ári hverju meiri þrýði.

Skrúði kirkjunnar er vel hirtur, og öll orna- og instrumenta eftir þörfum.

Grafreiturrinn er í góðu lagi og vel umgirtur. Nokkur leiði eru óuppgerð, vegna þess, hve frost hefir farið seint úr jörðu, en verða gerð upp fljótlega.

Gerðabók sóknarnefndar var skoðuð og á hana ritað.

Fleira ekki fyrir tekið. Visitatiunni lokið.

Geir Sæmundsson.

Júlíus Ólafsson.

Pjetur Ólafsson.

M. Sigurðsson.

I. Hallgrímsson.

Rjett eftirrit eftir visitatiubók Eyjafjarðar-prófastsdæmis vottar

Akureyri, 1. febrúar 1922.

Geir Sæmundsson.

Eftirrit af visitatiu prófasts 6. sept. 1921.

Ár 1921, 6. sept., var prófastur Geir Sæmundsson staddur á Grund á visitatiuferð. Viðstaddir voru sóknarprestur, kirkjueigandi og sóknarnefndin.

Kirkjan er ágætlega umgengin og alt útlit hennar að innan jafnfagurt og fullkomið sem áður hefir verið. Eins og tekið var fram í síðustu visitatiu, var kirkjan að utan orðin mjög þurfandi fyrir málningu, og hefir hún nú öll verið tvímáluð að utan, nema kúplarnir á turninum, sem enginn hefir treyst sjer að fást við. Hefir málningin kostað eigandann ca. 1300 krónur, og er þar sjón sögu rikari um það, hve mikil nauðsyn er á því fyrir kirkjuna að eignast einhverja tekjugrein sjer til viðhalds, þar sem hinar árlegu tekjur hennar eru svo litlar, að þær hrökkva engan veginn henni til viðhalds. Þessi nauðsyn er því bersýnilegri, þar sem kirkna-sameiningarmálið hjer í prestakallinu virðist þá fyrst vera komið á heilbrigðan grundvöll, að fjárhag Grundarkirkju sje svo komið, að mönnum ekki af fjárhagslegum ástæðum sje gerður ógreiðari aðgangur að Grundarkirkju en öðrum kirkjum hjer í firðinum, eins og prófastur hefir nánar gert grein fyrir í brjeft sínu til biskupsins frá 7. júlí síðastl., út af sameiningu Miklagarðs og Saurbæjarkirkna.

Trjen í kringum kirkjuna standa mjög vel, verða með hverju ári til meiri ánægju og þrýði.

Kirkjugarðurinn er ágætlega umgenginn, og þau trje, sem hafa verið gróðursett í hann, hafa þroskast vel.

Girðingin heldur sjer allvel; þó eru í henni nokkrir staurar, sjerstaklega á suðurhlíð, farnir að losna að neðan.

Girðingin þarf að málást.

Gerðabók sóknarnefndar og sjóðbók kirkjunnar voru athugaðar og á þær ritað.

Sóknarnefnd telur söfnuðinn vel ánægðan með hinn nýja prest sinn. Fleira ekki fyrir tekið. Visitatiunni lokið.

Geir Sæmundsson. Gunnar Benediktsson. Í. Hallgrímsson. Júlíus Ólafsson.

Pjetur Ólafsson. M. Sigurðsson.

Rjett eftirrit eftir visitatiubók Eyjafjarðar prófastsdæmis voltar

Akureyri, 1. febrúar 1922.

Geir Sæmundsson.

(B. III. 1).

Nd.

24. Frumvarp

til laga um sjerstakar dómþinghár í Viðvíkur- og Hólahreppum í Skagafjarðarsýslu og Blönduós- og Torfalækjarhreppum í Húnavatnssýslu.

Flutningsmenn: Jón Sigurðsson og Þórarinn Jónsson.

Viðvíkur- og Hólahreppur í Skagafjarðarsýslu og Blönduós- og Torfalækjarhreppur í Húnavatnssýslu skulu vera sjerstakar dómþinghár, og skulu þingstaðirnir vera að Viðvík, Hólum, Blönduósi og Torfalæk.

Greinargerð.

Þingstaður Hóla- og Viðvíkurhreppa er nú fyrir báða hreppana í Viðvík og þingstaður Blönduós- og Torfalækjarhreppa er á Blönduósi. Íbúar Hólahrepps og Torfalækjarhrepps una þessu illa og þykir óviðkunnanlegt að sækja manntalsþing utan hrepps síns. Því virðist og eigi verða neitað, að fyrst hrepparnir eru sjerstakir í öllu því, er lýtur að eiginlegum hreppamálum, svo sem fátækraframtærslu, vegum o. fl., þá sje eðlilegast, að þeir sjeu einnig sjerstakar dómþinghár. Og undir öllum kringumstæðum virðist ástæðulaust að fara ekki að óskum hreppsúa í þessum efnum.

(C. III. 1).

Nd.**25. Tillaga**

til þingsályktunar um skipun viðskiftamálanefndar.

Flutningsmenn: Þorsteinn Jónsson, Sveinn Ólafsson, Gunnar Sigurðsson,
 Þorleifur Jónsson, Eiríkur Einarsson, Stefán Stefánsson og
 Þorleifur Guðmundsson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skipa 7 manna nefnd til að rannsaka, athuga og gera tillögur um, hvort tiltækilegt sje og á hvern hátt tiltækilegast:

1. Að hefta röggssamlega innflutning varnings, sem þjóðin getur án verið.
2. Að koma sölu afurða landsins undir eina stjórn og eftirlit ríkisstjórnarinnar um það, hvernig andvirði þeirra sje varið.
3. Að taka til meðferðar önnur viðskiftamál, ef verkast vill.

Ástæður.

Það er ljóst, að fjárþröng sú, sem nú er svo almenn hjer í landi, stafar fyrst og fremst af því, að þjóðin hefir keypt og kaupir meira af útlendum varningi en sem svarar andvirði útfluttrar vöru. Til þess að rjetta við hag þjóðarinnar og bæta úr viðskiftahallanum virðist eina örugga ráðið að takmarka svo innflutninginn, að útfluttar vörur nemi hærra verði en þær innfluttu og að andvirði útfluttra vara komi þjóðinni að fullu gagni. Eins og nú horfir við, virðist þetta tæpast geta orðið, nema með röggssamlegri aðstoð ríkisstjórnarinnar.

Jafnframt nefndum viðskiftahömlum virðist einnig óþjákvæmilegt að athuga, hvernig fara beri með gengismun, þjóðinni í óhag, sem í reyndinni er kominn á íslenskan verðmiðil.

(C. IV. 1).

Nd.**26. Tillaga**

til þingsályktunar um tölu ráðherra.

Flutningsmenn: Jón Þorláksson og Pjetur Ottesen.

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að leggja það til við Hans Hátignskonunginn, að ráðherrar verði fyrst um sinn einungis tveir að tölu.

Greinargerð.

Þegar stjórnin fluttist inn í landið 1904 var æðsta stjórn landsins falin 2 mönnum, ráðherra og landritara. Þessi tilhögun hjelst til 1917, þegar fyrsta þriðmenningsstjórnin var mynduð. Síðan hafa jafnan verið þrír ráðherrar, þar til nú að sameinuð hafa verið tvö embættin um stundarsakir eftir fráfall Pjeturs heitins Jónssonar atvinnumálaráðherra.

Það virðist engan veginn vera ofællun tveim nýtum og starfhæfum mönnum að hafa á hendi æðstu stjórn landsins, eins og var frá 1904—1917. Hinsvegar er nú brýn þörf á að spara öll ónauðsynleg útgjöld, jafnt af hálfu ríkisins, sveitarfélaga og einstaklinga, og er það ljóst, að þing og stjórn verða að ganga miklu lengra í kröfum sínum um sparnað en nokkru sinni fyr. En þá er það ekki nema eðlileg krafa landsmanna, að byrjað verði á því að færa niður kostnaðinn við alþingishaldið og við hina æðstu stjórn landsins, sem vaxið hefir mjög á síðari árum.

Sennilega eru skiftar skoðanir manna um það, hvort heppilegra sje að taka upp aftur gömlu tilhögunina með einum ráðherra og landritara, eða að hafa tvo ráðherra og engan landritara. En þess verður að gæta, að til þess að gamla tilhögunin verði tekin upp, mun þurfa lagasetningu og jafnvel stjórnarskrárbreytingu, en að fækka ráðherrum úr 3 í 2 er á valdi konungs samkvæmt 11. gr. stjórnarskrárinnar.

(B. IV. 1).

Nd.

27. Frumvarp

til laga um heimild til sölu þjóðjarðarinnar Sauðár.

Flutningsmaður: Jón Sigurðsson.

Atvinnumálaráðherra er heimilt að selja Sauðárkrókshreppi þjóðjörðina Sauða í Skagafjarðarsýslu, að undanskilinni verslunarlóðinni eins og hún er ákveðin með lögum nr. 51, 28. nóv. 1919, fyrir það verð, sem dómkvaddir, óvilhallir menn meta, og með þeim borgunarskilmálum, sem gilda um aðrar þjóðjarðir.

Greinargerð.

Eins og kunnugt er, er Sauðárkrókskaupún byggt úr eða í landi þjóðjarðarinnar Sauðár. Kaupún þetta er nú orðið töluvert fjölment, og með því að sjávarútvegur verður ekki rekinn þar nema tiltölulega skamman hluta af árinu, má teljast ógerningur fyrir verkamenn að ælla sjer að lifa á sjávarútvegi ein-

göngu. Almenníngur verður því að afla sjer nokkurra tekna á annan hátt, en þar er ekki um margt að velja. Að sönnu er nokkra vinnu að hafa hjá kaupmönnum og kaupfelagi hjeraðsins, sjerstaklega við afgreiðslu skipa, en að því fráskildu er naumast um annað að gera en einhvers konar landsnytljar eða jarðarafnot. Þetta hefir orðið til þess, að fjölmargir íbúar kaupsins hafa komið sjer upp litlum fjárstofni og margir hafa 1 kú, en ef kaupsbúar eiga ekki ráð á umræddri jörð, er mjög erfitt fyrir þá að framsleyta þessum fjenaði, vegna þess að sú jörðin, sem í raun rjettri er sú einasta, sem líkindi eru til að kaupsbúar geti fengið leigð afnot af, hefir fyrir skömmu verið seld svo háu verði, að hinir nýju eigendur verða eigin hagsmuna vegna að selja afnot jarðarinnar herra verði en svo, að kaupsbúar geti undir risið. Sauðá er ekki stór jörð, en sauðbeit er þar góð, engi töluverð og kúahagar sæmilegir. Ábúandi jarðarinnar er við aldur, en hefir lífstíðarábúð, og vitaskuld haggar væntanleg sala ekki rjetti hans í neinu.

(B. V. 1).

Nd.

28. Frumvarp

til laga um skifting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi.

Flutningsmaður: Þórarinn Jónsson.

1. gr.

Austur-Húnavatnssýsla og Vestur-Húnavatnssýsla skulu vera kjördæmi hvor út af fyrir sig og kjósa 1 þingmann hvor.

2. gr.

Lög þessi koma til framkvæmda næst þegar almennar kosningar til Alþingis fara fram.

Astæður.

Eins, og kunnugt er, er nú flestum þeim sýslum landsins, sem nú er fjárhagslega skift í 2 sýslufjelög, einnig skift í 2 kjördæmi. Eru þannig ekki eftir nema Húnavatnssýslur og Gullbringu- og Kjósarsýsla sem tvímenningskjördæmi.

Það leiðir af sjálfu sjer, að þegar sýslum er fjárhagslega skift, þá verða áhugamálin einatt alt önnur eða ólík í hvorum hlutanum. Þá vill hvor um sig búa og hlúa sem mest að sínu og í öllu vera einn um sín mál.

Hvað það snertir, að kjördæmaskiftingarmálið alt liggi nú fyrir dyrum, þar sem stjórninni hefir verið falið að undirbúa það og leggja fyrir Alþingi, þá sýnist þó heldur ekki frá því sjónarmiði neitt vera þessu til fyrirstöðu. Því að þótt tillögur stjórnarinnar um kjördæmaskiftingarmálið á sínum tíma gengju í þá

átt, að stækka kjördæmin og viðhafa hlutfallskosningar, og þótt þær yrðu samþykktar af Alþingi, þá raskar það ekki meira í þessum kjördæmum en öðrum einmenningskjördæmum. Kostnaður frá hálfu ríkissjóðs er hér enginn; ekkert annað en sjálfsögd tillátssemi við kjósendur.

(C. IV. 2).

Ad.

29. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um tölu ráðherra.

Frá Jakob Möller.

Fyrir

«að ráðherrar . . . að tölu»

komi:

að ráðherra verði fyrst um sinn einungis einn.

(C. V. 1).

Ad.

30. Tillaga

til þingsályktunar um innlenda skiftimynt.

Flutningsmaður: Magnús Jónsson.

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að hlutast til um, að slegin verði hið bráðasta skiftimynt til innanlandsnotkunar.

Greinargerð.

Á undanförunum tíma hefir gert vart við sig hér í höfuðstaðnum, og vafalaust víðar um landið, hið mesta vandræðaástand, vegna þess að skiftimynt hefir svo að segja horfið af sjónarsviðinu, nema helst koparpeningar. Er þetta bagalegt mjög báðum aðiljum, þeim sem kaupir og þeim sem selur. Menn skulda smáupphæðir úti um hvippinn og hvappinn, af því að þeir geta ekki fengið aura til baka, eða neyðast til þess að kaupa meira eða minna en þeir hefðu óskað. Frímerki, skrifaðir smámiðar og annað slíkt gengur manna á milli og á að heita gjaldmiðill. Bagalegast er þetta fyrir verslanir og aðra þá, sem mikil smáviðskifti hafa, og þess munu dæmi, að t. d. aðgöngumiðar að samkomum sjeu seldir dýrar en annars vegna þess, að ekki má standa á öðru en krónu.

Þetta ástand hefir skapast við það, að menn hafa flutt úr landi þá mynt, sem þar gengur og ekki er of óþægileg til flutnings, bæði vegna þess, að menn hafa ekki fengið upphæðir yfirfærðar á annan hátt og svo til þess að spara gengismun. Og einfalt ráð til þess að kippa þessu í lag er því það, að slegin sje sjerstök smámynt, tleyringar og tuttugu-og-fimmeyringar, sem gangi manna á milli og sje löglegur gjaldeyrir innanlands, en freistingin á hinn bóginn engin nje möguleikinn að hafa gagn af því, að flytja þá úr landi. — Krónu-mynt með sama hætti mundi og sjálfsagt vera flestum kærkomnari en krónu-seðlarnir, sem oft og einatt eru alt annað en vel útlitandi.

(B. VI. 1).

Nð.

31. Frumvarp

til laga um sameining Dalasýslu og Strandasýslu.

Flutningsmaður: Magnús Pjetursson.

1. gr.

Dalasýsla og Strandasýsla skulu vera eitt lögsagnarumdæmi, og nefnist það Dala- og Strandasýsla.

2. gr.

Landsstjórnin hlutast til um, að embættasameining sú, sem gert er ráð fyrir í lögum þessum, komist á svo fljótt, sem kostur er á.

Ástæður.

Samhljóða frumvarp bar stjórnin fram á Alþingi 1919. Læt jeg mjer því nægja að vísa til greinargerðar þeirrar, er því þá fylgdi og er að finna á þskj. 22 1919.

(A. XI. 2).

Nð.

32. Nefndarátt

um frumvarp til laga um skattmat fasteigna.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og fellst á þá skoðun stjórnarinnar, að rjett sje að skipa með sjerstökum lögum mati á þeim fasteignum, sem ekki hafa verið metnar í allsherjarfasteignamati.

Nefndin er einnig fyllilega samþykkt því, að kostnaður við matið sje sparaður sem mest. Fyrir því fellst nefndin á, að rjett sje að fela matið í sveitum og sjávarþorpum úttektarmönnum eða 2 mönnum öðrum, er sýslumaður nefnir til, en vill ekki einskorða það við úttektarmenn. Bæði verður matið á þann hátt framkvæmt með langsamlega minstum kostnaði, og auk þess svo litið um nýbyggingar og endurbætur fasteigna úti um land, að litlu getur munað á skattinum þar til allsherjarfasteignamat fer fram.

Hinsvegar getur nefndin ekki fallist á, að þetta fyrirkomulag sje heppi-legt í kaupstöðunum, og það af þessum ástæðum:

1. Að í kaupstöðunum, og þá sjerstaklega í Reykjavík, verða mörg hundruð fasteignir metnar milli þess sem allsherjarfasteignamat fer fram, og því hætt við, að samræmi matsins yfirleitt geti raskast til verulegra muna, ef aðrir en hinir lögskipuðu fasteignamatsmenn framkvæma matið.
2. Að nefndin telur síður en svo nokkurn sparnað að því fyrir rikissjóðinn, að aðrir en hinir lögskipuðu fasteignamatsmenn framkvæmi matið í kaupstöðunum.

Nefndin gerir ráð fyrir, að undirfasteignamat snefndir í kaupstöðum meti til jafnaðar 3 hús á dag. Verður þá kostnaður undirmatsnefnda 7 kr. á hús. Kostnað yfirmatsnefnda áætllar nefndin 40% af kostnaði undirmatsnefnda, eða um 3 kr., og allan kostnaðinn 10 kr. á hús, en samkvæmt frumvarpinu verður matskostnaðurinn í því nær öllum tilfellum 12 kr. á hús, því það mun undantekning, að fasteignamat á húsi sje undir 4000 kr.

Af framangreindum ástæðum ræður nefndin háttvirtri deild til að samþykkja frumvarpið með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. 1. gr. orðist svo:

Fasteignir allar, sem meta þarf til skatts þangað til allsherjarskattmat fer fram, skulu utan kaupstaða metnar af úttektarmönnum eða 2 mönnum, sem sýslumaður nefnir til, hvort sem ástæðan til matsins er sú, að eignin er ekki tekin í gildandi fasteignamat eða að endurmat fer fram.

Í kaupstöðum skal matið framkvæmt af hinum lögskipuðu fasteignamat snefndum.

2. Við 3. gr.

Á eftir »virðingarmenn« komi:
utan kaupstaða.

Neðri deild Alþingis, 21. febr. 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Jón A. Jónsson,
fundaskr. og frsm.

Jakob Möller.

Jón Baldvinsson.

Þorl. Guðmundsson.

(B. VII, 1).

Nd.

33. Frumvarp

til laga um fjárhagsár rikissjóðs.

Flutningsmaður: Jón Þorláksson.

Tímabilið frá 1. jan. 1924 til 31. mars 1924 skal teljast eitt fjárhagsár. Þar eftir telst fjárhagsár rikissjóðs frá 1. apríl hvers árs til 31. mars næsta ár.

Greinargerð.

Eins og nú er háttað um fjárhagsár rikissjóðs, sem er almanaksárið, og samkomutíma Alþingis, sem er 15. febr. ár hvert, liða nærfelt 3 ársfjórðungar frá því að fjárlög eru fullsamin og til þess er þau ganga í gildi. Á þessa 3 ársfjórðunga falla nærfelt allar verklegar framkvæmdir heils árs, og á því tímabili tilfalla svo að segja allar útflutningsafurðir ársins. Öll afkoma hins liðandi árs í verslun og atvinnuvegum er því óþekt og að ýmsu leyti ófyrirsjáanleg þegar fjárlög næsta árs eru í smiðum. En þá gefur það að skilja, að öll afkoma atvinnuveganna á því ári, sem verið er að semja fjárlög fyrir, er gersamlega hulin. Þess vegna hljóta allar áætlanir um tekjuliði fjárlaganna að verða mestmegnis getgátur einar, og Alþingi hlýtur að vera í mjög mikilli óvissu um það, hve miklar verklegar framkvæmdir það má ætla rikissjóði á fjárhagsári því, sem fjárlögin eiga að gilda fyrir.

Annar ókostur fylgir því og, að láta þannig framkvæmdatímabil heils árs vera á milli þingtímans og fjárhagsárs þess, sem fjárlög þingsins eiga að gilda fyrir. Hann er sá, að þetta eykur mjög líkurnar fyrir fjárveitingum í fjáraukalögum. Þetta stafar annarsvegar af því, að ástæður geta hafa breyst á hinum langa tíma frá því fjárlög liðandi ársins voru samin og þar til þau gengu í gildi, og getur því verið fram kominn nauðsyn fyrir fjárveitingar, sem ekki var fyrirsjáanleg þegar fjárlögin voru samin; slíkar fjárveitingar verða þá venjulega teknar upp í fjáraukalög á því þingi, sem starfar í byrjun fjárhagsársins, en of seint þá að draga úr öðrum fjárveitingum fjárlaganna til að jafna þann halla. Hins vegar má og búast við því, enda nokkur reynsla þar um fengin, að bæði einstakir menn og hjeruð, sem telja sig þurfa einhverra fjárramlaga úr rikissjóði, sæki það allfast að fá veitingarnar teknar upp í fjáraukalög, svo að til nota eða framkvæmda geti komið á því sama ári, fremur en að fá þær teknar upp í fjárlög og biða eftir þeim til næsta árs. En miklar veitingar í fjáraukalögum eru hættulegar fyrir fjárhag rikissjóðs, og er því nauðsynlegt að finna og taka upp slíka tilhögun, að til aukafjárveitinga þurfi sem minst að koma.

Tiltækilegast virðist að ráða bót á þessum annmörkum núverandi tilhögunar með því að láta fjárhagsárið byrja rjett um þinglokin, eða laust eftir þau. En til þess þarf annaðhvort að breyta fjárhagsárinu eða þingtímanum

eða hvorutveggja. Hjer er stungið upp á að láta fjárhagsárið byrja 1. apríl. Þá eru ársfjórðungaskifti, og er það að sumu leyti hentugt. Framkvæmdir ársins eru þá ekki byrjaðar að neinu ráði, og því engir verulegir annmarkar á tilhöguninni að því er snertir reikningsskil fyrir framkvæmdum ríkissjóðs. En það mundi valda allmiklum óþægindum í þessu efni, ef fjárhagsáramótin væru seinna að vorinu eða sumrinu.

Tíminn frá 15. febr., sem nú er samkomudagur Alþingis, og til 1. apríl mun þykja nokkuð naumur til afgreiðslu og staðfestingar fjárlaganna, og þyrfti þingið því að koma saman nokkru fyr en nú er. Samkvæmt 31. gr. stjórnarskrárinnar getur konungur kvatt reglulegt Alþingi saman hvenær sem er á tímabilinu frá 1. jan. til 15. febr. án þess að lagaboð komi til, og hefir því ekki þótt þörf á að taka neitt ákvæði um breytingu á samkomutíma Alþingis upp í þetta frumvarp.

Til þess að koma breytingunni á, má annaðhvort byrja með einu fjárhagsári, er taki yfir 5 ársfjórðunga, eða þá byrja með fjárhagsári, er taki einungis yfir einn ársfjórðung. Fyrnefnda aðferðin virðist naumast vera samrýmanleg við 38. gr. stjórnarskrárinnar, því að þá yrði að halda eitt reglulegt þing, án þess að fjárlög yrðu afgreidd frá því, og þess vegna er hjer stungið upp á að telja tímabilið 1. jan. til 31. mars 1921 eitt fjárhagsár, og yrðu þá fjárlög fyrir það tímabil samin á Alþingi 1923.

(B. VIII. 1).

Nd.

34. Frumvarp

til laga um kosning þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað og skifting Gullbringu- og Kjósarsýslu í tvö kjördæmi.

Flutningsmaður: Einar Þorgilsson.

1. gr.

Hafnarfjarðarkaupstaður skal vera sjerstakt kjördæmi og hafa 1 alþingismann. Þegar þannig hefir bætst við 1 þingmaður, skal neðri deild Alþingis skipuð 29 þingmönnum.

2. gr.

Gullbringu- og Kjósarsýsla skal vera 2 kjördæmi, og kys hvor sýslan um sig 1 þingmann.

3. gr.

Lög þessi koma til framkvæmda næst þegar almennar kosningar til Alþingis fara fram.

Ástæður.

Þegar þingmönnum var fjölgað í Reykjavík 1920, fór jeg þess á leit, að Hafnarfjarðarkaupstaður fengi 1 þingmann, eins og aðrir kaupstaðir landsins utan Reykjavíkur, en sú tillaga mín náði þá ekki fram að ganga. Út af þessu hefir risið allmikil óánægja í Hafnarfjarðarkaupstað. Skilja menn þar ekki hvers þeir eiga að gjalda, að fá ekki þingmann fyrir kaupstaðinn, þar sem hann er nú fólksfleiri en t. d. Ísafjarðarkaupstaður og Seyðisfjarðarkaupstaður hvor um sig, eða með nálægt 2500 íbúum.

Kjösendur Hafnarfjarðarkaupstaðar endurtaka því þessa ósk sína, um að fá þingmann fyrir sig, á hverjum þingmálafundi, sem eðlilegt er, og síðast á fundi 14. febr. þ. á.

Ennfremur hafa komið fram itrekaðar óskir um það, einkum frá Kjósarsýslu, sem hefir sjerskilinn fjárhag, að sýslurnar, Kjósar- og Gullbringusýslur, yrðu gerðar hvor út af fyrir sig að sjerstöku einmenningskjördæmi, og virðist sú krafa eðlileg, þar sem önnur sýslan er að mestu leyti landbúnaðar- en hin sjávarútvegshjerað, en af því leiðir, jafnframt því sem þær hafa aðskilinn fjárhag, að áhugamálin eru oft mjög ólík í hvorri sýslu.

(A. VI, 2).

Ed.

35. Nefndarállt

um frv. til laga um breytingu á almennum viðskiftalögum, nr. 31, 11. júlí 1911.

Frá allsherjarnefnd.

Við höfum athugað frv. þetta og borið það saman við viðskiftalögin og dönsku lögin »Om Køb« frá 6. apríl 1906. Höfum við fallist á frv. að öllu leyti og leyfum oss, með skirskotun til athugasemdanna við það, er okkur virðast fullnægjandi, en ekki ástæða til að prenta upp aftur í nefndarálliti, að ráða háttv. deild til þess að samþykkja það óbreytt.

Alþingi, 23. febrúar 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
formaður.

Jóh. Jóhannesson,
ritari.

Nð.

36. Frumvarp

til laga um breyting á lögum 14. nóvember 1917, um aðflutningsbann á áfengi.

(Lagt fyrir Alþingi 1922).

1. gr.

Vín, sem ekki er í meira en 21% af vínanda (alkóhóli) að rúmmáli, skulu undanþegin ákvæðum laga 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi, um bann gegn innflutningi, veitingu, sölu og flutningi um landið. Þegar læknar og lyfsalar selja slík vín þarf ekki lyfseðil.

Ákvæði greindra laga um rjett sendiræðismanna framandi ríkja til aðflutnings á áfengi breytast þannig, að sendiherrum og sendikonsúlum skuli heimilt að flytja inn til heimanotkunar einu sinni á ári alt að 300 lítrum af áfengi, sem í er meira en 21% af vínanda, en þeim frjáls innflutningur á vín-um með minna en 21%.

Vegna eftirlits með óheimiluðum áfengisinnflutningi haldast óbreytt ákvæðin í lögum 14. nóv. 1917 um skyldu skipstjóra að tilkynna lögreglustjóra, hve mikið áfengi skipið hafi meðferðis. Nær skylda þessi til alls áfengis, en eigi skulu innsigluð þau vín, sem ekki hafa meira en 21% af vínanda. Skylda þessi nær jafnt til íslenskra skipa sem útlendra. Ef um skipstrand er að ræða, skal ávallt fara að svo sem segir í 6. gr. laganna; vín, sem ekki hefir meira en 21% af vínanda, skal þó afhent löglegum viðtakanda.

2. gr.

Stjórnin setur með reglugerð ákvæði til varnar misbrúkun við sölu og veitingar vína, sem ekki hafa meira en 21% af vínanda. Þó mega ákvæði þessi ekki ganga svo langt, að þau geri að engu undanþágu vína þessara frá ákvæðum aðflutningsbannlaganna. Í reglugerðinni má ákveða sektir fyrir brot á ákvæðum reglugerðarinnar.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Ástæður fyrir framanskráðu lagafrumvarpi.

Sumarið 1921 sagði spanska stjórnin upp verslunarsamningi þeim, er gilti milli Spánar annarsvegar og Íslands og Danmerkur hinsvegar, og tilkynnti jafnframt, að samningurinn yrði ekki endurnýjaður við Ísland, nema því að eins að aðflutningsbannlögin yrðu upphafin að því er snertir spönsk vín, sem ekki hefðu hærri áfengisstyrkleik en 21%.

Samningsumleitunir við Spán fóru fram fyrir milligöngu utanríkisráðu-neytisins, og tók umboðsmaður stjórnarinnar, Gunnar Egilson, þátt í þeim umleitunum ásamt danska sendiherranum. Reyndist spanska stjórnin ófáanleg

til að falla frá kröfu sinni. Hinsvegar tókst að fá samninginn endurnýjaðan til bráðabirgða fyrir mikilsverða aðstoð dönsku stjórnarinnar, með því skilyrði, að ráðuneytið skuldbindi sig til að leggja fyrir Alþingi frumvarp til laga um takmarkanir á aðflutningsbannlögum eins og fyr segir. Stjórnin gerði það að skilyrði af sinni hállu til að leggja slíkt frumvarp fyrir þingið, að spánska stjórnin ábyrgðist að íslenskur saltfiskur sætti ekki óhagstæðari kjörum á Spáni en saltfiskur nokkurs annars ríkis, bæði meðan á bráðabirgðasamningnum stæði og eins með fullnaðarsamningi.

Áskilið var og, að gera mætti ráðstafanir innanlands gegn misbrúkun vins, sem þó ekki mættu vera svo viðtækar, að þær gerðu takmarkanir á aðflutningsbannlögum þýðingarlausar. Alþingi mun fá tækifæri til að kynnast nánar samningsumleitunum.

Framanskráð lagafrumvarp er komið fram til að efna loford það, sem stjórnin hefir gefið.

Stjórnin er að visu enn sannfærð um það, að æskilegast væri og heppilegast fyrir þjóðfelagið, bæði af haglegum ástæðum og heilbrigðis, að bannlög-in hjeldust óbreytt. En með því að spánska stjórnin hefir ekki fengist til að hvíka frá skilyrðum sínum, hefir ráðuneytið eigi sjeð sjer annað fært en að láta undan nauðsyninni, vegna sjávarútvegsins íslenska og fjárhags landsins.

Við samningsumleitanirnar var bygt á því, að frestur til 15. mars þessa árs væri nægur til að koma lögum í þessa átt í framkvæmd, og þarf því að hraða afgreiðslu þessa máls.

(C. VI. 1).

Ed.

37. Tillaga

til þingsályktunar um skipun viðskiftanefndar.

Flutningsmenn: Halldór Steinsson, Hjörtur Snorrason,
Sigurður Jónsson og Björn Kristjánsson.

Efri deild Alþingis ályktar að skipa 5 manna nefnd til að rannsaka, ihuga og gera tillögur um ýms viðskiftamál landsins.

Ástæður.

Þar sem viðskifti vor, sjerstaklega viðskifti við útlönd, eru enn í mjög slæmu horfi, teljum vjer að það sje hlutverk þingsins að gera tilraun til endurbóta í þessu efni.

(B. VIII. 2).

Nd.

38. Breytingartillaga

við frv. til laga um kosning þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað og skifting Gullbringu- og Kjósarsýslu í tvö kjördæmi.

Flutningsmaður: Stefán Stefánsson.

1. Við 1. gr.

Greinin orðist svo:

Hafnarfjarðarkaupstaður og Siglufjarðarkaupstaður skulu hvor um sig vera sjerstakt kjördæmi og hafa 1 alþingismaðmann hvor. Þegar þannig hafa bætst við 2 þingmenn, skal neðri deild Alþingis skipuð 30 þingmönnum.

2. Við fyrirsögn.

Fyrir »kosning þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað« komi:
fjölgun þingmanna.

(B. IX, 1).

Nd.

39. Frumvarp

til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872.

Flutningsmaður: Jón Baldvinsson.

Á eftir orðinu »hlutkesti« í 11. gr. í tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872, komi:

Hlutfallskosningu skal viðhafa við kosningu nefnda, ef að minsta kosti 4 bæjarfulltrúar krefjast þess.

G r e i n a r g e r ð.

Í bæjarstjórn Reykjavíkur eru skiftar skoðanir um það, hvort heimilt sje vegna ákvæða 11. gr. tilskip. 20. apríl 1872 að beita hlutfallskosningu við kosningar í nefndir. Er þetta frv. fram borið til þess að taka af allan vafa í þessu efni.

(A. XIV. 2).

Nd.**40. Nefndarátt**

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af sild o. fl.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin telur sjálfsagt að hv. deild samþykki lagabreytingu þessa, með því að hjer er að eins að ræða um leiðrjetting á lagatiltvitnun, sem mun stafa af misritun eða misprentun.

Jafnframt vill nefndin geta þess, að hún fellst á skoðun hins íslenska hluta ráðgjafarnefndarinnar, sem kom fram á sameiginlegum fundi nefndarinnar í Kaupmannahöfn 29. ágúst s. l., þessu máli viðvikjandi.

Alþingi, 25. febrúar 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður og framsögum.

Jón A. Jónsson,
fundaskrifari.

Jakob Möller.

Jón Baldvinsson.

Þorl. Guðmundsson.

(B. IV, 2).

Nd.**41. Nefndarátt**

um frv. til laga um heimild til sölu þjóðjarðarinnar Sauðár (þskj. 27).

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir fallist á efni frv. og viðurkennir ástæður þær, sem færðar eru fyrir frv. í greinargerðinni. En nefndinni þykir ekki rjettur núverandi ábúanda, sem hefir setið á jörðinni í 40 ár, nægilega trygður með því, að hreppurinn fái eignarráð á jörðinni í ábúðartíð hans og án samkomulags við hann, þar sem núverandi ábúðarlöggjöf er svo háttáð, að líklegt er, að landeigandi geti fundið útbyggingarsök á hendur leiguliða slíkrar jarðar, ef hann vill ganga hart að. Hins vegar er nefndinni kunnugt um, að ábúandinn hefir gert hreppsnefnd Sauðárkrókshrepps tilboð um að standa upp af jörðinni með tilteknum skilyrðum, og væntir nefndin því þess, að samkomulag náist milli ábúanda og hreppsins um það efni, ef hreppurinn telur sjer nauðsyn að ná umráðum jarðarinnar nú þegar í sínar hendur. Að þessu athuguðu þykir nefndinni rjett að leggja það til, að frv. verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGARTILLÖGU:

Á eftir »selja Sauðárkrókshreppi« komi:
við næstu ábúendaskifti.

Alþingi, 24. febr. 1922.

Stefán Stefánsson,
formaður.

Jón Þorláksson,
fundaskrif. og frsm.

Einar Þorgilsson.

Gunnar Sigurðsson.

(A. X, 2).

Ed.

42. Nefndarálit

um frv. til laga um verslunarskýrslur.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta og telur það til bóta. Frv. kemur í stað laga nr. 16, 9. júlí 1909, og er aðalbreytingin sú, að lögákveða, að skýrslur um vörusendingar skuli gefa jafnóðum og sendingarnar fara fram, í stað þess, að það hefir ekki verið beinlínis lögákveðið áður og skýrslurnar hafa verið gefnar fyrir heilt ár í einu lagi, fram að 1. jan. 1921. Í lögnum nr. 16, 9. júlí 1909, er ákveðið, að forstöðumenn verslana skuli skyldir að láta ríkisstjórninni í tje skýrslur um skuldir og innieignir hjerlendra viðskiftamanna sinna, annara en banka. En þetta mun hafa reynst þýðingarlitið og er felt hjer niður, og sjer nefndin ekki ástæðu til að vera móti því. Síðasta gr. frv. mælir svo fyrir, að lög þessi skuli gilda frá 1. jan. þ. á. Þetta þykir nefndinni óviðkunnanlegt, að kveða svo á, að lög skuli gilda áður en þau verða til. Leggur hún því til, að gr. sje breytt, og þó á þann hátt, að niðurstaðan verður í rauninni hin sama. Að öðru leyti visast til þeirra ástæðna, sem frv. fylgja frá stjórninni.

BREYTINGARTILLAGA.

8. gr. orðist svo:

Lög þessi öðlast þegar gildi og er sendendum og viðtakendum vara skylt að gefa þegar skýrslur þær, sem hjer eru heimtaðar, fyrir þann hluta ársins 1922, sem liðinn er.

Alþingi, 25. febr. 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
form. og ritari.

Jóh. Jóhannesson.

(B. X, 1).

Nð.**43. Frumvarp**

til laga um breyting á löguin nr. 49 frá 30. nóv. 1914.

Flutningsmaður: Jón Baldvinsson.

3. gr. laga nr. 49 frá 30. nóvember 1914, um breyting á tilskipun 20. apríl 1872, um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, orðist þannig:

Kosningarrjett hafa allir kaupstaðarbúar, karlar og konur, í hverri stöðu sem þeir eru, ef þeir eru 21 árs að aldri þegar kosning fer fram, hafa átt lögheimili í kaupstaðnum 1 ár og eru fjár síns ráðandi.

Kjörgengur er hver sá, karl eða kona, sem kosningarrjett hefir.

Greinargerð.

Frv. um þetta efni var í fyrra borið fram á Alþingi af þm. Reykvik-
inga, eftir tilmælum bæjarstjórnarinnar í Reykjavík. Var því frv. breytt í Nð.
á þá leið, að það var látið gilda um kosningar til bæjar- og sveitarstjórna um
land alt. En það frv. var felt í Ed., og má að nokkru, ef til vill, telja breyting-
ar þær, sem urðu á frv. í Nð., orsök þess. Aðalbreytingar þær, sem þetta frv.
gerir á núgildandi lögum um kosningarrjett og kjörgengi við bæjarstjórnar-
kosningar í Reykjavík, eru í fyrsta lagi, að aldurstakmarkið er fært niður í
21 ár og í öðru lagi, að þeginn sveitarstyrkur sviftir menn ekki kosningar-
rjetti. Um fyrra atriðið er það að segja, að þar sem svo er nú ákveðið í lög-
um, að maður sje fjárráða þegar hann er 21 árs að aldri, þá sýnist ekki hin
minsta ástæða til þess að meina honum að taka þátt í kosningum; á þeim
aldri hafa allflestir þegar fengið þá almennu mentun, sem þeir annars fá undir
lifsstarf sitt, og margir ákvarðað, hvaða starf þeir ætla að leggja fyrir sig. Þá er
og mönnum heimilt samkvæmt gildandi lögum að kvænast 21 árs og konum
að giftast 18 ára. Verður þetta og til að styrkja það, að aldurstakmarkið sje sett,
eins og frv. gerir ráð fyrir. Það er líka óhætt að fullyrða, að unga fólkið sje að
jafnaði áhugasamara um opinber mál en eldra fólkið, og lætur sig þau oft
og tíðum meira skifta, og þessi ástæða ein út af fyrir sig er nægileg til þess
að fallast á þetta ákvæði frv.

Frumvarpið ætlast til þess, að menn fái að kjósa, þótt þegið hafi þeir
sveitarstyrk. Í berklaveikislögunum frá síðasta þingi er sá styrkur, sem þurf-
andi mönnum er veittur, ekki skoðaður sem sveitarstyrkur, og varðar því
ekki rjettindamissi. Og í breytingu þeirri á fátækralögunum, sem gerð er með
l. nr. 61, 27. júní 1921, er enginn styrkur, sem veittur er fyrir sjúkrhússvist,
en þar með telst lyf og læknishjálp, skoðaður sveitarstyrkur. Fer þá að verða

dálitið hart að svifta rjettindum t. d. gamalmenni og þá, sem vegna ómegðar eða veikinda á heimili þarfnast hjálpar sveitar sinnar. Í greinargerð frv. þess, sem fyrir þinginu lá í fyrra, segir svo um þetta, að »ástæður bæjarstjórnarinnar« sjeu þær, »að allur þorri þeirra manna, sem nú orðið þiggja sveitarstyrk, geri það vegna barnafjölda, veikinda eða annars slíks, sem eigi rjettlæti það, að þiggjandi sje gerður rjettlægri en aðrir borgarar«.

Óþarfi þykir að taka það fram í frv., svo sem gert hefir verið í eldri kosningalögum, að gift kona teljist fjár síns ráðandi, þar sem svo mun vera að lögum.

(B. XI, 1).

Ed.

44. Frumvarp

til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Flutningsmaður: Björn Kristjánsson.

1. gr.

36. gr. og fyrri málsg. 37. greinar sveitarstjórnarlaganna orðist svo:

Hreppsnefnd skal á ári hverju í októbermánuði gera áætlun um allar tekjur og útgjöld hreppsins yfirstandandi fardagaár, og að því leyti, sem aðrar tekjur hreppsins hrökkva eigi fyrir útgjöldum, jafna niður eftir efnum og ástæðum sem aukaútsvari því, sem vantar, á alla þá, sem eiga lögheimili eða hafa fast aðsetur í hreppnum eigi skemur en þrjá mánuði. Þeir skulu greiða þar tult gjald eftir öllum efnahag sínum, nema þeir á gjaldárinu hafi líka haft fast aðsetur annarsstaðar og galdið þar útsvar; þá skal frá ársútsvarinu draga tillöðulega við þann tíma, er þeir dvöldu annarsstaðar, þó ekki meira en þeir guldu þar.

Ef rekin er í hreppnum atvinna, sem talin er sjerstaklega arðsöm, svo sem verslun, kaupskapur, þilbátaúngerð eða bátfiski, þá má leggja á þá atvinnu aukaútsvar, þótt ekki sje rekin nema 4 vikur og atvinnurekandiinn eigi heimili annarsstaðar. Einnig má leggja útsvar á hvalveiði, sildveiði með nót, á atvinnu útlendra skipa við verkun á sild á höfnum inni eða í landhelgi, laxveiðiafnot, hvort sem laxveiðin er rekin sem atvinna eða að eins til skemtunar, og á hvern hátt sem veiðin er stunduð, ábúð á jörð eða jarðarhluta, leiguliðanot af jörð, svo sem slægjuafnot, þótt engin ábúð fylgi, og lóðarafnot, sem einhvern arð gefa, þótt sú atvinna sje rekin enn styttri tíma. Útsvör þessi skulu vera hæfileg eftir tímalengd og í samanburði við innsveitarmenn, og skal formaður hafa greitt útsvar fyrir skip sitt áður en hann fer brott.

Á kaupfjelög og pöntunarfjelög má leggja aukaútsvar, ef þau hafa leyst borgarabryf og hafa sölubúð og vörur til sölu, svo sem hæfa þykir eftir árlegri veltu og arði í söludeild fjelagsins.

2. gr.

Sýslunefnd getur enga ályktun gert, nema meira en helmingur allra nefndarmanna (að oddvita meðtöldum) sje viðstaddur. A nefndarfundum ræður afl atkvæða.

3. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 50, 28. nóv. 1919, og öll önnur ákvæði, sem koma í bága við þessi lög.

Ástæður.

Frumvarp þetta er flutt eftir tilmælum hreppsnefndar Mosfellshrepps að nokkru leyti og að öðru leyti eftir ósk hreppsnefndar Miðneshrepps. Segir svo meðal annars í bræfi hinnar fyrnefndu hreppsnefndar til Alþingis:

»36. gr. sveitarstjórnarlaganna 10. nóv. 1905 hefir hvað eftir annað verið breytt, með þeirri hugsun að gera hana ljósari og að auka við starfsgreinum, fyrirtækjum og gjaldstofnum, sem vafi þótti á, að útsvarsskylda næði til eftir fyrra orðalagi greinarinnar. Síðasta breytingin er frá 1919 (28. nóv.). Þar segir:

»Einnig má leggja útsvar á hvalveiði, sildveiði með nót, á atvinnu útlanda skipa við verkun á sild á höfnum inni eða í landhelgi, laxveiðifnot« o. s. frv.

Nú hafa nýlega fallið úrskurðir og dómar, einn í hæstarjetti, út af útsvarsskyldu laxveiðinotenda, er veitt hafa á stöng og aðallega starfrækt veiðina sem skemtun, og hafa þessir úrskurðir eða dómar komist að þeirri niðurstöðu, að laxveiðinotendur þessir væru ekki útsvarsskyldir, vegna þess, að veiðin væri ekki stunduð sem atvinna, ekki rekin »í atvinnuskyni«. Úrskurður frá 22. des. s. l. frikennir mann, sem telur sig ábúanda jarðar, frá útsvarsskyldu af laxveiðinni, er þeirri svo nefndu ábúðarjörð hans fylgir, vegna þess, að hann hefir ekki rekið veiðina »í atvinnuskyni« heldur »að eins á stöng sjer til skemtunar«.

Í meðvitund almennings og í daglegu máli eru laxveiðinot ætíð skoðuð sem atvinna, talin atvinnuvegur, á hvern hátt sem veiðin er rekin, stunduð eða hagnýtt. Sá skilningur hefir og komið fram á Alþingi, og virðist svo sem þingmenn hafi ekki látið sjer til hugar koma, að orðið »atvinna« í lögum yrði af dómendum skilið svo, að það þýddi: lífsframdráttarvinna og ekkert annað.

Laxveiði hefir víða verið arðsömustu hlunnindi jarðar, stórum aukið tekjur og gjaldþol eigenda eða ábúenda, og því verið drjúgur tekjustofn sveitarstjóðanna. En nú eru þessi hlunnindi víða fráskilin jörðunum, orðin sjer-eign efnamanna, er nota veiðina til arðs og skemtunar. Svo er um arðsömustu laxveiðinotin hjer í Kjósarsýslu og víðar, og eru eigendur og notendur búsettir í öðrum sveitarfélögum eða erlendis. Sumir eigendur selja veiðirjettinn á leigu, leigjandinn selur aftur veiðinotin á leigu (fyrir stöng á dag, t. d.

Ellíðaár) o. s. frv. Í Ellíðaám hefir »stöng á dag« kostað 20 kr., en góðir veiðimenn hafa þó, jafnframt skemtuninni, rekið veiðina sem arðsama atvinnu; dæmi til 160—170 kr. á dag. En dómstólarnir dæma öll slík laxveiðiafnot útsvarsfjáls, og tapa sveitarsjóðirnir þannig einum besta tekjustofni sínum.

Vjer leyfum oss nú, með virðingu og trausti, að beina þeirri ósk til hins háa Alþingis, að það, nú þegar á yfirstandandi þingi, geri þá breytingu á orðalagi 1. gr. laga nr. 50, 28. nóv. 1919, að skýrt og ótvírátt komi fram, að laxveiðinot sjeu útsvarsskyld til sveitarsjóðs, í hlutfalli við aðra tekjustofna sveitarfélagsins, hvernig og í hverju skyni sem veiðin er stunduð eða hagnýtt.

Hreppsnefndin í Miðneshreppi fer fram á, að felt sje burtu ákvæðið úr 1. gr. laga 28. nóv. 1919, um að eigi megi leggja aukaútsvar á útvegsmenn úr öðrum hreppi í sama sýslufélagi, eða við sama fjörð eða flóa, sem útræðið er í, o. s. frv. Kemur þetta ákvæði mjög illa niður á þessum hreppi, þar sem mótorbátar, jafnvel úr öðrum sýslum, ganga þar alla vetrarvertíðina (í Sandgerði) án þess hægt sje að leggja aukaútsvar á þá útgerð.

(B. V, 2).

Nd.

45. Nefndarállt

um frv. til laga um skifting Húnavatnssýslu í tvö kjördæmi.

Fra allsherjarnefnd.

Meiri hluti nefndarinnar er ásáttur um að mæla með því, að frv. gangi fram óbreytt.

Alþingi, 27. febr. 1922.

Stefán Stefánsson,
form. og frams.m.

Jón Þorláksson,
fundaskrifari.

Gunnar Sigurðsson,
með fyrirvara.

Einar Þorgilsson.

(B. XII, 1).

Nd.

46. Frumvarp

til laga um breytingu á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915.

Flutningsmaður: Jón Þorláksson.

3. gr. laga nr. 34, 3. nóv. 1915, orðist svo:

Ráðuneytið setur reglur um aflifun allra húsdýra, slátrun búpenings og um fuglaveiðar, svo og um rekstur og annan flutning innanlands á sauðfje til slátrunar og á sauðfje og hrossum til útflutnings, og um meðferð á hrossum í brúkun. Skal það gert með reglugerð, sem jafnframt ákveður sektir fyrir brot á slíkum reglum.

Greinargerð.

Frv. þetta er samið af Dýraverndunarfjelagi Íslands og flutt eftir til-mælum þess. Um ástæður fyrir frv. er vísað til eftirfarandi brjefs frá for-manni fjelagsins.

Reykjavík, 27. febr. 1922.

Stjórn Dýraverndunarfjells Íslands hefir falið mjer að koma á fram-færi i Alþingi tillögu um breytingu á lögum um dýraverndun, nr. 34, 3. nóv. 1915, i þá átt, sem meðfylgjandi frv. til laga segir. Það er að eins 3. gr. lag-anna, sem farið er fram á að breyta, og er breytingin fölgín i því, að þar sem gildandi lög mæla svo fyrir, að stjórnarráðið setji reglur um slátrun búpenings á almennum slátrunarstöðum, þá er með breytingunni svo til ætlast, að það setji reglur um alla aflifun húsdýra, hvort heldur i slátrunarhúsum eða á heimilum. Hjer við er og bætt fuglaveiðum, sem engar reglur hafa áður verið settar um.

Dýraverndunarfjelagið hefir á síðustu árum mjög reynt að stuðla að því, að aflifun búpenings færi fram svo mannúðlega, sem kostur væri á, og fyrirskipar núgildandi reglugerð deyðing með skoti, i stað hins viðbjóðslega hálsskurðar eða hjartastungu eða svæfingar, sem áður tíðkaðist á skepnum i fullu fjöri og með ódeyfðri tilfinningu. I byrjun þótti ekki gerlegt að setja reglur um deyðinguna annarsstaðar en á opinberum slátrunarstöðum. En allir máttu sjá, að þetta var að eins hálfverk. Á síðustu 6 árum hefir hugsunar-háttur manna breyst svo i þessu efni, að telja má hættulaust að fyrirskipa þessa deyðingaradferð alment, þar sem búast mátti við, að sú fyrirskipun mundi mæta mótpróa fyrir nokkrum árum. Jeg skal reyndar i þessu sam-bandí taka fram, að það er ekki mín meining, að *skot* verði undir öllum kringumstæðum fyrirskipuð af ráðuneytinu, þegar þessi breyting á lögnum er fengín, heldur að velja megi milli skots og *rothöggs*. Aðalatriðið er þetta, að skepnan verði ekki »skorin« til að tæma blóðið úr kjötinu fyr en hún hefir verið gerð meðvitundarlaus.

Dýraverndunarfjelag í Skagafirði hefir kært yfir þeirri andstyggilegu og ómannúðlegu aðferð við fuglaveiðar við Drangey, sem þar er kölluð »flekaveiði með bandingja«. Fyrir því er ákvæðinu um fuglaveiði bætt inn í áður nefnda grein, svo að ráðuneytið geti með nýrri reglugerð bannað þessa veiði-aðferð. Jeg geri ráð fyrir, að aðferðin sje kunn þingmönnum, og lýsi henni því ekki.

Verði nefnd skipuð í málið, sem sjálfsagt má gera ráð fyrir, þá er jeg fús til að ræða málið með henni og gefa þær upplýsingar, sem jeg kynni að geta gefið.

Virðingarfylst.

Jón Þórarinsson,
p. t. form. Dýraverndunarfjelags Íslands.

(B. III. 2).

Ed.

47. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um sjerstakar dómþinghár í Viðvíkur- og Hólahreppum í Skagafjarðarsýslu og Blönduós- og Torfalækjarhreppum í Húnavatnssýslu.

Frá Sigurði Jónssyni og Sigurjóni Friðjónssyni.

Frumvarpsgreinin orðist þannig:

Viðvíkur- og Hólahreppur í Skagafjarðarsýslu, Blönduós- og Torfalækjarhreppur í Húnavatnssýslu og Ljósavatns- og Bárðdælahreppur í Þingeyjarsýslu skulu vera sjerstakar dómþinghár, og skulu þingstaðirnir vera að Viðvík, Hólum, Blönduósi, Torfalæk, Ystafelli og Sigurðarstöðum.

Fyrirsögn frumvarpsins orðist þannig:

Frumvarp til laga um sjerstakar dómþinghár í Viðvíkur- og Hólahreppum í Skagafjarðarsýslu, Blönduós- og Torfalækjarhreppum í Húnavatnssýslu og Ljósavatns- og Bárðdælahreppum í Þingeyjarsýslu.

(B. XIII, 1).

Ed.

48. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 57, 22. nóv. 1907, um vegi.

Flutningsm.: Björn Kristjánsson.

1. gr.

Vegurinn milli Hafnarfjarðarkaupstaðar og Keflavíkur skal vera þjóðvegur og ríkissjóður kosta viðhald hans.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. jan. 1923.

Ástæður.

Samkvæmt itrekuðum óskum sýslunefndar Gullbringusýslu, og sýslubúa yfirleitt, er frv. þetta fram borið.

Til stuðnings því má taka það fram, að sýsla þessi byrjaði árið 1904 að leggja vegi um sýsluna, fyrst veginn frá Hafnarfirði til Keflavíkur (38 km.), sem kostaði alls kr. 127327,99. Þar af greiddi sýslan kr. 71727,99, en landsjóður kr. 61200,00. Vanta þannig kr. 10527,99 úr ríkissjóði til þess að hann hafi greitt til vegarins fullan helming, sem þó var tilætlun þingsins í upphafi. Þegar byrjað var á að leggja þennan veg, var Gullbringusýsla, Hafnarfjörður og Kjósarsýsla eitt sýslufjelag, og hefðu því sameinuð getað borið allmikil gjöld til vegalagningar, sem einkum var þörf á suðurkjálka sýslunnar. En smámsaman losaði Kjósarsýsla sig frá og fjekk sinn sjerstaka fjárhag, og þar næst Hafnarfjarðarkaupstaður. Fólkið, sem átti að bera vegakostnað suðurkjálkans, varð nú *meira en helmingi færra*, en þörfin jafnbrýn að leggja vegina áfram. Og þörfin varð þeim mun brýnni, sem ríkissjóður eða Alþingi hætti með öllu að styrkja sjávarsamgöngur í sunnanverðum Faxaflóa. En fyrir nokkuð mörgum árum voru samgöngur á sjó í sunnanverðum Faxaflóa hjer um bil 30 ferðir á ári og styrktar af landsfje.

Síðan árið 1904 hefir sýslan alls lagt vegi fyrir kr. 191036,00. En hún skuldar nú sjálf kr. 97731,65. Þar af föst lán kr. 55677,79 með hæfilegum vaxtakjörum, en afgangurinn er með almennum bankaforvöxtum.

Til viðhalds veginum milli Keflavíkur og Hafnarfjarðar, sem var fullbúinn 1913, hafa gengið kr. 10059,85, fyrir utan endurbygging brúar, 5000 kr., sem bilaði vegna byggingarskekkju í fyrstu.

(B. XIV. 1).

Nð.

49. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 22, 6. okt. 1919, um hæstarjett.

Flutningsmenn: Pjetur Ottesen, Þórarinn Jónsson og Jón Sigurðsson.

1. gr.

Aftan við 4. gr. hæstarjettarlaganna bætist:

Hæstarjettardómendur skulu jafnan hafa á hendi lagakensluna við háskólann, og skifta þeir kenslugreinum með sjer, enda koma þeir að öllu leyti í stað prófessora lagadeildarinnar. Ákvæði þetta kemur til framkvæmdar eftir því sem dómaraembætti í hæstarjetti og prófessorsembætti í lagadeild háskólans losna. Heimilt er dómsmálaráðherra að semja við núverandi dómara í hæstarjetti um, að þeir taki við kenslu í lagadeildinni, ef þar losnar prófessorsembætti, jafnframt dómaraembætti sínu, og við núverandi prófessora í lagadeild um, að þeir taki dómaraembætti jafnframt kennaraembætti sínu, er dómaraembætti losnar í hæstarjetti, með sömu launakjörum, sem lögmælt eru, þegar embættismaður er settur til að gegna öðru embætti ásamt sínu.

2. gr.

5. gr. hæstarjettarlaganna orðist svo:

Eigi má setja dóm með færri dómendum en 5.

Ef autt verður sæti dómstjóra, skal sá hæstarjettardómari, sem lengst hefir gegnt því embætti, stýra dómi.

Ef autt verður sæti hæstarjettardómara, skal, ef prófessor í lagadeild verður ekki fenginn samkvæmt reglum þeim, sem um yfirdóminn giltu, dómsmálaráðherra kveðja dómanda eður dómendur til.

3. gr.

6. gr. 2. tölul. hæstarjettarlaganna orðist svo:

Hafi verið 3 ár hið skemsta dómari í landsyfirdóminum, skipaður kennari í lögum við háskólann, skrifstofustjóri í stjórnarráðinu, hjeradsdómari eða hæstarjettarmálaflutningsmaður. Rjett er að skipa þann hæstarjettardómara, sem gegnt hefir samanlagt 3 ár fleiri en einni af framantöldum stöðum.

Aftan við greinina komi ný málsgrein, svo látandi:

Þiggja má undan skilyrðunum í 2. og 3. tölulið, ef sjerstaklega er ástatt og hæstirjettur mælir með því.

4. gr.

Þegar hæstarjettarritaraembættið losnar næst, er það úr lögum numið, en þar til fullnaðarskipulag er komið á hæstarjett, það sem fyrir er mælt í lögum þessum, getur dómsmálaráðherra, ef þess telst þörf, falið einum af full-

trúum stjórnarráðsins að gegna þeim störfum, sem hæstarjettarritari hefir nú á hendi, fyrir þóknun, sem þó eigi fer fram úr 1000 kr. á ári. En þegar fullnaðarskipulag er á komið, gegnir yngsti dómarinn ritarastörfum.

5. gr.

28. gr. síðari málslíður fyrstu málsgreinar hæstarjettarlaganna orðist svo:

Ennfremur getur hann veitt leyfi til áfrýjunar næstu 3 ár frá áður-nefndum tíma, ef honum þykir ástæða til.

6. gr.

Með lögum þessum er úr gildi feld 3. málsg. laga nr. 36, 30. júlí 1909, um laun háskólakennara, svo og önnur fyrirmæli í lögum, sem koma kynnu í bága við lög þessi.

Greinargerð.

Reynslan hefir þegar sýnt það nægilega, að hæstarjettardómendurnir hafa mjög lítið starf. 1920 voru dæmd þar 34 mál, en 1921 26 mál, eða til jafnaðar 30 mál hvort árið. Það er því enginn efi á því, að annríkis vegna gætu dómendur í hæstarjetti haft á hendi lagakensluna við háskólann. Er ætlast til þess, að þeir skifti henni með sjer allir 5, þegar nýja skipunin væri að fullu komin í framkvæmd.

Annmarkar á þessari skipun mundu væntanlega helst verða taldir þessir:

1. Að sjálfstæði dómenda yrði ekki trygt, er þeir skyldu einnig hafa á hendi lagakensluna. En þetta atriði virðist þó ekki valda hættu, því að kennarar við háskóla eru í raun og veru í framkvæmdinni jafnóafsetjanlegir sem hæstarjettardómendur.
2. Að góður kennari geti verið lakur dómari og góður dómari geti verið lakur kennari. Þetta getur auðvitað verið, en mundi þó sjaldan verða, því að störfín eru í raun rjettri mjög skyld. Það mætti öllu heldur vænta þess, að fræðimenskan, sem kennarastaðan elur, kæmi að notum við dómstörfín, og reynsla sú og kynning af lagaframkvæmdinni, sem dómarastarflinn aflar, mætti að notum koma við kensluna.

Eftir því, sem upplýst er hjer að framan um störf hæstarjettar, sýnist embætti hæstarjettarritara geta fallið niður að skaðlausu.

Rík ástæða er til að spara svo sem unt er. Þegar nýja skipunin, sem farið er fram á í frumvarpinu, væri alveg komin í kring, mundi sparnaður af henni geta numið á ári alt að 33 þúsund kr., miðað við núverandi dýrtíðar-ástand. Það getur naumast verið álitamál, að rjett sje og sjálfsagt að spara þessa upphæð, og það því fremur, sem engu eða mjög litlu væri tapað, eins og hjer virðist vera.

(B. XV, 1).

Nd.

50. Frumvarp

til laga um breyting á lögum um bjargráðasjóð Íslands, nr. 45, 10. nóv. 1913.

Flutningsm.: Jón Sigurðsson og Pjetur Ottesen.

1. gr.

Í stað orðanna í upphafi síðustu málsg. 4. gr. »Ollum tekjum bjargráðasjóðsins skal koma á vöxtu í Landsbankanum« komi:

Tekjum bjargráðasjóðs, sem ekki er varið til útlána, skal koma á vöxtu í Landsbankanum.

2. gr.

Á eftir 11. gr. komi ný grein, er verði 12. gr., svo hljóðandi:

Meðan sýslunefndir og bæjarstjórnir hafa ekki gert samþykktir þær, sem um ræðir í 11. gr., skal stjórn bjargráðasjóðsins veita lán af árlegum tekjum sjóðsins, að vöxtum undanskildum, fóðurbirgðafjelögum eða öðrum löggiltum fjelögum eða stofnunum, er hafa það eitt að markmiði að koma í veg fyrir hallæri.

3. gr.

Þar á eftir komi ný grein, er verði 13. gr. og hljóði þannig:

Fje það, er hvert bæjar- eða sýslufjelag leggur árlega í sjóðinn, skal nota til lánveitinga innan viðkomandi sýslu- eða bæjarfjelags, ásamt jafnhárri upphæð af landssjóðstillaginu það ár.

Nú koma engar eða ófullnægjandi umsóknir eitt ár eða fleiri úr einhverju sýslufjelagi, og skal þá það fje, er þannig verður afgangs, lagt á vöxtu, en heimilt er að verja því síðar til útlána í sömu sýslu samkvæmt 12. gr., ásamt jafnmikilli upphæð úr þeim hluta sjóðsins, er telst sameign allra landsmanna.

4. gr.

12. gr. verði 14. gr. og fyrsta málsgrein orðist þannig:

Ef hallæri ber að höndum, á hvert hjerað tilkall til þess hluta sjer eignar sinnar í bjargráðasjóðnum til útbýtingar, sem þá er á vöxtum í Landsbankanum. Útbýting þessa fjár fer fram samkvæmt bjargráðasamþykkt hlutaðeigandi hjeraðs.

5. gr.

Á eftir 12. gr. komi ný grein, er verði 15. gr., svo hljóðandi:

Landsstjórnin semur reglugerð um lánveitingar úr sjóðnum eftir tilögum bjargráðastjórnar.

6. gr.

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu konungs, skal færa þau innni meginmál laga nr. 45, 10. nóv. 1913, og gefa þau út svo breytt.

Greinargerð.

Bjargráðasjóður Íslands nemur nú fullum 400 þús. krónum, sem ávaxtast í Landsbankanum með $4\frac{1}{2}\%$ vöxtum. Upphæð þessi er að vísu smávaxin og ófullnægjandi, ef stór harðindi af völdum jarðelda eða öskufalls dyndi yfir landið. Um bjargráðaráðstafanir gegn slíkum harðindum er tæplega að ræða aðrar en efling bjargráðasjóðsins, og að því hefir eingöngu verið snúið til þessa. Þó eru harðindi af þessum orsökum fátíð, samanborið við harðindi af völdum veðráttu og hafíss, en ennþá hefir ekkert verið gert af bjargráðastjórninni til þess að sporna við slíkum harðindum, enda ekki gert ráð fyrir verulegum framkvæmdum í því efni í bjargráðasjóðslögunum.

Búpeningur um alt Norðurland, og jafnvel Vestfirði, gæti kolfallið án þess nokkuð yrði aðgert, ef jarðbönn væru og ísar hindruðu lengi allar samgöngur á sjó á þessu svæði, þótt bjargráðasjóður Íslands ætti svo miljónum króna skifti inni í bönkunum.

Af þessu ætti það að vera augljóst, að sjóðsöfnun ein er ófullnægjandi. Það virðist því vera kominn tími til að snúa sjer að þeim tilgangi sjóðsins, sem 1. gr. bjargráðasjóðslaganna getur um, að afstýra hallæri, og þá einnig á þessu sviði. Það verður án efa best gert með því að styrkja viðleitni landsbúa sjálfra í þessa átt, bæði til sjávar og sveita, með mjög hagkvæmum lánum. Má í því sambandi sjerstaklega nefna fóðurbirgðafjelögin, sem víða eiga örðugt uppdráttar sökum fjeleysis.

(C. VII, 1).

Nd.

51. Tillaga

til þingsályktunar um landhelgisgæslu.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að hlutast til um, að flotamálastjórn Dana sendi hingað sem allra fyrst annað og hraðskreiðara skip til landhelgisgæslu, til viðbótar því, sem fyrir er.

Jafnframt er ríkisstjórninni heimilt að semja um fyrirkomulag landhelgisgæslunnar um þriggja ára tímabil og, ef nauðsyn krefur, bjóða fjárframlag úr ríkissjóði upp í kostnað þann, er af rekstri tveggja gæsluskipa leiðir.

Greinargerð.

Eins og kunnugt er hafði ríkisstjórn Dana tvö gæsluskip hjer við land mikinn hluta s. l. árs. Þessu var að sjálfsögðu vel tekið og jafnframt búist við, að framhald myndi verða á þessu, en nú er fram komin tilkynning um, að framvegis verði hjer að eins eitt skip við landhelgisgæslu af Dana hálfu, nema því að eins, að Alþingi láti í ljós ótvíræðan vilja sinn um aukna landhelgisgæslu frá Dönum.

Af hverju þessi afturkiptur stafar, er nefndinni ekki kunnugt um, en þykir þó líklegt, að óþarflega mikið hafi af Dana hálfu verið lagt upp úr einhverjum ummælum um landhelgisgæsluna, sem kunna hafa komið fram í hjerlendum blöðum eða á Alþingi.

Með því að nefndin lítur svo á, að þetta eina skip, »Islands Følk«, sem nú mun ætlað að annast landhelgisgæsluna, sje hvergi nærri fullnægjandi, hefir hún talið rjett að bera fram tillögu þessa, og væntir þess, að hv. deild geti fallist á hana.

Nefndin leyfir sjer að vísa til gerðabókar sjávarútvegsnefndar, bls. 39, 8. fundar árið 1921, um það, hvernig hún telur að landhelgisgæslunni yrði haganlegast fyrir komið.

(A. IX, 2).

Ed.

52. Nefndarátt

um frv. til laga um hitun kirkna.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarpið og leggur til, að það sje samþykkt óbreytt.

Alþingi, 28. febr. 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
form. og ritari.

Jóh. Jóhannesson.

(A. X, 3).

Ed.

53. Frumvarp

til laga um verslunarskýrslur.

(Eftir 2. umr. í Ed.)

Samhljóða þingskjali 10, með eftirfarandi

BREYTINGU.

8. gr. hljóðar svo:

Lög þessi öðlast þegar gildi og er sendendum og viðtakendum vara skylt að gefa þegar skýrslur þær, sem hjer eru heimtaðar, fyrir þann hluta ársins 1922, sem liðinn er.

(B. IV, 3).

Nd.

54. Frumvarp

til laga um heimild til sölu þjóðjarðarinnar Sauðár.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

Atvinnumálaráðherra er heimilt að selja Sauðárkrókshreppi við næstu ábúendaskifti þjóðjörðina Sauða í Skagafjarðarsýslu, að undanskilinni verslunarlóðinni, eins og hún er ákveðin með lögum nr. 51, 28. nóv. 1919, fyrir það verð, sem dómkvaddir, óvilhallir menn meta, og með þeim borgunarskilmálum, sem gilda um aðrar þjóðjarðir.

(B. XVI, 1).

Nd.

55. Frumvarp

til laga um að leggja jarðirnar Árbæ og Artún í Mosfellshreppi og Breiðholt, Bústaði og Eiði í Seltjarnarneshreppi undir lögsagnarumdæmi og bæjarfjlag Reykjavíkur.

Flutningsm.: Jakob Möller, Jón Baldvinsson, Jón Þorláksson
og Magnús Jónsson.

1. gr.

Jarðirnar Árbær og Artún í Mosfellshreppi og jarðirnar Breiðholt, Bú-

staðir og Eiði í Seltjarnarneshreppi skulu lagðar undir lögsagnarumdæmi og bæjarfjlag Reykjavíkur frá 6. júní 1922 að telja.

2. gr.

Frá sama tíma tekur Reykjavíkurbær að sjer framfærslu allra þeirra, sem hjálparþurfa eru eða verða og framfærslusveit eiga eða mundu eignast, ef lög þessi væru ekki sett, í Mosfellshreppi eða Seltjarnarneshreppi, vegna fæðingar eða 10 ára dvalar á einhverjum af jörðum þeim, sem um ræðir í lögum þessum.

Greinargerð.

Bæjarstjórn Reykjavíkur hefir eins og kunnugt er bygt rafmagnsstöð fyrir bæinn við Elliðaárna. Stöðvarhúsin eru í landi jarðarinnar Ártúns í Mosfellshreppi, en áin sjálf er í löndum jarðanna Árbæjar og Ártúns í Mosfellshreppi og í löndum Breiðholts og Bústaða í Seltjarnarneshreppi.

Jarðir þessar allar og áin eru eign Reykjavíkurkaupstaðar og liggja að lögsagnarumdæmi kaupstaðarins, og virðist það sanngjarnt, að Reykjavík fái að öllu leyti að njóta þessara eigna sinna, sem keyptar hafa verið vegna almenningsheilla bæjarbúa. Mosfellshreppur hefir nú þegar lagt útsvar á rafmagnsstöðina, og það er ekki fyrir að synja, að það útsvar geti orðið svo hátt, að það verði verulegur baggi fyrir rafmagnsveituna, og þar með fyrir alla bæjarbúa.

Jörðum þessum er svo í sveit komið, að Reykjavík þarfnast afnota þeirra handa sjálfri sjer. Nú þegar hefir nokkuð af Bústaðalandi verið tekið til hesta-beitar í bæjarins þarfir, og eigi að verða mögulegt að koma upp kúabúi fyrir Reykjavík, þarf til þess að nota Bústaðaland og hluta af Breiðholtslandi. Á Breiðholti hefir verið hugsað að byggja barnahæli, svo fljótt sem þess verður kostur, en allar framkvæmdir í þessum efnum verða erfiðar, eða jafnvel óframkvæmanlegar, ef Reykjavík þarf að svara sköttum og skyldum til annara sveitarfjelaga af slíkum framkvæmdum sínum í þarfir íbúa bæjarins.

Af öllum þessum ástæðum, og sjerstaklega vegna velferðar rafmagnsveitunnar, sem Reykjavíkurbær hefir komið sjer upp, þrátt fyrir alla erfiðleika og allan dýrleika, með góðri aðstoð þings og stjórnar, og til að tryggja fjárhagslega afkomu veitunnar, virðist nauðsynlegt, að umræddar jarðir verði lagðar undir lögsagnarumdæmi Reykjavíkur.

Hvað jörðina Eiði í Seltjarnarneshreppi snertir, þá er hún áföst við lögsagnarumdæmi Reykjavíkur að vestanverðu. Hún er eign Reykjavíkurkaupstaðar og í landi hennar er tekinn mestur hluti þess efnis, sem notað er til steinsteypu-bygginga hjér í bænum, enda hefir hreppsfjlagið notað sjer það til skattálags á kaupstaðinn. Framkvæmdir til umbóta á sand- og malartekju geta varla komið til greina, meðan jörðin er í öðru sveitarfjlagi, og allir staðhættir mæla með því, að einnig þessi jörð verði lögð undir Reykjavík.

(A. XIII, 2).

Nd.

56. Nefndarátt

um frv. til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti.

Frá fjárhagsnefnd.

Með lögum nr. 13, 12. ágúst 1919, var aðflutningsgjald af salti ákveðið 8 kr. af smálest hverri, en vörutollur, sem samkvæmt vörutollslögunum ber að greiða af salti, feldur niður, og skyldi við svo húið standa, uns upp væri unninn »halli sá, er stafar af saltkaupum landsstjórnar vegna styrjaldarinnar«, en lög þessi, frá 12. ágúst 1919, falla úr gildi við næstu áramót eftir það, að upp væri unninn þessi halli. En samkvæmt bræfi fjármálaráðherra til nefndarinnar, dags. 24. f. m., nam tapið á saltinu, sem hjer um ræðir, kr. 499936,84, og hefir nefndin komist að þeirri niðurstöðu, að það tap muni þegar upp unnið, og hafa verið það fyrir síðustu áramót.

Á árinu 1919, eftir að 8 króna gjaldið var í lög leitt, eða frá 12. ágúst til ársloka, fluttust inn 14938 smál. af salti og á árinu 1920 30986 smál. Nefndin hefir ekki fengið skýrslur um allan saltinnflutninginn á árinu 1921, en til Reykjavíkur og nokkurra annara lögsagnarumdæma, sem skýrslur hafa borist úr, hafa á því ári verið fluttar inn um 19000 smál. Skýrslur vantar úr Barðastrandarsýslu, Strandasýslu, Eyjafjarðarsýslu, Múlasýslum, Gullbringu- og Kjósarsýslu, Hafnarfirði og Vestmannaeyjum, og má því telja vafalaust, að saltinnflutningur til landsins hafi að minsta kosti verið ekki minni á því ári en næsta ár á undan, eða um 31 þús. smál. Hafa þá flutst til landsins um 77 þús. smál. af salti síðan 8 króna gjaldið var löglegt og til ársloka 1921, svo að umrætt tap á saltkaupum landsstjórnarinnar hefir verið riflega upp unnið við síðustu áramót. Að vísu var gjaldið lækkað um 5 kr. á smál. með bráðabirgðalögum frá 12. nóv. s. l., en það skiftir litlu, því að tiltölulega lítið mun hafa verið flutt inn af salti það sem eftir var ársins.

Nefndin leyfir sjer því að leggja það til, að salttollshækkunin öll verði úr gildi numin frá næstu mánaðamótum, en úr því greiðist aðflutningsgjald af salti samkvæmt vörutollslögunum.

Um kolatollinn er öðru máli að gegna. Tapið á kolakaupum landsstjórnarinnar í lok styrjaldarinnar nam kr. 988040,70. Til þess að vinna upp tap þetta var með lögum nr. 27, 28. nóv. 1919, heimilað að leggja 10 kr. aðflutningsgjald á kolasmálest hverja, er til landsins flyttist, uns hallinn væri upp unnian, alveg á sama hátt og um saltið, og gekk þessi hækkun kolatollsins í gildi 12. jan. 1920. Á því ári, úr því til ársloka, voru fluttar inn um 42 þús. smál. af kolum. Skýrslur vantar um innflutninginn á árinu 1921, eins og um saltinnflutninginn, en jafnvel þó að hann hefði orðið nokkru meiri en á árinu 1920, hlýtur talsvert að hafa vantað á, að hallinn væri upp unninn við síðustu áramót.

Nefndinni er það ljóst, að kolatollurinn hefir verið allþungur skattur á botnvörpuskipaútgerðinni, enda kunnugt, að útgerðarmenn botnvörpuskipa fóru þess á leit við landsstjórnina á síðastl. hausti, að aðflutningsgjaldið yrði lækkað bæði á kolum og salti, og í samráði við þá ákvað stjórnin að lækka kolatollinn

um helming. Verður nefndin að telja þá ráðstöfun fyllilega rjettmæta, sakir erfiðleika þeirra, sem útgerðin á nú við að stríða, og virðist að minsta kosti nokkrum nefndarmönnum jafnvel álitamál, hvort ekki bæri að fara enn lengra og fella einnig nú þegar úr gildi löginn um hækkun kolatollsins. Sú varð þó niðurstaða nefndarinnar, að láta við svo búið standa þetta árið, en víst má telja, að tapið á kolunum verði upp unnið fyrir næstu áramót, og eiga löginn þá að sjálfsgöðu að falla úr gildi og aðflutningsgjald af kolum úr því að greiðast samkvæmt vörutollslögunum.

Nefndin leggur því til, að frumvarp stjórnarinnar verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. 1. gr. frumvarpsins orðist svo:

Aðflutningsgjald af kolum skal vera 5 krónur af smálest til ársloka 1922, en úr því greiðist aðflutningsgjald af kolum samkvæmt vörutollslögunum. Aðflutningsgjald af salti skal vera 3 krónur af smálest til 31. mars 1922, en frá þeim degi greiðist aðflutningsgjald af salti samkvæmt vörutollslögunum.

2. 2. gr. frumvarpsins orðist svo:

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Alþingi, 2. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Jón A. Jónsson,
fundaskrifari.

Jón Baldvinsson.

Þorl. Guðmundsson.

Jakob Möller,
framsögumaður.

(B. XVII, 1).

Nd.

57. Frumvarp

til laga um afnám kennarastóls í klassiskum fræðum við Háskóla Íslands.

(Frá sparnaðarnefndinni).

Flutningsmenn: Sigurður Stefánsson, Stefán Stefánsson og Þorl. Guðmundsson.

1. gr.

Kennarastóll í klassiskum fræðum við Háskóla Íslands skal afnuminn.
Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

2. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi feld lög nr. 25, 2. nóv. 1914.

Ástæður.

Fjárhagur ríkisins er komin í hið mesta öngþveiti. Skuldir þess aukast ár frá ári og nema nú um 15 milljónum króna. Stórkostlegur tekjuhalli á síðustu fjárlögum, þrátt fyrir slaukna skatta á þjóðinni. Gjaldþoli hennar nú þegar nóg boðið og lánstrausti ríkisins teft í tvísýnu. Efnalegt sjálfstæði þjóðarinnar má því telja í hættu statt, en með því stendur og fellur stjórnarlegt sjálfstæði hennar.

Sparnaður á öllum sviðum þjóðarbúskaparins er eitt aðalbjargráðið í þessum vandræðum. Frá þjóðinni hafa aldrei komið jafnákveðnar sparnaðarkröfur til Alþingis eins og að þessu sinni. Að því leyti virðist hún tekin að þekkja sinn vitjunartíma, og þá ættu fulltrúar hennar á Alþingi ekki síður að þekkja hann.

Útgjöld ríkisins til embættis- og starfsmanna þess hafa hækkað ár frá ári; veldur því bæði dýrtíð og stöðug fjölgun opinberra starfsmanna. Þessi útgjöld gleypa nú upp undir helming allra ríkisteknanna.

Eina ráðið til að minka þessi útgjöld er fækkun embættis- og starfsmanna ríkisins, þar sem hún má verða án verulegs бага fyrir þjóðfjelagið og gerð í því augnamiði að sníða útgjöldin, meir en hingað til, eftir efnum og ástæðum þjóðarinnar.

Af þessari nauðsyn er frumvarp þetta fram borið, en hinsvegar teljum vjer nauðsyn þessa embættis ekki svo brýna, að ekki sje gerlegt að afnema það eins og nú er ástatt.

Í aðalatriðunum mun sparnaðarnefndin láta þessa greinargerð duga fyrir öðrum þeim sparnaðartillögum, er hún flytur.

(B. XVIII, 1).

Nd.

58. Frumvarp

til laga um frestun á framkvæmd laga um fræðslu barna, 22. nóv. 1907, og laga um breyting á þeim lögum, 24. sept. 1918, og laga um skipun barnakennara og laun þeirra, 28. nóv. 1919.

Fra fjárveitinganefnd.

1. gr.

Framkvæmd á lögum um fræðslu barna, 22. nóv. 1907, og á lögum um breyting á þeim lögum, 24. sept. 1918, og á lögum um skipun barnakennara og laun þeirra, 28. nóv. 1919, skal skotið á frest þar til er öðruvís verður ákveðið.

2. gr.

Meðan svo stendur skulu heimilin annast fræðslu barna til staðfestingaraldurs, með umsjá og eftirliti prests, enda má hann eigi staðfesta barn, nema það hafi þá kunnáttu, sem til er skilin í 2. gr. laga um fræðslu barna 22. nóv. 1907, 1.—4. lið. Nú vill maður eigi láta staðfesta barn, og skal hann þá skyldur að sanna fyrir presti, að börn hans hafi þessa þekking, ella sæta 500—1000 kr. sekt til landssjóðs. Skulu þau mál rekin sem almenn lögreglumál.

3. gr.

Húsvitjunarferðir þær, er getur í tilsk. 27. maí 1746, skal prestur fara í nóvemberm. hinna fyrri og hafa lokið hinni síðari fyrir miðjan aprilmánuð. Í hinni fyrri ferð skal hann leiðbeina heimilum og kennurum þeirra um kensluna, hvað og hvern veg skal kenna. Í hinni síðari skal hann athuga, hvort kenslan sje fullnægjandi. Nú þykir honum nauðsyn bera til að flytja barn af heimili þess, sakir vanrækslu, og er honum þá rjett að gera það á kostnað þeirra, er barnið eiga að annast.

4. gr.

Nú getur maður eigi goldið kostnaðinn, er barn er tekið af heimili hans til kenslu, og skal þá dvalarhreppur greiða kostnaðinn, en eigi skal telja það sveitarstýrk.

5. gr.

Þar, sem barnaskólar verða eftir sem áður í bæjum og kaupþúnum, skulu kennarar hafa af skólahjeruðunum sömu laun, sem þeim eru ákveðin í lögum um skipun barnakennara og laun þeirra, 28. nóv. 1919.

Ástæður.

Þessar eru ástæður fyrir frumvarpi þessu, sem hjer segir:

1. Töluvert fje mundi losna til þess að styrkja unglingaskóla í sýslum landsins og láta alþýðu njóta lærdóms á þeim aldri, er nefndin telur vænlegri til þroska en skólaskyldualdur þann, sem nú er.
2. Skyldan og viðleitnin við að sjá um fræðslu barna til staðfestingar er að hyggju nefndarinnar heimilunum svo mikill menningarvaki, að nefndin telur það óbætanda tjón, ef hann skal falla niður til lengdar.
3. Kerfi það, sem nú er, má eigi festast, og er allilt, að þetta frumvarp kom eigi fram fyrir nokkrum árum.

Nefndin telur sjálfsagt, að barnaskólar, er væntanlega verða jafnt sem áður í bæjum og kaupþúnum, gjaldi kennurum svo gott kaup, að þeir missi einskis í. Og enn telur nefndin landsstjórn og hjeradsstjórnnum skylt að fá þeim mönnum aðra jafngóða atvinnu, er kynnu að verða atvinnulausir sakir þessarar ráðstöfunar.

Nefndin hefir í byggju að auka nú þegar styrk til unglingaskóla að mun, og gætu nokkrir fengið þar atvinnu.

Nánara í framsögu.

(B. III. 3).

Ed.

59. Frumvarp

til laga um sjerstakar dómpinghár í Viðvíkur- og Hólahreppum í Skagafjarðarsýslu, Blönduós- og Torfalækjarhreppum í Húnavatnssýslu og Ljósavatns- og Bárðdælahreppum í Þingeyjarsýslu.

(Eftir 2. umr. í Ed.)

Viðvíkur- og Hólahreppur í Skagafjarðarsýslu, Blönduós- og Torfalækjarhreppur í Húnavatnssýslu og Ljósavatns- og Bárðdælahreppur í Þingeyjarsýslu skulu vera sjerstakar dómpinghár, og skulu þingstaðirnir vera að Viðvík, Hólum, Blönduósi, Torfalæk, Ystafelli og Sigurðarstöðum.

(B. II. 2).

Ed.

60. Nefndarálit

um frumvarp til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og virtist henni þegar í upphafi, að öll sanngirni mælti með því, að það næði fram að ganga, en henni þótti þó rjettast að leita umsagnar biskups, áður hún slægi nokkru föstu um málið. Skrifaði hún því biskupi og hefir nú þegar fengið frá honum mjög ítarlegt erindi um málið.

Eins og sjá má af umsögn biskups, er hann sömu skoðunar sem vjer nefndarmenn um það, að málið eigi fram að ganga, en umsögn hans vakti athygli nefndarinnar á því, að rjettast væri að búa sem tryggilegast um það, að þetta tillag til kirkjunnar — prestsmatan — gengi einungis henni til viðhalds, en ekki að neinu leyti til þess að borga skuld þá, er kirkjan stendur nú í við eigandann.

Vitanlega er þetta meining frumvarpsins og núverandi eiganda Grundarkirkju, en nefndinni virðist það ekki nægilega skýrt og fínst, að meðan kirkjan er talin að vera í svo stórrí skuld sem hún nú er, sem hún vitanlega getur aldreí borgað með þeim tekjum er hún nú hefir, þá sje vafasamt, hvort þessar auknu tekjur hennar af prestsmötunni gengju ekki í framtíðinni að einhverju leyti,

beint eða óbeint, til þess að minka skuldina, ef hún er látin standa. Vjer lítum líka svo á, að hinum rausnarlega eiganda kirkjunnar sje það fyrir öllu öðru, að framtíð kirkjunnar sje trygð eftir hans daga, og óbeinlínis má honum standa á sama um þessa skuld, því hverfi hún, þá eykst í rauninni verðmæti Grundar-eignarinnar um sömu upphæð.

Biskup bendir líka á, að það mundi gefa varhugavert fordæmi, ef hægt væri að líta svo á, að prestsmatan gengi að einhverju leyti upp í áfallinn bygg-ingarkostnað, og er nefndin á sömu skoðun.

Af framangreindum ástæðum hefir nefndin komið sjer saman um að leggja til, að háttvirt efri deild samþykki frumvarpið með eftirfylgjandi

BREYTINGARTILLÖGU.

1. gr. orðist svo:

Þá er eigandi kirkjunnar á Grund í Eyjafirði gefur henni upp skuld þá, er kirkjan nú er í við hann, skal prestsmata sú, er goldin hefir verið af Grund, 2 hundruð á landsvisu, og greidd hefir verið til prestanna í Grundarprestakalli og Akureyri, leggjast til Grundarkirkju, henni til viðhalds framvegis.

Alþingi, 2. mars 1922.

Guðm. Ólafsson,
form.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskr. og framsögum.

Sig. Eggerz.

(B. XIX, 1).

Nð.

61. Frumvarp

til laga um afnám kennaraembættis í hagnýtri sálarfræði við Háskóla Íslands.

(Frá sparnaðarnefndinni).

Flutningsmenn: Sigurður Stefánsson, St. Stefánsson og Þorl. Guðmundsson.

1. gr.

Kennaraembættið í hagnýtri sálarfræði við Háskóla Íslands skal lagt niður.

2. gr.

Lög nr. 35. 26. október 1917, eru hjer með úr gildi feld.

Ástæður.

Aðalástæður fyrir frumvarpi þessu eru hinar sömu og fyrir frumvarpi á þingskj. 57. Frekari grein fyrir frumvarpinu verður gerð í flutningi málsins.

(A. XIII. 3),

Nd.

62. Breytingartillaga

við brtt. á þskj. 56, við frv. til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kol-um og salti.

Flutningsm.: Jón Þorláksson.

Aftan við 1. lið komi ný málsgrein, svo hljóðandi:

Endurgreiða skal útgerðarmönnum íslenskra botnvörpuðfiskiskipa 2 kr. af hverri smálest kola, sem þau skip taka hjer á landi til notkunar í skipun-um sjálfum á árinu 1922.

(B. I. 2).

Nd.

63. Nefndarátt

um frv. til laga um að fella niður prentun á umræðuparti Alþingistiðindanna.

Frá minni hluta fjárhagsnefndar.

Jafnvel þó segja megj með nokkurri sanngirni, að prentun á umræðu-parti Alþingistiðindanna sje ekki algerlega ónaúðsynlegur, þá er það þó víst, að hún er eitt af því, sem mætti spara, án skaða fyrir þjóðina.

Um álit þjóðarinnar á nauðsyn á útgáfu umræðupartsins nægir að vísa til þess, að kaupendur að Alþingistiðindunum voru ekki fleiri síðastliðið ár en c. 115 alls, þar af 25 í Reykjavík, og þó hefir áskriftargjaldið verið aðeins 3 krónur, en burðargjald og útsendingarkostnaður hvers eintaks hefir numið ekki minni upphæð, og hafa menn því fengið þau ókeypis, þegar burðargjald er dregið frá. Mundu því kaupendur skifta þúsundum, ef þjóðin teldi sjer umræðupartinn nauð-synlegan. Reynslan er í þessu efni besta sönnunin, enda er það ekki mikils virði fyrir þjóðina, að lesa ræður þingmanna; hitt er meira virði, að sjá hvernig þeir greiða atkvæði í málunum, og sýnir fyllilega afstöðu þeirra, og þarf þá ekki annað en láta atkvæðagreiðslu um málin fara fram með nafnakalli.

Eins og sjá má á greinargerð háttv. flutningsmanna frumv. á þingskjali 22, hefir prentun og pappír umræðupartsins kostað síðastliðið ár um 50 þúsund

krónur, og þó nú megi ætla, að yfirstandandi þing verði ekki eins langt, þá getur ekki verið sanngjart að áætla, að það verði meira en þriðjungi styttra, og verður umræddur kostnaður þá rúmar 30 þús. krónur, jafnvel þó gera megi ráð fyrir, að prentsmiðjurnar bjóði nú niður verkið um 10%. — Þá er allur sá kostnaður, sem leiðir af umbúðum, umbúnaði og útsendingunum til kaupenda Alþingistíðinda í Reykjavík og til allra þeirra úti um land, sem eiga að fá þau samkv. lögum, sem nam síðastliðið ár c. 4000,00 krónum og er það ekki minna en helmingur þeirrar upphæðar, sem leiðir af umræðupartinum einum, eða c. 2000,00 krónur. — Hjer er því um beinan sparnað að ræða, og þar sem fjárhagur ríkissjóðs er svo þröngur, að ekki er unt að styrkja nauðsynleg þjóðþrifafyrirtæki, virðist oss sjálfsagt að ráða háttvirtri deild til að samþykkja frumvarpið á þingskjali 22 óbreytt.

Alþingi, 2. mars 1922.

Þorl. Guðmundsson,
framsögumaður.

Jón A. Jónsson.

(C. VII. 2).

Nd.

64. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um landhelgisgæslu.

Frá Jóni Þorlákssyni.

Orðin »og, ef nauðsyn krefur, bjóða fjárframlag« — til enda greinarinnar falli burt.

(B. I, 3).

Nd.

65. Nefndarállt

um frumvarp til laga um að fella niður prentun á umræðuparti Alþingistíðindanna.

Frá meiri hluta fjárhagsnefndar.

Nefndin hefir ekki getað orðið á eitt sátt um frumvarp þetta. Tveir nefndarmanna, sem jafnframt eru flutningsmenn frumvarpsins, skipa minni hlutann og munu gera grein fyrir afstöðu sinni sjerstaklega.

Samkvæmt orðalagi frumvarpsins er tilgangurinn með því að eins að »fella niður« prentun umræðnanna um *stundarsakir*. En hvað sem orðalaginu liður, þá er auðsætt, að ef prentun þeirra á að taka upp aftur, verður nýtt laga-

boð að koma þar um. Í raun og veru liggur málið því þannig fyrir, að banna á með lögum að prenta umræðurnar og birta þær alþjóð í Alþingistíðindunum, ekki að eins umræður á þessu þingi, sem nú er háð, heldur einnig komandi þinga, þar til prentun þeirra verður lögboðin á ný. Það má og vel vera, að það sje einmitt tilgangur og vilji flutningsmanna frumvarpsins, fleiri eða færri, að prentun umræðupartsins verði feld niður fyrir fult og alt, en að orðum sje þannig hagað, eins og um bráðabirgðaráðstöfun sje að ræða, til þess að það »liti betur úta. Svo virtist þó, sem þeir tveir flutningsmenn frumvarpsins, sem sæti eiga í nefndinni, væru ekki alveg á eitt sáttir í þessu efni.

Í fljótu bragði kann það að virðast lítils vert, hvort heldur er tilgangurinn að fella niður prentun umræðnanna um stundarsakir eða fyrir fult og alt, af því að engin lög verða um þetta sett, sem ekki má breyta síðar. En þegar þess er nú gætt, að frumvarp þetta er fram borið í sparnaðarskyni, þá hlýtur það vitanlega að ráða mestu um afdrif þess, hvort líkur eru til, að sparnaðurinn verði mikill eða lítill; hvort að eins er um það að ræða, að spara litla upphæð í eitt skifti fyrir öll, og þó ef til vill að eins að fresta greiðslu hennar skamma stund, eða þá hins vegar, að spara þessa upphæð árlega um aldur og æfi.

Ef aðeins er um það að ræða að fella niður prentun þessa hluta Þing-
tíðindanna, umræðnanna, um stundarsakir, þá er auðsætt, að sparnaðurinn yrði hverfandi lítill, í samanburði við öll útgjöld ríkisins; svo lítill yrði hann, að hans gætti í raun og veru ekki, jafnvel þó að aðeins væri á alþingiskostnaðinn litið. Það var vikið að því við 1. umræðu málsins, að það væri villandi að miða við prentunarkostnað síðasta þings, sem var annað lengsta þingið, sem háð hefir verið hjer á landi. Prentunarkostnaður umræðupartsins var þá um 50 þús. kr., að meðtöldum pappír í hann og öðrum kostnaði, er leiðir beint af prentun hans. Nú mun fyrst og fremst mega gera ráð fyrir því, að yfirstandandi þing verði svo miklu styttra, að þessi kostnaður, að öllu öðru óbreyttu, yrði ekki yfir 30 þús. kr., og allar líkur til þess, að umræður verði töluvert styttri en sem tímalengdinni svarar, samanborið við síðasta þing. Pappír er miklum mun ódýrari og allur annar kostnaður verður líka lægri, sakir lækkingi verðlags, auk þess sem um minna verk verður að ræða. Þá er þess loks að geta, að sjálf prentunin er nú boðin fyrir 10% lægra verð en í fyrra, og engan veginn loka fyrir það skotið, að frekari afsláttur fáiist á henni, og það ekki aðeins á umræðupartinum, heldur einnig skjalapartinum. Sjálf prentun Alþingistíðindanna frá síðasta þingi (án pappírs) kostaði um 90 þús. krónur, að meðtalinni heftingu, en með sama verðlagi má gera ráð fyrir, að hún yrði nú um 60 þús. kr. samtals. Afsláttur sá á prentuninni, sem þegar hefir verið boðinn fram, en er því skilyrði bundinn, að samningar takist um prentun umræðuparts, mundi því nema um 6 þús. kr. Þá upphæð er því óhætt að draga frá væntanlegum prentunarkostnaði umræðupartsins. Og sje nú gert ráð fyrir einhverjum frekari afslætti, til samkomulags, og einnig að því athuguðu, að annar kostnaður minnar vegna lækkingi verðlags, þá virðist alls ekki óvarlegt að áætla, að í raun og veru yrði aukinn kostnaður vegna prentunar umræðupartsins að þessu sinni ekki yfir 20 þús. krónur.

Nú er það kunnugt, að verkakaup prentara hefir ekkert lækkað frá því í fyrra, og hafi prentsmiðjurnar þá ekki sett óhæfilega hátt verð á verkið, er í raun og veru ekki við því að búast, að þær geti lækkað verðið nú að neinum mun. Það hefir heldur ekki verið dregin nein dul á það, að 10% afslátturinn (og

þá vitanlega líka allur frekari afsláttur) á prentun skjalapartsins, sje því skilyrði bundinn, að samningar takist um prentun umræðnanna. Prentun skjalapartsins verður því dýrari, ef umræður verða ekki prentaðar. Auk þess mundi hann lengjast allverulega við það, ef við hann yrði bætt úrslitum mála með öllum atkvæðagreiðslum, nefndarálit yrðu lengri o. s. frv. Og þegar nú að þar við bætist kostnaður sá, sem leiða mundi af því að afrita allar ræðurnar til afnota fyrir þingmenn, þá virðist það jafnvel vafasamt, hvort sparnaðurinn yrði nokkur að lokum, og af og frá að hann yrði yfir 10 þús. kr. En þar við bætist, að óþægindi mikil mundu verða að því að ýmsu leyti, að hafa ekki ræðurnar prentaðar, og það mundi fyr eða síðar leiða til þess, að þær yrðu prentaðar. Ella yrði óhjákvæmilegt að endurnýja afritin aftur og aftur og fjölga þeim ár frá ári, og mundi það miklu meiri kostnaður.

Það er eindregin skoðun vor, að með engu móti verði komist hjá því að prenta umræðupart þingtiðindanna, vegna óhjákvæmilegrar notkunar þeirra, bæði á þingi og utan þings, t. d. til lögskýringa. Þetta reka þingmenn sig þráfaldlega á; en það eru ekki aðeins þingmenn, sem þannig þurfa að nota umræðupart þingtiðindanna, heldur einnig menn úti um land allt, dómarmenn, lögmenn o. fl. En jafnvel þó að komast mætti af án þess að prenta umræðurnar, þá væri það hrein óhæfa að láta prentun þeirra niður falla, jafnvel þó að með því mætti spara ríkissjóði nokkurra þúsund króna útgjöld á ári.

Í stjórnarskránni er svo fyrirmælt, að »fundir beggja þingdeilda og sameinaðs Alþingis skulu haldnir í heyranda hljóði«. Þetta ákvæði hefir ekki verið sett í stjórnarskrána vegna þeirra fáu manna, sem kost eiga á því að hlusta á umræðurnar og komast fyrir á »pöllumunum«, heldur vegna þess að hver einasti landsmaður, sem tók kann að hafa á því, á að eiga aðgang að því að heyra umræður á Alþingi, ef hann vill. Hjer er um stjórnarskrarákvæði að ræða, sem vitanlega mætti þó breyta, ef hinu háa Alþingi virtist það sæmlegt að loka þinginu alveg til að spara dyravörslu og annan kostnað, sem af því leiðir, að almenningur á aðgang að því að hlusta á umræðurnar. — Því er nú haldið fram, að svo fáir lesi Alþingistiðindin, að þeirra vegna sje ástæðulaust að prenta þau. Enginn vafi er þó á því, að þeir eru fleiri, sem umræðurnar lesa, en hinir, sem heyra þær. Ef það er óhæfa að loka þinghúsinu fyrir þeim, sem vilja koma til að hlusta á umræðurnar, þá er hitt engu síður óhæfa, að taka Þingtiðindin af þeim, sem vilja lesa þau, hve fáir sem þeir kunna að vera, og það skiftir engu, hve miklu fleiri hinir eru, sem ekki hirða um að lesa þau.

Og þegar því er haldið fram, að þjóðin vilji vinna það til að vera án Þingtiðindanna, til að spara prentunarkostnaðinn, þá er þess að gæta, hvernig það mál hefir verið flutt. Vjer þorum óhikað að fullyrða það, að ekki einn einasti þingmálafundur á öllu landinu mundi samþykkja að fella niður prentun umræðnanna, ef það væri alment vitað, hve lítill sparnaðurinn yrði, sem af því leiddi. En jafnvel þó að meiri hluti landsmanna væri svo þröngsýnn, að það yrði samþykkt á öllum þingmálafundum með meiri hluta atkvæða, hver hefir þá gefið þeim meiri hluta rjettinn til að svifta hina, sem meiri áhuga hafa á þjóðmálunum, rjettinum til að geta fylgst með í meðferð málanna á Alþingi? Og því má ekki gleyma, að einmitt þessir fáu menn, sem lesa Þingtiðindin, það eru þeir mennirnir, sem halda stjórnmálaáhuganum vakandi í landinu.

Þjóðin öll og hver einstaklingur hennar á rjett á að fá að sjá og heyra alt, sem fram fer á Alþingi. Þetta er viðurkennt með ákvæði stjórnarskrárinnar, um að þingfundir skuli haldnir í heyranda hljóði. Og nær væri að setja einnig slíkt ákvæði í stjórnarskrána um birting Þingtiðindanna, heldur en að fella það úr þingsköpunum, svo að fulltryggur yrði rjettur þeirra manna, sem vilja halda Þingtiðindunum óskertum.

Að öllu þessu athuguðu verður meiri hluti nefndarinnar eindregið að ráða háttvirtri deild til að fella frumvarp þetta.

Alþingi, 3. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Jakob Möller,
frams.m.

Jón Baldvinsson.

(C. VII. 3).

Nd.

66. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um landhelgisgæslu.

Frá Pjetri Ottesen.

Tillögugreinin orðist svo:

Alþingi ályktar að skora á stjórnina að fá því framgengt við Dani, að þeir hafi fyrst um sinn tvö skip hjer til landhelgisgæslu að staðaldri eða sem lengst, og sje það skip, er þeir senda hingað til viðbótar, hraðskreiðara en hitt, sem fyrir er.

(A. VIII, 2).

Nd.

67. Nefndarálit

um frv. til laga um kennaraskóla.

Frá mentamálanefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta, og eru aðalbreytingarnar, sem það fer fram á, þessar:

Námstíminn við skólann verður 4 skólaár, 7½ mán. hvert, í stað þess, að hann er nú 3 skólaár, 6 mán. hvert.

Ætlast er til, að sjerstakur barnaskóli til kensluæfinga sje reistur í sambandi við kennaraskólann, og sjeu í honum að minsta kosti 6 ársdeildir, þ. e. sá skóli rúmi a. m. k. 180 börn. Þessi barnaskóli hafi sjerstakan skólastjóra, er ríkissjóður launi; frv. ákveður ekki að öðru leyti, hver ætti að kosta byggingu skólahúss og rekstur skólans, en í athugasemdum sínum gera ráðunautar stjórnarinnar ráð fyrir því, að samninga verði leitað við Reykjavíkurbæ um að bærinn greiði hálfan byggingarkostnað og launi að sínum hluta sem aðra barnakennara þá kennara, sem þyrfti við æfingaskólann, auk forstöðumanns hans og kennaraefnanna, en að öðru leyti annist og kosti ríkið rekstur skólans.

Ráðuneytinu til aðstoðar við yfirstjórn skólans sje skipað skólaráð, og eigi þar sæti skólameistari kennaraskólans og tveir skólafróðir menn.

Ýmsar smærri breytingar eru bein afleiðing þessara, svo sem aukning kenslunnar í einstökum greinum og fjölgun námsgreina m. m.

Nefndarmenn eru sammála um, að ekki sje tímabært að láta þetta frv. ná fram að ganga að þessu sinni, þótt skoðanir þeirra um málið sjeu að öðru leyti skiftar. Sumir líta svo á, að rjeltara sje að auka kröfurnar um kunnáttu við inntöku í skólann, jafnvel heimta gagnfræðapróf til inntöku í kennaraskólann, fremur en að lengja námstímann í skólanum. Aðrir nefndarmenn líta svo á, að með frv. sje stefnt inn á rjelta braut, og beri að velja þá leiðina þegar fært þyki að gera strangari kröfur um mentun kennaraefna en nú.

Nefndin hefir leitað upplýsinga hjá skólastjóra kennaraskólans um ýms atriði, er málið snerta. Samkvæmt þeim telur nefndin, að breytingin muni útheimta einn fastan kennara auk þess kennara fjölda, sem nú er, og yrði það annaðhvort forstöðumaður æfingaskólans eða kennari við kennaraskólann sjálfan. Í skólanum eru nú 4 kenslustofur, og mundi mega bjargast við þær, þótt náms-tíminn yrði lengdur upp í 4 ár, en þá er tilfinnanleg vöntun á húsnæði fyrir lesstofu og bókasafn til afnota fyrir nemendur. Loks hefir skólastjórinn tjáð nefndinni, að hann telji mjög hæpið, að nægileg aðsókn verði að skólanum meðan núverandi dýrtið helst, ef skólavistin er lengd svo, sem frv. gerir ráð fyrir. Hefir hann leitað fyrir sjer hjá núverandi nemendum skólans um það, hve margir þeirra mundu hafa treyst sjer til að sækja skólann, ef lengd væri skólavistin eftir frv., og mikill meiri hluti þeirra látið í ljósi, að þeir mundu þá ekki hafa treyst sjer til að sækja skólann. Telur hann þetta eðlilegt, þar sem flestir nemendur sjeu fátækir alþýðumenn úr sveitum, er lífi mestmegnis á sumarvinnu sinni, og mundi því verða óhjákvæmilegt að auka námsstyrki við skólann að miklum mun, ef frv. ætti fram að ganga eins og nú stendur.

Auk þessara erfiðleika fyrir fátæka nemendur þykir nefndinni og sýnt, að frv. mundi hafa í för með sjer talsvert mikinn kostnaðarauka fyrir ríkissjóð, ef það yrði að lögum og kæmi til framkvæmda. Samkv. frv. hlyti ríkissjóður einn að kosta æfingaskólann, ef ekki næðist samkomulag við Reykjavíkurbæ um þátttöku í kostnaðinum, og þykir ekki líklegt, að allur rekstur þeirrar stofnunar mundi kosta mikið minna en rekstur kennaraskólans nú, er tillit er tekið til hækkaðs byggingarkostnaðar, og þótt vitanlega sparaðist þar á móti hluti ríkissjóðs af launum nokkurra kennara við barnaskóla Reykjavíkur, vegna fækkunar á börnum þar, þá yrði aukakostnaðurinn ávalt töluverður. Einnig innan sjálfs kennaraskólans mundi breytingin væntanlega hafa nokkurn útgjaldaauka í för

með sjer, og þar sem einsætt þykir að hlífa ríkissjóði eins og nú stendur við nýjum útgjöldum, eftir því sem mögulegt er, þá leggur nefndin til, að málið sje afgreitt með svo feldri

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ.

Með því að ekki þykir tímabært, vegna yfirstandandi dýrtíðar og þróngs fjárhags, að gera þær breytingar á kennaraskólanum, er frv. á þskj. 8 fer fram á, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 4. mars 1922.

Þorsteinn M. Jónsson,
form.

Jón Þorláksson,
fundaskr. og frsm.

Gunnar Sigurðsson.

Sveinn Ólafsson.

Sigurður Stefánsson.

(C. VII, 4).

Ed.

68. Tillaga

til þingsályktunar um landhelgisgæslu.

(Eftir siðari umr. i Nd.)

Alþingi ályktar að skora á stjórnina að fá því framgengt við Dani, að þeir hafi fyrst um sinn tvö skip hjer til landhelgisgæslu að staðaldri eða sem lengst, og sje það skip, er þeir senda hingað til viðbótar, hraðskreiðara en hitt, sem fyrir er.

(B, XX, 1).

Nd.

69. Frumvarp

til myntlaga.

Flutningsm.: Bjarni Jónsson frá Vogu.

1. gr.

Fyrir Ísland skulu slegnar sjerstakar myntir úr málmum. Skal gull agt til grundvallar i myntkerfinu, en skiftimyntir slegnar úr silfri og ódýrum málm.

2. gr.

Slegnar skulu 2 höfuðmyntir, önnur þannig, að 124 innihaldi eina met-þúsund (eitt kílógram) af skiru gulli, hin þannig, að 248 innihaldi eina met-þúsund (eitt kílógram) af skiru gulli.

Einn tuttugasti hluti af fyr nefndu myntinni eða einn tíundi af hinni síðar nefndu er reikningseining í myntkerfinu og nefnist króna. Krónan skiftist í 100 aura.

3. gr.

Gullmyntirnar skulu slegnar úr myntgulli, sem er blendingur af 90 þyngdareiningum af skiru gulli og 10 jöfnum þyngdareiningum af eiri.

Gullmynt, sem inniheldur 20 kr., skal því vega 8,9606 met (grömm), og sú, sem inniheldur 10 krónur, 4,4803 met (gr.).

20 kr. gullpeningur skal vera 23 þúsundstikur (millimetrar) að þvermáli og 10 kr. gullpeningur skal vera 18 þúsundstikur (millimetrar) að þvermáli.

4. gr.

Skiftimyntirnar skulu slegnar úr silfri sumar, blönduðu eyri, eftir þeim þyngdarhlutföllum, er leiðir af ákvæðunum í 5. gr. um þyngd og silfurmegn hverrar einstakrar mynttegundar, og úr bronsi sumar, blendingi úr 95 þyngdareiningum af eiri, 4 af tini og 1 af sinki.

5. gr.

Af silfurmyntum má slá þær gerðir, er að neðan greinir, og skulu þær hafa þá stærð, þyngd og silfurmegn, sem ákveðið er um hverja þeirra:

	Þvermál	Þyngd	Silfurmegn
a. Ein, sem gildir 2 krónur	31 þst. (mm)	15 met (gr.)	12 met (gr.)
b. — — — 1 krónu .	25 — —	7,5 — —	6 — —
c. — — — 25 aura .	17 — —	2,42 — —	1,452 — —
d. — — — 10 aura .	15 — —	1,46 — —	0,53 — —

6. gr.

Af bronsimyntum má slá neðangreindar gerðir, er skulu hafa þá stærð og þyngd, sem ákveðin er um hverja fyrir sig:

	Þvermál	Úr 1 kílógr. af bronsi skulu slegnar
a. Ein, sem gildir 5 aura	27 þst. (mm)	125
b. — — — 2 aura	21 — —	250
c. — — — 1 eyri	16 — —	500

7. gr.

Nú næst ekki fullkomin nákvæmni í þyngd og gull- eða silfurmegni hvernar einstakrar myntar, og má munurinn frá rjettri þyngd og skirleika, of eða van, ekki fara fram úr:

	að þyngd		að skirleika
	við löggilding hvernar ein- stakrar	við löggilding í metþús.tali (kilógr.)	af þyngd hvernar myntar
i 20 króna peningunum . .	0,0015	»	} 0,0015 skirs gulls
- 10 — — — . . .	0,002	»	
- tvíkrónunum	0,003	»	
- krónupeningunum	0,005	»	} 0,003 skirs silfurs
- 25-eyringunum		0,01	
- tíeyringunum		0,015	

Við sláttu gullmynta skal þess þó gætt, að þyngdarskakkinn fari ekki fram úr 5 metum (gr.) á hverjum 10 metþúsundum (kgr.) myntgulls.

8. gr.

Allar skulu myntirnar slegnar með hafinni rönd beggja vegna. Gullmyntir og silfurmyntirnar allar, nema 25-eyringar og tíeyringar, skulu vera gáróltar utan á röndinni, en 25-eyringar og tíeyringar og allar bronsimyntirnar skulu vera sljettar á rönd. Áletranirnar skulu sýna glögglega gildi hvernar myntar að krónutali og auratali. Enn fremur skal það sjást á hverri mynt, að hún sje slegin handa Íslandi, í hvaða myntsláttu hún sje slegin og hvaða ár.

Að öðru leyti ákveður konungur útlit og áletranir myntanna.

9. gr.

Myntir þær, sem slegnar eru samkvæmt framangreindum ákvæðum, skulu vera, með takmörkunum þeim, er settar eru í 10. gr., löglegur gjald-eyrir samkvæmt áletruðu gildi sinu, bæði til rikissjóðs og manna í milli, hafi þær ekki orðið fyrir mjög grófum eða ólöglegum skemdum.

10. gr.

Enginn skal skyldur til að taka á móti til einnar greiðslu meira en 20 krónum í krónupeningum og tvíkrónum, 5 krónum í smærri silfurpeningum, nje 1 krónu í bronsipeningum. Þó skal sjerhverri upphæð í krónupeningum og tvíkrónum veitt móttaka upp í greiðslu skatta og annara gjalda til rikissjóðs og sýslu-, bæjar- eða sveitarsjóða.

Þá er gullmyntir hafa ljettst af sliti um meira en $\frac{1}{2}\%$ af þeirri þyngd, sem þær eiga að hafa eftir 3. gr., hætta þær að vera löglegur gjaldeyrir manna

í milli, en halda áfram að gilda samkvæmt áletruðu gildi sínu í greiðslum til rikissjóðs.

Skiftimyntir hætta þá fyrst að vera löglegur gjaldeyrir til rikissjóðs, er þær eru orðnar svo slitnar, að ekki verður sagt um það með vissu, fyrir hvaða ríki þær hafi verið slegnar, en þær hætta að vera löglegur gjaldeyrir til allra annara þegar er mót þeirra er orðið ógreinilegt.

Þær myntir, sem eru ekki lengur löglegur gjaldeyrir til hvers sem vera skal, má stjórnin ekki setja í umferð aftur. Hún má ekki heldur setja í umferð á ný þær silfurmyntir, sem eru 4% eða meira undir rjettri þyngd. Skulu lögreglustjórar, Landsbankinn og útibú hans skyld til að halda eftir svo slitnum myntum, sem að framan greinir, bæði höfuðmyntum og skiftimyntum, og senda þær til rikisfjehirðis, og er stjórninni falið að semja svo um við Íslandsbanka og aðrar peningastofnanir, eftir því sem ástæða virðist til, að þessi skylda nái einnig til þeirra.

Forstöðumenn löggildingarstofu og myntasafns rikisins skulu úrskurða um gjaldgengi mynta, ef ágreiningur verður.

Fjármálaráðherra er heimilað að greiða fullt endurgjald fyrir skemdar og falsaðar myntir, sje öll ástæða til að ætla, að handhafi þeirra hafi veitt þeim viðtöku í fullu trausti til gjaldgengis þeirra og gætt almennrar varkárni við móttöku þeirra.

11. gr.

Sjerhverjum skal gert unt, helst í öllum kaupstöðum landsins, að fá hverri upphæð, er vera vill, af þeim myntum, sem samkvæmt 10. gr. eru löglegur gjaldeyrir til rikissjóðs eins, skift í jafna upphæð í samskonar gjaldgengri mynt, og að fá skift í höfuðmynt sjerhverri upphæð í skiftimynt, sem deilanleg er með 10 krónum.

12. gr.

Öll myntslátta fer fram eftir beinni stjórnarráðstöfun og má ekki verða framkvæmd af einstökum mönnum nje fengin þeim í hendur með neinum leigusamningi nje á annan hátt.

Öllum skal unt að fá slegnar höfuðmyntir fyrir afhent gull, gegn $\frac{1}{4}\%$ gjaldi af virði þess gulls í slegnum 20 króna gullmyntum og $\frac{1}{3}\%$ af virði þess í slegnum 10 króna gullmyntum fyrir sláttuna. Að öðru leyti skal enginn sláttuskattur greiddur.

Stjórnin ákveður öll nánari skilyrði með tilliti til þess, hversu það gull skuli vera mikið eða lítið, er menn geti þannig afhent til sláttu, hversu skirt og á sig komið að öðru leyti.

Skiftimynt er slegin fyrir hönd rikissjóðs einvörðungu.

13. gr.

Reikningseining sú, sem hjer er ákveðin, skal viðhöfð í öllum opinberum skýrslum og reikningum.

14. gr.

Meðan helst myntsamband það, sem komið kann að verða á við Dan-

mörk, Noreg og Svíþjóð samkvæmt 17. gr., skulu ákvæðin í 9.—11. gr. þessara laga jafnframt gilda um þær myntir, sem slegnar eru í þeim löndum samkvæmt ákvæðunum um myntsambandið, og ákvæði 11. gr. enn fremur í 2 ár eftir að því myntsambandi hefir verið slitit.

Hegningar þær, sem ákveðnar eru í 266. gr. í alm. hegningarlögum frá 25. júní 1869, fyrir að búa til eftirmynd danskra peninga eða bankaseðla, skulu jafnframt liggja við fyrir að búa til eftirmynd þeirra íslenskra mynta, sem slegnar eru samkvæmt lögum (sbr. og 5. gr. í lögum um stofnun Landsbanka, frá 18. sept. 1885).

Á meðan ofangreint myntsamband helst, skulu sömu hegningar jafnframt liggja við, þegar slíkir glæpir eru drýgðir með tilliti til þeirra mynta norskra og sænskra, er greindar eru og heimilaðar í samningunum um myntsambandið.

15. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að byrja þegar í stað á að láta slá myntir eftir framangreindum ákvæðum og tiltaka þær, sem hagfeldast kann að þykja að hafa á reiðum höndum af þeim mynttegundum, sem greindar eru í 2., 5. og 6. gr. Eru myntirnar þegar gjaldgengar, er stjórnin lætur þær af hendi í umferð.

16. gr.

Á meðan eru í fullu gildi og umferð myntir þær, sem slegnar hafa verið í Danmörk, Noregi og Svíþjóð úr nikkeli og jární, í stað silfur- og brónsi-myntar, er ríkisstjórninni heimilt að láta slá og láta vera í umferð íslenskar skiftimyntir úr nikkeli, jární eða öðrum málum, eftir þeim reglum, er hún setur þar um og konungur staðfestir. Skulu þær myntir mótaðar á sama hátt og með sömu stærð að þvermáli og tilsvareandi myntir úr silfri og brónsi, en jafnframt auðkendar með frábrugðinni gerð á röndinni.

17. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að gera samninga við ríkisstjórnirnar í Danmörku, Noregi og Svíþjóð um samskonar myntsamband milli Íslands og þeirra og nú er milli þeirra ríkja innbyrðis.

18. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Ástæður.

Í 9. gr. sáttmálans milli Íslands og Danmerkur segir svo: »Ef Ísland kynni að óska að stofna eigin peningasláttu, verður að semja við Svíþjóð og Noreg um það, hvort mynt sú, sem slegin er á Íslandi, skuli vera viðurkendur löglegur gjaldeyrir í þessum löndum«. Þessa samninga átti að gera þegar í stað og allar aðrar ráðstafanir, er sáttmálinn hefir í för með sjer, rjett skilinn. En nú hafa þeir dregist úr hófi fram, og slíkt hið sama að setja á stofn íslenska myntsláttu. Frv. þetta er fram komið til þess að bæta úr þessu. Höfundur þess er

Matthías fornmenjavörður Þórðarson, og er það samið svo, að það er í samræmi við myntlög þeirra þriggja þjóða, sem vjer ætlum oss að vera í myntsambandi við.

Þess skal getið, að vjer getum vel haft eigin myntsláttu án þess að leggja í kostnað til þess að setja á fót myntsmiðju hjer þegar í stað. Megum vjer vel gera það að dæmi Finna, að láta aðra vinna verkið fyrir oss, svo sem þeir gerðu, er þeir fengu dönsku myntsmiðjuna til þess starfa.

(B. XXI, 1).

Nd.

70. Frumvarp

til laga um það, hversu reikna skal landssjóðstekjur þær, er krónum teljast.

Flutningsmaður: Bjarni Jónsson frá Vogu.

1. gr.

Hvar sem lög ætla landssjóði tekjur í krónutali, þá eru það gullkrónur, og skal reikna eftir því.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Ástæður.

Þar sem gengi íslenskrar krónu er nú eigi hærra en hjer um bil 55 aurar móts við gullverð, eða lægra, þá væri það óbætanlegt tjón fyrir landssjóð að taka tekjur sínar í seðlum, enda er víst, að löggjafinn hefir eigi ákveðið tekjurnar með annað en gullkrónur fyrir augum.

(B. XXII, 1).

Nd.

71. Frumvarp

til laga um sjerleyfi til vatnavirkjunar.

Flutningsmenn: Bjarni Jónsson frá Vogu og Jón Baldvinsson.

1. gr.

Ekki má veita neitt sjerleyfi til að virkja vatn án samþykkis Alþingis, þar til er ný vatnalög og sjerleyfislög eru samin og sett og gengin í gildi, ef um meira afl ræðir en 1000 eðlishestorkur.

2. gr.

Ákvæði eldri laga hjer um eru numin úr gildi.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Á s t æ ð a n

til þessa frv. er sú, að víst þykir, að vatnamálin muni eigi verða útrædd á þessu þingi, en ofmikið lagt í hættu, að svo standi sem nú er.

(B. II. 3).

Ed.

72. Frumvarp

til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði.

(Eftir 2. umr. í Ed.)

1. gr.

Þá er eigandi kirkjunnar á Grund í Eyjafirði gefur henni upp skuld þá, er kirkjan nú er í við hann, skal prestsmata sú, sem goldin hefir verið af Grund, 2 hundruð á landsvisu, og greidd hefir verið til prestanna í Grundarprestakalli og Akureyri, leggjast til Grundarkirkju, henni til viðhalds framvegis.

2. gr.

Prestunum í Grundarprestakalli og Akureyri sje bættur úr prestlaunaskjóði sá tekjumissir, er þeir biða samkv. 1. gr.

(A. XIII, 4).

Nd.

73. Frumvarp

til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti.

(Eftir 2. umr. í Nd.)

1. gr.

Aðflutningsgjald af kolum skal vera 5 krónur af smálest til ársloka 1922, en úr því greiðist aðflutningsgjald af kolum samkvæmt vörutollslög-

unum. Aðflutningsgjald af salti skal vera 3 krónur af smálest til 31. mars 1922, en frá þeim degi greiðist aðflutningsgjald af salti samkvæmt vörutolls-lögunum.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXIII, 1).

Nð.

74. Frumvarp

til laga um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Þingeyjarsýslu undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps.

Flutningsmenn: Ingólfur Bjarnarson og Benedikt Sveinsson.

1. gr.

Jörðin Bakki með Tröllakoti í Tjörneshreppi skal lögð undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps frá 1. júní 1922.

2. gr.

Á sama tíma skal Húsavíkurhreppur greiða Tjörneshreppi í eitt skifti fyrir öll sextán hundruð krónur og hafa lokið á tólf árum að gera akfæran veg að landamerkjum Bakka og Hjeðinshöfða.

3. gr.

Að öðru leyti skal Húsavíkurhreppur taka á sig þær skyldur og kvaðir, þar með talið þurfamannaframsfæri, er af því leiðir, að jörðin Bakki með Tröllakoti heyrði áður til Tjörneshreppi, enda falli slíkar kvaðir og skyldur á hreppinn í samræmi við stjórnarráðsbrjef um skiftingu Húsavíkurhrepps í tvö sveitarfjelög, frá 4. júní 1912, nr. 72.

Ástæður.

Um ástæður fyrir frv. þessu visum vjer til greinargerðar þeirrar, sem prentuð er hjer á eftir.

Fylgiskjal.

Árið 1912 var Húsavíkurhreppi hinum forna skift í tvo hreppa, er síðan heita Húsavíkurhreppur og Tjörneshreppur. Er Húsavíkurhreppur svo vítt sem ná lönd jarðanna Húsavíkur og Þorvaldsstaða. Að sunnan ná þau að landa-

merkjum Kaldbaks í Tjörneshreppi og að norðan að landamerkjum Bakka, sem einnig er í Tjörneshreppi. Í Bakkalandi er hjáleigan Tröllakot. Frá Húsavíkurkaupþúni að Bakka eru ca. 3 kílómetrar. Landamerkin liggja hjer um bil miðja vegu. En alt Bakkaland norður að landamerkjum Hjeðinshöfða er á alfaravegi rúml. 3 kílómetrar.

Jörðin Bakki ásamt Tröllakoti hefir því góða afstöðu til afnota fyrir Húsavíkurbúa, bæði til beitar, svarðtekju, heyskapar, einkum ef gerðar yrðu þar engjabætur, og svo til nýræktunar og grasbýlastofnunar, því að jarðvegur er þar víða allgóður til slíkra hluta. En hins vegar var þröngt um landkosti hjá Húsavíkingum, og fengu því margir þar skjótt augastað á Bakka, enda fór svo, að haustið 1915 var Bakki keyptur af Húsavíkurhreppi samkvæmt kaupsamningi og afsali, dags. 19. okt. 1915 og þinglýstu á manntalsþingi Húsavíkur 17. júní 1916. Síðan hefir Bakki ásamt Tröllakoti verið í eigu Húsavíkurhrepps.

Eins og áður er á vikið, eru á Bakka allmikil skilyrði til nýræktunar og engjabóta, og er hvorttveggja hin mesta þörf fyrir Húsavíkinga, en kostar mikið fje. Áætlun hefir verið gerð um framræslu og áveitu mýranna, og mundi það kosta 3—4 þúsund krónur. En meðan jörðin heyrir til öðrum hreppi, hefir verið allmikið hik á Húsavíkingum til umbóta þar. Þykir mörgum það óviðfeldið að skapa þar með athöfnum sínum skattstofn handa öðrum hreppi, sem eftir hlutarins eðli ætti að koma Húsavíkurhreppi til nota. Og hart þykir þeim, sem grasbýli vilja stofna á Bakka, en hafa að öðru leyti aðalatvinnu sína á sjó og landi í Húsavíkurhreppi, að gerast með því gjaldþegnar annars hrepps. Þess vegna var af hreppsnefndinni í Húsavíkurhreppi sú málaleitun hafin við hreppsnefnd Tjörneshrepps árið 1918, að fá samþykki hennar til þess, að Bakki ásamt Tröllakoti yrði innlimaður Húsavíkurhreppi. En hún synjaði í fyrstu. Gekk þá í þófi milli nefndanna um þetta mál að slíni. Loks sneri hreppsnefnd Húsavíkurhrepps sjer til sýslunefndarinnar í S.-Þingeyjarsýslu og leitaði meðmæla hennar til löggjafarvaldsins um það, að Bakki fengist lagður undir Húsavíkurhrepp. Á fundi sínum 16.—19. mars 1921 gaf sýslunefndin þessi meðmæli, að því áskildu, að enn á ný væri leitað samþykkis hreppsnefndar Tjörneshrepps um þetta, áður en fengin væri aðstoð löggjafarvaldsins. (Sjá meðsenda aðalfundargerð sýslunefndarinnar í S.-Þingeyjarsýslu 16.—19. mars 1921, tölul. 31).

Enn að nýju var svo máli þessu skotið til hreppsnefndarinnar í Tjörneshreppi. Leiddi það til þess, að hinn 7. d. desemberm. síðastliðinn komu nefndir beggja hreppa saman á fund til nýrrar umræðu um innlimun Bakka. Eftir langar umræður gaf hreppsnefndin í Tjörneshreppi einróma samþykki sitt til þess, að Bakki með Tröllakoti yrði lagður undir Húsavíkurhrepp, gegn því:

1. Að Húsavíkurhreppur greiddi Tjörneshreppi í eitt skifti fyrir öll sextán hundruð krónur.
2. Að akfær vegur yrði á næstu tólf árum fullbúinn norður að landamerkjum Bakka og Hjeðinshöfða.

Hreppsnefnd Húsavíkurhrepps gekk að þessum skilyrðum fyrir sitt leyti, og var nú þannig loks endir bundinn á málið. (Sjá meðsendan útdrátt úr gerðabók hreppsnefndarinnar í Húsavíkurhreppi 7. des. 1921).

Þar eð samkomulag er nú fengið um þetta mál milli beggja hreppsnefnda og meðmæli sýslunefndarinnar í S.-Þingeyjarsýslu, vill hreppsnefndin í Húsavíkurhreppi leyfa sjer að fara þess á leit við hið háa Alþingi, að það samþykki

og afgreiði lög um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti undir Húsavíkurhrepp. Leyfir nefndin sjer jafnframt að senda frumvarp til nefndra laga, ásamt áður nefndum fylgiskjólum: Sýslufundargerð S.-Þing. og útdrætti úr gerðabók hreppsnefndar Húsavíkurhrepps.

Virðingarfylst.

Húsavík, 27. jan. 1922.

F. h. hreppsnefndarinnar í Húsavíkurhreppi.

Ben. Björnsson,
oddviti.

Til Alþingis 1922.

(B. XXIV, 1).

Nð.

75. Frumvarp

til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi.

Flutningsmenn: Ingólfur Bjarnarson og Benedikt Sveinsson.

1. gr.

Af öllum útmældum eða afmörkuðum lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi, sem ekki eru eign hins opinbera, skal greiða árlegt gjald í hreppssjóð, sem nefnist lóðargjald.

Hreppsnefndin ákveður upphæð lóðargjaldsins til eins eða fleiri ára í senn. Þó má ekki ákveða gjaldið lægra en 1% og ekki hærra en 2% af virðingarverði bygðra og óbygðra lóða, og ekki lægra en $\frac{1}{2}$ % nje hærra en 1% af virðingarverði túna, erfðafestulanda og matjurtagarða. Gjaldið má aldrei vera minna en 5 — fimmm — krónur.

Lóðargjaldið greiðist af verði því, sem lóðir eða lendur eru metnar af lögskipaðri fasteignamatsnefnd, sbr. lög nr. 22, 3. nóv. 1915, án tillits til mannvirkja, sem á þeim eru gerð. — Ef lóðir eru mældar út af nýju, milli þess sem reglulegt fasteignamat fer fram, skal verð þeirra ákveðið til bráðabirgða af jarðeignanefnd Húsavíkurhrepps, samkvæmt gildandi lögum um fasteignamat. — Þar sem lóðir, lendur og mannvirki eru metin saman, ákveður byggingarnefnd og jarðeignanefnd, hve mikið af verðinu er í mannvirkjum, og hve mikils virði lóð eða lenda er talin út af fyrir sig, en gerðir nefndanna skulu samþykta af hreppsnefnd.

2. gr.

Jarðeignanefnd Húsavíkurhrepps skal skipuð þremur mönnum, sem hreppsnefnd kys til þriggja ára í senn, í fyrsta skifti strax eftir að lög þessi

öðlast gildi. Skal nefndin hafa umsjón og eftirlit með jarðeignum hreppsins, eftir nánari fyrirætlum hreppsnefndar.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Greinargerð

felst í bræfi því, er hjer fer á eftir.

Fylgiskjal.

Árið 1912 var Húsavíkurhreppi hinum forna skift í tvö sveitarfélög, sem heita Húsavíkurhreppur og Tjörneshreppur. Stærð Húsavíkurhrepps er landeign jarðarinnar Húsavíkur með Þorvaldsstöðum. Var jörðin kirkjueign (og landssjóðseign) þar til árið 1913, að Húsavíkurhreppur hinn nýi keypti jörðina af landssjóði fyrir 25 þúsund krónur, samkvæmt kaupbræfi og afsali, dags. 12. apríl 1913.

Kauptúnið Húsavík var að miklu leyti fullbyggt, svo sem það er nú, þegar kaup þessi fóru fram. Ræktanlegt land í kaupúninu var þá þegar að mestu selt á leigu. Grunnlóðir og ræktunarlóðir hafði presturinn í Húsavíkurprestakalli leigt út með samningum, er stiftsyfirvöld landsins höfðu staðfest. Þegar Húsavíkurhreppur eignaðist jörðina, voru því rjettindin til afnota af landi hennar að mestu bundin með þessum samningum. En lóðagjöldin voru svo lág, að lóðatekjur jarðarinnar reyndust nú næsta rýrar, í hlutfalli við kaupverð jarðarinnar og kostnað við ýmsar athafnir í þarfir kaupúnsins og jarðarinnar. Almenn leiga fyrir 1300–1600 □ álna grunnlóðir var 2–4 krónur, og fyrir dagsláttu ræktunarlóðar um 2–4 krónur. Og vitanlega standa tekjur þessar í stað, þótt verðgildi peninga breytist og kostnaður hreppsins við almennar framkvæmdir.

Hins vegar hafa þarfir hreppsins stöðugt farið vaxandi síðan hann varð eigandi jarðarinnar. Til þess að fullnægja þessum kröfum, hefir því orðið að hækka útsvör á hreppsbúa. Fólksfjöldi í hreppnum hefir að mestu staðið í stað síðan jörðin var keypt, um 600 manns. En 1913 voru aukautsvör í Húsavíkurhreppi kr. 4623,00, en 1920 voru þau kr. 13830,00, og hafa þannig þrefaldast á 7 árum. En árið 1920 voru lóðatekjurnar sem hjer segir:

1. Grunnlóðagjöld kr. 535,75

2. Ræktunarlóðagjöld — 1152,00 = kr. 1687,75.

Aukautsvör eru jafnan óvinsæl gjöld og álitin handahófsverk að meira eða minna leyti. Og því hærri sem þessi gjaldabyrði er, því tilfinnanlegra verður það gjaldendum, ef út af ber rjettu mati um efni og ástæður gjaldþegna. Þess vegna fjölgar þeim röddum, sem krefjast þess, að fundnir sjeu aðrir og ábyggilegri tekjustofnar. Meðal annars er bent á lóðirnar sem tekjustofn, og að skatt skuli á þær leggja sem hundraðsgjald af virðingarverði þeirra.

Og því brýnni þörf verður á slíku í bæjum og kaptúnum, þar sem verslun samvinnufjelaga er að mestu leyst undan gjaldskyldu til bæjar- og sveitarsjóðs á sama grundvelli sem annara gjaldþegna. En slík fjelög hafa víða dýrar og miklar lóðir til afnota við starfsrekstur sinn, enda virðist gert ráð fyrir því, að slíkur skattur verði á lagður, sbr. lög um samvinnufjelög, frá 1921, 38. gr. 1. tölul.

Af framantöldum ástæðum — og með skirskotun til þess, að almennur lóðaskattur er þegar ákveðinn með lögum í Seyðisfjarðarkaupstað og á Akureyri, leyfir hreppsnefnd Húsavíkurhrepps sjer að leggja fyrir hið háa Alþingi 1922 frumvarp til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum í Húsavíkurhreppi.

Húsavík, 15. febr. 1922.

Í umboði hreppsnefndarinnar í Húsavíkurhreppi.

Júl. Havsteen. Ben. Björnsson. Benedikt Jónsson.

(B. XII, 2).

Nd.

76. Nefndarálit

um frv. til laga um breyting á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin er á einu máli um það að ráða háttv. deild til að samþ. frv. óbreytt. En hvað snertir frekari skýringu á þessu máli, má að mestu vísa til brjefsins, er fylgir frv. frá formanni dýraverndunarfélags Íslands. Aðeins vill nefndin vekja athygli á, að hún telur hagkvæmt, að lögð sje meiri áhersla á, að sauðfje verði aflifað með rothöggi, og þá notuð helgrima heldur en skot, sem altaf fylgir nokkur hætta, nema varasemi sje því meiri, enda nokkur dæmi þess, að slys hafa af hlotist.

Hvað snertir slátrun stórgripa, hyggur nefndin, að skotið sje að sjálf-sögðu hagfeldasta aðferðin. Annars er það verulegasta breytingin, sem frumvarp þetta fer fram á, að ákvæði reglugerðarinnar nái ekki einasta til slátrunar sauðfjár á slátruhúsum, heldur einnig til allrar húpeningsslátrunar, hvar sem er á landinu, og þrátt fyrir það, þótt nefndin verði að telja nokkur vandkvæði á fullkomnu eftirliti um slátrunaraðferðir um land allt, þá væntir hún þess, að almenningur viðurkenni þá mannúðarlegu framsför, sem í breytingunni felst, og verði þar af leiðandi ljúft að hlýða þeim ákvæðum, sem reglugerðin mælti fyrir um.

Þar sem frumv. tekur sjerstaklega fram, að reglur sjeu settar um fuglaveiðar, þá sjest af greinargerð með frv., að þar er einkum átt við fuglaveiðar við Drangey.

Nefndin viðurkennir, að veiðiaðferðin »flekaveiði með bandingja« sje eigi svo mannúðleg, sem æskilegt væri, og því nauðsyn á að setja um

hana ströng ákvæði, sem fyrirbygðu alla ónauðsynlega harðýðgi eða kæruleysi útvegsmanna, en hins vegar eru nefndarmenn ekki svo kunnugir þessum veiðiskap, að þeir geti fyllilega um það dæmt, hvort gerlegt sje að setja ákvæði, sem banni veiðiaðferðina.

Alþingi, 7. mars 1922.

Stefán Stefánsson, Gunnar Sigurðsson.
form. og framsögum.

Einar Þorgilsson. Jón Þorláksson.

(C. VII, 5).

Ed.

77. Þingsályktun

um landhelgisgæslu.

(Afgreidd frá Ed. 7. mars).

Alþingi ályktar að skora á stjórnina að fá því framgengt við Dani, að þeir hafi fyrst um sinn tvö skip hjer til landhelgisgæslu að staðaldri eða sem lengst, og sje það skip, er þeir senda hingað til viðbótar, hraðskreiðara en hitt, sem fyrir er.

(B. VII, 2).

Nð.

78. Nefndarátt

um frv. til laga um fjárhagsár rikissjóðs.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir íhugað og rætt frv. þetta á nokkrum fundum og orðið ásátt um að ráða háttvirtri deild til að samþykkja það.

Nefndin telur, að af frv. leiði það, að þing yrði að koma saman að jafnaði um miðjan janúar eða litlu síðar, og telur nefndin engin vandkvæði á því, svo framarlega sem menn vilja haida vetrarþingum. Ekki dylst nefndinni það, að breyting sú, sem frv. fer fram á, kunni að valda óþægindum á einstöku sviðum; má nefna sem dæmi, að fyrir getur komið, að ráðstafanir þurfi að gera til efniskaupa fyrir verklegar framkvæmdir sumarsins áður en fjárlög eru fullsamin, en vjer hyggjum, að landssjórnin muni geta gert slíkar ráðstafanir, þegar með þarf, eftir samráði við fjárveitinganefndir þingdeildanna. Þá getur og verið, að færsla

þingtímans um einn mánuð kunni að valda einhverjum óþægindum, t. d. fyrir þá alþingismenn, sem þurfa að gera reikningsskil eða skýrslur um áramót vegna stöðu eða embættis, en þó hyggur nefndin, að það mundi naumast koma fyrir, að þingmenn þyrftu að leggja af stað til þings fyrir en eftir áramót, og mundu þeir því geta lokið við slík áramótastörf, ef þeir gættu þess að hafa alt fyllilega undirbúið á áramótum. Um reikningsskil til ríkissjóðs yrði að sjálfsgöðu ekki að ræða á áramótum, heldur mundu þau færast til loka fjárhagsársins.

Nefndinni virðast þessir annmarkar á tilhöguninni ekki stórvægilegir í samanburði við þá tryggingu, sem tilhögunin veitir fyrir því, að unt verði að komast hjá fjáráukalögum, og þar með að halda fjárhag ríkissjóðs í viðunanlegu horfi.

Alþingi, 8. mars 1922.

St. Stefánsson,
form.

Jón Þorláksson,
fundaskr. og framsm.

Einar Þorgilsson.

Gunnar Sigurðsson.

(C. VIII, 1).

Sp.

79. Tillaga

til þingsályktunar um breyting á reglugerð um hina íslensku fálkaorðu.

Frá Gunnari Sigurðssyni.

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að fá því framgengt við konung, að hann breyti á þá leið reglugerð 3. júlí 1921, um hina íslensku fálkaorðu, að henni verði eigi aðrir sæmdir en útlendingar.

(C. IX, 1).

Sp.

80. Tillaga

til þingsályktunar um breytingu á stjórnarskránni.

Frá sparnaðarnefndinni.

Alþingi ályktar að skora á stjórnina að leggja fyrir næsta Alþingi frumvarp til stjórnarskipunarlaga, um þá breytingu á stjórnarskránni, að reglulegt Alþingi sje háð að eins annaðhvert ár og að ráðherrum sje fækkað.

Ástæður.

Árið 1919 var alþingiskostnaðurinn (dagpeningar og ferðakostnaður þingmanna, laun starfsmanna og prentunarkostnaður þingtíðindanna) kr. 229762, 1920 kr. 87971 og 1921 kr. 291872, eða samtals kr. 609595. Þingið 1920 var aukaping og miklu styttra en reglulegu þingin. Kostnaður þessara þriggja þinga því miklu minni heldur en ef þau hefðu öll verið regluleg. Meðaltal kostnaðarins er kr. 203198. Með lækkanði dýrtíðaruppbót á þingfararkaupinu má að vísu gera ráð fyrir, að kostnaðurinn minki smásaman, en þó mun hann enn ekki allfa ár verða svipaður meðaltali þessara þriggja síðustu þinga, er litið er til þess, að eitt þeirra var aukaping og það stult. Hjer er því um mikinn sparnað að ræða í framtíðinni.

Sparnaður þessi verður að vísu minni, ef eins oft kemur til aukapinghalda og nú upp á síðkastið. En aukapingin hafa öll verið háð sökum breytinga á stjórnarskránni og sambandsins við Danmörku. Má gera ráð fyrir, að þeim orsökum fækki, þegar nokkur festa kemst á stjórnarfarið. Þau atvik geta að vísu að höndum borið, að kveðja þurfi til aukapings milli hinna reglulegu Alþinga annaðhvert ár, en þau geta líka komið fyrir, þótt reglulegt Alþingi sje árlega háð.

Að öllum líkindum verða aukapingin úr þessu fremur undantekning en regla.

Um áhrif þessarar breytingar á stjórnarfarið að öðru leyti verður nánar talað í flutningi málsins í þinginu.

(B. XII, 3).

Nd.

81. Breytingartillaga

við frv. til laga um breytingu á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915. (Þskj. 46).

Frá Jóni Sigurðssyni og Magnúsi Guðmundssyni.

Orðin »og um fuglaveiðar« falli burtu.

(B. III, 4).

Nd.

82. Lög

um sjerstakar dómpinghár í Viðvíkur- og Hólahreppum í Skagafjarðarsýslu, Blönduós- og Torfalækjarhreppum í Húnavatnssýslu og Ljósavatns- og Bárðdælahreppum í Þingeyjarsýslu.

(Afgreidd frá Nd. 9. mars).

Viðvíkur- og Hólahreppur í Skagafjarðarsýslu, Blönduós- og Torfalækjarhreppur í Húnavatnssýslu og Ljósavatns- og Bárðdælahreppur í Þingeyjarsýslu skulu vera sjerstakar dómpinghár, og skulu þingstaðirnir vera að Viðvík, Hólum, Blönduósi, Torfalæk, Ystafelli og Sigurðarstöðum.

(B. XXV, 1).

Nd.

83. Frumvarp

til laga um fiskimat.

Frá sjávarútvegsnefnd.

1. gr.

Allur verkaður saltfiskur, sem út er fluttur hjeðan af landi, skal metinn og flokkaður eftir gæðum af fiskimatsmönnnum undir umsjón yfirmatsmanna.

Sama skal gilda um allan óverkaðan fullsaltaðan fisk, sem á að fara til Spánar, Portúgals, Ítalíu eða annara Miðjarðarhafslanda.

Ef fiskur er fluttur til þessara landa um önnur lönd, skal hann vera bundinn í bagga og í hæfilegum umbúðum öðrum.

Áður en verkaður eða óverkaður saltfiskur gengur kaupum og sölum innanlands, skal meta hann og flokka eftir gæðum, ef hann er ætlaður til útflutnings. Matsmenn skera úr, hvenær óverkaður saltfiskur er matshæfur.

Yfirmatsmennirnir skulu einnig hafa umsjón með útskipun, hleðslu og meðferð fiskjarins í útflutningsskipunum og gefa fyrirskipanir hjer að lútandi, sem þeim er skylt að hlýða, sem hlut eiga að máli.

Hverri matsskyldri fisksendingu til útlanda skal fylgja vottorð yfirmatsmanns, ritað aftan á farmskirteinið.

Nánari reglur um matið og meðferð vörunnar, bæði við útflutning og í útflutningsskipunum, skulu settar í erindisbrjefum yfirmatsmanna, sem stjórnarráðið gefur út.

2. gr.

Ráðherra skipar yfirmatsmennina, og skulu þeir hafa aflað sjer þekkingar á fiskimati, verkun og meðferð fiskjar, annaðhvort með því að hafa starfað sem fiskimatsmenn eða á annan hátt.

Þeir skulu rita undir eiðstaf, um að þeir vilji hlýða ákvæðum þeim, sem sett eru viðvikjandi starfi þeirra, og með alúð og kostgæfni rækja skyldur þær, sem á þeim hvíla í stöðu þeirra.

3. gr.

Yfirfiskimatsmenn eru launaðir úr rikissjóði samkv. lögum nr. 71, 28. nóv. 1919, um laun embættismanna, og skulu vera þessir:

1. Yfirmatsmaðurinn í Reykjavík. Umdæmi hans skal ná yfir svæðið austan frá Þjórsá vestur að Öndverðunesi. Hann er jafnframt ráðunautur stjórnarráðsins í þeim málum, sem viðkoma fiskimati og fiskverkun.

2. Yfirfiskimatsmaðurinn á Ísafirði. Umdæmi hans skal ná yfir svæðið frá Öndverðunesi norður til Reykjarljarðar í Strandasýslu.

3. Yfirfiskimatsmaðurinn á Akureyri. Umdæmi hans skal ná yfir svæðið frá og með Reykjarfirði austur að Langanesi,

4. Yfirfiskimatsmaðurinn á Seyðisfirði. Umdæmi hans skal ná norðan frá Langanesi suður að Hornafirði, að þeim firði meðtöldum.

5. Yfirfiskimatsmaðurinn í Vestmannaeyjum. Umdæmi hans er Vestmannaeyjar og Vík í Mýrdal.

Tölu yfirmatsmanna má auka með fjárveitingu í fjárlögunum, og verður þá gerð nauðsynleg breyting á umdæmum þeirra með konungsúrskurði.

4. gr.

Fiskimatsmenn skipar lögreglustjóri á hverjum fiskútflutningsstað, svo marga sem yfirfiskimatsmaðurinn telur þurfa og eftir tillögum hans. Þeir skulu, áður en þeir taka til starfa, rita undir eiðstaf, sem stjórnarráðið fyrirskipar.

5. gr.

Þegar yfirfiskimatsmaður tekst ferð á hendur út fyrir lögsagnarumdæmi það, sem hann er búsettur í, til þess að annast fiskimatsstörf í þarfir einhvers útflytjanda, skal útflytjandi greiða honum ferðakostnað og fæðispeninga fyrir þann tíma, sem hann nauðsynlega þarf að vera að heiman í þeim erindum, hvorttveggja eftir reikningi, sem stjórnarráðið úrskurðar, ef hlutað-eigendur geta ekki komið sjer saman.

Kaup fiskimatsmanna fyrir starf þeirra við fiskimat greiði eigendur saltfiskjarius þeim, eftir því sem nánara verður ákveðið í erindisbrjefum fiskimatsmanna.

6. gr.

Yfirfiskimatsmenn og fiskimatsmenn mega ekki taka á móti nokkurri þóknun, hverju nafni sem nefnist, frá þeim, sem metið er fyrir, frá skipstjórum á útflutningsskipum eða öðrum, sem við skipin eru riðnir, annari en borgun þeirri, sem ákveðin er í lögum þessum eða erindisbrjefi þeirra.

Þeir mega ekki heldur vera í þjónustu kaupmanna eða annara, sem láta meta fisk til útflutnings.

7. gr.

Yfirfiskimatsmennirnir skulu skyldir að ferðast um í umdæmi sinu og utan þess, til þess að leiðbeina í fiskimeðferð og fiskimati, líta eftir hvorutveggja og kynnast því sem best. Á þessum ferðum fá þeir ferðakostnað greiddan úr ríkissjóði, eftir reikningi, sem stjórnarráðið úrskurðar.

Þeir fá einnig greiddan úr ríkissjóði nauðsynlegan simakostnað vegna fiskimatsstarfa.

8. gr.

Sá, sem flytur eða lætur flytja út matsskyldan saltfisk, án þess að láta meta hann eða fá matsvottorð um hann, sæti 500 til 10000 króna sektum í ríkissjóð.

Um mál út af brotum þessum fer sem um almenn lögreglumál.

9. gr.

Um hegningu fyrir brot yfirfiskimatsmanna og fiskimatsmanna gegn ákvæðum þessara laga fer eftir hinum almennu hegningarlögum.

10. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

11. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi númer lög nr. 21, 9. júlí 1909, og lög nr. 58, 27. júní 1921, um fiskimat.

Greinargerð.

Það er alment álit, að með fiskimatslögum frá 9. júlí 1909 hafi verið stigið stórt spor, sjávarútvegi vorum til hagsmuna og eflingar.

Síðan hefir íslenskur saltfiskur náð svo miklu áliti, að hann er nú talinn bestur fiskur á markaði Suðurlanda og víðar.

En vjer eigum hættulega keppinauta í þessari grein, sem standa að flestu leyti betur að vigi en vjer. Veiðiskapur þeirra er kostnaðarminni, skipakostir og samgöngur meiri og hentugri og sambönd betri til útvegunar nýrra markaða. Gott álit á fiski vorum er því öflugasta og ef til vill eina meðalið, sem gerir oss kleift að keppa við aðra í þessari grein. Þetta er keppinautum vorum líka ljóst; því hafa þeir reynt að kynna sjer verkunar- og matsaðferðir hjer á landi, í því skyni að geta notað þær hjá sjer.

Lögin frá 1909 ná að eins til fullverkaðs fiskjar, sem átti að flytja til Spánar og Ítalíu. Síðan hefir ýmislegt breyst um sölu fiskjar og kröfur þær, sem gerðar eru til hans. Labradorfiskurinn var þá að eins á tilraunastigi sem útflutningsvara til Suðurlanda og óverkaður saltfiskur var alls ekki útflutningsvara þangað. Útlendir kaupendur vilja nú naumast kaupa saltfisk á neinu verkunarsligi, nema hann sje metinn og flokkaður.

Því samþykkti Alþingi í fyrra breytingu á 1. gr. laganna, sem miðaði að því að láta fiskimatið ná yfir miklu stærra svið. En við endurskoðun á erindisbrjefi yfirfiskimatsmanna kom það í ljós, að naumast yrði hjá því komist að breyta fleiri greinum í sambandi við þessa, og hún ekki fullnægjandi. Sjálfsagt þykir að hafa Portúgal meðal þeirra landa, sem matsskylda allskonar saltfiskjar nær til, meðal annars af því, að ella mundi opin leið þaðan til Spánar og nálæggra landa fyrir ómetinn fisk hjeðan, en það þykir nú heppilegt, að allur fiskur sje metinn, sem á að fara hjeðan til Suðurlanda.

Kaupendur fiskjar í nálægum löndum hafa að öllum jafnaði óskað matsvottorðs með fisksendingum hjeðan að undanfögnu. Þykir því rjett að gera allan verkaðan fisk hjeðan matsskyldan, hvert sem hann á að fara.

Aftur á móti þykir varhugavert að láta matsskyldu ná til óverkaðs fiskjar til þessara landa; þá væri t. d. íslenskum botnvörpungum meinað að selja

nýsaltaðan afla sinn í Englandi eða annarsstaðar. Þó er ætlast til, að matsvottorð fáið með óverkuðum saltfiski, sje þess óskað.

Ákvæðið um mat á saltfiski, áður en hann gengur kaupum og sölum innanlands, á að miða að því að bæta fiskverkunina. Allmikið af saltfiski hefir verið selt og keypt innanlands, án þess að það hafi verið metið áður; en þetta dregur óhjákvæmilega úr vöruvöndun framleiðenda, þar sem gæðamunur fiskjarins kemur ekki fram í verðinu. Og afleiðing af þessu hlýtur að verða sú, að kaupandi greiðir lægra verð fyrir fiskinn, til þess að tryggja sig fyrir tjóni af verðminni tegundum, sem koma fram síðar, þegar farið er að meta til útflutnings.

Í lögum þessum er gert ráð fyrir, að yfirfiskimatsmenn ferðist meira um í umdæmum sinum en áður. Það er ætlast til, að fiskeigendur greiði ferðakostnað þeirra við ferðir, sem gerðar eru í þarfir fiskeigenda. En ríkissjóður greiði ferðakostnað þeirra í eftirlitsferðum með fiskimati eða með fiskverkun, svo og nauðsynlegan símakostnað.

Starf yfirfiskimatsmanna er mjög þýðingar- og ábyrgðarmikið, og hlýtur að aukast að miklum mun við hin nýju ákvæði þessara laga. Þeir eru launaðir úr ríkissjóði samkvæmt launalögunum. En verði frumvarp þetta að lögum, mun ekki verða hjá því komist að bæta launakjör þeirra.

(B. XXVI, 1).

Nd.

84. Frumvarp

til laga um sönnun fyrir dauða sætýndra manna.

Flutningsmenn: Pjetur Ottesen og Jón A. Jónsson.

1. gr.

Nú ber svo við, að skip eða bátur kemur eigi úr ferð, og skal það þá teljast sannað, er 6 mánuðir eru liðnir frá þeim tíma, er ætla má, að til ferðarinnar þyrfti, að þeir, sem í skipinu eða bátnum voru, sjeu dauðir, ef þeir hafa eigi áður þessi tími er liðinn vitjað heimila sinna eða á annan hátt sýnt, að þeir sjeu á lífi, eða ef ekkert hefir til þeirra spurst.

2. gr.

Það skal ákveðið með úrskurði hjeradsdómara á þeim stað, sem skip eða bátur lagði í ferð, hversu langan tíma skuli ætla til ferðarinnar. Sá, sem slíks úrskurðar beiðist, skal gera það skriflega og er skyldur til að láta dómara í tje þær skýrslur, sem með þarf til þess að ákveða ferðartímann. Úrskurði þessum má áfrýja sem öðrum dómsúrskurðum.

3. gr.

Það skal jafnan upplýst með þingsvitni, hvort sá, er á skipi eða báti var, hafi á nokkurn hátt sýnt, að hann hafi komist lífs af eða hvort til hans

hafi spurst. Pingsvitni um þessi atriði skal tekið af nánustu aðstandendum og heimilisfólki, ef þurfa þykir.

4. gr.

Nú sýnir úrskurður eftir 2. gr., að 6 mánuðir sjeu liðnir frá ferðarlokum, og þingsvitni eftir 3. gr., að ekkert hafi til hlutaðeiganda spurst, og telst þá andlát hans hafa að borið í ferðarlok.

5. gr.

Nú hverfur maður af skipi og er eigi vitað, hversu það bar að nje hvað olli, og telst hann þá hafa látist þann dag, er hans varð síðast vart á skipi, ef ekki hefir til hans spurst í 6 mánuði frá hvarfi hans og skip var í hafi er það bar að, en ella í 5 ár. Um sönnun fyrir, hvort til hans hafi spurst, fer eftir 3. gr.

6. gr.

Ákvæði þessara laga koma þá að eins til framkvæmda, er lát sætýnds manns er ekki sannað á annan hátt.

7. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Það ber mjög oft við, að skip og bátar hjer á landi týnast, án þess að nokkurri sönnun verði við komið um það, þótt allir viti, að engi möguleiki sje fyrir öðru en að skipverjar sjeu löngu dauðir. Þetta getur valdið hinum mestu óþægindum fyrir aðstandendur og töluverðu tjóni, t. d. þegar um vátryggingarfjárhæðir er að ræða, sem ekki fást greiddar nema gegn sönnun um dauða hins trygða, auk þess sem það er óheppilegt vegna ráðstöfunar eftirlátinna eigna. Það virðist því eigi vanþörf á að bæta úr þessu, og í þeim tilgangi er þetta frumvarp borið fram. Nánari grein mun verða gerð fyrir því í framsögu.

(B. XXVII, 1).

Nd.

§5. Frumvarp

til laga um ákvörðun verslunarlóðarinnar í Bolungarvík í Hólshreppi.

Flutningsmaður: Sigurður Stefánsson.

1. gr.

Takmörk verslunarlóðarinnar í Bolungarvík eru: Að sunnanverðu bein lína frá Hvalhaus á Sandinum að Hólsá, við landamerki Hóls og Grundarhóls,

og þaðan árfarvegurinn að landamerkjum Traðar og Ytribúða. Að vestanverðu merkjalinan milli Traðar og Ytribúða, frá ánni að Traðarbæ hinum forna. Að norðanverðu bein lína frá Traðarbæ í stekkjartóftina í svo nefndum »Bólum« og bein sjónhending þaðan til sjávar í stefnu á Bjarnarnúp.

2. gr.

Hjer með eru úr gildi feld lög nr. 17, 27. júní 1921.

Greinargerð.

Frumvarp til laganna nr. 17, 27. júní f. á., var samið samkvæmt símkeyti frá hreppsnefndinni í Hólshreppi, en sökum ónákvæms orðalags á því urðu lögín ónákvæmlega orðuð. Úr þessu á þetta frumvarp að bæta.

(B. XXVIII. 1).

Ed.

36. Frumvarp

til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Frá landbúnaðarnefnd.

1. gr.

36. gr. og fyrri málsgrein 37. gr. sveitarstjórnarlaganna orðist svo:

Hreppsnefnd skal á ári hverju í októbermánuði gera áætlun um allar tekjur og útgjöld hreppsins yfirstandandi fardagaár, og að því leyti sem aðrar tekjur hreppsins hrökkva eigi fyrir útgjöldum, jafna niður eftir efnum og ástæðum sem aukaútsvari því, sem vantar, á alla þá, sem eiga lögheimili eða hafa fast aðsetur í hreppnum eigi skemur en 3 mánuði. Þeir skulu greiða þar fult gjald eftir öllum efnahag sínum, nema þeir á gjaldárinu hafi líka haft fast aðsetur annarsstaðar og goldið þar útsvar; þá skal frá ársútsvarinu draga tiltölulega við þann tíma, er þeir dvöldu annarsstaðar, þó ekki meira en þeir guldu þar.

Ef rekin er í hreppnum atvinna, sem talin er sjerstaklega arðsöm, svo sem verslun, kaupskapur, þilbátaútgærd eða bátfiski, þá má leggja á þá atvinnu aukaútsvar, þótt ekki sje rekin nema 4 vikur og atvinnurekandinn eigi heimili annarsstaðar.

Ef bú, verslun eða annað arðsamt fyrirtæki er rekið alt gjaldárið í einum hreppi, sem eigandi ekki á lögheimili í, hefir hreppsnefndin í hreppnum, þar sem fyrirtækið er rekið, rjett til að leggja fult útsvar á arðinn af því og eignina, sem notuð er til að reka fyrirtækið með, eins og eigandinn ætti lögheimili í hreppnum, en hreppsnefndin, þar sem eigandi fyrirtækisins á lögheimili, hefir þá engan álögurjett á þær eignir eða arðinn af þeim.

Einnig má leggja útsvar á hvalveiði, sildveiði með nót, á atvinnu út-
lendra skipa við verkun á sild á höfnum inni eða í landhelgi, laxveiðiafnot,
hvort sem laxveiðin er rekin sem atvinna eða aðeins til skemtunar, og á hvern
hátt sem veiðin er stunduð, ábúð á jörð eða jarðarhluta, leiguliðaafnot af jörð,
svo sem slægjuafnot, þótt engin ábúð fylgi, og lóðarafnot, sem einhvern arð
gefa, þótt sú atvinna sje rekin enn styttri tíma. Útsvör þessi skulu vera hæfi-
leg eftir timalengd og í samanburði við innsveitarmenn, og skal formaður hafa
greitt útsvar fyrir skip sitt áður en hann fer á brott.

2. gr.

Sýslunefnd getur enga ályktun gert, nema meira en helmingur allra
nefndarmanna (að oddvita meðtöldum) sje viðstaddur. Á nefndarfundum ræð-
ur afl atkvæða.

3. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi númerin lög nr. 50, 28. nóv. 1919, og
öll önnur ákvæði, sem koma í bága við lög þessi.

Greinargerð.

Ákvæði gildandi sveitarstjórnarlaga um það, hvernig leggja beri útsvar á
ábúð á jörð eða jarðarhluta, ef eigandi eða ábúandi er búsettur í öðrum hreppi,
eru mjög óljós og þau valdið tíðum útsvarskærum og ágreiningi milli hlutaðeig-
andi hreppsnefnda.

Hið sama hefir orðið uppi á teningnum, þá er um laxveiðiafnot hefir ver-
ið að ræða. Hafa deilur miklar risið út af því, hvort veiðin hafi verið rekin sem
atvinna eða til skemtunar einungis, og þá aðallega verið miðað við veiðiaðferð-
ina, hvort veitt hefir verið með neti eða á stöng, en ekki tekið tillit til þess, hve
arðsöm veiðin hefir verið. Hafa ýms sveitarfélög fyrir þessar sakir orðið fyrir
ósanngjörnum tekjumissi.

Breytingar þær, er felast í frumvarpi þessu, miða í þá átt, að gera lögín
skýrari og koma í veg fyrir misskilning þann, er komið hefir fram í framkvæmd
laganna.

(B. XXIX. 1.)

Nd.

87. Frumvarp

til laga um breytingar á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar.

Flutningsmenn: Jón A. Jónsson, Ólafur Proppé og Pjetur Ottesen.

1. gr.

Fyrirsögn II. kafla hljóði svo:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku á skipum alt að 60 rúmlestir.

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

2. gr.

Í stað orðanna í 3. gr. »30 lestir« komi:
60 rúmlestir.

Orðið »rúmlest« komi alstaðar í lögum þessum fyrir orðið »lest« (tonn).

3. gr.

4. gr. hljóði þannig:

Sá einn getur fengið skipstjóraskirteini fyrir smáskip, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri íslensk siglingapróf,
- b. hefir verið stýrimaður minst 8 mánuði á skipi eigi undir 20 rúmlestir,
- c. er fullveðja,
- d. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svivirðilegt er að almenningsáliti,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

4. gr.

5. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Rjett til að vera stýrimaður á íslensku skipi alt að 60 rúmlesta í innanlandssiglingum hefir sá einn, sem fengið hefir stýrimannsskirteini á smáskipi.

5. gr.

6. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Sá einn getur fengið stýrimannsskirteini á smáskipi, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri íslensk siglingapróf,
- b. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svivirðilegt er að almenningsáliti,
- c. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

6. gr.

7. gr., sem er ný grein, hljóðar svo:

Sá einn getur staðist smáskipapróf, er:

- a. kann að marká stað skips á sjávaruppdrátt og hefir nægilega þekkingu á sjávaruppdráttum og notkun þeirra yfir höfuð,
- b. kann að nota kompás og ber skyn á segulskekkju og misvísan,
- c. kann að nota skriðmæli og vegmæli,
- d. þekkir björgunartækin, hin alþjóðlegu neyðarmerki og alþjóðareglur til að forðast ásigling,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn,
- f. ritar íslensku stórlýtalaust,
- g. hefir verið háseti eftir 16 ára aldur minst 36 mánuði á skipum ekki minni en 12 rúmlestir, og af þeim tíma minst 12 mánuði háseti á skipi eigi minna en 20 rúmlestir, eða verið formaður á vjelbát ekki minni en 6 rúmlestir í 24 mánuði og háseti minst 12 mán. á skipi eigi minna en 20 rúmlestir.

7. gr.

8. gr., sem er ný grein, hljóði svo:

Próf það, sem um getur í 7. gr., fer að eins fram í Reykjavík. Prófdómendur skulu vera þeir sömu og við stýrimannaskólaprófin, og skal forstöðumaður skólans vera formaður prófnefndarinnar. Próf þetta skal halda tvisvar á ári, í apríl—maí-mánuðunum að vori og nóvember—janúar-mánuðum að vetri.

Stjórnarráð Íslands semur reglur um prófið og fyrirmynd fyrir prófvottorðum.

Hver sá, er staðist hefir prófið, fær vottorð um það að afloknu prófi. Kostnaður við prófið greiðist úr rikissjóði.

8. gr.

Yfirskrift III. kafla hljóði þannig:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku í utan- og innan-landssiglingum á íslensku fiskiskipi og rjett til skipsljórnar og stýrimensku á íslensku verslunarskipi í innanlandssiglingum eigi yfir 300 rúmlestir.

9. gr.

5. gr. verður 9. gr.

10. gr.

a-liður í 6. gr., sem verður 10. gr., hljóði svo:

Staðist hefir fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b-liður í sömu gr. hljóði svo:

hefir verið stýrimaður í 18 mánuði á fiskiskipi, sem er stærra en 60 rúmlestir eða verið skipstjóri (formaður) á skipi yfir 20 rúmlestir, og af þeim tíma minst 12 mánuði stýrimaður á gufuskipi, ef um gufuskip er að ræða.

11. gr.

7. gr. verður 11. grein.

12. gr.

b-liður 8. gr., sem verður 12. grein, hljóði svo:

hefir verið háseti minst 36 mánuði eftir 16 ára aldur, og af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir eða 12 mánuði skipstjóri á skipi stærra en 20 rúmlestir og 6 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir.

13. gr.

9., 10., 11. og 12. gr. verða 13., 14., 15. og 16. gr.

14. gr.

d-liður í 13. gr., sem verður 17. gr., hljóði þannig:

hefir verið háseti eftir 16 ára aldur minst 36 mánuði; af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum

eða 12 mánuði fullgildur háseti á fiskiveiðaskipi í utan- og innan-landssiglingum og 12 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum.

Fullgildur háseti telst sá, er fær vottorð skipstjóra um að hann kunni til allra algengra verka á skipi.

15. gr.

14. og 15. gr. verða 18. og 19. gr.

16. gr. fellur burtu.

17. og 18. gr. verða 20. og 21. gr.

16. gr.

19. gr. verður 22. gr.

Úr henni falla önnur, þriðja og fjórða málsg. r.

Fimta málsg. r., sem verður önnur málsg. r., hljóði svo:

Lög þessi ná eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimannsskirteini í utanlandssiglingum; heldur eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimannsskirteini á fiskiskipi áður en lög þessi öðlast gildi.

17. gr.

23. gr. verður ný grein, svo hljóðandi:

Þeir, sem próf hafa tekið samkvæmt 2. gr. laga nr. 50, 10. nóv. 1905, eða samkv. 4. gr. laga nr. 42, 3. nóv. 1915, eiga kost á að fá skipstjóraskirteini fyrir smáskip eftir lögum þessum, ef þeir fullnægja liðunum c.—e. í 4. gr. og leggja fram vottorð um, að þeir hafi verið skipstjórar minst 1 ár á 12—30 rúmlesta skipi og farist skipstjórn vel úr hendi að öllu leyti, og skulu vottorðsgefendur mælast til þess, að hið umbeðna skirteini verði veitt. Skal vottorð þetta gefið af útgerðarmanni (eiganda) skips þess eða skipa þeirra, sem skipstjórinn hefir stjórnað, og skal vottorðið samþykkt af stjórn þess vátryggingartjelags, sem umrædd skip voru vátrygð hjá.

Nú fær skipstjórinn eigi ótvíræð meðmæli þessara aðilja, og skal þá skirteinið eigi veitt. Heldur skipstjórinn þá sömu rjettindum og hann áður hafði, en rjett hefir hann þó til að fá stýrimannsskirteini samkvæmt 6. gr. í lögum þessum, enda fullnægi hann b- og c-liðum í þeirri grein.

18. gr.

20. og 21. gr. verða 24. og 25. gr.

19. gr.

22. gr., sem verður 26. gr., hljóði svo:

Þá er lög þessi öðlast staðfestingu konungs, skal færa þau inn í meginmál laga nr. 42, 3. nóv. 1915, og gefa þau út svo breytt.

20. gr.

23. gr., sem verður 27. gr., hljóði svo:

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1923.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er fram borið eftir eindregnum óskum smáskipaskipstjóra og útgerðarmanna, að því er snertir II. kafla í lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, en breytingar við hina aðra kafla laganna eftir ósk forstöðumanns stýrimannaskólans, í samráði við skipstjóraafjlagið »Aldan« og með samþykki þess fjelags í öllum aðalatriðum.

Forstöðumaður stýrimannaskólans er og samþykkur í öllum aðalatriðum breytingum þeim á II. kafla laganna, sem þetta frv. fer fram á.

Að öðru nægir að vísa til greinargerðar forstöðumannsins fyrir frumvarpi, er hann hafði samið og er í öllum aðalatriðum samhlj. þessu frv., en þar segir meðal annars svo:

»Síðan íslenski mótorbátaflotinn óx svo mikið og farið var að stunda lóðaveiðar mikinn tíma ársins á minni og stærri mótorbátum, hefir þótt bagalegt að geta eigi látið æfða og góða formenn með smáskipaprófi færa stærri mótorbáta en 30 rúmlestir, svo að taka hefir orðið menn með fiskiskipstjóra-prófi til að færa slíka báta, jafnvel þótt þeir menn hafi lítt verið vanir veiðiaðferðinni, vegna þess að þeir hafa yfirleitt haldið sig á stærri skipum, svo sem togurum og kútturum, til þess að ná í skipstjórarjettindi. Hefir sumum útgerðarmönnum orðið allmikið tjón að þessu, og fyrir því viljað fá siglingalöggjöf vorri breytt í þá átt að bæta úr þessu, og með það fyrir augum er frumvarp þetta að nokkru leyti borið fram.

En við það að bæta úr þessu verður ekki komist hjá að gera fyllri kröfur.

Skal hjer gerð grein fyrir þeim, svo og öðrum breytingum á umræddum siglingaatvinnulögum, þar sem þurfa þykir greinargerðar.

Við II. kafla.

Hæfilegt þykir að miða rjettindin við 50 rúmlesta stærð, af því að flestir íslenskir mótorbátar eru undir 50 rúmlestir að stærð.

En þegar rjettindin eru miðuð við þessa stærð, þá verður að lengja siglingatímann, sem útheimtist til að ná þessum rjettindum, og jafnframt verður að krefjast þess, að nokkuð af þeim siglingatíma hafi verið stundað á meðal-mótorbátum, því þótt maðurinn sigli allan tímann á t. d. 12 rúmlesta bát, þá er hann eigi álitinn fær um að stjórna 50 rúmlesta skipi, sem hann þó væri færari að stjórna, hefði hann siglt svo sem þriðja hluta siglingatímans á meðal-mótorbát. Fyrir því er og farið fram á, að eigi hafi verið siglt minna en 12 mánuði á minst 20 rúmlesta skipi.

Siglingatíminn er settur minst 36 mán. eftir 16 ára aldur. Minni má hann ekki vera. Með því að miða við þann aldur, þá erum vjer mjög líkir í siglingatímakröfum og aðrar Norðurlandapjóðir.

Að gerðar eru þær kröfur samkv. 8. gr. að heimta, að prófið sje haldið í Rvík, er af því, að svo mikil áhersla er lögð á, að full trygging fáiist fyrir því, að prófsveinar kunni það, sem til prófsins er heimtað, að fáiist sú trygging ekki, er því haldið fast, að rjettindin sjeu bundin við sömu skipastærð og áður var, 30 brúttó-smálestir. Þessi trygging er því að eins talin fullgild, að

sama prófnefnd dæmi um kunnáttu allra, er undir próf þetta ganga, því gera má ráð fyrir, að hún verði skipuð þeim mönnum, sem sjeu prófstörfunum vaxnir.

Við III. kafla.

Hjer er líka talið sjálfsagt að lengja siglingatimann upp í 36 mán. eftir 16 ára aldur og taka það fram, að maðurinn hafi verið vissan tíma fullgildur háseti á fiskiskipi, svo hann megi vera yfirmaður á fiskiskipi.

Það hefir þótt mikill galli á siglingaatvinnulögum vorum, að taka ekki til greina við kröfur til stýrimannsskirteinis á fiskiskipi, þó að maðurinn hafi verið skipstjóri á skipi upp að 30 rúmlestir að stærð, enda þótt hann hafi tekið fiskiskipstjórapróf. Hann hefir samkv. 8. gr. átt að vera fullgildur háseti á skipi yfir 30 rúmlestir í 18 mán. Hefir þetta ákvæði haft þau áhrif, að menn með fiskiskipstjóraprófi hafa eigi viljað leita sjer atvinnu sem skipstjórar á skipum undir 30 rúmlesta, vegna þess, að þeir hafa engin stýrimannsrjettindi inn unnið sjer með því á skipi yfir 30 rúmlestir. Í 12. gr. er tekið tillit til þessa með því að láta 12 mánaða skipstjórn á skipi stærra en 20 rúmlestir koma í stað 12 mán. hásetatíma á fiskiskipi stærra en 50 rúmlestir.

Af því að siglingatími sá, sem krafist er til stýrimensku, er nú gerður helmingi lengri en áður var, þá þykir hæfilegt að krefjast 18 mán. stýrimensku á fiskiskipi, til þess að geta orðið fiskiskipstjóri. En jafnframt þykir rjett að setja hæfilegan lágmarkstíma um stýrimensku á fiskigufuskipi, til þess að mega vera skipstjóri á þeim.

Við IV. kafla.

Hjer er siglingatíminn og gerður helmingi lengri en hann áður var og siglingatíminn á millilandaskipunum gerður $\frac{1}{3}$ lengri en áður var.

Við V. kafla.

16. gr. í nefndum lögum er feld burtu. Er það af því, að nú er orðið svo mikið af siglingafróðum mönnum í öllum flokkum, að óþarft er að gefa neina heimild til undanþágu.

Með 23. gr. eru settar skordur við því, að hver og einn, sem tekið hefir smáskipapróf áður en frv. þetta getur öðlast gildi, geti fengið skipstjórarrjettindi á skipum milli 30 og 60 rúmlestir, heldur aðeins þeir einir, sem í alla staði hafa reynst nýtir og góðir skipstjórar.

Eins og greinargerð skólastjórans ber með sjer, hefir hann miðað rjettindi smáskipaprófsmanna við 50 rúmlesta stærð, en í samtali við hann hefir hann ekki lagt á móti 60 rúmlesta hámarki, en leggur aðaláherslu á, að öll skipstjórapróf fari fram við stýrimannaskólann í Reykjavík.

Að öðru leyti verður gerð ítarlegri grein sjerstaklega fyrir breytingum, sem frv. fer fram á II. kafla laganna, við framsögu málsins.

(B. XVIII, 2).

Nd.

88. Breytingartillögur

við frv. til laga um frestun á framkvæmd laga um fræðslu barna, 22. nóv. 1907, og laga um breyting á þeim lögum, 24. sept. 1918, og laga um skipun barnakennara og laun þeirra, 28. nóv. 1919 (þskj. 58).

Frá Magnúsi Guðmundssyni.

1. Í stað 1.—5. gr. komi 3 nýjar gr., svo hljóðandi:

1. gr.

Síðasta málsg. 12. gr. laga nr. 75, 28. nóv. 1919, um skipun barnakennara og laun þeirra, orðist svo:

Launaviðbætur eftir þjónustualdri greiðast af sömu aðiljum og launin og í sömu hlutföllum.

Á launaviðbætur þessar greiðist ekki dýrtíðaruppbót.

2. gr.

13. gr. sömu laga orðist svo:

Auk framantaldra launa njóta kennarar þeir, er laun taka eftir lögum þessum, dýrtíðaruppbótar eftir sömu reglum og embættismenn, og greiðist hún af sömu aðiljum og launin og í sömu hlutföllum. Hlunnindi þau, er ræðir um í 11. gr. 2. málsg., koma ekki til greina í þessu sambandi.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 1922.

2. Fyrirsögn frv. orðist svo:

Frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 75, 28. nóv. 1919, um skipun barnakennara og laun þeirra.

(B. XXX, 1).

Nd.

89. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði.

Flutningsm.: Einar Þorgilsson.

20. gr. laga nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í kaupstaðnum Hafnarfirði, orðist þannig:

Niðurfjöfnun eftir efnum og ástæðum nær til allra, sem hafa fast að-

setur í kaupstaðnum eigi skemur en þrjá mánuði. Þeir skulu greiða þar fult gjald eftir öllum efnabag sínum, nema þeir á gjaldárinu hafi líka haft fast aðsetur annarsstaðar og goldið þar útsvar. Þá skal draga frá útsvarinu til-
tölulega við þann tíma, er þeir dvöldu annarsstaðar, þó ekki meira en þeir guldu þar.

Ef rekin er í kaupstaðnum atvinna, sem talin er sjerstaklega arðsöm, svo sem verslun eða einhver kaupskapur eða þilbátaútgerð, þá má leggja aukaútsvar á þá atvinnu, þó ekki sje rekin nema átta vikur og atvinnurek-
andi hafi heimili annarsstaðar.

Á sildveiði, sildar kaup og sildarsölu, alls konar bræðslu og verksmiðju-
iðnað, á atvinnu útlendra og innlendra skipa við sildarverkun á höfninni, á ábúð á jörð eða jarðarhluta, á leiguliða-afnot af jörð, þótt engin ábúð fylgi, og á lóðarafnot, ef lóðarafnotin gefa einhvern arð, má leggja útsvar, þótt sú atvinna sje rekin enn styttri tíma. Á kaupfjelög og pöntunarfjelög má leggja útsvar, ef þau hafa leyst borgarabryf og hafa sölubúð og vörur til sölu, svo sem hæfa þykir eftir árlegri veltu og arði í söludeild fjelagsins.

Á s t æ ð u r.

Í bæjarstjórnarlögum Hafnarfjarðarkaupstaðar, nr. 75, 22. nóv. 1907, er það skilyrði fyrir útsvarsskyldu, að gjaldandinn hafi haft lögheimili í bænum í minst 4 mánuði af gjaldárinu, og þetta gildir einnig að því er rekstur arð-
samra fyrirtækja snertir; en þetta er ótímabært orðið, sakir tíðari breytinga á heimilisfangi manna árlega og flutningi hjeraða á milli vegna breytilegrar at-
vinnu en áður. Það er og næsta áriðandi, að samræmi sje í lagaákvæðum kaupstaðanna um þetta efni, svo og sveitarhjeraðanna, sbr. og lög nr. 26, 22. nóv. 1918, um bæjarstjórn í Vestmannaeyjum, lög nr. 58, 28. nóv. 1919, um bæjarstjórn á Siglufirði, og svo lög um breyting á sveitarstjórnarlögunum, nr. 50, sama ár og dag. Lagabreyting sú, sem hjer er farið fram á, er í samræmi við lög þessi og sniðin eftir þeim, að því er útsvarsskyldu snertir.

(B. IX, 2).

Nd.

90. Nefndarálit

um frv. til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykja-
vík, 20. apríl 1872 (þskj. 39).

Frá meiri hluta allsherjarnefndar.

Nefndin hefir leitað umsagnar borgarstjóra Reykjavíknr um þetta mál, sem snertir eingöngu bæjarstjórn Reykjavíkur, og er skýrsla hans prentuð hjer með sem fylgiskjal.

Meiri hluta nefndarinnar þykir ekki þörf á því að afgreiða þessa einu

breytingu á bæjarstjórnartilskipuninni sem lög frá Alþingi að þessu sinni, þar sem vænta má, að hún, ásamt öðrum breytingum, komi fram þegar á næsta þingi að tilhlutun bæjarstjórnarinnar, og að öðru leyti vísun vjer til skýrslu borgarstjóra. Því skal við bætt, að fastanefndir bæjarstjórnar allar, að skólanefnd undanskilinni, eru kosnar annaðhvert ár, að nýafstöðnum bæjarstjórnarkosningum, og var síðast kosið í fastanefndir í febr. þ. á. Næsta kosning í fastanefndir á fram að fara í jan. eða í febr. 1924, og þótt málið biði næsta þings, verður það afgreitt nægilega snemma til þess, að hlutfallskosningu má nota við næstu kosningu fastanefnda í bæjarstjórninni. Allir nefndarmenn láta þess getið, að þeir eru efni frv. hlyntir og munu vilja styðja að því, að breytingin verði lögtekin við væntanlega endurskoðun tilskipunarinnar á næsta þingi. Leggur meiri bl. því til, að málinu verði að þessu sinni vísað frá með svo feldri

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ:

Með því að bæjarstjórn Reykjavíkur hefir í undirbúningi endurskoðun á tilskipuninni um bæjarstjórn í Reykjavík í heild, og frv. til laga þar að lútandi mun verða lagt fyrir næsta þing, þykir deildinni ekki þörf á að afgreiða þessa breytingu út af fyrir sig að svo stöddu, og tekur því fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 13. mars 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Jón Þorláksson,
fundaskr. og frms. meiri hl.

Einar Þorgilsson.

Björn Hallsson.

Fylgiskjal.

BORGARSTJÓRINN Í REYKJAVÍK

Reykjavík, 4. mars 1922.

Allsherjarnefnd neðri deildar Alþingis hefir beiðst umsagnar minnar um frumvarp til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872, sem alþingismaður Jón Baldvinsson flytur á Alþingi og prentað er á þingskjali 39.

Fyrir 2 árum síðan, þegar kosning fastra nefnda í bæjarstjórn fór fram, að nýafstöðnum kosningum, kröfðust jafnaðarmenn í bæjarstjórn, að nefndir væru skipaðar með hlutfallskosningu, en bæjarstjórn leit svo á, að

Alpt. 1922, A. (34. löggjafarþing).

það væri óheimilt samkvæmt fundarsköpum hennar og ákvæðum tilskipunarinnar frá 1872. Síðan hefir þessu máli ekki verið hreyft í bæjarstjórninni þangað til á fundi 16. f. m., er kjósa skyldi í fastar nefndir. Jafnaðarmenn kröfðust þá aftur hlutfallskosninga, en bæjarstjórnin taldi þá aðferð óheimila, af sömu ástæðum og fyr.

A framhaldsfundi bæjarstjórnar, sem haldinn var 21. febrúar þ. á., flutti bæjarfulltrúi Jón Baldvinsson, með leyfi bæjarstjórnar, utan dagskrár, svo látandi tillögu til breytingar á fundarsköpum bæjarstjórnar Reykjavíkur:

»Við 15. gr. Aftan við greinina bætist:

Þó geta minst 4 bæjarfulltrúar krafist hlutfallskosningar við kosningu nefnda«.

Máli þessu var vísað til nefndar, sem skipuð var á sama fundi »til þess að semja og leggja fyrir bæjarstjórnina frumvarp til laga um bæjarmálefni Reykjavíkur og tekjur bæjarsjóðs, og verði með þeim lögum úr gildi numin öll gildandi lagafyrirmæli um þetta efni. Skal nefndin hafa lokið störfum fyrir lok septembermánaðar næstkomandi«.

Nefnd þessi (bæjarlaganefndin) var skipuð í tilefni af því, að fyrir bæjarstjórn lágu frumvörp til laga um bæjargjöld og um kosningar í bæjarmálefnum, en við ihugun þessara mála komst bæjarstjórnin að þeirri niðurstöðu, að þar sem löggjöfin um stjórn bæjarmálefna hjer í bænum hefir ekki verið endurskoðuð í 50 ár, en fjölda margar breytingar gerðar á einstöku atvikið, mundi heppilegra að koma öllum lagaákvæðum um þessi efni í eina heild og leggja frumvarp um það fyrir næsta Alþingi, þar sem nú gæti ekki unnist tími til þess að ganga frá slíku frumvarpi.

Bæjarfulltrúi Jón Baldvinsson var óánægður með þessi úrslit, og notar nú stöðu sína sem þingmaður bæjarins til að flytja á Alþingi frumvarp til laga um það mál, sem bæjarstjórnin hefir til meðferðar og hefir vísað til nefndar, og leiði jeg hjá mér að lýsa skoðun minni á slíkri aðferð.

Á fundi bæjarstjórnarinnar 2. þ. m. hreyfði Jón Baldvinsson því, að rjett væri að bæjarstjórnin með fundarályktun tjáði sig samþykka því, að frumvarp það, sem hjer ræðir um, yrði gert að lögum. Jeg ljét þess getið, að bæjarstjórnin þyrfti þá fyrst að taka málið úr höndum nefndar þeirrar, sem hefði það til meðferðar, og í sama streng tóku bæjarfulltrúar, enda kom ekki fram nein tillaga frá Jóni Baldvinssyni eða öðrum bæjarfulltrúum.

Jeg býst við, að meiri hluti bæjarstjórnar muni vera því samþykkur, að hlutfallskosning verði leyfð við kosningu nefnda innan bæjarstjórnar, enda þótt það mál sje ekki útrætt innan bæjarstjórnarinnar, en jeg veit hins vegar, að sami meiri hluti er því algerlega andstæður, að farið verði nú að setja enn eina bót á hina gömlu tilskipun um stjórn bæjarmálefna, þar sem ekki er brýn nauðsyn, og sjerstaklega veit jeg, að meiri hluti bæjarstjórnar er enn þeirrar skoðunar, sem bæjarstjórnin hefir oft áður látið í ljósi, að ekki geti farið vel á því, að Alþingi löggefi um sjerstök málefni bæjarins, án þess að málefnið hafi verið rætt í bæjarstjórn og ályktun gerð um það þar. Háttvirt allsherjarnefnd neðri deildar Alþingis hefir og áður verið sömu skoðunar, og vænti jeg, að svo sje enn, og að háttvirt nefnd komist því að þeirri niðurstöðu, að rjett sje að fella frumvarpið, þar sem ekki virðist geta stafað nein hættu af því fyrir bæjarfjlagið eða þjóðfjlagið, þótt breyting á þessu lagaákvæði biði

næsta þings, er bæjarstjórn Reykjavíkur væntanlega lætur leggja fram frumvarp til heildarlaga um bæjarstjórn í kaupstaðnum.

Ef háttvirt allsherjarnefnd skyldi óska frekari upplýsinga, þessu máli til skýringar, er jeg reiðubúinn að koma til viðtals við nefndina.

K. Zimsen.

Til allsherjarnefndar neðri deildar Alþingis.

(B. VI, 2).

Nd.

91. Nefndarálit

um frv. til laga um sameining Dalasýslu og Strandasýslu, þskj. 31.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir athugað mál þetta og hefir ekki getað sjeð betur en að einn maður mundi vel geta annast sýslumannsstörfín í þessum tveim sýslum. Mælir hún þess vegna með því, að frv. nái fram að ganga, og verður nánari grein gerð fyrir málinu í framsögu.

Alþingi, 13. mars 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Jón Þorláksson,
fundaskr. og frsm.

Einar Þorgilsson. Björn Hallsson. Gunnar Sigurðsson.

(B. X, 2).

Nd.

92. Nefndarálit

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 49 frá 30. nóv. 1914 (þskj. 43).

Frá allsherjarnefnd.

Frv. þetta fer fram á miklar breytingar á skilyrðum fyrir kosningarrjetti í bæjarmálum Reykjavíkur, og eru þessar hinar helstu:

Kosningarrjettur sje bundinn við 21 árs aldur, í stað 25 ára nú. Skattgjald til bæjarsjóðs á ekki lengur að vera skilyrði fyrir kosningarrjetti.

Veittur sveitarstyrkur á ekki lengur að svifta styrkþega kosningarrjetti.

Óspilt mannorð á ekki lengur að vera skilyrði fyrir kosningarrjetti.

Nefndin hefir leitað umsagnar borgarstjóra um málið, og hefir hann skýrt frá því, að bæjarstjórnin hafi 2. febr. þ. á. kosið nefnd til að athuga og koma fram með tillögur um breytingu á lögum um kosningarrjett og kjörgengi; þessi nefnd hafi samið og lagt fyrir bæjarstjórnina frv. um málið, sem er gerólikt þessu fyrirbyggjandi frv., en bæjarstjórnin hafi þegar til kom vísað því frv. til nýrrar nefndar, sem kosin var 21. febr. þ. á., til þess að endurskoða alla löggjöfina um stjórn bæjarmálefna í Reykjavík, og sje þetta frv. því flutt þvert ofan í vilja meiri hluta bæjarstjórnarinnar.

Nefndin vill ekki mæla með því, að frv. þetta nái fram að ganga, þar sem málið þannig er í undirbúningi hjá bæjarstjórninni og þar sem allir nefndarmenn eru mótfallnir ýmsum af efnisákvæðum frv. þótt nokkur munur sje á skoðunum nefndarmanna í því atriði.

Nánari grein verður gerð fyrir málinu í framsögu.

Alþingi, 13. mars 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Jón Þorláksson,
fundaskr. og frsm.

Einar Þorgilsson.

Björn Hallsson.

Gunnar Sigurðsson,
með fyrirvara.

(B. XXII, 2).

Nd.

93. Nefndarálit

um frv. til laga um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Þingeyjarsýslu undir sveitarfelag Húsavíkurhrepps.

Frá allsherjarnefnd.

Ástæður fyrir flutningi frv. þessa eru á þskj. 74. Hefir nefndin rætt frv. og athugað, hvað mælti með því og hvað móti, og komist að þeirri niðurstöðu, að rjett væri að samþykkja það. Leyfir nefndin sjer því að ráða hv. deild til að láta frv. þetta ganga fram óbreytt.

Nánar verður gerð grein fyrir málinu við framsöguna.

Alþingi, 13. mars 1922.

St. Stefánsson, Björn Hallsson,
form. framsögum.

Einar Þorgilsson. Jón Þorláksson. Gunnar Sigurðsson.

(B. XVII, 2).

Nð.

94. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um afnám kennarastóls í klassiskum fræðum við Háskóla Íslands.

Frá Pjetri Þórðarsyni.

Aftan við 1. grein bætist:

þá er núverandi kennari lætur af embætti.

(B. XVII, 3).

Nð.

95. Breytingartillögur

við frv. til laga um afnám kennarastóls í klassiskum fræðum við Háskóla Íslands.

Flutningsmaður: Jón Baldvinsson.

1. Við 1. gr.

Greinin orðist svo:

Kennarastóll í klassiskum fræðum við Háskóla Íslands skal afnuminn þegar það embætti losnar næst, og falla þá úr gildi lög nr. 25, 2. nóv. 1914.

2. Við 2. gr.

Greinin falli burt.

(B. XXXI, 1).

Nð.

96. Frumvarp

til laga um að veita ríkinu einkarjett til þess að selja alt silfurberg, sem unnið verður á Íslandi.

Frá fjárveitinganefnd.

1. gr.

Ríkið skal eitt hafa einkarjett til þess að selja alt það silfurberg, sem unnið er eða unnið verður á Íslandi.

2. gr.

Stjórnarráðið gerir allar ráðstafanir, sem lúta að því að neyta þessa einkarjettar og varðveita hann. Skal það semja og birta fyrirsögn um vinslu og sölu silfurbergs, með aðstoð sjerfræðings eða sjerfræðinga, og ákveða sektir og aðrar refsingar fyrir brot og óhlýðni.

3. gr.

Lög þessi ganga þegar i gildi.

Ástæður.

Ríkið vinnur nú á eiginn kostnað silfurbergsnámuna i Helgustaðafjalli. En það er talið vist, að silfurberg sje viðar og að einstakir menn eigi þær námur. Ef þeir keppa við ríkið um sölu silfurbergs, mætti vel svo fara, að báðir aðiljar yrðu fyrir stórskaða. Við því ér að sjá.

(B. XVIII, 3).

Nð.

97. Breytingartillögur

við frv. til laga um frestun á framkvæmd laga um fræðslu barna o. s. frv. á þingskjali 58.

Frá fjárveitinganefnd.

Við 1. gr.

Fyrir orðin »þar til öðruvisi verður ákveðið« kemur:
til fardaga 1924.

Við 5. gr.

Aftan við greinina bætist:

Heimilt skal slíkum skólahjeruðum að setja í reglugerð ákvæði um skóla-skyldu, ef nauðsyn þykir til bera.

(C. VIII, 2).

Sp.

98. Breytingartillögur

við tillögu til þingsályktunar um breyting á reglugerð um hina íslensku fálkaorðu.

Frá Pjetri Ottesen.

1. Tillögugreinin orðist svo:

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að fá því framgengt við

konung, að hann nemi úr gildi konungsbrjef 3. júlí 1921, um stofnun hinnar íslensku fálkaorðu.

2. Fyrirsögn tillögunnar orðist svo:

Tillaga til þingsályktunar um afnám hinnar íslensku fálkaorðu.

(C. X, 1).

Sp.

99. Tillaga

til þingsályktunar um breyting á hæstarjettarlögunum.

Frá sparnaðarnefndinni.

Alþingi ályktar að skora á stjórnina:

1. Að leggja fyrir næsta Alþingi frumvarp til laga um að fækka dómendum í Hæstarjetti um tvo.
2. Að málaflutningur við Hæstarjett verði skriflegur og hæstarjettarrítaraembættið lagt niður.
3. Að veita ekki þau dómaraembætti í Hæstarjetti, er losna kunna meðan þessar breytingar eru á döfinni.

Ástæður.

Heimflutningur æðsta dómsvaldsins í íslenskum málum var hinu unga íslenska ríki meðal annars metnaðarmál og tilfinningamál. Rjettur þess til heimflutningsins var viðurkendur með sambandslögunum. Hvort það dróst ári lengur eða skemur, að vjer notuðum þennan rjett vorn, skifti minnu. Hitt skifti miklu meiru, að vanda sem best til þessarar veglegu og þýðingarmiklu stofnunar og sníða hana svo eftir hógum vorum, að sem fylst trygging væri fyrir rjettarvernd einstaklinga þjóðfélagsins.

Hinn æðsti dómstóll vor innanlands, landsyfrrjetturinn, var orðinn hartnær 120 ára gamall, er Hæstirjettur var stofnaður. Hann var allajafna skipaður hinum bestu lögfræðingum, er vól var á, sem flestir höfðu mikla dómaraareynslu. Þótt hann væri ekki skipaður nema þremur dómendum, var aldrei nein veruleg óánægja með þá mannfæð eða að dómur hans yfirleitt væru ekki vel úr garði gerðir. Málskotum til hæstarjettar, einkum upp á síðkastið, mun og fremur hafa farið fækkandi en fjölgandi.

Síðustu 3 árin af æfi landsyfrrjettarins dæmdi hann að meðaltali 67 mál. Fáum, ef þá nokkrum manni, mun hafa komið til hugar að telja þetta ofverk eða ofmikið starf fyrir þennan þriggja manna dómstól.

Þegar Hæstirjettur tekur til starfa, bregður svo undarlega við, að málskot til hans fækka meira en um helming. Árið 1920 dæmir hann 29 einkamál og

5 opinber mál, og 1921 23 einkamál og 3 opinber mál, eða alls á þessum árum, síðan hann tók til starfa, 60 mál. Það er að meðaltali 37 málum færra en hjá landsyfrrjettinum þrjú síðustu árin, sem hann stóð.

Engum mun koma til hugar að kenna vantrausti á hinum nýja rjetti þessa stórkostlegu lækkun, og það því síður sem hann er skipaður fimm ágætum lögfræðingum og þaulreyndum dómurum, og þar af öllum þremur dómurum landsyfrrjettarins.

Orsökina til þessarar fækkunar hlýtur því að liggja annarsstaðar. Flestir, og það jafnvel sumir hæstarjettardómendanna sjálfra, sem mest er að marka í þessu máli, telja orsökina þá breytingu, sem gerð var með hæstarjettarlögunum á málaflutningi við rjettinn, munnlegur málflutningur í stað skriflegs. Auk þess sem þessi breyting hafði það í för með sér, að skipa varð nýtt embætti við rjettinn, hæstarjettarritaræmbættið, veldur hún áfrýjendum mála til hans gífurlegum kostnaði, sem er ofvaxinn öllum þorra landsmanna.

Þetta væri nú samt sök sjer, ef þessi munnlegi málaflutningur veitti meiri trygging fyrir rjettlátum dómsúrslitum en skriflegi málflutningurinn gamli, sem jafnan hefir tíðkast við landsyfrrjettinn, en um það eru mjög skiftar skoðanir. Lágtaxti málaflutningsmanna við landsyfrrjettinn mun hafa verið 75 kr., en nú er hann 300 kr., eða fjórfalt hærri. Þessi gífurlega hækkun mun mestmegnis stafa af því, hve málflutningsstarfið er miklu erfiðara og vandasamara en áður en þessi breyting komst á. Þessi hlið málsins snýr beint að einstaklingum þjóðarinnar. Dómsvaldið á að vera hin öruggasta vernd og varnarmúr hinna helgustu rjettinda einstaklingsins; þess vegna skiftir það svo afarmiklu, að fátækur sem ríkur geti notið þessarar verndar og kostnaðurinn við að leita rjettar síns sje sem mest að unt er miðaður við efni og ástæður þjóðarinnar. Á þetta atriði ber meira að líta en útlendar fyrirmyndir.

Um það verður að visu ekkert fullyrt, hve bráður sparnaður kann að verða af tillögum nefndarinnar, þótt þær nái fram að ganga. Nefndin fer heldur ekki fram á annað en að ríkisstjórnin taki þessi atriði til nákvæmrar íhugunar og undirbúnings undir meðferð næsta Alþingis, og telur sjálfgefið, að hún leiti álits þeirra manna, sem hjer eiga einkum hlut að máli, hæstarjettar og málaflutningsmanna hans. En eins og nú er ástatt, verður nefndin að leggja mjög mikla áherslu á sparnaðinn, að óskertum öllum tryggingum fyrir góðu rjettarfari í landinu.

(B. XXXI, 1).

Nd.

100. Frumvarp

til laga um sölu á þjóðjörðinni Borðeyri í Strandasýslu.

Flutningsmaður: Magnús Pjetursson.

Heimilt skal ríkisstjórninni að selja núverandi ábúanda þjóðjörðina Borðeyri í Strandasýslu. Jörðina skal selja með sömu skilmálum og aðrar

þjóðjarðir hafa verið seldar, en undan skal taka hæfilega stóra landspildu til afnota fyrir Borðeyrarkauptún.

Greinargerð.

Samkvæmt 2. gr. þjóðjarðasölulaganna getnr ábúandinn á Borðeyri ekki fengið ábýlisjörð sína keypta, nema með sjerstökum lögum, vegna þess að Borðeyrarkauptún er bygt í landi jarðarinnar. Nú er þannig háttað með þetta kaup-tún, að staðhættir gera það að verkum, að óhugsandi er að það eigi fyrir sjer nokkurn vöxt eða frekari framfarir, sem nokkru máli geti skift í þessu efni.

Það virðist því formsatriði eitt að leyfa þessum manni að ná kaupum á ábýlisjörð sinni, engu síður en ýmsum öðrum landsetum ríkisins, sem þegar hafa fengið jarðir sínar keyptar, þar sem stjórnin hefir í hendi sjer að sjá um, að kaup-túnið líði ekki neinn бага við söluna. Enda mun mjög auðvelt að skifta landi milli kaup-túnsins og jarðarinnar eins og þar á stendur.

Maður sá, sem nú býr á jörð þessari, hefir búið þar í 17 ár. Hefir hann setið jörðina atburðavel og gert á henni margar og miklar umbætur, svo að fáir leiguliðar munu á við hann jafnast í því. Virðist hann því enn maklegri þess að fá eignarrjett yfir jörðinni.

Sýslunefnd Strandasýslu hefir fyrir sitt leyti ekkert sjeð við sölu jarðar þessarar að athuga, með skilyrði því, er frv. tiltekur. Að öðru leyti vísast til skjala þeirra, er fyrir Alþingi liggja, og mun væntanleg nefnd einkum taka þau til athugunar.

(A. VII, 2).

Ed.

101. Nefndarálit

um frv. til laga um einkaleyfi.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Eftir athugun á frumvarpi þessu, hefir nefndin komið sjer saman um að mæla með því, að háttv. deild samþykki frumvarpið með 2 aðalbreytingum.

Enda þótt einn nefndarmanna sje mjög efins í því, að rjett sje að sleppa því, að láta sjerstaka einkaleyfisnefnd hafa á hendi rannsókn á skilyrðum einka-leyfa, og yfir höfuð hafa á hendi framkvæmd laganna, þá vill hann þó til samkomulags við stjórnina ganga inn á, að alt ráðuneytið komi í stað slíkrar nefndar. Önnur aðalbreytingin er í því innifalin, að leyfin sjeu veitt til 15 ára í upphafi, en verði ekki framlengd. Vjer leggjum því til, að frumv. verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 1. gr.
Fyrir »veila« í 8. línu komi:
veita.
2. Við 2. gr.
Fyrir »Rjett er veita« í upphafi greinarinnar komi:
Rjett er að veita.
3. Við 4. gr.
a) fyrir »5 ár« komi:
15 ár.
b) Orðin »Endurnýja má á undan« falli burtu.
4. Við 7. gr.
Greinin orðist svo:
Fyrir einkaleyfi hvert skal greiða 50 kr. gjald til ríkissjóðs fyrir fyrstu 5 ár leyfistímans. Fyrir næstu 5 árin skal greiða 300 kr. gjald og fyrir síðustu 5 árin 600 kr. Gjald þetta greiðist fyrirfram fyrir 5 ár í senn.
5. Við 8. gr.
a) Fyrir »3 ár« í upphafi 2. málsg. komi:
5 ár.
b) Fyrir »Ráðherra atvinnumálanna« í 4. málsg. komi:
Ráðuneytið.
c) Fyrir »ráðherrans« í sömu málsgrein komi:
ráðuneytisins.
6. Við 9. gr.
Fyrir »atvinnumálaráðherrans« í síðustu málsgrein komi:
ráðuneytisins.
7. Við 10. gr.
a) 1. málsgrein orðist svo:
Ráðuneytið úrskurðar um einkaleyfisumsóknir.
b) Orðin: »Ef ekki hefir verið sótt . . . útgjöldin við þetta« falli burtu.
8. Við 12. gr.
Fyrir »atvinnumálaráðuneytinu« komi:
ráðuneytinu.

Alþingi, 14. mars 1922.

Björn Kristjánsson,
form.

Karl Einarsson,
ritari og framsögum.

Einar Árnason.

(B. XXVIII, 2).

Ed.**102. Breytingartillaga**

við frumvarp til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Frá landbúnaðarnefnd.

Aftan við 1. grein bætist ný málsgrein, svo hljóðandi:

Ekki er heimilt að leggja útsvar á útvegsmenn úr öðrum hreppi í sama sýslufjelagi, sem útræðið er í, ef á þá er lagt útsvar í sveitarfjelagi þeirra.

(B. XXXII. 1).

Nð.**103. Frumvarp**

til hafnarlaga fyrir Ísafjörð.

Flutningsmaður: Jón A. Jónsson.

1. gr.

Til hafnargerðar og hafnarumbóta á Ísafirði veitist úr rikissjóði einn þriðji hluti kostnaðar, eftir áætlun, sem ríkisstjórnin hefir samþykkt, þegar fje er veitt til þess í fjárlögum, þó ekki yfir 150000 — eitt hundrað og fimmtíu þúsund — krónur, gegn þreföldu fjárframlagi úr hafnarsjóði Ísafjarðar. Fje þetta greiðist bæjarstjórn Ísafjarðar hlutfallslega við framlag hafnarsjóðs til fyrirtækisins árlega.

2. gr.

Meðfram strandlengjunni umhverfis höfnina, svo langt sem lögsagnarumdæmi Ísafjarðar nær, má ekki gera í sjó fram neina bryggju eða önnur mannvirki, nje heldur breyta þeim mannvirkjum, sem nú eru, og ekki fylla upp nje dýpka út frá landi, nema samþykki bæjarstjórnar komi til.

Sá, sem gera vill eitthvert slíkt mannvirki, skal senda hafnarnefndinni beiðni um það, og skal beiðninni fylgja lýsing á því, svo og uppdráttur, ef með þykir þurfa, í tvennu lagi, og heldur hafnarnefndin öðru eintakinu af hvoru þeirra eftir. Hafnarnefndin afgreiðir síðan málið til bæjarstjórnar, er ákveður, hvort leyfið skuli veitt. Skjóta má þó þeirri ákvörðun undir úrskurð stjórnarráðsins.

Sá, sem fengið hefir leyfi til að gera slíkt mannvirki, skal skyldur að halda því svo við, að engin hætta stafi af því.

Brot gegn þessari grein varða sektum, frá 10—200 kr., og hafnarnefndin getur látið nema burt mannvirkið á kostnað eiganda.

Nú hefir bryggja eða annað mannvirki í sjó fram legið ónotað í 5 ár samfleytt, og er þá hafnarnefnd heimilt að láta taka það burt án endurgjalds til eiganda.

3. gr.

Bæjarstjórn Ísafjarðar hefir á hendi stjórn hafnarmálefna undir yfirumsjón stjórnarráðs Íslands.

4. gr.

Framkvæmd hafnarmála og eftirlit með höfninni skal fela hafnarnefnd, er bæjarstjórn kys á sama hátt og aðrar nefndir samkvæmt bæjarstjórnarlögum kaupstaðarins.

Í hafnarnefnd sitja 5 menn, og sju tveir þeirra utan bæjarstjórnarinnar. Formaður bæjarstjórnarinnar er einnig formaður hafnarnefndarinnar. Enginn getur skorast undan endurkosningu í hafnarnefnd fyrir en hann hefir setið 6 ár samfleytt í nefndinni.

Nefndin sjer um viðhald og umbætur á bryggjum og mannvirkjum hafnarinnar, stýrir öllum framkvæmdum, er þar að lúta, og annast fjárhald hafnarinnar og reikningsskil fyrir hönd bæjarstjórnarinnar.

5. gr.

Bæjarstjórnin skipar starfsmenn hafnarinnar, eftir tillögu hafnarnefndar.

6. gr.

Eigum hafnarsjóðs má að eins verja í þarfir hafnarinnar. Bæjarsjóður ábyrgist skuldir hafnarsjóðsins, og bæjarstjórnin hefir ábyrgð á eigum og fje hafnarinnar.

7. gr.

Bæjarstjórnin má ekki, án samþykkis stjórnarráðsins, selja eða veðselja fasteignir hafnarsjóðsins eða kaupa nokkra nýja fasteign, taka stærri lán eða lán til lengri tíma en að þau verði borguð aftur af tekjum þess árs, sem fer í hönd, nje endurnýja slik lán eða fresta borgunartímanum, og ekki heldur gera nein þau mannvirki við höfnina, sem eru svo stórvaxin, að árstekjurnar hrökkvi eigi til að koma þeim í framkvæmd.

8. gr.

Til þess að standa straum af kostnaði við byggingu og viðhald mannvirkja hafnarinnar og til árlegs rekstrarkostnaðar hafnarinnar, er heimilt að innheimta gjöld þau, er hjer segir, af skipum og bátum, er hafna sig á hinni löggiltu höfn Ísafjarðar, eins og takmörk hennar eru eða verða ákveðin með reglugerð, og farmi þeirra:

1. Lestagjald.

2. Ljós gjald.

3. Vörugjald. Undanskildar skulu þó vörur þær, er samkvæmt farmskrá skipsins eiga að fara til annara hafna á landinu, ef þær eru ekki settar á land.

4. Bryggjugjald af skipum, er leggjast við bryggju í lögsagnarumdæminu, innan takmarka hafnarinnar.

Af bryggjum einstakra manna má gjaldið þó aldrei vera hærra en helmingur af gjaldi því, er skip greiða fyrir að liggja við bryggjur hafnarsjóðsins. Þó greiða bryggjueigendur ekkert gjald af sínum eigin fiskiskipum.

5. Festargjald af skipum, er nota festar eða legufæri hafnarinnar.

Gjöld þessi, sem og gjald fyrir afnot af öðrum eignum hafnarinnar, skal ákveða með reglugerð, er bæjarstjórn Ísafjarðar semur og stjórnarráð Íslands staðfestir, og skal í henni ákveða, hver skuli greiða þau.

Herskip og skemtiskip skulu vera undanþegin lestagjaldi og ljósgjaldi.

Öll gjöld til hafnarsjóðsins og tekjur hans má taka lögtaki.

9. gr.

Reikningsár hafnarsjóðsins er almanaksárið.

10. gr.

Fyrir 1. nóvember ár hvert ber hafnarnefnd að leggja fyrir bæjarstjórn frumvarp til áætlunar um tekjur og gjöld hafnarsjóðsins á komandi ári. Áætlun þessa skal ræða á tveimur fundum á sama hátt og fjárhagsáætlun bæjarsjóðsins, og skal hún fullsamin fyrir lok nóvembermánaðar.

11. gr.

Nú hefir bæjarstjórn í hyggju einhverjar meiri háttar aðgerðir við höfnina, eða hún vill gera einhverjar þær ráðstafanir, er samþykki stjórnarráðsins þarf til, og skal hún þá senda stjórnarráðinu tillögur um það efni. Skal það gert svo tímanlega, ef kostur er, að samþykki stjórnarráðsins geti komið til, áður en fjárhagsáætlun hafnarsjóðsins er samin.

12. gr.

Komi það í ljós, þegar fram á árið liður, að óumflýjanlegt sje að sinna einhverjum aðgerðum utan áætlunar, eða fara fram úr áætludum fjárupphæðum, ber hafnarnefnd að tilkynna það bæjarstjórn í tæka tíð. Fallist hún á tillögur hafnarnefndarinnar, skal þegar leita samþykkis stjórnarráðsins til þess, að vikja megi frá áætluninni. Fyr má ekki framkvæma verkið nje stofna til tekjuhallans.

13. gr.

Við lok hvers reikningsárs, og ekki síðar en fyrir lok febrúarmánaðar, skal gera reikning yfir tekjur og gjöld hafnarsjóðs á hinu liðna ári og efnahagsreikning hans.

Reikningana skal endurskoða og úrskurða á sama hátt og bæjarsjóðsreikningana.

Samrit af reikningnum, eins og hann hefir verið úrskurðaður af bæjarstjórninni, skal síðan senda stjórnarráðinu.

14. gr.

Að öðru leyti skal ákveða með reglugerð, er bæjarstjórnin semur og

stjórnarráðið staðfestir, alt það, er lýtur að greiðri og hættulausri umferð um höfnina, góðri reglu og öðru höfninni viðvikjandi, er við þykir eiga.

Í reglugerðinni má ákveða sektir fyrir brot á henni, 10—500 kr.

Sektir samkvæmt lögum þessum og hafnarreglugerðum renna í hafnarsjóð.

15. gr.

Sem almenn lögreglumál skal með þau mál farið, sem risa út af brotum gegn 2. gr. laga þessara og reglugerðum þeim, er settar verða samkvæmt 14. gr. þeirra.

Með lögum þessum eru úr gildi numin öll eldri lagaákvæði viðvikjandi Ísafjarðarhöfn, er fara í bága við lög þessi.

Greinargerð.

Bæjarstjórn, þingmála- og borgarafundir á Ísafirði hafa að undanfögnu mjög eindregið skorað á Alþingi að setja hafnarlög fyrir kaupstaðinn, og að þessu sinni hefir bæjarstjórnin, með sama áhuga, óskað að jeg flytti frumvarp það, sem hjer liggur fyrir, og er samhljóða frumvarpi því, sem háttv. efri deild afgreiddi 1917 í e. hlj., nema að ríkissjóðstillagið er sett hjer $\frac{1}{3}$, en var þar $\frac{1}{4}$ kostnaðar.

Ástæður fyrir nauðsyn þessara laga, að því er Ísafjörð snertir, eru þær sömu og hinna annara kaupstaða, en auk þess hefir Ísafjörður sjerstaka ástæðu, sem jeg vil stuttlega lýsa.

Í fyrsta lagi, að allar hafskipabryggjur eru einstakra fjelaga eign.

Jafnvel þó þeir, sem nú ráða yfir þessum mannvirkjum, sýni almenningi fylstu lipurð og sjeu sanngjarnir í öllum kröfum við afnot almennings á hafskipabryggjunum, þá geta nýir eigendur stofnað hagsmunum bæjarfjelagsins í talsverða hættu, meðan bæjarfjlagið sjálft á engin slik hafnartæki.

Í öðru lagi eru á Ísafirði engar óbygðar lóðir við höfnina, sem notaðar verði til upplags á vörum, enda þröngbýli mikið nú orðið á Eyrinni.

Það er því nauðsynlegt fyrir bæjarfjlagið að eignast eigin hafskipabryggju, og þá engu síður að gera landauka (uppfyllingu) við höfnina, enda hagar svo til, að landauka er hægt að gera þar án mikils kostnaðar.

Það, sem tafið mun hafa framgang þessa máls 1917, er nú burtu fallið. Bæjarstjórn, hafnarnefnd og borgarar munu nú á einu máli um það, að allar hafnarumbætur og hafskipabryggjur eigi að gera við Pollinn, en alls ekki að leggja í neina hafnargerð að utanverðu við Eyrina.

Að öðru leyti verður gerð nánari grein fyrir frv. við framsöguna.

(B. IX. 3.)

Nd.**104. Nefndarálit**

um frv. til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872 (þskj. 39.)

Frá minni hluta allsherjarnefndar.

Jeg ált, að frv. það, sem hjer ræðir um, sje svo sanngjörn og rjettlát krafa, að með öllu sje ástæðulaust að leggja á móti því, að frv. verði samþykkt nú þegar.

Allir nefndarmenn eru sammála um það, að krafa sú, sem frv. fer fram á, sje rjettmæt, en ágreiningurinn er um það, hvort Alþingi eigi að biða eftir endurskoðun á tilskipuninni frá 1872 (sjá fylgiskjal á þskj. 90). Jeg tel nú, að þar sem engum mun blandast hugur um rjettmæti kröfunnar, þá sje dráttur þessi með öllu ástæðulaus.

Fylgiskjal á þskj. 90 virðist bera með sjer, að pólitiskur flokkur hafi gert það að flokksmáli að draga málið, en slíkar flokkadeilur álit jeg, að Alþingi eigi að vera hafið upp yfir, og þó sjerstaklega með tilliti til þess, að viðkomandi flokkur virðist vera sammála um sanngirni og rjettmæti frv. Jeg fæ ekki sjeð, að neinum sje mein gert með því, að frv. nái fram að ganga nú þegar, og legg það því eindregið til.

Alþingi, 14. mars 1922.

Gunnar Sigurðsson.

(B. XVIII, 4).

Nd.**105. Breytingartillögur**

við breytingartillögur á þskj. 88 (Barnafræðsla).

Frá Ingólfi Bjarnarsyni.

1. Á eftir 2. gr. komi ný grein, sem verðar 3. gr., svo hljóðandi:

Skólahjernerðum og fræðsluhjernerðum er heimilt að fella niður skólahald það, sem ákveðið er í lögum um fræðslu barna, 22. nóv. 1907, enda hafi skólanefndir og fræðslunefndir eftirlit með því, að börn á skólaskyldu aldri fái fullnægjandi fræðslu á annan hátt.

2. 3. gr. verður 4. gr.

(A. XIII, 5).

Ed.

106. Nefndarátt

um frv. til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og leggur til, að það sje samþykkt óbreytt.

Alþingi, 14. mars 1922.

Guðm. Ólafsson,
form. og ritari.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

Sigurður H. Kvaran.

(A. XI, 3).

Ed.

107. Nefndarátt

um frumvarp til laga um skattmat fasteigna.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og varð undir eins sammála um nauðsyn þess, að því er snertir nýjar byggingar og lóðir undir þeim, að svo miklu leyti sem þær eru ekki áður metnar, og sömuleiðis um það, að einfaldast og kostnaðarminst mundi að láta úttektarmenn í sveitum, eða þar sem þeir eru til, framkvæma þær, en annars af tveim skipuðum mönnum, sem mundu verða valdir sem næst þeim stöðum, er þyrfti að meta fasteignir á.

Um hitt var nefndin ekki eins sammála í fyrstu, hvort nauðsynlegt eða heppilegt væri að láta það sama gilda um endurmat. Var einn nefndarmanna sjerstaklega hræddur um, að með ákvæðum frumvarpsins væri gerður óþarflega greiður aðgangur til endurmata, án brýnna nauðsynja, sem gætu valdið ofmiklu losi á matinu og ruglingi.

Það varð því að samkomulagi, að nefndin hefði tal af fyrv. fjármála-ráðherra um þetta atriði, og fjellst hann á, að þetta væri á nokkrum rökum byggt, og lagði því til, að sú breyting væri gerð, að þeir, sem æsktu endurmats, yrðu að sækja um það til stjórnarinnar.

Á þetta fjellst nefndin og varð sammála um að bæta inn í frumvarpið einni grein þessa efnis.

Nefndin leggur því til, að háttv. efri deild samþykki frumvarpið með þeirri

BREYTINGARTILLÖGU,

að inn i frumvarpið sje bætt nýrri grein, sem verði 3. gr., svo hljóðandi:

Nú óskar einhver endurmats á fasteign sinni, og skal hann þá senda stjórnarráðinu rökstudda umsókn um það, og fer þá endurmat fram, ef leyfi er veitt til þess.

Greinatalan breytist samkvæmt þessu.

Alþingi, 14. mars 1922.

Guðm. Ólafsson, Guðjón Guðlaugsson,
form. fundaskr. og framsm.

Sigurður H. Kvaran.

(B. XXXIII, 1).

Nð.

108. Frumvarp

til laga um löggilding verslunarstaðar að Kaldrananesi við Bjarnarfjörð.

Flutningsmaður: Magnús Pjetursson.

1. gr.

Að Kaldrananesi við Bjarnarfjörð i Kaldrananeshreppi i Strandasýslu skal vera löggiltur verslunarstaður.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar stjórnarráðið hefir ákveðið takmörk verslunarlóðarinnar, samkvæmt lögum nr. 61, 10. nóv. 1905, og birt i B-deild Stjórnartíðindanna.

Greinargerð.

Bjarnarfjörður sá, sem hjer er nefndur, er næsti fjörður norðan við Steingrímsfjörð. Sveitin upp af honum og norðan við hann á miklum mun ljettara með að sækja vörur sínar á stað þann, sem að ofan er nefndur, heldur en á Hólmavík. Að visu er innsigling þangað enn ekki uppmæld, en gert ráð fyrir því, að hún fari mjög bráðlega fram, enda þingsályktun til fyrir því. Kunnugir menn vita samt sem áður mjög vel um leiðir upp á fjörðinn, einkum fyrir smáskip.

Það virðist því sjálfsagt að verða við óskum þessarar sveitar, ef þetta kynni að koma þeim að einhverjum notum.

Alpt. 1922. A. (34. löggjatarþing).

(B. VIII, 3).

Nd.

109. Nefndarálit

um frv. til laga um kosning þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað og skifting Gullbringu- og Kjósarsýslu í tvö kjördæmi.

Frá minni hluta allsherjarnefndar.

Nefndin hefir rætt frv. á nokkrum fundum sínum og eigi getað orðið alveg sammála.

Minni hlutinn leggur til, að frv. verði samþykkt og byggir meðmæli sín að því er kosning sjerstaks þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað snertir á því, að kaupstaðurinn hefir myndast eftir að nágildandi kjördæmaskifting landsins var lögleidd, og er nú orðinn með fólksflestu kaupstöðum hjer á landi, eða um 2500 manns, og fer fólkstalan vaxandi með hverju ári.

Jafnframt því, að kaupstaðurinn hefir stjórn og fjárhag aðskilinn, eru atvinnuvegir kaupstaðarbúa yfirleitt gagnólikir sýslubúa í Gullbringu- og Kjósarsýslu. Má í því sambandi benda á, að í Hafnarfjarðarkaupstað eru allmannamargar atvinnustjettir, svo sem: almennra verkamanna, iðnaðar- og verslunarmanna, sem hafa hver myndað fjelagsskap með sjer til verndar atvinnugreinum sínum, sem eiga lítið skylt við atvinnuvegi Gullbringu- og Kjósarsýslubúa, er ýmist stunda fiskveiðar eða landbúnað.

Áhugamál Hafnarfjarðarkaupstaðar-, Gullbringu- og Kjósarsýslubúa eru því ólík og ósamræmanleg.

Að þessu athuguðu og svo fólkstölu og framförum annara kaupstaða á landinu, sem hafa fengið sjerstakan þingmann, verður ekki um það deilt, að krafa um sjerstakan þingmann fyrir Hafnarfjarðarkaupstað sje komin fram af fylstu sanngirni. Það byggist því einvörðungu á rjettsýni hins háa Alþingis, hvernig fer um það atriði, sem er aðalkjarni frumvarpsins.

2. gr. frv., um skiftingu Kjósar- og Gullbringusýslu í tvö einmenningskjördæmi, er bygð á því, að Kjósarsýsla er nær eingöngu landbúnaðar-, en Gullbringusýsla sjávarútvegs-hjerað. Þær hafa aðskilinn fjárhag og að mestu leyti ólík áhugamál. Er því ekkert eðlilegra en að sýslurnar hafi sinn þingmann hvor fyrir sig, enda hafa sýslubúar óskað, að það fyrirkomulag yrði upp tekið.

Andmæli meiri hluta nefndarinnar gegn því, að frv. þetta yrði að lögum, hafa einkum verið bygð á því, að landsstjórninni hafi með þingsályktun verið falið að endurskoða kjördæmaskiftingu landsins og leggja fyrir Alþingi tillögur sínar um nýja kjördæmaskiftingu. Minni hluti nefndarinnar lítur svo á, hvað það snertir, að þótt tillögur stjórnarinnar um kjördæmaskiftingarmálið gengju í þá átt að stækka kjördæmin og viðhafa blutfallskosningar, og þótt þær yrðu samþykktar af Alþingi, þá raski það ekki meira í þessum kjördæmum en öðrum einmenningskjördæmum landsins.

Þegar nú þess er gætt, að stjórnin hefir enn ekki sint þessu máli, og má vænta að nokkur ár gætu liðið þar til hún legði frumvarp um nýja kjördæma-

skifting fyrir Alþingi, og svo óvíst, hvort það frumvarp yrði að lögum, en hinsvegar eru nú liðin mörg ár síðan kjósendur í Hafnarfjarðarkaupstað og Gullbringu- og Kjósarsýslu báru fram óskir sínar um þá kjördæmaskifting, sem fram á er farið í frumvarpinu á þingskjali 34, þá virðist ekkert geta rjettlætt að draga lengur að uppfylla þær sanngirniskröfur.

Þá er komin fram við frumvarpið brtt. á þskj. 38, þess efnis, að Siglufjarðarkaupstaður verði gerður að sjerstöku kjördæmi, er fái einn þingmann fyrir sig. Þótt þessi kaupstaður sje tiltölulega ungur móts við Hafnarfjarðarkaupstað og fólkstala þar sje að miklum mun minni, þá leyfir minni hluti nefndarinnar sjer að leggja það til, að einnig þessi kaupstaður fái sinn sjerstaka þingmann, og byggir meðmæli sín meðal annars á því, að Siglufjarðarkaupstaður hefir eins og aðrir kaupstaðir landsins aðskilinn fjárhag og er mjög einangraður hvað samgöngur snertir, eins og atvinnuvegir kaupstaðarbúa eru ólíkir Eyjafjarðarsýslubúa. Fólkstala kaupstaðarins er þegar orðin $\frac{1}{3}$ meiri en Seyðisfjarðarkaupstaðar, sem hefir þó þingmann fyrir sig.

Öll sanngirni virðist því mæla með því, að Siglufjarðarkaupstaður verði sömu rjettinda aðnjótandi sem hinir aðrir kaupstaðir landsins, að fá þingmann fyrir sig.

Samkvæmt því framansagða ræður minni hluti nefndarinnar háttvirtri deild til að samþykkja:

Breytingartillöguna á þingskjali 38 og þar með frumvarpið á þingskjali 34.

Til vara: frumvarpið á þingskjali 34 óbreytt.

Alþingi, 14. mars 1922.

Einar Þorgilsson,
frasm.

Stefán Stefánsson.

(B. XXXIV, 1).

Nð.

110. Frumvarp

til laga um sameining Árnessýslu og Rangárvallasýslu.

(Frá sparnaðarnefndinni).

Flutningsm.: Stefán Stefánsson og Sigurður Stefánsson.

1. gr.

Arnessýsla og Rangárvallasýsla skulu vera eitt lögsagnarumdæmi og nefnist það Arnes- og Rangárvallasýsla.

2. gr.

Landsstjórnin hlutast til um, að embættasameining sú, sem gert er ráð fyrir í lögum þessum, komist á svo fljótt, sem kostur er á.

A s t æ ð u r.

Sameining þessi virðist engu ótíltækilegri en sameining Dala- og Strandasýslu og fjárhagslegar ástæður eru hinar sömu fyrir báðum sameiningunum.
Nánara í framsögu.

(B. XXVIII, 3).

Ed.

III. Frumvarp

til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

(Eftir 2. umr. í Ed.)

Samhljóða þskj. 86, með breytingunni á þskj. 102.

(A. VII, 3).

Ed.

III. Frumvarp

til laga um einkaleyfi.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

Samhljóða þskj. 7, með breytingunum á þskj. 101.

(A. XI, 4).

Ed.

III. Frumvarp

til laga um skattmat fasteigna.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

Samhljóða þskj. 11, með breytingunni á þskj. 107.

(B. VIII, 4).

Nd.

114. Nefndarálit

um frv. til laga um kosning þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað og skifting Gullbringu- og Kjósarsýslu í tvö kjördæmi.

Frá meiri hluta allsherjarnefndar.

Meiri hluti nefndarinnar sjer ekki fært að leggja það til, að frv. verði samþykkt. Telur fjölgun þingmanna í einstökum kjördæmum varhugaverða, eins og sakir standa, sjerstaklega þar sem endurskoðun kjördæmaskipunar á öllu landinu hlýtur bráðlega að liggja fyrir dyrum. (Sbr. þingsál. frá 1919).

Alþingi, 16. mars 1922.

Gunnar Sigurðsson,
framsm.

Björn Hallsson,
með fyrirvara.

Jón Þorláksson.

(C. XI, 1).

Sp.

115. Tillaga

til þingsályktunar um skipun embætta og sýslana.

Flutningsm.: Gunnar Sigurðsson.

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að gera nákvæma rannsókn á skipun embætta og sýslana, með tilliti til þess, hver embætti og sýslanir muni tiltækilegt að leggja niður eða sameina öðrum, og bera fram tillögur um þetta efni á næsta Alþingi.

(B. VI, 3).

Nd.

116. Breytingartillaga

við frv. til laga um sameining Dalasýslu og Strandasýslu.

Frá Gunnari Sigurðssyni.

Við 1. gr. Greinin orðist svo:

Strandasýsla skal lögð undir lögsagnarumdæmi Dalasýslu, og nefnist hið nýja lögsagnarumdæmi Dala- og Strandasýsla. Sýslumaðurinn skal jafnan vera búsettur í Dalasýslu.

		náms, með því skilyrði, að hún setjist að hjer á landi, ef henni býðst starf	1000
18.	Við 12. gr. 13. l.	Nýr liður: Til Gísla Sigurðssonar í Krossgerði, til þess að kaupa sjer umbúðir	500
19.	— 13. —	D. III. 1—5. (Símalagningar). Liðirnir falla niður.	
20.	— 13. —	E. III. Nýr liður: Til Hvanneyjarvitans	4000
21.	— 13. —	E. IV. (Sjómerki o. fl.). Fyrir »10000« kemur	6000
22.	— 14. —	A. a. 2. (Skrifst. biskups). Fyrir »3000« kemur	1000
23.	— 14. —	A. 4. Nýr liður: Til húsabóta á prestssetrum	15000
		Skilyrði: Húsin verða jarðarhús; þeim er við ábúenda-skifti skilað sem nýjum með fullu álagi; eftirgjald jarðanna hækkar um 4% af styrkuppþæðinni, enda er styrkurinn ekki greiddur fyrir en verkinu er lokið og sannað, að það sje vel af hendi leyst og hafi kostað að minsta kosti eins mikið og styrknum nemur.	
24.	— 14. —	B. III. b. 2. (Mentaskólinn). Liðurinn verður svo: Til eldiviðar, ljósa og ræstingar	4000
25.	— 14. —	B. VII. Á eftir liðnum kemur athugasemd, svo hljóðandi: Við skólana undir liðunum III.—VII., að undanskilinni lærdómsdeild Mentaskólans, skal setja skólagjöld, að minsta kosti 100 kr. fyrir hvern nýjan nemanda, með heimild til undanþágu fyrir efnilega nemendur, sem eiga erfða aðstöðu.	
26.	— 14. —	B. X. (Verslunarskólar). Liðurinn fellur niður.	
27.	— 14. —	B. XI. 4. Nýr liður: Styrkur til að semja og gefa út kenslubók handa ljósmæðrum, allt að	4000
28.	— 14. —	B. XII. 2. a. (Blönduósskóli, rekstrarst.). Fyrir »11600« kemur	15600
29.	— 14. —	B. XIII. (Almenn barnafræðsla). a. Liður 1 verður svo: Til barnafræðslu í kaupstöðum og kauptúnum	100000
		b. Liður 2 verður svo: Til eftirlits með heimafræðslu þar sem prestaköll eru of umfangsn.ikil til þess að prestar geti annast það ...	5000
		c. Liður 3 fellur niður.	
		d. — 4 —	

		e. Liður 5 fellur niður.	
		f. — 6 — —	
30.	Við 14. gr.	XIV. 1. (Unglingaskólar).	
		Fyrir »25000« kemur	50000
31.	— 14. —	B. XIX. 3. Nýr liður:	
		Til Ingibjargar Guðbrandsdóttur, fyrir að veita utanbæjar-	
		stúlkum ókeypis kenslu í leikfimi	600
32.	— 15. —	2 c. Nýr liður:	
		Til að ljósmynda og afrita þau skjöl og heimildir, sem	
		varða Ísland og finnast í söfnum erlendis... ..	1500
33.	— 15. —	3 e. (Kaup á listaverkum).	
		Fyrir »3000« kemur	4000
34.	— 15. —	3. f. (Fornmenjarannsókn).	
		Fyrir »Til rannsókna« kemur:	
		Ferðakostnaður til rannsókna.	
35.	— 15. —	5. a. (Landsbókasafn).	
		Liðurinn verður svo:	
		Til eldiviðar, ljósa og ræstingar.	
36.	— 15. —	7. Nýr liður:	
		Til bókasafnsins Íþöku, til bókaкупа	200
37.	— 15. —	8. (Bókmentafjelagið).	
		Fyrir »1500« kemur	2000
38.	— 15. —	12. (Fornbrjefasafn).	
		Fyrir »1500« kemur	1600
39.	— 15. —	15. (Dansk-Isl. Samf.).	
		Liðurinn fellur niður.	
40.	— 15. —	16. (Íslendingur).	
		Liðurinn fellur niður.	
41.	— 15. —	18. (Leikfel. Rvíkur).	
		Fyrir »3000« kemur	2000
42.	— 15. —	18. Nýr liður:	
		Til Listvinafjeldagsins	1500
43.	— 15. —	19. (Skáld og listamenn).	
		a. Fyrir »20000« kemur... ..	15000
		b. Aths. við a-lið fellur niður.	
		c. Nýr c-liður:	
		Til próf. Sveinbjarnar Sveinbjörnssonar, til að vinna	
		að útbreiðslu sönglistar	4000
44.	— 15. —	22. (Bjarni Sæm.).	
		Fyrir »800« kemur	1200
45.	— 15. —	23. (Helgi Jónsson).	
		a. Fyrir »1200« kemur	2000
		b. Nýr liður:	
		Til Guðm. G. Bárðarsonar, til jarðfræðirannsókna ...	1500
46.	— 15. —	28. (Finnur á Kjörseyri).	
		Fyrir »400« kemur	500

47.	Við 15. gr.	29. (Sigfús á Eyvindará).	
		Fyrir »400« kemur	500
48.	— 15. —	33. (Alþýðufræðsla Stúd.fjel.).	
		Fyrir »500« í aths. kemur	400
49.	— 15. —	38. (Poestion).	
		Fyrir »1000« kemur	1500
50.	— 16. —	2. (Sandgræðsla).	
		Fyrir »12000« kemur	15000
51.	— 16. —	3. (Búnaðarfjelög).	
		Aftan við athugasemdina kemur:	
		Enda gefa þau skýrslu um það, hvernig styrknum er varið.	
52.	— 16. —	12.	
		Fyrir »Fiskveiðasjóðs« kemur:	
		Fiskveiðasjóðs.	
53.	— 16. —	14. Nýr liður:	
		Til þess að leitast fyrir um markað fyrir fiskiafurðir	
		erlendis	10000
54.	— 16. —	15. Nýr liður:	
		a. Til Gísla Guðmundssonar, til kjötsölu- og kjötverkunar-	
		rannsóknna	1600
		b. Utanfararstyrkur í sama skyni	6000
55.	— 16 —	16. (Heimilisiðnaðarfjel.).	
		a. Fyrir »5000« kemur	8000
		b. Nýr liður:	
		Til Þórdísar Ólafsdóttur frá Fellsenda, til að halda	
		uppi kenslu í hannyrðum og öðrum kvennafræðum í	
		Dalasyслу	400
56.	— 16. —	27. b.	
		Fyrir »Ferðakostnaður« kemur:	
		Ferðakostnaður hans.	
57.	— 16. —	31. (Leiðb. um húsagerð til sveita).	
		a. Fyrir orðin í a-lið: »eða vinnu við þá húsagerð« —	
		kemur:	
		En vinni hann auk þessa við húsagerð einstakra	
		manna, skal greiða fult dagkaup fyrir, er rennur í	
		landssjóð.	
		b. Nýr liður:	
		Til að gera Eyrarfoss í Laxá í Svínadal laxengan,	
		þó ekki yfir þriðjung kostnaðar, alt að	800
58.	— 18. —	II. a. 3. (Sig. Jónsson f. ráðh.).	
		Fyrir »1500« kemur... ..	1000
59.	— 18. —	II. c. (Uppgjafaprestar).	
		a. Liður 1. (Stef. Steph.) fellur niður.	
		b. Nýr liður:	
		Til Guðlaugs Guðmundssonar	500

60. Við 18. gr. II. h. 3. .

Liðurinn verður svo:

Til Guðrúnar Jónsdóttur 300 kr. og til sonar þeirra Þorsteins Erlingssonar 300 kr. 600

61. — 18. — II. i. 5. (Páll Erl.).

Fyrir »500« kemur 800

62. — 18. — II. i. 7. Nýr liður:

Til Einars Guðmundssonar, fyrrum vegavinnustjóra ... 300

63. — 18. — II. i. 10. (Steinunn Sig.).

a. Fyrir »300« kemur 400

b. Athugasemdin (Á styrkveitingar ... launalaganna) verður svo:

Á styrkveitingar í II. a—i greiðist dýrtíðaruppbót að hálfu samkvæmt verðstuðli.

64. — 19. — Ný málsgrein:

Stjórninni er heimilt að endurgreiða P. J. Thorsteinsson útgerðarstjóra allt að 10000 kr. af sildartunnutolli frá árinu 1919, ef ástæður reynast samskonar og voru fyrir greiðslunni til Ásgeirs Þjeturssonar í 19. gr. síðustu fjárlaga.

65. Við 21. gr. 4. Nýir liðir:

a. Alt að 5000 kr. lán handa bændum í Hrunamannahreppi, til að koma upp smjörliðisgerð við Árlækjar-rjómabú. Lánið veitist gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.

b. Til að koma á fót kjötniðursuðu við hverfi í Reykholtshreppi í Borgarfjarðarsýslu, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 30 árum 30000

c. Alt að 8000 kr. handa Reykhóla-, Geiradals- og Gufudals-hreppum, til að kaupa jörð til læknisseturs fyrir Reykhólahjærað. Lánið skal veitt gegn ábyrgð sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu, eða annari tryggingu, er landsstjórnin tekur gilda. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 30 árum.

d. Alt að 11000 kr. handa Árnessýslu, til að kaupa jörðina Laugarás fyrir læknissetur, með samskonar skilyrðum.

e. Alt að 20000 kr. til að koma upp ostagerðarbúum. Lánin eru veitt eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gilda. Lánin eru ávöxtuð með 6% og endurgreiðast á 20 árum.

f. Alt að 30000 kr. til Jóns Ísleifssonar verkfræðings, til að reisa hús með nýrri og ódýrari gerð en hjer hefir

þekst. Lánið er veitt til 15 ára og með 6% ársvöxtum, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar.

(A. VI, 3).

Nd.

118. Nefndarálit

um frv. til laga um breytingu á almennum viðskiftalögum, nr. 31, 11. júlí 1911.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. og hefir ekkert fundið við breytingarnar að athuga. Þær eru aðallega leiðrjettingar á röngum þýðingum á viðskiftalögum, sem stöfuðu af því, að ólögfróður maður þýddi lögin upphaflega. Breytingarnar sumar eru miðaðar við íslenska verslunarháttu og venjur. Nefndin leggur einróma til, að frv. verði samþykkt.

Alþingi, 17. mars 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Gunnar Sigurðsson,
frasm.

Jón Þorláksson,
fundaskr.

Einar Þorgilsson. Björn Hallsson.

(C. V, 2).

Nd.

119. Nefndarálit

um tillögu til þingsályktunar um innlenda skiftimynt (þskj. 30).

Frá samvinnunefnd viðskiftamálanna.

Nefndin hefir athugað þessa tillögu og lætur í ljós um hana svofelt álit:

Í greinargerð þeirri, sem tillögunni fylgir (sjá þskj. 30), er sýnt fram á þörfina á innlendri skiftimynt, einkum tí-eyringum og tuttugu-og-fimm-eyringum, og verður það ekki endurtekið hjer, sem þar er sagt. En nefndin hefir spurst fyrir hjá ýmsum aðiljum og sannfærst um, að þar er ekki ofsagt af smápeninga-leysinu, nema síður sje, því að jafnvel koparpeningum mun safnað til útflutnings nú upp á síðkastið, síðan fækka tók um hina smápeningana. En auk þess, sem þar er greint af ástæðum fyrir nauðsyn þess að afla innlendrar skiftimyntar, má nefna það, að síðan verðmunur kom á danska krónu og íslenska, til halla fyrir þá íslensku, þá verður það talsverður baggi á þeim, sem flytja þarf inn smápeninga, en það er einkum ríkissjóður, og næst á eftir honum bankarnir. Ríkissjóður verður að borga smápeningana í dönskum krónum, en

lætur þá úti sem íslenskar krónur. Þeir eru fluttir úr landi, og þarf þá að afla nýrra, og er þetta óstöðvandi hringrás, þar sem ríkissjóður ber hallann af gengismuninum. Síðan á nýári í fyrra hefir ríkissjóður einn flutt inn smápeninga fyrir um 38000 kr., en það hefir verið langsamlega ófullnægjandi. Sjóst af þessu, að það verður ekki svo lítil upphæð, sem ríkissjóður tapar á því að flytja inn smápeningana meðan gengismunur nemur nokkru verulegu, einkum ef hann ætlar að flytja inn nokkurn veginn það, sem þörf væri á.

Þegar til þess kemur að ákveða, með hvaða hætti sje best að ráða bót á þessum vandkvæðum, er einkum um 3 leiðir að ræða:

1. Að gefnir sjeu út sedlar, er gildi t. d. 10 aura og 25 aura.

2. Að nota frímerki í þar til gerðum umbúðum, og

3. Að láta slá smámyntir.

Ad. 1. Reynslan með krónuseðlana íslensku er ekki mjög hvetjandi þess, að halda lengra eftir þeirri braut, eins og meðferðin er á þeim og útreiðin hjer á landi. Í raun rjettri þyrfti, ef það ráð væri upp tekið, að láta menn hafa með seðlunum veski til þess að geyma þá í, en það væri alldýrt og óvíst að notað yrði.

Ad. 2. Frímerki í sjerstökum, þar til gerðum umbúðum eru notuð sumstaðar, t. d. í Frakklandi, og í sjálfu sjer eru slíkir »peningar« ekki óhandhægir, og ódýrir verða þeir þar, sem kaupsyslumenn og fyrirtæki ýms kosta umbúðirnar fyrir að fá að auglýsa á bakhlíð »peninganna«. En ætti að taka þetta upp hjer, yrði að sjálfsögðu að hafa vjel til þess að setja málmumbúðirnar utan um frímerkin og útbúning til þess að setja auglýsinguna á bakið, svo að hún máist ekki þegar og fari illa, og við það yrði að hafa mann eða menn, og er ekki að órannsökuðu máli tók á að vita, hvað kosta mundi. Talsverð afgreiðsla yrði og á þessu og óvíst, að viðstöðulaust gengju út til auglýsinga hjer svo mörg stykki, sem þörf væri á, og loks eru þessir »peningar« ekki eins þægilegir og nothæfir nje jafnendingargóðir og málmmyntir.

Ad. 3. Þá er eftir sú leiðin að láta slá smámyntir úr málm.

Upplýsinga hafði verið leitað af landsstjórninni um þetta mál gegn um sendiherra vorn í Kaupmannahöfn, bæði úr hvaða efni mundi vera hentugast að slá slíkar myntir og hvað kosta mundi. Járn, sem er ódýrast, er ekki talið hentugt, endist illa, ryðgar, er ljótt og ekki þrifalegt og verðmunur þess til þessarar notkunar hverfandi. Nikkel talið best, og mundu tí-eyringar og tuttugu-og-fimm-eyringar fást gerðir í myntsláttunni í Kaupmannahöfn fyrir 4 aura stykkið. Talið er hæfilegt að slá 300000 stykki af hvorri tegundinni, og mundi það þá kosta kr. 24000,00. Verðgildi þessara smápeninga væri:

300000 × 10 aurar. kr. 30000.00.

300000 × 25 aurar. — 75000.00.

Samtals kr. 105000.00.

Ef kr. 1000.00 eru áætlaðar fyrir kostnaði við flutning o. s. frv., væri afgangurinn þá kr. 80000.00, sem þá væri rentulaust lán, sem ríkissjóður nyti, þar til myntirnar væru innleystar af nýju, en 5% renta af þeirri upphæð borgaði kostnaðinn allan á um 6 árum. En þó er óþarft að reikna svo, því að það er fyrir að vita, að þegar þessir smápeningar yrðu kallaðir inn, væri allmikið týnt

eða haldið eftir, svo að í raun og veru mundi kostnaðurinn hafast upp allur eða því sem næst, enda hann ekki meiri en sem þeim halla nemur, sem rikissjóður hefir af flutningi smápeninga frá Danmörku á skömmum tíma, þegar gengismunur fellur á.

Þegar auk þess er litið á það, að þennan kostnað við myntsláttuna má sjá með vissu fyrir fram, að þessi ráðstöfun kæmist á alveg brotalaust, án þess að hafa í för með sjer umstang og óvissu þá, sem er í sambandi við það að nota frimerki, og að þá fengist skiftimynt í því formi, sem alþjóð er vönust og kann best við, þá sýnist lítil ástæða til annars en velja þá leiðina.

Nefndin leggur því til, að þingsályktunartillagan verði samþykkt óbreytt, en lætur þess jafnframt getið, að hún telji ekki að svo komnu þörf á að láta slá nema þær tvær tegundir mynta, sem gildi 10 aura og 25 aura.

Alþingi, 17. mars 1922.

H. Steinsson,
orm. samv.-n. og Ed.-n., ritari í Ed.

Ó. Proppé,
skrif. samv.-n. og Nd.-n.

Sveinn Ólafsson,
form. Nd.-nefndar.

Sigurður Jónsson,
skrif. nefnd. í Ed.

Magnús Jónsson,
frsm. í Nd.

Björn Kristjánsson. Sigurj. Friðjónsson. Einar Þorgilsson. Karl Einarsson.

Ing. Bjarnarson. Jón A. Jónsson. Pjetur Þórðarson.

Fjárveitinganefnd Nd. hefir ekkert að athuga við fjárhagsatriði málsins.

Alþingi, 17. mars 1922,

Þorleifur Jónsson.

(B. XXXV, 1).

Nd.

120. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 36, 28. nóv. 1919, um þingfararkaup alþingismanna.

Flutningsmaður: Magnús Pjetursson.

1. gr.

3. gr. laga nr. 36, 28. nóv. 1919, um þingfararkaup alþingismanna, skal úr lögum numin.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 1922.

Greinargerð.

Það er skoðun ýmsra þingmanna, eftir því sem nú er á daginn komið, að hagur rikissjóðs sje svo bágborinn, að honum sje nauðsyn á að svifta fátækar ekkjur og gamalmenni rjettmætum dýrtíðarbótum. Ef þessi skoðun um ástand rikissjóðs og þessi aðferð til að minka útgjöld hans er í meiri hluta á þessu þingi, sem jeg vel get trúað, þá vil jeg með þessu frumvarpi leyfa mjer að benda hv. þingmönnum á það, að svo framarlega sem rikissjóður, að þeirra áliti, ekki er lengur fær um að uppfylla þær skyldur sínar, að greiða rjettar dýrtíðarbætur, þá er það skylda þeirra að taka *fyrst* af sjálfum sjer, áður en þeir ráðast á aðra. Enda veit jeg, að margir þingmenn, bæði jeg og aðrir, munu hugsa svo, að þeir vilji heldur verða af nokkrum hluta hinnar sanngjörnu þóknunar heldur en taka brauðið frá fátæklingunum.

Nánara í framsögu.

(A. XIX. 2).

Nd.

121. Nefndarálit

um frumvarp til laga um breyting á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921.

Frá fjárhagsnefnd.

Í 2. gr. nefndra laga er gert ráð fyrir, að fyrir 1. júní þ. á. skuli ákveða með lögum, hvernig seðlaútgáfu ríkisins skuli hagað. Hin fráfarandi ríkisstjórn hefir eigi sjeð sjer fært að koma fram með frumvarp um þetta efni, sem hefði í sjer fólgið verulegt frambúðarfyrirkomulag, en hins vegar ætlaðist hún til, að frumvarp þetta, ef fram gengi, yrði að eins skoðað sem bráðabirgða úrlausn á þessu máli.

Nefndin litur svo á, að ákvæði laganna nr. 6 frá síðasta þingi orki ekki tvímælis um það, að Íslandsbanki eigi ekki hjeðan af að hafa í umferð meira en 8 miljónir kr. í seðlum á tímabilinu til 31. október þ. á., en eftir þann tíma á sú upphæð að fara minkandi, eftir þar um settum reglum.

Það varð því einróma álit nefndarinnar, að rjettara væri að breyta orðalagi 1. gr. nokkuð, svo ekki væri um að villast, hvorum bankanum væru ætlaðir »toppseðlarnir«, ef til kæmi.

Ákvæði 2. gr. frumvarpsins áleit nefndin að hefðu mátt vera í fullu samræmi við lögin frá síðasta þingi, um sama efni, sjerstaklega að því er snertir staflíð b, nefnilega að gjaldið til rikissjóðs væri miðað við þann hluta seðlanna, sem bankanum ber ekki bein skylda til að málmtryggja; en með því að þetta hefir ekki verulega þýðingu, þegar frá liður og bankinn fer að draga inn seðla sína að verulegum mun, varð það úr, að við svo búið mætti standa eins og frumvarpið gerir ráð fyrir. Þó vill nefndin taka það fram, að hún litur svo á, að innieign í erlendum bönkum, umfram það sem lög-

Með tilliti til þess, sem að framan greinir, leyfir nefndin sjer að koma fram með eftirfarandi

Fyrir »20000« kemur 10000

(B. II, 4).

Nd.**123 Nefndarátt**

um frv. til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta og leggur eindregið til, að það verði samþykkt óbreytt.

Alþingi, 17. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Þorl. Guðmundsson,
framsögumaður.

Jón A. Jónsson,
fundaskrifari.

Jakob Möller.

Jón Baldvinsson.

(A. X, 4).

Nd.**124. Nefndarátt**

um frv. til laga um verslunarskýrslur.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta og leggur óskift til, að það verði samþykkt í hv. deild, með þeirri breyting á þskj. 53, sem hv. efri deild hefir gert við það.

Alþingi, 18. mars 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Einar Þorgilsson,
framsögum.

Jón Þorláksson. Björn Hallsson. Gunnar Sigurðsson.

(B. XXX, 2).

Nð.**125. Breytingartillögur**

við frv. til laga um að veita ríkinu einkarjett til þess að selja alt silfurberg, sem unnið verður á Íslandi.

Frá Sveini Ólafssyni.

1. 1. gr. orðist svo:

Ríkið hefir einkarjett til sölu á öllu íslensku silfurbergi, sem úr landi er flutt.

2. Fyrirsögn frumvarpsins verði:

Frumvarp til laga um einkasölu ríkisins á silfurbergi.

(A. I, 4).

Nð.**126. Breytingartillögur**

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá minni hluta fjárveitinganefndar.

1. Við 13. gr. B. II. 1—4 og 6—7 (Flutningabrautir).

Liðirnir falla niður.

2. Við 13. gr. B. III. 1—4 (Þjóðvegir).

Liðirnir falla niður.

(A. I. 5).

Nð.**127. Nefndarátt**

um frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá fjárveitinganefnd.

Fjárv.nefndin sendir nú frá sjer frumvarp til fjárlaga fyrir árið 1923 til háttv. deildar, ásamt breytingartillögum sínum og athugasemdum. Nefndin hefir haldið 28 fundi og haft til meðferðar og yfirlestrar 160 skjöl, mörg þeirra umfangsmikil. Allmörgum fundum hefir hún orðið að verja til viðtals við ríkisstjórnina, nokkra starfsmenn ríkisins og aðra fleiri, utan þings og innan, er upplýsingar þurftu að gefa eða erindi þurftu að flytja. — Fjárveitinganefndinni hefir aldrei fyr verið fengið í hendur jafnörðugt viðfangsefni, eða ef til vill rjettara sagt jafnóvinnandi verk og í þetta sinn, þar sem þjóð og þing yfirleitt hefir krafist þess, að hún skilaði frumvarpinu frá sjer tekjuhallalaus, enda er það í fullu sam-

ræmi við vilja flestra nefndarmanna. Þessu marki var nú því erfiðara að ná sem stjórnin hafði skilað frumvarpinu með um 200000 kr. tekjuhalla. Munu þó engir mæla, að hún hafi sýnt örlæti þar. Upphæðir þær, sem gjaldarýrnunin helst gæti komið niður á og venjulegt er að menn fyrst höggvi skarð í, sem sje verklegar framkvæmdir, eru í frumvarpinu mjög litlar og á sumum sviðum alls engar. Þar að auki er mikið af þeim endurveitingar, þ. e. framkvæmdir, sem fjárveitingarvaldið hefir ár eftir ár einsett sjer að vinna, en jafnótt orðið að fresta. Á þessu má sjá, að erfitt er þar um vik og samviskusök að halda ár eftir ár niðri framkvæmdum þeim, er beinlínis eða óbeinlínis styðja og efla atvinnuvegi vora, og þá ekki síst á þessum tímum, þegar höfuðáhersluna verður að leggja á framleiðsluna. Þrátt fyrir þetta hefir meiri hluti nefndarinnar fundið sig knúðan til þess að leggja til, að nokkur hluti af þessum framkvæmdum yrði látinn falla niður.

Þá ber einnig á það að líta, að flestar aðrar upphæðir í fjárlögunum, er nokkuð munar um, eru að meira eða minna leyti lögbundnar, og þeim því ekki unt að breyta með fjárlagaákvæðum einum; heldur þurfa aðrar lagabreytingar þar til að koma. Eins og kunnugt er, hefir nefndin gert eina tilraun til lagabreytingar og sent háttvirtri deild frumvarp eitt, er til sparnaðar mátti horfa. Af því, sem hjer er sagt, og af viðtökum þeim, sem frumvarp þetta hefir fengið, má nokkuð sjá, hversu óvinnandi verk það er að jafna að fullu halla fjárlagafrumvarpsins, ekki síst, ef ekki má vænta eindregnara stuðnings háttv. deildar en enn þá er raun á orðin.

Samt sem áður er það víst, að nefndin þykist vilja reyna nú sem fyr að halda gjöldunum sem mest í skefjum og reyna eftir megni að láta tekjuhallann verða sem allra minstan, jafnvel þótt það muni koma víða hart niður og ýmsa undan að sviða.

Um fjárhagsástand ríkissjóðs þykist nefndin ekki þurfa að skrifa, heldur má vísa í ræðu fjármálaráðherrans við fyrstu umræðu þessa frumvarps. Að eins vill nefndin taka það fram, að henni finst ástandið að vísu allalvarlegt, en þó hvergi svo í örprot komið sem ýmsir af þingmönnum hafa látið á sjer skilja, enda telur nefndin það geta orðið oss til mikils tjóns, ef út um heiminn bærust öll þau örvæntingaróp, sem oft og einatt heyrast í þingsalnum.

I.

Sú nýlunda bar við við fyrstu umræðu þessa máls, að til þessarar nefndar var einnig vísað tekjubálki fjárlagafrumvarpsins. Er þetta áreiðanlega góð nýbreytni, enda á hana bent á síðasta þingi af framsögumanni nefndarinnar og öðrum þingmönnum. Annars getur nefndin ekki farið mörgum orðum um tekjuhliðina, enda gerir hún ekki við hana miklar breytingartillögur. Telur hún þó rjett að lagfæra nokkra liði eftir þeim upplýsingum, sem hún hefir fyrir hendi.

Erfðafjárskattinn vill nefndin hækka um 25 þúsundir, og mun það ekki þykja óvarlegt, þegar þess er gætt, að þessi tekjuliður varð rúmar 70 þús. kr. síðastliðið ár.

Aftur á móti vill nefndin lækka tóbakstollinn um 100 þús. krónur. Þessi liður varð tæpar 400 þúsundir árið 1921, og þótt tollurinn sje nú nokkuð hærri

en þá var, þá telur nefndin mjög ólíklegt, að tekjurnar af honum hækki að sama skapi; þykist hún þvert á móti sannfærð um það, að innflutningur tóbaks verði talsvert minni en þá var.

Vörutollinn vill nefndin einnig lækka, og það um 200 þús. kr. Að vísu nam þessi tekjuliður síðastliðið ár hátt á 1300. þús. króna, en vegna hins mikla sparnaðaráhuga, sem nú hefir gripið allan þorra manna, svo að jafnvel hafa myndast samtök um að kaupa sem minnst af útlendri vöru, þá þykist nefndin sannfærð um, að innflutningur verði mun minni en síðastliðið ár, og væri því óvarlegt að áætla vörutollinn meira en 1 miljón.

Pósttekjur vill nefndin aftur á móti hækka. Þessar tekjur urðu árið 1921 rúmar 430 þús. kr., og getur nefndin enga ástæðu sjeð til þess, að þessar tekjur verði minni næsta ár, ef sömu töxtum verður haldið, er nú gilda.

Símatekjurnar vill nefndin einnig hækka, af svipaðri ástæðu, og telur ekki óvarlega farið. Þær urðu árið sem leið 1100 þúsundir.

II.

Nú skal vikja að gjaldahlið frumvarpsins og breytingum þeim og athugasemdum, sem nefndin vill við hana gera.

10. gr.

Nefndinni þótti nokkuð há sú upphæð, er fer til launa starfsmanna stjórnarráðsins. Leitaði hún því upplýsinga um þetta og átti tal um það við fráfarað stjórn. Spurðist hún fyrir um það, hvort ekki mundi unt að fækka starfsmönnum og lengja skrifstofutímann. Stjórnin taldi ekki unt að fækka starfsmönnum, en áleit, að vel mætti takast að lengja skrifstofutímann um eina klukkustund á dag. Mundi sú ráðbreytni geta haft þau áhrif, að ekki mundi þurfa eins fljótt að fjölga starfsmönnum eins og annars mætti búast við, vegna sívaxandi starfa stjórnarráðsins. Væntir nefndin þess, að þetta ráð verði upp tekið.

Samkvæmt frumvarpinu er hverjum nefndarmanni í Sambandslaganefndinni ætlaðar 2000 krónur á ári. Nefndinni þótti þetta nokkuð hátt fyrir ekki meira starf, og leitaði því upplýsinga hjá stjórn og nefndarmönnum sjálfum, um það hvernig upphæð þessi væri til orðin og ákveðin. Kom það þá í ljós, að sambandslaganefndarmenn skoðuðu þessa upphæð samningsbundna og töldu ekki unt að breyta henni á þessu nefndarkjörtímabili. Margir fjárveitinganefndarmanna líta samt sem áður svo á, að þetta geti orkað tvímælis, þar sem svo er fyrir mælt, að fjárveitingavaldið ákveði þóknun til þessara manna, en óvíst, hvort það geti talist rjett, að samþykki þess hafi nokkurn tíma verið leitað. Nefndin vill því láta skeika að sköpuðu um þetta atriði og færir þóknun til hvers nefndarmanns niður í 500 kr. á ári.

11. gr. A.

Nefndin vill lækka skrifstofukostnað sýslumanna og bæjarfógeta utan Reykjavíkur um 10 þús. kr. Þrátt fyrir það, þótt stjórnin hafi gert ráð fyrir talsverðri lækkun á þessum lið, þá virðist nefndinni, eftir skrá þeirri, er hún hefir fengið frá stjórnarráðinu, liður þessi enn óþarflega hár og hyggur, að engin vand-

kvæði muni verða á því að lækka enn þær upphæðir, er til hinna einstöku sýslumanna eiga að fara. Enda má sjálfsagt líta svo á, að hjá sumum sýslumönnum geti um mjög lítinn annan skrifstofukostnað verið að ræða en kostnaðinn við þingaferðir. Jafnframt vill nefndin beina því til stjórnarinnar, að gæta hinnar ítrustu sparsemi við úthlutun þessa fjár, því að ekki er óhugsandi, að hún geti komist að þeirri niðurstöðu, að nefndin hafi ofríflega áætlað.

B.

Upphæðina til yfirskattanefnda og fyrir skattvirðingar, sem er áætlunarupphæð, vill nefndin hækka að mun. Upphæð sú, er í stjórnarfrv. stendur, getur ekki komið til nokkura mála, þar sem nokkurn veginn er víst, að í Reykjavík einni muni þetta kosta að minsta kosti 12000 kr.

12. gr.

Skrifstofukostnað landlæknis vill nefndin lækka og telur líklegt, að hann muni komast af með þessa upphæð, þar eð gera má ráð fyrir, að alt fari lækksandi, er að þessu lýtur.

Útsveitarmenn á Fljótsdalsbjeraði bera sig illa vegna læknisleysis. Hafa þeir hvað eftir annað gert tilraun til að fá myndað þar nýtt læknishjarað, en enn þá ekki fengið því framgengt á Alþingi. Nú vilja þeir sjálfir gera tilraun til þess að ráða til sín lækni, án þess að embættislæknir verði, en telja sig ekki þess umkomna að launa honum að fullu úr eigin vasa. Fara þeir því fram á, að mega nota styrk þann, er þeim hefir verið ætlaður til læknisvitjunar, upp í laun væntanlegs læknis, og auk þess að fá viðbótarstyrk, er að eins komi til útborgunar, ef læknir fæst. Nefndin vill verða við hvorum tveggja þessum tilmælum, enda þótt hún telji vafasamt, hvort það muni að haldi koma, vegna læknafæðarinnar hjer á landi.

Styrkinn til augnlæknisins í Reykjavík vill nefndin færa niður og gera jafnan styrknum til hinna annara sjerfræðinga, er kenna við háskólann og fjárlagastyrks njóta. En þar eð styrkurinn til þessa læknis hefir í raun og veru verið bundinn því skilyrði, að hann ferðaðist umhverfis landið á ári hverju, og hefir meðal annars fyrir þá sök verið hærri en hinna, þá vill nefndin taka þá kvöð af honum um leið og hún færir styrkinn niður, og fellur þá að sjálf-sögðu einnig niður upphæð sú, er honum er ætluð til ferðakostnaðar.

Athugasemdin um eftirlaun læknisins á Víflsstöðum álitur nefndin að ekki eigi heima í fjárlögum, og vill því fella hana niður. En ekki ber þó að skilja þessa tillögu þannig, að nefndin vilji leggja dóm á skoðun þá um rjettar-kröfu læknisins til eftirlauna frá ríkinu, er stjórnin telur hann eiga samkvæmt samningum.

Athugasemdina við rekstrarstyrkinn til sjúkrahúsa vill nefndin láta halda sjer eins og í núgildandi fjárlögum, og verður þá fjárhæð sú, er þar um ræðir, um leið áætlunarupphæð.

Byggingarstyrkinn til sjúkrahúsa vill nefndin láta fella. Að vísu er henni kunnugt, að á mörgum stöðum er nauðsynlegt í mjög náinni framtíð að reisa sjúkrahús og læknisbústaði með sjúkraskýlum, sem ríkinu mun skylt að styrkja á sínum tíma. En samt sem áður vill nefndin, að styrkurinn falli niður á þessu

ári, til þess að vara menn við að ráðast í dýra húsagerð á þessum tímum. Enda mundi upphæð sú, er í frv. stendur, ná mjög skamt, ef á annað borð væri af stað farið.

Hin nýbyrjaða berklavarnarstarfsemi fjelagsins »Líknar« virðist, eftir skýrslum, er fyrir liggja, hafa komið að mjög miklum notum og fyllilega uppfyllt vonir þær, er menn höfðu gert sjer til hennar. Vísast um þetta efni til skýrslu þeirrar og reiknings, er fyrir Alþingi liggja. Álitur nefndin því sjálfsgt að láta fjelagið halda hinum sama styrk og í núgildandi fjárlögum, svo að í engu heftist starfsemi þess, ekki sist þar eð svo mikið fje kemur annarsstaðar frá, bæði frá bæjarsjóði Reykjavíkur og einstökum mönnum.

Vegna sífeldrar eklu á lærðum bjúkrunarkonum hjer á landi, hefir það undanfarin ár þótt sjálfsgt að styrkja efnilegar stúlkur til þessa náms í útlöndum. Þessum síð vill nefndin halda, og mælir því með einum þess háttar styrk.

Gísli Sigurðsson í Krossgerði á Berufjarðarströnd sækir um utanfararstyrk í því skyni að fá smíðaðar umbúðir, er að nokkru geti bætt honum lam-anir þær í útlimum, er hann fekk upp úr veikindum fyrir 17 árum.

Nefndin vill gjarnan sýna viðleitni að hjálpa þessum manni. En þar sem Alþingi hefir þegar styrkt mann til að læra umbúðagerð í útlöndum, og hann mun innan skamms taka til starfa, þá álitur nefndin óþarfa fyrir manninn að fara utan og rjettara fyrir hann að biða, uns hann getur fengið umbúðirnar hjer. Nú munu umbúðirnar samt sem áður verða honum dýrar, og vill því nefndin veita honum nokkra hjálp til þeirra kaupa.

13. gr.

Meiri hluti nefndarinnar telur ekki nægilegan jöfnuð komast á tekjur og gjöld fjárlaganna með þeim öðrum tillögum, sem fjárveitinganefndin hefir leyft sjer að gera, og hefir því að síðustu tekið það upp sem hvert annað örþrifarád að leggja til, að engir símar verði lagðir á árinu. Að vísu er honum það ljóst, að þetta muni geta komið sjer mjög illa, en metur hins vegar meira að skila fjárlögum sem næst tekjuhallalausum en hag einstakra hjeraða.

13. gr. E.

Í fjárlögum ársins 1920 var veitt fje til að reisa Hvanneyjarvitann, ásamt öðrum Austfjarðavitum. Eins og kunnugt er, þá fórust þessar vitabyggingar fyrir á því fjárhagstímabili, og var fjeð endurveitt til þeirra á síðasta þingi, allra nema Hvanneyjarvitans. Vitamálastjóri bjóst ekki við, að þess yrði þörf, af því að hann mundi geta notað fyrra árs fjárveitingu. En nú hefir svo farið, að fjeð varð ekki notað, en vitann á að reisa á komandi sumri; þarf því að endurveita þetta fje. Nú er að vísu ekki hægt að veita fje þetta í fjáraukalögum, eins og helst þyrfti, en Fiskifjelagið ætlar að hlaupa þar undir bagga og lána í bráðina þessa upphæð. Samt sem áður vill nefndin ekki hækka fjárveitinguna til vitanna yfirleitt, og hefir því leyft sjer að draga jafnháa upphæð af liðnum til sjómerkja, og gerir ráð fyrir, að það muni ekki valda neinu tjóni.

14. gr.

Nefndin leggur sjerstaka áherslu á þessa grein, sakir þess, að hjer eru fjárveitingarnar til flestra þeirra mentastofnana, sem landi og þjóð eru meiri nauð-

syn en flest annað og alþjóð manna ann mest. Hún hefir því víða gengið feti fram en stjórnin gerði í frv. sínu — og dregið úr að eins þar, er hún taldi til umbóta, en eigi til skemdar mentun og menning þjóðarinnar. Viðbætur nefndarinnar nema samtals rúmlega 49000 kr., en sparnaðartillögur hennar nema hjer um bil 302700 kr. Hefir greinin því grætt eitthvað 253500 kr. á meðferð nefndarinnar, ef tillögur hennar ganga fram.

Nefndinni þykir hlýða að gera nokkra grein fyrir einstökum tillögum.

Það varð niðurstaða í nefndinni að leggja til að lækka skrifstofufje biskups um 2000 kr., og er það að nokkru leyti í samræmi við tillögur hennar um skrifstofufje landlæknis.

Margar beiðnir hafa borist um styrk til að húsa prestssetur, og þótti nefndinni nauðsyn til bera að verða vel við nauðsyn þessara manna. Hitt þótti henni ekki fært, að veita svo mikið, að allir væru bænheyrðir á einu ári. Hún tók því það ráð að veita nokkra fylgu til þessa, og ætlar kirkjumálastjórninni að sjá, hvar bráðust er þörfin. Ætti slík fjárveiting ætíð að standa í fjárlögum, og mundi þá ganga fram verkið á fám árum, svo að hver prestur hefði sæmilega húsaðan bæ.

Þá leggur nefndin til, að dyravörður í lærða skólanum fái fje til ræstingar. Síðasta þing hafði samþykkt þessa fjárveiting, en nokkur tregða varð á greiðslu og lauk svo, að dyravörður fór. Annar nýr var þá ráðinn og skyldi eigi hafa ræstingarfje. En þó fór svo, að nú ritaði skólastjóri nefndinni og bað um fje þetta, og kvaðst eigi ella mundu fá haldið dyraverðinum. Taldi nefndin þetta fulla sanngirni.

Þá hefir nefndin lagt til að skólagjöld verði tekin í gagnfræðadeild lærða skólans, í gagnfræðaskólanum á Akureyri, í kennaraskólanum, í stýrimannaskólanum og vjelstjóraskólanum. Hugsar nefndin sjer, að hver nemandi sje látinn greiða 100—150 kr. í skólagjald á ári, og sje þó eigi tekið af þeim, er nú eru komnir í skólana, heldur af þeim, er hjer eftir koma í þá. Auk þess ætlast nefndin til, að gáfadir og námfúsir fátæklingar geti fengið ókeypis kenslu, eftir tillögum skólakennara.

Það varð ofan á í nefndinni að fella niður fjárveitingu til verslunar-skólanna. Voru taldar þær ástæður til, að nóg mundi nú vera af mönnum með þeim lærdómi, og mundi því eigi saka, þótt skólar þessir legðust niður um stund, þar til, sögðu sumir, er settur væri á fót ríkisskóli í verslunarfræði á næstu árum.

Nefndin hefir lagt til að veita fje til þess að semja og gefa út ljósmæðrakenslubók, og fór þar eftir tillögum landlæknis, er taldi fyrir henni rík rök til þessa og fulla nauðsyn.

Enn hefir hún lagt til að hækka fjárframlag til kvennaskólans á Blönduósi, til þess að rjettara yrði hlutfallið milli þeirra tveggja kvennaskóla, er ríkið styrkir. Kaus hún heldur þessa leiðina en að lækka hinn.

Þá leggur nefndin til, að barnafræðslan verði styrkt með 100000 kr., en skyldur landssjóðs hverfi til hjeraðanna, í samræmi við frumvarp það til laga um þessi efni, sem nefndin hefir flutt og rætt hefir verið eigi allítið í deildinni. Þar sem þessi tillaga fer fram á breyting og niðurfærslu á lögboðnum gjöldum, verður samþykkt hennar að byggjast á því, að deildin ætli sjer að samþykkja fyrnefnt frumvarp. Í sambandi við þessa tillögu eru og þær tillögur nefndarinnar, að XIII, 2 og 4 verði svo orðað, sem segir í breytingartill. á þskj. 117. Hins vegar eru XIII, 3, 5 og 6 sjálfstæðar tillögur. Einkum leggur nefndin fast og

eínróma móti því, að reist verði barnaskólahús þessi árin, meðan húsagerð er svo dýr sem nú er, og er því gersamlega mótfallin, að nokkurn tíma verði reist heimangöngu-skólahús í sveitum, er hún telur hinn mesta voða.

Nefndin hefir hækkað fjárveitinguna til unglingaskóla upp í 50000 kr. og ætlast til, að þessi fjárveiting nægi, þótt þessum skólum fjölgi nokkuð. Vill nefndin hafa fjárveitinguna rúma, til þess að hvetja menn til þess að fjölga unglingaskólum. Telur nefndin þá skóla eiga að vera hyrningarsteininn undir alþýðumentun vorri, með líkum hætti sem sagt var í umræðum um frumv. nefndarinnar um frestun fræðslulaganna. Ætlast nefndin til, að styrkur þessi fari síðan hækkandi, í sama hlutfalli sem skólum fjölgar.

Nefndin leggur til, að Ingibjörg Guðbrandsdóttir fái styrk til þess að kenna stúlkum sund og aðrar íþróttir, og hefir nefndin sannfrjett, að hún hafi jafnan unnið kappsamlega og að margar af stúlkum hennar hafi kent íþróttir sínar úti um sveitirnar og orðið til mikils gagns. Telur nefndin líklegt, að liður þessi hafi fallið niður af vangá.

15. gr.

Undir þessa grein laganna heyra flestar umsóknir einstakra manna, og þar sem ætíð kemur fjöldinn allur af þeim eftir að stjórnin semur sjárlögin, þá fer ekki hjá því, að nefndin verði að leggja til ýmsar fjárveitingar, sem eru ekki nefndar í frv., einkum þar sem hjer ræðir um listir og einstaka vísindamenn. Telja sumir menn það nokkurs virði, að hvorttveggja njóti sín. Nokkrar sparnaðartillögur ber nefndin þó fram, en allmjög þótti þó oft sinn veg hverjum. Tillögur nefndarinnar fara fram á að auka gjöldin um 12800 kr., en nefndin vill spara 9300 kr., og aukast því gjöldin í meðferð hennar um 3500 krónur.

Um einstakar tillögur vill nefndin geta þess, að henni þótti eigi mega niður falla fjárveiting til þess að afrita og ljósmynda íslenskar heimildir, sem eru til í söfnum víðsvegar um heim og eigi má án vera. Hefir hún því lagt til að setja þá fjárveiting inn aftur, enda þykir henni líklegt, að þessi liður hafi fallið niður af ógætni.

Þá leggur nefndin til að auka lítilsháttar fjárveitinguna til kaupa á íslenskum listaverkum, um eina þúsund króna. Voru allir nefndarmenn á eitt sáttir um það, að með þeim hætti skyldi styrkja íslenska list og auðga um leið landið að dýrmætum eignum, er fara síhækkandi í verði. Þetta er og að því leyti gróðafyrirtæki, að nú fást verkin fyrir lítið verð, en mundu síðar kosta margfalt meira, og mundu söfn vor þó neyðast til að kaupa þau. En um hitt voru skoðanir skiftar, hversu mikið skyldi veita.

Enn leggur nefndin til, að dyravörður í safnahúsinu fái fje til ræstingar. Eru þar til svipuð rök sem í skólanum, og þó því ríkari, að hús er stærra, og maðurinn mun auk þess hafa umsjón hússins á hendi.

Bókasafni skólapilta, íþöku, vill nefndin veita smáupphæð til bókakaupa, sakir þess, hversu piltum verður nú dýrt bókbandið og viðhald safnsins. En safnið hefir lengi verið skólanum til gagns og gleði, og vill nefndin því veita þessa hjálp, svo að eigi þurfi fyrir þá sök að spillast, að eigi náist svo smár styrkur.

Nefndin kunni því illa, að lækkaður væri styrkur til bókmentafjelagsins, og færir því þá fjárveiting í samt lag. Sömuleiðis hefir hún fært 15. gr. 12 til

þeirrar upphæðar, sem nú hefir staðið svo áratugum saman og má telja fast-ákveðna samningsupphæð.

Þá leggur nefndin til, að niður falli styrkur til Dansk-Íslandsk Samfund og sömuleiðis styrkur til fjelagsins Íslendinga.

Enn varð það ofan á í nefndinni að lækka tillag til Leikfjelds Reykjavíkur um þúsund krónur. Var til þess talin sú ástæða, að fjelagið mundi ekki hafa neitt hús til leika, en að þessi fjárhæð mundi næg til þess að leigja hús undir eignir fjelagsins til að geyma þær til betri tíma. Ýmsir nefndarmenn mundu þó heldur kjósa að auka styrkinn.

Þá hefir nefndin lagt til, að Listvinafjelagið fái 1500 kr. styrk. Þetta fjelag er hliðstætt við bókmentafjelagið og engu ómerkara þess starfssvið, en miklu minni von um að fá nokkrar tekjur. Fjelagið hefir þegar gefið út eina merkilega bók, og var útgáfan mjög dýr, sakir litprentana, en á því er hin mesta nauðsyn, að fjelagið geti haldið áfram þessari útgáfu.

Þá hefir meiri hluti nefndarinnar lagt til, að lækkaður verði styrkur til skálda og listamanna um 5000 krónur, og munu ástæður fyrir því koma fram í umræðum. En öll nefndin hvarf að því ráði að fella niður athugasemdina við 15. gr. 19. a. Fjárveitinganefnd hefir ár eftir ár látið þess getið, að hún ætlaðist til, að fje þessu væri varið til ferðastyrks, námsstyrks og skáldastyrks. Og hún hefir látið þess getið, að hún teldi eiga að hjálpa einu eða tveim af bestu skáldunum til þess að lifa starfa sínum, en eigi búa fjed niður milli margra skálda. Nú hefir nefndin þó kosið þann veginn að láta stjórnarráðið veita styrkinn, og væntir hún, að þá muni farið að tillögum sínum. Nefndinni barst sú fregn, að þess mundi nú kostur að fá hið fræga söngskáld vort Sveinbjörn Sveinbjörnsson hingað heim, til þess að glæða hjer áhuga manna á sönglist, ef Ísland vildi styrkja hann eitthvað litilsháttar. Hann er nú orðinn gamall maður, og er því eigi seinna vænna fyrir oss að njóta hans og hans miklu krafta og kunnáttu. Nefndin leggur því til, að honum verði veittar fjórar þúsundir króna.

Í fyrra hækkaði fjárveitinganefnd styrk til Bjarna Sæmundssonar skólakennara upp í 1500 kr., óbeðið. Gerði hún það til viðurkenningar fyrir merkilegt og mikið starf, unnið með sáralitlum styrk, og ætlaðist þá til, að svo stæði framvegis. En nú hafði stjórnin fært þetta niður í 800 kr. Nefndin vildi eigi sætta sig við það, og leggur því til að hækka upp í 1200 kr.

Þá hafði stjórnin lækkað vísindastyrk Helga dr. Jónssonar úr 3000 kr. niður í 1200 kr. Þótti nefndinni sá sparnaður tvísýnn, og leggur því til, að hækkað sje í 2000 kr.

Vísindastyrk til Guðmundar Guðmundssonar Bárðarsonar hafði stjórnin felt niður, en þar sem slíkir styrkir eru eiginlega að eins ferðakostnaður, þegar ræðir um náttúrufræðinga, þá leggur nefndin til, að hann fái 1500 kr. styrk. Mun það og öllum ljóst, að þótt menn hafi kaup til hnífs og skeiðar fyrir embættisverk, þá er þeim um megn að kosta dýrar rannsóknarferðir.

Nefndin telur eigi hlýða að lækka þá fjárveiting, sem J. C. Poestion var ákveðin, og leggur því til, að fært sje til sama vegar sem nú er í fjárlögum.

16. gr.

Þar sem er 16. greinin, ræðir um marga þá hluti, er næstir standa hug nefndarmanna og landsmanna yfir höfuð. En þar eru framkvæmdir og ráðstaf-

anir um endurbætur á atvinnuvegum landsmanna, bæði til lands og sjávar. Hefir því nefndin verið allfús til þess að auka við gjöldin í þessari grein, en hvergi sjeð leið til þess að spara. Hefir nefndin því hækkað gjöldin í þessari grein um 24800 kr., og væntir hún þess, að þingmenn verði sjer fylgjandi um þetta.

Um einstaka liði skal þess getið, er hjer segir:

Sandgræðslu telur nefndin svo nauðsynlega, að þar megi enginn frestur á verða um framkvæmdir og að eigi megi skorta fje til. Hjer er verið ýmist að vinna aftur af sandauðninni dýrmætt land eða verja dýrmætt land, sumstaðar heila hreppa. Nefndin leggur því til að auka þessa fjárveiting upp í 15000 kr., og er þó of lítið.

Nefndin hefir ekki gert neina breytingartillögu um 16. gr. 14. c., en hún vill láta þess getið, að hún hefir haft sannar sögur af því, að hið megnasta ósamræmi hafi verið í ullarmatinu, svo að einn fjórðungur hefir staðið mjög höllum fæti gagnvart öðrum. Hefir megnið af ull eins fjórðungs verið í öðrum flokki, þótt jafngóð væri fyrsta flokks ull í hinum. Nefndin leggur áherslu á, að þetta verði lagað og matið samræmt.

Nefndin hefir lagt til að veita 10000 kr. til þess að útvega markað fyrir íslenskan saltfisk. Væri þó sennilega rjett að veita meira fje til þess að rannsaka fiskmarkað, og þá einkum reyna að sjá, hvort einhver önnur meðferð væri betri eða hagvænlegri en söltunin, og gera tilraunir um verkun og sölu fiskjar með ýmsum hætti.

Sömu ráðstöfun leggur nefndin til, að gerð verði um verkun og sölu á kjöti. Leggur hún til, að Gísla Guðmundssyni gerlafræðingi verði veittar 1600 kr. til þess að gera tilraunir um kjötverkun, t. d. niðursuðu, kjötgeymslu og kjöt-sölu. Og auk þess leggur hún til, að sama manni verði veittar 6000 kr. i ferðastyrk til annara landa í þessum sömu erindum.

Jungfrú Þórdisi Ólafsdóttur vill nefndin veita 400 kr. styrk, sem gert var á síðasta þingi og í sama skyni. Hefir hún sannað með vottorði sýslumanns og prófasts, að hún hafi varið fjenu vel og til þess, er mælt var fyrir um.

Heimilisiðnað vill nefndin styrkja sem mest, og leggur því til að auka styrkveiting til þess um 3000 kr. og ætlast til, að framhald verði á þeirri fjárveiting, svo að á því sviði vinnist verulega mikið á til þjóðþrifa.

18. gr.

Meiri hluti nefndarinnar leggur til að lækka eftirlaun Sigurðar Jónssonar og vill helminga uppbót á fjárveitingar í 18. gr. II. a—i.

Frekari grein verður gerð fyrir tillögum nefndarinnar í framsögu.

Alþingi, 18. mars 1922.

Þorleifur Jónsson,
formaður.

Bjarni Jónsson frá Vog,
framsögumaður.

Jón Sigurðsson. Eiríkur Einarsson. Pjetur Ottesen.

Magnús Pjetursson,
skrifari og framsögumaður.

Þórarinn Jónsson.

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

37

(A. XIII, 6).

Ed.**128. Lög**

um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti.

(Afgreidd frá Ed. 18. mars).

1. gr.

Aðflutningsgjald af kolum skal vera 5 krónur af smálest til ársloka 1922, en úr því greiðist aðflutningsgjald af kolum samkvæmt vörutollslögunum. Aðflutningsgjald af salti skal vera 3 krónur af smálest til 31. mars 1922, en frá þeim degi greiðist aðflutningsgjald af salti samkvæmt vörutollslögunum.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXXVI, 1).

Nð.**129. Frumvarp**

til laga um breyting á lögum um fræðslu barna frá 22. nóv. 1907.

Frá mentamálanefnd.

1. gr.

Í þeim skólahjeruðum, þar sem settir verða á stofn heimavistarskólar, og reglugerð þeirra og hollustuhættir samþykkt af yfirstjórn fræðslumála, skulu öll börn skólahjæraðsins á skólaskyldualdri njóta þar kenslu að minsta kosti 12 vikur á ári, nema skólanefnd veiti undanþágu. Heimilt er þó að ákveða í reglugerð skólans, að þessi skólaskylda skuli einungis ná til 12—14 ára barna, enda sje þá yngri börnum sjeð fyrir lögskipaðri fræðslu á annan hátt.

2. gr.

Geti fræðslunefnd sjeð öllum börnum fræðsluhjæraðs á aldrinum 10—14 ára fyrir fullnægjandi fræðslu farskólalaust, með eftirlitskennara eða með eftirliti sóknarprests eða á annan hátt, er henni það heimilt.

3. gr.

Sóknarprestum skal skylt að hafa eftirlit með barnafræðslu, hverjum í sínu prestakalli, í samráði við skólanefndir og fræðslunefndir, eftir því sem önnur embættisstörf þeirra leyfa. Þeir skulu vera prófdómendur við barna-próf, hver í sínu prestakalli, en þó skipar yfirstjórn fræðslumála sjerstaka

prófdómendur, auk prestanna, við barnapróf í kaupstöðum og annarsstaðar þar sem fjölment er, svo og þar sem prestslaust er eða prestaköll mjög viðlendl, eftir því sem henni þykir þörf.

Sóknarprestum ber engin sjerstök borgun fyrir störf samkvæmt þessari grein.

Ástæður.

Mentamálanefndin hefir rætt allitarlega frv. til laga um fræðslu barna, sem vísað var til hennar í byrjun þessa þings. Vildu sumir nefndarmenn láta frv. ganga fram að mestu óbreytt, en meiri hlutinn vildi gera á því talsverðar breytingar, og flestar í þá átt að halda sem mest óbreyttum fræðslulögunum frá 1907. Nefndin sá, að næði frv. að ganga fram með þeim breytingum, þá yrði það ekki nema í fáum atriðum frábrugðið fræðslulögunum frá 1907. Varð það því að samkomulagi í nefndinni að flytja þetta frv., er hjer kemur fram og breytir að eins fáum greinum núgildandi fræðslulaga, en gengur í þá átt að gera fræðslufyrirkomulagið í sveitunum rýmra en það er nú.

Nefndarmenn eru ekki allskostar sammála um 3. gr. frv., og hafa 3 þeirra áskilið sjer rjett að gera breytingartillögur við hana.

Nánari greinargerð í framsögu.

(A. XIX, 3).

Nd.

130. Frumvarp

til: laga um breyting á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921. [*Sedlaútgáfa Íslandsbanka*].

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Í stað »1922« í 3. málsg. 2. gr. laga nr. 6, 31. maí 1921, um sedlaútgáfurjett Íslandsbanka, hlutafjárauka o. fl., komi: 1923.

Ef frekari sedlaútgáfa en sú, er ræðir um í þeim lögum, sem í 1. málsg. getur, er óhjákvæmileg vegna viðskifta innanlands, skal ríkisstjórnin hlutast til um, að Landsbankinn setji í umferð þá sedla, er nauðsyn krefur. Af þeim sedlum, er Landsbankinn á þennan hátt gefur út, umfram þá $\frac{3}{4}$ miljónar, er hann nú hefir frá ríkissjóði, skal hann greiða gjald, sem er 2% undir forvöxtum hans. Af þeim hluta aukasedlanna, er málmtrygðir kynnu að verða, greiðist ekkert gjald.

2. gr.

4. gr. áðurnefndra laga orðist svo:

Bankinn skal greiða gjald í ríkissjóð eins og hjer segir:

- a) Ef seðlaútgáfan fer eigi fram úr 6 miljónum króna, greiðist það gjald, sem ákveðið er í lögum nr. 66, 10. nóv. 1905.
- b) Ef seðlaútgáfan er yfir 6 og alt að 7 miljónum, greiðist 2% aukagjald af þeim hluta 7. miljónarinnar, sem ekki er málmtrygður eftir ákvæðum laga nr. 66, 10. nóv. 1905.
- c) Ef útgáfan er yfir 7 miljónir króna, greiðir bankinn af því, sem fram yfir er, gjald, sem er 2% undir forvöxtum hans, þó að eins af þeim hluta, sem ekki er málmtrygður. Gjald það, er ræðir um í b.- og c.-lið, telst eftir seðlum, sem í umferð eru í lok hvers mánaðar, og greiðist gjaldið í rikissjóð í hvers mánaðar lok.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. dag þess almanaksmánaðar, sem næstur fer á eftir staðfestingu þeirra.

(A. I, 6).

Nd.

131. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

I. Frá Pjetri Þórðarsyni.

Við 13. gr. B. VI. (Akfærir sýsluvegir).

Fyrir »40000« komi 55000

II. Frá Stefáni Stefánssyni.

Við 13. gr. C. 2. (Bátaferðir).

Á eftir liðnum komi athugasemd:

Af þessari upphæð veitist alt að 1000 kr. til mótorbátsferða til Grímseyjar.

III. Frá Magnúsi Jónssyni.

Við 14. gr. A. b. 2. (Uppgjafaprestar og prestsekkjur).

Fyrir »8000« kemur 10000

IV. Frá sama.

Við 15. gr. 19. (Skáld og listamenn).

Nýir liðir á eftir a-lið:

1. Til Einars H. Kvarans skálds 3000
2. — Guðmundar Friðjónssonar skálds 600

V. Frá Sveini Ólafssyni.

1. Við 15. gr. 19. b. (Goethes Faust).

Liðurinn fellur niður.

2. Við 15. gr. 20. (Jóhannes L. L. Jóhannsson).

Liðurinn verður þannig:

a. Til sira Jóhannesar L. Lyngre Jóhannssonar, til fram-	
halds orðabókarstarfi sínu	3500
b. Til Þórbergs Þórðarsonar, til þess að safna orðum úr	
alþýðumáli	1500

VI. Frá Pjetri Þórðarsyni.

Við 16. gr. 3. (Búnaðarfjelög).

Liðurinn með aths. fellur niður.

VII. Frá Þorsteini Jónssyni og Stefáni Stefánssyni.

Við 16. gr. 16.

Nýr liður á eftir:

Til sambands norðlenskra kvenna	500

VIII. Frá Pjetri Þórðarsyni.

Við 16. gr. 22.

Nýr liður á eftir:

Styrkur til ábúandans á kirkjujörðinni Grísatungu, til	
endurbyggingar bæjarhúsum, til þess að geta veitt ferðamönnum	
gisting	500

Styrkurinn greiðist þá er ábúandinn hefir endurbyggt bæjarhúsin og fært fyrir því sönnun, er landsstjórnin tekur gilda.

IX. Frá Sveini Ólafssyni.

Við 16. gr. 30 (Aðstoðarm. húsagerðarmeistara).

Liðurinn fellur niður.

X. Frá Magnúsi Jónssyni.

Við 19. gr.

Ný málsggr.:

Enn fremur skulu Ólafi J. Hvanndal myndmótara gefnar upp eftirstöðvar, að upphæð kr. 4334.00, af viðlagasjóðsláni.

XI. Frá Sveini Ólafssyni.

Við 21. gr.

Nýr liður:

5. Til stofnunar klæðaverksmiðju á Reyðarfirði 80000 kr., þó eigi yfir $\frac{1}{3}$ stofnkostnaðar, og gegn tryggingum þeim, sem landsstjórnin metur gildar. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist á 20 árum.

(B. XXXVII, 1).

Nd.**132. Frumvarp**

til laga um breyting á lögum nr. 34, 22. nóv. 1918, um skemtanaskatt.

Flutningsmenn: Jón Þorláksson, Jón Baldvinsson, Jakob Möller
og Magnús Jónsson.

Aftan við 1. gr. laganna bætist ný málsgrein, svo hljóðandi:

Kappleikar og íþróttasýningar, sem áhugamenn einir taka þátt í, teljast eigi til skemtana samkvæmt þessari grein, þótt aðganga sje seld.

Greinargerð.

Bæjarstjórn Reykjavíkur hefir sett reglugerð um skemtanaskatt, samkvæmt heimildinni í lögum um það efni frá 22. nóv. 1918, og er þar talið meðal skattskyldra skemtana, auk annars: Innlendar leikfimisýningar og glimur, sýndar innanhúss, kappleikar og íþróttasýningar undir beru lofti, og er skemtanaskattur af þessu ákveðinn 10% af aðgöngueyri. Það virðist nú vera alveg samkvæmt tilgangi laganna að taka skemtanaskatt af þessum kappleikum og íþróttasýningum, þegar til þeirra er stofnað í hagnaðarskyni fyrir keppendur, svo og þegar keppendur ljá sig fyrir kaup til þátttökunnar; þetta á sjer jafnan stað um þá íþróttamenn, sem reka einhverja íþrótt sem atvinnu (atvinnumenn, professionals).

Alt öðru máli virðist vera að gegna um þá kappleika, sem þeir íþróttamenn halda, er iðka íþróttir eingöngu til eflingar manndáð sinni og öðrum til eftirbreytni og hvatningar (áhugamenn, amateurs). Í lögum íþróttamanna er þessum mönnum alveg bannað að taka við fje fyrir að iðka eða sýna íþróttir. Þegar fjelög slíkra íþróttamanna selja aðgöngu að kappleikum innanfjelags eða sín á milli, eða að íþróttasýningum, sem jafnan eru þá kappleikar um leið, er öllum aðgöngueyri varið eingöngu til viðhalds sjálfri íþróttastarfseminni. Til dæmis má nefna, að hjer í Reykjavík hefir verið komið upp íþróttavellinum, til knattspyrnuæfinga, hlaupa og annara úti-íþrótt. Allur kostnaður við þetta hefir verið greiddur af aðgöngueyri að íþróttasýningum, en fjárþröng hefir valdið því, að enn fer fjarri að völlurinn sje kominn í það horf, að viðunandi sje. Nú er þátttaka í íþróttum orðin svo almenn meðal yngri manna, að brýn þörf er á að koma upp einu eða tveimur æfingasvæðum í viðbót, en fjárþröng hamlar. Á síðari árum hafa íþróttafjelögin útvegað hingað flokka erlendra íþróttamanna, til að keppa við hjerlend fjelög, og er þetta nauðsynlegt til þess að ná fullkomnun í íþróttum hjer og hið ágætasta ráð til að efla og útbreiða áhuga fyrir þeim, en kostar ærið fje, enda er íþróttasamband Reykjavíkur, sem heldur uppi íþróttavellinum, nú í 8000 kr. skuld. Það er því bert, að íþróttafjelögin mega mjög illa við því, að skertur sje með skattgjaldi aðgöngueyrir þeirra, og að slík skerðing dregur beinlínis úr þrótti og getu íþróttahreyfingarinnar.

Það verður ekki heldur sjeð, að slíka kappleika og íþróttasýningar beri að telja til skemtana þeirra, sem lögin heimila að skattleggja. Lögin virðast eiga við það, þegar skemtun er haldinn í þeim tilgangi aðallega að fá aðgöngueyri frá áhorfendum. En allir kappleikar áhugamanna eru haldnir fyrst og fremst í því skyni, að keppendur sjálfir fullkomni sig í íþrótt sinni, og tilgangurinn með því að bjóða áhorfendum er fyrst og fremst sá, að vekja hjá þeim ungu áhuga fyrir því að taka sjálfir upp íþróttaiðkanir. Samkomur þessar eru því alt annars eðlis en venjulegar skemtanir.

Út af þessu hefir risið ágreiningur milli meiri hluta bæjarstjórnar Reykjavíkur annarsvegar og íþróttafjelaganna í bænum hinsvegar. Borgarstjóri heimilar skemtanaskatt af kappleikum og íþróttasýningum áhugamanna, en fjelögin telja sjer ekki skylt og ekki heldur sanngjarnt að greiða skattinn. Frv. er fram borið til að taka fyrir allan efa um þetta.

(B. I, 4).

Ed.

133. Nefndarálit

um frumvarp til laga um að fella niður prentun á umræðuparti Alþingistiðindanna.

Frá fjárhagsnefnd.

Ekki verður sagt með neinni fullkominni nákvæmni, hvað við það mætti spara árlega, ef frumvarp þetta yrði að lögum. Þingin hafa mismunandi mikið verkefni með höndum, og verð á pappír, prentun og annari vinnu við þingtiðindin getur tekið — og tekur væntanlega — allmiklum breytingum. Verður þá helst tiltækilegt að lita á, hvað prentun umræðuparts þingtiðindanna kostaði á síðasta þingi, og gera áætlun um, hve mikið þau mundu kosta eftir þetta þing. Þó sú áætlun geti alls ekki orðið nákvæm, ætti þó ekki að muna mjög miklu.

Prentun umræðupartsins kostaði síðastliðið ár um 50000 kr. Vegna þess, að þingið var þá langt venju fremur, fjöldi stórmála var til meðferðar í þinginu, en vinna öll og pappír var í háu verði, hlaut þessi tilkostnaður að verða óvenjulega mikill.

Nú virðist ekki ógætilega áætlað, þó gert sje ráð fyrir, að umræðuparturinn verði að eins $\frac{3}{4}$ hlutar þess, sem hann var síðastliðið ár, og ætti hann þá ekki að kosta að þessu sinni meira en 37500 kr., ef gert er ráð fyrir, að allur annar kostnaður við hann yrði hinn sami og síðastliðið ár.

En nú bjóðast prentararnir til þess að prenta hann fyrir 15% lægra verð en þeir gerðu síðast, hverja örk. Pappír hefir og verið keyptur til þingtiðindanna fyrir miklu lægra verð en í fyrra, og virðist þá óhætt að draga frá fjárhæðinni, kr. 37500, rúmlega 15%, eða kr. 6000, og er þá kostnaðurinn kominn niður í kr. 31500. Líklega má þó telja þessa fjárhæð dálítið lægri, en þó varla undir 30 þús. kr.

Hjer er þó á fleira að líta, sem horfir til verulegrar niðurfærslu á þessum kostnaði. Er þá fyrst þess að geta, eins og tekið er fram í nefndaráliti meiri hluta fjárhagsnefndar Nd., að verði umræðuparturinn ekki prentaður, verður varla hjá því komist að hafa skjalapartinn mun lengri en ella og taka upp í hann úrslit mála og atkvæðagreiðslur. Þennan aukakostnað þorum vjer ekki að áætla lægri en 6000 kr.

Auk þess mundi það kosta allmikið fje að afrita allan ræðupartinn og margfalda hann, svo sem hæfilegt þætti. Virðist tæplega mega gera ráð fyrir færri en 15—20 eintökum. Til þessa kostnaðar þorum vjer ekki að áætla lægri fjárhæð en 5000 kr.

Enn er þess ógetið, að til samkomulags hafa prentsmiðjustjórar boðið að draga 15% frá því verði, er þeir tóku síðastliðið ár fyrir prentun hvernar arkar af skjalapartinum. Skjalaparturinn hlýtur að þessu sinni að verða mun styttri en í fyrra, en þó ætti þessi mismunur að nema nálægt 5000 kr., þó gert sje ráð fyrir, að skjalaparturinn yrði $\frac{1}{3}$ styttri en síðast.

Sjeu þær áætlunartölur, er hjer hefir verið lýst, nærri lagi, sem vjer viljum halda fram, verður sparnaðurinn af því að samþykkja þetta frumvarp 14—16000 kr.

Ýmsir munu segja, að hjer sje ekki um mikið fje að ræða. Þetta er að visu satt, en fram hjá því verður heldur ekki gengið, að full þörf er á að spara flest það, sem án er hægt að vera, en hins vegar fullkomin óvissa um, hvernig tekst með sparnaðinn á þessu þingi, og þó ekki væri fleiri ástæður að telja, vildum vjer mæla með því, að frumvarp þetta verði samþykkt af háttvirtri deild við 2. umræðu þessa máls.

Hins vegar skal því engan veginn neitað, að æskilegra væri, ýmsra hluta vegna, að þingtiðindin væru öll prentuð en að svo sje að farið, sem vjer nú höfum lagt til, ef hægt væri enn þá að draga úr þeim kostnaði, er því fylgir.

Í því skyni að fá þessu framgengt fórum vjer fram á það við prentsmiðjustjórana, að þeir byðu alls 20% afslátt af prentun allra þingtiðindanna frá því, sem var í fyrra. Eins og þegar hefir verið lýst, tókst þetta ekki, er vjer ræddum málið við þá. En þess viljum vjer þegar láta getið, að ef deildin litur á þetta mál líkt og vjer, og samþykkir því frumvarpið að þessu sinni, teljum vjer oss þó bundna við tilboð vort til prentsmiðjueigendanna, ef samþykki á því kynni að koma til vor milli 2. og 3. umræðu þessa máls hjer í deildinni, og þá fylgjast að því máli, að frumvarpið verði felt við 3. umræðu.

Alþingi, 21. mars 1922.

Guðm. Ólafsson,
form.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

S. H. Kvaran,
framsögumaður.

(B. V, 3).

Ed.

134. Nefndarállt

um frumvarp til laga um skifting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi.

Frá allsherjarnefnd.

Undirbúningi þessa máls er að því leyti áfátt, að tillaga um þessa skiftingu sýslunnar í 2 kjördæmi hefir ekki verið borin upp í sýslunefndum þessara tveggja sýslufelaga.

Í annan stað gæti það komið til álita, að allmikill munur er á mannfjölda í sýslufjelögunum. Við síðasta manntal voru í Austur-Húnavatnssýslu 2483 manns, en ekki nema 1764 í Vestur-Húnavatnssýslu. Mætti því líta svo á, að rjettur austursýslunnar til áhrifa á þingkosninguna væri að nokkru skertur.

Hins vegar er á það að líta, að mannfjöldi í kjördæmum landsins er næsta mismunandi, og gerir að því leyti lítið til eða frá, hver verða afdrif þessa máls í þinginu, en væntanlega verður bráðlega reynt að gera skiftingu kjördæmanna nokkuð sanngjarnari.

En þar sem þessu máli fylgja meðmæli beggja þingmanna kjördæmisins og breyting þessi hefir verið samþykkt á þingmálafundum í báðum sýslunum, þykir ekki nægileg ástæða til að ráða deildinni til að fella frumvarpið að þessu sinni.

Þó sýnist oss þörf á að bæta orðinu »óhlutbundnar« inn í málsgrein frumvarpsins.

Nefndin leggur því til, að frumvarpið sje samþykkt með þessari

BREYTINGU.

Á eftir orðinu »almennar« í frumvarpsgreininni komi orðið óhlutbundnar.

Alþingi, 21. mars 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
formaður.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari og ritari.

Jóh. Jóhannesson.

(B. XIII, 2).

Ed.**135. Nefndarálit**

um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 57, 22. nóv. 1907, um vegi.

Frá samgöngumálanefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta, en getur ekki lagt til, að það nái fram að ganga.

Þó að nefndin væri á einu máli um það, að útgjöldin til vegagerða í Gullbringusýslu væru orðin mikil og tilfinnanlegur viðhaldskostnaður á vegakerfi hennar, einkum þar sem hún nú væri orðin ein um það viðhald, sem Hafnarfjörður og Kjósarsýsla kostuðu áður að sínum hluta, þá þótti nefndinni oflangt gengið í frv., þar sem ætlast er til, að vegur þessi (Keflavíkurvegurinn) verði tekinn í tölu þjóðvega og viðhald hans kostað af ríkissjóði.

Mátti því búast við, að fleiri sýslufjelög, sem eru jafnvel ver sett í þessum efnum, eftir upplýsingum vegamálastjórans, vildu sigla í kjölfarið og koma viðhaldi vega sinna yfir á ríkissjóðinn.

Þar að auki er þessi vegur innan sveitar, og því naumast gerlegt að gera hann að þjóðvegi, samkvæmt anda vegalaganna, enda lagði vegamálastjóri móti því, að svo væri gert.

Það er upplýst, að bifreiðarnar munu vera að miklu leyti valdar að skemdunum á þessum vegi. Nefndinni kom því til hugar, að ekki væri ósanngjarnt að styrkja viðhald þessa vegar úr sjóði þeim, sem bifreiðaskatturinn myndar; leitaði nefndin þá álits vegamálastjóra um þetta og var hann þessu samþykkur. Hefir atvinnumálaráðherra, samkv. brjefi vegamálastjóra til nefndarinnar, fallist á þá tillögu hans að veita á þessu ári 10 þús. kr. af bifreiðaskattinum til þess að endurbyggja nokkra kafla þessa vegar, gegn því að sýslufjelagið leggi fram 5 þús. krónur til aðgerða á öðrum köflum vegarins. Telur vegamálastjóri þörf á að veita árlega nokkra upphæð af bifreiðaskattinum, þangað til endurbyggingunni er lokið, en vill tilskilja, að sýslufjelagið leggi fram hæfilega upphæð árlega til viðhalds annara kafla vegarins. Á þessar tillögur vegamálastjóra hefir nefndin fallist fyrir sitt leyti. Vegamálastjóri bendir einnig á í brjefi sínu, að það sje ekki rjett, sem stendur í greinargerð fyrir frv., að á vanti kr. 10527,99 til þess, að greiddur sje úr ríkissjóði helmingur kostnaðar við frumbyggingu þessa vegar, heldur sje sú upphæð aðeins kr. 2464, og vísar til Alpt. 1913, þskj. 348.

Samkvæmt framanritaðri niðurstöðu leggur nefndin til, að frv. verði afgreitt með svo hljóðandi

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ:

Þar sem álitast verður, að breyting sú á lögum nr. 57, 22. nóv. 1907, um vegi, sem frv. þetta fer fram á, sje ekki tiltækileg og álit vegamálastjóra hnígur

alveg í sömu átt, en aðaltilgangi frv. náð á viðunanlegan hátt með tillögum nefndarinnar, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 20. mars 1922.

H. Steinsson,
formaður.

Guðm. Guðfinnsson,
fundaskrifari og framsm.

Hjörtur Snorrason.

S. H. Kvaran.

Guðjón Guðlaugsson.

(B. XVII, 4).

Nd.

136. Frumvarp

til laga*).

(Eftir 2. umr í Nd.).

Kennarastóll í klassiskum fræðum við Háskóla Íslands skal afnuminn.

*) Fyrirsögn frumvarpsins var feld við 2. umr.

(B. XX, 2).

Nd.

137. Nefndarálit

um frv. til myntlaga.

Frá samvinnunefnd viðskiftamálanna.

Jafnvel þótt nefndin sje á einu máli um það, að rjett sje að vjer Íslendingar tókum myntsláttuna í vorar hendur sem fyrst, vill nefndin þó ekki ráða háttv. deild til að samp. frv. það, sem hjer liggur fyrir, að svo stöddu, og það meðal annars af þessum ástæðum:

1. Nefndin telur sjálfsagt, að ríkisstjórnin athugi ýmislegt í sambandi við þetta mál, svo sem skilyrði fyrir upptöku í myntsamband þeirra þjóða, er semja þarf við, svo og kostnaðarhlið málsins.
2. Nefndin álitur ekki heppilegt að ráðast til framkvæmda í þessu efni sem stendur, sjerstaklega vegna hins háa verðs á góðmálum.

Fyrir því liggur nefndin til, að frv. verði afgreitt með svo feldri

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ.

Með því að deildin telur málið ekki nægilega undirbúið, felur hún ríkisstjórninni að athuga frv. það til myntlaga, sem hjer liggur fyrir, ásamt öllu því, er stendur í sambandi við myntsláttu ríkisins, og tekur fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 22. mars 1922.

H. Steinsson. Ó. Proppé, Sigurður Jónsson,
form. Ed.-n. og samv.-n. ritari samv.-n. og Nd.-n. ritari Ed.-n.

Sveinn Ólafsson, Jón A. Jónsson,
form. Nd.-n. framsögum. í Nd.

Björn Kristjánsson. Sigurjón Friðjónsson. Karl Einarsson.

Pjetur Þórðarson. Magnús Jónsson. Ing. Bjarnarson.

Einar Þorgilsson.

(B. XII, 4).

Ed.

138. Nefndarátt

um frv. til laga um breytingu á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir rætt þetta frv. á nokkrum fundum og orðið ásaðtt um að ráða háttv. deild frá því að samþykkja það.

Samkvæmt núgildandi lögum getur ríkisstjórnin sett reglur um slátrun búpenings á slátrunarhúsum almennings, og mun það vera orðin aðalregla að deyða skepnurnar á slíkum stöðum með skoti, sem þykir betri deyðingaraðferð en skurður eða stingur. Það, sem einkum á að vinnast með frv. því, sem hjer ræðir um, er það, að hálsskurður, sem nú tíðkast mest til sveita, verði lagður niður og í stað hans komi skot eða rothögg til deyðingar. Að fyrirskipa skot alment til dráps búpenings virðist nefndinni varhugavert. Af því mundi stafa á aðra hlið fjölgun skotvopna í landinu, og líklega um leið auknar fuglaveiðar og vaxandi drápgirni yfirleitt, og á hina töluverð slyshætta fyrir þá, sem deyðingu skepnanna hafa á hendi. Og að rothögg sje betri deyðingaraðferð en skurður, er mjög vafasamt. Rothögginn geta mistekist hjá þeim, sem ekki eru því æfðari, og eru

þá að eins til þjáningarauka. Að frv. geti leitt til mannúðlegri aðferða við fugla-veiðar, er líka vafasamt. Og um Drangeyjarveiði, sem frv. miðast við að nokkru leyti, gildir nú að sögn sýslusamþykkt, sem tæplega verður breytt með svona lagaboði.

Alþingi, 22. mars 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
form. og ritari.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari.

Jóh. Jóhannesson.

(B. XXXI, 2).

Nd.

139. Nefndarótt

um frv. til laga um sölu á þjóðjörðinni Borðeyri í Strandasýslu.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin er frv. þessu mótfallin af þeirri ástæðu, að hún vill engan veginn viðurkenna, að það sje óhugsandi, að Borðeyrarkauptún »eigi fyrir sjer nokkurn vöxt eða frekari framfarir, sem nokkru máli geti skift í þessu efni«, svo sem sagt er í greinargerð fyrir frv.

Við Borðeyri er ágæt höfn, og það er sú höfn við Norðurland, sem liggur næst öllum suðvesturhluta landsins. Áður fyr var verslun sótt til Borðeyrar af stóru svæði á Norðurlandi, Vesturlandi og Suðurlandi, en á þessu hefir breyting orðið vegna breyttra samgöngutækja. Nefndinni þykir ekki ólíklegt, að þetta kauptún eigi vöxt fyrir sjer, hve nær sem bætt samgöngutæki fást milli Norðurlands annars vegar og Suður- og Vesturlands hins vegar. En fari svo, að kauptúnið vaxi, kemur á sínum tíma fram þörf fyrir að fá landsnytjar jarðarinnar handa íbúum kauptúnsins, og verður auðveldast að fullnægja þeirri þörf, ef jörðin er þá enn í eigu landssjóðs. Þess vegna þykir nefndinni ekki rjett, að frv. nái fram að ganga.

Alþingi, 22. mars 1922.

St. Stefánsson,
form.

Einar Þorgilsson.

Jón Þorláksson,
fundaskrif. og frsm.

Gunnar Sigurðsson.

Björn Hallsson.

(B. XXIV, 2).

Nd.

140. Nefndarálit

um frv. til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi (þskj. 75).

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. og er hún á einu máli um það að leggja til, að það nái fram að ganga, óbreytt í aðalatriðunum.

Nefndinni þykir lágmarksgjaldið, 5 kr., of hátt, og geta hæglega valdið misrætti, þannig, að maður með litla garðholu yrði að greiða jafnhátt gjald og annar, sem hefði miklu stærra land. Þykir nefndinni lágmarksgjaldið hæfilega ákveðið 2 kr.

Þá vill nefndin bæta inn í frv. nokkrum ákvæðum, aðallega til skýringar.

Fjárhagsnefndin vill láta það koma skýrt fram í frv., hverjum beri að greiða lóðargjöldin, og vill hún láta eiganda lóðar, ef það er einstakur maður eða fjelag, greiða það, en annars þann, er leigurjettinn hefir.

Í frv. er ekki ákveðinn gjalddagi lóðargjaldanna. Og þó að segja megi, ef til vill, að það liggi í hlutarins eðli, að gjalddagi þeirra sje hinn sami og annara hreppsgjalda, þykir nefndinni samt rættara að taka upp í frv. ákvæði um þetta. Þá vantar og heimild til þess að taka gjöldin lögtaki, svo sem er um önnur opinber gjöld.

Þá er það ekki skýrt eftir frv., hvort jarðeignanefndin skuli skipuð mönnum úr hreppsnefndinni eða eigi. En samkvæmt upplýsingum, sem nefndin hefir úr símskeyti frá hreppsnefndinni til þm. S.-Þing., er það ósk hreppsnefndarinnar, að heimilt sje að skipa í nefndina menn utan hreppsnefndar, og hefir fjárhagsnefnd fallist á þetta. En þá er líka nauðsynlegt að taka fram í lögnum, að það sje borgaraleg skylda að taka sæti í nefndinni.

Rættara þykir og að setja ákvæði í lögin um það, hvernig fara skuli að, ef sæti losnar í nefndinni áður en kjörtímabilið er liðið.

Samkvæmt framansögðu leyfir fjárhagsnefndin sjer að leggja það til, að háttv. deild samþykki frv. með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 1. gr. Í stað orðanna »5 — fimm —« komi:
2 — tvær —
2. Á eftir 1. gr. komi tvær nýjar gr., svo hljóðandi:
 - a. Lóðargjald eftir lögum þessum greiðir eigandi, ef það er einstakur maður eða fjelag, nema um leigulóðir, leigujarðir eða önnur samningsbundin jarðarafnot sje að ræða; þá greiðist lóðargjaldið af eiganda leigurjettindanna.
 - b. Gjalddagi lóðargjalda er sá sami og gjalddagi annara hreppsgjalda. Lóðargjöldin má taka lögtaki.

3. Við 2. gr. Aftan við greinina bætast tvær nýjar málsg.::

Heimilt er að skipa í jarðeignanefnd menn utan hreppsnefndar, og getur enginn hreppsúi skorast undan að taka sæti í nefndinni og gegna störfum í henni eitt kjörtímabil.

Ef sæti losnar í nefndinni áður en kjörtímabil er á enda, kys hreppsnefnd mann í hið auða sæti fyrir það, sem eftir er af kjörtímabilinu.

Greinatalan breytist samkv. þessu.

Alþingi, 22. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Jón A. Jónsson,
fundaskrifari.

Jón Baldvinsson,
framsögumaður.

Þorl. Guðmundsson.

Jakob Möller.

(B. XXX, 2).

Nð.

141. Nefndarálit

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta og leyfir sjer að leggja til, að háttv. deild samþykki það með eftirfarandi

BREYTINGU.

Aftan við fjórðu málsg. frumvarpsgreinarinnar bætist:
þó svo, að eigi komi í bága við lög nr. 36, 27. júlí 1921, um samvinnufjelög.

Alþingi, 21. mars 1922.

St. Stefánsson,
form.

Einar Þorgilsson,
framsögum.

Þjörn Hallsson. Gunnar Sigurðsson. Jón Þorláksson.

(A. III, 2).

Ed.

142. Nefndarállit

um frv. til laga um presta þjóðkirkjunnar og prófasta.

Frá mentamálanefnd.

Frv. þetta hefir landsstjórnin lagt fyrir Alþingi eftir ósk biskups. Nefndin hefir nú athugað frv. og komist að þeirri niðurstöðu, að hún geti ekki lagt til, að frv. verði að lögum í þetta sinn, þar sem frv. felur í sjer ýmisleg nýmæli, er snerta mjög presta og söfnuði, en það er hins vegar upplýst af biskupi, að frv. hefir ekki á fullnægjandi hátt verið lagt fyrir synodus og alls ekki leitað álits hjeradsfunda um málið. Nefndin vill því gera nokkrar athugasemdir við hinar einstöku greinar frv., til ihugunar framvegis.

Í 1. kafla 1. gr. býst nefndin við, að prestar og prófastar sjeu kosnir eins og verið hefir, og væri því rjettara, að þetta væri tekið berum orðum fram í greininni.

Í 2. gr. 2. málsl. virðist nefndinni gengið á þau hlunnindi, sem háskóla Íslands eru ætluð með lögum nr. 36, 11. júlí 1911, og kandidata frá sama skóla, svo að rjettast væri, að þetta atriði væri borið undir háskólann.

Í 4. gr. eru aðalnýmæli frv., og má sjálfsagt um það deila, hve ákvæði þessarar greinar sjeu heppileg. Þar sem í 1. málsl. er gert ráð fyrir að veita kándídötum frá útlendum prestaskólum embætti hjer á landi, virðist nauðsynlegt, að heimtuð væru nánari fyrirmæli um þetta heldur en gert er í greininni, því vitað er, að undirbúningsmentun prestefna er sumstaðar ábótavant, ekki síst í Vesturheimi, en þaðan er einmitt gert ráð fyrir, að kándidatar byðust. Vildi því nefndin leggja til, að gert yrði ráð fyrir einhvers konar prófi slíkra manna við guðfræðideildina hjer, til þess að fyrirbyggja, að mönnum með minni mentun en hjer á landi væri heimtuð yrðu veitt embætti, því slíkt væri ekki rjettlátt gagnvart prestastjett þessa lands.

Enn þá lengra gengur frv. í 2. málsl. 4. gr. í þá átt að slaka til á undirbúningsmentun presta og gera menn, sem ekki hafa verið við nám nema 3 ár eða skemur, sbr. trúboðsskóla, í stað hinna venjulega 10 ára hjá prestum hjer, jafnhæfa til prestsvígslu, því að þó þetta eigi samkv. 2. málsl. a og b að eins að vera undantekning, þá virðist nefndinni ekki nægileg trygging sett fyrir því, að rjettur lærðra presta sje ekki fyrir borð borinn, þar sem þetta fyrst og fremst verður komið undir áliti safnaðanna. Væri t. d. söfnuði áhugamál að fá kennara, er hann þekti vel, fyrir prest, væri honum innan handar að hafna prestum, er sæktu, og loks að síðustu fá kennarann fyrir prest, ef til vill eftir margar atrennur; væri veitingarvaldið að eins hjá landsstjórninni og biskupi, væri þetta öðru máli að gegna í þessu tilliti.

Það er því hætt við, að þetta gæti orðið til þess með tímanum, að að-

sókn prestsefna að háskólanum yrði minni, þar sem önnur svo miklu auðveldari leið væri að markinu, og loks gæti svo farið, að megnið af prestastjett landsins yrði prestkennarar, og hvað slíkt væri holt fyrir hina íslensku kirkju, virðist vafamál; að minsta kosti getur nefndin ekki fallist á slíkt fyrirkomulag, meðan ríkið hefir afskifti af kirkjunni og prestastjettinni. Væri ríki og kirkja aðskilin, gætu söfnuðirnir átt um þetta við sjálfa sig.

Þar að auki virðist sú stefna vera ofarlega á baugi með þjóð og þingi, að gera prestastjettina þýðingarmeiri fyrir þjóðfjelagið, líkt og áður var, með því að fela henni allmikið af starfi kennaranna, og því væri ekki heppilegt að grafa jafnframt undan henni hinn rjetta stjettargrundvöll.

Oss virðist því ekki mega hrapa að þessu og sjálfsagt sje að bera þetta undir prestastjettina áður en þessi ákvæði yrðu að lögum.

Í 14. gr. er gert ráð fyrir, að prestur geti orðið fyrir sektum eða embættismissi, ef hann fer inn á starfsvið nágrannaprests; slíkt virðist nokkuð hart, og ætti að nægja þar codex ethicus, ekki síður fyrir slíka stjett en t. d. lækna-stjettina.

Þá er nýmæli í þessum lögum í 17. gr., þar sem gert er ráð fyrir, að prestar fái aukapóknun fyrir prestsverk samkvæmt gjaldskrá, sem ráðherra setur 10. hvert ár með ráði biskups; áður hafa prestar fengið aukaverk sín greidd eftir verðlagsskrá.

Það skal játað, að gjöld þessi hafa í sjálfu sjer verið nokkuð lág, einkum þar sem prestar hafa orðið að sjá sjer fyrir fararbeina; en þetta hefði mátt lagfæra og hækka gjöldin, þó að reiknuð væru eftir verðlagsskrá, sem alltaf er sanngjarn grundvöllur, og landauragjalðið ekki svo fallið úr meðvitund manna eins og gert er ráð fyrir í athugasemdum biskups við frv. sitt, en hins vegar mikið vafamál, eftir reynslu síðustu ára, hvort heppilegt sje að ganga lengra á þeirri braut en gert hefir verið.

Nefndin getur hins vegar fallist á, að sanngjarnt sje að prestar fái ferðakostnað greiddan eins og lækna, en þó virðist nefndinni greinin ekki heppilega orðuð og álitur rjettara, að ákveðið væri, að sá, sem prests þarf með, *sjái honum fyrir fararbeina*, eins og venjulega á sjer stað með lækna, en það verður þá samkomulag milli þeirra, hvernig því er fyrir komið, hvort presturinn leggur sjer sjálfur til hest og fylgd o. s. frv. eða viðkomandi gerir það sjálfur; þetta mun engum ágreiningi valda venjulega og báðum aðiljum hagkvæmara.

Um 20. gr. og nýmælin í henni getur nefndin vísað til þess, sem sagt er um 17. gr.

Nýmælin í 17. og 20. gr. þessa frv. snerta svo mjög söfnuðina, að rjettast þykir, að þau væru lögð undir álit hjeradsfunda.

Fleiri nýmæli eru í frv., sem virðast þurfa athugunar við, en nefndin lætur sjer nægja það, sem þegar hefir verið tekið fram.

Samkvæmt þessu leggur nefndin til, að frv. verði vísað til landsstjórnarinnar með svo hljóðandi

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ.

Í trausti þess, að landsstjórnin taki frv. til yfirvegunar og athugunar á ný og leiti álits synodusar, guðfræðideildar háskólans og hjeraðsfunda um það, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 23. mars 1922.

Karl Einarsson,
form.

Guðm. Guðfinnsson,
fundaskrif. og frsm.

Sigurður Jónsson.

(B. XXXVIII, 1).

Nð.

143. Frumvarp

til laga um stækkun verslunarlóðarinnar í Hnífsdal í Norður-Ísafjarðarsýslu.

Flutningsm.: Sigurður Stefánsson.

Takmörk verslunarlóðarinnar í Hnífsdal eru að innan landamerki Hnífsdals og Ísafjarðarkaupstaðar, að ofan lina yfir þveran Hnífsdal, um svo nefndan Einarshrygg, og að utan bein lina á land upp frá svo nefndu Skarfa-skeri.

Ástæður.

Frumvarp þetta er flutt samkvæmt ósk breppsnefndarinnar í Eyrarhreppi, þar sem Hnífsdalur liggur. Hnífsdalur er blómlegt sjávarþorp, sem stækkað hefir mjög hin síðustu ár. Hann var löggiltur 1907, en verslunarlóðin er orðin alt of lítil, enda eru þar nú 5 verslanir.

Nd.

144. Frumvarp

til fjárlaga fyrir árið 1923.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

I. KAFLI.
Tekjur.
1. gr.

Árið 1923 er ætlast til, að tekjur ríkisins verði svo sem talið er í 2.—5. gr., og að þeirra verði aflað með tekjugreinum, sem þar eru talðar.

2. gr.

Þessir skattar og tollar er ætlast til að nemi:

	kr.	kr.
1. Fasteignaskattur	210000	
2. Tekjuskattur og eignarskattur	800000	
		1010000
3. Aukatekjur	250000	
4. Erfðafjárskattur	55000	
5. Vitagjald	150000	
6. Leyfisbrjefagjöld	10000	
		465000
7. Útflutningsgjald		600000
8. Áfengistollur (þar með óáfengt öl, áfengislaust vín, ávaxtasafi og límonade)	250000	
9. Tóbakstollur	500000	
10. Kaffi- og sykurtollur	800000	
11. Vörutollur	1000000	
12. Annað aðflutningsgjald	60000	
		2610000
Flyt ...		4685000

	kr.	kr.
Flutt ...		4685000
13. Gjald af konfekt og brjóstsykursgerð		20000
14. Stimpilgjald		500000
15. Lestagjald af skipum		40000
16. Pósttekjur	400000	
17. Símatekjur	1075000	
		1475000
18. Tóbakseinkasala		200000
19. Bifreiðaskattur		30000
Samtals ...		6950000

3. gr.

Tekjur af fasteignum ríkissjóðs eru taldar:

	kr.	kr.
1. Eftirgjald eftir jarðeignir ríkissjóðs		30000
2. Tekjur af kirkjum		50
3. Tekjur af silfurbergsnámunum í Helgustaðafjalli		10000
4. Tekjur af skipum		150000
Samtals ...		190050

4. gr.

Tekjur af bönkum, Ræktunarsjóði, verðbrjefum o. fl. er áætlað:

	kr.	kr.
1. Tekjur af bönkum		250000
2. Tekjur af Ræktunarsjóði		20000
3. Vextir af bankavaxtabrjefum, keyptum samkvæmt lögum nr. 14, 9. júlí 1909		40000
4. Væntanlega útdregið af þeim brjefum		15000
Flyt ...		325000

	kr.	kr.
Flutt ...		325000
5. Arður af hlutafje (100000 kr.) í Eimskipafjelagi Íslands		6000
6. Vextir af innstæðum í bönkum		5000
7. Greiðsla frá Landsversluninni		240000
Samtais ...		576000

5. gr.

Óvissar tekjur, ýmislegar greiðslur og endurgjöld er talið:

	kr.	kr.
1. Óvissar tekjur		20000
2. Endurgreidd skyndilán til embættismanna		400
3. Endurgreiddar aðrar fyrirframgreiðslur		2000
Samtais ...		22400

II. KAFLI.

Gjöld.

6. gr.

Árið 1923 eru veittar til gjalda upphæðir þær, sem tilgreindar eru í 7.—19. gr.

7. gr.

Greiðslur af lánum ríkissjóðs og framlag til Landsbankans er talið:

	kr.	kr.
I. Vextir:		
1. 4% lán úr ríkissjóði Danmerkur, 500000 kr., tekið 1908 til 15 ára til símalagninga	2333,33	
2. 4½% lán, tekið 1909 hjá dönskum bönkum, 1500000 kr. til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	36562,50	
3. 4½% lán hjá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn, 250000 kr., tekið 1912 til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	7593,76	
4. 4½% lán hjá dönskum bönkum, 500000 kr., tekið 1912 til 15 ára vegna sjerstakra útgjalda (Reykjavíkurhöfn o. fl.)	7500,00	
5. Ritsimalánið 1913, 4% og endurborgun á 30 árum, tekið hjá mikla norræna ritsímafjelaginu	16246,30	
6. Lán til ritsíma, tekið 20. okt. 1916 til 25 ára, með bankavöxtum hjá Landsbankanum, að upphæð 100000 kr.	5320,00	
7. 5% lán, tekið til símalagninga 1917 hjá mikla norræna ritsímafjelaginu, til 30 ára, 500000 kr.	22584,52	
8. Lán hjá Handelsbanken, gegn veði í skipum, 2 milj. kr., tekið 1917 til 10 ára, vextir ½% hærri en forvextir Þjóðbankans danska	66500,00	
9. Lán til ritsíma, tekið í Landsbankanum 20. jan. 1918 til 25 ára með bankavöxtum, 85000 kr.	4760,00	
10. Lán til Landsverslunarinnar, tekið 2. jan. 1918 með útlánsvöxtum hjá Íslandsbanka, að upphæð 1 milj. kr.	35000,00	
Flyt ...	204400,41	

	kr.	kr.
Flutt ...	204400,41	
11. Lán hjá ríkissjóði Danz, tekið 1. des. 1918, með 5% vöxtum, 2½ milj. kr.	40000,00	
12. Lán hjá Háskóla Íslands, tekið 10. jan. 1919 með 5% vöxtum, afborgunarlaust, að upphæð 1 milj. kr.	50000,00	
13. Lán hjá dönskum bönkum, tekið 1. júlí 1919 með 5% vöxtum til 20 ára, 4½ milj. kr.	185625,00	
14. Innlent lán 1. júlí 1920 með 5½ % vöxtum til 20 ára, 3 milj. kr.	144375,00	
15. Enskt lán 1. sept. 1921 með 7% vöxtum til 30 ára, 1½ milj. kr.	105000,00	
		729400,41
II. Afborganir:		
1. Af láninu frá 1908	33333,33	
2. — — — 1909	50000,00	
3. — — — 1912	8333,33	
4. — — — 1912	33333,34	
5. — — — 1913	12744,72	
6. — — — 1916	4000,00	
7. — ritsímaláni 1917	9768,82	
8. — skipakaupaláni	200000,00	
9. — ritsímaláni Landsbankans	3400,00	
10. — Íslandsbankaláni 1918	100000,00	
11. — láni danskra banka 1919	225000,00	
12. — innlenda láninu 1920	150000,00	
13. — enska láninu 1921	50000,00	
		879913,54
III. Framlag til Landsbankans, 10. greiðsla		100000,00
Samtals ...		1709313,95

8. gr.

Borðfje Hans Hátignar konungsins

	kr.	kr.
		60000

9. gr.

Til alþingiskostnaðar og yfirskoðunar landsreikninga er veitt:

	kr.	kr.
1. Til alþingiskostnaðar	220000	
2. Til yfirskoðunar landsreikninga	3000	
		223000
Samtals ...		223000

10. gr.

Til ráðuneytisins, hagstofunnar, sendiherra, utanríkismála og ríkisráðs-kostnaðar er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Ráðuneytið, ríkisfjehirðir o. fl.		
1. Til ráðherra:		
a. Laun	30000	
b. Til risnu	4000	
	34000	
2. Til utanferða ráðherra	8000	
3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins	95940	
4. Annar kostnaður	22000	
5. Fyrir að gegna ríkisfjehirðisstörfum	19340	
6. Til umbóta og viðhalds á stjórnarráðshúsinu og ráð-herrabústaðnum	3000	
		182280
B.		
Hagstofan.		
1. Laun hagstofustjóra	9500	
2. Laun aðstoðarmanns	6300	
3. Pappír, prentun og hefting hagskýrslna	10000	
4. Prentun eyðublaða	3000	
5. Húsaleiga, hiti og ljós m. m.	4000	
6. Aðstoðar- og skrifstofukostnaður	15000	
		47800
Flyt ...		230080

	kr.	kr.
Flutt ...		230080
C.		
Sendiherra, utanríkismál og ríkisráðskostnaður.		
1. Til sendiherra í Kaupmannnahöfn:		
a. Laun	20000	
b. Til húsaleigu	3000	
c. — risnu	5000	
d. — skrifstofuhalds	16000	
	44000	
2. Fyrir meðferð utanríkismála	12000	
3. Ríkisráðskostnaður	4000	
4. Kostnaður af sambandslaganefnd	7500	
		67500
Samtals ...		297580

11. gr.

Til dómgæslu og lögreglustjórnar o. fl. er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Dómgæsla og lögreglustjórn.		
1. Hæstirjettur:		
a. Laun dómara	52500	
b. Laun ritara	6300	
c. Annar kostnaður	2500	
	61300	
2. Laun bæjarfógeta, sýslumanna og lögreglustjóra .	176220	
3. Laun hreppstjóra .	32400	
4. Skrifstofukostnaður bæjarfógetans í Reykjavík:		
a. Laun ..	23260	
b. Húsaleiga ..	3000	
c. Hiti, ljós og ræsting	2200	
d. Ýms gjöld	1940	
	30400	
Flyt ...	300320	

	kr.	kr.
Flutt ...	300320	
5. Skrifstofukostnaður lögreglustjórans í Reykjavík:		
a. Laun fulltrúa, 3 skrifara og innheimtumanns 24300		
b. Laun 3 tollvarða 16200		
c. Húsaleiga 6500		
d. Hiti og ljós 1500		
e. Ýms gjöld 10000		
	58500	
Fastir starfsmenn á skrifstofum bæjarfógeta og lögreglustjóra í Reykjavík njóta dýrtíðaruppbótar eftir reglum launalaganna.		
6. Skrifstofukostnaður sýslumanna og annara bæjarfógeta	50000	
7. Til hegningarhússins í Reykjavík og viðhaldskostnaðar fangelsa 15000		
8. Annar sakamálakostnaður og lögreglumála m. m. ... 12000		
9. Borgun til sjódomsmanna 1000		
10. Borgun til setu- og varadómara 3000		
		439820
B.		
Ýmisleg gjöld.		
1. Til þess að gefa út stjórnartíðindi:		
a. Þóknun fyrir útgáfu tíðindanna m. fl. ... 900		
b. Til pappirs og prentunar 12000		
c. Til kostnaðar við sendingar með póstum 1200		
	14100	
2. Burðareyri og embættisskeyti:		
a. Endurgjald handa embættismönnum fyrir burðareyri undir embættisbrjef 25000		
b. Fyrir embættisskeyti 60000		
	85000	
3. Brunaábyrgðar- og sótaragjald o. fl. fyrir nokkrar opinberar byggingar 8000		
4. Til embættiseftirlitsferða 6000		
5. Þóknun fyrir aðstoð verkfróðs manns við endurskoðun á skipamælingum 500		
6. Til landhelgisgæslu 30000		
7. Gjöld til yfirskattanefnda og fyrir skattvirðingar ... 20000		
		163600
Samtals ...		603420

12. gr.

Til læknaþkipunar og heilbrigðismála er veitt:

	kr.	kr.
1. Laun		327240
2. Til skrifstofukostnaðar landlæknis, eftir reikningi, alt að		2000
3. a. Styrkur til læknisvítjana handa hreppum, sem eiga sjerstaklega erfiða læknissókn, alt að	6000	
Styrkur þessi greiðist hreppsnefndum og er því skilyrði bundinn, að þær sendi með umsókn sinni skilagrein um hvernig verja á styrknum. Stjórnarráðið úthlutar honum aðeins til þeirra hreppa, sem um ræðir í 12. gr. 3—16 fjárl. 1922.		
b. Viðbótarstyrkur til Jökuldals-, Hlíðar-, Tungu-, Hjaltastaðar- og Eiðahreppa, ef þessir hreppar ráða sjer sjerstakan lækni	1500	7500
4. Til núverandi aðstoðarlæknis á Ísafirði, enda nýtur hann eigi annara launa úr ríkissjóði		2500
5. Til augnlækninga:		
a. Styrkur til augnlæknis Andrjesar Fjeldsteds í Reykjavík	2400	
b. Styrkur til sama manns, til lækningaferða kringum landið á helstu viðkomustaði strandskipa, með því skilyrði, að hann hafi á hverri hringferð að minsta kosti hálfsmánaðar dvöl samtals á tveim hinum fjölmennustu viðkomustöðum, eftir samráði við stjórnarráðið, eftir reikningi, alt að	500	2900
6. Styrkur til tannlæknis Vilh. Bernhöfts í Reykjavík ...		1500
7. Styrkur til háls- og neflæknis Ólafs Þorsteinssonar í Reykjavík		1500
Styrkurinn til læknanna Andrjesar Fjeldsteds, Vilh. Bernhöfts og Ólafs Þorsteinssonar er bundinn því skilyrði, að þeir, hver um sig, segi stúdentunum í læknadeild háskólans til í sinni sjerfræði og veiti fá-tæku fólki ókeypis læknishjálþ á tilteknum stað, ekki sjaldnar en 3 sinnum á mánuði.		
8. Til geislalækningastofu ríkisins		12000
9. Til Radíumsjóðs Íslands, styrkur til að reka radíumlækningar		2500
10. Holdsvaikrasþitalinn		91556
Flyt ...		451196

		kr.	kr.
	Flutt ...		451196
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun lækni		9000	
B. Annar kostnaður:			
1. Laun starfsmanna	14000		
2. Viðurværi 59 manna (ca. 160 a. á dag)	34456		
3. Klæðnaður	3000		
4. Meðul og sáraumbúðir	1800		
5. Eldsneyti	13000		
6. Ljósmeti	2000		
7. Húsbúnaður og áhöld	2500		
8. Viðhald á húsum	3000		
9. Þvottur og ræsting	3000		
10. Greiftrunarkostnaður	500		
11. Skemtanir	800		
12. Skattar o. fl.	2500		
13. Ýmisleg gjöld	2000		
		82556	
		91556	
11. Geðveikrahælið á Kleppi			55340
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun lækni		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	10000		
2. Viðurværi 90 manna (ca. 160 a. á dag) ..	52560		
3. Klæðnaður 60 sjúklinga á 100 kr. handa hverjum	6000		
4. Meðul og umbúðir	600		
5. Ljós og hiti	10400		
6. Viðhald og áhöld	10000		
7. Þvottur og ræsting	2000		
8. Skemtanir	1000		
9. Skattar m. m.	1000		
10. Óviss gjöld	1500		
		95060	
		104060	
	Flyt ...	104060	506536

	kr.	kr.
Flutt ...	104060	506536
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 64 sjúklingum, 200 a. á dag	46720	
Tekjur af búinu	2000	
	48720	
Mismunur ..	55340	
12. Heilsuhælið á Vífilsstöðum		52120
Sá kostnaður sundurliðast þannig:		
A. Laun læknis	9000	
B. Önnur gjöld:		
1. Kaup starfsmanna	30000	
2. Viðurværi	125000	
3. Lyf og hjúkrunargögn	8000	
4. Ljós og hiti	26000	
5. Þvottur og ræsting	6000	
6. Viðhald húsa	8000	
7. Viðhald vjela	5000	
8. Húsbúnaður og áhöld	8000	
9. Flutningskostnaður ..	9000	
10. Óviss gjöld	5000	
	230000	
	239000	
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 80 sjúklingum, 5 kr. á dag	146000	
Meðgjöf með 5 sjúklingum, 8 kr. á dag	14600	
Meðgjöf með 18 börnum, 4 kr. á dag ...	26280	
	186880	
Mismunur ...	52120	
13. Önnur gjöld:		
a. Styrkur til sjúkrahúsa og sjúkraskýla	10000	
Styrkurinn veitist eftir fjölda legudaga, 70 aurar fyrir hvern dag, gegn því, að hjerað það, sem sjúkrahúsið á, leggi fram eins mikið og styrknum nemur.		
b. Bólusetningarkostnaður	1500	
Flyt ...	11500	558656

	kr.	kr.
Flutt ...	11500	558656
c. Gjöld samkv. 13. gr. í lögum 16. nóv. 1907, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma ...	4000	
d. Gjöld samkv. 25. gr. í lögum 6. nóv. 1902, um varnir gegn því, að næmir sjúkdómar berist til Íslands ...	1000	
e. Gjöld samkvæmt lögum nr. 61, 1921, um breytingu á fátækralögnum, 77. og 78. gr. ...	70000	
f. Kostnaður við heilbrigðiseftirlit lækna með alþýðuskólum ...	1500	
g. Styrkur til hjeraðslækna til utanferða, í því skyni að afla sjer nýrrar læknisþekkingar ..	3000	
Pennan styrk veitir stjórnarráðið, eftir tillögum landlæknis, og má hann ekki fara fram úr 250 kr. fyrir hverja mánaðardvöl erlendis.		
h. Styrkur til sjúkrasamlaga ...	6500	
Af þessum styrk greiðist sjúkrasamlagi Hins íslenska prentarafjelags allt að 200 kr. Styrkur þessi má þó ekki fara fram úr þeim styrk, er almenn sjúkrasamlög fá að lögum.		
i. Til berklahjúkrunarfelagsins Líknar, gegn að minsta kosti jafnmiklu frá bæjarsjóði Reykjavíkur ...	3000	
j. Utanfararstyrkur til Önnu Breiðfjörð til hjúkrunarnáms, með því skilyrði, að hún setjist að hjer á landi, ef henni býðst starf ...	1000	
k. Utanfararkostnaður ungra yfirsetukvenna, til framhaldsnáms í Kristjaníu eða Kaupmannahöfn ..	800	
l. Viðbótarlaun yfirsetukonu í Grímsey, gegn jafnmikilli launabót annarsstaðar frá ...	300	
m. Til Gísla Sigurðssonar í Krossgerði, til þess að kaupa sjer umbúðir ...	500	
		103100
14. Hluti rikissjóðs af launum yfirsetukvenna		25000
Samtals ...	...	686756

13. gr.

Til samgöngumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Póstmál.		
1. Laun:		
a. Eftir launalögum 86400		
b. Póstafgreiðslumenn utan Reykjavíkur ... 66000		
c. Brjefhirðingamenn 18000		
	170400	
2. Póstflutningur 170000	170000	
3. Annar kostnaður:		
a. Skrifstofukostnaður í Reykjavík hjá aðalpóstmeistara og póstmeistara, eftir reikningi ... 8500		
b. Skrifstofukostnaður og aðstoð utan Reykjavíkur hjá póstmeisturum og á stærri póstaafgreiðslum 20000		
c. Húsaleiga utan Reykjavíkur á stærri póststofum og póstaafgreiðslum 11000		
d. Önnur gjöld 43000		
	82500	
		422900
B.		
Vegabætur.		
I. Stjórn og undirbúningur vegagerða:		
1. Laun vegamálastjóra 9500		
2. Laun aðstoðarverkfræðings 6840		
3. Ferðakostnaður þeirra og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 3500		
4. Til aðstoðarmanna og mælinga, alt að .. 7500		
5. Skrifstofukostnaður 7300		
	34640	
II. Flutningabrautir:		
1. Húvetningabraut 5000		
2. Skagfirðingabraut 20000		
3. Biskupstungnabraut 25000		
4. Hvammstangabraut 8000		
5. Viðhald flutningabrauta 52000		
6. Til aðgerðar og endurbyggingar Flóa- brautarinnar, gegn því, að Árnessýsla leggi fram þriðjung kostnaðar 10000		
Flyt ... 120000	34640	422900

	kr.	kr.
Flutt ... 120000	34640	422900
7. Til aðgerðar og endurbyggingar Holta- vegarins, gegn því, að Rangárvallasýsla leggi fram þriðjung kostnaðar ... 20000	140000	
III. Þjóðvegir:		
1. Stykkishólmsvegur ... 20000		
2. Langadalsvegur í Húnavatnssýslu ... 15000		
3. Öxnadalsvegur ... 10000		
4. Hróarstunguvegur ... 15000		
5. Aðrar vegabætur og viðhald ... 40000	100000	
IV. Fjallvegir ...	10000	
V. 1. Til áhalda ... 15000		
2. Til bókasafns verkamanna ... 300	15300	
VI. Tillög til akfærra sýsluvega, alt að ... gegn að minsta kosti jafnmiklu tillagi annarstaðar frá og öðrum þeim skilyrðum, sem sett eru í reglu- gerð nr. 3, 3. janúar 1916.	40000	
VII. Til dragferjuhalds á Hjeraðsvötnum ...	500	
VIII. Til dragferjuhalds á Lagarfljóti ...	500	
		340940
C. Samgöngur á sjó.		
1. Til strandferða ...	200000	
2. Til bátaferða á flóum, fjörðum og vötnum ..	100000	
		300000
D. Hraðskeyta- og talsímasamband.		
I. Ritsímafjelagið mikla norræna, umsamið árgjald (til 1925) ..	35000	
II. Til viðauka simakerfa, smærri efniskaupa o. fl. ...	20000	
Flyt ...	55000	1063840

		kr.	kr.
	Flutt ...	55000	1063840
III. Til starfrækslu landssímanna m. m.:			
1. Laun samkvæmt launalögum	290000		
2. Kostnaður af aðalskrifstofu landssímanna	11000		
3. Ritsímastöðin í Reykjavík	32000		
4. Þráðlausa stöðin í Reykjavík	7500		
5. Bæjarsíminn í Reykjavík	68000		
6. Áhaldahúsið	2500		
7. Ritsímastöðin á Akureyri ásamt bæjar-símakerfinu	7300		
8. Ritsímastöðin á Seyðisfirði ásamt bæjarsímakerfinu	10400		
9. Ritsímastöðin á Ísafirði ásamt bæjar-símakerfinu	5800		
10. Símastöðin á Borðeyri	5000		
11. Símastöðin í Hafnarfirði, alt að	13500		
12. Símastöðin í Vestmannaeyjum, alt að	5000		
13. Símastöðin á Siglufirði	5500		
14. Til aukaritsímaþjónustu	2000		
15. Til loftskeytastöðvar í Flatey	2600		
16. Til loftskeytastöðvar á Hesteyri	3000		
17. Til loftskeytastöðvar á Síðu	1000		
18. Gjöld til eftirlitsstöðvar og aðrar tal-símastöðvar	60000		
		532100	
IV. Eyðublöð, prentkostnaður, ritföng m. m.		48000	
V. Viðbót og viðhald stöðvanna		25000	
VI. Kostnaður við ferðalög vegna starfrækslunnar, eftir reikningi, alt að		6000	
VII. Viðhald landssímanna		100000	
VIII. Tillag til alþjóðaskrifstofunnar í Bern		1000	
			767100
	Flyt ...		1830940

		kr.	kr.
	Flutt ...		1830940
E.			
Vitamál.			
I. Stjórn og undirbúningur vitamála:			
1. Laun vitamálastjóra	9500		
Hann sje umsjónarmaður vitanna og einnig ókeypis til verkfræðilegrar aðstoðar landsstjórn, hjeradsstjórnnum og bæjarstjórnnum, eftir ákvæðum landsstjórnar.			
2. Til verkfróðra aðstoðar	6300		
3. Til skrifstofuhalds, eftir reikningi, alt að	4000		
4. Ferðakostnaður og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að	2000		
		21800	
II. Laun vitavarða		20500	
III. Rekstrarkostnaður vitanna		55000	
IV. Til Hvanneyjarvitans... ..		4000	
V. Sjómerki, þar með talið viðhald sæluhúsa ..		6000	
VI. Ymislegt		10000	
			117300
Samtals ...			1948240

14. gr.

Til kirkju- og kenslumála er veitt:

		kr.	kr.
A.			
Andlega stjettin.			
a. Biskupsembættið:			
1. Laun biskups	9500		
2. Skrifstofukostnaður, eftir reikningi	1000		
			10500
b. Önnur gjöld:			
1. Til prestakalla samkvæmt lögum 27. febrúar 1880, 1. gr.	408,28		
2. Viðbót við eftirlaun þau, er fátækir uppgjafaprestar og prestsekkjur njóta samkvæmt lögum	8000		
3. Framlag til prestlaunasjóðs... ..	260000		
4. Til útgáfu ársskýrslu fyrir hina íslensku þjóðkirkju	400		
Flyt ...	268808,28		10500

	kr.	kr.
Flutt ...	268808,28	10500
5. Til húsabóta á prestssetrum	15000	
Skilyrði: Húsin verða jarðarhús; þeim er við ábú- endaskifti skilað sem nýjum með fullu álagi; eftir- gjald jarðanna hækkar um 4% af styrkuppþæðinni, enda er styrkurinn ekki greiddur fyrir en verkinu er lokið og sannað, að það sje vel af hendi leyst og hæfi kostað að minsta kosti eins mikið og styrknum nemur.		283808,28
		294308,28
B.		
Kenslumál.		
I. Háskólinn:		
a. Laun	125000	
b. Styrktarfje:		
1. Námsstyrkur 12000		
2. Húsaleigustyrkur 6000		
	18000	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má að eins veita reglusömum, efnalittum stúdentum, 175 kr. mest um árið í húsaleigustyrk og 560 kr. mest í námsstyrk. Húsaleigustyrk má venjulega að eins veita utanbæjarstúdentum.		
c. Til kensluáhalda læknaeildar	500	
d. Fyrir starf við gerlarannsókn og kenslu í efna- fræði, 1000 kr. til hvors	2000	
e. Hiti, ljós, ræsting og vjelgæsla	5000	
f. Önnur gjöld:		
1. Til ritara:		
a. Laun 1000		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	1700	
2. Til dyravarðar:		
a. Laun, auk hlunninda, sem hann hefir áður notið 1600		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	2300	
3. Ýms gjöld 4000		
	8000	
		158500
II. Námsstyrkur til íslenskra stúdenta í erlendum skólum		8000
Flyt ...		460808,28

	kr.	kr.
Flutt ...		460808,28
1200 kr. handa hverjum. Sækja mega þeir hvern viðurkendan háskóla á Norðurlöndum og í helstu menningarlöndum öðrum, en senda verða þeir stjórninni skilríki fyrir því, að þeir stundi með alúð eitthvert það háskólanám, sem þeir fá eigi kenslu í við Háskóla Íslands. Styrkurinn skal aðeins veittur stúdentunum fyrstu 4 námsárin.		
III. Mentaskólinn almenni:		
a. Laun	94140	
b. Önnur gjöld:		
1. Til bókasafns skólans 400		
2. — eldiviðar, ljósa og ræstingar ... 4000		
3. — skólahússins utan og innan ... 2000		
4. — tímakenslu og til prófdómenda, alt að 10000		
5. Húsaleigustyrkur handa 36 lærisveinum, 50 kr. handa hverjum ... 1800		
6. Námsstyrkur, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót 3600		
7. Læknispóknun 200		
8. Til visindalegra áhalda við kensluna 600		
9. Ýmisleg gjöld 3000		
10. Til þess að gefa út kenslubækur handa Mentaskólanum 800		
11. Til áhalda við fimleikakenslu ... 100		
12. Til verðlaunabóka 100		
	26600	
		120740
Húsaleigustyrk og námsstyrk má aðeins veita efnilegum, reglusömum og efnalitlum nemendum. Húsaleigustyrkur sje venjulega aðeins veittur utanbæjarmönnum, og að námsstyrk gangi utanbæjarmenn fyrir innanbæjarmönnum, að öðru jöfnu.		
IV. Gagnfræðaskólinn á Akureyri:		
a. Laun	23580	
b. Önnur gjöld:		
1. Til þriggja aukakennara 9200		
2. Tímakensla 4000		
3. Til bóka og kensluáhalda 1000		
Flyt ... 14200	23580	581548,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14200	23580
4.	Til eldiviðar og ljósa	5000	581548,28
5.	Námsstyrkur	700	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
6.	Til dyravörslu:		
a.	Laun	600	
b.	Dýrtíðaruppbót	300	
		900	
7.	Til skólahússins utan og innan ...	2000	
8.	Til ýmislegra gjalda	2000	
		24800	48380
V. Kennaraskólinn:			
a.	Laun	24120	
b.	Önnur gjöld:		
1.	Tímakensla	2500	
2.	Eldiviður og ljós	3500	
3.	Bókakaup og áhöld	500	
4.	Námsstyrkur	3000	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
5.	Til viðhalds	1000	
6.	Ýmisleg gjöld	2500	
		13000	37120
VI. Stýrimannaskólinn:			
a.	Laun	15480	
b.	Önnur gjöld:		
1.	Til tímakenslu	4000	
2.	Til eldiviðar og ljósa	2500	
3.	Ýmisleg gjöld	3500	
4.	Til Sveinbjarnar Egilssonar til fyrirlestra	300	
		10300	25780
VII. Vjelstjóráskólinn:			
a.	Laun	14400	
	Flyt ...	14400	692828,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14400	692828,28
b. Önnur gjöld:			
1. Húsnæði m. m.	1800		
2. Ljós og hiti	1200		
3. Ýmiss kostnaður	1200		
4. Húsnæði, ljós og hiti skólastjóra...	2800		
		7000	21400
VIII. Bændakensla:			
1. Til bændaskólans á Hólum:			
a. Laun	10800		
b. Til smíða-, leikfimi- og dráttlistar- kenslu	1600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	600		
3. Til eldiviðar og ljósa	4000		
4. Ýmisleg gjöld	3000		
	8600		
		21000	
2. Til bændaskólans á Hvanneyri:			
a. Laun	11880		
b. Til smíða- og leikfimikenslu	1300		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3200		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7200		
		20380	
Styrkurinn til verklegs náms við bændaskólana á Hólum og Hvanneyri veitist nemendum, sem stunda verknám, samkvæmt samningi, eigi skemur en 6 vikur á ári og skila skólanum dagbókum um vinnubrögðin yfir námstímann, og nemi styrkurinn aldrei hærri upphæð á hvern nemanda en 12 kr. fyrir hverja viku námstímans. Styrkinn má aðeins greiða eftir á, samkvæmt skýrslu um námið, og sje í henni getið, hve háan vikustyrk hver nemandi skal fá.			
	Flyt ...	41380	714228,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	41380	714228,28
3. Til skólahalds á Eiðum:			
a. Laun	11880		
b. Til aðstoðarkenslu	600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til búnaðarnáms	600		
2. — kensluáhalda	500		
3. — eldiviðar og ljósa	4000		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7600		
		20080	
IX. Iðnfræðsla:			61460
a. Til Iðnaðarmannafjelagsins í Reykjavík til þess að reka Iðnskóla í Rvík, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar		6000	
b. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Akureyri, til kvöld-skólahalds		1000	
c. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Ísafirði, til kvöld-skólahalds		1000	
d. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Seyðisfirði, til kvöldskólahalds		600	
Styrkurinn til þessara 4 skóla má þó ekki fara yfir $\frac{4}{5}$ rekstrarkostnaðar.			
Skólar þessir skulu senda stjórnarráðinu skýrslu, enda samþykki það stundaskrá þeirra.			
			8600
X. Verslunarskólar:			
a. Til Kaupmannafjelagsins og Verslunarmannafjelagsins í Reykjavík, til þess að halda uppi skóla fyrir verslunarmenn, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
b. Til Sambands samvinnufjelaganna, til þess að halda uppi verslunarskóla, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
			13000
XI. Yfirsetukvennaskólinn:			
1. Laun forstöðumanns		1500	
2. Til verklegrar kenslu:			
a. Laun þriggja yfirsetukvenna í Reykjavík	900		
b. Annar kostnaður, alt að	400		
	1300		
		2800	797288,28
	Flyt ...		

	kr.	kr.
Flutt ...	2800	797288,28
3. Styrkur til námskvenna	7000	
4. Húsaleiga og hiti, ljós og ræsting	1700	
5. Styrkur til að semja og gefa út kenslubók handa ljósmæðrum, alt að	4000	15500
XII. Kvennaskólar:		
1. Til kvennaskólans í Reykjavík:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1800 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	19000	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	2000	
c. Námsstyrkur til sveitastúlkna	800	
	21800	
2. Til kvennaskólans á Blönduósi:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	15600	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	1400	
	17000	
Skólar þessir standa undir yfirlýðing landsstjórnarinnar.		38800
XIII. Almenn barnafræðsla:		
1. Laun kennara og dýrtíðaruppbót	350000	
2. Til farskóla og eftirlits með heimafræðslu, með sömu skilyrðum sem verið hefir, alt að	5000	
3. Til prófdómara við barnapróf	4200	
4. Umsjón fræðslumála:		
a. Laun fræðslumálastjóra	9000	
b. Skrifstofukostnaður hans	1000	
c. Til eftirlitsferða, eftir reikningi, alt að	1000	
	11000	
		370200
Flyt ...	...	1221788,28

	kr.	kr.
Flutt ...		1221788,28
XIV. Unglinga- og alþýðuskólar:		
1. Til unglingaskóla (lýðskóla) utan Reykjavíkur, Akureyrar og Hafnarfjarðar	25000	
Styrkurinn er veittur með því skilyrði, að skólarnir fullnægi reglum, er stjórnarráðið setur, og að þeir njóti styrks annarstaðar frá, er ekki sje minni en þriðjungur ríkissjóðsstyrksins. Unglingaskólar í kaupstöðum og fjölmennum kaupsíðum fá minni styrk en sveitaskólar, að öðru jöfnu. Kenslumálastjórnin úthlutar styrknum og hefir eftirlit með skólunum.		
2. Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg	15000	40000
XV. Húsmæðrafræðsla:		
Til kvenfjelagsins Óskar í Ísatjarðarkaupstað, til húsmæðrafræðslu, gegn 1000 kr. annarsstaðar að		1500
XVI. Styrkur til þess að semja og gefa út alþýðukenslubækur		1200
XVII. Til kenslu heyrnar- og málleysingja m. m.		13000
Stjórnin annast um, að aðstandendur nemendanna eða nemendurnir sjálfir greiði kostnað, ef efni þeirra leyfa, samkv. tilsk. 28. febr. 1872, 2. gr.		
XVIII. Til kenslu blindra barna, sem send eru utan til náms, gegn jafnmiklu framlagi annarstaðar frá		1000
XIX. Sundkensla:		
1. Til sundkenslu í Reykjavík	300	
Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að kensla þessi fari fram að minsta kosti 2 mánuði að vorinu og 1 mánuð að haustinu, og að lærisveinar Mentaskólans, Kennaraskólans og Stýrimannaskólans njóti kenslunnar ókeypis.		
2. Laun Ólafs Pálssonar fyrir sundkenslu þá, sem getur í 1-lið, og til aðstoðar við að kenna öðrum sundkennurum björgunarsund	1500	
Flyt ...	1800	1278488,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1800	1278488,28
3. Til sundkenslu o. fl. annarstaðar	2000	
Styrkurinn veitist bæjarstjórnnum og sýslunefndum með því skilyrði, að annarstaðar frá sje lagt til sundkenslunnar eigi minna en ríkissjóðsstyrknum nemur.		
4. Til Ingibjargar Guðbrandsdóttur, fyrir að veita utanbæjarstúlkum ókeypis kenslu í leikfimi ...	600	
XX. Styrkur til Stefáns Eiríkssonar til þess að halda uppi kenslu í trjeskurði í Reykjavík		4400 1500
Samtals ...		1284388,28

15. gr.

Til vísinda, bókmenta og lista er veitt:

	kr.	kr.
1. Landsbókasafnið:		
a. Laun	23940	
b. Til aðstoðarmanns við safnið, og sje bann fastur ársmaður, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót ..	3600	
c. Til að kaupa bækur og handrit og til bókbands	12000	
d. Til þess að gefa út handritaskrá safnsins	2400	
e. Brunaábyrgðargjald fyrir safnið	360	
f. Húsaleiga	500	
g. Ýmisleg gjöld	1000	
		43800
2. Þjóðskjalasafnið:		
a. Laun	16200	
b. Til að binda inn og búa um skjöl og til að útvega og afrita merk skjöl og bækur banda safninu	2000	
c. Til að gefa út skrá yfir skjalasafnið o. fl.	250	
		18450
3. Þjóðmenjasafnið og verndun fornmenja:		
a. Laun þjóðmenjavarðar (fornmenjavarðar)	9500	
b. Til aðstoðar, eftir reikningi, alt að	1200	
c. Til að útvega forngripi, alt að	1500	
d. Til áhalda og aðgerða	600	
Flýtt ...	12800	62250

	kr.	kr.
Flutt ...	12800	62250
e. Til að kaupa íslensk listaverk og listiðnað ...	4000	
f. Ferðakostnaður til rannsókna og undirbúnings á skrásetningu fornmenja, alt að...	1200	
		18000
Þjóðmenjasafnið sje opið 6 stundir á viku, eftir nánari fyrirmælum stjórnarráðsins.		
4. Náttúrufræðifjelagið ...		1500
Par af til umsjónar við náttúrugripasafnið 600 kr. á ári.		
Styrkurinn veitist með því skilyrði, að safnið sje til sýnis almenningi á ákveðnum tíma, ekki sjaldnar en einu sinni á viku.		
5. Landsbókasafnshúsið:		
a. Til eldiviðar, ljósa og ræstingar ...	10000	
b. Til viðhalds og áhalda ...	2000	
		12000
6. Til kaupstaðabókasafna, gegn eigi minna tillagi úr bæjarsjóði og sýslusjóði ...		2500
7. Til sýslubókasafna og lestrarsala í kaupþúnum, gegn eigi minna tillagi úr sýslusjóði eða sveitarsjóði ...		1500
8. Til bókasafnsins Íþöku, til bókakaupa...		200
9. Til Hins íslenska bókmentafjelags ...		2000
10. Til Þjóðvinafjelagsins ...		750
11. Til Fornleifafjelagsins ...		800
Styrkurinn greiðist því aðeins, að Árbók komi út.		
12. Til Sögufjelagsins, til að gefa út heimildarrit að sögu Íslands, 100 kr. fyrir hverja örk, alt að ...		1000
13. Til að vinna að textaútgáfu á íslensku fornbrjefasafni		1600
Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að samskonar registur og við fyrsta bindi sje gefið út við hvert bindi af safninu.		
14. Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 og að vinna að útgáfu þeirra ...		1000
15. Til þess að gefa út landsyfirdóma frá 1800—1873 ...		800
16. Til Fræðafjelagsins, til að gefa út jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalins ..		800
17. Til Leikfjelags Reykjavíkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlagi úr bæjarsjóði Reykjavíkur ...		2000
18. Til Listvinafjelagsins...		1500
Flyt ...		110200

	kr.	kr.
Flutt ...		110200
19. a. Styrkur til skálda og listamanna	15000	
b. Til Bjarna Jónssonar frá Vog, til að þýða Goethes Faust	1200	
c. Til próf. Sveinbjarnar Sveinbjörnssonar, til að vinna að útbreiðslu sönglistar	4000	20200
20. a. Til síra Jóhannesar L. Lynges Jóhannssonar, til að safna til íslenskrar orðabókar með íslenskum þýðingum, enda sje safnið eign ríkisins	7000	
b. Til Þórbergs Þórðarsonar, til þess að safna orðum úr alþýðumáli	1500	8500
21. Til Hannesar Þorsteinssonar, til að semja æfisögur lærðra manna íslenskra á síðari öldum, enda sje handritið eign landsins að honum látnum		2000
22. Til Bjarna Sæmundssonar skólakennara, til fiskirannsóknar		1200
23. Til dr. Helga Jónssonar, til að halda áfram rannsókn á gróðri landsins		1200
24. Til Guðm. G. Bárðarsonar, til jarðfræðirannsóknar		1500
25. Til dr. Helga Pjeturss, til jarðfræðirannsóknar		3000
26. Til Frimanns B. Arngrímssonar, til að safna steinum og jarðtegundum og rannsaka, að hverju sje nýtt		800
27. Til Páls Þorkelssonar, til að vinna að málsháttasafni sínu		500
28. Til Sighvats Borgfirðings, til þess að vinna að Prestaæfum sínum		500
29. Til Finns Jónssonar á Kjörseyri, til fræðiiðkana		500
30. Til Sigfúsar Sigfússonar frá Eyvindará, til þjóðsagnasöfnunar		500
31. Til Boga Th. Melsteds, til að rita Íslandssögu		800
32. Til landsskjálftarannsóknar		500
Greiðist því aðeins, að rannsókn verði við komið og skýrslur gefnar.		
33. Til veðurathugana og veðurskeyta		40000
34. Til alþýðufræðslu stúdentafjelaganna í Reykjavík og á Akureyri		1500
Af þessu sje skal greiða stúdentafjelaginu á Akureyri 400 kr., til fyrirlestra í Norðlendingafjórðungi.		
35. Til Íþróttasambands Íslands		1500
36. Til listasafnshúss Einars Jónssonar		5000
37. Til Reykjavíkurdeildar Norræna stúdentasambandsins, styrkur til að senda fulltrúa á stjórnarfundir erlendis		500
Flyt ...		200400

	kr.	kr.
Flutt ...		200400
38. Til Einars Jónssonar myndhöggvara, 2500 kr., með verðstuðulsuppbót enda hafi hann forstöðu og umsjón listasafns síns.		4500
39. Til J. C. Poestion í Wien, til þess að vinna áfram að ritverkum sínum um íslensk fræði		1500
Samtals ...		206400

16. gr.

Til verklegra fyrirtækja er veitt:

	kr.	kr.
1. Til Búnaðarfélags Íslands		155000
2. Til sandgræðslu... .. Styrkveitingar af lið þessum veitast þeim einum, sem leggja fram helming kostnaðar eða meira.		15000
3. Til búnaðarfélaga Styrknum skal skift milli búnaðarfélaganna, eftir dagsverkatölu, og varið til verkfærakaupa og styrktar sameiginlegri starfsemi innan félaganna. Enda gefa þau skýrslu um það, hvernig styrknum er varið.		20000
4. Til Garðyrkjufélags Íslands:		
a. Laun garðyrkjustjóra	6000	
b. Styrkur til félagsins	500	
Garðyrkjustjóri annist ókeypis garðyrkjutilraunir í gróðrarstöðinni í Reykjavík.		6500
5. Til skógræktar:		
a. Laun..	11520	
b. Til skógræðslu	12000	
		23520
6. Til framhalds landmælinga		35000
7. Til dýralækninga:		
a. Laun handa 4 dýralæknum	21780	
b. Til Hólmgeirs Jenssonar, til dýralækninga	500	
c. Til eins manns, til að læra dýralækningar erlendis	800	
Flyt ...	23080	255020

	kr.	kr.
Flutt ...	23080	255020
Nemandanum ber að senda stjórnarráðinu tvisvar á ári vottorð frá kennurum sínum um iðni og ástundun.		23080
8. Til eftirlits með útflutningi á hrossum... ..		600
9. Til efnarannsóknarstofu í Reykjavík:		
a. Laun forstöðumanns, auk 25% af öllum tekjum stofnunarinnar, 3500 kr. með dýrtiðaruppbót..	6300	
b. Húsaleiga.. ..	1000	
c. Til ljósa, eldsneytis og ræstingar	1700	
		9000
10. Til leiðbeiningar um raforkunotkun		10000
11. Til þess að styrkja efnilega iðnaðarnema til náms erlendis... ..		4000
12. Til Fiskveiðasjóðs Íslands		6000
13. Til Fiskifjelagsins		45000
Þar af 500 kr. til kenslu á Ísafirði skipstjóraefna á smáskipum.		
14. Laun yfirmatsmanna o. fl.:		
a. 5 fiskiyfirmatsmanna	21600	
b. 4 sildarmatsmanna	11520	
c. 4 ullarmatsmanna... ..	2880	
d. 5 kjötmatsmanna	6000	
e. Ferðakostnaður yfirmatsmanna	10000	
		52000
15. Til þess að leitast fyrir um markað fyrir fiskiafurðir erlendis... ..		10000
16. Til gerlarannsóknna		2000
17. a. Til Gísla Guðmundssonar, til kjötsölu- og kjötverkunarrannsókna.. ..	1600	
b. Utanfararstyrkur í sama skyni	6000	
		7600
18. Til Sambands íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga		8000
Af þessum lið gangi 600 kr. til handavinnuskóla Halldóru Bjarnadóttur á Akureyri, verði honum haldið áfram.		
19. Til sambands norðlenskra kvenna... ..		500
20. Þóknun til vörumerkjaskrásetjara		1000
21. Handa Ungmennafelagi Íslands, til eslingar íþróttu og skógræðslu... ..		1500
Fjelagið gefi landsstjórninni skýrslu um, hvernig fjenu er varið.		
Flyt ...		435300

	kr.	kr.
Flutt ...	...	435300
22. Styrkur til ábúandans á Tvískerjum á Breiðamerkursandi, til að halda við bygð á sandinum og veita ferðamönnum húsaskjól, beina og fylgd ...		500
23. Styrkur til ábúandans í Fornahvammi, til að halda þar uppi bygð og gisting...		700
24. Styrkur til ábúandans á Hrauntanga á Öxarfjarðarheiði, til þess að halda þar við bygð og veita ferðamönnum gisting og beina ..		200
25. Styrkur til ábúandans í Bakkaseli, til að halda þar uppi bygð og gisting ..		700
26. Laun námuverkfærðings og til forstöðu silfurbergsnámunnar í Helgustaðafjalli, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót ...		6300
27. Til Bjargrásjóðs ...		23000
28. Til Landhelgisjóðs ...		20000
29. Til slysatryggingar sjómanna ...		20000
30. Til löggildingarstofu mælitækja og vogaráhalda:		
a. Laun forstöðumanns ...	6120	
b. Ferðakostnaður hans ...	500	
		6620
31. Til að hjálpa nauðstöddum Íslendingum erlendis ...		1000
32. Laun húsagerðarmeistara...		9000
33. Til leiðbeiningar um húsagerð til sveita:		
a. Laun leiðbeinanda 3500 kr., með verðstuðulsuppbót ...	6300	
enda tekur hann enga borgun fyrir leiðbeiningu. En vinni hann auk þessa við húsagerð einstakranna, skal greiða fult dagkaup fyrir, er rennur í landssjóð.		
b. Ferðakostnaður, alt að...	800	
		7100
34. Til útgerðar björgunarskipsins Þórs í Vestmannaeyjum		20000
35. Lífeyrir hjónanna á Staðarfelli, að frádregnu eftirgjaldi af Staðarfelli, 1800 kr. ..		1200
Samtals ...	...	551620

17. gr.

Til skyndilána handa embættismönnum og lögboðinna fyrirframgreiðslna eru veittar 4000 kr.

18. gr.

Til eftirlauna og styrktarfjár er veitt:

		kr.	kr.
I. Samkvæmt eftirlaunalögum:			
a. Embættismenn	...	33320,61	
b. Embættismannaekkjur og börn	...	15227,38	
c. Uppgjafaprestar	...	1321,66	
d. Prestsekkjur	...	5045,45	
			54915,10
II. Styrktarfje og eftirlaun, auk lögboðinna eftirlauna:			
a. Embættismenn:			
1. Til Ásgeirs Blöndals læknis	...	250	
2. — Þorvalds Pálssonar læknis	...	300	
3. — Sigurðar Jónssonar fyrv. ráðherra	1500		
		2050	
b. Embættismannaekkjur og börn:			
1. Til Elisabetar R. Jónsdóttur, læknisekkju	...	150	
2. Til Magneu Ásgeirsson, læknisekkju	...	200	
3. — Ólivu Guðmundsson	...	175	
4. — Sigríðar Hjaltadóttur	...	400	
5. — Ingileifar Snæbjarnardóttur	...	400	
		1325	
c. Uppgjafaprestar:			
1. Til Stefáns M. Jónssonar	...	325	
2. — Bjarnar Jónssonar	...	475	
3. — Guðlaugs Guðmundssonar	...	500	
		1300	
d. Prestsekkjur:			
1. Til Ástu Þórarinsdóttur	...	130	
2. — Auðar Gísladóttur	...	300	
3. — Bjargar Einarsdóttur	...	500	
4. — Guðrúnar Björnsdóttur	...	300	
5. — Guðrúnar J. Jóhannesdóttur	...	300	
6. — Guðrúnar Ólafsdóttur	...	100	
7. — Guðrúnar Pjetursdóttur	...	300	
8. — Guðrúnar Torfadóttur	...	300	
9. — Ingunnar Loftsdóttur	...	300	
10. — Jóhönnu S. Jónsdóttur	...	300	
11. — Kirstinar Pjetursdóttur	...	300	
12. — Kristinar Sveinbjarnardóttur	...	300	
13. — Ragnheiðar Jónsdóttur	...	106	
Flyt	...	3536	4675
			54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	3536	4675
14.	Til Sigrúnar Kjartansdóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	400	54915,10
15.	— Hlífur Bogadóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	700	
16.	— Þórunnar Stefánsdóttur	400	
17.	— Ingibjargar Sigurðardóttur	400	
18.	— Steinunnar Pjetursdóttur	300	
		5736	
e.	Kennarar, kennaraekkjur og börn:		
1.	Til Önnu Ásmundsdóttur	300	
2.	— 3 barna hennar	300	
3.	— Bjargar Jónsdóttur	300	
4.	— Guðlaugar Zakaríasdóttur	360	
5.	— Hjartar Snorrasonar	500	
6.	— Jónasar Eiríkssonar	500	
7.	— Magnúsar Einarssonar	500	
8.	— Elínar Briem Jónsson	300	
9.	— Gyðríðar Þorvaldsdóttur	300	
10.	— 3 barna hennar	300	
11.	— Janusar Jónssonar præp. hon.	720	
12.	— Pjeturs Guðmundssonar	500	
13.	— Steinunnar Frimannsdóttur	450	
		5330	
f.	Póstmenn, póstar og ekkjur þeirra:		
1.	Til Árna Gíslasonar	300	
2.	— Guðm. Kristjánssonar	300	
3.	— Böðvars Jónssonar	200	
4.	— Hallgríms Krákssonar	200	
5.	— Jóhanns Jónssonar	200	
6.	— Þóru Matthíasdóttur	300	
7.	— Daniels Jónssonar	200	
8.	— Jens Þórðarsonar	100	
9.	— Friðriks Möllers	1200	
10.	— Kristínar Jóelsdóttur	200	
11.	— Eliesers Eiríkssonar	200	
12.	— Kristjáns Jóhannessonar, Jódísarstöðum	300	
13.	— Jóhannesar Þórðarsonar	300	
		4000	
	Flyt ...	19741	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	19741	54915,10
g. Rithöfundar:			
1. Til Indriða skrifstofustjóra Einarssonar	3500		
2. — Valdimars Briems	1200		
3. — Ólafar Sigurðardóttur frá Hlöðum	300		
4. — Önnu Thorlacius	300		
		5300	
h. Ekkjur og börn skálda og rithöfunda:			
1. Til Helgu Eiríksdóttur Ólafsson ..	300		
2. — Jakobínu Pjetursdóttur	200		
3. — Guðrúnar Jónsdóttur 300 kr. og til sonar þeirra Þorsteins Erlingssonar 300 kr.	600		
4. — Arnbjargar Einarisdóttur, 300 kr., og auk þess 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð ...	700		
5. — Guðrúnar Sigurðardóttur	300		
6. — Ólínu Þorsteinsdóttur	300		
7. — 3 barna hennar	300		
8. — Valgerðar Arnljótsdóttur	300		
9. — Guðrúnar Runólfssdóttur, ekkju Matthíasar Jochumssonar	1200		
		4200	
i. Ýmsir starfsmenn og ekkjur:			
1. Til Guðrúnar Jónsdóttur, fyrir spítalaforstöðukonu	400		
2. — Sigurðar Eiríkssonar fyrir reglubóða	500		
3. — Petreu Jónsdóttur, 300 kr., og að auki 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	500		
4. — Hólmfriðar Björnsdóttur, ekkju Guðm. Hjaltasonar	300		
5. — Páls Erlingssonar	800		
6. — Erlends Zakaríassonar	300		
7. — Kristins Jónssonar, vegavinnustjóra á Akureyri	300		
8. — Einars Guðmundssonar, fyrrum vegavinnustjóra	300		
9. — Kristínar Gestsdóttur, ekkju Þorsteins fiskimatsm. Guðmundssonar	400		
10. — Gests Guðmundssonar, fyrverandi vitavarðar	400		
	Flyt ... 4200	29241	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	4200	29241
11. Til Steinunnar Sigurðardóttur, ekkju			54915,10
Magnúsar Vigfússonar	400		
		4600	
Á styrkveitingar í II. a.—i. greiðist dýrtíðar- uppbót eftir reglum launalaganna.			
j. Til Ingeborg Sigurjónsson		1800	
k. — Ólafs Rósenkranz, fyrv. leikfímikennara ...		1200	
			36841
III. Dýrtíðaruppbót á fjárhæðirnar í I. og II. a.—i. ...			70904,89
IV. Tillag til ellistyrktarsjóða			40000,00
Samtals ...			202660,99

19. gr.

Til óvissra útgjalda eru veittar 100000 kr.

Af þessari upphæð skal greiða lögreglustjórum kostnað þann, er þeir kunna að hafa við lögregluftirlit, þegar brýna nauðsyn ber til, svo sem við lögregluftirlit með fiskveiðum í landhelgi o. fl.

Stjórninni er heimilt að endurgreiða P. J. Thorsteinsson útgerðarstjóra alt að 10000 kr. af sildartunnutolli frá árinu 1919, ef ástæður reynast samskonar og voru fyrir greiðslunni til Ásgeirs Pjeturssonar í 19. gr. síðustu fjárlaga.

20 gr.

Til gjalda árið 1923 er veitt:

Samkvæmt 7. gr.	kr. 1709313.95
— 8. —	60000.00
— 9. —	223000.00
— 10. —	297580.00
— 11. —	603420.00
— 12. —	686756.00
— 13. —	1948240.00
— 14. —	1284388.28
— 15. —	206400.00
— 16. —	551620.00
— 17. —	4000.00
— 18. —	202660.99
— 19. —	100000.00

kr. 7877379.22

Flyt ... kr. 7877379.22

Flutt ... kr. 7877379.22

En tekjur eru áætlaðar:

Samkvæmt 2. gr.	...	...	...	...	kr. 6950000.00
— 3. —	...	...	...	...	190050.00
— 4. —	...	...	...	...	576000.00
— 5. —	...	...	...	...	22400.00
					— 7738450.00

Tekjuhalli kr.: 138929.22

21. gr.

Heimilt er stjórninni að lána úr viðlagasjóði, ef fje er fyrir hendi í honum:

1. Alt að 10000 kr. til lánveitinga handa bændum og samgirðingafjelögum, eftir tillögum Búnaðarfjelagsins, til að kaupa fyrir girðingaefni frá útlöndum, gegn ábyrgð sýslunefnda. Lán þessi veitast til 20 ára, gegn 6% vöxtum, sjeu afborgunarlaus 4 fyrstu árin, en greiðist síðan með jafnri afborgun á ári í 16 ár. Ábúendur á þjóðjörðum og kirkjujörðum greiði höfuðstól og vexti slíkra lána með 8% á ári í 28 ár.
2. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa þurrabúðarmönnum utan kaupstaða, til jarðræktar og húsabóta. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð sýslufjelaga, eftir tillögum hreppsnefnda, og eigi meira en 400 kr. á þurrabúðarmann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
3. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa verkamönnum í kaupstöðum, til jarðræktar. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð bæjarfjelaga, og eigi meira en 400 kr. fyrir verkamann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
4. Til sýslufjelaga, sem leggja fram áskilið framlag til landssímalagningar, gegn 6% í ársvöxtu og endurgreiðslu á 18 árum. Til lána þessara má verja alt að 15000 kr.
5. Alt að 5000 kr. lán handa bændum í Hrunamannahreppi, til að koma upp smjörlikisgerð við Áslækjarrjómabú. Lánið veitist gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
6. Til að koma á fót kjötniðursuðu við hverfi í Reykholtisdalshreppi í Borgarfjarðarsýslu, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, og gegn 6% í ársvöxtum og endurgreiðslu á 30 árum, 30000 kr.
7. Alt að 8000 kr. handa Reykhóla-, Geiradals- og Gufudals-hreppum, til að kaupa jörð til læknisseturs fyrir Reykhólabjærað. Lánið skal veitt gegn ábyrgð sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu, eða annari tryggingu, er landsstjórnin tekur gilda. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 30 árum.
8. Alt að 11000 kr. handa Árnessýslu, til að kaupa jörðina Laugarás fyrir læknissetur, með samskonar skilyrðum.
9. Alt að 20000 kr. til að koma upp ostagerðarþúum. Lánin eru veitt eftir tillögum Búnaðarfjelags Íslands, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar. Lánin eru ávöxtuð með 6% og endurgreiðast á 20 árum.

10. Alt að 30000 kr. til Jóns Ísleifssonar verkfræðings, til að reisa hús með nýrri og ódýrari gerð en hér hefir þekst. Lánið er veitt til 15 ára og með 6% ársvöxtum, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar.

22. gr.

Stjórn Landsbankans veitist heimild til að greiða Steinunni Kristjánsdóttur, ekkju Alberts Þórðarsonar bankabókara, 500 kr. 1923, svo og uppbót á þá fjárhæð, eftir sömu reglu og bankinn veitir hana á laun starfsmanna sinna, og að greiða Birni Kristjánssyni uppbót á eftirlaun hans eftir sömu reglu, og Birni Sigurðssyni 4000 kr. i eftirlaun með sömu uppbót, sem að ofan greinir, og enn Önnu, ekkju Stefáns Stephensens, 1000 kr. án uppbótar.

23. gr.

Ef lög þau verða staðfest, er afgreidd hafa verið frá Alþingi 1922 og hafa í för með sjer tekjur eða gjöld fyrir ríkissjóð, breytast fjárhæðirnar tekju- og gjaldamegin samkvæmt þeim lögum.

Allar þær fjárveitingar, sem eigi eru ákveðnar í lögum, öðrum en fjárlögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildandi ákvörðunum, gilda að eins fyrir fjárhagstímabilið.

(B. XVII, 5).

Nd.

145. Breytingartillögur

við frv. á þskj. 136.

(Frá meiri hluta sparnaðarnefndarinnar).

Flutningsm.: Sigurður Stefánsson og Stefán Stefánsson.

1. Á eftir frumvarpsgreininni komi ný gr., 2. gr., svo hljóðandi:

Sá maður, sem nú gegnir starfi þessu, nýtur fullra launa til ársloka 1922, en upp frá því greiðast honum 2500 kr. á ári úr ríkissjóði sem eftirlaun.

2. Frumvarpsgreinin verður 1. gr.

3. Fyrirsögn frumvarpsins verði

um kennarastól i klassiskum fræðum við Háskóla Íslands.

(A. X, 5).

Nd.

146. Lög

um verslunarskýrslur.

(Afgreidd frá Nd. 24. mars).

1. gr.

Um allar innfluttar og útfluttar vörur skulu viðtakendur eða sendendur varanna vera skyldir til, um leið og þeir taka við vörunum eða senda þær, að láta lögreglustjórum eða þeim, sem koma í þeirra stað, í tje skýrslur um tegund og magn varanna, löndin, sem þær eru keyptar frá eða seldar til, svo og innkaupsverð innfluttra vara, að viðbættum flutningskostnaði til landsins, og söluverð útfluttra vara á útflutningshöfn hjer á landi, alt eftir því sem eyðublöð þau greina og reglugerðir, sem landsstjórnin gefur út.

Í lögum þessum telst handhafi farmskirteinis móttakandi innfluttrar vöru og sendandi útfluttrar vöru sá, er samkvæmt farmskirteini því, sem fylgja á vörunum til útlanda, er sendandi vörunnar. En sje sendandi fjarverandi, þá hvílir skyldan til að gefa verslunarskýrslu á þeim, sem annast afgreiðsluna á vörunni fyrir hann á burtfararstað útflutningsskips. Útflutningshöfn telst sú höfn, þar sem vara er látin í skip og farmskirteini gefið út yfir hana beint til útlanda, hvort sem hún er flutt alla leið með sama skipi eða umhlaðin síðar í önnur skip.

Á sama hátt skal gefa skýrslur um böggla, sem koma til landsins eða sendir eru úr landi í bögglapósti, en póststjórnin heimtir inn skýrslur um þá, en eigi lögreglustjóri.

2. gr.

Eigi má án samþykkis lögreglustjóra eða umboðsmanns hans afhenda viðtakendum innfluttar vörur nje afgreiða vörur til útflutnings fyr en verslunarskýrslur hafa verið gefnar um þær. Brot gegn þessum fyrirmælum varðar sektum, alt að 200 kr., á hendur skipstjóra eða afgreiðslumanns skipsins, ef hann er þar á staðnum.

3. gr.

Ef viðtakandi vöru eða sendandi veit eigi um verð vörunnar, þegar skýrslu skal gefa, en býst við að fá vitneskju um það innan skamms tíma, má veita honum stuttan frest til skýrslugjafar um verðið, gegn því, að hann skuldbindi sig til að skýra frá verðinu sjerstaklega að frestinum liðnum. Ef búast má við, að ekki fáiast vitneskja um verðið fyr en eftir langan tíma, þá skal gefa skýrslu strax um verðið, sem þá skal setja eftir áætlun.

4. gr.

Auk þess útdráttar úr farmskrá skips um þær vörur, er fara eiga á hverja einstaka höfn, sem samkvæmt lögum nr. 38, 27. júní 1921, um vörutoll,

ber að afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans á hverri höfn, þar sem vörurnar eiga að affermast, skal einnig afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans á hverri höfn annað samhljóða eintak af farmskránni um vörur til þeirrar hafnar. Skal það síðan sent hagstofunni ásamt verslunarskýrslunum um þær vörur, er í farmskránni standa.

Nú er innflutt vara tilfærð á farmskrá skips til annars staðar en þess, sem innflytjandi samkvæmt farmskirteini á að fá hana afhenta, og skal þá sá, er annast um umhleðsluna, eða ef um skipa-afgreiðslumenn er að ræða, afgreiðslumaður sá, sem veitti vörunum móttöku frá útlöndum, senda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans, þar sem móttakandi er, farmskrá yfir vörur þær, sem sendar eru, og annað eintak af þeirri farmskrá ber honum að afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans á þeim stað, sem varan er send frá, og varðar sömu sektum og getur í 2. gr., ef út af er brugðið. Skal lögreglustjóri eða umboðsmaður hans á þeim stað, sem varan er send frá, bera farmskrá þessa saman við hina erlendu farmskrá og skrifa þar að lútandi vottorð á hana. Um innheimtu og skil innflutnings-skýrslna fyrir slíkum vörum fer svo á sömu leið og þær hefðu verið innfluttar beint frá útlöndum til viðtakanda.

Fyrir hvert skip, er tekur vörur til útflutnings á einhverri höfn, skal skipstjóri eða afgreiðslumaður þess afhenda lögreglustjóra eða umboðsmanni hans þar samrit af farmskrá um farm skipsins frá þeirri höfn, þar sem taldar sju upp allar vörur, sem skipið hefir tekið þar við til útflutnings, þar með einnig þær vörur, sem umhlaðnar hafa verið þar úr öðrum skipum, og tilgreint vörumagn hverrar vöru, er komi heim við hleðsluskirteini, og sje skráin undirrituð af skipstjóra. Farmskráin sendist svo hagstofunni ásamt verslunarskýrslunum um vörur þær, sem á henni standa.

5. gr.

Gefi nokkur visvitandi ranga skýrslu, varðar það sektum, frá 10—1000 kr. Tregðist nokkur við að láta í tje skýrslu, sem hann hefir fengið frest til að gefa, má þröngva honum til þess að frestinum liðnum með dagsektum, 2—10 kr. á dag, og getur lögreglustjóri tiltekið sektina í brjefi til hlutaðeiganda.

6. gr.

Mál út af brotum gegn lögum þessum skal farið með sem almenn lögreglumál.

7. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi númer lög nr. 16, 9. júlí 1909, um breytingu og viðauka við lög um hagfræðiskýrslur, nr. 29, 8. nóv. 1895.

8. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og er sendendum og viðtakendum vara skylt að gefa þegar skýrslur þær, sem hjer eru heimtaðar, fyrir þann hluta ársins 1922, sem liðinn er.

(B. II. 5).

Nd.

147. Lög

um prestsmötu af Grund í Eyjafirði.

(Afgreidd frá Nd. 24. mars).

1. gr.

Þá er eigandi kirkjunnar á Grund í Eyjafirði gefur henni upp skuld þá, er kirkjan nú er í við hann, skal prestsmata sú, sem goldin hefir verið af Grund, 2 hundruð á landsvisu, og greidd hefir verið til prestanna í Grundarprestakalli og Akureyri, leggjast til Grundarkirkju, henni til viðhalds framvegis.

2. gr.

Prestunum í Grundarprestakalli og Akureyri sje bættur úr prestlauna-sjóði sá tekjumissir, er þeir biða samkv. 1. gr.

(B. V. 4).

Ed.

148. Frumvarp

til laga um skifting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi.

(Eftir 2. umr. í Ed.)

1. gr.

Austur-Húnavatnssýsla og Vestur-Húnavatnssýsla skulu vera kjördæmi hvor út af fyrir sig og kjósa 1 þingmann hvor.

2. gr.

Lög þessi koma til framkvæmda næst þegar almennar óhlutbundnar kosningar til Alþingis fara fram.

(B. XXIX, 2).

Nd.

149. Nefndarálit

um frv. til laga um breytingu á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Á síðustu 10—15 árum má segja, að sú breyting hafi orðið á útgerð landsmanna, að það virðist nær því óeðlilegt að breyting sú, sem frv. þetta hefir í för með sjer, skuli eigi löngu fram komin. Raddir í þessa átt hafa að vísu heyrst öðru hverju, en þó eigi eins áþreifanlegar og nú upp á síðkastið, er mál-efni þetta hefir verið allmjög rætt í blöðunum. Það er því sist ófyrirsynju, að frv. þetta er fram komið, enda komið inn í þingið fyrir eindregna áskorun, jafnt útgerðarmanna sem þeirra formanna, er aukin rjettindi fá með lagabót þessari.

Við frv., sem samið er í samráði við skólastjóra stýrimannaskólans hjer í Reykjavík, er allítarleg greinargerð og athugasemdir við hina ýmsu kafla laganna, og lætur nefndin sjer nægja að vísa til þessa; en ítarlegri greinargerð mun gerð í framsögu.

Nefndin hefir athugað sjálf frv. og er sammála um að leggja það til, að það verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 12. gr.
 - a. Í upphafi greinarinnar komi:

a-liður 8. gr., sem verður 12. gr., hljóði svo:

hefir staðist fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.
 - b. Í stað »b-liður 8. gr., sem verður 12. gr.,« komi:

b-liður sömu greinar.
2. Við 14. gr.
 - a. Í upphafi greinarinnar komi:

c-liður 13. gr., sem verður 17. gr., hljóði svo:

hefir staðist farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.
 - b. Í stað »d-liður í 13. gr., sem verður 17. gr.,« komi:

d-liður sömu greinar.
3. Við 17. gr.
 - a. Orðin í niðurlagi 2. málsg.: »og skal vottorðið samþykkt — — — váttrygð hjá« falli niður.
 - b. Orðin »þessara aðilja« í 3. málsg. falli niður.

Alþingi, 24. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Ó. Proppé,
ritari og frsm.

Magnús Jónsson.

Einar Þorgilsson. Jón Baldvinsson.

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

(C. V. 3).

Ed.**150. Þingsályktun**

um innlenda skiftimynt.

(Afgreidd frá Ed. 24. mars).

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að hlutast til um, að slegin verði hið bráðasta skiftimynt til innanlandsnotkunar.

(A. XV, 2).

Nð.**151. Nefndarállt**

um frv. til laga um framlenging á gildi laga um útflutningsgjald.

Frá meiri hluta fjárhagsnefndar.

Eftir því, sem við horfir um fjárhagsástand ríkisins, sjer meiri hluti nefndarinnar ekki annað fært en leggja til, að frumvarpið verði samþykkt.

Alþingi, 24. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
form. og frsm.

Jón A. Jónsson,
fundaskrifari.

Þorl. Guðmundsson. Jón Baldvinsson.

(A. XI, 5).

Nð.**152. Framhaldsáallt**

um frv. til laga um skattmat fasteigna.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir athugað breytingu þá, sem háttv. Ed. hefir gert á frumvarpinu, og leggur til, að það, eftir atvikum, verði samþykkt eins og það kom frá Ed.

Alþingi, 24. mars 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Jón A. Jónsson,
fundaskrifari.

Jón Baldvinsson.

Jakob Möller.

Þorl. Guðmundsson.

(A. I. 8).

Nd.**153. Breytingartillögur**

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

I. Frá Jakob Möller.

Við 2. gr. 7. (Útflutningsgjald).

Liðurinn fellur niður.

II. Frá Jóni A. Jónssyni.

Við 12. gr. 13. a.

Nýr liður:

Styrkur til sjúkrahúsbyggingar á Ísafirði, $\frac{1}{8}$ kostnaðar, alt að 100000
 enda gefi landlæknir meðmæli til byggingarinnar og stjórnar-
 ráðið samþykki uppdrætti og áætlanir. Stjórninni er þó heim-
 ilt að fresta framkvæmd fyrirtækisins, ef henni þykir nauðsyn
 til bera vegna fjárhags ríkisins.

III. Frá meiri hluta sparnaðarnefndar (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).

Við 12. gr. 13. g. (Utanfararstyrkur hjeraðslækna).

Liðurinn fellur niður.

IV. Frá Birni Hallssyni og Þorsteini Jónssyni.

Við 12. gr. 13. m.

Nýr liður:

Styrkur til Fellahrepps í Norður-Múlasýslu, til þess að
 geyma geðveikan sjúkling 2000

V. Frá meiri hl. sparnaðarnefndar (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).

Við 13. gr. B. IV. (Fjallvegir).

Liðurinn fellur niður.

VI. Frá Jóni A. Jónssyni.

Við 13. gr. C. 1 (Strandferðir).

Fyrir »200000« kemur 100000

VII. Frá fjárveitinganefnd.

Við 13. gr. D. III. 17 (Loftskeytastöð á Síðu).

Liðurinn fellur niður.

VIII. Frá Einari Þorgilssyni.

Við 13. gr. E.

Nýr liður:

Til Vatnsnesvita... .. 3000

IX. Frá Magnúsi Jónssyni.

Við 14. gr. A. a. 2 (Skrifstofukostnaður biskups).

Fyrir »1000« kemur 2000

X. Frá meiri hl. sparnaðarnefndar (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).

1. Við 14. gr. B. III. b. 5. (Húsaleigustyrkur mentaskólanem.)

Á eftir »36« komi:

efnalitlum utanbæjar.

2. Við 14. gr. B. III. b. 6. (Námsstyrkur).

Liðurinn verður svo:

Námsstyrkur handa efnalitlum utanbæjarlærisveinum 2000

3. Við 14. gr. B. III. (Mentaskólinn).

Aths. (»Húsaleigustyrk ... að öðru jöfnu«) fellur niður.

4. Við 14. gr. B. V. b. 4. (Námsstyrkur kennarask.).

a. Á eftir »Námsstyrkur« kemur:

til utanbæjarnemenda.

b. Aths. fellur burt.

5. Við 14. gr. B. VII.

Athugasemd aftan við:

Við skólana undir liðunum III.—VI., að undanskilinni lærdómsdeild mentaskólans, skal setja skólagjöld, að minsta kosti 100 kr. fyrir hvern nýjan innanbæjarnemanda.

6. Við 14. gr. B. IX (Iðnfræðsla).

Liðurinn fellur niður.

7. Við 14. gr. B. X. (Verslunarskólar).

a. Fyrir »6500« í a-lið kemur 6000

b. — »6500« í b-lið kemur 6000

8. Við 14. gr. B. XII. 1. b. (Kvennask. í Reykjavík).

Liðurinn fellur niður.

9. Við 14. gr. XII. 1. c. (Námsstyrkur sveitastúlkna).

Fyrir »800« kemur 1000

XI. Frá Sveini Ólafssyni.

Við 14. gr. B. XII. 2. a. (Kvennaskólinn á Blönduósi).

Fyrir »15600« kemur 14000

XII. Frá meiri hl. sparnaðarnefndar (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).

Við 14. gr. B. XII. 2. b. (Kvennask. á Blönduósi).

Liðurinn verður svo:

Námsstyrkur 800

XIII. Frá fjárveitinganefnd.

1. Við 14. gr. B. XIV. 1. (Ungl. og alþýðuskólar).

Fyrir »25000« kemur 35000

2. Við 14. gr. B. XIV. 2.

Nýr liður:

Til lýðskólans í Bergsstaðastræti 800

- XIV.** Frá *meiri hl. sparnaðarnefndar* (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).
1. Við 15. gr. 6. (Kaupstaðabókasöfn).
Fyrir »2500« kemur 1500
 2. Við 15. gr. 7. (Sýslubókasöfn o. fl.).
Fyrir »1500« kemur 1000
 3. Við 15. gr. 14. (Alþingisbækur).
Liðurinn fellur niður.
 4. Við 15. gr. 15. (Landsyfirdómar).
Liðurinn fellur niður.
 5. Við 15. gr. 16. (Jarðabók Árna).
Liðurinn fellur niður.
- XV.** Frá *Jakob Möller*.
Við 15. gr. 19. c.
Nýir liðir:
- a. Til Páls Ísólfssonar orgelleikara, til þess að ljúka námi ... 4000
 - b. Til Þórarins Guðmundssonar fiðluleikara 2500
- XVI.** Frá *Sveini Ólafssyni*.
Við 15. gr. 20. a. (Orðabókin).
Fyrir »7000« kemur 5000
- XVII.** Frá *Hákoni Kristóferssyni og Þorleifi Guðmundssyni*.
Við 15. gr. 25. (dr. Helgi Þjeturss).
Fyrir »3000« kemur 4000
- XVIII.** Frá *meiri hl. sparnaðarnefndar* (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).
Við 15. gr. 27. (Páll Þorkelsson).
Liðurinn fellur niður.
- XIX.** Frá *Jakob Möller*.
Við 15. gr. 35. (Íþróttasamband Íslands).
Fyrir »1500« kemur 2000
- XX.** Frá *fjárveitinganefnd*.
Við 15. gr. 35. Nýr liður:
Til Sigurðar Guðmundssonar, til náms í húsagerðarlist, loka-
styrkur... .. 1200
- XXI.** Frá *Gunnari Sigurðssyni og Þorleifi Guðmundssyni*.
Við 16. gr. 2. (Sandgræðsla).
Aftan við athugasemdina bætist:
Þó getur stjórnarráðið, eftir tillögum sandgræðslustjóra
og Búnaðarfélags Íslands, heimilað greiðslu á allt að $\frac{2}{3}$ kostnaðar, ef sjerstakar ástæður eru fyrir hendi, svo sem stöðvun
nýrra sandgára.

XXII. Frá meiri hl. sparnaðarnefndar. (Flm.: S. St., St. St. og Þorl. G.).

Við 16. gr. 11. (Iðnaðarnemar).

Liðurinn fellur niður.

XXIII. Frá Magnúsi Kristjánssyni og Jóni Baldvinssyni.

Við 16. gr. 17.

Nýr liður:

a. Til bryggjugerðar á Eyrarbakka, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar	...	16000
b. Til bryggjugerðar í Ólafsfirði, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		8000

XXIV. Frá Jóni Baldvinssyni og Magnúsi Kristjánssyni.

Við 16. gr. 29.

Nýr liður:

Til Bjarna Þorkelssonar skipasmiðs, til eftirlits með öryggi skipa og báta		4000
Stjórnarráðið setur nánari fyrirmæli um það, hvernig starfinu skuli hagað.		

XXV. Frá Hákonni Kristóferssyni.

Við 16. gr. 36.

Nýr liður:

Eftirgjöf á láni til Suðurfjarðahrepps vegna raforkustöðvarinnar		15000
Til vara		10000

XXVI. Frá Magnúsi Jónssyni.

Við 19. gr.

Ný málsg.:
Ólafi J. Hvanndal myndamótara skal veittur tveggja ára greiðslufrestur á rentum og afborgunum af eftirstöðvum, að upphæð kr. 4334.00, af viðlagasjóðsláni.**XXVII. Frá fjárveitinganefnd.**

Við 21. gr.

Nýr liður:

Alt að 35000 kr. til ræktunarfjelags eða búnaðarsambands, til þess að kaupa sljettil (Fräsemaschine). Lánið skal veita eftir tillögum Búnaðarfjelags Íslands, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, 6% ársvöxtum og greiðslu á 16 árum.

XXVIII. Frá Birni Hallssyni og Þorsteini Jónssyni.

Við 21. gr.

Nýr liður:

Til stofnunar tveggja klæðaverksmiðja, annarar á Austurlandi, hinnar á Suðurlandsundirlendinu, 100000 kr., 50000 kr. til hvorrar, þó eigi yfir $\frac{1}{3}$ stofnkostnaðar, og gegn trygg-

ingum þeim og skilyrðum að öðru leyti, er landsstjórnin metur gildar. Af láninu greiðist 6% vextir og endurborgist á 20 árum.

XXIX. Frá Sveini Ólafssyni og Eiríki Einarssyni.

Við 21. gr.

Nýr liður:

Til stofnunar tveggja klæðaverksmiðja, annarar á Austurlandi (Reyðarfirði), hinnar á Suðurlandsundirlöndinu, 100000 kr., 50000 kr. til hvorrar, þó eigi yfir $\frac{1}{3}$ stofnkostnaðar, og gegn tryggingum þeim og skilyrðum að öðru leyti, er landsstjórnin metur gildar. Af láninu greiðist 6% vextir og endurborgist á 20 árum.

XXX. Frá Jóni Baldvinssyni.

Á eftir 21. gr. komi ný gr., svo hljóðandi:

Ríkisstjórninni er heimilt að ábyrgjast allt að 500 þús. kr. fyrir bæjar- og sveitarfjelög, til að halda uppi atvinnu, ef atvinnubrest ber að höndum.

(A. VI, 4).

Nd.

154. Lög

um breytingu á almennum viðskiftalögum, nr. 31, 11. júlí 1911.

(Afgreidd frá Nd. 25. mars).

1. gr.

Á eftir orðunum »annað er um samið« í 1. gr. laganna komi: berum orðum.

2. gr.

2. l. 2. gr. laganna orðist þannig:

Ákvæði laga þessara um kaup gilda einnig, eftir því sem við á, um skifti.

3. gr.

3. gr. laganna orðist þannig:

Þegar í lögum þessum er talað um kaup á hlutum, sem tilteknir eru eftir tegund, þá er ekki að eins átt við kaup á tiltekinni mergð, þyngd eða stærð hluta af tilgreindri tegund, heldur og við kaup á tiltekinni mergð, þyngd eða stærð úr ákveðnum hóp eða magni hluta.

4. gr.

4. gr. laganna orðist þannig:

Þá er talað er í lögum þessum um verslunarkaup, er átt við kaup, sem gerast milli kaupmanna í verslunarrekstri þeirra eða í þágu hans.

Kaupmaður er í lögum þessum hver sá talinn, sem rekur það starf, að selja vörur, sem hann hefir í því skyni keypt, er rekur vixlarastarf eða bankastarf, váttryggingarstarf, umboðsverslun eða forlagsverslun, lyfsölu, veitingar, handiðn, verksmiðjuíðnað eða námugróft, mannvirkjagerð eða flutning fólks, muna eða orðsendinga. Þó er sá maður ekki talinn kaupmaður, er rekur veitingar, handiðn eða flutninga, svo framarlega sem eigi vinna aðrir að því starfi með honum en konan með manni sínum, maðurinn með konu sinni, börn hans innan 16 ára aldurs og vinnuhjú hans.

5. gr.

Í stað orðanna »í kaupmannaviðskiftum« í 6. gr. laganna komi: í verslunarkaupum.

6. gr.

Í stað orðsins »farmflytjanda« í 10. gr. laganna komi: flutningsmanns.

7. gr.

11. gr. laganna orðist þannig:

Nú eiga seljandi og kaupandi báðir heima í sama bæ, kauptúni eða þorpi, og á seljandi að sjá um sendingu selds hlutar til kaupanda, og skal þá hlutnum eigi talið skilað fyr en hann er kominn í vörslur kaupanda.

8. gr.

12. gr. laganna orðist þannig:

Ef ekkert hefir verið ákveðið um það, hvenær kaupverð skuli greitt eða seldum hlut skilað, og atvik liggja eigi svo til, að af þeim megi ráða, að þetta skuli gera svo fljótt sem unt er, skal lita svo á, að kaupverð beri að greiða og hlut að afhenda, hvenær sem krafist er.

9. gr.

16. gr. laganna orðist þannig:

Nú er um verslunarkaup að tefla, og er við sendingu hlutarins frá afhendingarstað til ákvörðunarstaðar notað farmskirteini eða farmbrjef, er svo er lagað, að seljandi missir umráð yfir hlutnum þá er farmskirteinið eða farmbrjefið er afhent kaupanda, og skal þá kaupverðið greitt um leið og farmskirteinið eða farmbrjefið er afhent samkvæmt reglum þeim, er settar eru í 71. gr. hjer á eftir.

10. gr.

Í stað orðanna »í kaupmanna-viðskiftum« í 3. l. 21. gr. laganna komi: í verslunarkaupum.

11. gr.

25. gr. laganna orðist þannig:

Nú hefir kaup verið rift og svara ber skaðabótum samkvæmt 23. eða

24. gr., og skulu þá skaðabæturnar nema því, sem verð hluta af sömu tegund og gæðum sem hinir seldu hlutir er hærra, þá er afhending átti fram að fara, heldur en kaupverðinu nemur, nema sannað sje, að meira tjón eða minna hafi af hlotist.

12. gr.

Á eftir orðunum »Sama er og« í 26. gr. laganna komi: í verslunar-kaupum.

13. gr.

27. gr. laganna orðist þannig:

Nú hefir seldur hlutur verið afhentur eftir að afhendingarfrestur var liðinn, og verður kaupandi þess vís þá er hluturinn kemur honum í hendur, eða af því að seljandi skýrir honum frá því, að hluturinn hefir verið afhentur síðar en um var samið, og verður hann þá að skýra seljanda frá því þegar í stað, ef um verslunarkaup er að tefla, en ella án óþarfrar tafar, að hann ætli sjer að neyta rjettar síns út af drættinum. Geri hann það ekki, missir hann rjettsinn til að bera fyrir sig dráttinn. Ætli kaupandi sjer að neyta rjettar síns til að rifta kaupið, þá verður hann að skýra seljanda frá því án óþarfrar tafar, ella missir hann þann rjett sinn.

14. gr.

Í stað orðanna »Í kaupmanna-viðskiftum« í 1. l. 28. gr. laganna komi: Í verslunarkaupum.

15. gr.

30. gr. laganna orðist þannig:

Nú riftir seljandi kaup samkvæmt því, sem fyrir er mælt í 28. eða 29. gr., og á hann þá rjett til skaðabóta samkvæmt reglunum í 24. gr. Bæturnar skal svo meta, að þær svari mismuninum á því, hve miklu kaupverðið er hærra heldur en verð hins selda á þeim tíma er drátturinn varð, nema sann- að verði, að seljandi hafi meira tjón eða minna af hlotið.

16. gr.

31. gr. laganna orðist þannig:

Nú er kaupverð ekki greitt, þó að eindagi sje liðinn, eða kaupandi hefir látið hjá liða að gera slíka ráðstöfun, sem um er getið í 28. gr., en hinn seldi hlutur er enn ekki afhentur kaupanda, þá verður seljandi, ef hann vill halda kaupinu upp á kaupanda, að svara án ástæðulausrar tafar fyrirspurn frá kaupanda um þetta. Sje um verslunarkaup að ræða, skal seljandi, ef hann vill halda kaupinu upp á kaupanda, tilkynna honum það innan hæfilegs tíma, enda þótt kaupandi hafi enga fyrirspurn gert um það.

17. gr.

Í stað orðanna »kaupmanna-viðskifti« í 32. gr. laganna komi: verslunarkaup.

18. gr.

Orðin »löggiltur brakún . . . fyrir þá vöru eða« í 34. gr. laganna falli burtu.

19. gr.

Orðin »Sje eigi auðið . . . best verður« í niðurlagi 35. gr. laganna falli burtu.

20. gr.

1. og 2. l. 38. gr. laganna orðist þannig:

Ef tiltekinn eindagi er ákveðinn á greiðslu kaupverðs í verslunarkaupum og kaupverðið eigi greitt á rjettum tíma, þá á kaupandi að svara 6% ársvöxtum af kaupverðinu frá þeim tíma. Hafi tiltekinn eindagi á greiðslu kaupverðs eigi verið ákveðinn, þá á kaupandi að svara þessum vöxtum frá þeim degi, er afhending fór fram, eða hafi kaupandi verið þess valdur, að dráttur varð á afhendingunni, þá frá þeim degi, er sá dráttur hófst.]

Í öðrum kaupum á kaupandi að svara 5% ársvöxtum af kaupverðinu frá eindaga þess, hvort sem tiltekinn eindagi er ákveðinn eða eigi. Nú fær kaupandi reikning frá seljanda á þeim tíma, er kaupverðið var gjaldkræft orðið, og falla þá vextir á frá viðtöku reikningsins, án þess frekari kröfu þurfi um að gera.

21. gr.

Í stað orðanna »kaupmanna-viðskifti« í 51. gr. og 1. l. 52. gr. laganna komi: verslunarkaup.

22. gr.

Í stað orðanna »langan tíma« í 54. gr. laganna komi: lengri tíma.

23. gr.

Í stað »hleðsluskirteinis« í 2. lið 56. gr. laganna komi: farmskirteinis.

24. gr.

1. og 2. l. 62. gr. laganna orðist þannig:

Ef varningur er seldur »fritt á skipsfjöla« (fob.) á tilteknum stað, verður kaupandi að útvega skip eða rúm í skipi til að flytja varninginn þaðan.

Seljandi á að annast um og kosta flutning varningsins til hleðslustaðarins og gera þær ráðstafanir um flutning varningsins á skip, er farmsendanda er skylt að gera, eftir því sem lög áskilja á þeim stað eða venja er til.

Í stað »hleðsluskirteinis« í 6. l. gr. komi: farmskirteinis.

25. gr.

Í stað »farmflytjanda« í 2. l. 63. gr. laganna komi: flutningsmanni.

Í stað »hleðsluskirteinis« í 4. l. gr. komi: farmskirteinis.

Í stað orðanna »til kaupanda« í 5. l. gr. komi: til viðtökustaðarins.

26. gr.

Á eftir orðunum »næsta virkan dag« í 2. l. 68. gr. laganna komi: á eftir.

27. gr.

Í stað orðanna »á þeim tíma« í 1. l. 69. gr. laganna komi: áður en sá frestur er liðinn.

Orðið »hleðsluskirteini« í 2. l. gr. verði: farmskirteini.

28. gr.

Orðið »hleðsluskirteini (hleðsluskirteinis)« í 1. og 2. l. 71. gr. verði: farmskirteini (farmskirteinis).

Í stað »hleðsluskirteinis« í 3. l. gr. komi: farmbrjefs.

29. gr.

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu konungs, skal fella þau inn í texta laga nr. 31, 11. júlí 1911, og getur konungur þá gefið þau lög út, þannig breytt, sem lög um lausafjárkaup.

(B. XXX, 3).

Nd.

155. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

Samhljóða þskj. 89, með breytingunni á þskj. 141.

(B. XXXIX, 1).

Nd.

156. Frumvarp

til laga um kenslu heyrnar- og málleysingja.

Frá mentamálanefnd.

1. gr.

Foreldrum og forráðamönnum dauðdumbra barna skal skylt að senda þau til uppfræðslu í Dauðdumbraskóla landsins það haust, sem þau eru 8 ára, nema sönnur sjeu færðar á það fyrir yfirstjórn fræðslumála, að þeim verði veitt jafngóð kensla og uppeldi á annan hátt, og skulu börnin vera í

skólanum til 17 ára aldurs, nema þau hafi lokið námi fyrir eða yfirstjórn fræðslumálanna þyki af öðrum ástæðum rjett að láta þau fara fyrir frá skólanum, en það skal að jafnaði gert, ef barnið reynist óhæft til náms eða hæft til að njóta kenslu í öðrum skóla.

Ef sjerstakar ástæður eru fyrir hendi, getur yfirstjórn fræðslumála veitt undanþágu frá framangreindu ákvæði um aldur heyrnar- og málleysingja, er þeim skuli komið til kenslu.

2. gr.

Foreldrar barns eða barnið sjálft greiða kostnað við ferð þess til skólans og frá honum að afloknu námi, svo og fatnað þann, er barnið á að hafa með sjer í skólann. Geti þau það ekki fyrir fátæktar sakir, greiðir hreppur sá, sem barnið á lögheimili í, kostnaðinn sem önnur útgjöld til barnafræðslu.

Borgun fyrir fæði barnsins og fót, meðan það dvelur í skólanum, greiðist af foreldrum eða barninu sjálfu, að svo miklu leyti sem efnahagur þeirra leyfir, að dómi yfirstjórnar fræðslumála, þó aldrei meira en $\frac{1}{3}$ kostnaðar. Allur annar kostnaður við skólahaldið greiðist úr rikissjóði.

3. gr.

Börn þau, er eiga að góðu heimili að hverfa, fara þangað í sumarleyfinu, og greiðir rikissjóður hálfan ferðakostnað. Öðrum börnum útvegar skólinn hentugan verustað til sumardvalar eða hefir þau sjálfur, og greiðist þá kostnaðurinn af framsferanda, eftir sömu reglum og segir í síðari lið 2. gr.

4. gr.

Pegar daufdumbt barn hefir lokið námi og foreldrar þess eða aðrir vandamenn eru dánir eða eru ekki færir um að annast það sem skyldi, skal presti og oddvita í þeim hreppi, sem barnið á heimili í, vera skylt að sjá um, að því verði komið fyrir á góðu heimili, þar sem það getur haft sem best not þess, er það hefir numið.

5. gr.

Yfirstjórn fræðslumála getur sett reglugerð um tilhögun kenslunnar í Daufdumbraskólanum og um önnur atriði, er skólann varða. Í reglugerðinni má ákveða, að taka megir til kenslu í skólanum, um lengri eða skemri tíma, málhólt og heyrnarsljó börn, sem geta ekki notið kenslu í öðrum skólum, blind börn og vitsljó börn, að svo miklu leyti sem fjárveiting til þessa er fyrir hendi.

6. gr.

Með lögum þessum er úr gildi numin tilskipun 26. febr. 1872, um kenslu heyrnar- og málleysingja.

Greinargerð.

Millipingaráðunautar stjórnarinnar í mentamálum hafa samið frv. til laga um daufdumbraskólann í Reykjavík, ásamt athugasemdum, sem prentað er í

»Mentamálanefndaráliti III«, bls. 45—51, og ætlast ráðunautarnir til, að það frv. komi í stað tilskipunarinnar frá 26. febr. 1872. Nefndin hefir átt tal við forstöðukonu Daufdumbraskólans, og telur hún mikla nauðsyn að fá börnin yngri í skólann en nú gerist, með því að námshæfileikar þeirra sjeu að sumu leyti betri á yngri árunum og námstíminn geti traudla orðið nógu langur, ef börnin koma ekki fyr en á aldrinum 10—14 ára, svo sem nú er. Nefndin fellst á þetta, og þá sjerstaklega með það fyrir augum, að þeim af börnunum, sem til þess eru hæf, verði kent að tala mælt mál og lesa mælt mál af vörum annara. Hins vegar hefir nefndinni ekki þótt þörf á að lögleiða jafnitarleg ákvæði um skólahaldið sjálft sem farið er fram á í frv. ráðunautanna, en vill að yfirstjórn fræðslumálanna sje heimilað að skipa þeim atriðum með reglugerð. Um einstakar greinar skal þetta tekið fram:

Um 1. gr.

Ákvæðin um skólaskylduna eru í samræmi við tillögurnar í 2. gr. í frv. ráðunautanna, og heimild yfirstjórnar fræðslumálanna til undanþágu um aldurmörk í samræmi við tilskipunina frá 26. febr. 1872.

Um 2.—4. gr.

Þessar greinar eru nær alveg samhljóða 6., 7. og 5. gr. í oftnefndu frv. Að öðru leyti er vísað til athugasemdanna við frv. ráðunautanna.

(A. I. 9).

Nd.

157. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

I. Frá Jóni Þorlákssyni.

Við 2. gr. 19. (Bifreiðaskattur).

Liðurinn fellur niður.

II. Frá Stefáni Stefánssyni.

Við 13. gr. C. 2. (Bátaferðir).

Á eftir liðnum kemur athugasemd:

Af þessari upphæð veitist alt að 1000 kr. til mótorbátsferða til Grímseyjar.

III. Frá atvinnumálaráðherra.

Við 13. gr. D. (Hraðskeyta- og talsímasamband).

Aftan við liðinn kemur athugasemd:

Ríkisstjórninni er heimilt, ef fjárhagsástandið leyfir, að láta leggja þá sima, einn eða fleiri, er stóðu í fjárlagafrumvarpinu, eins og það var lagt fyrir af stjórninni.

IV. Frá Jóni Þorlákssyni.

Við 14. gr. B. II. (Námsstyrkur stúdenta erlendis).

Fyrir »8000« kemur 30000

V. Frá Sigurði Stefánssyni.

1. Við 16. gr. 4. a. (Garðyrkjustjóri).

Fyrir »6000« kemur... .. 4000

2. Við 16. gr. 4.

Aths. (Garðyrkjustjóri . . . í Reykjavík) fellur niður.

(B. IX, 4).

Ed.**158. Nefndarátt**

um frv. til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin mælir með því, að frv. þetta verði samþykkt.

Hlutfallskosningar við nefndaskipun tryggja rjett minni hluta til íhlutunar um mál þau, sem nefndirnar eiga að fara með, og eru þegar lögleiddar í bæjarstjórnarlögum Ísafjarðarkaupstaðar, nr. 67, 14. nóv. 1917, 12. gr., bæjarstjórnarlögum Vestmannaeyja, nr. 26, 26. nóv. 1918, 14. gr., bæjarstjórnarlögum Siglufjarðarkaupstaðar, nr. 58, 28. nóv. 1919, 12. gr., og bæjarstjórnarlögum Seyðisfjarðarkaupstaðar, nr. 61, 28. nóv. 1919, 10. gr. Sá nefndin enga fullgilda ástæðu til að tefja fyrir því, að svo verði einnig hér í Reykjavík, enda allir, að því er virðist, samdóma um rjettmæti hlutfallskosninganna.

Alþingi, 25. mars 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
form. og ritari.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari.

Jóh. Jóhannesson.

(A. XI, 6).

Nd.**159. Lög**

um skattmat fasteigna.

(Afgreidd frá Nd. 27. mars).

1. gr.

Fasteignir allar, sem meta þarf til skatts þangað til allsherjarskattmat fer fram, skulu metnar af úttektarmönnum, þar sem þeir eru, en annars

af 2 mönnum, sem sýslumaður eða bæjarfógeti nefnir til, hvort sem ástæðan til matsins er sú, að eignin er ekki tekin í gildandi fasteignamat eða að endurmat fer fram.

2. gr.

Öllum lögreglustjórum er skylt að rannsaka, hverjum í sínu umdæmi, hvaða eignir það eru, sem ekki eru metnar til skatts, og sjá um skattvirðingu á þeim.

3. gr.

Nú óskar einhver endurmats á fasteign sinni, og skal hann þá senda stjórnarráðinu rökstudda umsókn um það, og fer þá endurmat fram, ef leyfi er veitt til þess.

4. gr.

Virðingarmenn fá borgun fyrir starf sitt eftir ákvæðum 6. gr. laga nr. 64, 14. nóv. 1917, um laun hieppstjóra og aukatekjur m. m., og greiðist hún úr ríkissjóði. Virðingargerðina afhenda þeir hlutaðeigandi lögreglustjóra, og fylgir hún fasteignaskattsreikningi hans það ár, sem fyrst er heimtur skattur af eigninni.

5. gr.

Virðing fasteigna eftir lögum þessum skal byggð á reglum þeim, sem allsherjarfasteignamat er byggt á, og skal verð lóða og lenda tilgreind sjerstaklega og húsa og annara mannvirkja sjerstaklega.

6. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXV, 2).

Ed.

160. Lög

um fiskimat.

(Afgreidd frá Ed. 27. mars).

1. gr.

Allur verkaður saltfiskur, sem út er fluttur hjeðan af landi, skal metinn og flokkaður eftir gæðum af fiskimatsmönnum undir umsjón yfirmatsmanna.

Sama skal gilda um allan óverkaðan fullsaltaðan fisk, sem á að fara til Spánar, Portúgals, Ítalíu eða annara Miðjarðarhafslanda.

Ef fiskur er fluttur til þessara landa um önnur lönd, skal hann vera bundinn í bagga og í hæfilegum umbúðum öðrum.

Aður en verkaður eða óverkaður saltfiskur gengur kaupum og sölum innanlands, skal meta hann og flokka eftir gæðum, ef hann er ætlaður til útflutnings. Matsmenn skera úr, hvenær óverkaður saltfiskur er matshæfur.

Yfirmatsmennirnir skulu einnig hafa umsjón með útskipun, hleðslu og meðferð fiskjarins í útflutningsskipunum og gefa fyrirskipanir hjer að lútandi, sem þeim er skylt að hlýða, sem hlut eiga að máli.

Hverri matsskyldri fisksendingu til útlanda skal fylgja vottorð yfirmatsmanns, ritað aftan á farmskirteinið.

Nánari reglur um matið og meðferð vörunnar, næði við útflutning og í útflutningsskipunum, skulu settar í erindisbrjefum yfirmatsmanna, sem stjórnarráðið gefur út.

2. gr.

Ráðherra skipar yfirmatsmennina, og skulu þeir hafa aflað sjer þekkingar á fiskimati, verkun og meðferð fiskjar, annaðhvort með því að hafa starfað sem fiskimatsmenn eða á annan hátt.

Þeir skulu rita undir eiðstaf, um að þeir vilji hlýða ákvæðum þeim, sem sett eru viðvikjandi starfi þeirra, og með alúð og kostgæfni rækja skyldur þær, sem á þeim hvila í stöðu þeirra.

3. gr.

Yfirfiskimatsmenn eru launaðir úr ríkissjóði samkv. lögum nr. 71, 28. nóv. 1919, um laun embættismanna, og skulu vera þessir:

1. Yfirmatsmaðurinn í Reykjavík. Umdæmi hans skal ná yfir svæðið austan frá Þjórsá vestur að Öndverðunesi. Hann er jafnframt ráðunautur stjórnarráðsins í þeim málum, sem viðkoma fiskimati og fiskverkun.

2. Yfirfiskimatsmaðurinn á Ísafirði. Umdæmi hans skal ná yfir svæðið frá Öndverðunesi norður til Reykjarfjarðar í Strandasýslu.

3. Yfirfiskimatsmaðurinn á Akureyri. Umdæmi hans skal ná yfir svæðið frá og með Reykjarfirði austur að Langanesi.

4. Yfirfiskimatsmaðurinn á Seyðisfirði. Umdæmi hans skal ná norðan frá Langanesi suður að Hornafirði, að þeim firði meðtöldum.

5. Yfirfiskimatsmaðurinn í Vestmannaeyjum. Umdæmi hans er Vestmannaeyjar og Vík í Mýrdal.

Tölu yfirmatsmanna má auka með fjárveitingu í fjárlögunum, og verður þá gerð nauðsynleg breyting á umdæmum þeirra með konungsúrskurði.

4. gr.

Fiskimatsmenn skipar lögreglustjóri á hverjum fiskútflutningsstað, svo marga sem yfirfiskimatsmaðurinn telur þurfa og eftir tillögum hans. Þeir skulu, áður en þeir taka til starfa, rita undir eiðstaf, sem stjórnarráðið fyrirskipar.

5. gr.

Pegar yfirfiskimatsmaður tekst ferð á hendur út fyrir lögsagnarumdæmi það, sem hann er búsettur í, til þess að annast fiskimatsstörf í þarfir

einhvers útflytjanda, skal útflytjandi greiða honum ferðakostnað og fæðispeninga fyrir þann tíma, sem hann nauðsynlega þarf að vera að heiman í þeim erindum, hvorttveggja eftir reikningi, sem stjórnarráðið úrskurðar, ef hlutað-eigendur geta ekki komið sjer saman.

Kaup fiskimatsmanna fyrir starf þeirra við fiskimat greiði eigendur saltfiskjarins þeim, eftir því sem nánara verður ákveðið í erindisbrjefum fiskimatsmanna.

6. gr.

Yfirfiskimatsmenn og fiskimatsmenn mega ekki taka á móti nokkurri þóknun, hverju nafni sem nefnist, frá þeim, sem melið er fyrir, frá skipstjórum á útflutningsskipum eða öðrum, sem við skipin eru riðnir, annari en borgun þeirri, sem ákveðin er í lögum þessum eða erindisbrjefi þeirra.

Þeir mega ekki heldur vera í þjónustu kaupmanna eða annara, sem láta meta fisk til útflutnings.

7. gr.

Yfirfiskimatsmennirnir skulu skyldir að ferðast um í umdæmi sínu og utan þess, til þess að leiðbeina í fiskimeðferð og fiskimati, líta eftir hvoru-tveggja og kynnast því sem best. Á þessum ferðum fá þeir ferðakostnað greiddan úr ríkissjóði, eftir reikningi, sem stjórnarráðið úrskurðar.

Þeir fá einnig greiddan úr ríkissjóði nauðsynlegan simakostnað vegna fiskimatsstarfa.

8. gr.

Sá, sem flytur eða lætur flytja út matsskyldan saltfisk, án þess að láta meta hann eða fá matsvottorð um hann, sæli 500 til 10000 króna sektum í ríkissjóð.

Um mál út af brotum þessum fer sem um almenn lögreglumál.

9. gr.

Um hegningu fyrir brot yfirfiskimatsmanna og fiskimatsmanna gegn ákvæðum þessara laga fer eftir hinum almennu hegningarlögum.

10. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

11. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 21, 9. júlí 1909, og lög nr. 58, 27. júní 1921, um fiskimat.

(B. XIV, 2).

Nd.**161. Nefndarálit**

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 22, 6. okt. 1919, um hæstarjett (þskj. 49).

Frá meiri hluta allsherjarnefndar.

Meiri hluti nefndarinnar lítur svo á, að sú fækkun embætta, sem frv. þetta fer fram á, sje vel framkvæmanleg. Vjer teljum efalaust, að ávalt verði unt að finna meðal lögfræðinga landsins nægilega marga menn, sem hafi fulla hæfileika til þess að vera hvorttveggja í senn, dómendur og kennarar í lögfræði, og getum því vel fallist á þá skipan, að hæstarjettardómendur annist lagakensluna við háskólann. Þó þykir oss rjett, að dómstjóri hæstarjettar sje undanþeginn kensluskyldunni, af því að gera má ráð fyrir, að hann verði að jafnaði elstur dómendanna, og því ástæða til að ljetta nokkuð af honum störfum, og auk þess má gera ráð fyrir, að staða hans við rjettinn leggi honum nokkur aukastörf á herðar umfram meðdómendur.

Þá þykir oss rjett að tryggja það, að meðdómendur verði jafnóháðir umboðsvaldinu eftir að þeir hafa tekið við lagakenslunni sem þeir eru nú, og er heimild til þessa í síðustu málsgrein 16. gr., sbr. 57. gr., stjórnarskrárinnar.

Samkvæmt þessu ráðum vjer háttv. deild til að samþykkja frv. með eftirfarandi

BREYTINGARTILLÖGUM:

1. Við 1. gr.

a. Fyrir »hæstarjettardómendur« komi:

meðdómendur í hæstarjetti.

b. Fyrir »dómaraembætti« komi á 3 stöðum í greininni:

meðdómandambætti.

c. Fyrir »dómara« komi:

meðdómendur.

2. Á eftir 3. gr. komi ný grein, er verði 4. gr., svo hljóðandi:

Ákvæði 57. gr. stjórnarskrárinnar um dómendur, sem ekki hafa að auk umboðsstörf á hendi, skulu gilda um meðdómendur í hæstarjetti, einnig eftir að það skipulag, sem fyrir er mælt í lögum þessum, er á komið.

Greinatala frv. breytist samkv. þessu.

Alþingi, 27. mars 1922.

Jón Þorláksson,
framsm. meiri hl.

Björn Hallsson.

Einar Þorgilsson.

(B. XXIV, 3).

Nd.

162. Frumvarp

til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi.

(Eftir 2. umr. í Nd.)

1. gr.

Af öllum útmældum eða afmörkuðum lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi, sem ekki eru eign hins opinbera, skal greiða árlegt gjald í hreppssjóð, sem nefnist lóðargjald.

Hreppsnefndin ákveður upphæð lóðargjaldsins til eins eða fleiri ára í senn. Þó má ekki ákveða gjaldið lægra en 1% og ekki hærra en 2% af virðingarverði bygðra og óbygðra lóða, og ekki lægra en 1/2% nje hærra en 1% af virðingarverði túna, erfðafestulanda og matjurtagarða. Gjaldið má aldrei vera minna en 2 — tvær — krónur.

Lóðargjaldið greiðist af verði því, sem lóðir eða lendur eru metnar af lögskipaðri fasteignamatsnefnd, sbr. lög nr. 22, 3. nóv. 1915, án tillits til mannvirkja, sem á þeim eru gerð. — Ef lóðir eru mældar út af nýju, milli þess sem reglulegt fasteignamat fer fram, skal verð þeirra ákveðið til bráðabirgða af jarðeignanefnd Húsavíkurhrepps, samkvæmt gildandi lögum um fasteignamat. — Þar sem lóðir, lendur og mannvirki eru metin saman, ákveður byggingarnefnd og jarðeignanefnd, hve mikið af verðinu er í mannvirkjum og hve mikils virði lóð eða lenda er talin út af fyrir sig, en gerðir nefndanna skulu samþykta af hreppsnefnd.

2. gr.

Lóðargjald eftir lögum þessum greiðir eigandi, ef það er einstakur maður eða fjelag, nema um leigulóðir, leigujarðir eða önnur samningsbundin jarðarafnot sje að ræða; þá greiðist lóðargjaldið af eiganda leigurjettindanna.

3. gr.

Gjalddagi lóðargjalda er sá sami og gjalddagi annara hreppsgjalda. Lóðargjöldin má taka lögtaki.

4. gr.

Jarðeignanefnd Húsavíkurhrepps skal skipuð þremur mönnum, sem hreppsnefnd kys til þriggja ára í senn, í fyrsta skifti strax eftir að lög þessi öðlast gildi. Skal nefndin hafa umsjón og eftirlit með jarðeignum hreppsins, eftir nánari fyrirmælum hreppsnefndar.

Heimilt er að skipa í jarðeignanefnd menn utan hreppsnefndar, og getur enginn hreppsbúi skorast undan að taka sæti í nefndinni og gegna störfum í henni eitt kjörtímabil.

Ef sæti losnar í nefndinni áður en kjörtímabil er á enda, kýs hreppsnefnd mann í hið auða sæti fyrir það, sem eftir er af kjörtímabilinu.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. XXVI, 2).

Nd.

163. Nefndarállt

um frumvarp til laga um sönnun fyrir dauða sætýndra manna.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir orðið sammála um, að nauðsyn beri til að bæta úr þeim vandkvæðum, með lögum, sem verið hafa á því að færa sönnur á það, að menn hafi farist á sjó, þótt alkunna sje, að þeir hafi farist, en nefndin álitur, að þessum lögum beri einnig að ná til þeirra manna, sem vitanlegt er um, að komist hafa í lífsháska á landi og eigi koma fram. (Sbr. 3. gr. brtt.). Hins vegar er nefndinni það ljóst, að beita verði þessu með mestu varkárni, og ganga sumar greinar brtt. í þá átt að tryggja það sem best, t. d. 8. gr.

Að öðru leyti miða brtt. nefndarinnar mest að því að samræma efni frv. við önnur lagafyrirmæli.

Nánar á framsögu.

BREYTINGARTILLÖGUR:

1. Við 1. gr. Greinin orðist svo:

Nú hefir ekkert spurst til skips, sem stundaði fiskveiðar eða var í innanlandssiglingum, svo lengi, að það hefði, að öllu forfallalaus, getað lokið ferð sinni á helmingi styttri tíma, og má þá fá úrskurð um, að þeir menn, sem á skipinu voru, skuli taldir dauðir, þó eigi fyr en liðnir eru 6 mánuðir frá því, er spurðist til skipsins síðast.

2. Við 2. gr. Greinin orðist svo:

Nú hverfur maður af skipi í hafi, og mönnum er ókunnugt, hversu það bar að eða hvað olli, og má þá fá úrskurð um, að hann skuli talinn dauður, þá er liðnir eru að minsta kosti 6 mánuðir frá hvarfi hans og ekkert hefir til hans spurst.

3. Við 3. gr. Greinin orðist svo:

Nú hverfur maður hjer á landi og vita menn til þess, að hann hefir komist í lífsháska, svo sem hrept illviðri á ferðalagi eða lent í öðrum þeim hættum, er allar líkur þykja til að honum hafi grandað, og má þá fá úrskurð

um, að hann skuli talinn dauður, ef ekkert hefir til hans spurst í 6 mánuði frá því, er hann komst í lifsháskann.

4. Við 4. gr. Greinin orðist svo:

Úrskurðar um, að maður skuli talinn dauður, getur hver sá krafist, sem hefir löglegra hagsmuna að gæta við andlát hans.

5. Við 5. gr. Greinin orðist svo:

Úrskurður um, hvort horfinn maður skuli talinn dauður, á undir hjeradsdómara, þar sem maðurinn átti síðast heimilisvarnarþing. — Nú hverfur maður af skipi, sem gert var út í öðru lögsagnarumdæmi, og á þá málið undir úrskurð þess hjeradsdómara.

Þeim, sem leita vill úrskurðar, ber að snúa sjer til dómara með skriflega beiðni, og sje þar nákvæmlega tiltekið nafn og aldur þess, sem horfinn er, og sem nákvæmastar upplýsingar um hann, nánustu ættingja hans, tildrög-in að hvarfi hans, þau er menn vita, hvenær síðast spurðist til hans o. s. frv.

Dómara ber af sjálfsdáðum að rannsaka málið og afla þeirra gagna, sem nauðsynleg þykja til að geta lagt úrskurð á það. Getur hann kvatt úrskurðarbeiðanda fyrir rjett, til þess að skýra málavexti og vinna eið að skýrslu sinni. Rjettargjöld skulu engin greidd í hjerði, og fer um meðferð málsins eftir reglunum um meðferð opinberra mála, að því leyti sem þær eiga við.

Þegar dómari hefir athugað alla málavexti og honum þykir sýnt, að sá, sem horfinn er, muni ekki vera á lifi, úrskurðar hann, að hann skuli talinn dauður.

6. Við 6. gr. Greinin orðist svo:

Ef svo er ástatt, sem getur í 1. gr., skal álitid, að dauðann hafi að höndum borið þá er liðinn var helmingur þess tíma, sem skipið hefði að fortallalausú þurft til ferðar sinnar þangað, sem ætlað var, frá þeim stað, þar sem síðast spurðist til þess, þyki ekki annar dagur sennilegri.

Sje svo ástatt, sem getur í 2. gr., skal dánardagurinn talinn dagur sá, er mannsins var saknað af skipinu.

Ef svo er ástatt, sem getur í 3. gr., skal telja dauðann hafa borið að höndum á þeim tíma, er maðurinn rataði í lifsháskann.

7. Við 7. gr. Greinin orðist svo:

Nú hafa fleiri menn saman ratað í lifsháska, og svo verður álitid, að þeir hafi farist, og skal þá telja, að þeir hafi látist samtímis.

8. Á eftir 7. gr. komi 4 nýjar greinar:

a. Úrskurði hjeradsdómara má áfrýja til æðri rjettar innan 6 mánaða frá útgáfudegi hans, og hafa sömu menn rjett til þess að krefjast áfrýjunar sem þeir, er kröfu hefðu átt um úrskurð, svo og dómsmálaráðherra, enda skal hjeradsdómari ávalt senda honum tafarlaust afrit af úrskurði og málsskjölum.

Um meðferð málsins í æðra rjetti fer eftir reglum um meðferð opinberra mála, að því leyti sem þær eiga við.

Nú er úrskurður staðfestur í æðra rjetti, og skal þá sá, sem krafðist

áfrýjunar á honum til breytingar, bera áfrýjunarkostnaðinn, en ella greiðist hann af almannafje.

b. Nú er úrskurður um, að maður skuli talinn dauður, fenginn fyrir vitandi rangar skýrslur, og á þá, að undangenginni löglegri málssókn, að dæma þann eða þá, sem reynast sekir um þetta, til þess að greiða að skaðlausu allan þann kostnað og tjón, sem af úrskurðinum leiddi.

c. Ákvæði þessara laga koma þá aðeins til framkvæmda, er lát horfins manns verður ekki sannað á annan hátt, og kemur úrskurður eftir lögum þessum að öllu leyti í stað löglegs dánarvottorðs.

d. Lög þessi öðlast þegar gildi.

9. Fyrirsögn orðist svo:

Frumvarp til laga um sönnun fyrir dauða manna, sem ætla má, að farist hafi af slysum.

Alþingi, 27. mars 1922.

Stefán Stefánsson, Jón Þorláksson. Gunnar Sigurðsson,
form. framsögum.

Björn Hallsson. Einar Þorgilsson.

(B. XXXIV, 2).

Nd.

164. Breytingartillögur

við frv. til laga um sameining Árnessýslu og Rangárvallasýslu.

Frá Gunnari Sigurðssyni og Þorl. Guðmundssyni.

1. Á undan 1. gr. komi ný grein, sem verður 1. gr., svo látandi:

Sýslumannsembættið í Eyjafjarðarsýslu og bæjarfógetaembættið á Siglufirði skulu sameinuð á þann hátt, að sýslumaðurinn í Eyjafjarðarsýslu gegnir bæjarfógeta- og lögreglustjórastörfum á Siglufirði jafnframt eigin embætti, en kjósendur í Siglufjarðarkaupstað kjósa sjer bæjarstjóra til sex ára í senn, með leynilegri atkvæðagreiðslu, er bæjarstjórn lætur fara fram, og tekur hann þóknun úr bæjarsjóði, eftir ákvæðum bæjarstjórnar. Bæjarstjóri skal vera oddviti bæjarstjórnar. Um kosningu hans setur stjórnarráðið nánari reglur, eftir tillögum bæjarstjórnar.

Greinatalan breytist samkvæmt þessu.

2. Fyrirsögn frv. verði svo:

Frumvarp til laga um sameining embætta.

Greinargerð.

Það er auðsætt, að ofanskráð breytingartillaga hefir allmikinn sparnað í för með sjer, því þegar lítil síldveiði er við Siglufjörð, eins og verið hefir 2 undanfarin ár, þá ætti hreppstjóranum í Siglufirði ekki að vera ofvaxið að fara með lögreglustjórn sem umboðsmaður sýslumanns; en þó svo reyndist, að til Siglufjarðar yrði að senda sjerstakan löggæslumann um síldveiðitímann, þá mundi það verða landinu mun kostnaðarminna en embættislaun bæjarfógetans. Ef Alþingi þykir tiltækilegt að þessu sinni að taka út úr heild og sameina einstök lögsagnarumdæmi, þá virðist þessi sameining liggja einna beinast við.

(B. XXVII, 2).

Ed.

165. Lög

um ákvörðun verslunarlóðarinnar í Bolungarvík í Hólshreppi.

(Afgreidd frá Ed. 28. mars).

1. gr.

Takmörk verslunarlóðarinnar í Bolungarvík eru: Að sunnanverðu bein lína frá Hvalhaus á Sandinum að Hólsá, við landamerki Hóls og Grundarhóls, og þaðan árfarvegurinn að landamerkjum Traðar og Ytribúða. Að vestanverðu merkjalínan milli Traðar og Ytribúða, frá ánni að Traðarbæ hinum forna. Að norðanverðu bein lína frá Traðarbæ í stekkjartóftina í svo nefndum »Bólum« og bein sjónhending þaðan til sjávar, í stefnu á Bjarnarnúp.

2. gr.

Hjer með eru úr gildi feld lög nr. 17, 27. júní 1921.

(B. XXIV, 4).

Nd.

166. Breytingartillaga

við frv. til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurbreppi.

Frá Ingólfi Bjarnarsyni og Benedikt Sveinssyni.

2. gr. orðist svo:

Lóðargjald eftir lögum þessum greiðir eigandi, ef það er einstakur maður eða fjelag, en sje um leigðar lóðir eða lendur að ræða, þá greiðist lóðargjaldið af eiganda leigurjettindanna.

(C. XII, 1).

Ed.**167. Tillaga**

til þingsályktunar um prentunarkostnað ríkisins.

Flutningsm.: Guðmundur Ólafsson, Hjörtur Snorrason, Halldór Steinsson,
Einar Árnason og Guðmundur Guðfinnsson.

Alþingi ályktar að skora á stjórnina að láta athuga fyrir næsta Alþingi:

1. Hvort ekki sje mögulegt að komast að viðunanlegum samningum um prentun á öllu því, er ríkið þarf að láta prenta, og í sambandi við það,
2. Hvort ekki sje tiltækilegt, að ríkið keypti og kæmi á stofn eigin prentsmiðju.

Ástæður.

Prentunarkostnaður ríkisins mun um s. l. ár hafa numið fullum 150000 krónum á ári. Útgjaldaliður þessi verður að teljast tilfinnanlega hár, og ekki mikil líkindi til, að hann verði lægri framvegis, ef ekkert er aðhafst til þess að draga úr honum á einhvern hátt.

(B. XVIII, 5).

Nd.**168. Breytingartillaga**

við brtt. á þskj. 88 (Barnafræðsla).

Frá Jóni Sigurðssyni og Pjetri Ottesen.

Á undan 1. gr. komi ný gr., er verði 1. gr., svo hljóðandi:

Kennarar, sem starfa við barnaskóla eða farskóla í 6 mánuði eða 24 vikur af árinu og kenna 30 stundir á viku — um kenslustundafjölda forstöðumanna kaupstaðaskóla og heimavistarskóla fer þó eftir samkomulagi við skólanefnd — skulu hafa árslaun sem hjer segir:

- a. Forstöðumenn barnaskóla í kaupstöðum 1600 kr., auk ókeypis húsnæðis eða jafngildi þess í peningum.
- b. Kennarar við kaupstaðaskóla hafa 1200 kr. árslaun.
- d. Forstöðumenn barnaskóla utan kaupstaða 1300 kr. og kennarar við þá skóla 1000 kr.

Forstöðumenn heimavistarskóla utan kaupstaða hafa þar að auki ókeypis húsnæði, ljós og hita.

- e. Farskólakennarar og eftirlitskennarar við heimilafræðslu hafa í árslaun 250 kr., auk ókeypis fæðis, húsnæðis, ljóss, hita og þjónustu þá sex mánuði ársins, sem skólinn stendur.

Greinatalan breytist samkvæmt þessu.

(B. XXIV, 5).

Ed.

169. Frumvarp

til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurbhreppi.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

Samhljóða þskj. 162, með breytingunni á þskj. 166.

(B. XXXIII, 2).

Ed.

170. Lög

um löggilding verslunarstaðar að Kaldrananesi við Bjarnarfjörð.

(Afgreidd frá Ed. 29. mars).

1. gr.

Að Kaldrananesi við Bjarnarfjörð í Kaldrananeshreppi í Strandasýslu skal vera löggiltur verslunarstaður.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar stjórnarráðið hefir ákveðið takmörk verslunarlóðarinnar, samkvæmt lögum nr. 61, 10. nóv. 1905, og birt í B-deild Stjórnartíðindanna.

(B. XXIX, 3).

Nd.

171. Frumvarp

til laga um breytingar á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Fyrirsögn II. kafla hljóði svo:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku á skipum alt að 60 rúmlestir.

2. gr.

Í stað orðanna í 3. gr. »30 lestir« komi:

60 rúmlestir.

Orðið »rúmlest« komi alstaðar í lögum þessum fyrir orðið »lest« (tonn).

3. gr.

4. gr. hljóði þannig:

Sá einn getur fengið skipstjóraskirteini fyrir smáskip, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri íslensk siglingapróf,
- b. hefir verið stýrimaður minst 8 mánuði á skipi eigi undir 20 rúmlestir,
- c. er fullveðja,
- d. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svívirðilegt er að almenningsáliti,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

4. gr.

5. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Rjett til að vera stýrimaður á íslensku skipi alt að 60 rúmlesta í innanlandssiglingum hefir sá einn, sem fengið hefir stýrimannsskirteini á smáskipi.

5. gr.

6. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Sá einn getur fengið stýrimannsskirteini á smáskipi, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri íslensk siglingapróf,
- b. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svívirðilegt er að almenningsáliti,
- c. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

6. gr.

7. gr., sem er ný grein, hljóðar svo:

Sá einn getur staðist smáskipapróf, er:

- a. kann að marka stað skips á sjávaruppdrátt og hefir nægilega þekkingu á sjávaruppdráttum og notkun þeirra yfir höfuð,
- b. kann að nota kompás og ber skyn á segulskekkju og misvisan,
- c. kann að nota skriðmæli og vegmæli,
- d. þekkir björgunartækin, hin alþjóðlegu neyðarmerki og alþjóðareglur til að forðast ásigling,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn,
- f. ritar íslensku stórlýtalaust,
- g. hefir verið háseti eftir 16 ára aldur minst 36 mánuði á skipum ekki

minni en 12 rúmlestir, og af þeim tíma minst 12 mánuði háseti á skipi eigi minna en 20 rúmlestir, eða verið formaður á vjelbát ekki minni en 6 rúmlestir í 24 mánuði og háseti minst 12 mán. á skipi eigi minna en 20 rúmlestir.

7. gr.

8. gr., sem er ný grein, hljóði svo:

Próf það, sem um getur í 7. gr., fer að eins fram í Reykjavík. Prófdómendur skulu vera þeir sömu og við stýrimannaskólaprófin, og skal forstöðumaður skólans vera formaður prófnefndarinnar. Próf þetta skal halda tvisvar á ári, í apríl—maí-mánuðunum að vori og nóvember—janúar-mánuðum að vetri.

Stjórnarráð Íslands semur reglur um prófið og fyrirmynd fyrir prófvottorðum.

Hver sá, er staðist hefir prófið, fær vottorð um það að afloknu prófi. Kostnaður við prófið greiðist úr rikissjóði.

8. gr.

Yfirskrift III. kafla hljóði þannig:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku í utan- og innan-landssiglingum á íslensku fiskiskipi og rjett til skipstjórnar og stýrimensku á íslensku verslunarskipi í innanlandssiglingum eigi yfir 300 rúmlestir.

9. gr.

5. gr. verður 9. gr.

10. gr.

a-liður í 6. gr., sem verður 10. gr., hljóði svo:

Staðist hefir fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b-liður í sömu gr. hljóði svo:

hefir verið stýrimaður í 18 mánuði á fiskiskipi, sem er stærra en 60 rúmlestir, eða verið skipstjóri (formaður) á skipi yfir 20 rúmlestir, og af þeim tíma minst 12 mánuði stýrimaður á gufuskipi, ef um gufuskip er að ræða.

11. gr.

7. gr. verður 11. grein.

12. gr.

a-liður 8. gr., sem verður 12. gr., hljóði svo:

hefir staðist fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b-liður sömu greinar hljóði svo:

hefir verið háseti minst 36 mánuði eftir 16 ára aldur, og af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir eða 12 mánuði skipstjóri á skipi stærra en 20 rúmlestir og 6 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir.

13. gr.

9., 10., 11. og 12. gr. verða 13., 14., 15. og 16. gr.

14. gr.

c-liður 13. gr., sem verður 17. gr., hljóði svo:

hefir staðist farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

d-liður sömu greinar hljóði þannig:

hefir verið háseti eftir 16 ára aldur minst 36 mánuði; af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum eða 12 mánuði fullgildur háseti á fiskveiðaskipi í utan- og innan-landssiglingum og 12 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum.

Fullgildur háseti telst sá, er fær vottorð skipstjóra um að hann kunni til allra algengra verka á skipi.

15. gr.

14. og 15. gr. verða 18. og 19. gr.

16. gr. fellur burtu.

17. og 18. gr. verða 20. og 21. gr.

16. gr.

19. gr. verður 22. gr.

Úr henni falla önnur, þriðja og fjórða málsg.

Fimta málsg., sem verður önnur málsg., hljóði svo:

Lög þessi ná eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimanns-skirteini í utanlandssiglingum; heldur eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimanns-skirteini á fiskiskipi áður en lög þessi öðlast gildi.

17. gr.

23. gr. verður ný grein, svo hljóðandi:

Þeir, sem próf hafa tekið samkvæmt 2. gr. laga nr. 50, 10. nóv. 1905, eða samkv. 4. gr. laga nr. 42, 3. nóv. 1915, eiga kost á að fá skipstjóraskirteini fyrir smáskip eftir lögum þessum, ef þeir fullnægja liðunum c.—e. í 4. gr. og leggja fram vottorð um, að þeir hafi verið skipstjórar minst 1 ár á 12—30 rúmlesta skipi og farist skipstjórn vel úr hendi að öllu leyti, og skulu vottorðsgefendur mælast til þess, að hið umbeðna skirteini verði veitt. Skal

vottorð þetta gefið af útgerðarmanni (eiganda) skips þess eða skipa þeirra, sem skipstjórinn hefir stjórnað.

Nú fær skipstjórinn eigi ótviræð meðmæli, og skal þá skirteinið eigi veitt. Heldur skipstjórinn þá sömu rjettindum og hann áður hafði, en rjett hefir hann þó til að fá stýrimannsskirteini samkvæmt 6. gr. í lögum þessum, enda fullnægi hann b- og c-liðum í þeirri grein.

18. gr.

20. og 21. gr. verða 24. og 25. gr.

19. gr.

22. gr., sem verður 26. gr., hljóði svo:

Þá er lög þessi öðlast staðfestingu konungs, skal færa þau inn í meginmál laga nr. 42, 3. nóv. 1915, og gefa þau út svo breytt.

20. gr.

23. gr., sem verður 27. gr., hljóði svo:

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1923.

(C. XIII, 1).

Nð.

172. Tillaga

til þingsályktunar um lánveitingar úr Ræktunarsjóði.

Flutningsm.: Jón A. Jónsson og Pjetur Þórðarson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að halda áfram lánveitingum úr Ræktunarsjóði Íslands.

Ástæður.

Atvinnumálaráðuneytið hafði á síðastliðnu hausti ákveðið að fresta útlánnum úr Ræktunarsjóði þar til Ríkisveðbankinn tæki til starfa.

Þar sem nú fyrst og fremst er óvíst, nær bankinn getur tekið til starfa, en hins vegar aldrei meiri nauðsyn en nú fyrir lánveitingar til jarðræktar, bæði af því, að bankarnir eru mjög tregir til nýrra lánveitinga, og lán til langs tíma, eins og jarðræktarlán þurfa endilega að vera, eru ófáanleg, teljum vjer sjálfsagt, að haldið sje áfram lánveitingum úr Ræktunarsjóðnum.

(A. I, 10).

Ed.**173. Frumvarp**

til fjárlaga fyrir árið 1923.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

I. KAFLI.**Tekjur.****1. gr.**

Árið 1923 er ætlast til, að tekjur ríkisins verði svo sem talið er í 2.—5. gr., og að þeirra verði aflað með tekjugreinum, sem þar eru taldar.

2. gr.

Þessir skattar og tollar er ætlast til að nemi:

	kr.	kr.
1. Fasteignaskattur	210000	1010000
2. Tekjuskattur og eignarskattur ..	800000	
3. Aukatekjur	250000	
4. Erfðafjárskattur	55000	465000
5. Vitagjald	150000	
6. Leyfisbrjefagjöld ..	10000	
7. Útflutningsgjald ..		600000
8. Áfengistollur (þar með óáfengt öl, áfengislaust vín, ávaxtasafi og límonade)	250000	2610000
9. Tóbakstollur	500000	
10. Kaffi- og sykurtollur ..	800000	
11. Vörutollur	1000000	4685000
12. Annað aðflutningsgjald	60000	
Flyt ...		

	kr.	kr.
Flutt ...		4685000
13. Gjald af konfekt og brjóstsýkursgerð		20000
14. Stimpilgjald		500000
15. Lestagjald af skipum		40000
16. Pósttekjur	400000	
17. Símatekjur	1075000	
		1475000
18. Tóbakseinkasala		200000
19. Bifreiðaskattur		30000
Samtals ...		6950000

3. gr.

Tekjur af fasteignum ríkissjóðs eru taldar:

	kr.	kr.
1. Eftirgjald eftir jarðeignir ríkissjóðs		30000
2. Tekjur af kirkjum		50
3. Tekjur af silfurbergsnámunum i Helgustaðafjalli		10000
4. Tekjur af skipum		150000
Samtals ...		190050

4. gr.

Tekjur af bönkum, Ræktunarsjóði, verðbrjefum o. fl. er áætlað:

	kr.	kr.
1. Tekjur af bönkum		250000
2. Tekjur af Ræktunarsjóði		20000
3. Vextir af bankavaxtabrjefum, keyptum samkvæmt lög- um nr. 14, 9. júlí 1909		40000
4. Væntanlega útdregið af þeim brjefum		15000
Flyt ...		325000

	kr.	kr.
Flutt ...		325000
5. Arður af hlutafje (100000 kr.) í Eimskipafjelagi Íslands		6000
6. Vextir af innstæðum í hönkum		5000
7. Greiðsla frá Landsversluninni		240000
Samtals ...		576000

5. gr.

Óvissar tekjur, ýmislegar greiðslur og endurgjöld er talið:

	kr.	kr.
1. Óvissar tekjur		20000
2. Endurgreidd skyndilán til embættismanna		400
3. Endurgreiddar aðrar fyrirframgreiðslur		2000
Samtals ...		22400

II. KAFLI.

Gjöld.

6. gr.

Árið 1923 eru veittar til gjalda upphæðir þær, sem tilgreindar eru í 7.—19. gr.

7. gr.

Greiðslur af lánum rikissjóðs og framlag til Landsbankans er talið:

	kr.	kr.
I. Vextir:		
1. 4% lán úr rikissjóði Danmerkur, 500000 kr., tekið 1908 til 15 ára til símalagninga	2333,33	
2. 4½% lán, tekið 1909 hjá dönskum bönkum, 1500000 kr. til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	36562,50	
3. 4½% lán hjá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn, 250000 kr., tekið 1912 til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	7593,76	
4. 4½% lán hjá dönskum bönkum, 500000 kr., tekið 1912 til 15 ára vegna sjerstakra útgjalda (Reykjavíkurhöfn o. fl.)	7500,00	
5. Ritsímalánið 1913, 4% og endurborgun á 30 árum, tekið hjá mikla norræna ritsímafjelaginu	16246,30	
6. Lán til ritsíma, tekið 20. okt. 1916 til 25 ára, með bankavöxtum hjá Landsbankanum, að upphæð 100000 kr.	5320,00	
7. 5% lán, tekið til símalagninga 1917 hjá mikla norræna ritsímafjelaginu, til 30 ára, 500000 kr.	22584,52	
8. Lán hjá Handelsbanken, gegn veði í skipum, 2 milj. kr., tekið 1917 til 10 ára, vextir ½% hærri en forvextir Þjóðbankans danska	66500,00	
9. Lán til ritsíma, tekið í Landsbankanum 20. jan. 1918 til 25 ára með bankavöxtum, 85000 kr.	4760,00	
10. Lán til Landsverslunarinnar, tekið 2. jan. 1918 með útlánsvöxtum hjá Íslandsbanka, að upphæð 1 milj. kr.	35000,00	
Flyt ...	204400,41	

	kr.	kr.
Flutt ...	204400,41	
11. Lán hjá ríkissjóði Dana, tekið 1. des. 1918, með 5% vöxtum, 2½ milj. kr.	40000,00	
12. Lán hjá Háskóla Íslands, tekið 10. jan. 1919 með 5% vöxtum, afborgunarlaust, að upphæð 1 milj. kr.	50000,00	
13. Lán hjá dönskum bönkum, tekið 1. júlí 1919 með 5% vöxtum til 20 ára, 4½ milj. kr.	185625,00	
14. Innlent lán 1. júlí 1920 með 5½ % vöxtum til 20 ára, 3 milj. kr.	144375,00	
15. Enskt lán 1. sept. 1921 með 7% vöxtum til 30 ára, 1½ milj. kr.	105000,00	
		729400,41
II. Atborganir:		
1. Af láninu frá 1908	33333,33	
2. — — — 1909	50000,00	
3. — — — 1912	8333,33	
4. — — — 1912	33333,34	
5. — — — 1913	12744,72	
6. — — — 1916	4000,00	
7. — ritsímaláni 1917	9768,82	
8. — skipakaupaláni	200000,00	
9. — ritsímaláni Landsbankans	3400,00	
10. — Íslandsbankaláni 1918	100000,00	
11. — láni danskra banka 1919	225000,00	
12. — innlenda láninu 1920	150000,00	
13. — enska láninu 1921	50000,00	
		879913,54
III. Framlag til Landsbankans, 10. greiðsla		100000,00
Samtals ...		1709313,95

8. gr.

	kr.	kr.
Borðfje Hans Hátignar konungsins		60000

9. gr.

Til alþingiskostnaðar og yfirskoðunar landsreikninga er veitt:

	kr.	kr.
1. Til alþingiskostnaðar	220000	
2. Til yfirskoðunar landsreikninga	3000	223000
Samtals ...		223000

10. gr.

Til ráðuneytisins, hagstofunnar, sendiherra, utanríkismála og ríkisráðs-kostnaðar er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Ráðuneytið, ríkisfjehirðir o. fl.		
1. Til ráðherra:		
a. Laun	30000	
b. Til risnu	4000	
	34000	
2. Til utanferða ráðherra	8000	
3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins	95940	
4. Annar kostnaður	22000	
5. Fyrir að gegna ríkisfjehirðisstörfum	19340	
6. Til umbóta og viðhalds á stjórnarráðshúsinu og ráð-herrabústaðnum	3000	182280
B.		
Hagstofan.		
1. Laun hagstofustjóra	9500	
2. Laun aðstoðarmanns	6300	
3. Pappír, prentun og hefting hagskýrslna	10000	
4. Prentun eyðublaða	3000	
5. Húsaleiga, hiti og ljós m. m.	4000	
6. Aðstoðar- og skrifstofukostnaður	15000	47800
Flyt ...		230080

	kr.	kr.
Flutt ...		230080
C.		
Sendiherra, utanríkismál og ríkisráðskostnaður.		
1. Til sendiherra í Kaupmannnahöfn:		
a. Laun	20000	
b. Til húsaleigu	3000	
c. — risnu	5000	
d. — skrifstofuhalds	16000	
	44000	
2. Fyrir meðferð utanríkismála	12000	
3. Ríkisráðskostnaður	4000	
4. Kostnaður af sambandslaganefnd	7500	
		67500
Samtals ...		297580

11. gr.

Til dómgæslu og lögreglustjórnar o. fl. er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Dómgæsla og lögreglustjórn.		
1. Hæstirjettur:		
a. Laun dómara	52500	
b. Laun ritara	6300	
c. Annar kostnaður	2500	
	61300	
2. Laun bæjarfógeta, sýslumanna og lögreglustjóra	176220	
3. Laun hreppstjóra	32400	
4. Skrifstofukostnaður bæjarfógetans í Reykjavík:		
a. Laun	23260	
b. Húsaleiga	3000	
c. Hiti, ljós og ræsting	2200	
d. Yms gjöld	1940	
	30400	
	300320	

	kr.	kr.
Flutt ...	300320	
5. Skrifstofukostnaður lögreglustjórans í Reykjavík:		
a. Laun fulltrúa, 3 skrifara og innheimtumanns 24300		
b. Laun 3 tollvarða 16200		
c. Húsaleiga 6500		
d. Hiti og ljós 1500		
e. Ýms gjöld 10000		
	58500	
Fastir starfsmenn á skrifstofum bæjarfógeta og lögreglustjóra í Reykjavík njóta dýrtíðaruppbótar eftir reglum launalaganna.		
6. Skrifstofukostnaður sýslumanna og annara bæjarfógeta	50000	
7. Til hegningarhússins í Reykjavík og viðhaldskostnaðar fangelsa	15000	
8. Annar sakamála- og lögreglumála m. m. ...	12000	
9. Borgun til sjóðómsmanna	1000	
10. Borgun til setu- og varadómara	3000	
		439820
B.		
Ýmisleg gjöld.		
1. Til þess að gefa út stjórnartíðindi:		
a. Þóknun fyrir útgáfu tíðindanna m. fl. ... 900		
b. Til pappírs og prentunar 12000		
c. Til kostnaðar við sendingar með póstum 1200		
	14100	
2. Burðareyri og embættisseyti:		
a. Endurgjald handa embættismönnum fyrir burðareyri undir embættisbrjef 25000		
b. Fyrir embættisseyti 60000		
	85000	
3. Brunaábyrgðar- og sótaragjald o. fl. fyrir nokkrar opinberar byggingar	8000	
4. Til embættiseftirlitsferða	6000	
5. Þóknun fyrir aðstoð verkfróðs manns við endurskoðun á skipamælingum	500	
6. Til landhelgisgæslu	30000	
7. Gjöld til yfirskattanefnda og fyrir skattvirðingar ...	20000	
		163600
Samtals ...		603420

12. gr.

Til læknaskipunar og heilbrigðismála er veitt:

	kr.	kr.
1. Laun		327240
2. Til skrifstofukostnaðar landlæknis, eftir reikningi, alt að		2000
3. a. Styrkur til læknisvitjana handa hreppum, sem eiga sjerstaklega erfiða læknissókn, alt að	6000	
Styrkur þessi greiðist hreppsnefndum og er því skilyrði bundinn, að þær sendi með umsókn sinni skilagrein um hvernig verja á styrknum. Stjórnarráðið úthlutar honum aðeins til þeirra hreppa, sem um ræðir í 12. gr. 3—16 fjárl. 1922.		
b. Viðbótarstyrkur til Jökuldals-, Hlíðar-, Tungu-, Hjaltastaðar- og Eiðahreppa, ef þessir hreppar ráða sjer sjerstakan lækni	1500	7500
4. Til núverandi aðstoðarlæknis á Ísafirði, enda nýtur hann eigi annara launa úr ríkissjóði		2500
5. Til augnlækninga:		
a. Styrkur til augnlæknis Andrjesar Fjeldsteds í Reykjavík	2400	
b. Styrkur til sama manns, til lækningaferða kringum landið á helstu viðkomustaði strandskipa, með því skilyrði, að hann hafi á hverri hringferð að minsta kosti hálfsmánaðar dvöl samtals á tveim hinum fjölmennustu viðkomustöðum, eftir samráði við stjórnarráðið, eftir reikningi, alt að	500	2900
6. Styrkur til tannlæknis Vilh. Bernhöfts í Reykjavík ...		1500
7. Styrkur til háls- og neflæknis Ólafs Þorsteinssonar í Reykjavík		1500
Styrkurinn til læknanna Andrjesar Fjeldsteds, Vilh. Bernhöfts og Ólafs Þorsteinssonar er bundinn því skilyrði, að þeir, hver um sig, segi stúdentunum í læknadeild háskólans til í sinni sjerfræði og veiti fátæku fólki ókeypis læknishjálp á tilteknum stað, ekki sjaldnar en 3 sinnum á mánuði.		
8. Til geislalækningastofu ríkisins		12000
9. Til Radiumsjóðs Íslands, styrkur til að reka radíumlækningar		2500
10. Holdsveikraspítalinn		91556
Flyt ...		451196

		kr.	kr.
	Flutt ...		451196
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Annar kostnaður:			
1. Laun starfsmanna	14000		
2. Viðurværi 59 manna (ca. 160 a. á dag)	34456		
3. Klæðnaður	3000		
4. Meðul og sáraumbúðir	1800		
5. Eldsneyti	13000		
6. Ljósmeti	2000		
7. Húsbúnaður og áhöld	2500		
8. Viðhald á húsum	3000		
9. Þvottur og ræsting... ..	3000		
10. Greiftrunarkostnaður	500		
11. Skemtanir	800		
12. Skattar o. fl.	2500		
13. Ýmisleg gjöld	2000		
		82556	
		91556	
11. Geðveikrahælið á Kleppi			55340
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	10000		
2. Viðurværi 90 manna (ca. 160 a. á dag) ..	52560		
3. Klæðnaður 60 sjúklinga á 100 kr. handa hverjum	6000		
4. Meðul og umbúðir	600		
5. Ljós og hiti	10400		
6. Viðhald og áhöld	10000		
7. Þvottur og ræsting... ..	2000		
8. Skemtanir	1000		
9. Skattar m. m.	1000		
10. Óviss gjöld	1500		
		95060	
		104060	
	Flyt ...	104060	506536

		kr.	kr.
	Flutt ...	104060	506536
Par frá dragast þessar tekjur:			
Meðgjöf með 64 sjúklingum, 200 a. á dag	46720		
Tekjur af búinu	2000		
		48720	
	Mismunur ..	55340	
12. Heilsuhælið á Víflsstöðum			52120
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	30000		
2. Viðurværi	125000		
3. Lyf og hjúkrunargögn	8000		
4. Ljós og hiti	26000		
5. Þvottur og ræsting	6000		
6. Viðhald húsa	8000		
7. Viðhald vjela	5000		
8. Húsbúnaður og áhöld	8000		
9. Flutningskostnaður ..	9000		
10. Óviss gjöld	5000		
		230000	
		239000	
Par frá dragast þessar tekjur:			
Meðgjöf með 80 sjúklingum, 5 kr. á dag	146000		
Meðgjöf með 5 sjúklingum, 8 kr. á dag	14600		
Meðgjöf með 18 börnum, 4 kr. á dag ...	26280		
		186880	
	Mismunur ...	52120	
13. Önnur gjöld:			
a. Styrkur til sjúkrahúsa og sjúkraskýla		10000	
Styrkurinn veitist eftir fjölda legudaga, 70 aurar fyrir hvern dag, gegn því, að hjerað það, sem sjúkrahúsið á, leggi fram eins mikið og styrknum nemur.			
b. Bólusetningarkostnaður		1500	
	Flyt ...	11500	558656

	kr.	kr.
Flutt ...	11500	558656
c. Gjöld samkv. 13. gr. í lögum 16. nóv. 1907, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma ...	4000	
d. Gjöld samkv. 25. gr. í lögum 6. nóv. 1902, um varnir gegn því, að næmir sjúkdómar berist til Íslands ...	1000	
e. Gjöld samkvæmt lögum nr. 61, 1921, um breytingu á fátækralögum, 77. og 78. gr. ...	70000	
f. Kostnaður við heilbrigðiseftirlit lækna með alþýðuskólum ...	1500	
g. Styrkur til hjeraðslækna til utanferða, í því skyni að afla sjer nýrjar læknisþekkingar ..	3000	
Pennan styrk veitir stjórnarráðið, eftir tillögum landlæknis, og má hann ekki fara fram úr 250 kr. fyrir hverja mánaðardvöl erlendis.		
h. Styrkur til sjúkrasamlaga ...	6500	
Af þessum styrk greiðist sjúkrasamlagi Hins íslenska prentarafjelags alt að 200 kr. Styrkur þessi má þó ekki fara fram úr þeim styrk, er almenn sjúkrasamlög fá að lögum.		
i. Til berklahjúkrunarfjelagsins Líknar, gegn að minsta kosti jafnmiklu frá bæjarsjóði Reykjavíkur ...	3000	
j. Utanfararstyrkur til Önnu Breiðfjörð til hjúkrunarnáms, með því skilyrði, að hún setjist að hjer á landi, ef henni býðst starf...	1000	
k. Utanfararkostnaður ungra yfirsetukvenna, til framhaldsnáms í Kristjáníu eða Kaupmannahöfn ..	800	
l. Viðbótarlaun yfirsetukonu í Grímsey, gegn jafnmikilli launabót annarsstaðar frá ...	300	
m. Til Gísla Sigurðssonar í Krossgerði, til þess að kaupa sjer umbúðir ...	500	
14. Hluti ríkissjóðs af launum yfirsetukvenna		103100
		25000
Samtals ...		686756

13. gr.

Til samgöngumála er veitt:

		kr.	kr.
A.			
Póstmál.			
1. Laun:			
a. Eftir launalögum	86400		
b. Póstafgreiðslumenn utan Reykjavíkur ...	66000		
c. Brjefhirðingamenn	18000		
		170400	
2. Póstflutningur		170000	
3. Annar kostnaður:			
a. Skrifstofukostnaður í Reykjavík hjá aðalpóstmeistara og póstmeistara, eftir reikningi	8500		
b. Skrifstofukostnaður og aðstoð utan Reykjavíkur hjá póstmeisturum og á stærri póstafgreiðslum	20000		
c. Húsaleiga utan Reykjavíkur á stærri póststofum og póstafrgreiðslum	11000		
d. Önnur gjöld	43000		
		82500	
			422900
B.			
Vegabætur.			
I. Stjórn og undirbúningur vegagerða:			
1. Laun vegamálastjóra	9500		
2. Laun aðstoðarverkfræðings	6840		
3. Ferðakostnaður þeirra og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að	3500		
4. Til aðstoðarmanna og mælinga, alt að ..	7500		
5. Skrifstofukostnaður	7300		
		34640	
II. Flutningabrautir:			
1. Húvetningabraut	5000		
2. Skagfirðingabraut	20000		
3. Biskupstungnabraut	25000		
4. Hvammstangabraut	8000		
5. Viðhald flutningabrauta	52000		
6. Til aðgerðar og endurbyggingar Flóa- brautarinnar, gegn því, að Árnessýsla leggi fram þriðjung kostnaðar ..	10000		
Flyt ...	120000	34640	422900

	kr.	kr.
Flutt ... 120000	34640	422900
7. Til aðgerðar og endurbyggingar Holta- vegarins, gegn því, að Rangárvallasýsla leggi fram þriðjung kostnaðar ... 20000	140000	
III. Þjóðvegir:		
1. Stykkishólmsvegur ... 20000		
2. Langadalsvegur í Húnavatnssýslu ... 15000		
3. Öxnadalsvegur ... 10000		
4. Hróarstunguvegur ... 15000		
5. Aðrar vegabætur og viðhald ... 40000	100000	
IV. Fjallvegir ...	10000	
V. 1. Til áhalda ... 15000		
2. Til bókasafns verkamanna ... 300	15300	
VI. Tillög til akfærra sýsluvega, alt að gegn að minsta kosti jafnmiklu tillagi annarstaðar frá og öðrum þeim skilyrðum, sem sett eru í reglu- gerð nr. 3, 3. janúar 1916.	40000	
VII. Til dragferjuhalds á Hjeraðsvötnum ...	500	
VIII. Til dragferjuhalds á Lagarfljóti ...	500	
		340940
C.		
Samgöngur á sjó.		
1. Til strandferða ...	200000	
2. Til bátaferða á flóum, fjörðum og vötnum ..	100000	
Af þessari upphæð veitist alt að 1000 kr. til mótorbátsferða til Grímseyjar.		300000
D.		
Hraðskeyta- og talsímasamband.		
I. Ritsímafelagið mikla norræna, umsamið árgjald (til 1925) ..	35000	
II. Til viðauka símakerfa, smærri efniskaupa o. fl. ...	20000	
Flyt ...	55000	1063840

		kr.	kr.
	Flutt ...	55000	1063840
III. Til starfrækslu landssímanna m. m.:			
1. Laun samkvæmt launalögum	290000		
2. Kostnaður af aðalskrifstofu landssí- anna	11000		
3. Ritsímastöðin í Reykjavík	32000		
4. Þráðlausa stöðin í Reykjavík	7500		
5. Bæjarsíminn í Reykjavík	68000		
6. Áhaldahúsið	2500		
7. Ritsímastöðin á Akureyri ásamt bæjar- símakerfinu	7300		
8. Ritsímastöðin á Seyðisfirði ásamt bæj- arsímakerfinu	10400		
9. Ritsímastöðin á Ísafirði ásamt bæjar- símakerfinu	5800		
10. Símastöðin á Borðeyri	5000		
11. Símastöðin í Hafnarfirði, alt að	13500		
12. Símastöðin í Vestmannaeyjum, alt að	5000		
13. Símastöðin á Siglufirði	5500		
14. Til aukaritsímaþjónustu	2000		
15. Til loftskæptastöðvar í Flatey	2600		
16. Til loftskæptastöðvar á Hesteyri	3000		
17. Gjöld til eftirlitsstöðvar og aðrar tal- símastöðvar	60000		
		531100	
IV. Eyðublöð, prentkostnaður, ritföng m. m.		48000	
V. Viðbót og viðhald stöðvanna		25000	
VI. Kostnaður við ferðalög vegna starfrækslunnar, eftir reikningi, alt að		6000	
VII. Viðhald landssímanna		100000	
VIII. Tillag til alþjóðaskrifstofunnar í Bern		1000	
			766100
	Flyt ...		1829940

	kr.	kr.
Flutt ...		1829940
E. Vitamál.		
I. Stjórn og undirbúningur vitamála:		
1. Laun vitamálastjóra 9500		
Hann sje umsjónarmaður vitanna og einnig ókeypis til verkfræðilegrar aðstoðar landsstjórn, hjeradsstjórnnum og bæjarstjórnnum, eftir ákvæðum landsstjórnar.		
2. Til verkfróðra aðstoðar 6300		
3. Til skrifstofuhalds, eftir reikningi, alt að 4000		
4. Ferðakostnaður og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 2000		
	21800	
II. Laun vitavarða..	20500	
III. Rekstrarkostnaður vitanna	55000	
IV. Til Hvanneyjarvitans	4000	
V. Til Vatnsnesvita	3000	
VI. Sjómerki, þar með talið viðhald sæluhúsa	6000	
VII. Ýmislegt	10000	
		120300
Samtals ...		1950240

14. gr.

Til kirkju- og kenslumála er veitt:

	kr.	kr.
A. Andlega stjettin.		
a. Biskupsembættið:		
1. Laun biskups	9500	
2. Skrifstofukostnaður, eftir reikningi	2000	
		11500
b. Önnur gjöld:		
1. Til prestakalla samkvæmt lögum 27. febrúar 1880, 1. gr.	408,28	
2. Viðbót við eftirlaun þau, er fátækir uppgjafaprestar og prestsekkjur njóta samkvæmt lögum	8000	
3. Framlag til prestaunasjóðs... ..	260000	
4. Til útgáfu ársskýrslu fyrir hina íslensku þjóðkirkju	400	
Flyt ...	268808,28	11500

	kr.	kr.
Flutt ...	268808,28	11500
5. Til húsabóta á prestssetrum	15000	
Skilyrði: Húsin verða jarðarhús; þeim er við ábú- endaskifti skilað sem nýjum með fullu álagi; eftir- gjald jarðanna hækkar um 4% af styrkuppþæðinni, enda er styrkurinn ekki greiddur fyrir en verkinu er lokið og sannað, að það sje vel af hendi leyst og hafi kostað að minsta kosti eins mikið og styrknum nemur.		283808,28
		295308,28
B.		
Kenslumál.		
I. Háskólinn:		
a. Laun	125000	
b. Styrktarþje:		
1. Námsstyrkur 12000		
2. Húsaleigustyrkur 6000		
	18000	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má að eins veita reglusömum, efnalitlum stúdentum, 175 kr. mest um árið í húsaleigustyrk og 560 kr. mest í námsstyrk. Húsaleigustyrk má venjulega að eins veita utanbæjarstúdentum.		
c. Til kensluáhalda læknadeildar	500	
d. Fyrir starf við gerlarannsókn og kenslu í efna- fræði, 1000 kr. til hvors	2000	
e. Hiti, ljós, ræsting og vjelgæsla	5000	
f. Önnur gjöld:		
1. Til ritara:		
a. Laun 1000		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	1700	
2. Til dyravarðar:		
a. Laun, auk hlunninda, sem hann hefir áður notið 1600		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	2300	
3. Ýms gjöld 4000		
	8000	
		158500
II. Námsstyrkur til íslenskra stúdenta í erlendum skólum		8000
Flyt ...	...	461808,28

	kr.	kr.
Flutt ...		461808,28
1200 kr. handa hverjum. Sækja mega þeir hvern viðurkendan háskóla á Norðurlöndum og í helstu menningarlöndum öðrum, en senda verða þeir stjórninni skilríki fyrir því, að þeir stundi með alúð eitthvert það háskólanám, sem þeir fá eigi kenslu í við Háskóla Íslands. Styrkurinn skal aðeins veittur stúdentunum fyrstu 4 námsárin.		
III. Mentaskólinn almenni:		
a. Laun	94140	
b. Önnur gjöld:		
1. Til bókasafns skólans 400		
2. — eldiviðar, ljósa og ræstingar ... 4000		
3. — skólahússins utan og innan ... 2000		
4. — tímakenslu og til prófdómenda, alt að 10000		
5. Húsaleigustyrkur handa 36 lærisveinum, 50 kr. handa hverjum ... 1800		
6. Námsstyrkur, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót 3600		
7. Læknisþóknun 200		
8. Til vísindalegra áhalda við kensluna 600		
9. Ýmisleg gjöld 3000		
10. Til þess að gefa út kenslubækur handa Mentaskólanum 800		
11. Til áhalda við fimleikakenslu ... 100		
12. Til verðlaunabóka 100		
	26600	
		120740
Húsaleigustyrk og námsstyrk má aðeins veita efnilegum, reglusömum og efnalitlum nemendum. Húsaleigustyrkur sje venjulega aðeins veittur utanbæjarmönnum, og að námsstyrk gangi utanbæjarmenn fyrir innanbæjarmönnum, að öðru jöfnu.		
IV. Gagnfræðaskólinn á Akureyri:		
a. Laun	23580	
b. Önnur gjöld:		
1. Til þriggja aukakennara 9200		
2. Tímakensla 4000		
3. Til bóka og kensluáhalda 1000		
Flyt ... 14200	23580	582548,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14200	23580
4.	Til eldiviðar og ljósa	5000	582548,28
5.	Námsstyrkur	700	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
6.	Til dyravörslu:		
	a. Laun	600	
	b. Dýrtíðaruppbót	300	
		900	
7.	Til skólahússins utan og innan ...	2000	
8.	Til ýmislegra gjalda	2000	
		24800	48380
V.	Kennaraskólinn:		
a.	Laun	24120	
b.	Önnur gjöld:		
	1. Tímakensla	2500	
	2. Eldiviður og ljós	3500	
	3. Bókakaup og áhöld	500	
	4. Námsstyrkur	3000	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
	5. Til viðhalds	1000	
	6. Ýmisleg gjöld	2500	
		13000	37120
VI.	Stýrimannaskólinn:		
a.	Laun	15480	
b.	Önnur gjöld:		
	1. Til tímakenslu	4000	
	2. Til eldiviðar og ljósa	2500	
	3. Ýmisleg gjöld	3500	
	4. Til Sveinhjarnar Egilssonar til fyrirlestra	300	
		10300	25780
VII.	Vjelstjóráskólinn:		
a.	Laun	14400	
	Flyt ...	14400	693828,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14100	693828,28
b. Önnur gjöld:			
1. Húsnæði m. m.	1800		
2. Ljós og hiti	1200		
3. Ýmiss kostnaður	1200		
4. Húsnæði, ljós og hiti skólastjóra...	2800		
		7000	
Við skólana undir liðunum III.—VI., að undanskilinni lærdómsdeild mentaskólans, skal setja skólagjöld, að minsta kosti 100 kr. fyrir hvern nýjan innanbæjarnemanda.			21400
VIII. Bændakensla:			
1. Til bændaskólans á Hólum:			
a. Laun	10800		
b. Til smíða-, leikfimi- og dráttlistarkenslu	1600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	600		
3. Til eldiviðar og ljósa ...	4000		
4. Ýmisleg gjöld	3000		
	8600		
		21000	
2. Til bændaskólans á Hvanneyri:			
a. Laun	11880		
b. Til smíða- og leikfimikenslu ...	1300		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa ...	3200		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7200		
		20380	
Styrkurinn til verklegs náms við bændaskólana á Hólum og Hvanneyri veitist nemendum, sem stunda verknám, samkvæmt samningi, eigi skemur en 6 vikur á ári og skila skólanum dagbókum um vinnubrögðin yfir námstímann, og nemi styrkurinn aldrei hærri upphæð á hvern nemanda en 12 kr. fyrir hverja viku námstímans.			
Styrkinn má aðeins greiða eftir á, samkvæmt skýrslu um námið, og sje í henni getið, hve háan vikustyrk hver nemandi skal fá.			
	Flyt ...	41380	715228,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	41380	715228,28
3. Til skólahalds á Eiðum:			
a. Laun	11880		
b. Til aðstoðarkenslu	600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til búnaðarnáms	600		
2. — kensluáhalda	500		
3. — eldiviðar og ljósa	4000		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	<u>7600</u>		
		20080	
IX. Iðnfræðsla:			61460
a. Til Iðnaðarmannafjelagsins í Reykjavík til þess að reka Iðnskóla í Rvík, undir yfirlýðing landsstjórnarinnar		6000	
b. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Akureyri, til kvöld-skólahalds		1000	
c. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Ísafirði, til kvöld-skólahalds		1000	
d. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Seyðisfirði, til kvöldskólahalds		600	
Styrkurinn til þessara 4 skóla má þó ekki fara yfir $\frac{4}{5}$ rekstrarkostnaðar.			
Skólar þessir skulu senda stjórnarráðinu skýrslu, enda samþykki það stundaskrá þeirra.			
			8600
X. Verslunarskólar:			
a. Til Kaupmannafjelagsins og Verslunarmannafjelagsins í Reykjavík, til þess að halda uppi skóla fyrir verslunarmenn, undir yfirlýðing landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
b. Til Sambands samvinnufjelaganna, til þess að halda uppi verslunarskóla, undir yfirlýðing landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
			13000
XI. Yfirsetukvennaskólinn:			
1. Laun forstöðumanns		1500	
2. Til verklegrar kenslu:			
a. Laun þriggja yfirsetukvenna í Reykjavík	900		
b. Annar kostnaður, allt að	400		
	<u>1300</u>		
		2800	
Flyt ...			798288,28

	kr.	kr.
Flutt ...	2800	798288,28
3. Styrkur til námskvenna	7000	
4. Húsaleiga og hiti, ljós og ræsting	1700	
5. Styrkur til að semja og gefa út kenslubók handa ljósmæðrum, alt að	4000	15500
XII. Kvennaskólar:		
1. Til kvennaskólans í Reykjavík:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1800 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkis-sjóði	19000	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	2000	
c. Námsstyrkur til sveitastúlkna ...	800	
	21800	
2. Til kvennaskólans á Blönduósi:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkis-sjóði	15600	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	1400	
	17000	38800
Skólar þessir standa undir yfirumsjón landsstjórnarinnar.		
XIII. Almenn barnafræðsla:		
1. Laun kennara og dýrtíðaruppbót	350000	
2. Til farskóla og eftirlits með heimafræðslu, með sömu skilyrðum sem verið hefir, alt að	5000	
3. Til prófdómara við barnapróf	4200	
4. Umsjón fræðslumála:		
a. Laun fræðslumálastjóra	9000	
b. Skrifstofukostnaður hans	1000	
c. Til eftirlitsferða, eftir reikningi, alt að	1000	
	11000	370200
Flyt ...	...	1222788,28

	kr.	kr.
Flutt ...		1222788,28
XIV. Unglinga- og alþýðuskólar:		
1. Til unglingaskóla (lýðskóla) utan Reykjavíkur, Akureyrar og Hafnarfjarðar	35000	
Styrkurinn er veittur með því skilyrði, að skólarnir fullnægi reglum, er stjórnarráðið settur, og að þeir njóti styrks annarstaðar frá, er ekki sje minni en þriðjungur ríkissjóðsstyrksins. Unglingaskólar í kaupstöðum og fjölmönnum kaupsíðnum fá minni styrk en sveitaskólar, að öðru jöfnu. Kenslumálastjórnin úthlutar styrknum og hefir eftirlit með skólunum.		
2. Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg	15000	
3. Til lýðskólans í Bergsstaðastræti	800	50800
XV. Húsmæðrafræðsla:		
Til kvenfjelagsins Óskar í Ísatjarðarkaupstað, til húsmæðrafræðslu, gegn 1000 kr. annarsstaðar að		1500
XVI. Styrkur til þess að semja og gefa út alþýðukenslubækur		1200
XVII. Til kenslu heyrnar- og málleysingja m. m.		13000
Stjórnin annast um, að aðstandendur nemendanna eða nemendurnir sjálfir greiði kostnað, ef efni þeirra leyfa, samkv. tilsk. 28. febr. 1872, 2. gr.		
XVIII. Til kenslu blindra barna, sem send eru utan til náms, gegn jafnmiklu framlagi annarstaðar frá		1000
XIX. Sundkensla:		
1. Til sundkenslu í Reykjavík	300	
Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að kensla þessi fari fram að minsta kosti 2 mánuði að vorinu og 1 mánuð að haustinu, og að lærisveinar Mentaskólans, Kennaraskólans og Stýrimannaskólans njóti kenslunnar ókeypis.		
2. Laun Ólafs Pálssonar fyrir sundkenslu þá, sem getnr í 1-lið, og til aðstoðar við að kenna öðrum sundkennurum björgunarsund	1500	
Flyt ...	1800	1290288,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1800	1290288,28
3. Til sundkenslu o. fl. annarstaðar	2000	
Styrkurinn veitist bæjarstjórnnum og sýslunefndum með því skilyrði, að annarstaðar frá sje lagt til sundkenslunnar eigi minna en rikissjóðsstyrknum nemur.		
4. Til Ingibjargar Guðbrandsdóttur, fyrir að veita utanbæjarstúlkum ókeypis kenslu í leikfimi ...	600	
XX. Styrkur til Stefáns Eiríkssonar til þess að halda uppi kenslu í trjeskurði í Reykjavík		4400
		1500
Samtals ...		1296188,28

15. gr.

Til visinda, bókmenta og lista er veitt:

	kr.	kr.
1. Landsbókasafnið:		
a. Laun	23940	
b. Til aðstoðarmanns við safnið, og sje hann fastur ársmaður, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót ..	3600	
c. Til að kaupa bækur og handrit og til bókbands	12000	
d. Til þess að gefa út handritaskrá safnsins	2400	
e. Brunaábyrgðargjald fyrir safnið	360	
f. Húsaleiga	500	
g. Ýmisleg gjöld	1000	
		43800
2. Þjóðskjalasafnið:		
a. Laun	16200	
b. Til að binda inn og búa um skjöl og til að útvega og afrita merk skjöl og bækur handa safninu	2000	
c. Til að gefa út skrá yfir skjalasafnið o. fl.	250	
		18450
3. Þjóðmenjasafnið og verndun fornmenja:		
a. Laun þjóðmenjavarðar (fornmenjavarðar)	9500	
b. Til aðstoðar, eftir reikningi, alt að... ..	1200	
c. Til að útvega forngripi, alt að... ..	1500	
d. Til áhalda og aðgerða	600	
Flyt ...	12800	62250

	kr.	kr.
Flutt ...	12800	62250
e. Til að kaupa íslensk listaverk og listiðnað	4000	
f. Ferðakostnaður til rannsókna og undirbúnings á skrásetningu fornmenja, alt að... ..	1200	
		18000
Þjóðmenjasafnið sje opið 6 stundir á viku, eftir nánari fyrirætlum stjórnnarráðsins.		
4. Náttúrufræðifjelagið		1500
Par af til umsjóunar við náttúrugripasafnið 600 kr. á ári.		
Styrkurinn veitist með því skilyrði, að safnið sje til sýnis almenningi á ákveðnum tíma, ekki sjaldnar en einu sinni á viku.		
5. Landsbókasafnshúsið:		
a. Til eldiviðar, ljósa og ræstingar	10000	
b. Til viðhalds og áhalda	2000	
		12000
6. Til kaupstaðabókasafna, gegn eigi minna tillagi úr bæjarsjóði og sýslusjóði		2500
7. Til sýslubókasafna og lestrarsala í kaптúnum, gegn eigi minna tillagi úr sýslusjóði eða sveitarsjóði ...		1500
8. Til bókasafnsins í þöku, til bókakaupa... ..		200
9. Til Hins íslenska bókmentafjeldags		2000
10. Til Þjóðvinafjeldagsins		750
11. Til Fornleifafjeldagsins		800
Styrkurinn greiðist því aðeins, að Árbók komi út.		
12. Til Sögufjeldagsins, til að gefa út heimildarrit að sögu Íslands, 100 kr. fyrir hverja örk, alt að		1000
13. Til að vinna að textaútgáfu á íslensku fornbrjefasafni		1600
Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að samskonar registur og við fyrsta bindi sje gefið út við hvert bindi af safninu.		
14. Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 og að vinna að útgáfu þeirra		1000
15. Til þess að gefa út landsyfirdóma frá 1800—1873 ...		800
16. Til Fræðafjeldagsins, til að gefa út jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns		800
17. Til Leikfjeldags Reykjavíkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlagi úr bæjarsjóði Reykjavíkur		2000
18. Til Listvinafjeldagsins... ..		1500
Flyt ...		110200

	kr.	kr.
Flutt ...		110200
19. a. Styrkur til skálda og listamanna	15000	
b. Til Bjarna Jónssonar frá Vog, til að þýða Goethes Faust	1200	
c. Til próf. Sveinbjarnar Sveinbjörnssonar, til að vinna að útbreiðslu sönglistar	4000	
d. Til Páls Ísólfsssonar orgelleikara, til þess að ljúka námi	4000	24200
20. a. Til síra Jóhannesar L. Lynge Jóhannssonar, til að safna til íslenskrar orðabókar með íslenskum þýðingum, enda sje safnið eign ríkisins	7000	
b. Til Þórbergs Þórðarsonar, til þess að safna orðum úr alþýðumáli	1500	8500
21. Til Hannesar Þorsteinssonar, til að semja æfisögur lærðra manna íslenskra á síðari öldum, enda sje handritið eign landsins að honum látnum		2000
22. Til Bjarna Sæmundssonar skólakennara, til fiskirannsóknar		1200
23. Til dr. Helga Jónssonar, til að halda áfram rannsókn á gróðri landsins		1200
24. Til Guðm. G. Bárðarsonar, til jarðfræðirannsóknar ...		1500
25. Til dr. Helga Þjeturss, til jarðfræðirannsóknar		4000
26. Til Frimanns B. Arngrímssonar, til að safna steinum og jarðtegundum og rannsaka, að hverju sje nýtt ...		800
27. Til Páls Þorkelssonar, til að vinna að málsháttasafni sínu		500
28. Til Sighvats Borgfirðings, til þess að vinna að Prestaæfum sínum		500
29. Til Finns Jónssonar á Kjörseyri, til fræðiiðkana ...		500
30. Til Sigfúsar Sigfússonar frá Eyvindará, til þjóðsagnasöfnunar		500
31. Til Boga Th. Melsteds, til að rita Íslandssögu		800
32. Til landsskjálftarannsóknar		500
Greiðist því aðeins, að rannsókn verði við komið og skýrslur gefnar.		
33. Til veðurathugana og veðurskeyta		40000
34. Til alþýðufræðslu stúdentafjelaganna í Reykjavík og á Akureyri		1500
Af þessu fje skal greiða stúdentafjelaginu á Akureyri 400 kr., til fyrirlestra í Norðlendingafjórðungi.		
35. Til Íþróttasambands Íslands		1500
36. Til listasafnshúss Einarssonar		5000
37. Til Reykjavíkurdeildar Norræna stúdentasambandsins, styrkur til að senda fulltrúa á stjórnarfundum erlendis		500
Flyt ...		205400

	kr.	kr.
Flutt ...		205400
38. Til Einars Jónssonar myndhöggvara, 2500 kr., með verðstuðulsuppbót enda hafi hann forstöðu og umsjón listasafns síns.		4500
39. Til J. C. Poestion í Wien, til þess að vinna áfram að ritverkum sínum um íslensk fræði		1500
Samtals ...		211400

16. gr.

Til verklegra fyrirtækja er veitt:

	kr.	kr.
1. Til Búnaðarfélags Íslands		155000
2. Til sandgræðslu Styrkveitingar af lið þessum veitast þeim einum, sem leggja fram helming kostnaðar eða meira.		15000
3. Til búnaðarfélaganna Styrknum skal skift milli búnaðarfélaganna, eftir dagsverkatölu, og varið til verkfærakaupa og styrktar sameiginlegri starfsemi innan fjelaganna. Enda gefa þau skýrslu um það, hvernig styrknum er varið.		20000
4. Til Garðyrkjufélags Íslands:		
a. Laun garðyrkjustjóra	6000	
b. Styrkur til fjelagsins	500	
Garðyrkjustjóri annist ókeypis garðyrkjutilraunir í gróðrarstöðinni í Reykjavík.		6500
5. Til skógræktar:		
a. Laun..	11520	
b. Til skógræðslu	12000	
		23520
6. Til framhalds landmælinga		35000
7. Til dýralækninga:		
a. Laun handa 4 dýralæknum	21780	
b. Til Hólmgeirs Jensonar, til dýralækninga	500	
c. Til eins manns, til að læra dýralækningar erlendis	800	
Flyt ...	23080	255020

	kr.	kr.
Flutt ...	23080	255020
Nemandanum ber að senda stjórnarráðinu tvisvar á ári vottorð frá kennurum sínum um iðni og ástundun.		23080
8. Til eftirlits með útlutningi á brossum... ..		600
9. Til efnarannsóknarstofu í Reykjavík:		
a. Laun forstöðumanns, auk 25% af öllum tekjum stofnunarinnar, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót..	6300	
b. Húsaleiga..	1000	
c. Til ljósa, eldsneytis og ræstingar	1700	9000
10. Til leiðbeiningar um raforkunotkun		10000
11. Til þess að styrkja efnilega iðnaðarnema til náms erlendis...		4000
12. Til Fiskveiðasjóðs Íslands		6000
13. Til Fiskifjelagsins		45000
Par af 500 kr. til kenslu á Ísafirði skipstjóraetna á smáskipum.		
14. Laun yfirmatsmanna o. fl.:		
a. 5 fiskiyfirmatsmanna	21600	
b. 4 síldarmatsmanna	11520	
c. 4 ullarmatsmanna...	2880	
d. 5 kjötmatsmanna	6000	
e. Ferðakostnaður yfirmatsmanna	10000	52000
15. Til þess að leitast fyrir um markað fyrir fiskiafurðir erlendis...		10000
16. Til gerlarannsóknna		2000
17. a. Til Gísla Guðmundssonar, til kjötsölu- og kjötverkunarrannsókna..	1600	
b. Utanfararstyrkur í sama skyni	6000	7600
18. Til bryggjugarðar á Eyrarbakka, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		16000
19. Til bryggjugarðar í Ólafsfirði, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		8000
20. Til Sambands íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga		8000
Af þessum lið gangi 600 kr. til handavinnuskóla Halldóru Bjarnadóttur á Akureyri, verði honum haldið áfram.		
21. Til sambands norðlenskra kvenna...		500
22. Þóknun til vörumerkjaskrásetjara		1000
23. Handa Ungmennafjelagi Íslands, til eslingar íþróttar og skógræðslu...		1500
Fjelagið gefi landsstjórninni skýrslu um, hvernig fjenu er varið.		
Flyt ...		459300

	kr.	kr.
Flutt ...		459300
24. Styrkur til ábúandans á Tvískerjum á Breiðamerkursandi, til að halda við bygð á sandinum og veita ferðamönnum húsaskjól, beina og fylgd		500
25. Styrkur til ábúandans í Fornahvammi, til að halda þar uppi bygð og gisting... ..		700
26. Styrkur til ábúandans á Hrauntanga á Öxarfjarðarheiði, til þess að halda þar við bygð og veita ferðamönnum gisting og beina.. ..		200
27. Styrkur til ábúandans í Bakkaseli, til að halda þar uppi bygð og gisting		700
28. Laun námuverkfræðings og til forstöðu silfurbergsnámunnar í Helgustaðafjalli, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót		6300
29. Til Bjargráðasjóðs		23000
30. Til Landhelgisjóðs		20000
31. Til slysatryggingar sjómanna		20000
32. Til löggildingarstofu mælitækja og vogaráhalda:		
a. Laun forstöðumanns	6120	
b. Ferðakostnaður hans	500	
		6620
33. Til að hjálpa nauðstöddum Íslendingum erlendis ...		1000
34. Laun húsagerðarmeistara... ..		9000
35. Til leiðbeiningar um húsagerð til sveita:		
a. Laun leiðbeinanda 3500 kr., með verðstuðulsuppbót	6300	
enda tekur hann enga borgun fyrir leiðbeiningu. En vinni hann auk þessa við húsagerð einstakra manna, skal greiða fult dagkaup fyrir, er rennur í landssjóð.		
b. Ferðakostnaður, alt að... ..	800	
		7100
36. Til útgerðar björgunarskipsins Þórs í Vestmannaeyjum		20000
37. Lífeyrir hjónanna á Staðarfelli, að frádregnu eftirgjaldi af Staðarfelli, 1800 kr.		1200
Samtals ...		575620

17. gr.

Til skyndilána handa embættismönnum og lögboðinna fyrirframgreiðslna eru veittar 4000 kr.

18. gr.

Til eftirlauna og styrktarfjár er veitt:

	kr.	kr.
I. Samkvæmt eftirlaunalögum:		
a. Embættismenn	33320,61	
b. Embættismannaekkjur og börn	15227,38	
c. Uppgjafaprestar	1321,66	
d. Prestsekkjur	5045,45	
		54915,10
II. Styrktarfe og eftirlaun, auk lögboðinna eftirlauna:		
a. Embættismenn:		
1. Til Ásgeirs Blöndals læknis	250	
2. — Þorvalds Pálssonar læknis	300	
3. — Sigurðar Jónssonar fyrv. ráðherra	1500	
	2050	
b. Embættismannaekkjur og börn:		
1. Til Elísabetar R. Jónsdóttur, læknisekkju	150	
2. Til Magneu Ásgeirsson, læknisekkju	200	
3. — Ólivu Guðmundsson	175	
4. — Sigríðar Hjaltadóttur	400	
5. — Ingileifar Snæbjarnardóttur	400	
	1325	
c. Uppgjafaprestar:		
1. Til Stefáns M. Jónssonar	325	
2. — Bjarnar Jónssonar	475	
3. — Guðlaugs Guðmundssonar	500	
	1300	
d. Prestsekkjur:		
1. Til Ástu Þórarinsdóttur	130	
2. — Auðar Gísladóttur	300	
3. — Bjargar Einarsdóttur	500	
4. — Guðrúnar Björnsdóttur	300	
5. — Guðrúnar J. Jóhannesdóttur	300	
6. — Guðrúnar Ólafsdóttur	100	
7. — Guðrúnar Pjetursdóttur	300	
8. — Guðrúnar Torfadóttur	300	
9. — Ingunnar Loftsdóttur	300	
10. — Jóhönnu S. Jónsdóttur	300	
11. — Kirstinar Pjetursdóttur... ..	300	
12. — Kristínar Sveinbjarnardóttur	300	
13. — Ragnheiðar Jónsdóttur	106	
Flyt ...	3536	4675
		54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	3536	4675
14.	Til Sigrúnar Kjartansdóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	400	54915,10
15.	— Hlifar Bogadóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	700	
16.	— Þórunnar Stefánsdóttur	400	
17.	— Ingibjargar Sigurðardóttur	400	
18.	— Steinunnar Þjetursdóttur	300	
		5736	
e. Kennarar, kennaraekkjur og börn:			
1.	Til Önnu Ásmundsdóttur	300	
2.	— 3 barna hennar	300	
3.	— Bjargar Jónsdóttur	300	
4.	— Guðlaugar Zakaríasdóttur	360	
5.	— Hjartar Snorrasonar	500	
6.	— Jónasar Eiríkssonar	500	
7.	— Magnúsar Einarssonar	500	
8.	— Ellínar Briem Jonsson	300	
9.	— Gyðríðar Þorvaldsdóttur	300	
10.	— 3 barna hennar	300	
11.	— Janusar Jónssonar præp. hon.	720	
12.	— Þjeturs Guðmundssonar	500	
13.	— Steinunnar Frimannsdóttur	450	
		5330	
f. Póstmenn, póstar og ekkjur þeirra:			
1.	Til Árna Gíslasonar	300	
2.	— Guðm. Kristjánssonar	300	
3.	— Böðvars Jónssonar	200	
4.	— Hallgríms Krákssonar	200	
5.	— Jóhanns Jónssonar	200	
6.	— Þóru Matthíasdóttur	300	
7.	— Daniels Jónssonar	200	
8.	— Jens Þórðarsonar	100	
9.	— Friðriks Möllers	1200	
10.	— Kristínar Jóelsdóttur	200	
11.	— Eliesers Eiríkssonar	200	
12.	— Kristjáns Jóhannessonar, Jódísarstöðum	300	
13.	— Jóhannesar Þórðarsonar	300	
		4000	
Flyt ...		19741	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	19741	54915,10
g. Rithöfundar:			
1. Til Indriða skrifstofustjóra Einarssonar	3500		
2. — Valdimars Briems	1200		
3. — Ólafar Sigurðardóttur frá Hlöðum	300		
4. — Önnu Thorlacius	300		
		5300	
h. Ekkjur og börn skálda og rithöfunda:			
1. Til Helgu Eiríksdóttur Ólafsson ..	300		
2. — Jakobinu Pjetursdóttur	200		
3. — Guðrúnar Jónsdóttur 300 kr. og til sonar þeirra Þorsteins Erlingssonar 300 kr.	600		
4. — Arnbjargar Einarsdóttur, 300 kr., og auk þess 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð ...	700		
5. — Guðrúnar Sigurðardóttur	300		
6. — Ólinu Þorsteinsdóttur	300		
7. — 3 barna hennar	300		
8. — Valgerðar Arnljótsdóttur	300		
9. — Guðrúnar Runólfssdóttur, ekkju Matthíasar Jochumssonar	1200		
		4200	
i. Ýmsir starfsmenn og ekkjur:			
1. Til Guðrúnar Jónsdóttur, fyrir spítalaforstöðukonu ..	400		
2. — Sigurðar Eiríkssonar fyrir reglubóða	500		
3. — Petreu Jónsdóttur, 300 kr., og að auki 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	500		
4. — Hólmfriðar Björnsdóttur, ekkju Guðm. Hjaltasonar ..	300		
5. — Páls Erlingssonar	800		
6. — Erlends Zakariassonar	300		
7. — Kristins Jónssonar, vegavinnustjóra á Akureyri	300		
8. — Einars Guðmundssonar, fyrrum vegavinnustjóra	300		
9. — Kristínar Gestsdóttur, ekkju Þorsteins fiskimatsm. Guðmundssonar	400		
10. — Gests Guðmundssonar, fyrverandi vitavarðar ..	400		
	Flyt ... 4200	29241	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	4200	29241
11. Til Steinunnar Sigurðardóttur, ekkju			54915,10
Magnúsar Vigfússonar	400		
		4600	
Á styrkveitingar í II. a.—i. greiðist dýrtíðar- uppbót eftir reglum launalaganna.			
j. Til Ingeborg Sigurjónsson		1800	
k. — Ólafs Rósenkranz, fyrv. leikfímikennara ...		1200	
			36841
III. Dýrtíðaruppbót á fjárhæðirnar í I. og II. a.—i. ...			70904,89
IV. Tillag til ellistyrktarsjóða			40000,00
Samtals ...			202660,99

19. gr.

Til óvissra útgjalda eru veittar 100000 kr.

Af þessari upphæð skal greiða lögreglustjórum kostnað þann, er þeir kunna að hafa við lögreglu eftirlit, þegar brýna nauðsyn ber til, svo sem við lögreglu eftirlit með fiskveiðum í landhelgi o. fl.

Stjórninni er heimilt að endurgreiða P. J. Thorsteinsson útgerðarstjóra alt að 10000 kr. af síldartunnutolli frá árinu 1919, ef ástæður reynast samskonar og voru fyrir greiðslunni til Ásgeirs Þjeturssonar í 19. gr. síðustu fjárlaga.

Ólafi J. Hvanndal myndamótara skal veittur tveggja ára greiðslufrestur á rentum og afborgunum af eftirstöðvum, að upphæð kr. 4334,00, af viðlagasjóðsláni.

20 gr.

Til gjalda árið 1923 er veitt:

Samkvæmt 7. gr.	kr. 1709313.95
— 8. —	60000.00
— 9. —	223000.00
— 10. —	297580.00
— 11. —	603420.00
— 12. —	686756.00
— 13. —	1950240.00
— 14. —	1296188.28
— 15. —	211400.00
— 16. —	575620.00
— 17. —	4000.00
— 18. —	202660.99
— 19. —	100000.00
	kr. 7920179.22
Flyt ...	kr. 7920179.22

Flutt ... kr. 7920179.22

En tekjur eru áætlaðar:

Samkvæmt 2. gr.	kr. 6950000.00
— 3. —	— 190050.00
— 4. —	576000.00
— 5. —	22400.00
	— 7738450.00

Tekjuhalli kr.: 181729.22

21. gr.

Heimilt er stjórninni að lána úr viðlagasjóði, ef fje er fyrir hendi í honum:

1. Alt að 10000 kr. til lánveitinga handa bændum og samgirðingafjelögum, eftir tillögum Búnaðarfelagsins, til að kaupa fyrir girðingaefni frá útlöndum, gegn ábyrgð sýslunefnda. Lán þessi veitast til 20 ára, gegn 6% vöxtum, sju afborgunarlaus 4 fyrstu árin, en greiðist síðan með jafnri afborgun á ári í 16 ár. Ábúendur á þjóðjörðum og kirkjujörðum greiði höfuðstól og vexti slíkra lána með 8% á ári í 28 ár.
2. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa þurrabúðarmönnum utan kaupstaða, til jarðræktar og húsabóta. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð sýslufjelaga, eftir tillögum hreppsnefnda, og eigi meira en 400 kr. á þurrabúðarmann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
3. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa verkamönnum í kaupstöðum, til jarðræktar. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð bæjarfjelaga, og eigi meira en 400 kr. fyrir verkamann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
4. Til sýslufjelaga, sem leggja fram áskilið framlag til landssímalagningar, gegn 6% í ársvöxtu og endurgreiðslu á 18 árum. Til lána þessara má verja alt að 15000 kr.
5. Alt að 5000 kr. lán handa bændum í Hrunamannahreppi, til að koma upp smjörlikisgerð við Áslækjarrjómabú. Lánið veitist gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
6. Til að koma á fót kjötniðursuðu við hverfi í Reykholtshreppi í Borgarfjarðarsýslu, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, og gegn 6% í ársvöxtum og endurgreiðslu á 30 árum, 30000 kr.
7. Alt að 8000 kr. handa Reykhóla-, Geiradals- og Gufudals-hreppum, til að kaupa jörð til læknisseturs fyrir Reykhólabjarað. Lánið skal veitt gegn ábyrgð sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu, eða annari tryggingu, er landsstjórnin tekur gilda. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 30 árum.
8. Alt að 11000 kr. handa Árnessýslu, til að kaupa jörðina Laugarás fyrir læknissetur, með samskonar skilyrðum.
9. Alt að 20000 kr. til að koma upp ostagerðarbúum. Lánin eru veitt eftir tillögum Búnaðarfelags Íslands, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar. Lánin eru ávöxtuð með 6% og endurgreiðast á 20 árum.

10. Alt að 30000 kr. til Jóns Ísleifssonar verkfræðings, til að reisa hús með nýrri og ódýrari gerð en hjer hefir þekst. Lánið er veitt til 15 ára og með 6% ársvöxtum, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar.
11. Alt að 35000 kr. til ræktunarfjelags eða búnaðarsambands, til þess að kaupa sljettíl (Fräsemaschine). Lánið skal veita eftir tillögum Búnaðarfjelags Íslands, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, 6% ársvöxtum og greiðslu á 16 árum.
12. Til stofnunar tveggja klæðaverksmiðja, annarar á Austurlandi (Reyðarfirði), hinnar á Suðurlandsundirlendinu, 100000 kr., 50000 kr. til hvorrar, þó eigi yfir $\frac{1}{3}$ stofnkostnaðar, og gegn tryggingum þeim og skilyrðum að öðru leyti, er landsstjórnin metur gildar. Af láninu greiðist 6% vextir og endurborgist á 20 árum.

22. gr.

Stjórn Landsbankans veitist heimild til að greiða Steinunni Kristjánsdóttur, ekkju Alberts Þórðarsonar bankabókara, 500 kr. 1923, svo og uppbót á þá fjárhæð, eftir sömu reglu og bankinn veitir hana á laun starfsmanna sinna, og að greiða Birni Kristjánssyni uppbót á eftirlaun hans eftir sömu reglu, og Birni Sigurðssyni 4000 kr. í eftirlaun með sömu uppbót, sem að ofan greinir, og enn Önnu, ekkju Stefáns Stephensens, 1000 kr. án uppbótar.

23. gr.

Ef lög þau verða staðfest, er afgreidd hafa verið frá Alþingi 1922 og hafa í för með sjer tekjur eða gjöld fyrir rikissjóð, breytast fjárhæðirnar tekju- og gjaldamegin samkvæmt þeim lögum.

Allar þær fjárveitingar, sem eigi eru ákveðnar í lögum, öðrum en fjárlögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildandi ákvörðunum, gilda að eins fyrir fjárhagstímabilið.

(B. XXXII, 2).

Nd.

174. Nefndarátt

um frv. til hafnarlaga fyrir Ísafjörð (þskj. 103).

Frá sjávarútvegsnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta grein fyrir grein og hefir orðið á eitt sátt um það, að ráða háttvirtri deild til þess að samþykkja það.

Í 1. gr. frv. hefir slæðst inn villa, »þreföldu« fyrir tvöföldu, og því samkvæmt ber nefndin fram svo felda

BREYTINGARTILLÖGU.

Við 1. gr. Fyrir »þreföldu« kemur:
tvöföldu.

Alþingi, 29. mars 1922.

M. J. Kristjánsson, Ó. Proppé, Magnús Jónsson,
form. ritari. frsm.

Jón Baldvinsson. Einar Þorgilsson.

(B. XXXVI, 2).

Nd.

175. Breytingartillaga

við frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá Sigurði Stefánssyni.

Við 3. gr. Aftan við aðra málsgrein komi:

En greiddur skal þeim ferðakostnaður úr sveitarsjóði eftir reikningi.

(B. V. 5).

Nd.

176. Lög

um skifting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi.

(Afgreidd frá Nd. 30. mars).

1. gr.

Austur-Húnavatnssýsla og Vestur-Húnavatnssýsla skulu vera kjördæmi
hvor út af fyrir sig og kjósa 1 þingmann hvor.

2. gr.

Lög þessi koma til framkvæmda næst þegar almennar óhlutbundnar
kosningar til Alþingis fara fram.

(B. IX, 5).

Ed.**177. Lög**

um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872.

(Afgreidd frá Ed. 30. mars).

Á eftir orðinu »blutkesti« í 11. gr. í tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872, komi:

Hlutfallskosningu skal viðhafa við kosningu nefnda, ef að minsta kosti 4 bæjarfulltrúar krefjast þess.

(C. XIV, 1).

Nd.**178. Tillaga**

til þingsályktunar um rannsókn á skaðabótamáli A. L. Petersens.

Frá fjárveitinganefnd.

Alþingi skorar á landsstjórnina að rannsaka skaðabótakröfur A. L. Petersens, fyrrum stöðvarstjóra í Vestmannaeyjum, ásamt tildrögum að því er hann ljét af starfi, og gefur stjórninni heimild til að fullnægja kröfunum, að svo miklu leyti sem þær reynast rjettar.

Greinargerð.

Fyrir Alþingi 1921 lá umsókn frá A. L. Petersen, áður forstöðumanni símastöðvarinnar í Vestmannaeyjum, um uppbót á launum hans og bætur fyrir það, að hann var neyddur til að láta af starfinu. Mal þetta náði þá ekki framgangi, sumpart vegna ófullnægjandi upplýsinga og sumpart vegna þess, að þingið taldi sjer ekki fært að rannsaka og dæma svo flókið mál, enda lagðist fjármálaráðherra þá líka á móti því. — Nú hefir Petersen lagt málið fram af nýju og með nýjum gögnum.

Nefndin hefir kynt sjer það nokkuð og finnur það svo athugavert, að skylda beri til að láta fara fram í því nákvæma rannsókn og láta koma sanngjarnar bætur fyrir, ef misrjetti hefir verið beitt, og þá ekki síst til þess, að ekki geti farið það orð af Alþingi, að það sjái gegnum fingur við þá, sem misbeita vildu valdi sínu gagnvart undirmönnum sínum.

(C. XV, 1).

Nð.**179. Tillaga**

til þingsályktunar um rannsókn á máli Árna Theódórs Pjeturssonar.

Frá fjárveitinganefnd.

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að rannsaka mál Árna Theódórs Pjeturssonar kennara og rjetta blut hans, að svo miklu leyti sem hann reynist órjetti beittur.

Greinargerð.

Árni Theódór Pjetursson barnakennari hefir skrifað Alþingi og kvartað yfir því, að þegar kennari var settur við barnaskólann í Vatnsleysustrandarhreppi, þá hafi verið gengið fram hjá sjer, 30 ára gömlum kennara, er hafði starfað við þennan skóla í níu ár. Kemst hann meðal annars svo að orði: »Var mjer ekki veittur skólinn, þrátt fyrir umsókn mína og bestu og fullkomnustu meðmæli skólanefndar og margra annara mætra manna, eindreginn vilja hreppsfjelagsins, skriflega beiðni foreldra, munnlega ósk prófastsins í Görðum við fræðslumálastjóra og margra fleiri manna vottorð, er hjá mjer hafa verið prófdómarar, og loks vottorð um mig sem kennara og framkomu mína og daglega hegðun frá skólanefndum, sóknarnefndum og hreppsnefndum«. — Lýkur Árni erindi sínu með því að fara fram á 1000 kr. eftirlaun á ári eða 8000 kr. í eitt skifti fyrir öll. En nefndinni virðist, að til mála gæti komið að setja hann aftur í kennarastart sitt, ef mál hans reynist rjett og hann hefir óskerta starfskrafta, en vill annars fela stjórninni að semja við hann um skaðabætur og ráða fram úr málinu að öðru leyti.

(C. XVI, 1).

Nð.**180. Tillaga**

til þingsályktunar um baðlyfjagerð innanlands.

Frá landbúnaðarnefnd.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að láta rannsaka og gera tilraunir um baðlyfjagerð hjer innanlands og heimilar nægilegt fje til þessara tilrauna.

Ástæður.

Eins og kunnugt er hefir fjárkláði mjög útbreiddur nú á síðari árum. Mun það meðal annars, og líklega mest, stafa af því, að baðlyf þau, sem notuð eru við sauðfjárbaðanir, hafa reynst mjög misjöfn, og eru allar líkur til, að þau hafi nú á stríðsárunum verið meira og minna svikin, eins og líka rannsókn hefir leitt í ljós þegar hún hefir verið gerð. Af þessu leiðir það, að alt það mikla fje, sem einstaklingar og ríkissjóður hefir eytt til sauðfjárbaðana, hefir að mestu leyti verið til einskis eytt, og að minsta kosti algerlega árangurslaust, að því leyti sem það hefir átt að vera til kláðaútrýmingar í einstökum hjeruðum, enda þótt fleira komi þar til greina.

Þar sem nú virðist óumflýjanlegt á næstu árum að vinda að því að framkvæma kláðaútrýmingarböðun á öllu landinu, þá er fyrsta aðalskilyrðið, að ábyggileg og trygg baðlyf verði til þess fengin. Fyrir því er það hjer lagt til, að baðlyfjagerð verði reynd hjer innanlands undir nákvæmri rannsókn og eftirliti. Er það skoðun þess manns, sem mesta þekkingu hefir á þessum efnum, Gísli Guðmundssonar gerlafræðings, að engin vandkvæði sjeu á því, að þetta verði hjer framkvæmt, og telur jafnframt vist, að baðlyfin verði ódýrari. Er hann fús á að taka að sjer tilbúning baðlyfjanna undir eftirliti dýralæknis.

Þess má geta, að útlit er fyrir að hægt yrði þegar á næsta hausti að fá góð og trygg baðlyf frá Danmörku; en þrátt fyrir það leggur nefndin ríka áherslu á, að þessi leið sje farin.

Fari svo, að undirbúningi og framkvæmd þessa máls verði lokið svo snemma, að á næsta hausti yrðu notuð þessi innlendu baðlyf, þá telur nefndin sjálfsagt, ef stjórnin að öðru leyti teldi það tiltækilegt, að þegar yrði hafin kláðaútrýmingarböðun í landinu. Og þá jafnframt, að stjórnin gæfi út bráðabirgðalög um einkasölu ríkisins á baðlyfjum.

(C. XVII, 1).

Nd.

181. Tillaga

til þingsályktunar um að skora á ríkisstjórnina að hefja skaðabótamál gegn Íslandsbanka.

Flutningsmaður: Jón Baldvinsson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að hefja skaðabótamál gegn Íslandsbanka fyrir lánstraustspjöll og tjón, sem telja má að landið hafi beðið af ógætilegri fjármálastarfsemi bankans á síðari árum.

Greinargerð.

Þar sem nú er komið upp úr kaflinu, að Íslandsbanki muni, ef til vill, geta fengið sjer dæmdar skaðabætur fyrir opinberar aðfinslur og umtal um stjórn bankans og fjármálastarfsemi hans, virðist það ekki liggja fjarri, að ríkissjóður hefji skaðabótamál gegn bankanum, þar sem margir landsmanna líta svo á, að bankinn hafi með ráðstöfunum sínum á seinni árum bakað landinu stórtjón og haft lamandi áhrif á lánstraust landsins; og eigi minni líkur til að landið fái dæmdar skaðabætur sjer til handa frá bankanum en bankinn frá öðrum.

(B. XXX, 4).

Ed.

182. Nefndarálit

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin telur óheppilegt, að þingið sje sífellt að eyða tíma og fje í að gera smábreytingar á álöguvaldi bæjarstjórna og sveitarstjórna, og álitur rjett, að öll ákvæði þar að lútandi verði samræmd og þeim fyrir komið í einum almennum lögum um það efni. Hefir nefndin þrásinnis bent á þetta og væntir, að stjórnin taki þær bendingar til greina við þann undirbúning til breytinga á sveitarstjórnarlöggjöfnni, sem hún væntanlega gerir fyrir næsta þing. Til laga-breytingar þeirrar, sem hjer er sjerstaklega um að ræða, virðist nefndinni að sjeu nokkuð meiri ástæður en stundum hafa verið til þess háttar breytinga, þar sem enn er heimtaður 4 mánaða dvalartími í bæjarstjórnarlögum Hafnarfjarðar sem skilyrði þess, að leggja megi útsvar á atvinnurekanda, í stað þess, að sá tími er nú 3 mán., þegar um búsetta menn er að ræða, og að eins 8 vikur, þegar um þá er að ræða, sem ekki hafa fast aðsetur í hlutaðeigandi bæjarfjelagi, í hinum yngri eða yngstu bæjarstjórnarlögum (t. d. bæjarstjórnarlögum Siglu-fjarðar, nr. 58, 28. nóv. 1919, 19. gr., og bæjarstjórnarlögum Seyðisfjarðarkaup-staðar, nr. 61, s. d. 1919, 17. gr.). Nefndin vill því ekki leggja á móti frv., en atkvæði hennar um það eru óbundin að svo stöddu.

Alþingi, 31. mars 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
form. og ritari.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari.

Jóh. Jóhannesson.

(B. XL, 1).

Nd.**183. Frumvarp**

til laga um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra.

Frá sjávarútvegsnefnd.

1. gr.

Skip skal telja óhaffært, ef bol þess, búnaði, vjel eða vjelartækjum eða skipshöfn er svo áfátt, eða það er svo ofhlaðið mönnum eða munum eða vanhlaðið, eða illa birgt að vistum eða vatni, að kolum eða öðrum vjelanaudsynjum, ef það er gufuskip eða vjelskip, eða það af öðrum ástæðum er svo á sig komið, að telja verður, vegna sjóferða þeirra, er skipið skal fara, að hættulegra sje að vera í förum með því en venjulegt er við siglingar.

2. gr.

Setja skal með konunglegri tilskipun nánari ákvæði um, hverjar kröfur gera skuli til þess, að skip verði talið haffært, eftir því hvert skipið er og hvaða ferðir því eru ætlaðar, og um það, hvers gætt skuli við skipaskoðanir, sem gerðar eru samkvæmt lögum þessum.

Í sömu tilskipun skulu sett ákvæði um rúmstærð og gólfstærð í herbergjum skipverja, svo og annan útbúnað þeirra, að því er snertir birtu, loftrás og aðra hollustuhætti.

3. gr.

Eiganda skips eða útgerðarmanni, svo og skipstjóra, er skylt að sjá um, að skip sje haffært, er það leggur úr höfn. Skylt er skipstjóra að gera alt það, er hann má, til að halda skipi haffæru á ferð. Nú tekur skip grunn, verður fyrir árekstri eða það annað ber til, er ætla má, að af muni hljótast að skipið verði óhaffært, og er skipstjóra þá skylt að láta rannsaka það með skoðunargerð, þar sem því verður fyrst við komið.

4. gr.

Ef líkur eru á, að skip eða bátur, hvernar þjóðar sem er, sem ferðbúið er frá íslenskri höfn, sje óhaffært, skal lögreglustjóri hefta burtförina til bráðabirgða og skipa fyrir um, að skoðun skuli gerð á skipinu. Nú reynist það við skoðunina, að skipið sje óhaffært, og má skipið þá eigi leggja úr höfn fyr en úr þeim göllum er bætt og það sannað með nýrri skoðunargerð.

5. gr.

Þar sem ekki er annars getið, taka ákvæði laga þessara, um eftirlit með öryggi skipa, til allra skipa, sem stærri eru en 12 rúmllestir og gerð eru út hjer á landi, svo og til vjelbáta og róðrabáta ljórróinna eða stærri, er stunda fiskveiðar hjer við land eina vertið á ári eða lengur.

Atvinnumálaráðuneytið getur ákveðið með reglugerð, að eftirlit skuli haft með öryggi annara fljótandi fara og hvernig því eftirliti skuli hagað.

6. gr.

Eftirlit með öryggi skipa er undir yfirstjórn atvinnumálaráðuneytisins. Ráðuneytið skiftir landinu í skipaskoðunarumdæmi og skipar, til framkvæmdar eftirlitinu, í hverju umdæmi svo marga skipaskoðunarmenn, sem þurfa þykir. Skulu þeir vera skipaðir til 4 ára í senn. Þeir skulu vera valinkunnir og óvilhallir menn og að öðru leyti svo vel til starfsins fallnir sem frekast eru föng á. Áður en þeir taka til starfa skulu þeir undirrita drengskaparheit um, að þeir skuli vinna starf sitt samviskusamlega.

Skipaskoðunarmenn skulu gera allar skoðanir, þær er ræðir um í lögum þessum eða í tilskipunum eða reglugerðum, er settar verða samkvæmt þeim, og gerðar skulu innan umdæmis þeirra, hvort sem skipið er skrásett þar eða eigi. Ef þess er þörf, getur atvinnumálaráðuneytið kvatt skipaskoðunarmann til skoðunargerða utan umdæmis síns.

Við skoðunargerðir er skipaskoðunarmönnum skylt að gæta þess, að fullnægt sje kröfum þeim, er gerðar eru í lögum þessum eða í tilskipunum eða reglugerðum, er settar verða samkvæmt þeim, um öryggi skipa, þeirrar tegundar, er það skip er, sem þeir skoða, og í þeim ferðum, er því eru ætlaðar. Þeim er og skylt endranær að hafa eftir föngum vakandi auga með því, að hlýtt sje fyrirmælum þeim, sem sett eru um öryggi skipa, og skulu þeir tafarlaust tilkynna lögreglustjóra, ef þeir verða þess visari, að misbrestur sje á því.

Skipaskoðunarmenn eiga rjett á þóknun fyrir starfa sinn, samkvæmt gjaldskrá, er atvinnumálaráðuneytið setur. Þóknunina greiðir eigandi skips og má taka hana lögtaki. Þurfi skipaskoðunarmenn að takast ferð á hendur vegna skoðunar á skipi, skal ferðakostnaður þeirra greiddur úr rikissjóði.

7. gr.

Skoðunargerðir á skipum eru tvennskonar, aðalskoðun og aukaskoðun.

8. gr.

Aðalskoðun skal gerð á skipum í þessum tiltellum:

- a. Áður en skip leggur úr höfn hjer á landi í fyrsta sinn, er smíðað hefir verið hjer á landi eða breytt hefir verið svo mjög, að mæla þurfi það af nýju, eða fengið er frá öðrum löndum, hvort heldur nýsmíðað eða notað, til skrásetningar undir islenskan fána eða til útgerðar hjer á landi.
- b. Á öllum farþegaskipum einu sinni á ári. Í tilskipun þeirri, er ræðir um í 2. gr. þessara laga, skal ákveðið, hver skip teljist farþegaskip.
- c. Á öllum öðrum skipum annað hvert ár.

9. gr.

Við aðalskoðun skal athuga vandlega alt öryggi skipsins, bæði sjálfs bols skipsins, þílfara og skilrúma, siglu og reiða, vjela og vjelartækja, búnaðar alls og áhalda, svo og alt annað, er lýtur að öryggi skipsins.

10. gr.

Að lokinni aðalskoðun skips skulu skipaskoðunarmenn senda lögreglustjóra skýrslu um öryggi skipsins, gerða eftir fyrirmynd, er atvinnumálaráðuneytið setur, svo og tillögur sínar um það, hvort skipinu skuli gefið hæfæris-skirteini eða eigi. Komi það í ljós við skoðunina, að skipið sje hæfært, skal lögreglustjóri gefa skipinu hæfærissskirteini. Í hæfærissskirteini skal tilgreina nafn skips og heimili, skrásetningarbókstafi þess, númer þess á fiskiskipaskrá og umdæmisbókstafi, ef um fiskiskip er að ræða, smalestatal, hvort skipið sje seglskip eða vjelskip, róðrarbátur eða vjelbátur, til hvaða ferða skipið sje ætlað, tölu farþega, er það má flytja, sje um farþegaskip að ræða, svo og að skipið fullnægi þeim kröfum um öryggi skipa, er gerðar eru í lögum þessum eða tilskipunum eða reglugerðum, settum samkvæmt þeim.

Hæfærissskirteini gildir um farþegaskip í eitt ár frá dagsetningardegi þess, en um önnur skip í tvö ár frá sama tíma. Nú er skip stätt í útlöndum á þeim tíma, er hæfærissskirteini þess gengur úr gildi, og getur þá atvinnumálaráðuneytið framlengt gildi skirteinisins til ákveðins tíma, þó aldrei lengur en til þess er skipið næst tekur höfn hjer við land, enda sjeu færðar líkur fyrir því, að skipið enn sje hæfært. Ef sjerstaklega stendur á í öðrum tilfellum, getur lögreglustjóri framlengt gildi skirteinisins alt að einum mánuði.

Hæfærissskirteini skal fylgja skipsskjölunum, og skal það ávalt sýnt, bæði við tollafgreiðslu og þegar þess er krafist af yfirvöldunum. Nú er sá tími, er skirteinið gildir, á enda, eða skoðun, er gerð skyldi á skipinu á þeim tíma, samkvæmt lögum þessum, er vanrækt, hvort sem er aðalskoðun eða aukaskoðun, eða það kemur í ljós við slíka skoðun, að skipið er óhæfært, og skal lögreglustjóri þá afturkalla skirteinið.

11. gr.

Aukaskoðanir á skipum eru tvennskónar, almennar og sjerstakar.

12. gr.

Almenn aukaskoðun skal gerð einu sinni á ári á skipum þeim, er ræðir um í 8. gr. c í lögum þessum, það ár er aðalskoðun eigi er gerð á þeim.

13. gr.

Við almenna aukaskoðun skal sjerstaklega athuga allan búnað skipsins og áhöld, botn skips og stýrisbúnað.

14. gr.

Sjerstök aukaskoðun skal gerð í þessum tilfellum:

- a. Þegar skip hefir sætt meiri háttar viðgerð, hvort heldur er á bol eða vjel, eða ný aðalvjel hefir verið í það sett, en eigi kveður samt svo mikið að viðgerðinni, að aðalskoðun skyldi gerð samkvæmt 8. gr. a. í lögum þessum.
- b. Þegar annars þykir ástæða til að rannsaka öryggi akveðinna hluta skips eða búnaðar þess.

15. gr.

Við sjerstaka aukaskoðun skal athuga þá hluta skips eða skipsbúnaðar, er ástæða þykir til vegna atvika þeirra, er skoðuninni valda.

16. gr.

Að lokinni aukaskoðun skips skulu skipaskoðunarmenn senda lög-reglustjóra skýrslu um öryggi skipsins samkvæmt því, sem fyrir er mælt í 10. gr. þessara laga. Sje skipið talið hæffært, ritar lögreglustjóri á hæfærisskirteini þess athugasemd um, að aukaskoðun hafi verið gerð og að hún hafi eigi leitt neitt það í ljós, er geri skipið óhæffært.

17. gr.

Nú er skoðun gerð samkvæmt 3. eða 4. gr. laga þessara eða samkvæmt 92. gr. siglingalaga 30. nóvember 1914, og ákveður þá lögreglustjóri, hvort skoðunin skuli vera aðalskoðun eða aukaskoðun.

18. gr.

Aðalskoðun og aukaskoðun á farþegaskipum og skipum, sem knúð eru af vjel og stærri eru en 60 rúmllestir, gera 3 menn. Skal einn þeirra vera vjelfróður, einn siglingafróður og einn fróður um skipasmiði.

Önnur skip, er knúð eru af vjel, skulu skoðuð af 2 mönnum, öðrum vjelfróðum en öðrum fróðum um skipasmiði.

Seglskip skulu 2 menn skoða, annar siglingafróður en annar fróður um skipasmiði.

Róðrarbáta skal einn maður skoða, sá er fróður sje um skipasmiði.

19. gr.

Eiganda skips eða útgerðarmanni eða skipstjóra er skylt að sjá um, að lögskipaðar skoðanir sjeu gerðar á skipi.

20. gr.

Skipaskoðunarmenn skulu gera skoðun á skipi tafarlaust er þess er óskað eða svo fljótt sem því verður við komið. Skoðun skal jafnan, ef þess er kostur, hagað svo, að sem minst tólf verði á ferðum skipsins eða vinnu á því.

Skipaskoðunarmönnum skal frjáls aðgangur að skipinu og öllum rúmum í því. Þeir skulu eiga rjett á að athuga öll áhöld skips og búnað. Þeim skal heimilt að krefjast þess, að farmur sje tekinn úr skipi, skip sett á land eða vjelar hreyfðar, sje það nauðsynlegt vegna skoðunarinnar.

Eiganda skips, útgerðarmanni, skipstjóra og skipshöfn er skylt að láta skipaskoðunarmönnum í tje nauðsynlega aðstoð við skoðunina og að gefa þeim þær upplýsingar um skipið og öryggi þess, er þeir krefjast.

21. gr.

Lögreglustjóri, eigandi skips eða útgerðarmaður, skipstjóri eða, í til-

fellum þeim, er ræðir um í 92. gr. siglingalaga 30. nóvember 1914, meiri hluti skipshafnar eða vjelstjóri, geta krafist yfirskoðunar á skipi. Yfirskoðun gera helmingi fleiri menn en áður skoðuðu skipið, samkvæmt 19. gr. í lögum þessum, og með þeirri sjerþekkingu, er þar segir, og tilnefnir lögreglustjóri þá úr tölu hinna skipuðu skipaskoðunarmanna. Skal úrskurður þeirra um ástand skips eða búnað vera fullnaðarúrskurður.

22. gr.

Þeir menn, er samkvæmt 21. gr. í lögum þessum geta krafist yfirskoðunar á skipi, geta og krafist þess, að skipaskoðunarmenn staðfesti skoðun sína með eiði. Eiðurinn skal tekinn af þeim í sjódómi.

23. gr.

Kostnað allan við skipaskoðanir greiðir skipseigandi. Ákvæði 2. liðs 92. gr. í siglingalögum 30. nóvember 1914 skulu þó enn vera í gildi.

Nú hefir skip reynst óhaffært við skoðun, en yfirskoðun, sem gerð er samkvæmt kröfu eiganda skips, útgerðarmanns eða skipstjóra, telur skipið haffært, og greiðir þá rikissjóður kostnað við yfirskoðunina.

24. gr.

Eftir 1. janúar 1923 skulu skip, sem eiga að vera í förum milli landa, vera með hleðslumerki, er sýni hvað skipið má liggja dýpst í sljettum sjó. Þegar sjerstaklega stendur á getur atvinnumálaráðuneytið veitt undanþágu frá þessu ákvæði.

Með konunglegri tilskipun skal setja nánari reglur um hleðslumerki og um mælingar og skoðanir, er gerðar skuli á skipum til ákvörðunar hleðslumerkja.

Kostnaður allur við ákvörðun hleðslumerkis greiðist af skipseiganda.

25. gr.

Þegar hleðslumerki hefir verið ákveðið skal atvinnumálaráðuneytið gefa skipinu hleðslumerkissskirteini. Skal það fylgja skipsskjölunum og ávalt sýnt bæði við tollafgreiðslu og þegar þess er krafist af yfirvöldunum.

Hafi skip hleðslumerkissskirteini, útgefið af þar til bærum erlendum stjórnvöldum eða skipaflokkunarfjelagi, getur atvinnumálaráðuneytið gefið því íslenskt hleðslumerkissskirteini í þess stað, án þess að láta mælingu þá eða skoðun, er með þarf til ákvörðunar hleðslumerkis, fara fram.

Nú er skip flokkað í skipaflokkunarfjelagi, er atvinnumálaráðuneytið tekur gilt, og skal þá hleðslumerkissskirteini þess gilda meðan það er í sama flokki. Endranær ákveður ráðuneytið gildistíma skirteinisins, og skal hans þá getið í skirteininu.

Nú er skipi breytt þannig, að ætla má, að farmborð skipsins breytist, og er þá hleðslumerkissskirteini þess úr gildi fallið.

26. gr.

Skip telst óhaffært, sje það svo hlaðið, að það liggi dýpra en hleðslumerki þess leyfir.

27. gr.

Marka skal á fram- og afturstafni allra þilskipa, er stærri eru en 30 rúmllestir, mælikvarða í desimetrum, er sýni hve djúpt skipið liggir í sjó. Kostnað við þetta greiðir skipseigandi.

28. gr.

Stjórnarráðið getur falið skipaflokkunarfelögum, gegn þeirri ábyrgð, er það telur nægilega, að gera mælingar eða rannsóknir, er gera þarf vegna skoðunar skips eða ákvörðunar bleðslumerkis.

29. gr.

Nú er skipi lagt úr höfn óskoduðu, enda þótt skylt hefði verið að skoða það samkvæmt lögum þessum, og ferst það, og er þá eigandi skaðabótaskyldur þeim, er fyrir tjóni verða við skiptapann, hvort heldur fyrir missi fyrirvinnu eða eigna, nema sannað sje, að slysið hafi eigi hlotist af óforsvaranlegu ástandi skips eða útbúnaði.

30. gr.

Nú vanrækir skipstjóri að láta gera skoðun á skipi, er skylt var að gera samkvæmt lögum þessum, og varðar það hann sektum, frá 100 kr. alt að 5000 kr. Sömu refsingu sætir skipseigandi eða útgerðarmaður, eigi þeir sök á vanrækslunni.

Önnur brot gegn lögum þessum, eða gegn tilskipunum eða reglugerðum, er settar eru samkvæmt þeim, varða sektum, alt að 5000 kr., nema þyngri hegning liggir við að lögum.

31. gr.

Með mál út af brotum gegn lögum þessum, eða gegn tilskipunum eða reglugerðum, sem settar eru samkvæmt þeim, skal farið sem almenn lögreglumál.

32. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi feld lög nr. 29, 22. október 1912, um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra.

Greinargerð.

Frv. þetta er flutt eftir tilmælum stjórnarinnar, og vísast til greinargerðar þeirrar, er frv. fylgdi og hjer er prentað sem fylgiskjal.

Fylgiskjal.

Frumvarp þetta er samið af nefnd siglinga- og vjelfróðra manna, er skipuð var til að vinna að undirbúningi útgáfu tilskipana þeirra um öryggi skipa og eftirlit með því, sem gert er ráð fyrir í l. nr. 29, 22. okt. 1912. Nefndin

komst að raun um það, að til þess að eftirlit með öryggi skipa kæmist í viðunandi horf hjer á landi, væri nauðsynlegt að endurskoða núgildandi lög um það efni og gera ýmsar breytingar á þeim. Sjerstaklega taldi nefndin nauðsynlegt, að öðru skipulagi yrði komið á skipaskoðanir en nú er, enda virðist reynslan hafa sýnt það, að þær koma eigi að tilætluðum notum með þeirri tilhögun, sem nú er á þeim. Aðaltilgangurinn með frumvarpi þessu er því sá að endurbæta skipaskoðanirnar, gera þær tryggari og öruggari, en jafnframt eru í frumvarpinu ýms önnur nýmæli, og verður gerð grein fyrir hinum helstu þeirra í athugasemdunum við einstakar greinar þess.

Um 1. gr.

Gr. svarar til 5. gr. laga nr. 29, 22. okt. 1912, sbr. 6. gr. 2. l.

Um 2. gr.

Í 10. gr. 1. 1912 er mælt svo fyrir, að setja skuli með kgl. tilskipun ákvæði um, hvaða öryggisreglur skuli gilda um þilskip (vjelskip og seglskip), sem eru í förum með ströndum Íslands eða stunda fiskveiðar við Ísland, og í 11. gr. er veitt heimild til að setja með tilskipun öryggisreglur um vjelarbáta og þilskip minni en 15 tonn. Í frumvarpi þessu er eftirlitið látið ná til margra skipa, sem minni eru en 15 rúmlestir. Öryggisreglurnar verða að ná til allra þeirra skipa, og sýnist bæði óþarft og óheppilegt að skifta þeim niður í tvær tilskipanir. Er því hjer gert ráð fyrir að eins einni tilskipun. Hins vegar leiðir það af sjálfu sjer, að ákvæði tilskipunarinnar hljóta að verða mismunandi eftir stærð skips, gerð þess og notkun.

Síðari liður gr. er samhljóða 2. l. 10. gr. í l. 1912. Þó er hjer felt niður ákvæðið, er undanskilur þessum reglum skip, sem minni eru en 15 tonn eða skipshöfn dvelur eigi í á nóttum. Það þykir eigi heppilegt að undanskilja þessi skip skilyrðislaust þeim reglum, en auðvelt að haga ákvæðum tilskipunarinnar svo, að fult tillit verði tekið til þeirra sjerstöku ástæðna, er koma til greina um þessi skip.

Um 3. gr.

Í þessari gr. eru hin almennu ákvæði um skyldu skipseiganda, útgerðarmanns og skipstjóra til að sjá um, að skip sje haffært, og svarar gr. til 6. gr. 1. 1912, sbr. og 31. og 37. gr. siglingalaganna.

Um 4. gr.

Svarar til 12. gr. 1. 1912. Nýmæli er það, að hjer er berum orðum tekið fram, að reglan gildi um öll skip, hverrar þjóðar sem eru. Ekki mun þó í þessu felast efnisbreyting á l. 1912, en rjett þótti að taka þetta fram, til að koma í veg fyrir efa, enda getur verið sama nauðsyn á að beita þessu eftirliti við erlend skip sem islensk, og svipuð ákvæði í rjetti annara þjóða munu ná jafnt til erlendra sem innlendra skipa. — Skv. 12. gr. 1. 1912 getur lögreglustjóri því að eins heft burtför skipsins, að fengin sje álitsgerð tveggja tilnefndra manna, væntanlega um öryggi skipsins. Með þeim hætti verður eftirlitið nokkuð örðugt í framkvæmdinni, og er þessu því vikið þannig við í

frv., að lögreglustjóra nægi líkur um, að skipið sje óhaffært, til að hefta burtför þess, en skoðun þurfi eigi að fara fram á því fyr en á eftir.

Um 5. gr.

Skoðunarskyld eru skv. 1. gr. l. 1912 að eins skip, sem lögskráningarskyld eru, þ. e. stærri en 12 rúmlestir. Hjer er eftirlitið einnig látið taka til vjelbáta og róðrabáta fjórróinna og stærri, er stunda fiskveiðar hjer við land eina vertið á ári eða lengur. Er þetta gert meðfram með hliðsjón af því, að skv. l. nr. 32, 27. júní 1921, er skylt að tryggja sjómenn á slíkum skipum gegn slysum, enda virðist tilgangi laganna um að tryggja líf manna í sjóferðum ekki verða náð nægilega, sjeu þau skip eigi líka háð eftirliti.

Auk þessara skipa eru ýms önnur fljótandi för, sem menn eru ekki lögskráðir á nje skylt að tryggja menn á fyrir slysum, svo sem mokstrarvjarar eða rambúkkar á floti, flutningabátar minni en 12 rúmlestir, ferjur o. fl. Þykir eigi að svo stöddu ástæða til að setja fyrirmæli í lög um eftirlit með öryggi slíkra fara, en hins vegar rjett að veita heimild til eftirlits með þeim, ef þess skyldi gerast þörf.

Um 6. gr.

Gr. þarf væntanlega ekki skýringa. Þó skal þess getið, að hjer er vikið frá ákvæðum l. 1912 í því efni, að gert er ráð fyrir, að atvinnumálaráðuneytið skifti landinu í sjerstök skipaskoðunarumdæmi. Í l. 1912 er hvert lögsagnarumdæmi skipaskoðunarumdæmi fyrir sig. Ástæðan til þessarar breytingar er sú, að örðugt mun eða ókleift að fá nógu marga sjerfróða skipaskoðunarmenn í sumum lögsagnarumdæmum, enda svo fáar skipaskoðanir í sumum þeirra, að varla er ástæða til að láta þau vera sjerstök skipaskoðunarumdæmi.

Um 7.—23. gr.

Gr. þessar mæla fyrir um skoðanir á skipum, og eru ákvæði þeirra og það skipulag á skipaskoðunum, sem þær gera ráð fyrir, að miklu leyti nýmæli. Frv. gerir mun á ýmiskonar skipaskoðunum. Til þess að eftirlitið með öryggi skipa komi að haldi, er fyrst og fremst nauðsynlegt, að skoðanir sjeu gerðar reglulega á öllum skipum með hæfilega löngu millibili. En milli þessara reglulegu skoðana geta gerst ýms atvik, sem rýra eða geta rýrt haffæri skipsins, og verður þá og að vera skylt að láta skoða skipið. Frv. skipar því fyrir bæði um reglulegar og sjerstakar skoðanir. Skoðanirnar þurfa ekki ávalt að vera jafnnákvæmar. Fer það m. a. eftir því, hvert tilefni skoðunarinnar er. Samkvæmt því greinir frv. milli aðalskoðana og aukaskoðana.

Um 6.—7. gr.

Þurfa ekki skýringar.

Um 8. gr.

Í núgildandi lögum eru engin ákvæði um það, að strangari kröfur skuli gera um öryggi farþegaskipa en annara skipa. Í hinni væntanlegu tilskipun um öryggi skipa verða að sjálfsögðu settar sjerreglur um farþegaskip, og þykir rjett að ákveða þá um leið, hver skip teljast skuli farþegaskip.

Um 9. gr.

Ætlast er til þess, að aðalskoðun taki til alls þess, er lýtur að öryggi skipsins. Nánari fyrirmæli um það, hvernig aðalskoðun skuli haga og hvers öryggis þá skuli krafist, munu verða sett í tilskipun þeirri, er ræðir um í 2. gr.

Um 10. gr.

Til sönnunar um hæfæri skipsins og um að lögboðnar skoðanir hafi verið gerðar, er ætlast til, að skipinu verði gefið hæfærissskirteini. Skirteini þetta á að vera eitt af skipsskjölunum og skipstjóra að vera skylt að sýna það yfirvöldunum, hvenær sem þess er krafist og við afgreiðslu skipsins. Ætti þetta ákvæði að gera eftirlit yfirvaldanna með öryggi skipa bæði auðveldara og tryggara.

Eftirlitið mundi verða öruggara með því móti, að gildi hæfærissskirteinis væri bundið við tiltekinn tíma. Og samkvæmt greininni er sú líka aðalreglan. En með því að atvik geta stundum legið svo til, að örðugt sje að láta skoða skipið af nýju áður en gildistími skirteinisins er á enda, heimilar gr. atvinnu-málaráðuneytinu, eða í sumum tilfellum lögreglustjóra, að framlengja gildi skirteinisins nokkurn tíma.

Um 11. gr.

Þarf ekki skýringar.

Um 12.—16. gr.

Munurinn á almenntri og sjerstakri aukaskoðun er sá, að hin fyrri skal gerð með ákveðnu millibili, en hin síðari að eins er sjerstök atvik krefjast þess. Að efni til eru þessar skoðanir einnig frábrugðnar hvor annari. Almenna skoðunin er eftirlit með öryggi skipsins yfir höfuð, þó ekki sje það jafn-nákvæmt og við aðalskoðun. Sjerstaka skoðunin snertir að eins ákveðna hluta skips, sem þá þykir sjerstök ástæða til að skoða. Nánari ákvæði um skoðan-irnar verða sett í tilskipuninni samkv. 2. gr.

Um 17.—22. gr.

Þurfa ekki skýringar.

Um 23. gr.

Í tilfelli því, er ræðir um í 2. gr., þykir ósanngjarnt, að skipseigandi greiði kostnaðinn við yfirskoðunina, þar sem mistök skoðunarmannanna valda henni. Því er mælt svo fyrir, að rikissjóður beri þá kostnaðinn.

Um 24.—28. gr.

Í þessum gr. eru ákvæði um hleðslumerki skipa, og eru þau í öllum aðalatriðum í samræmi við l. 1912 og að öðru leyti svo, að þau þurfa ekki frekari skýringar.

Um 29. gr.

Svarar til 2. l. 2. gr. l. 1912, þó með þeirri breytingu, að hjer er sönnunarbyrðinni um tildrög skiptapans snúið við og hún lögð á eiganda skipsins. Umrætt ákvæði l. 1912 mun koma þeim, er fyrir tjóni verða við skiptapann, að litlu haldi eins og það nú er, en þannig lagað, sem í frv. greinir, mundi það verða skipseigendum mikil hvöt þess að vanrækja ekki lögboðnar skoðanir.

Um 30.—32. gr.

Purfa ekki skýringar.

(B. XXVI, 3).

Nd.

184. Frumvarp

til laga um sönnun fyrir dauða manna, sem ætla má að farist hafi af slysum.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Nú hefir ekkert spurst til skips, sem stundaði fiskveiðar eða var í innanlandssiglingum, svo lengi, að það hefði, að öllu forfallalaus, getað lokið ferð sinni á helmingi styttri tíma, og má þá fá úrskurð um, að þeir menn, sem á skipinu voru, skuli taldir dauðir, þó eigi fyr en liðnir eru 6 mánuðir frá því, er spurðist til skipsins síðast.

2. gr.

Nú hverfur maður af skipi í hafi, og mönnum er ókunnugt, hversu það bar að eða hvað olli, og má þá fá úrskurð um, að hann skuli talinn dauður, þá er liðnir eru að minsta kosti 6 mánuðir frá hvarfi hans og ekkert hefir til hans spurst.

3. gr.

Nú hverfur maður hjer á landi og vita menn til þess, að hann hefir komist í lífsháská, svo sem hrept illviðri á ferðalagi eða lent í öðrum þeim hættum, er allar líkur þykja til að honum hafi grandað, og má þá fá úrskurð um, að hann skuli talinn dauður, ef ekkert hefir til hans spurst í 6 mánuði frá því, er hann komst í lífsháskann.

4. gr.

Úrskurðar um, að maður skuli talinn dauður, getur hver sá krafist, sem hefir löglegra hagsmuna að gæta við andlát hans.

5. gr.

Úrskurður um, hvort horfinn maður skuli talinn dauður, á undir hjeradsdómara, þar sem maðurinn átti síðast heimilisvarnarþing. — Nú hverfur maður af skipi, sem gert var út í öðru lögsagnarumdæmi, og á þá málið undir úrskurð þess hjeradsdómara.

Þeim, sem leita vill úrskurðar, ber að snúa sjer til dómara með skriflega beiðni, og sje þar nákvæmlega tiltekið nafn og aldur þess, sem horfinn er, og sem nákvæmastar upplýsingar um hann, nánustu ættingja hans, tildrög-in að hvarfi hans, þau er menn vita, hvenær síðast spurðist til hans o. s. frv.

Dómara ber af sjálfsdáðum að rannsaka málið og afla þeirra gagna, sem nauðsynleg þykja til að geta lagt úrskurð á það. Getur hann kvatt úrskurðarbeiðanda fyrir rjett, til þess að skýra málavexti og vinna eið að skýrslu sinni. Rjettargjöld skulu engin greidd í hjerði, og fer um meðferð málsins eftir reglunum um meðferð opinberra mála, að því leyti sem þær eiga við.

Þegar dómari hefir athugað alla málavexti og honum þykir sýnt, að sá, sem horfinn er, muni ekki vera á lífi, úrskurðar hann, að hann skuli talinn dauður.

6. gr.

Ef svo er ástatt, sem getur í 1. gr., skal álitíð, að dauðann hafi að höndum borið þá er liðinn var helmingur þess tíma, sem skipið hefði að forfallalausú þurft til ferðar sinnar þangað, sem ætlað var, frá þeim stað, þar sem síðast spurðist til þess, þyki ekki annar dagur sennilegri.

Sje svo ástatt, sem getur í 2. gr., skal dánardagurinn talinn dagur sá, er mannsins var saknað af skipinu.

Ef svo er ástatt, sem getur í 3. gr., skal telja dauðann hafa borið að höndum á þeim tíma, er maðurinn rataði í lífsháskann.

7. gr.

Nú hafa fleiri menn saman ratað í lífsháska, og svo verður álitíð, að þeir hafi farist, og skal þá telja, að þeir hafi látist samtímis.

8. gr.

Úrskurði hjeradsdómara má áfrýja til æðri rjettar innan 6 mánaða frá útgáfudegi hans, og hafa sömu menn rjett til þess að krefjast áfrýjunar sem þeir, er kröfu hefðu átt um úrskurð, svo og dómsmálaraðherra, enda skal hjeradsdómari ávalt senda honum tafarlaust afrit af úrskurði og málsskjölum.

Um meðferð málsins í æðra rjetti fer eftir reglum um meðferð opinberra mála, að því leyti sem þær eiga við.

Nú er úrskurður staðfestur í æðra rjetti, og skal þá sá, sem krafðist áfrýjunar á honum til breytingar, bera áfrýjunarkostnaðinn, en ella greiðist hann af almannafje.

9. gr.

Nú er úrskurður um, að maður skuli talinn dauður, fenginn fyrir vísitandi rangar skýrslur, og á þá, að undangenginni löglegri málssókn, að

dæma þann eða þá, sem reynast sekir um þetta, til þess að greiða að skaðlausu allan þann kostnað og tjón, sem af úrskurðinum leiddi.

10. gr.

Ákvæði þessara laga koma þá aðeins til framkvæmda, er lát horfins manns verður ekki sannað á annan hátt, og kemur úrskurður eftir lögum þessum að öllu leyti í stað löglegs dánarvottorðs.

11. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXIV, 6).

Ed.

185. Nefndarállt

um frumvarp til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurbreppi.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir haft frumvarp þetta til umræðu og athugunar.

Skatturinn til sveitarsjóðs er settur jafnhár í frumvarpinu og í lögum um bæjarstjórn á Akureyri, er afgreidd voru á síðasta þingi, eða 1%—2% af virðingarverði bygðra og óbygðra lóða og $\frac{1}{2}$ %—1% af virðingarverði túna, erlðafestulanda og matjurtagarða, og álitur nefndin það hæfilegt.

Þótt telja megi óheppilegt að þurfa að hafa sjerstök lög um þetta efni fyrir hvern kaupstað, kauptun og sjávarþorp, sem eru sveitarljelag út af fyrir sig, verður þó ekki um annað að gera, á meðan sveitarstjórnarlöggjöfin er ekki endurskoðuð í heild og samræmd.

Nefndin er því sammála um að leggja til, að frumvarpið verði samþykkt.

Alþingi, 1. apríl 1922.

Guðm. Ólafsson,
form. og framsögum.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

S. H. Kvaran.

(B. XXX, 3).

Ed.**186. Nefndarálit**

um frv. til laga um að veita ríkinu einkarjett til þess að selja alt silfurberg, sem unnið verður á Íslandi.

Frá fjárhagsnefnd.

Að vísu er lítið um það enn þá, að silfurberg sje unnið hjer á landi, nema í námu ríkissjóðsins, en hins vegar gæti svo farið, að námur fyndust, er orðið gætu keppinautar ríkisins, og því þykir nefndinni ástæða til þess að mæla með því, að frv. verði samþykkt óbreytt.

Hins vegar væntir netndin þess, að stjórn landsins gæti fullkomins sparnaðar við framkvæmd laganna.

Alþingi, 1. apríl 1922.

Guðm. Ólafsson,
form.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

S. H. Kvaran,
framsögum.

(C. XVI, 2).

Nd.**187. Álit**

fjárveitinganefndar um fjárhagsatriðið í tillögu til þingsályktunar um baðlyfjagerð innanlands.

Fjárveitinganefnd hefir ekkert að athuga við fjárhagsatriðið í málinu.

Alþingi, 1. apríl 1922.

Þorleifur Jónsson.

Magnús Pjetursson.

(A. XVIII, 2).

Nd.**188. Nefndarálit**

um frv. til laga um rjett til fiskiveiða í landhelgi.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta á nokkrum fundum sínum og borið það saman við gildandi lög þessa efnis. Að athuguðu máli leyfir nefndin sjer óskift að leggja til, að frv. verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 9. gr.

Fyrir orðin »sem veita skal fyrir 2 ára komi:
sem veita má fyrir 2 ar.

2. Við 10. gr.

Upphaf greinarinnar orðist svo:

Pegar afl er jafnframt verkaður í skipi, sem rjett hefir til fiski-
veiða í landhelgi, skal það fyrirfram setja lögreglustjóra trygging
. . . o. s. frv.

3. Við 13. gr.

a. Fyrri liður 2. málsgreinar orðist svo:

Ef fleiri eru útlendir sjómenn á íslensku fiskiskipi en lög
þessi heimila, varðar það 50—1000 kr. sektum.

b. Í upphafi 4. málsg. komi á eftir orðunum »Ólöglegar fiski-
veiðar í landhelgi»:
aðrar en botnvörpuveiðar.

4. Við 14. gr.

Upphaf greinarinnar orðist svo:

Lög þessi ganga í gildi 1. júlí 1922 . . . o. s. frv.

Alþingi, 3. apríl 1922.

M. J. Kristjánsson,
formaður.

Ó. Proppé,
ritari.

Einar Þorgilsson,
framsögumaður.

Magnús Jónsson.

Jón Baldvinsson.

(B. VI, 4).

Nð.

189. Breytingartillögur

við frv. til laga um sameining Dalasýslu og Strandasýslu.

Frá Bjarna Jónssyni frá Vogu.

1. Við 1. gr.

Greinina skal orða svo:

Lögsagnarumdæmi landsins skulu vera 5, svo sem hjer segir:

1. Vestfirðingafjórðungur (Mýrasýsla, Snæfellsnes- og Hnappadalssýsla, Dalasýsla, Barðastrandarsýsla, Ísafjarðarsýsla með Ísafjarðarkaupstað og Strandasýsla).
2. Norðlendingafjórðungur (Húnavatnssýsla, Skagafjarðarsýsla, Eyjafjarðarsýsla með Siglufjarðar- og Akureyra kaupstöðum og Suður-Pingeyjarsýsla).

3. Austfirðingafjórðungur (Norður-Pingeyjarsýsla, Múlasýslur báðar með Seyðisfjarðarkaupstað og Austur-Skaftafellssýsla).
 4. Sunnlendingafjórðungur (Vestur-Skaftafellssýsla, Rangárvallasýsla, Vestmannaeyjasýsla, Árnes-ýsla, Gullbringu- og Kúðarsýsla og Borgarfjarðarsýsla).
 5. Reykjavíkur- og Hafnartjardarkaupstaðir.
2. Fyrirsögnin verði:
Frumvarp til laga um sameining lögsagnarumdæma.

(B. XXIX, 4).

Nd.

190. Breytingartillögur

við frv. til laga um breytingar á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar.

Frá sjávarútvegsnefnd.

1. Við 3. gr. b. Fyrir »20« komi:

12.

2. Við 6. gr. g. Staflidurinn hljóði svo:

hefir verið háseti eftir 16 ára aldur að minsta kosti 24 mánuði á skipum ekki minni en 12 rúmlestir, eða verið formaður á vjelbát ekki minni en 10 rúmlestir í 24 mánuði.

3. Við 7. gr. Greinin hljóði svo:

8. gr., sem er ný grein, hljóði svo:

Eftir að 2 ár eru liðin frá því að lög þessi öðlast gildi, skal próf það, er um getur í 7. gr., fara að eins fram í Reykjavík. Þangað til skulu prófin haldin í Reykjavík, Vestmannaeyjum, á Seyðisfirði, Akureyri og Ísafirði.

Í Reykjavík eru prófdómendur þeir sömu og við stýrimanna-skólaprófin, og skal forstöðumaður skólans vera formaður prófnefndarinnar. Próf þetta skal halda tvisvar á ári, í apríl—maí á vorin og nóvember—janúar að vetri. Í hinum kaupstöðunum, sem ofan eru greindir, skulu prófdómendur vera 3 skipstjórar, og skal stjórnarráðið skipa formann prófnefndarinnar eftir tillögum forstöðumanns og kennara stýrimannaskólans í Reykjavík, en hina tvo eftir tillögu lögreglustjóra; próf þessi skulu haldin einu sinni á ári, á þeim tímum árs, sem stjórnarráðið ákveður eftir tillögum bæjarstjórnar.

Stjórnarráðið semur reglur um prófið og fyrirmynd fyrir prófvottorðum. Hver sá, er staðist hefir prófið, fær vottorð um það þegar að afloknu prófi.

Kostnaður við prófið greiðist úr rikissjóði.

(B. XXXVI, 3).

Nd.

191. Breytingartillögur

við frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá Þorsteini Jónssyni.

Við 3. gr.

- a. 1. málslíður, »Sóknarprestum — leyfa« falli niður.
- b. Í stað orðanna »Þeir skulu vera prófdómendur« komi:
Sóknarprestum skal skylt að vera prófdómendur.

(C. XIII, 2).

Nd.

192. Þingsályktun

um lánveitingar úr Ræktunarsjóði.

(Afgreidd frá Nd. 3. apríl).

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að halda áfram lánveitingum úr Ræktunarsjóði Íslands.

(B. XLI, 1).

Ed.

193. Erumvarp

til laga um sameign ríkissjóðs og bæjarsjóðs Vestmannaeyja á Vestmannaeyjajörðum o. fl.

Flutningsm.: Karl Einarsson.

1. gr.

Vestmannaeyjar skulu vera að $\frac{4}{10}$ — fjórum tiundu — eign ríkissjóðs og að $\frac{6}{10}$ — sex tiundu — eign bæjarsjóðs Vestmannaeyjakaupstaðar, gegn því endurgjaldi frá bæjarsjóði, sem tilgreint er í 2. gr.

2. gr.

Andvirði þess hluta, sem bæjarsjóður eignast af Vestmannaeyjajörðum samkvæmt 1. gr., skal ákveðið á þennan hátt: Atgjald allra jarða og lóða, hvort heldur er húslóð, verslunar- eða iðnaðarlóð, þurrabúðarlóð, lóð til

ræktunar túns eða matjurta, til þerrireits eða hvers annars, skal margfaldað með 25. — Útkoman margfölduð með $\frac{6}{10}$ — sex tíundu — er kaupverð jarðanna og lóðanna. Árgjaldi jarða og lóða, sem talið er í landaurum, skal breytt í peninga við útreikning þennan og skal tekið meðaltal af meðalalin 5 árin næstu undan ófriðnum mikla. Þó skal ekkert endurgjald koma fyrir lóðir við innri höfn sunnan og vestan 90 metra á land frá stórstraumsflóði; að norðanverðu ræður Heimaklettur, en Eyði fylgir alt. Þessar landsspildur skulu falla til hafnarsjóðs endurgjaldslaust.

3. gr.

Andvirði það, sem ákveðið er í 2. gr., skal greiðast í skuldabréfum til ríkissjóðs, útgefnunum af bæjarsjóði, þannig, að það greiðist með 7% af upphæðinni á ári í vexti og afborgun, og er að fullu greitt á þann hátt á 28 árum.

4. gr.

Ætíð skal byggja jarðir, þurrabúðarlóðir og land til ræktunar í lífsábúð, en aðrar lóðir um ákveðinn tíma, sem aldrei má fara fram úr 99 árum.

5. gr.

Byggingarbrjef og leigusamninga gera bæjarfógeti og oddviti bæjarstjórnar, en stjórnarráðið skal staðfesta alla samninga.

6. gr.

Árgjöld fyrir jarðir, þurrabúðir og land til ræktunar skal ákveðið í landaurum, en fyrir aðrar lóðir í peningum.

7. gr.

Bæjarstjórn Vestmannaeyja skipar nefnd árlega, er gefa skal álit um alla samninga áður en þeir eru staðfestir.

8. gr.

Nú er lóð, sem ekki er til lífsábúðar, leigð til lengri tíma en 10 ára, þá skal ákveða árlegt gjald á 5 ára fresti.

9. gr.

Eign Vestmannaeyjakaupstaðar í Vestmannaeyjajörðum og lóðum má aldrei selja einstökum mönnum eða fjelögum eða á neinn hátt afhenda gagnstætt lögum þessum eða reglugerð, er sett verður samkvæmt þeim, en kaupa má ríkissjóður eignina, ef hann vill, en þó að eins með lagabóði.

10. gr.

Með reglugerð, sem bæjarstjórn semur og stjórnarráðið staðfestir, skal ákveða afgjald jarða, lóða, hverrar tegundar fyrir sig, og má þá og taka tillit til legu lóðar og annars, sem gerir hana meira eða minna hagkvæma til þess, sem hún á að notast til. Reglugerð þessi skal endurskoðuð á minst 5 ára fresti.

11. gr.

Lög þessi ná ekki til eigna einstaklinga, hvort er regluleg eign eða önnur rjettindi.

12. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1924.

Greinargerð.

Það virðist ekki ósanngjarnt, að eitthvað af þeirri verðhækkun, sem orðið hefir og væntanlega verður á lendum og lóðum í Vestmannaeyjum, lendi hjá bæjarsjóði, enda sýnt, að verðhækkun þessi lendir annars, eins og hingað til, hjá einstökum mönnum, enda þótt þeir hefðu ekkert til þess unnið, sbr. gömlu erfðafestulóðirnar, sem miðað við núgildandi verðmæti lóðanna er mjög lágt, jafnvel hlægilega, t. d. dýrasta lóðin er leigð um aldur og æfi fyrir 40 kr. og 50 aura. Búast mætti við, að þessu yrði yfirleitt kipt í lag með lögum þessum, og svo fengi stjórnarráðið það yfirlit yfir alla stjórn umboðsins, sem hingað til er mjög erfitt að hafa.

(B. XLII, 1).

Nd.

194. Frumvarp

til laga um heimild til innflutningsbanns og gjaldeyrisráðstafana.

Frá minni hluta samvinnunefndar viðskiftamála.

1. gr.

Ríkisstjórninni veitist heimild til með reglugerðum að banna innflutning til landsins á hverjum þeim vörutegundum, er hún telur ónaðsynlegar eða nægjar birgðir af í landinu. Sömuleiðis veitist ríkisstjórninni heimild til að hafa umsjón með erlendum gjaldeyri í eigu landsmanna og með gjaldeyri fyrir útfluttar afurðir og, ef nauðsyn krefur, að ráðstafa slíkum gjaldeyri.

2. gr.

Þegar ákvæði 1. gr. koma til framkvæmda skal skipuð þriggja manna nefnd til að hafa á hendi framkvæmd innflutningshaftanna og ákveða útsöluverð innanlands á hinum bönnuðu vörutegundum, er til eru í landinu og hafðar til sölu, og skal meginregla sú, að útsöluverð sje eigi hærra en það var, er bannið gekk í gildi. Sama nefnd hefir með höndum umsjón gjaldeyris og ráðstafanir viðvikjandi honum. Nefnd þessi skal skipuð þannig, að Verslunarráð Íslands tilnefni einn mann, Samband íslenskra samvinnuljelaga annan, en ráðuneytið hinn

þriðja, og er hann formaður nefndarinnar. Ráðuneytið getur skipað einn mann frá hvorum bankanna til viðbótar nefndinni, þegar um ráðstafanir erlends gjald-eyris er að ræða.

3. gr.

Ríkisstjórninni heimilast að taka nauðsynleg lán í þarfir ríkisins.

4. gr.

Í reglugerð skal ákveðið nánar um framkvæmd laga þessara og má þar tiltaka sektir fyrir brot á þeim eða reglugerð, 1000—50000 krónur. Um meðferð mála út af þeim brotum fer sem um almenn lögreglumál.

5. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Jafnframt falla úr gildi lög nr. 1, 8. mars 1920, og lög nr. 76, 27. júní 1921.

Ástæður.

Undanfarið hefir gengi íslenskrar krónu sífellt farið lækkandi, og er vafalaust ein orsökina of mikill og óþarfur innflutningur til landsins hin síðustu mis-iri, sem og það, að í sambandi við þennan óþarfa innflutning hafa myndast skuldir, meira en góði hófi gegna, við erlenda lánardrotna.

Innflutningshöft þau, er nú gilda, hafa litlu orkað um takmörkun innflutnings, enda hvorki nógu viðtæk nje heldur framkvæmd með þeim einbeittleik, að dregið hafi að nokkru ráði úr innflutningnum.

Jöfnuður viðskifta og gengis verður eigi fenginn nema ástandið breytist, og er sú breyting að sjálfsgöðu hað ýmsum ósjálfráðum atvikum, svo sem góðu árferði og arðvænlegum vertíðum, en er annars vegar kominn undir haldkvæmum viðskiftaráðstöfunum, og eru þær því nauðsynlegri, sem hin ósjálfráðu atvik reynast óhagfeldari.

Fyrir því teljum vjer óhjákvæmilegt að veita ríkisstjórninni þá heimild til að gera viðskiftaráðstafanir, sem atvikin gefa tilefni til, og hafa þá heimild svo rúma um takmörkun innflutnings og ráðstöfun útlends gjald-eyris, að fult gagn megi að verða, enda þótt viðskiftaerfiðleikarnir aukist frá því sem nú er.

(D. I, 1).

Ed.

195. Fyrirspurn

til landsstjórnarinnar um brúargerð á Eyjafjarðará.

Frá Einari Árnasyni.

Hvenær ætlar stjórnin að láta byggja hina fyrirhuguðu brú á Eyjafjarðará?

(B. XLIII, 1).

Ed.**196. Frumvarp**

til laga um breytingu á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af sild o. fl.

Flutningsm.: Sigurður H. Kvaran og Björn Kristjánsson.

1. gr.

1. gr. laganna orðist svo:

Af hverri sildartunnu (108–120 ltr.) skal greiða í rikissjóð 1 kr., af hverjum 100 kg. af fódurmjöli og fódurkökum 75 aura og af hverjum 100 kg. af áburðarefnum 25 aura.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Með lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af sild, er mælt svo fyrir, að greiða skuli í rikissjóð 3 krónur af hverri útfluttri sildartunnu, 1.50 kr. af fódurmjöli og fódurkökum, en 50 aura af 100 kg. af áburðarefnum.

Af þessum útflutningsvörum er það saltaða sildin, sem langmest munar um.

En nú hafa lög þessi orðið til þess, að útlendingar — og þeirra vegna var sildartollurinn ákveðinn svo hár — hafa tekið það rað að búa um sig utan landhelginnar og salta þar, og við það hefir landið ekki að eins orðið af öllum tolli af þessari sild, heldur líka af margháttuðum tekjum öðrum, bæði af vinnulaunum við söltun sildarinnar og innflutningsgjöldum af vörum, bæði útvegsvörum og neytslurvörum. Hve miklu þetta munar, má að nokkru sjá af því, að árið 1921 voru fluttar til norskra hafna 83417 tonn af sild, er veidd hafði verið hjer við land, og allar fyltar af sild utan landhelginnar þetta ár.

Að visu verður ekkert sagt um það með fullri vissu, hvort auðvelt sje að kippa þessu í liðinn aftur, svo að landið nái tekjum af sildveiði útlendinga. Þó höfum vjer fyrir oss umögn gerkunnugra og merkra manna um það, að Norðmenn muni miklu fremur kjósa að salta síldina í landi, ef þeim bjóðast viðunanleg tollkjör.

En við þetta bætist það, að jafnvel alislenskir útgerðarmenn þar nyrðra sjá sjer varla annað fært en að taka upp sömu söltunaraðferð og Norðmennirnir, og flytja enga tunnu á land og greiða þa heldur engan toll.

Verður þá ekki annað sagt en að þessi háí tollur verði landinu beinlínis og óbeinlínis til stórskada, og rikissjóði væri það miklu hollara, að hann væri mun lægri.

(B. XXXVI, 4).

Ed.**197. Breytingartillaga**

við frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá Magnúsi Jónssyni.

Við 3. gr. Síðari málsgrein »Sóknarprestum greina« falli burt.

(B. XXIII, 3).

Ed.**198. Nefndarálit**

um frumvarp til laga um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Pingeyjarsýslu undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps.

Frá allsherjarnefnd.

Þegar nefndin fór að athuga þetta mál, þótti henni 3. gr. frumv. óljós og tvíræð, þar sem hún ákveður, að Húsavíkurhreppur skuli »taka á sig skyldur og kvaðir, þar með talið þurfamannaframfæri«, sem af því leiða, að Bakki með Tröllakoti er lagður undir hreppinn. Það mun vera venjulegast, að t. d. framfærslurjettur, sem fenginn er á jörð, fylgi henni er hún legst frá einum hreppi til annars, og orðin »að taka á sig« o. s. frv. benda í þá átt, að svo hafi einnig átt að vera í þessu tilfalli. Hins vegar benda ástæður hreppsnefndar Húsavíkurhrepps og útdráttur úr fundargerð hlutaðeigandi hreppsnefnda frá 7. des. f. á., sem fylgja frumv., miklu fremur til þess, að Húsavíkurhreppur leysi sig til fulls og alls undan þeim skyldum og kvöðum, sem Bakka og Tröllakoti mundu annars fylgja vegna liðins tíma, með þeirri 1600 kr. greiðslu í eitt skifti fyrir öll og vegarlagningu á 12 árum, sem gert er ráð fyrir í frv. Til þess að fá fulla vissu um, hvað meint hefir verið með samningi hreppsnefnda Húsavíkurhrepps og Tjörneshrepps, dags. 7. des. f. á., hefir allsherjarnefnd símað fyrirspurn til Húsavíkur og fengið það svar frá oddvita hreppsins með símskeyti dagsettu 1. þ. m., að með 1600 kr. greiðslunni og hinnar tilteknu vegarlagningu eigi öllum skiftum hreppanna, snertandi innlimun Bakka með Tröllakoti í Húsavíkurhrepp, að vera lokið.

Nefndin mælir með því, að frumv. verði samþykkt, og á þeim grundvelli, sem hreppsnefndirnar hafa ætlast til. En til þess að það verði ótvíætt, gerir hún við það svo felda

BREYTINGARTILLÖGU:

Við 3. gr. Greinin orðist þannig:

Að öðru leyti eru skyldur og kvaðir, þar með talið þurfamannaframsæri, á þessum tveimur hreppum óbreyttar frá því, sem ákveðið er í stjórnarráðsbræfi nr. 72, 4. júní 1912.

Alþingi, 4. apríl 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
form. og ritari.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari.

Jóh. Jóhannesson.

(B. XXXII, 3).

Nd.

199. Átt

um fjárhagsatriði frv. til hafnarlaga fyrir Ísafjörð (þskj. 103).

Frá fjárveitinganefnd.

Nefndin getur ekki mælt með þessu frumv., eða fjárhagsatriði þess. Telur hún ekki rjett, að ríkissjóður heiti nú miklum fjárframlögum til stórfyrirtækja, þar sem hann getur ekki haldið framkvæmdum þeim, er honum ber að vinna, í sæmilegu horfi.

Alþingi, 5. apríl 1922.

Þorleifur Jónsson.

Magnús Pjetursson.

(B. XXVIII, 4).

Nd.

200. Nefndaralið

um frv. til laga um breytingu á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Frá landbúnaðarnefnd.

Frumvarp þetta er komið frá háttv. efri deild, og eru aðalbreytingar þær, sem það hefir inni að halda á núgildandi lagaákvæðum, þessar:

1. Nánari ákvæði um útsvarsskyldu þar sem bú, verslun eða annað arðsamt fyrirtæki er rekið alt gjaldarið, en eigandi á lögheimili í öðrum hreppi.
2. Öll afnot af laxveiði gerð útsvarsskyld, »hvort sem laxveiðin er rekin sem atvinna eða að eins til skemtunar og á hvern hátt sem veiðin er stunduð«.
3. Þá er breytt nokkuð til um útsvarsskyldu aðkomuútvegsmarna.

Hingað til hafa allir þeir, er eiga heima í sýslunni eða við sama fjörð eða flóa, þar sem veiðin er stunduð, verið lausir við að greiða útsvar, en í frv. er heimilað að leggja útsvar á alla útvegsmenn, sem búa *utan sýslu*.

Nefndin hefir athugað þessar breytingar og felst á þær. Ákvæðið um laxveiðina er nauðsynleg rjettarbót, og sumar breytingarnar eru til skýringa, sem æltu að varna ágreiningi milli hreppsnefnda.

Nefndin vill því ráða hv. deild til að samþykkja frv. óbreytt.

Alþingi, 2. apríl 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Þórarinn Jónsson,
fundaskrifari.

Þorleifur Jónsson,
framsögum.

Eiríkur Einarsson.

Þjetur Þórðarson.

(B. XXIX. 5).

Ed.

201. Frumvarp

til laga um breytingar á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Fyrirsögn II. kafla hljóði svo:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku á skipum alt að 60 rúmlestir.

2. gr.

Í stað orðanna í 3. gr. »30 lestir« komi:

60 rúmlestir.

Orðið »rúmlest« komi alstaðar í lögum þessum fyrir orðið »lest« (tonn).

3. gr.

4. gr. hljóði þannig:

Sá einn getur fengið skipstjóraskírteini fyrir smáskip, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri íslensk siglingapróf,
- b. hefir verið stýrimaður minst 8 mánuði á skipi eigi undir 12 rúmlestir,
- c. er fullveðja,
- d. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svivirðilegt er að almenningsáliti,

e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

4. gr.

5. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Rjett til að vera stýrimaður á íslensku skipi alt að 60 rúmlesta í innanlandssiglingum hefir sá einn, sem fengið hefir stýrimannsskirteini á smáskipi.

5. gr.

6. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Sá einn getur fengið stýrimannsskirteini á smáskipi, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur ædri íslensk siglingapróf,
- b. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svivirðilegt er að almenningsáliti,
- c. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

6. gr.

7. gr., sem er ný grein, hljóðar svo:

Sá elnn getur staðist smáskipapróf, er:

- a. kann að marka stað skips á sjávaruppdrátt og hefir nægilega þekkingu á sjávaruppdráttum og notkun þeirra yfir höfuð,
- b. kann að nota kompás og ber skyn á segulskekkju og misvísan,
- c. kann að nota skriðmæli og vegmæli,
- d. þekkir björgunartækin, hin alþjóðlegu neyðarmerki og alþjóðareglur til að forðast ásigling,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn,
- f. ritar íslensku stórlýtalaust,
- g. hefir verið háseti eftir 16 ára aldur að minsta kosti 24 mánuði á skipum ekki minni en 12 rúmlestir, eða verið formaður á vjelbát ekki minni en 10 rúmlestir í 24 mánuði.

7. gr.

8. gr., sem er ný grein, hljóði svo:

E tir að 2 ár eru liðin frá því að lög þessi öðlast gildi, skal próf það, er um getur í 7. gr., fara að eins fram í Reykjavík. Þangað til skulu prófin haldin í Reykjavík, Vestmannaeyjum, á Seyðisfirði, Akureyri og Ísafirði.

Í Reykjavík eru prófdómendur þeir sömu og við stýrimannaskóla-prófin, og skal forstöðumaður skólans vera formaður prófnefndarinnar. Próf þetta skal haldast tvisvar á ári, í apríl—maí á vorin og nóvember—janúar að vetri. Í hinum kaupstöðunum, sem ofan eru greindir, skulu prófdómendur vera 3 skipstjórar, og skal stjórnarráðið skipa formann prófnefndarinnar eftir tillögum forstöðumanns og kennara stýrimannaskólans í Reykjavík, en hina tvo eftir tillögu lögreglustjóra; próf þessi skulu haldin einu sinni á ári, á þeim tímum árs, sem stjórnarráðið ákveður eftir tillögum bæjarstjórnar.

Stjórnarráðið semur reglur um prófið og fyrirmynd fyrir prófvottorðum. Hver sá, er staðist hefir prófið, fær vottorð um það þegar að afloknu prófi. Kostnaður við prófið greiðist úr rikissjóði.

8. gr.

Yfirskrift III. kafla hljóði þannig:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku í utan- og innanlandssiglingum á íslensku fiskiskipi og rjett til skipstjórnar og stýrimensku á íslensku verslunarskipi í innanlandssiglingum eigi yfir 300 rúmlestir.

9. gr.

5. gr. verður 9. gr.

10. gr.

a-liður í 6. gr., sem verður 10. gr., hljóði svo:

Staðist hefir fiskimaunapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b liður í sömu gr. hljóði svo:

hefir verið stýrimaður í 18 mánuði á fiskiskipi, sem er stærra en 60 rúmlestir, eða verið skipstjóri (formaður) á skipi yfir 20 rúmlestir, og af þeim tíma minst 12 mánuði stýrimaður á gufuskipi, ef um gufuskip er að ræða.

11. gr.

7. gr. verður 11. grein.

12. gr.

a-liður 8. gr., sem verður 12. gr., hljóði svo:

hefir staðist fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b-liður sömu greinar hljóði svo:

hefir verið háseti minst 36 mánuði eftir 16 ára aldur, og af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir eða 12 mánuði skipstjóri á skipi stærra en 20 rúmlestir og 6 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir.

13. gr.

9., 10., 11. og 12. gr. verða 13., 14., 15. og 16. gr.

14. gr.

c-liður 13. gr., sem verður 17. gr., hljóði svo:

hefir staðist farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

d-liður sömu greinar hljóði þannig:

hefir verið háseti eftir 16 ára aldur minst 36 mánuði; af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum eða 12 mánuði fullgildur háseti á fiskveiðaskipi í utan- og innanlandssiglingum og 12 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum.

Fullgildur háseti telst sá, er fær vottorð skipstjóra um að hann kunni til allra algengra verka á skipi.

15. gr.

14. og 15. gr. verða 18. og 19. gr.

16. gr. fellur burtu.

17. og 18. gr. verða 20. og 21. gr.

16. gr.

19. gr. verður 22. gr.

Úr henni falla önnur, þriðja og fjórða málsg.

Fimta málsg., sem verður önnur málsg., hljóði svo:

Lög þessi ná eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimannsskirteini í utanlandssiglingum; heldur eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimannsskirteini á fiskiskipi áður en lög þessi öðlast gildi.

17. gr.

23. gr. verður ný grein, svo hljóðandi:

Þeir, sem próf hafa tekið samkvæmt 2. gr. laga nr. 50, 10. nóv. 1905, eða samkv. 4. gr. laga nr. 42, 3. nóv. 1915, eiga kost á að fá skipstjóraskirteini fyrir smáskip eftir lögum þessum, ef þeir fullnægja liðunum c.—e. í 4. gr. og leggja fram vottorð um, að þeir hafi verið skipstjórar minst 1 ár á 12—30 rúmlesta skipi og farist skipstjórn vel úr hendi að öllu leyti, og skulu vottorðsgefendur mælast til þess, að hið umbeðna skirteini verði veitt. Skal vottorð þetta gefið af útgerðarmanni (eiganda) skips þess eða skipa þeirra, sem skipstjórinn hefir stjórnað.

Nú fær skipstjórinn eigi ótviræð meðmæli, og skal þá skirteinið eigi veitt. Heldur skipstjórinn þá sömu rjettindum og hann áður hafði, en rjett hefir hann þó til að fá stýrimannsskirteini samkvæmt 6. gr. í lögum þessum, enda fullnægi hann b- og c-liðum í þeirri grein.

18. gr.

20. og 21. gr. verða 24. og 25. gr.

19. gr.

22. gr., sem verður 26. gr., hljóði svo:

Þá er lög þessi öðlast staðfestingu konungs, skal færa þau inn í meginmál laga nr. 42, 3. nóv. 1915, og gefa þau út svo breytt.

20. gr.

23. gr., sem verður 27. gr., hljóði svo:

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1923.

(B. XLIV, 1).

Nd.

202. Frumvarp

til laga um skipun matsnefndar á erlendum gjaldeyri.

Frá samvinnunefnd viðskiftamálanna.

1. gr.

Landsstjórninni heimilast að skipa þriggja manna nefnd til að meta verð á erlendum gjaldeyri.

2. gr.

Landsstjórnin ákveður, í samráði við nefndina, hvenær nefndin tekur til starfa.

Ríkissjóður ber kostnaðinn við nefndarstörfin.

3. gr.

Nefnd þessa skal landsstjórnin skipa einum manni eftir tillögum Verslunarraðs Íslands og Sambands isl. samvinnufjega, öðrum eftir tillögum Fjelags íslenskra botnvörpuskipaeigenda, og hinn þriðja, sem sje formaður nefndarinnar, tilnefnir stjórnin sjálf.

A fundum nefndarinnar ræður afl atkvæða.

4. gr.

Landsbankanum og Íslandsbanka er skylt að veita nefndinni allar upplýsingar, er hún með þarf um hag þeirra í viðskiftunum við útlönd, eins og þau eru á hverjum tíma.

Nánari fyrirmæli um hve oft mat skuli fram fara, ef til kemur, skal ákveða í reglugerð, sem landsstjórnin setur.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Greinargerð.

Ein af þeim mörgu afleiðingum undanfarinnar styrjaldar, sem enn eigi hefir ráðist bót á og líklegt er að valdi vandræðum áfram, er verðfall það, sem orðið hefir á gjaldmiðli hinna ýmsu þjóða. Óreiða sú, sem af þessu hefir hlotist á öllum sviðum viðskiftalífsins, er það verkefni, sem fjár- og stjórnmalamenn hvernar þjóðar í langan tíma hafa reynt að vinna bug á, en eigi er enn ráð við fundið.

Þjóð vor hefir þá eigi heldur farið varhluta af vandræðum þessum, og ýmislegt

er það í viðskiftalífi þjóðarinnar, sem lækningar þarf með, ef meðul til þess væru fyrir hendi.

Það er nú í fyrsta sinni í sögu landsins, að gjaldmiðill vor hefir losn- að úr sinum aldagamla farvegi og sambengi við danskan gjaldmiðil og að sjer- gengi hefir komist á íslenska krónu.

Um ástæðurnar fyrir verðfalli hinnar ísl. krónu hefir allmjög verið þrátt- að, bæði opinberlega og manna á milli, en það er eigi ætlun nefndarinnar að leggja neinn úrskurð á það atriði.

Hitt er attur á móti staðreynd, að í meira en heilt ár hefir verið sjer- gengi á ísl. krónu, enda þótt hið opinbera til þessa tíma hafi eigi viðurkent slíkt sjergengi.

Þegar nú svo er komið og viðurkent er, að gengi peninga yfirleitt er eitt af viðskittalögmálum heimsins, sýnist það tilgangslítið fyrir hið unga ísl. ríki að spyrna á móti þeim broddum, sem í sjálfu sjer er þó eigi annað en formlega óviðurkend staðreynd.

Með þetta og þær ástæður fyrir augum, að opinber skráning á erlendum gjaldeyri mundi frekar til bóta en hitt, er það, að nefndin hefir ákveðið að leggja ofanritað frumvarp fyrir þingið. Þar sem þó innan nefndarinnar eru nokkuð skiftar skoðanir um það, nær opinber skráning skuli upp tekin, og jafnvel um árangur skráningarinnar, hefir nefndin álitit það rjeltara, að lög þessi afgreiðist sem heimildarlög, þannig að ríkisstjórnin og nefnd sú, sem frumvarpið ákveður, skuli skera úr því, nær skráning skuli upp tekin.

Meiri hluti nefndarinnar er þó sammála um það, að fyrsta skilyrði fyrir því, að opinber skráning skuli upp tekin, sje það, að samningar sjeu að mestu leyti fengnir um þær lausar skuldir, eða þær greiddar, er gengi ísl. krónu stafar veruleg hætta af, sjerstaklega hvað viðvikur Íslandsbanka, en upphæðir þessara skulda munu tæpast vera hærri en 6—8 miljónir króna. Nefndin lítur einnig svo á, að það sje ennfremur skilyrði fyrir skráningunni, að báðir bankarnir hafi fengið viðunandi viðskiftasambönd og lánstraust erlendis.

Þegar á það er lítið, að hið óviðurkenda gengi ísl. krónu að jafnaði eigi mun hafa verið lægra en 25—30 %, miðað við danska kr. á undanfögnu ári, sem með sanni má telja eitt hið örðugasta fjárhagsár, sem þjóðin hefir lifað, og þegar þess ennfremur er gætt, að erlendar banka- og viðskittaskuldir munu hafa minkað um 10—12 miljónir króna á sama tíma, er það álit nefndarinnar, að opinber skráning, sem fyrst og fremst hlýtur að vekja samúð erlendra lánveit- enda, sem með núverandi óviðunandi fyrirkomulagi engin tók hafa á að virða hið raunverulega verðmæti inneigna sinna hjer, muni frekar vera til þess að auka traust og festa gengið, ekki síst þegar þess má fastlega vænta, að framleiðsla vor á yfirstandandi ári komi óvenjulljótt á markaðinn, og ennfremur alt útlit fyrir að hún verði meiri en nokkru sinni áður.

Að öllu þessu athuguðu leggur meiri hluti nefndarinnar það eindregið til, að frumvarpið nái fram að ganga. Þó skal þess getið, að 2 eða 3 nefndarmanna eru ekki alls kostar ánægðir með fyrirmæli 3. gr., að því er snertir tilnefningu nefndarmanna.

Nánari greinargerð verður gerð í framsögu.

(B. XLV, 1).

Ed.**203. Frumvarp**

til laga um viðauka við lög nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af sild o. fl.

Flutningsm.: Karl Einarsson.

1. gr.

Aftan við 1. gr. laganna komi:

Af fódurmjoli og aburðarefni úr fiskúrgangi greiðist ekki gjald samkvæmt þessum lögum.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Á öllu landinu er að eins ein verksmiðja, sem vinnur fódurmjöl og áburðarefni úr fiskúrgangi, og tók hún til starfa nú í vetur, eftir að hafa orðið að bætta um nokkur ár sökum hins háa kolaverðs. Verksmiðja þessi er í Vestmannaeyjum. Útflutningsgjald það, sem nú á að greiða af vörum þessum, er mjög hátt og ósanngjarnt, þegar litið er til þess, að hjer er um tilraunir að ræða, sem mikið er komið undir að hepnist; bæði er hjer framleitt verðmæti úr því, sem annars verður litið úr og óþrifnaður stafar af, og jafnvel fylgir talsverður kostnaður að losna við. Hins vegar hefir forstjóri verksmiðjunnar tjáð sig fús-an að hlíta því, að sama gangi yfir afurðir þessar og aðrar afurðir landsins að því er útflutningsgjald snertir.

(B. XXXII. 4).

Nd.**204. Breytingartíllaga**

við frumvarp til hafnarlaga fyrir Ísafjörð (þskj. 103).

Frá Jóni A. Jónssyni.

Við 1. gr. í stað »einn þriðji hluti« komi:
einn fjórði hluti.

(D. II. 1).

Nd.**205. Fyrirspurn**

til landsstjórnarinnar um framkvæmd á endurskoðun fátækralaganna.

Flutningsm.: Hakon Kristófersson.

Hvað liður framkvæmdum stjórnarinnar um endurskoðun á fátækralögum frá 10. nóv. 1905, sbr. ályktun neðri deildar Alþingis 23 ágúst 1917, á þingskjali 614, og ályktun sömu deildar frá 20. maí 1921, þingskjali 679?

(B. XLII, 2).

Nd.**206. Nefndarátt**

um frumvarp til laga um heimild til innflutningsbanns og gjaldeyrisráðstafana.

Frá meiri hluta samvinnunefndar viðskiftamálanna.

Frumvarp það, sem hjer liggur fyrir, var til umræðu og álita í samvinnunefnd viðskiftamálanna. Var meiri hluti nefndarinnar á móti því að flytja slíkt frumvarp, og fara hjer á eftir rök hans fyrir því.

Árið 1918 var að ýmsu leyti veltiár fyrir atvinnuvegi landsins. Afurðasalan gekk mjög vel, og hvatti það menn til framkvæmda, svo að lagt var út í ýmiskonar atvinnufyrirtæki, og var einkum gerður undirbúningur til þess að auka sjávarútveginn stórkostlega, í von um, að hið háa verð á afurðum mundi haldast. Árið 1919 voru pöntuð og keypt allmörg skip, sjerstaklega botnvörpuskip, og þá gerðu og mjög margir út á sild í stórum stil. Alt, sem til rekstrar atvinnuveganna heyrir, var þá í hæsta verði, svo að afarmikið fje varð að leggja fram, en vonirnar um afarverð á afurðunum gerðu það að verkum, að bæði atvinnurekendurnir og lánsstofnanirnar viluðu ekki fyrir sjer að leggja út í fyrirtækin. Á þessu ári munu hafa verið keypt skip og ráðstafanir gerðar til skipakaupa fyrir einar 12—15 miljónir króna. Þessi ofvöxtur í atvinnuvegunum leiddi til þess, að kaupgjald var mjög hátt, en það varð aftur þess valdandi, að kaupgeta jókst mjög mikið og hvötin til innflutnings jókst að sama skapi.

Á hinn bóginn rættust hinar góðu vonir manna um afurðasöluna ekki. Sjerstaklega brást sildarsalan herfilega, og mun ekki ofmikið í lagt, þótt sagt sje, að á sildarútveginum hafi orðið að minsta kosti 10 miljón króna tap.

Astandið, sem menn höfðu fyrir sjer á þingi 1920, var því alt annað en glæsilegt. Þá höfðu ýmsar þjóðir, sem svipað var ástatt um, gripið til þess ráðs að taka í taumana gegn óhagslæðum verslunarjöfnuði með höftum á innflutningi, sjerstaklega á óþörfum varningi, og öðrum ráðstöfunum í þá átt, að hafa hemil á vöruverði og gengi peninga.

Með þetta fyrir augum samþykkti Alþingi 1920 »lög um heimild fyrir landsstjórnina til að takmarka eða banna innflutning á ópörfum varningi«, 8. mars, til þess að þau gætu orðið vopn í höndum stjórnarinnar til þess að berjast gegn óhagstæðum verslunarjöfnuði og vaxandi verslunarskuldum við útlönd.

Samkvæmt heimild þessara laga setti stjórnin svo bráðabirgðalög 15. apríl s. á. og fekk framkvæmd innflutningshaftanna í hendur 5 manna nefndar, og starfaði hún hér um bil 1 ár, en fjell úr sögunni er síðasta Alþingi ljet undir höfuð leggjast að samþykkja bráðabirgðalögin frá 15. apríl 1920.

Jafnframt var þá gefin út reglugerð, dagsett 31. mars 1921, þar sem taldar voru upp nokkrar vörutegundir, sem óþarfar mæltu teljast, og bannaður innflutningur á þeim, en þó skyldi stjórnarráðið geta veitt undanþágu frá því banni.

Þrátt fyrir itrustu tilraunir innflutningsnefndarinnar komu fram afar miklir örðugleikar á framkvæmd innflutningshaftanna og talsvert megn óánægja innflytjenda með starf hennar. Þegar hún hætti störfum sínum eftir 1 ár, voru ekki komnir í ljós verulegir ávextir af starfi hennar, enda játað af þeim, sem best þektu, að slíkar ráðstafanir gætu ekki komið að haldi fyrr en eftir alllangan tíma.

Þingið 1921 tók nú, eins og áður er sagt, upp þá stefnu, að láta þessa nefnd hætta að starfa, enda útlitið þá allmikið breytt frá því sem áður var, einkum hvað snerti kaupgetu og kaupafíkn almennings, og þar af leiðandi útlit fyrir, að úr innflutningi mundi kippa af sjálfu sjer, auk þess að vöruverð á erlenda markaðinum var þá silækkandi, og því litil freisting fyrir kaupmenn að flytja inn meira en nauðsyn krafði og útlit var fyrir, að seljast mundi jafnóðum.

Meiri hluti nefndarinnar litur nú svo á, að þar sem ómótmælanlegt er, að innflutningshöft verka ekki fyrri en þeim hefir verið beitt alllangan tíma, þá sje alt hringl í þeim efnum mjög óhyggilegt og beinlinis stórskadlegt. En það yrði að teljast hið mesta hringl, ef nú ætti af nýju að fara að setja á innflutningshöft í líkri mynd eða strangari en 1920, því þá væri á þremur þingum í röð búið að skifta um stefnu í þessu máli. Það er því þegar af þessari ástæðu einsýnt að halda nú stefnu síðasta þings, þeirri stefnu að ljetta viðskiftahöftunum af. Þau voru ráðstöfun, er stóð í beinu sambandi við viðskiftatruflun þá, sem heimsstyrjöldin orsakaði, ráðstöfun, sem gat verið óumflýjanlegt höl eins og þá stóð á, en sem ljetta verður af þegar er fært þykir, enda hafa nú allar nágrannaþjóðir vorar gert það, og munu varla hugsa til þess að taka það upp aftur.

Þá er og annað, sem leiðir af stefnu síðasta þings í þessu máli. Það er óhrekjandi reynsla, að þótt erfitt reyndist að framfylgja innflutningshöftunum hér 1920–21, þá er þó jafnan margfalt erfðara að taka slíkar þvingunarráðstafanir upp aftur, eftir að þeim hefir eitt sinn verið af ljettt, og það svo, að ógerningur má heita, nema alyeg sjerstakar, nýjar orsakir komi til. Það er því svo, að jafnvel þeir, sem hefðu talið rjett að halda þeim höftum í fyrri, sem þá voru búin að vera í gildi í hér um bil ár, þeir hljóta nú, eftir rjettri hugsun, að vera á móti því að taka þá stefnu upp aftur. Og óskiljanlegt með öllu, að þeir, sem ljetu höftin falla niður í fyrri, vilja nú taka þau upp af nýju, þegar búið er að gera að engu alt starf fyrri nefndarinnar og

hafa verslunina að mestu frjálsa í eitt ár, og auk þess nú miklu minni ástæða til slíkra ráðstafana, sakir betri verslunarjafnaðar og hjartara útlits.

Auk þessa, sem eitt út af fyrir sig ætti að vera nægilegt til þess að ráða mönnum frá að setja nú ný heimildarlög, sem gefa stjórninni undir fótinn með það að setja af nýju á innflutningshöft, og hringla í því máli, þar sem mest riður á stefnufestu, má margt telja, er sýnir það, að innflutningshöft sjeu nú bæði ástæðulaus og skaðleg.

Til þess að rjettlæta slíka þvingunarráðstöfun sem innflutningshöft eru, verður að sýna fram á tvent:

1. Að ástandið og útlitið sje svo slæmt, að það krefjist slíks.
2. Að innflutningshöftin bæti úr ástandinu án þess að gera annan og verri skaða.

Það jata allir, að viðskiftaástand vort sje ekki gott eins og nú stendur, og liggja til þess ýmsar orsakir, sem hjer er ekki þörf að rekja, enda sumar nefndar hjer að framan. Þetta er ekki heldur neitt eins dæmi hjer hjá oss, heldur á sjer stað mjög víða um heiminn.

En hvernig er nú þetta viðskiftaástand?

Í marsmánuði í fyrra voru viðskiftaskuldir við útlönd, umfram inn-eignir, undir 34 miljónir króna.

Nú um áramót eru sömu skuldir taldar um 24 miljónir, en upp í það má telja óseldar afurðir 4 miljóna króna virði, sem vafalaust hafa verið seldar á þeim tíma, sem miðað var við í fyrra. Eru þá eftir 20 miljónir króna, eða 14 miljónum minna en í fyrra. Þó mun þá óreiknað það, sem Íslandsbanki fekk af enska láninu, eða um 4 miljónir. En samt hafa viðskiftaskuldirnar minkað um hjer um bil 10 miljónir króna.

Nú var árið sem leið erfitt ár að flestu leyti fyrir atvinnuvegina. Aðalframleiðsluaflið, sjávarútvegurinn, varð að vinna með efni, sem keypt var miklu hærra verði en svaraði sjer, og átti því erfitt uppdráttar. Og landbúnaðurinn sætti illri sölu á afurðum. En samt hefir það farið svo, að vjer höfum grynt verulega á skuldunum.

Ástandið í þessu efni er því þannig, að það er ekki gott, en batnandi.

Hvað veldur batanum?

Ekki eru það innflutningshöft, því engum dettur í hug, að reglugerðin frá 31. mars 1921 hafi neinu um þokað, þar sem hvorttveggja er, að hún gripur ekki yfir vörur, sem nema neinu verulegu, og auk þess hafa verið veittar undanþágur. Það sem veldur er það, að kipt hefir úr innflutningnum án allra þvingunarráðstafana, eftir alveg eðlilegu lögmáli. Og má þá einkum benda á 3 ástæður:

1. Sparnaðarviðleitni hjá þjóðinni.
2. Kaupgetuleysi, sem orsakast af því, að lán verða fastari fyrir, og kippir því úr þeim óeðlilega æsingi, sem var í allri kaupsýslu og öðrum fyrirtækjum.
3. Lækkandi verðlag á vörum. Í stað þess að áður hjuggust menn jafnan við því, að varan yrði því dýrari, sem hún væri síður keypt, og reyndu því að kaupa sem fyrst, þá vonast menn nú eftir lægra verði, og draga því í lengstu lög að kaupa.

Þetta eru eðlilegar og heilbrigðar ástæður, sem hættulegt er að gripa inn í með þvingunarráðstöfunum.

Vjer fáum því ekki að þessu athuguðu sjeð, að ástandið gefi tilefni til að gripa til innflutningshafta.

Innflutningshöft geta verið með tvennu móti, annaðhvort algert bann á einstökum alópörfum vörutegundum, eða þá miklu viðtækari höft, þar sem sjerstök nefnd veitir leyfi til innflutnings.

Um hið fyrra er það að segja, að þótt alt sje með óþarfa talið, sem mögulegt er, þá verður það aldrei svo mikið, að neins verulegs gæti fyrir verslunarjöfnuðinn. Að visu eru þeir menn til í meiri hluta viðskiftanefndarinnar, sem telja æskilegt að banna innflutning á einstökum alópörfum vörutegundum, svo sem konfekt og brjóstsykri, en það er ekki byggt á þeirri trú, að það mundi nein áhrif hafa á verslunarjöfnuðinn, því að bæði nemur það svo litilli upphæð og auk þess geta þeir, sem meinaður er einn óþarfinn, veitt sjer annan, heldur er það byggt á þeirri sannfæringu, að þær vörutegundir mættu missast, jafnt á góðum sem erfiðum tímum. En það er annað mál og þessu óviðkomandi.

Hjer verður því rætt um hin meiri innflutningshöft og athugað, hverju þau mundu valda.

1. Þau mundu valda atvinnutjóni ekki svo fárra manna í landinu. Jafnvel þótt segja meg, að sú atvinna, sem með þessu væri gerð ómöguleg, meg, ef til vill, teljast lítið þörf, svo sem verslun með óþarfavöru, þá er þó á það að líta, að hún hefir verið stofnuð og rekin undir lögum landsins, og ósýnt, að rjett sje að leggja svo stein í götu manna að þarflausu.
2. Þau mundu valda alveg óhjákvæmilegri og óviðráðanlegri verðhækkun á því, sem bannað væri, hvaða reglur sem um það yrðu settar. En það mundi valda aukinni dýrtið, og þá auknum erfiðleikum fyrir atvinnuvegina.
3. Þau mundu örfa kaupalöngun manna. Þá gæti vonin um lækkandi verð ekki lengur dregið úr henni, heldur mundi óttinn, sumpart við verðhækkun og sumpart við skort á vörunni, hvetja menn til að kaupa sem fyrst og sem mest. En það bæði sprengdi upp verðið og yrði þess valdandi, að varan þryti fljótt, en þá kæmi freistingin að afla bannvörunnar á ólöglegan hátt, þegar geipigróði væri í aðra hönd, en erfiðt með strangt eftirlit.
4. Þessi sparnaður heildarinnar yrði því til þess, að einstaklingunum væri meinað að spara, og þeir yrðu að búa við hærra vöruverð.
5. Þetta kæmi og fram á annan hátt. Ríkissjóður hlyti að missa alltilfinnlegan hluta af tolltekjunum. Mun óhætt að segja, að ef höftin væru nokkuð annað en kák, mundi þurfa að hugsa ríkissjóði fyrir nýjum gjaldstofnum upp á h. u. b. 1 miljón króna. Líklega yrði að ná megninu af þessu með hækkuðum tollum á öðrum og þá nauðsynlegri vörum. Þeir sem eru sparsamir og neita sjer um óþarfavörurnar, yrðu því að taka á sig meira af skattabyrðinni.
6. Þá má benda á það, að verslunarjöfnuðurinn mundi verða í mikilli hættu, þegar höftunum yrði varpað af aftur. Höftin mundu neyða menn til að spara ýmislegt, sem hægt er að draga við sig um nokkurn tíma, en sem þeir þyrftu þá að kaupa því meira af þegar að því kæmi. Sparnaðurinn yrði að nokkru leyti svikinn. Hann væri frestun á greiðslu til útlanda, en ekki spöruð útgjöld.

7. Loks má nefna þann álitshnekki út á við, sem höftin mundu valda. Aðrar þjóðir hafa nú afnumið höftin, og með því gefið til kynna, að þær væru komnar eða að komast úr öngþveiti stríðsástandsins. En þá ætlum vjer með nýjum innflutningshöftum að benda á, að hjer væri nú svo hörmulegt ástand, að ekki væri um annað að gera en taka til þvingunarráðstafana.

Hjer hefir nú verið nefnt nokkuð af því, sem viðtæk viðskiftahöft mundu valda, og ætti það að vera ærið nóg til þess að vara við því að leggja út á slíka braut.

Þá er loks að lita á það, sem nú á að rjettlæta ný innflutningshöft, og það, sem vinnast á með þeim, en það er að fá betri verslunarjöfnuð við útlönd, og þar af leiðandi hagstæðara gengi á íslenskum peningum gagnvart erlendum.

Gengismálið er nú að nokkru leyti sjerstakt mál, en þó verður ekki hjá því komist að draga það hjer inn í, sakir þess, að það er hið eina, sem á að rjettlæta höftin.

Það hefir nú verið sýnt áður, að verslunarjöfnuðurinn á liðna árinu muni hafa verið oss í vil. Og þá má segja engu síður, að úllit sje fyrir, að hann verði þó enn hagstæðari á næsta ári, ef að líkum fer.

Það, sem veldur gengishruni íslenskra peninga, er því ekki neitt, sem nú er að ske, heldur eldri syndir, sem ekki er hugsanlegt að bæta úr á einni svipstund.

Það, sem ákveður gengið, eru þær kröfur á oss, sem eru vissar og lausar, þ. e. kræfar á hverjum tíma. Þær eru nú, sem afleiðing fyrri ára, óeðlilega miklar, og því hefir íslensk króna fallið.

Þær viðskittaskuldir, sem eru lausar, og koma því hjer til greina, er ekki auðvelt að ákveða alveg með vissu. En þó mun það varla fjarri sanni, að þær sjeu um 10 miljónir.

Þar í er vafalaust talið allmikið af gömlum og töpuðum skuldum, sennilega einar 2 miljónir.

Af þeim 8 miljónum, sem eftir eru, eru nokkrar stórar skuldir, svo sem skuld póstsjóðs, sem er hátt á 5. miljón, sem ekki ætti að vera ómögulegt að samningsbinda, að minsta kosti að meira parti, svo að þær yrðu óskadlegar í þessu efni. Ef vjer áætlum, að við 4 miljónir væri hægt að losna þannig, að þeim yrði breytt úr lausum skuldum í samningsbundnar skuldir, væru eftir um 4 miljónir lausra viðskiftaskulda, en sú upphæð í lausum skuldum ætti ekki að þurfa að hafa verulega skadleg áhrif á gengið.

Allar líkur benda því í þá átt, að bregðist ekki þetta ár vonum manna, þá ætti gengi íslenskrar krónu að geta vérið komið í sæmilegt horf um næstu áramót án þvingunarráðstafana.

Þessi ástæða til innflutningshafta er því ekki á rökum byggð.

Vjer viljum því að öllu athuguðu leggjast móti því, að innflutningshöftum verði beitt á þann hátt, er frv. fer fram á, eins og komið er, og teljum því ógerning að samþykkja heimildarlög þau, sem fyrir liggja, því að í þeim hlýtur að felast nokkurskonar áskorun til stjórnarinnar í þá átt, sem þau mæla fyrir, ef þau eiga ekki að vera markleysa ein.

Þá vill meiri hluti nefndarinnar jafneindregið vara við því atriði frumvarpsins, er snertir ihlutun landsstjórnarinnar um erlendan gjaldeyri landsmanna. Það mundi hafa mjög óholl áhrif á framleiðendur, ef þeir ættu að hafa slikt yfir höfði sjer, en um það kemur nú öllum saman, að ekki megi á neinn hátt rýra eða draga úr framleiðsluviðleitinni, því að á henni veltur fjárhagsástand ríkisins í framtíðinni. Enda litum vjer svo á, að slíkra ráðstafana ætti engin þörf að gerast, svo framarlega sem bankayfirfærslur eru í sæmilegu horfi, því að þá mundi gjaldeyririnn finna sína fornu og eðlilegu rás gegnum bankana, án allra þvingana. Væri þá ver farið en heima setið, ef með slíku alópörfu ákvæði í heimildarlögum væri dregið úr framleiðslulöngun manna og óánægja vakin, sem hefði í för með sjer lakari verslunarjöfnuð.

Lántókuheimildin í 3. grein frumvarpsins er þessu máli óviðkomandi, og ekki ástæða til þess að taka afstöðu til hennar í þessu sambandi.

Alþingi, 5. apríl 1922.

H. Steinsson,
form. Ed.-n. og samvinnun.

Magnús Jónsson,
ritari og frsm. í Nd.

Einar Þorgilsson.

Björn Kristjánsson.

Karl Einarsson.

Ó. Proppé,
fundaskrifari samv. og Nd.-n.

Jón A. Jónsson.

(A. I, 11).

Ed.

207. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá fjárveitinganefnd.

1. Við 2. gr. 2. (Tekju- og eignarskattur).
Fyrir »800000« kemur 900000
2. Við 2. gr. 19. (Bifreiðaskattur).
a. Liðurinn fellur niður.
b. Nýr liður:
Skólagjöld 5000
3. Við 12. gr. 3. a. (Styrkur til læknisvitjana).
Aftan við athugasemdina bætist:
— að viðbætti Eyrarsveit í Snæfellsnessýslu, er fær 200 kr.
4. Við 12. gr. 5. a. (Andrjes Fjeldsted).
Fyrir »2400« kemur 1500
5. Við 12. gr. 5. b. (Ferðir augnlæknis).
Fyrir orðin »Styrkur til sama manns« kemur:
Styrkur til augnlæknis.

6. Við 12. gr. 13. j. (Anna Breiðfjörð).
Liðurinn fellur niður.
7. Við 13. gr. B. II. 6. (Flóabrautin).
Liðurinn fellur niður.
8. Við 13. gr. E. II.
Liðurinn verður:
Lann vitavarða 20800
Par af 300 kr. persónuleg launaviðbót handa núverandi vitaverði Gróttuvitans.
9. Við 14. gr. B. I. a. Nýr liður:
Til kennara í sögu og málfræði íslenskrar tungu að fornu og nýju 6300
10. Við 14. gr. B. VII. Leiðrjetting:
Fyrir »III—VI« í aths. kemur III—VII.
11. Við 14. gr. B. VIII. 1. c. (Önnur gjöld Hólaskólans).
a. Fyrir »600« í 2. lið kemur 500
b. — »4000« í 3. lið — 3500
c. — »3000« í 4. lið — 2500
12. Við 14. gr. B. XII. 1. (Kvennaskólinn í Rvík).
Fyrir »2000« í b-lið kemur... .. 4000
13. Við 14. gr. B. XII. 2. (Blönduósskólinn).
a. Fyrir »15600« í a-lið kemur 15000
b. — »1400« í b-lið — 2000
14. Við 14. gr. B. XIV. 2. Liðurinn verður:
Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg, gegn að minsta kosti 1000 kr. annarsstaðar að, auk teknanna af Flensborgareign 14000
15. Við 14. gr. B. XVII. Nýr liður:
Utanfararstyrkur handa forstöðukonu daufdumbraskólans, til þess að nema nýjar kensluaðferðir 1000
16. Við 14. gr. B. XIX.
Fyrirsögn liðsins verður:
Sundkensla og leikfimi.
17. Við 14. gr. B. XIX. 2. (Ólafur Pálsson).
Orðin »aðstoðar við« falla niður.
18. Við 15. gr. 2. c. Nýr liður:
Til að ljósmynda og afrita skjöl og heimildir, er varða Ísland, í erlendum söfnum 1000
19. Við 15. gr. 6. (Kaupstaðabókasöfn).
Fyrir »2500« kemur 3000
20. Við 15. gr. 10. (Þjóðvinafjel.).
Fyrir »750« kemur.. 1000
21. Við 15. gr. 15. Nýr liður:
Til Dansk-íslandsk Samfund 1000
22. Við 15. gr. 16. Nýr liður:
Styrkur til að gefa út Flóru Íslands... .. 1000
23. Við 15. gr. 18. (Listvinafjel.).
Fyrir »1500« kemur 1000
Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

24. Við 15. gr. 19. d. (Páll Ísólfsson).
Fyrir »4000« kemur 2000
25. Við 15. gr. 24. (Guðm. G. Bárðarson).
Fyrir »1500« kemur 1200
26. Við 16. gr. 4. a. (Laun garðyrkjustj.).
Fyrir »6000« kemur 5500
27. Við 16. gr. 4. b. (Styrkur Garðyrkjufjel.).
Liðurinn með aths. fellur niður.
28. Við 16. gr. 10. (Leiðbeiningar um raforkunotkun).
Liðurinn fellur niður.
29. Við 16. gr. 17. (Gísli gerlafr.).
a. Orðin í a-lið: »kjötsölu og« falla niður.
b. b-liðurinn (utanfararstyrkur) fellur niður.
c. Nýr liður:
Til umbúða og sölutilrauna á niðursoðnu kjöti, alt að 2000
30. Við 16. gr. 18. (Eyrarbakkaþryggja).
Liðurinn fellur niður.
31. Við 16. gr. 19. (Ólafsfjarðarþryggja).
Fyrir »8000« kemur. 5000
32. Við 16. gr. 23. (Ungmennafjel.).
Fyrir »1500« kemur. 1800
33. Við 21. gr. 4.
Nýr liður:
Alt að 45000 kr. til Árnessýslu, til endurgreiðslu á skuld hennar við ríkissjóð vegna vegalagninga. Lánið veitist gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
34. Við 21. gr. 6. (Kjötniðursuða í Reykholtssdalshr.).
a. Liðurinn fellur niður.
b. Nýr liður:
Alt að 120 þús. kr. til Seyðisfjarðarkaupstaðar, til aukningar rafveitunni, með 6% ársvöxtum og gegn endurgreiðslu á 30 árum. Verði fje eigi fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt að jafnhárri upphæð, er bæjarstjórnin kann að taka í þessu skyni. (Endurveiting).
35. Við 21. gr. 10. (Jón Ísleifsson).
a. Liðurinn fellur niður.
b. Nýr liður:
Alt að 20000 kr. til Jóns Kristjánssonar nuddlæknis, til að reisa hús með nuddlækningastofu. Lánið er veitt til 15 ára með 6% ársvöxtum og gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda.
36. Við 21. gr. 12. (Klæðaverksmiðjur).
Liðurinn fellur niður.

(B. XXXVI, 5).

Nd.

208. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá Pjetri Ottesen og Jóni Sigurðssyni.

Við 1. gr.

Fyrsti málslíður orðist svo:

Í þeim skólabjæruðum, þar sem eru heimangönguskólar eða settir verða á stofn heimavistaraskólar og reglugerð þeirra og hollustuhættir samþykkt af yfirstjórn fræðslumála, skulu öll börn skólabjæraðsins á skólaskyldualdri njóta þar kenslu að minsta kosti 12 vikur á ári, nema skólanefnd veiti undanþágu.

(B. XIV, 3).

Nd.

209. Nefndarátt

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 22, 6. okt. 1919, um hæstarjett.

Frá minni hluta allsherjarnefndar.

Við getum ekki fallist á breytingar þær, er felast í nefndu frv.

Við teljum að það sje mjög misráðið að ætla sömu mönnum að hafa lómarastörf á hendi í hæstarjetti og lagakenslu í háskólanum. Í fyrsta lagi sökum þess, að við teljum þessa breytingu koma í bága við anda og tilgang stjórnarskrárinnar (sjá 2., 30. og 57. gr., og enn fremur samband 16. gr. við 57. gr.). Í öðru lagi teljum við það óheppilegt að sameina þessi embætti, sökum þess, að kennarahæfileikar og dómarahæfileikar lagamanna fara sjaldan saman, sjerstaklega þegar tekið er tillit til þess, að æskilegast muu mega telja, að æðstu dómara hafi sem mesta lífsreynslu og æfingu í dómarastörfum, en um kennara munu aftur á móti flestir telja æskilegt, að þeir byrji ungir á starfi sínu. Í þriðja lagi litum við svo á, að hjer sje um það stórmál að ræða, þar sem er skipun á æðsta dómstóli landsins, sem nauðsynlegt er að njóti hins fylsta trausts landsmanna og enda erlendis, að það krefjist hins besta undirbúnings, og það því fremur sem engar líkur eru til, að neinn sparnaður verði að slíkri breytingu nú sem stendur eða á næstunni.

Allsherjarnefnd hefir leitað álits hæstarjettar og lagadeildar háskólans um frv. og hafa báðar stofnanirnar lagt á móti því. Hæstirjettur segir um frv.:

» lætur rjetturinn þá einróma skoðun uppi, að ekki geti, að hans hyggu, komið til nokkurra mála að sameina jafnólik störf og dómara- og kennarastarfið er, allra síst megi sameining kennarastarfs og dómara starfs á úrslitadómstiginu eiga sjer stað, ofan á þær breytingar, er gerðar voru á dómaskipuninni og rjettargæslunni í landinu að öðru leyti með hæstarjettarlögunum.

Rjetturinn sjer heldur eigi, að með slíkri sameiningu áynnist nokkuð fjárhagslega fyrir rikissjóð i brúna, nje heldur að almenningur gæti með því móti gert sjer nokkra von um lækkun málskostnaðar, sem margir telja ísjárverða fylgju hins nýupptekna munnlega málflutnings«.

Samanber og nýútkomna ritgerð eftir Lárus H. Bjarnason hæstarjettardómara.

Um sameiningu embætta þessara segir próf. Ólafur Lárusson:

»Það er aðalatriði frv. og ræður mestu um afstöðu mína til þess. Þá embættasameiningu tel jeg algerlega óviðunandi og verð þegar af þeirri ástæðu að vera andvígur frumvarpinu«.

Ennfremur segir próf. Einar Arnórsson um það:

»Að eigi væri rjett að samþykkja á þessu þingi frumvarp slíkt sem þetta, því að nauðsyn bæri til að koma ódýrara og hentugra skipulagi á dómsvaldið, enda enginn sparnaður á næstu árum fyrrisjáanlegur af frumvarpinu«.

En til þess að koma í framkvæmd þeim sparnaði að miklu leyti, sem sjáanlega vakir fyrir flutningsm. frv., þá teljum við þá breytingu engan veginn óliltækilega, að dómendum í hæstarjetti væri fækkað um tvo, og þá er jafnframt vert að athuga það, hvort eigi sje gerlegt að málflutningur sje skriflegur við hæstarjett og ritaraembættið þá jafnframt lagt niður. Sú breyting mundi, auk þess sem hún sparar útgjöld rikissjóðs, gera almenningi kostnaðarminna, og þar af leiðandi greiðara, að leita rjettar síns fyrir æðsta dómstóli rikisins, sem verður að álitast mjög mikilsvert.

Samkvæmt framansögðu verðum við því eindregið að ráða háttv. deild til að fella frv.

Nánar í framsögu.

Alþingi, 5. apríl 1922.

Stefán Stefánsson,
form.

Gunnar Sigurðsson,
með fyrirvara,
framsm.

(A. XVIII, 3).

Nd.

210. Frumvarp

til laga um rjett til fiskiveiða i landhelgi.

(Eftir 2. umr. i Nd.).

1. gr.

Fiskiveiðar i landhelgi við Ísland mega íslenskir rikisborgarar einir reka, og má að eins hafa íslenska báta eða skip til veiðanna.

2. gr.

Það er i lögum þessum kallað íslenskir bátar og skip, er íslenskir rikisborgarar einir eiga.

3. gr.

Erlendir fiskimenn, er reka kynnð fiskiveiðar utan landhelgi, mega leita skjóls við strendurnar til þess að bjarga sjer undan stormi og óveðri. Annars er bannað útlendingum að hafast við við land eða í höfn, til þess að reka þaðan fiskiveiðar utan landhelgi.

Það er og bannað erlendum skipum að verka veiði í landhelgi eða á höfnum inni; enn er bannað öllum öðrum en íslenskum ríkisborgurum að flytja veiði sína í landhelgi eða á land, til þess þar að verka hana.

4. gr.

Hvenær sem erlent fiskiskip leitar hafnar á Íslandi, skal skipstjóri þegar í stað, eða svo fljótt sem unt er, og í síðasta lagi innan 24 klukkustunda eftir að skipið hefir hafnað sig, gefa viðkomandi lögreglustjóra eða hreppstjóra eða umboðsmanni þeirra það til vitundar, en valdsmaður skal athuga skips-skjölin og hafa nánar gætur á því, að ekki sjeu brotin lög landsins um fiskiveiðar, verslun, tolla eða sóttvarnir, eða skipin fari í kringum þau lög, enda hefja rannsókn um þau efni, ef þörf gerist.

Fyrir skoðun skipsskjalanna skal greiða lögreglustjóra eða hreppstjóra gjald það, er ákveðið er í aukatekjulögunum. Síðan skal rita á skipshafnar-skrá skipsins vottorð um skoðunina og greiðslu lögskipaðs gjalds.

Er hreppstjóri framkvæmir skoðunina vegna lögreglustjóra, skal skifta gjaldinu jafnt milli þeirra.

5. gr.

Er erlend sildveiðaskip eru í landhelgi, skulu þau hafa bátana á þilfari á venjulegum stað og vörpur eða nætur innanborðs, þó ekki í bátunum.

6. gr.

Atvinnumálaráðherra getur um eitt ár í senn veitt eiganda íslensks fiskiskips leyfi til að hafa erlenda veiðimenn við fiskiveiðarnar eða á annan hátt til aðstoðar. Þó þannig, að helmingur skipshafnar að minsta kosti sje íslenskur.

Er íslenskur bátur eða skip einungis er notað við sildveiðar, má alt að helmingi áhafnar, án sjerstaks leyfis, vera útlendingar.

7. gr.

Bæði útgerðarmaður og skipstjóri bera ábyrgð á því, að skipshöfn fullnægi skilyrðunum til þess að reka fiskiveiðar samkvæmt 1. gr., sbr. 6. gr.

8. gr.

Sama rjett sem íslenskir ríkisborgarar og með sömu skilyrðum hafa þeir ríkisborgarar annara ríkja, sem með vottorði frá valdsmanni færa sönnur á, að þeir hafi haft fast aðsetur hjer í landi í 12 mánuði áður en lög þessi komu í gildi. Ennfremnr getur atvinnumálaráðherra, um 3 ára bil frá því er lög þessi koma í gildi, veitt þeim útlendingum, sem eiga fiskverkunarstöðvar hjer á landi, leyfi til að verka fisk á stöðvum þessum, þrátt fyrir bannið í síð-

ari málsgrein 3. greinar. Leyfið veitir ekki heimild til fiskiveiða í landhelgi eða til þess að nota erlend skip í bága við lög þessi.

9. gr.

Atvinnumálaráðherra getur veitt leyfi til þess, að eigendur sildarollu- eða sildarmjölssmiðju eða slíkra verksmiðja megi nota erlend skip til þess að fiska fyrir verksmiðjur þessar til eiginna nota, þrátt fyrir bannið í annari málsgrein 3. greinar. Í leyfinu, sem veita má fyrir 2 ár í senn, ber að taka fram, að það veiti ekki erlendum skipum heimild til fiskiveiða eða fiskverkun- ar í landhelgi, og enn fremur skal tekið fram, að leyfið falli burtu, ef skilyrði þess sjeu eigi haldin í öllum greinum.

10. gr.

Pegar afli er jafnframt verkaður í skipi, sem rjett hefir til fiskiveiða í landhelgi, skal það fyrirfram setja lögreglustjóra trygging, er hann ákveður, fyrir afgjöldum, sem skipið kann að eiga að greiða. Skipstjóri skal fá vottorð um, að tryggingin sje sett, og sýna ef krafist er.

11. gr.

Hlutaflög hafa því að eins rjett til að reka fiskiveiðar og fiskverkun í landhelgi, að alt hlutafljed sje eign islenskra ríkisborgara. Þó mega hlutafl- lög, er ríkisborgarar annara ríkja eiga hlut í, reka fiskiveiðar í landhelgi, ef meira en helmingur hlutafjárins er eign islenskra ríkisborgara, fljlagið á heim- ili á Íslandi, stjórn þess skipuð islenskum ríkisborgurum og sje helmingur þeirra búsettur þar.

Áður en hlutafljlag byrjar starfsemi sína skulu samþyktir þess sýndar lögreglustjóra á þeim stað, þar er fljlagið á heima, eða eigi fljlagið ekki heim- ilisfang á Íslandi, þá á þeim stað, þar er fiskiveiðarnar byrja. Breyting á sam- þyktum skal á sama hátt sýna lögreglustjóra. Þessi tilkynning og sýning leysir ekki viðkomanda frá tilkynningarskyldu samkvæmt hlutafljlagslögunum. Sam- þyktirnar skulu meðal annars hafa inni að halda það ákvæði, að allir hlutir skuli skráðir á nafn, og að engin afhending eða afsal á hlutum sje gild, nema hún sje skriflega tilkynt fljlagsstjórn, er jafnóðum skal rita og ávalt hafa skrá yfir alla hluthafa, þar er þess er getið, hve mikið hver eigi af hlutafljenu. Lög- reglustjóri skal gæta þess, að samþyktirnar sjeu samkvæmar löggjöfinni.

12. gr.

Með lögum þessum eru ekki skert á neinn hátt rjettindi þau, er sam- kvæmt sambandslögunum eru veitt dönskum ríkisborgurum, eða þau rjettindi, sem samkvæmt ríkjasamningum kynnu að vera veitt öðrum.

13. gr.

Ólöglegar fiskiveiðar eða fiskverkun á íslenskum höfnum, á landi eða í landhelgi, varða sektum, frá 100—5000 kr.

Ef fleiri eru útlendir sjómenn á íslensku fiskiskipi en lög þessi heim-

ila, varðar það 50—1000 kr. sektum. Brot gegn 4. gr. laganna varða sektum, 50—500 kr.

Brot gegn 5. og 10. gr. laganna varða 100—2000 kr. sektum.

Að öðru leyti varða ólöglegar fiskiveiðar í landhelgi, aðrar en botn-vörpuveiðar, 200—10000 kr. sektum. Auk þess skulu upptæk öll veiðarfæri og hlín ólöglega eða óverkaða veiði skipsins og andvirðið renna í rikissjóð. Ef miklar sakir eru, má ákveða að öll veiði, sem í skipinu er, sje upptæk, svo og umbúðir, ef veiðin er síld, sem sóltuð er í tunnur.

Til greiðslu á sektum og kostnaði samkvæmt lögum þessum, má leggja hald á viðkomandi skip, ef með þarf, og selja að undangenginni aðför.

Mál eftir lögum þessum skal með fara sem almenn lögreglumál. Sektir renna í rikissjóð.

14. gr.

Lög þessi ganga í gildi 1. júlí 1922. Með lögum þessum eru feld úr gildi tilskipun 12. febr. 1872, lög nr. 28, 17. des. 1875, um breyting á þessari tilskipun, lög nr. 35, 27. sept. 1901, um fiskiveiðar hlutafjelaga í landhelgi við Ísland, lög nr. 10, 31. júlí 1907, um breyting á framannefndum lögum, lög nr. 27, 11. júlí 1911, um breyting á sömu lögum.

(B. XXIII, 4).

Ed.

211. Frumvarp

til laga um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Þingeyjarsýslu undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

1. gr.

Jörðin Bakki með Tröllakoti í Tjörneshreppi skal lögð undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps frá 1. júní 1922.

2. gr.

A sama tíma skal Húsavíkurhreppur greiða Tjörneshreppi í eitt skifti fyrir öll sextán hundruð krónur og hafa lokið á tólf árum að gera akfæran veg að landamerkjum Bakka og Hjeðinshöfða.

3. gr.

Að öðru leyti eru skyldur og kvaðir, þar með talið þurfamannaframfæri, á þessum tveimur hreppum óbreyttar frá því, sem ákveðið er í stjórnarráðsbrjefi nr. 72, 4. júní 1912.

(B. XXXI, 4).

Ed.

212. Lög

um að veita ríkinu einkarjett til þess að selja alt silfurberg, sem unnið verður á Íslandi.

(Afgreidd frá Ed. 6. apríl).

1. gr.

Ríkið skal eitt hafa einkarjett til þess að selja alt það silfurberg, sem unnið er eða unnið verður á Íslandi.

2. gr.

Stjórnarráðið gerir allar ráðstafanir, sem lúta að því að neyta þessa einkarjettar og varðveita hann. Skal það semja og birta fyrir sögn um vinslu og sölu silfurbergs, með aðstoð sjerfræðings eða sjerfræðinga, og ákveða sektir og aðrar refsingar fyrir brot og óhlýðni.

3. gr.

Lög þessi ganga þegar í gildi.

(B. XXX, 5).

Ed.

213. Lög

um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði.

(Afgreidd frá Ed. 6. apríl).

20. gr. laga nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í kaupstaðnum Hafnarfirði, orðist þannig:

Niðurjöfnun eftir efnum og ástæðum nær til allra, sem hafa fast aðsetur í kaupstaðnum eigi skemur en þrjá mánuði. Þeir skulu greiða þar fult gjald eftir öllum efnahag sínum, nema þeir á gjaldárinu hafi líka haft fast aðsetur annarsstaðar og goldið þar útsvar. Þá skal draga frá útsvarinu til-
tölulega við þann tíma, er þeir dvöldu annarsstaðar, þó ekki meira en þeir guldu þar.

Ef rekin er í kaupstaðnum atvinna, sem talin er sjerstaklega arðsöm, svo sem verslun eða einhver kaupskapur eða þilbátaútgærd, þá má leggja aukaútsvar á þá atvinnu, þó ekki sje rekin nema átta vikur og atvinnurekandi hafi heimili annarsstaðar.

Á sildveiði, sildar kaup og sildarsölu, alls konar bræðslu og verksmiðju-
iðnað, á atvinnu útlendra og innlendra skipa við sildarverkun á höfninni, á

ábúð á jörð eða jarðarhluta, á leiguliða-afnot af jörð, þótt engin ábúð fylgi, og á lóðarafnot, ef lóðarafnotin gefa einhvern arð, má leggja útsvar, þótt sú atvinna sje rekin enn styttri tíma. A kaupfjelög og þöntunarfjelög má leggja útsvar, ef þau hafa leyst borgarabréf og hafa sölubúð og vörur til sölu, svo sem hæfa þykir eftir árlegri veltu og arði í söludeild fjelagsins, þó svo, að eigi komi í bága við lög nr. 36, 27. júlí 1921, um samvinnufjelög.

(B. XXIV, 7).

Ed.

214. Lög

um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi.

(Afgreidd frá Ed. 6. apríl).

1. gr.

Af öllum útmældum eða afmörkuðum lóðum og lendum í Húsavíkurhreppi, sem ekki eru eign hins opinbera, skal greiða árlegt gjald í hreppssjóð, sem nefnist lóðargjald.

Hreppsnefndin ákveður upphæð lóðargjaldsins til eins eða fleiri ára í senn. Þó má ekki ákveða gjaldið lægra en 1% og ekki hærra en 2% af virðingarverði bygðra og óbygðra lóða, og ekki lægra en 1/2% nje hærra en 1% af virðingarverði túna, erfðafestulanda og matjurtagarða. Gjaldið má aldrei vera minna en 2 — tvær — krónur.

Lóðargjaldið greiðist af verði því, sem lóðir eða lendur eru metnar af lögskipaðri fasteignamatnefnd, sbr. lög nr. 22, 3. nóv. 1915, án tillits til mannvirkja, sem á þeim eru gerð. — Ef lóðir eru mældar út af nýju, milli þess sem reglulegt fasteignamat fer fram, skal verð þeirra ákveðið til bráðabirgða af jarðeignanefnd Húsavíkurhrepps, samkvæmt gildandi lögum um fasteignamat. — Þar sem lóðir, lendur og mannvirki eru metin saman, ákveður byggingarnefnd og jarðeignanefnd, hve mikið af verðinu er í mannvirkjum og hve mikils virði lóð eða lenda er talin út af fyrir sig, en gerðir nefndanna skulu samþykta af hreppsnefnd.

2. gr.

Lóðargjald eftir lögum þessum greiðir eigandi, ef það er einstakur maður eða fjelag, en sje um leigðar lóðir eða lendur að ræða, þá greiðist lóðargjaldið af eiganda leigurjettindanna.

3. gr.

Gjalddagi lóðargjalda er sá sami og gjalddagi annara hreppsgjalda. Lóðargjöldin má taka lögtaki.

4. gr.

Jarðeignanefnd Húsavíkurhrepps skal skipuð þremur mönnum, sem hreppsnefnd kýs til þriggja ára í senn, í fyrsta skifti strax eftir að lög þessi öðlast gildi. Skal nefndin hafa umsjón og eftirlit með jarðeignum hreppsins, eftir nánari fyrirmælum hreppsnefndar.

Heimilt er að skipa í jarðeignanefnd menn utan hreppsnefndar, og getur enginn hreppsbúi skorast undan að taka sæti í nefndinni og gegna störfum í henni eitt kjörtímabil.

Ef sæti losnar í nefndinni áður en kjörtímabil er á enda, kýs hreppsnefnd mann í hið auða sæti fyrir það, sem eftir er af kjörtímabilinu.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(A. I, 12).

Ed.

215. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá samvinnunefnd samgöngumála.

Við 13. gr. C. 2. (Bátaferðir).

a. Á eftir orðinu »vötnum« komi: alt að.

b. Aths. (Af þessari upphæð . . . Grímseyjar) falli niður.

(A. I, 13).

Ed.

216. Nefndarálit

um breytingartillögur á þingskjali 215 við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923, 13. gr. C.

Frá samvinnunefnd samgöngumála.

Nefndin hefir til þessa eingöngu unnið að þeim samgöngumálum, sem heyra undir 13. gr. C. í fjárlagafrumvarpinu eins og það var afgreitt frá neðri deild.

Komu þá fyrst til athugunar aðalstrandferðirnar, sem e.s. Sterlingeru ætlaðar, og fanst nefndinni ekki einungis nauðsynlegt að athuga þær á næsta ári (1923), heldur einnig á þessu yfirstandandi ári, bæði vegna þess gífurlega kostnaðar, er þær hafa í för með sjer, og svo vegna þess ruglings, sem kominn er á

aëllun Sterlings, og ennfremur af því að nefndinni virtist ferðaáætlunin ekki sem haganlegust í tilliti til ferða e.s. Goðafoss.

Nefndin var því sammála um það, að rjettast mundi vera að semja nýja áætlun fyrir Sterling fyrir þetta ár, og vegna hinna miklu útgjalda, sem þessum strandferðum fylgdu, að láta skipið ekki byrja strandferðir næsta ár fyr en um 20. apríl.

Nefndin sendi því 2 menn á fund framkvæmdastjóra Eimskipafjelagsins, hr. E. Nielsen, til þess að ráðgast við hann um málið og fá hann til þess að mæta á fundi nefndarinnar til enn frekari ráðagerða.

Herra E. Nielsen varð við þessum tilmælum nefndarinnar og gaf henni á fundinum ýmsar upplýsingar í þessu máli.

Margir nefndarmanna höfðu haft þá skoðun, að það mundi draga úr tekjuhallanum hjá Sterling, ef hann væri látinn fara nokkrum sinnum til útlanda, en framkvæmdarstjórinn sýndi fram á það, að hjer væri það gagnstæða. Áú væri ekkert til fyrir það skip að flytja nema kol frá Englandi, sem ekki borguðu einu sinni helminginn af kostnaðinum við ferðina, og væri því betra að leggja skipinu hjer við hafnargarðinn en að senda það í slíkar ferðir.

Framkvæmdarstjórinn var nefndinni sammála um það, að nægilegt væri að láta Sterling fara að eins 4 ferðir fram og til baka kringum landið það sem eftir er af árinu og að fyrsta ferðin byrjaði um 25. apríl, og færi þá austur um land, þar sem Goðafoss færi vestur um land litlu síðar. Það var líka meining margra nefndarmanna, að heppilegast mundi vera, að strandferðirnar næsta ár (1923) byrjuðu ekki fyr en um líkt leyti, með tilliti til kostnaðarins, og fól nefndin því framkvæmdarstjóranum að semja uppkast að nýrri áætlun fyrir bæði árin, og varð hann við þeim tilmælum. Sendi hann svo nefndinni þetta ferðaáætlunar-uppkast fyrir yfirstandandi ár, en taldi ónauðsynlegt að semja áætlun fyrir 1923, þar sem þingið yrði komið saman aftur nokkru áður en sú ferðaáætlun kæmi til framkvæmda.

Með áætlun herra E. Nielsens fylgdu 2 brjef, þar sem hann meðal annars bendir á það, að með þessari ferðaáætlun fái allar hafnir svoleiðis samgöngur, að þær megi við una, þar sem teknar eru upp um 50 hafnir kringum land og skipið á að koma við á þeim langflestum í hverri ferð, enda telur hann það muna tiltölulega litlu á kostnaðinum, þó viðkomustöðum sje fjölgað, þegar hvort sem er eigi að gera það út á þessum tíma frá í apríl til í nóvember, og á þeim tíma þurfi að greiða váttryggingargjöld, kaup og fæðisgjöld, vexti og ýmisl. annað. Telur kostnaðaraukann lítið annað en kol og aukaborgun til skipshafnar fyrir yfirvinnu.

Samvinnunefndin athugaði svo áætlun þessa og hafði einkum það við hana að athuga, að hafnirnar við Gilsfjörð voru ekki á henni, eins og samgöngumálanefnd Nd. hafði farið fram á. Þá voru nokkrir nefndarmanna þeirrar skoðunar, að sleppa mætti úr ferðinni austur um land, sem byrjar 29. júlí, eða þá fækka viðkomustöðum í þeirri ferð. Enn fremur var talað um, að fæðispeningar á Sterling væru ærið háir, og það miðað við, meðal annars, það sem heyrst hafði um fæðissölu á es. Sirius. Loks kom fram ósk um það, að neðan á áætlunina væri sett sú athugasemd, að Sterling færi upp í Borgarnes þegar svo bæri undir, að hann lægi hjer ónotaður, en þörf væri fyrir að fá hann þangað. Þessi athugasemd hefir líka staðið áður á áætlun Sterlings.

Var formanni nefndarinnar falið að tala um þessi atriði við framkvæmdarstjóra E. Nielsen, og svaraði hann þeim á þessa leið:

1. Á hafnirnar í Gilsfirði taldi hann ógerning að ætla Sterling að fara, vegna skerja og grunnsævis og þess, að Sterling væri tiltölulega djúpskreitt skip, í hlutfalli við stærð. Bar hann sjer í lagi fyrir sig ummæli hafnsögumannsins í Stykkishólmi, sem aftók með öllu að taka að sjer hafnsöguna þangað, og færði ýms rök að því, að þetta væri ógerningur. Kvaðst E. Nielsen treysta orðum þessa manns svo vel, að hann gæti ekki annað en tekið þau til greina.
2. Að sleppa úr einni ferðinni (29. júlí) var E. Nielsen mótfallinn, en taldi nokkurn sparnað í því (2—3 þús. kr.) að strika út nokkra lítt þarfa viðkomustaði, og var þess fremur fýsandi, ef nefndin vildi svo vera láta.
Um fæðissöluna á Sterling hafði hann góð orð og kvaðst mundu tala um það við brytann, en um þessa lágu fæðissölu á e.s. Sirius sannaði hann skjállega að væri missögn.
3. Um viðkomu Sterlings í Borgarnesi kvaðst hann ekki álíta að nauðsyn bæri til, þar sem e.s. Suðurland væri ætlað að fara þær ferðir, sem e.s. Skjöldur ekki dygði til, og á hinn bóginn, að Borgnesingar fengju frían flutning á verulegum vörusendingum, sem Eimskipafjel. Ísl. flytti út, en kvaðst þó mundu sjá um, að skip ríkisins yrði sent þangað, ef e.s. Suðurland hrykki ekki til, og tók þá helst á e.s. Borg.

Að fengnum öllum þessum upplýsingum kom nefndarmönnum saman um að samþykkja áætlunina óbreytta, þar sem ekki fækst samkomulag um það að strika út nokkrar hafnir í öllum landsfjórðungunum í hinni umræddu ágústferð Sterlings.

Þó vill nefndin láta þess getið, að ef nægilegar sannanir kæmu fram um það, að gerlegt sje að láta Sterling koma við á höfnunum við Gilsfjörð, þá sje það ósk nefndarinnar, að svo verði gert.

Kom þá til að athuga um fjárupphæð þá, sem í fjárlagafrumvarpinu, 13. gr. C., er ætluð til strandferða, og voru allir nefndarmenn á því, að láta hana standa óhreyfða og að hún, þrátt fyrir nokkurn sparnað á Sterling við fækkun ferðanna, væri þó síst of há.

Þá komu til umræðu flóabátarnir. Höfðu nefndirnar hvor í sínu lagi gert uppástungur um ákveðnar upphæðir til hvers báts, en sem ekki voru samhljóða. Eftir nokkrar umræður um málið komst samvinnunefndin að þeirri niðurstöðu, að láta upphæðina vera óskifta til næsta þings, en aðeins gefa stjórninni heimild til þess að borga út það, sem nauðsynlegt væri, til þeirra báta, er vegna fastra póstferða yrðu að byrja ferðirnar á nýári, í hlutfalli við allan styrkinn og tímann frá áramótum til þess er næsta þing væri búíð að ráða ráðum sínum um alla þessa styrki, og gæti stjórnin þá tekið tillit til tímans, sem bátunum er ætlað að ganga, og þess er þeir væru óumflýanlega nauðsynlegir vegna póstflutninga.

Samræmisins vegna taldi nefndin rjettast að fella burtu athugasemdina í fjárlagafrumvarpinu um Grimseyjar-bátinn, en vill ekki láta skilja það svo, að hún sje mótfallin því á sínum tíma, að Grímseyingar fái þennan styrk.

Hvað viðvíkur aðalupphæðinni til bátaferða á flóum, fjörðum o. s. frv. þá telur nefndin rjett, að upphæðin, 100000 kr., sje látin standa óbreytt, en leggur til, að framan við hana bætist orðið: alt að.

Alþingi, 6. apríl 1922.

H. Steinsson,
form. Ed.-n. og samv.nefndar.

Guðjón Guðlaugsson,
framsögumaður í Ed.

Magnús Pjetursson,
skrifari samv.nefndar og Nd.-n.

Þorsteinn Jónsson,
framsögumaður í Nd.

Guðm. Guðfinnsson,
skrifari Ed.-n.

S. H. Kvaran.

Hjörtur Snorrason.

Sveinn Ólafsson.

Sigurður Stefánsson.

Hákon J. Kristófersson.

(B. XXXII, 5).

Nd.

217. Frumvarp

til hafnarlaga fyrir Ísafjörð.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

Samhljóða þskj. 103, með breytingunni á þskj. 204.

(A. XV, 3).

Ed.

218. Nefndarálit

um frumvarp til laga um framlenging á gildi laga um útflutningsgjald.

Frá fjárhagsnefnd.

Þá er lög þessi um útflutningsgjald voru afgreidd á síðasta Alþingi, þótti sennilegt, ef ekki vist, að fella mætti þau úr gildi við næstu áramót.

Því miður hafa þær vonir brugðist, svo að þörf ríkissjóðs fyrir tekjur þær, sem útflutningsgjaldið gefur, er nú enn þá brýnni en sjáanlegt var, er lögin voru sett.

Nefndin leggur því einróma til, að frumvarpið verði samþykkt.

Alþingi, 6. apríl 1922.

Guðm. Ólafsson,
form. og framsögum.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

S. H. Kvaran.

(B. XXXVII, 3.).

Ed.

219. Nefndarálit

um frv. til laga um breytingu á lögum nr. 34, 22. nóv. 1918, um skemtanaskatt.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefir fallist á frumvarp þetta og leggur til, að það sje samþykkt óbreytt, og er með því tekinn af allur vafi um það atriði, sem frumvarpið ræðir um.

Reglugerð um skemtanaskatt mun enn þá hvergi hafa verið samin hjer á landi nema í Reykjavík einni og Ísafirði, en í þeim reglugerðum er svo langt gengið um skattakröfuna, að varla sýnist verjandi eftir efni og anda laganna. T. d. virðist það lítt verjandi að telja alla fyrirlestra til skemtana, því þótt fara megi með flest efni svo, að nokkur skemtun geti orðið að, þá er þó aðaltilgangur fyrirlestranna að veita fræðslu um eitthvert tiltekið efni, en reglugerðin leyfir ekki undantekningar í þessu efni, nema um alþýðufræðslu stúdentaþjelagsins eða aðra jafnóðýra fræðslu sje að ræða. Því alvarlegra sem efni fyrirlestranna er, því síður verður það viðeigandi að telja þá til skemtana, en hjer í höfuðstað þessa lands þarf að borga skemtanaskatt af trúmálaerindum, og virðist stjórn þessa bæjar líta á þau með nokkuð óvenjulegum augum.

Nú má gera ráð fyrir, að reglugerðum um skemtanaskatt fjölgi til muna á næstu árum, og leyfir nefndin sjer þess vegna að mæla með því við landsstjórnina, að hún gjaldi varhuga við að staðfesta slíkar reglugerðir, ef þar er gengið of nærri visindalegri starfsemi, andlegum efnum, almennri fræðslu eða listum.

Lögin um skemtanaskatt hafa áreiðanlega ekki verið sett í því skyni að verða þeim til hnekkis.

Alþingi, 6. apríl 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
formaður.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari og framsögumaður.

Jóh. Jóhannesson.

(A. I, 14).

Ed.

220. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá Karli Einarssyni.

1. Við 11. gr. B. 6. (Landhelgisgæsla).

Fyrir »30000« komi	100000
Til vara	70000
2. — 16. — 36. (Björgunarskipið Þór).
 - a) Fyrir »20000« komi 40000
 - b) Á eftir liðnum komi athugasemd, svo hljóðandi:
Landsstjórninni heimilast að greiða kostnað við skoðun skipsins í þurkví.

Greinargerð.

Jeg læt mjer nægja að visa í skjöl þau, sem legið hafa fyrir fjárveitinga-nefndum þingsins og eru þessi:

1. Tilkynning frá Fiskipínginu, dagsett 10. mars 1922.
2. Tvö brjef frá mjer, dagsett 14. og 25. s. m., með þarnefndum fylgiskjölum, og hljóða þau svo:

Fylgiskjal I.

Reykjavík 10. mars 1922.

Á fundi Fiskipingsins hinn 25. febr. þ. á. bar bankastjóri Magnús Sigurðsson fram svo hljóðandi tillögu:

»Með því að Fiskipíngið álitur útgerð björgunarskipisins »Þórs« mesta nauðsynja fyrirtæki, sem þegar hefir unnið landinu mikið gagn og muni gera það framvegis, þá skorar það á Alþingi að veita að minsta kosti sömu fjárhæð til útgerðar skipsins og veitt var í fjárlögunum árið 1922.«

Svo hljóðandi viðaukatillögu bar Hermann Þorsteinsson upp:

»Einnig telur Fiskipíngið sjálfsagt, að landsstjórnin fái skipið til notkunar við strandgæslu umhverfis landið á þeim tíma árs, er skipið ekki þarf að vera við Vestmannaeyjar.«

Þetta tilkynnist hjer með þinni háttvirtu fjárveitinganefnd, að var samþykkt.

Virðingarfyllst.

Jón E. Bergsveinsson. Sveinbjörn Egilson.

Til fjárveitinganefndar neðri deildar Alþingis.

Fylgiskjal II a.

Alþingi, 14. mars 1922.

Jafnframt því að senda háttv. fjárveitinganefndum Alþingis innlagða áskorun til mín frá Björgunarfélagi Vestmannaeyja, er samþykkt var á aðalfundi 26. f. m., skal jeg fara fram á, að nefndirnar vildu leggja til að styrkurinn til skips félagsins, es. Þórs, verði ekki færður niður úr því, sem hann er nú í gildand fjárlögum, og stjórnin fái heimild til að nota skipið frekar en gert hefir verið, og leyfi mér um þetta atriði að vísa í samþykkt Fiskipingsins, er afgreidd mun hafa verið nýlega til nefndanna.

Virðingarfyllst.

Karl Einarsson.

Til fjárveitinganefnda Alþingis.

Fylgiskjal II b.

Á aðalfundi Björgunarfélags Vestmannaeyja, sem haldinn var sunnudaginn 26. dag febrúarmánaðar þ. á., var í einu hljóði samþykkt eftirfylgjandi áskorun til þingmanns kjördæmisins:

»Með því að fundurinn lítur svo á, að eftirlits og björgunarstarf »Þórs« sje lífsskilyrði fyrir Eyjarnar, skorum vjer fastlega á þingmann kjördæmisins að gera sitt ítrasta á Alþingi því, er nú er háð, til þess að útvega nægilegan styrk til úthalds skipsins, að því frádregnu, sem hjerað vort getur af mörkum látið í þessu skyni.«

Vestmannaeyjum, 28. febrúar 1922.

Jón Einarsson,
fundarstjóri.

Jón Kristgeirsson,
fundarritari.

Fylgiskjal III a.

Alþingi, 25. mars 1922.

Þar sem jeg hefi ekki sjeð neinn árangur af bræfi mínu 14. þ. m. frá háttv. fjárveitinganefnd, um að færa upp styrk þann, sem björgunarskipinu »Þór« er ætlaður í fjárlagafrv., skal jeg enn ítreka beiðni mína og jafnframt skýra frá því, hvað Vestmannaeyjar hafa látið af höndum rakna, til þess að kaupa og halda úti skipi þessu:

1. Verð skipsins komins til landsins	kr. 310000	
÷ frá ríkissjóði	— 90000	kr. 220000
2. Rekstur þess 1920 rúmar	—	101000
3. — 1921 ÷ 40 þús. kr. frá ríkissjóði (alls c. 177 þús.)	—	137000
4. — 1922 úr bæjarsjóði... ..	—	40000
Áætlað þar að auki, að viðbættum 40 þús. kr. úr ríkissjóði	—	18000
		Alls krónur 516000

en í þessu er ekki talin fyrning á skipinu.

Það sem Vestmannaeyingar telja skipi þessu til gildis, er aðallega tvent:

1. Björgun mannlífa, og hefir það orðið til að bjarga báti og 6 mönnum úr bersýnilegum voða, auk aðstoðar ýmiskonar, sem ekki er hægt að segja um, nema bjargað hafi bæði verðmæti og mannlífum.
2. Eftirlit með fiskveiðunum. Þeir eru þess fullvissir, að þriðjungur aflans í fyrri hafi verið þessu eftirliti að þakka, og máské meira.

Jeg legg hjer með skýrslu um afla, talinn í skipi. í þurru fiski, og um bátatölu fyrir nokkur ár, og sjest á henni, að árið 1920 er þar langhæst, enda byrjaði »Þór« þá starfsemi sína. Árið 1921 er að tiltölu nokkru lægra, en þess ber að gæta, að »vertið« var alveg óvenjulega ljeleg til 20. apríl, en þá kom fiskur á djúpmið, en þar hefði verið ógerningur að stunda veiðar innan um fjölda botnvörpuskipa, ef »Þór« hefði ekki verið þar til að gefa þeim upplýsingar um, hvar veiðarfæri Eyjamanna voru (net og línur). Sjómenn Eyja hafa lýst því yfir, að mestan þann afla, er þeir fengu í lok vertiðarinnar, sje eftirliti »Þórs« að þakka, en þá kom á land fullur helmingur vertiðaraflans.

Mjer finst nú, að skerfur Eyjamanna til framleiðslu útflutningsvöru landsins sje nú svo álitlegur, að ekki beri að eyða þessari atvinnu þeirra, en svo færi óneitanlega, ef ekki er hægt að hafa um vertiðina stöðugt eftirlit við Eyjarnar, og svo má heldur ekki gera lítið úr auknu öryggi þeirra, er sjóinn stunda, og eigna þeirra.

Að endingu skal jeg taka fram, að á þessu ári þarf að leggja skipinu í þurkví og fara fram aðalskoðun, en þessu fylgir kostnaður, jafnvel þótt ekki þyrfti neinnar verulegrar aðgerðar við.

Pegar lítið er á allt þetta, og þar með hvað Eyjamenn hafa lagt á sig í þessu velferðarmáli landsins, þá verð jeg að lita svo á, að það sjeu banaráð við þetta fyrirtæki, ef skipinu er að eins ætlaður 20 þús. króna styrkur næsta ár.

Jeg vil því ítreka beiðni mína í ofangreindu bræfi og vísa til áskorunar Fiskipingsins um þetta mál.

Frá eigin brjósti vil jeg enn taka fram, að ef háttv. nefndarmenn deyða þetta fyrirtæki okkar, þá spara þeir eyrinn, en týna krónumni.

Virðingarfylst

Karl Einarsson.

Til fjárveitinganefnda Alþingis.

Fylgiskjal III b.

Simskeyti til þingmanns Vestmannaeyinga frá bæjarfógetanum s. st., dags. 24. mars 1922.

Framleiðsla fiskjar í Vestmannaeyjum á árunum 1913 til 1921 incl. og tala motor- og róðrabáta, sem stunduðu fiskiveiðar hjer á sama tíma, er sem hjer greinir:

1913	skippund fiskjar	9900,	mótorbótar	64,	róðrabátar	3
1914	—	—	10800,	—	61,	4
1915	—	—	12000,	—	60,	13
1916	—	—	12800,	—	64,	17
1917	—	—	13300,	—	67,	11
1918	—	—	14234,	—	65,	13
1919	—	—	16350,	—	62,	9
1920	—	—	21405,	—	67,	8
1921	—	—	22341,	—	73,	4

Samtals skippund 133130, mótorbátar 583, róðrabátar 82

Bæjarfógeti.

(B. XXVIII, 5).

Nd.

221. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Flutningsm.: Hákon Kristófersson.

Við 1. gr.

Síðasta málsgrein orðast svo:

Ekki er heimilt að leggja aukaútsvar á útvegsmenn úr öðrum hreppi í sama sýslufjlagi eða við sama fjörð eða flóa, sem útræðið er í, ef á þá er lagt útsvar í sveitarfjlagi þeirra.

(A. I, 15).

Ed.**222. Nefndarálit**

um frumvarp til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá fjárveitinganefnd.

Pegar litið er á fjárlagafrumv. fyrir 1923 eins og það var lagt fyrir þingið, þá leynir það sjer ekki, að þar hefir verið gætt meiri sparnaðar en yfirleitt hefir átt sjer stað í fjárlögum undanfarandi ára. Það skal einnig sagt fjárveitinganefnd Nd. til lofs, að hún hefir gert sjer alt far um að draga úr gjöldum ríkissjóðs, og hún hefir gengið þeim mun lengra í sparnaðaráttina en stjórnin, sem það hefir sýnilega verið tilætlun hennar að skila fjárlagafrumvarpinu tekjuhallalaus, eða þó öllu heldur með tekjuafgangi. Þótt nefndinni tækist nú ekki þessi lofsverða viðleitni, þá má þó segja, að meðferð Nd. á fjárlagafrumv. hefir verið nærri lagi og mikið betri en venja hefir verið til, þar sem hún hefir skilað því frá sjer með um 16 þús. kr. minni tekjuhalla en stjórnin hafði gert ráð fyrir, eða með 181729,22.

Pegar nú litið er á frumvarpið i heild sinni og það athugað, hve mjög er ætlast til að dregið verði úr öllum verklegum framkvæmdum, þá verður naumast sagt, að það hafi verið hægðarleikur að minka þennan halla að miklum mun. Nefndin leit þó svo á, að henni bæri að stefna að því marki að skila fjárlögunum sem hallaminstum, og eins og sjest á breytingartillögum hennar hefir henni tekist að færast nær því marki, þar sem tekjuhallinn yrði að eins um 68 þús. kr., ef tillögur hennar næðu fram að ganga. Nefndin hefir orðið að fella niður nokkra liði i frumvarpinu og synja ótal fjárbeiðnum. Það kann því sumum að virðast, að hún hafi gengið fulllangt í sparnaðaráttina. En hún hefir engan veginn sjeð sjer fært að vera örlátari i þetta sinn.

I.

Við tekjuhlið frumvarpsins hefir nefndin ekki gert margar breytingar. Hún lítur svo á, að yfirleitt sjeu tekjuliðirnir mjög varlega áætlaðir, enda er það nauðsynlegt, þar sem altaf má gera ráð fyrir, að gjöldin fari meira eða minna fram úr áætlun. Nefndin verður þó að líta svo á, að tekju- og eignarskatturinn sje óþarflega lágt áætlaður með kr. 800000. Þegar þess er gætt, að talsverðar líkur eru til, að þessi skattur muni á yfirstandandi ári fara allmikið fram úr þessari upphæð, og hins vegar litið á útlitið til lands og sjávar það sem af er þessu ári, þá virðist ekki ógætilega farið, þótt skatturinn sje áætlaður 900 þús. kr.

Í tekjuhálki frumvarpsins er bifreiðaskatturinn áætlaður 30 þús. kr. Það hefir verið rjettilega bent á það i þinginu, að því aðeins bæri að telja þessa upphæð með tekjum ríkissjóðs, að það væri einnig tekið fram gjaldamegin, hvernig henni yrði varið, og fyrirv. fjármálaráðh. hefir skýrt svo frá, að hún væri innifalin i fje því, sem ætlað er til viðhalds flutningabrauta og þjóðvega. Nefndin hefir átt tal við vegamálastjóra um þetta atriði, og heldur hann því eindregið fram, að

samkvæmt lögum 27. júní 1921, um bifreiðaskatt, eigi þessi skattur alls ekki heima í fjárlögum, þar sem honum skuli verja samkvæmt tillögum vegamálastjóra til að gera slitlag á þá akvegi, sem verst verða úti af akstri bifreiða. Vegamálastjóri heldur því enn fremur fram, að ekki geti komið til mála, að það fje, sem áætlað er í frumvarpinu til viðhalds akbrauta og þjóðvega, verði skert að þeirri upphæð sem bifreiðaskattinum nemur. Nefndin hefir því talið rjett að fella skattinn niður úr tekjuhlið frumvarpsins.

Þar sem samþykkt hefir verið að setja skólagjöld við þá skóla landsins, sem taldir eru í 14. gr. III—VII., þá þykir nefndinni viðeigandi að telja þau til tekna, og þykir ekki óvarlegt að áætla þau 5000 krónur.

II.

Þá skal vikja að gjaldahlið frumvarpsins og þeim breytingum, er nefndin leggur til að þar sjeu gerðar.

12. gr.

Eyrarsveitarhreppur er þannig settur, að hann á erfitt til læknissóknar, og leggur því nefndin til, að honum verði veittar 200 kr. af þeim styrk, er ætlaður er hreppum, sem eiga erfiða læknissókn.

Styrkinn til Andrjesar Fjeldsteds augnlæknis vill nefndin lækka niður í 1500 kr., þar eð hún telur ekki rjett, að þessi læknir hafi hærri styrk en aðrir læknasjerfræðingar, er styrks njóta og kensluskylda hvílir á. Þar sem tveir sjerfræðingar í augnsjúkdómum eru nú búsettir í Reykjavík, þótti nefndinni rjett að binda ekki styrkinn til augnlækningaferða kring um land við ákveðið nafn. En að sjálfsgöðu gerir nefndin ráð fyrir, að A. Fjeldsted sitji fyrir þessum styrk, ef hann vill nota hann.

Nefndin leggur til, að styrkur til Önnu Breiðfjörð til hjúkrunarnáms falli niður, og byggir þá tillögu sína á því, að tiltölulega lítill árangur hefir orðið af þeim styrkjum, sem á undanförnum árum hafa verið veittir til hjúkrunarna.

13. gr.

Í fjárlagafrumvarpi voru ætlaðar 10000 kr. til aðgerðar og endurbyggingar Flóabrautarinnar. Á undanförnum árum hefir talsverðu fje verið varið til þessarar brautar, gegn því að Árnessýsla legði fram nokkurn hluta kostnaðar. Sýslan hefir nú í seinni tíð ekki getað fullnægt þessu skilyrði, og því orðið að flýja á náðir ríkissjóðs, einnig með þann hluta, er henni ber að greiða. Það er því komið svo nú, að sýslan skuldar ríkissjóði rúmlega 33 þús. kr., sem varið hefir verið til þessarar vegalagningar. Nefndinni virðist því óþjákvæmilegt að stöðva þessa vegagerð í bili, þar sem ekkert útlit er fyrir, að svo bráðlega rakni úr hinum bága fjárhag sýslunnar, að hún geti lagt fram sinn hluta.

Laun vitavarda vill nefndin hækka úr 20500 kr. í 20800 kr. og leggur til, að núverandi vitaverði við Gróttuvitann verði af þessari upphæð veittar 300 kr. sem persónuleg launaviðbót. Sá maður, sem nú gegnir þessu starfi, er orðinn aldraður, fjelítill og fatlaður og hefir gegnt starfinu um 25 ár, og því ekki nema maklegt að veita honum þessa litlu uppbót.

14. gr.

Styrkurinn til kennara í sögu og málfræði ísl. tungu við Háskólann var feldur í neðri deild. Íslensku fræðin finst nefndinni að síst beri að vanrækja við þá stofnun, en hitt ætti miklu frekar að vera hlutverk löggjafarvaldsins að hlynna að þessum sjálfstæðasta kjarna Háskóla vors. Það mundi og síst verða til að auka álit vort með erlendum þjóðum, ef vjer nú fær-um að takmarka kenslu í þeim fræðigreinum, sem segja má að vjer höfum sjer-þekkingu á fram yfir aðrar þjóðir, og einna helst stuðla að því að gefa háskól-anum vísindalegan blæ og auka athygli erlendra námsmanna á honum. Því verður hinsvegar heldur ekki neitað, að það væri hálfóviðfeldin meðferð á þeim manni, sem gegnir þessu starfi, ef hann nú alt í einu yrði sviftur þessum styrk, eftir að hann hefir afsalað sjer öðru lífvænlegra starfi og eftir að ríkisstjórnin og undanfarin þing hafa fyllilega gefið honum í skyn, að hann mætti vænta þess, að þetta yrði lífsstarf hans. Nefndin verður því að telja sjálfsagt, að honum verði veittur sá styrkur, sem stjórnin ætlaði honum.

Þá leggur nefndin til, að 3 gjaldliðir við skólann á Hólum verði nokkuð færðir niður, og fær ekki betur sjeð en að á þennan hátt fáist betra samræmi milli gjalda þess skóla og skólanna á Hvanneyri og Eiðum.

Styrkinn til kvennaskólans í Reykjavík vill nefndin hækka um 2000 kr. Í þessum skóla eru nú um 120 námsmeyjar; er því auðskilið, að til hans verður að verja miklum kenslukröftum, auk þess sem skólinn verður einnig að greiða háa húsaleigu. Ef lítið er á kostnað við aðra skóla með álíka mörgum nemend-um, þá má segja, að þessi skóli haldi mjög vel á því fje, sem honum er veitt úr ríkissjóði. Styrkhækkun nefndarinnar er bundin við tölu námsmeyja, og á þann hátt meiri hvöt fyrir skólann að færa ekki inn kvíarnar að mun. — Í samræmi við þetta hefir nefndin breytt styrknum til kvennaskólans á Blönduósi, þannig að af aðalstyrknum eru teknar 600 kr. og lagðar við styrkinn, sem miðaður er við námsmeyjafjöldann.

Þar sem telja má víst, að samþykkt verði að setja skólagjöld fyrir innan-bæjarnemendur við flesta landsskólana, og þar á meðal við gagnfræðaskólann á Akureyri, þá virðist eðlilegast, að slík gjöld yrðu einnig sett við Flensborgar-skólann. Nefndin verður því að telja rjett, að með tilliti til þessa verði styrkur sá, er skólanum er ætlaður úr landssjóði, færður niður í 14000 kr.

Forstöðukona heyrnar- og málleysingjaskólans hefir sótt um 1500 kr. til að kynna sjer nýja kensluaðferð, sem aðallega er fólgin í því að kenna dauf-dumbum börnum að tala. Nefndin vill síst amast við því að þessum olnboga-börnum þjóðfélagsins veitist svo fullkomin kensla sem fong eru á, og leggur því til, að 1000 kr. verði veittar í þessu skyni.

15. gr.

Þjóðskjalaverði hefir verið veitt nokkur upphæð undanfarandi ár til að láta afrita og ljósmynda merk erlend skjöl, er varða Ísland. Nefndin telur ekki fært að fella alveg niður þessa styrkveitingu, en leggur hinsvegar til, að hún verði nokkru lægri en áður, eða 1000 kr.

Styrk til kaupstaðabókasafna vill nefndin hækka um 500 kr., og ætlast

hún til, að þeirri viðbót verði varið til bókasafnsins á Seyðisfirði, auk þess styrks, sem það fær af því fje, sem ætlaður er slíkum söfnum. Bæjarbúar á Seyðisfirði sýna safni þessu mikla rækt og hafa hækkað fjárframlag til þess upp í 1000 kr. og treysta því, að að minsta kosti jafnhár styrkur fáiist úr ríkissjóði. Nú þarf að semja skrá yfir safnið og kaupa skápa, svo að það fer ekki hjá því, að kostnaður verður mun meiri en undanfarin ár. Þykir því rjett að ljetta ofurlítið undir með þessu fyrirtæki.

Þá vill nefndin hækka lítið eitt styrkinn til Þjóðvinafjeldagsins, og telur rjett að það njóti ekki minni styrks en Listvinafjeldagið. Því er lagt til, að hvoru þessara fjeldaga verði veittar 1000 kr.

Dansk-islandsk Samfund hefir undanfarin ár haft nokkurn styrk úr ríkissjóði. Þetta fjeldag má teljast mjög þarft, þar sem það árlega gefur út allmikið af ýmsum fræðandi ritum, er varða Ísland. Nefndinni þykir því ástæða til, að fjeldagið fái að halda þeim litla styrk, sem það hefir haft.

Eins og kunnugt er hefir verið stofnaður sjóður til minningar um Stefán Stefánsson skólameistara. Það er ætlast til að sjóði þessum verði varið til rannsóknna á náttúru landsins. Til þess að sjóður þessi geti vaxið nokkuð hraðar og komið fyr að notum hefir verið ákveðið að leita samskota til hans og að þeim samskotum verði varið til að gefa út Flóru Íslands. Með því að ætlast er til, að ágóðinn af útgáfunni renni inn í sjóðinn, þá virðist nú vel til fallið, að þingið sýni minningu þessa merkismanns þann sóma að veita nokkra fjárhæð úr ríkissjóði til eflingar þessara samskota.

Styrkinn til Páls Ísólfsssonar leggur nefndin til að lækka, þótt henni sje það ljóst að þessi maður væri verður hærri styrks, ef fjárhagurinn leyfði. Þegar klipið er meira og minna af svo að segja bráðnauðsynlegum verklegum framkvæmdum, þá getur tæplega íalist verjandi að veita meira fje til sönglistarinnar hjer á landi en gert er ráð fyrir í þessu frumvarpi.

Styrkinn til skálda og listamanna lætur nefndin standa óbreyttan, en vill jafnframt láta þess getið, að hún telur sjálfsagt, að af þeim styrk verði skáldunum Einari H. Kvaran og Guðm. Friðjónssyni veittar jafnháar upphæðir og áður.

Þá leggur nefndin til, að styrkurinn til Guðm. Bárðarsonar verði færður niður í 1200 kr., og telur eftir atvikum eðlilegt, að honum sje gert jafnhátt undir höfði og Bjarna Sæmundssyni og Helga Jónssyni.

16. gr.

Búnaðarfjeldag Íslands hefir lítið svo á, að það væri eitt af hlutverkum þess að hafa með höndum leiðbeiningu og umsjón með garðyrkjjustarfsemi í landinu, enda hefir það nú sjerstakan mann til þess, launaðan af því fje, sem því er veitt úr ríkissjóði. En auk þessa er hjer garðyrkjufjeldag og garðyrkjjustjóri, sem rikið kostar með talsverðum fjárframlögum. Með þessu móti er í raun og veru tvíborguð umsjón garðyrkjunnar. Þetta virðist nefndinni, að ekki megi eiga sjer stað til lengdar, og þótt hún að þessu sinni ekki vilji leggja til, að laun garðyrkjjustjóra falli niður, þá telur hún þó rjett, að þau verði lækkuð nokkuð og styrkurinn til fjeldagsins tekinn af.

Með því að ekki er líklegt, að menn ráðist í stórvægileg raforkufyrirtæki á næstunni, svo mikil sem fjárkreppa er nú og dýrtið, þá sjer nefndin ekki, að

mikill skaði sje skeður, þótt feldur sje niður styrkur sá, sem ætlaður er til leiðbeiningar um raforkunotkun.

Nefndin átti tal við Gísla Guðmundsson gerlafræðing um kjötverkunarannsóknir hans. Skildist nefndinni svo sem hann legði ekki neina áherslu á utanfararstyrk, þótt hann hins vegar teldi nauðsynlegt, að rannsóknum og tilraunum viðvíkjandi kjötverkun yrði haldið áfram. Í þessu sambandi taldi hann gagnlegt, að nokkurt fje yrði veitt til umbúða og sölutilrauna á niðursoðnu kjöti. Fjelst nefndin á tillögur hans, og eru breytingartillögur hennar í samræmi við það.

Par sem dregið hefir verið úr flestum verklegum framkvæmdum í frumvarpinu, telur nefndin ekki fært að leggja með fjárveitingunni til bryggjugerðar á Eyrarbakka, með því líka, að fjárhag sýslunnar er þannig varið, að telja má ólíklegt, að hún geti lagt fram það fje, sem gert er ráð fyrir að komi í hennar blut. Nefndin hefir þá einnig lagt til, að lækkuð verði að miklum mun fjárveitingin til Ólafsfjarðarbryggjunnar, og hefði lagt til að fella hana alveg, ef hjer væri ekki um miklu minni fjárhæð að ræða og nefndin hefði ekki haft góðar heimildir og sterkar líkur fyrir því, að bryggjunni yrði komið upp, að fengnum þessum styrk.

Nefndin metur mikils starfsemi ungmennafjelaganna hjer á landi, og vill því örfa hana með dálitilli hækkun á þeim styrk, sem þeim er ætlaður.

21. gr.

Eins og áður hefir verið vikið að, stendur Árnessýsla í rúml. 33 þús. kr. skuld við ríkissjóð, vegna vegalagninga. Nú er ætlast til, að unnið verði að Flóaveginum á þessu ári fyrir allmikla upphæð. Par af á sýslan að leggja fram 12500 kr., sem má telja víst, að henni verði ekki fært að greiða án lántöku úr ríkissjóði. Fyrir því hefir nefndin talið rjett að heimila sýslunni alt að 45 þús. kr. lán úr ríkissjóði með vægum kjörum.

Sjerfróðir menn um kjötniðursuðu telja engin líkindi til þess, að unt sje að nota hveru til slíkra framkvæmda; hefir því nefndin talið ástæðulaust að heimila lán til þessarar iðnar við hverina í Reykholtshreppi.

Lánsheimildin til Seyðisfjarðarkaupstaðar stendur í núgildandi fjárlögum og verður ekki notuð. Þótt horfurnar um það hafi lítið batnað, þótti nefndinni rjett að láta það standa á næsta ári eftir beiðni bæjarstjórnarinnar.

Nefndin sá sjer ekki fært að leggja til að veita Jóni Ísleifssyni verkfræðingi lán til húsagerðartilrauna hans að svo stöddu.

Hins vegar hefir meiri hluti nefndarinnar viljað veita Jóni Kristjánssyni nuddlækni 20 þús. kr. lán til að reisa hús með nuddlækningastofu. Slíka lækningastofu má telja nauðsynlega, eigi aðeins fyrir Reykjavík, heldur einnig fyrir alt landið. Þessum lækni hefir reynst ómögulegt að fá hentugan samastað fyrir lækningar sínar, og er því neyddur til að reisa sjálfur hús fyrir þær. Efnahag hans er hinsvegar svo varið, að hann þarf á hentugu láni að halda til að koma húsinu upp.

Lánsheimildina til klæðaverksmiðja á Austurlandi og Suðurlandsundirlendinn vill nefndin nema burtu. Það verður ekki sjeð á þeim plöggum, er fyrir nefndinni lágu, að nokkur verulegur undirbúningur þessara mála hafi átt sjer stað. Má geta þess, að viðvíkjandi Suðurlandsverksmiðjunni lágu alls engin gögn

fyrir. Hins vegar telur nefndin sjer skylt að styðja að því, að ullariðnaður eflist í landinu, og gerir ráð fyrir, að næsta þing muni snúast vel við slíkum málum, ef þau koma vel undirbúin.

Alþingi, 6. apríl 1922.

Jóh. Jóhannesson,
formaður.

H. Steinsson,
skrifari og framsögumaður.

Hjörtur Snorrason.

Einar Árnason.

Sigurjón Friðjónsson.

(A. I, 16).

Ed.

223. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

I. Frá Guðmundi Guðfinnssyni.

1. Við 11. gr. B. 4. (Embættiseftirlitsferðir).
Fyrir »6000« koma 3000
2. Við 12. gr. 13. f. (Heilbrigðiseftirlit með alþýðuskólum).
Fyrir »1500« koma 1000
3. Við 12. gr. 13. h. (Sjúkrasamlög).
Fyrir »6500« koma alt að 10000
4. Við 14. gr. A. b. 4. (Ársskýrsla þjóðkirkjunnar).
Liðurinn fellur niður.
5. Við 14. gr. B. VII.
Ath. (Við skólana innanbæjarnemanda) fellur niður.
6. Við 15. gr. 13. (Fornbrjefasafn).
Liðurinn orðast svo:
Til þess að gefa út textaútgáfu af íslensku fornbrjefasafni ásamt registri við hvert bindi, samskonar og við fyrsta bindi ... 1000
7. Við 15. gr. 14. (Alþingisbækur).
Liðurinn orðast svo:
Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 600

II. Frá Birni Kristjánssyni.

Við 15. gr. 39.

Nýr liður:

- Til Þórarins Guðmundssonar fiðluleikara 2000
- Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að hann kenni alt að 10 mönnum á ári, sem heima eiga utan Reykjavíkur, ókeypis að leika á fiðlu.

III. Frá Guðmundi Guðfinnssyni.**1. Við 16. gr. 3. (Búnaðarfelög).**

Orðin í aths. »og styrktar sameiginlegri starfsemi innan fjelaganna« falla niður.

2. Við 16. gr. 8. (Eftirlit með hrossaútfutningi).

Liðurinn fellur niður.

(B. XXXVIII, 2).

Ed.

224. Lög

um stækkun verslunarlóðarinnar í Hnífsdal í Norður-Ísafjarðarsýslu.

(Afgreidd frá Ed. 7. apríl).

Takmörk verslunarlóðarinnar í Hnífsdal eru að innan landamerki Hnífsdals og Ísafjarðarkaupstaðar, að ofan lína yfir þveran Hnífsdal, um svo nefndan Einarshrygg, og að utan bein lína á land upp frá svo nefndu Skarfa-
skerri.

(B. XXVIII, 6).

Nð.

225. Breytingartillaga

við frv. til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Frá Jóni Sigurðssyni og Magnúsi Guðmundssyni.

Við 1. gr.

1. málslíður 4. málsgreinar orðist svo:

Einnig má leggja útsvar á hvalveiði, síldveiði með nót, á atvinnu útlendra skipa við verkun á síld á höfnum inni eða í landhelgi, laxveiðiafnot hvort sem laxveiðin er rekin sem atvinna eða aðeins til skemtunar, og á hvern hátt sem veiðin er stunduð, ábúð á jörð eða jarðarhluta, leiguliðaafnot, þótt engin ábúð fylgi, svo sem slægjuafnot, ef leigusali slægna er ekki útsvarsskyldur í þeim hreppi, sem slægjuland er í, og lóðarafnot, sem einhvern arð gefa, þótt sú atvinna sje rekin um styttri tíma.

(A. I. 17).

Ed.

226. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923 og við breytingartillögur á þskj. 207 við sama frv.

I. Frá Sigurði H. Kvaran og Guðmundi Guðfinnssyni.

Við 12. gr. 13. a. (Sjúkrahús og sjúkraskýli).

Fyrir »10000« koma: alt að 20000

II. Frá Guðmundi Guðfinnssyni.

1. Við brtt. 207, 28. (16. gr. 10.).

Liðurinn orðast svo:

Til leiðheiningar um raforkunotkun... .. 5000

2. Við brtt. 207, 30. (16. gr. 18.).

Liðurinn orðast svo:

Til bryggjurgerðar á Eyrarbakka, alt að $\frac{1}{8}$ kostnaðar... .. 10000

(B. XXXIX, 2).

Ed.

227. Nefndarálit

um frv. til laga um kenslu heyrnar- og málleysingja.

Frá mentamálanefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og orðið á eitt sátt að mæla með því, að það verði samþykkt óbreytt.

Breytingar þær, sem ætlast er til samkvæmt frumvarpinu, að gerðar verði á gildandi ákvæðum um þetta efni, eru þessar:

1. Skólaskylda heyrnar- og málleysingja skal byrja með 8 ára aldri, í stað 10—14 ára aldurs.
2. Foreldrar eða aðrir skylduframfærendur barnsins greiða aldrei meira en $\frac{2}{3}$ kostnaðar við dvöl þess í skólanum.
3. Ákveða má í reglugerð, að taka megí í skólann málhólt og heyrnarsljó börn, blind og vitsljó, að svo miklu leyti sem fjárveiting er fyrir hendi.

Nefndin litur svo á, að breytingar þessar sjeu til bóta; að eins má deila um, hvort ástæða er til að gefa efnuðum framfærendum eftir $\frac{1}{8}$ kostnaðar við dvöl barns eða barna í skólanum. Samt vill nefndin ekki gera það að ágreiningsatriði.

Alþingi, 8. apríl 1922.

Karl Einarsson,
form. og framsögum.

Guðm. Guðfinnsson,
fundaskrifari.

Sigurður Jónsson.

(B. XXVI, 4).

Ed.**228. Nefndarálit**

um frv. til laga um sönnun fyrir dauða manna, sem ætla má að farist hafi af slysum.

Frá allsherjarnefnd.

Það ber oft við, er skip (bátar) farast, að ómögulegt er að færa lögfulla sönnun á dauða þeirra manna, er á skipunum voru, og kemur það sjer oft illa, t. a. m. þegar um er að ræða útborgun á lífsábyrgðarfje fyrir þá. Þá kemur það og því miður oft fyrir, að menn verða úti eða fara í vötn og sjó, án þess að líkin finnist, og veldur það sömu erfiðleikum.

Úr þessum erfiðleikum er frv. þessu ætlað að bæta, og fær nefndin ekki betur sjeð en að sá tilgangur náist með því, og bafir ekkert sjerstakt við ákvæði þess að athuga.

Ákvæðum frv. má að sjálfsgöðu því að eins beita, að engin von sje til þess, að sá, sem talinn er dauður, hafi komist lífs af, því engin ákvæði eru í því um tryggingu af hálfu þeirra, sem eiga að fá eftirlátnar eigur hans, ef svo skyldi reynast, að hann hefði verið á lífi, er úrskurðurinn um, að hann skuli talinn dauður, er upp kveðinn.

Nefndin hefði kunnað betur við, að í stað orðanna í byrjun 8. gr.: »frá útgáfudegi hans« hefði komið: »frá því hann var kveðinn upp«. En þar sem ákvæðið getur ekki valdið misskilningi, vill hún ekki brekja frv. milli deilda með því að koma fram með brtt. í þá átt, en ræður háttv. deild til þess að samþykkja það óbreytt.

Alþingi, 8. apríl 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
formaður.

Sigurður H. Kvaran,
fundaskr.

Jóh. Jóhannesson,
ritari.

(B. XXVIII, 7).

Nd.**229. Breytingartillaga**

við breytingartillögu á þskj. 225 (Sveitarstjórnarlög).

Frá Jóni Baldvinssyni og Jóni Þorlákssyni.

Fyrir orðin »laxveiðiafnot — stunduð« komi:
tekjur af laxveiði, hvort sem eru veiðitekjur eða leigutekjur.

(B. XXXVI, 7).

Nd.

230. Breytingartillaga

við brtt. á þskj. 208 við frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá Lárusi Helgasyni.

Í upphafi greinarinnar á eftir orðunum »í þeim skólahjeruðum« komi: utan kaupstaða.

(B. XXXVII, 3).

Ed.

231. Lög

um breyting á lögum nr. 34, 22. nóv. 1918, um skemtanaskatt.

(Afgreidd frá Ed. 10. apríl).

Aftan við 1. gr. laganna bætist ný málsgrein, svo hljóðandi:

Kappleikar og íþróttasýningar, sem áhugamenn einir taka þátt í, teljast eigi til skemtana samkvæmt þessari grein, þótt aðganga sje seld.

(A. XV, 4).

Ed.

232. Lög

um framlenging á gildi laga um útflutningsgjald.

(Afgreidd frá Ed. 10. apríl).

Lög nr. 70, 27. júní 1921, skulu vera í gildi til ársloka 1923.

(B. XXIII, 5).

Nd.

233. Lög

um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Þingeyjarsýslu undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps.

(Afgreidd frá Nd. 10. apríl).

1. gr.

Jörðin Bakki með Tröllakoti í Tjörneshreppi skal lögð undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps frá 1. júní 1922.

2. gr.

Á sama tíma skal Húsavíkurhreppur greiða Tjörneshreppi í eitt skifti fyrir öll sextán hundruð krónur og hafa lokið á tólf árum að gera akfæran veg að landamerkjum Bakka og Hjeðinshöfða.

3. gr.

Að öðru leyti eru skyldur og kvaðir, þar með talið þurfamannaframfæri, á þessum tveimur hreppum óbreyttar frá því, sem ákveðið er í stjórnarráðsbræfi nr. 72, 4. júní 1912.

(B. XXVIII. 8).

Nd.

234. Frumvarp

til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

36. gr. og fyrri málsgrein 37. gr. sveitarstjórnarlaganna orðist svo:

Hreppsnefnd skal á ári hverju í októbermánuði gera áætlun um allar tekjur og útgjöld hreppsins yfirstandandi fardagaár, og að því leyti sem aðrar tekjur hreppsins hrökkva eigi fyrir útgjöldum, jafna niður eftir efnum og ástæðum sem aukaútsvari því, sem vantar, á alla þá, sem eiga lögheimili eða hafa fast aðsetur í hreppnum eigi skemur en 3 mánuði. Þeir skulu greiða þar fult gjald eftir öllum efnahag sínum, nema þeir á gjaldárinu hafi líka haft fast aðsetur annarsstaðar og goldið þar útsvar; þá skal frá ársútsvarinu draga tiltölulega við þann tíma, er þeir dvöldu annarsstaðar, þó ekki meira en þeir guldu þar.

Ef rekin er í hreppnum atvinna, sem talin er sjerstaklega arðsöm, svo sem verslun, kaupskapur, þilbátaútgerð eða bátfiski, þá má leggja á þá atvinnu aukaútsvar, þótt ekki sje rekin nema 4 vikur og atvinnurekandinn eigi heimili annarsstaðar.

Ef bú, verslun eða annað arðsamt fyrirtæki er rekið alt gjaldárið í einum hreppi, sem eigandi ekki á lögheimili í, hefir hreppsnefndin í hreppnum, þar sem fyrirtækið er rekið, rjett til að leggja fult útsvar á arðinn af því og eignina, sem notuð er til að reka fyrirtækið með, eins og eigandinn ætti lögheimili í hreppnum, en hreppsnefndin, þar sem eigandi fyrirtækisins á lögheimili, hefir þá engan álögurjett á þær eignir eða arðinn af þeim.

Einnig má leggja útsvar á hvalveiði, síldveiði með nót, á atvinnu útjendra skipa við verkun á síld á höfnum inni eða í landhelgi, laxveiðiafnot, hvort sem laxveiðin er rekin sem atvinna eða aðeins til skemtunar, og á hvern

hátt sem veiðin er stunduð, ábuð á jörð eða jarðarhluta, leiguliðaafnot af jörð, svo sem slægjuafnot, þótt engin ábuð fylgi, og lóðarafnot, sem einhvern arð gefa, þótt sú atvinna sje rekin enn styttri tíma. Útsvör þessi skulu vera hæfileg eftir timalengd og í samanburði við innsveitarmenn, og skal formaður hafa greitt útsvar fyrir skip sitt áður en hann fer á brott.

Ekki er heimilt að leggja aukaútsvar á útvegsmenn úr öðrum hreppi í sama sýslufjelagi eða við sama fjörð eða flóa, sem útræðið er í, ef á þá er lagt útsvar í sveitarfjelagi þeirra.

2. gr.

Sýslunefnd getur enga ályktun gert, nema meira en helmingur allra nefndarmanna (að oddvita meðtöldum) sje viðstaddur. A nefndarfundum ræður af atkvæða.

3. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 50, 28. nóv. 1919, og öll önnur ákvæði, sem koma í bága við lög þessi.

(C. XVIII, 1).

Nð.

235. Tillaga

til þingsályktunar um vöndun umbúða undir útflutningsvöru.

Flutningsmenn: Jón A. Jónsson, Jón Baldvinsson og Sigurður Stefánsson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að brýna fyrir matsmönnum að hafa strangt eftirlit með umbúðum útflutningsvöru, einkum síldar og kjöts, og leggja fyrir þá að ganga ríkt eftir því, að ekki sjeu notaðar gallaðar, óhreinar eða skemdar tunnur undir þær útflutningsvörur.

Greinargerð.

Það hefir þótt við brenna, að ekki hafi ávalt verið vandað svo til umbúða útflutningsvöru sem vera skyldi. Liggur fyrir þinginu erindi, þar sem bent er á ákveðin dæmi þessu til sönnunar. Að öðru leyti verður gerð nánari grein fyrir till. í framsögu.

(A. I, 18).

Ed.

236. Frumvarp

til fjárlaga fyrir árið 1923.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

I. KAFLI.**Tekjur.****1. gr.**

Árið 1923 er sætlast til, að tekjur ríkisins verði svo sem talið er í 2.—5. gr., og að þeirra verði aflað með tekjugreinum, sem þar eru taldar.

2. gr.

Þessir skattar og tollar er sætlast til að nemi:

	kr.	kr.
1. Fasteignaskattur	210000	1110000
2. Tekjuskattur og eignarskattur ..	900000	
3. Aukatekjur	250000	
4. Erfðafjárskattur	55000	465000
5. Vitagjald	150000	
6. Leyfisbrjefagjöld ..	10000	
7. Útflutningsgjald ..		600000
8. Áfengistollur (þar með óáfengt öl, áfengislaust vín, ávaxtasafi og limonade)	250000	2610000
9. Tóbakstollur	500000	
10. Kaffi- og sykurtollur ..	800000	
11. Vörutollur	1000000	
12. Annað aðflutningsgjald	60000	
Flyt ...	...	4785000

	kr.	kr.
Flutt ...		4785000
13. Gjald af konfekt og brjóstsýkursgerð		20000
14. Stimpilgjald		500000
15. Lestagjald af skipum		40000
16. Pósttekjur	400000	
17. Símatekjur	1075000	
		1475000
18. Tóbakseinkasala		200000
19. Skólagjöld		5000
Samtals ...		7025000

3. gr.

Tekjur af fasteignum ríkissjóðs eru taldar:

	kr.	kr.
1. Eftirgjald eftir jarðeignir ríkissjóðs		30000
2. Tekjur af kirkjum		50
3. Tekjur af silfurbergsnámunum í Helgustaðafjalli		10000
4. Tekjur af skipum		150000
Samtals ...		190050

4. gr.

Tekjur af bönkum, Ræktunarsjóði, verðbrjefum o. fl. er áætlað:

	kr.	kr.
1. Tekjur af bönkum		250000
2. Tekjur af Ræktunarsjóði		20000
3. Vextir af bankavaxtabrjefum, keyptum samkvæmt lög- um nr. 14, 9. júlí 1909		40000
4. Væntanlega útdregið af þeim brjefum		15000
Flyt ...		325000

	kr.	kr.
Flutt ...		325000
5. Arður af hlutafje (100000 kr.) í Eimskipafjelagi Íslands		6000
6. Vextir af innstæðum í bönkum		5000
7. Greiðsla frá Landsversluninni		240000
Samtals ...		576000

5. gr.

Óvissar tekjur, ýmislegar greiðslur og endurgjöld er talið:

	kr.	kr.
1. Óvissar tekjur		20000
2. Endurgreidd skyndilán til embættismanna		400
3. Endurgreiddar aðrar fyrirframgreiðslur		2000
Samtals ...		22400

II. KAFLI.

Gjöld.

6. gr.

Árið 1923 eru veittar til gjalda upphæðir þær, sem tilgreindar eru í 7.—19. gr.

7. gr.

Greiðslur af lánum ríkissjóðs og framlag til Landsbankans er talið:

	kr.	kr.
I. Vextir:		
1. 4 ⁰ / ₁₀₀ lán úr ríkissjóði Danmerkur, 500000 kr., tekið 1908 til 15 ára til símalagninga	2333,33	
2. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán, tekið 1909 hjá dönskum bönkum, 1500000 kr. til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	36562,50	
3. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán hjá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn, 250000 kr., tekið 1912 til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	7593,76	
4. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán hjá dönskum bönkum, 500000 kr., tekið 1912 til 15 ára vegna sjerstakra útgjalda (Reykjavíkurhöfn o. fl)	7500,00	
5. Ritsimalánið 1913, 4 ⁰ / ₁₀₀ og endurborgun á 30 árum, tekið hjá mikla norræna ritsímaffjelinu	16246,30	
6. Lán til ritsíma, tekið 20. okt. 1916 til 25 ára, með bankavöxtum hjá Landsbankanum, að upphæð 100000 kr.	5320,00	
7. 5 ⁰ / ₁₀₀ lán, tekið til símalagninga 1917 hjá mikla norræna ritsímaffjelinu, til 30 ára, 500000 kr.	22584,52	
8. Lán hjá Handelsbanken, gegn veði í skipum, 2 milj. kr., tekið 1917 til 10 ára, vextir ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ hærri en forvextir Þjóðbankans danska	66500,00	
9. Lán til ritsíma, tekið í Landsbankanum 20. jan. 1918 til 25 ára með bankavöxtum, 85000 kr.	4760,00	
10. Lán til Landsverslunarinnar, tekið 2. jan. 1918 með útlánsvöxtum hjá Íslandsbanka, að upphæð 1 milj. kr.	35000,00	
Flyt ...	204400,41	...

	kr.	kr.
Flutt ...	204400,41	
11. Lán hjá rikissjóði Dana, tekið 1. des. 1918, með 5% vöxtum, 2½ milj. kr.	40000,00	
12. Lán hjá Háskóla Íslands, tekið 10. jan. 1919 með 5% vöxtum, afborgunarlaust, að upphæð 1 milj. kr.	50000,00	
13. Lán hjá dönskum bönkum, tekið 1. júlí 1919 með 5% vöxtum til 20 ára, 4½ milj. kr.	185625,00	
14. Innlent lán 1. júlí 1920 með 5½ % vöxtum til 20 ára, 3 milj. kr.	144375,00	
15. Enskt lán 1. sept. 1921 með 7% vöxtum til 30 ára, 1½ milj. kr.	105000,00	
		729400,41
II. Atborganir:		
1. Af láninu frá 1908	33333,33	
2. — — — 1909	50000 00	
3. — — — 1912	8333,33	
4. — — — 1912	33333,34	
5. — — — 1913	12744,72	
6. — — — 1916	4000,00	
7. — ritsímaláni 1917	9768 82	
8. — skipakaupaláni	200000,00	
9. — ritsímaláni Landsbankans	3400,00	
10. — Íslandsbankaláni 1918	100000,00	
11. — láni danskra banka 1919	225000 00	
12. — innlenda láninu 1920	150000,00	
13. — enska láninu 1921	50000,00	
		879913,54
III. Framlag til Landsbankans, 10. greiðsla		100000,00
Samtals ...		1709313,95

8. gr.

Borðfje Hans Hátignar konungsins

	kr.	kr.
		60000

9. gr.

Til alþingiskostnaðar og yfirskoðunar landsreikninga er veitt:

	kr.	kr.
1. Til alþingiskostnaðar	220000	
2. Til yfirskoðunar landsreikninga	3000	223000
Samtals ...		223000

10. gr.

Til ráðuneytisins, hagstofunnar, sendiherra, utanríkismála og ríkisráðs-kostnaðar er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Ráðuneytið, ríkisfjehirðir o. fl.		
1. Til ráðherra:		
a. Laun	30000	
b. Til risnu	4000	
		34000
2. Til utanferða ráðherra	8000	
3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins	95940	
4. Annar kostnaður	22000	
5. Fyrir að gegna ríkisfjehirðisstörfum	19340	
6. Til umbóta og viðhalds á stjórnarráðshúsinu og ráð-herrabústaðnum	3000	182280
B.		
Hagstofan.		
1. Laun hagstofustjóra	9500	
2. Laun aðstoðarmanns	6300	
3. Pappír, prentun og hefting hagskýrslna	10000	
4. Prentun eyðublaða	3000	
5. Húsaleiga, hiti og ljós m. m.	4000	
6. Aðstoðar- og skrifstofukostnaður	15000	47800
Flyt ...		230080

	kr.	kr.
Flutt ...		230080
C.		
Sendiherra, utanríkismál og ríkisráðskostnaður.		
1. Til sendiherra í Kaupmannnahöfn:		
a. Laun	20000	
b. Til húsaleigu	3000	
c. — risnu	5000	
d. — skrifstofuhalds	16000	
	44000	
2. Fyrir meðferð utanríkismála	12000	
3. Ríkisráðskostnaður	4000	
4. Kostnaður af sambandslaganefnd	7500	
		67500
Samtals ...		297580

11. gr.

Til dómgæslu og lögreglustjórnar o. fl. er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Dómgæsla og lögreglustjórn.		
1. Hæstirjettur:		
a. Laun dómara	52500	
b. Laun ritara	6300	
c. Annar kostnaður	2500	
	61300	
2. Laun bæjarfógeta, sýslumanna og lögreglustjóra	176220	
3. Laun hreppstjóra	32400	
4. Skrifstofukostnaður bæjarfógetans í Reykjavík:		
a. Laun	23260	
b. Húsaleiga	3000	
c. Hiti, ljós og ræsting	2200	
d. Yms gjöld	1940	
	30400	
	300320	

	kr.	kr.
Flutt ...	300320	
5. Skrifstofukostnaður lögreglustjórans í Reykjavík:		
a. Laun fulltrúa, 3 skrifara og innheimtumanns	24300	
b. Laun 3 tollvarða	16200	
c. Húsaleiga	6500	
d. Hiti og ljós	1500	
e. Ýms gjöld	10000	
	58500	
Fastir starfsmenn á skrifstofum bæjarfógeta og lögreglustjóra í Reykjavík njóta dýrtíðaruppbótar eftir reglum launalaganna.		
6. Skrifstofukostnaður sýslumanna og annara bæjarfógeta	50000	
7. Til hegningarhússins í Reykjavík og viðhaldskostnaðar fangelsa	15000	
8. Annar sakamála- og lögreglumála m. m. ...	12000	
9. Borgun til sjóðósmanna	1000	
10. Borgun til setu- og varadómara	3000	
		439820
B.		
Ymisleg gjöld.		
1. Til þess að gefa út stjórnartíðindi:		
a. Þóknun fyrir útgáfu tíðindanna m. fl. ...	900	
b. Til pappírs og prentunar	12000	
c. Til kostnaðar við sendingar með póstum	1200	
	14100	
2. Burðareyrir og embættiskeyti:		
a. Endurgjald handa embættismönnum fyrir burðareyri undir embættisbrjef	25000	
b. Fyrir embættiskeyti	60000	
	85000	
3. Brunaábyrgðar- og sótaragjald o. fl. fyrir nokkrar opinberar byggingar	8000	
4. Til embættiseftirlitsferða	6000	
5. Þóknun fyrir aðstoð verkfróðs manns við endurskoðun á skipamælingum	500	
6. Til landhelgisgæslu	30000	
7. Gjöld til yfirskattaneftnda og fyrir skattvirðingar ...	20000	
		163600
Samtals ...		603420

12. gr.

Til læknaSKIPUNAR og heilbrigðismála er veitt:

	kr.	kr.
1. Laun		327240
2. Til skrifstofukostnaðar landlæknis, eftir reikningi, alt að		2000
3. a. Styrkur til læknisvitjana handa hreppum, sem eiga sjerstaklega erfiða læknissókn, alt að	6000	
Styrkur þessi greiðist hreppsnefndum og er því skilyrði bundinn, að þær sendi með umsókn sinni skilagrein um hvernig verja á styrknum. Stjórnarráðið úthlutar honum aðeins til þeirra hreppa, sem um ræðir í 12. gr. 3—16 fjárl. 1922, að viðbætti Eyrarsveit í Snæfellsnessýslu, er fær 200 kr.		
b. Viðbótarstyrkur til Jökuldals-, Hlíðar-, Tungu-, Hjaltastaðar- og Eiðahreppa, ef þessir hreppar ráða sjer sjerstakan lækni	1500	7500
4. Til núverandi aðstoðarlæknis á Ísafirði, enda nýtur hann eigi annara launa úr ríkissjóði		2500
5. Til augnlækninga:		
a. Styrkur til augnlæknis Andrjesar Fjeldsteds í Reykjavík	1500	
b. Styrkur til augnlæknis, til lækningaferða kringum landið á helstu viðkomustaði strandskipa, með því skilyrði, að hann hafi á hverri hringferð að minsta kosti hálfsmánaðar dvöl samtals á tveim hinum fjölmennustu viðkomustöðum, eftir samráði við stjórnarráðið, eftir reikningi, alt að	500	2000
6. Styrkur til tannlæknis Vilh. Bernhöfts í Reykjavík ...		1500
7. Styrkur til háls- og neflæknis Ólafs Þorsteinssonar í Reykjavík		1500
Styrkurinn til læknanna Andrjesar Fjeldsteds, Vilh. Bernhöfts og Ólafs Þorsteinssonar er bundinn því skilyrði, að þeir, hver um sig, segi stúdentunum í læknadeild háskólans til í sinni sjerfræði og veiti fátæku fólki ókeypis læknishjálp á tilteknum stað, ekki sjaldnar en 3 sinnum á mánuði.		
8. Til geislalækningastofu ríkisins		12000
9. Til Ráðíumsjóðs Íslands, styrkur til að reka radíumlækningar		2500
10. Holdsveikraspítalinn		91556
Flyt ...	...	450296

		kr.	kr.
	Flutt ...		450296
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Annar kostnaður:			
1. Laun starfsmanna	14000		
2. Viðurværi 59 manna (ca. 160 a. á dag)	34456		
3. Klæðnaður	3000		
4. Meðul og sáraumbúðir	1800		
5. Eldsneyti	13000		
6. Ljósmeti	2000		
7. Húsbúnaður og áhöld	2500		
8. Viðhald á húsum	3000		
9. Þvottur og ræsting	3000		
10. Greiftrunarkostnaður	500		
11. Skemtanir	800		
12. Skattar o. fl.	2500		
13. Ymisleg gjöld	2000		
		82556	
		91556	
11. Geðveikrahælið á Kleppi			55340
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	10000		
2. Viðurværi 90 manna (ca. 160 a. á dag) ..	52560		
3. Klæðnaður 60 sjúklinga á 100 kr. handa hverjum	6000		
4. Meðul og umbúðir	600		
5. Ljós og hiti	10400		
6. Viðhald og áhöld	10000		
7. Þvottur og ræsting	2000		
8. Skemtanir	1000		
9. Skattar m. m.	1000		
10. Óviss gjöld	1500		
		95060	
		104060	
Flyt ...		104060	505636

	kr.	kr.
Flutt ...	104060	505636
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 64 sjúklingum, 200 a. á dag	46720	
Tekjur af búinu	2000	
	48720	
Mismunur ..	55340	
12. Heilsuhælið á Vífilsstöðum		52120
Sá kostnaður sundurliðast þannig:		
A. Laun lækna	9000	
B. Önnur gjöld:		
1. Kaup starfsmanna	30000	
2. Viðurværi	125000	
3. Lyf og hjúkrunargögn	8000	
4. Ljós og hiti	26000	
5. Þvottur og ræsting	6000	
6. Viðhald húsa	8000	
7. Viðhald vjela	5000	
8. Húsbúnaður og áhöld	8000	
9. Flutningskostnaður ..	9000	
10. Óviss gjöld	5000	
	230000	
	239000	
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 80 sjúklingum, 5 kr. á dag	146000	
Meðgjöf með 5 sjúklingum, 8 kr. á dag	14600	
Meðgjöf með 18 börnum, 4 kr. á dag ...	26280	
	186880	
Mismunur ...	52120	
13. Önnur gjöld:		
a. Styrkur til sjúkrahúsa og sjúkraskýla, allt að ...	20000	
Styrkurinn veitist eftir fjölda legudaga, 70 aurar fyrir hvern dag, gegn því, að hjerast það, sem sjúkrahúsið á, leggi fram eins mikið og styrknum nemur.		
b. Bólusetningarkostnaður	1500	
Flyt ...	21500	557756

	kr.	kr.
Flutt ...	21500	557756
c. Gjöld samkv. 13. gr. í lögum 16. nóv. 1907, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma ...	4000	
d. Gjöld samkv. 25. gr. í lögum 6. nóv. 1902, um varnir gegn því, að næmir sjúkdómar berist til Íslands ...	1000	
e. Gjöld samkvæmt lögum nr. 61, 1921, um breytingu á fátækralögunum, 77. og 78. gr. ...	70000	
f. Kostnaður við heilbrigðiseftirlit lækna með alþýðuskólum ...	1500	
g. Styrkur til hjeraðslækna til utanferða, í því skyni að afla sjer nýrrar læknispekkingar ..	3000	
Pennan styrk veitir stjórnarráðið, eftir tillögum landlæknis, og má hann ekki fara fram úr 250 kr. fyrir hverja mánaðardvöl erlendis.		
h. Styrkur til sjúkrasamlaga ...	6500	
Af þessum styrk greiðist sjúkrasamlagi Hina íslenska prentarafjelags alt að 200 kr. Styrkur þessi má þó ekki fara fram úr þeim styrk, er almenn sjúkrasamlög fá að lögum.		
i. Til berklahjúkrunarfelagsins Líknar, gegn að minsta kosti jafnmiklu frá bæjarsjóði Reykjavíkur ...	3000	
j. Utanfararkostnaður ungra yfirsetukvenna, til framhaldsnáms í Kristjáníu eða Kaupmannahöfn ..	800	
k. Viðbótarlaun yfirsetukonu í Grímsey, gegn jafnmikilli launabót annarsstaðar frá ...	300	
l. Til Gísla Sigurðssonar í Krossgerði, til þess að kaupa sjer umbúðir ...	500	
		112100
14. Hluti ríkissjóðs af launum yfirsetukvenna		25000
Samtals ...	...	694856

13. gr.

Til samgöngumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Póstmál.		
1. Laun:		
a. Eftir launalögum 86400		
b. Póstafgreiðslumenn utan Reykjavíkur ... 66000		
c. Brjefhirðingamenn 18000		
	170400	
2. Póstflutningur	170000	
3. Annar kostnaður:		
a. Skrifstofukostnaður í Reykjavík hjá aðalpóstmeistara og póstmeistara, eftir reikningi ... 8500		
b. Skrifstofukostnaður og aðstoð utan Reykjavíkur hjá póstmeisturum og á stærri póstaafgreiðslum 20000		
c. Húsaleiga utan Reykjavíkur á stærri póststofum og póstaafgreiðslum 11000		
d. Önnur gjöld 43000		
	82500	
		422900
B.		
Vegabætur.		
I. Stjórn og undirbúningur vegagerða:		
1. Laun vegamálastjóra 9500		
2. Laun aðstoðarverkfræðings 6840		
3. Ferðakostnaður þeirra og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 3500		
4. Til aðstoðarmanna og mælinga, alt að .. 7500		
5. Skrifstofukostnaður 7300		
	34640	
II. Flutningabrautir:		
1. Húvetningabraut 5000		
2. Skagfirðingabraut 20000		
3. Biskupstungnabraut 25000		
4. Hvammstangabraut 8000		
5. Viðhald flutningabrauta 52000		
Flyt ... 110000	34640	422900

	kr.	kr.
Flutt ... 110000	34640	422900
6. Til aðgerðar og endurbyggingar Holta- vegarins, gegn því, að Rangárvallasýsla leggi fram þriðjung kostnaðar 20000	130000	
III. Þjóðvegir:		
1. Stykkishólmsvegur 20000		
2. Langadalsvegur í Húnavatnssýslu 15000		
3. Öxnadalsvegur 10000		
4. Hróarstunguvegur 15000		
5. Aðrar vegabætur og viðhald 40000	100000	
IV. Fjallvegir	10000	
V. 1. Til áhalda 15000		
2. Til bókasafns verkamanna 300	15300	
VI. Tillög til akfærra sýsluvega, allt að gegn að minsta kosti jafnmiklu tillagi annarstaðar frá og öðrum þeim skilyrðum, sem sett eru í reglu- gerð nr. 3, 3. janúar 1916.	40000	
VII. Til dragferjuhalds á Hjeraðsvötnum	500	
VIII. Til dragferjuhalds á Lagarfljóti	500	
		330940
C.		
Samgöngur á sjó.		
1. Til strandferða	200000	
2. Til bátaferða á flóum, fjörðum og vötnum, allt að ...	100000	
		300000
D.		
Hraðskeyta- og talsímasamband.		
I. Ritsmaffjelagið mikla norræna, umsamið árgjald (til 1925)	35000	
II. Til viðauka símakerfa, smærri efniskaupa o. fl. ...	20000	
Flyt ...	55000	1053840

		kr.	kr.
	Flutt ...	55000	1053840
III. Til starfrækslu landssímanna m. m.:			
1. Laun samkvæmt launalögum	290000		
2. Kostnaður af aðalskrifstofu landssímanna	11000		
3. Ritsímastöðin í Reykjavík	32000		
4. Þráðlausastöðin í Reykjavík	7500		
5. Bæjarsíminn í Reykjavík	68000		
6. Áhaldahúsið	2500		
7. Ritsímastöðin á Akureyri ásamt bæjarsímakerfinu	7300		
8. Ritsímastöðin á Seyðisfirði ásamt bæjarsímakerfinu	10400		
9. Ritsímastöðin á Ísafirði ásamt bæjarsímakerfinu	5800		
10. Símastöðin á Borðeyri	5000		
11. Símastöðin í Hafnarfirði, alt að	13500		
12. Símastöðin í Vestmannaeyjum, alt að	5000		
13. Símastöðin á Siglufirði	5500		
14. Til aukaritsímajónustu	2000		
15. Til loftskýtastöðvar í Flatey	2600		
16. Til loftskýtastöðvar á Hesteyri	3000		
17. Gjöld til eftirlitsstöðvar og aðrar tal-símastöðvar	60000		
		531100	
IV. Eyðublöð, prentkostnaður, ritföng m. m.		48000	
V. Viðbót og viðhald stöðvanna		25000	
VI. Kostnaður við ferðalög vegna starfrækslunnar, eftir reikningi, alt að		6000	
VII. Viðhald landssímanna		100000	
VIII. Tillag til alþjóðaskrifstofunnar í Bern		1000	
			766100
E.			
Vitamál.			
I. Stjórn og undirbúningur vitamála:			
1. Laun vitamálastjóra	9500		
Hann sje umsjónarmaður vitanna og einnig ókeypis til verkfræðilegrar aðstoðar landsstjórn, hjeradsstjórnnum og bæjarsstjórnnum, eftir ákvæðum landsstjórnar.			
	Flyt ...	9500	1819940

	kr.	kr.
Flutt ... 9500		1819940
2. Til verkfróðra aðstoðar 6300		
3. Til skrifstofuhalds, eftir reikningi, alt að 4000		
4. Ferðakostnaður og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 2000		
	21800	
II. Laun vitavarða..	20800	
Par af 300 kr. persónuleg launaviðbót handa núverandi vitaverði Gróttuvitans.		
III. Rekstrarkostnaður vitanna	55000	
IV. Til Hvanneyjarvitans	4000	
V. Til Vatnsnesvita	3000	
VI. Sjómerki, þar með talið viðhald sæluhúsa	6000	
VII. Ýmislegt	10000	
		120600
Samtals ...		1940540

14. gr.

Til kirkju- og kenslumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Andlega stjettin.		
a. Biskupsembættið:		
1. Laun biskups	9500	
2. Skrifstofukostnaður, eftir reikningi	2000	
		11500
b. Önnur gjöld:		
1. Til prestakalla samkvæmt lögum 27. febrúar 1880, 1. gr.	408,28	
2. Viðbót við eftirlaun þau, er fátækir uppgjafaprestar og prestsekkjur njóta samkvæmt lögum	8000	
3. Framlag til prestlaunasjóðs... ..	260000	
4. Til útgáfu ársskýrslu fyrir hina íslensku þjóðkirkju	400	
5. Til húsabóta á prestssetrum	15000	
Skilyrði: Húsin verða jarðarhús; þeim er við ábúendaskifti skilað sem nýjum með fullu álagi; eftirgjæld jarðanna hækkar um 4% af styrkuppþæðinni,		283808,28
		295308,28
Flyt ...		295308,28

	kr.	kr.
Flutt ...		295308,28
enda er styrkurinn ekki greiddur fyrir en verkinu er lokið og sannað, að það sje vel af hendi leyst og hafi kostað að minsta kosti eins mikið og styrknum nemur.		
B.		
Kenslumál.		
I. Háskóinn:		
a. Laun	125000	
b. Til kennara í sögu og málfræði íslenskrar tungu að fornu og nýju	6300	
c. Styrktarfrje:		
1. Námsstyrkur	12000	
2. Húsaleigustyrkur	6000	
	18000	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má að eins veita reglusömum, efnalitlum stúdentum, 175 kr. rest um árið í húsaleigustyrk og 560 kr. mest í námsstyrk. Húsaleigustyrk má venjulega að eins veita utanbæjarstúdentum.		
d. Til kensluáhalda læknadeildar	500	
e. Fyrir starf við gerlarannsókn og kenslu í efnafræði, 1000 kr. til hvors	2000	
f. Hiti, ljós, ræsting og vjelgæsla	5000	
g. Önnur gjöld:		
1. Til ritara:		
a. Laun	1000	
b. Dýrtíðaruppbót	700	
	1700	
2. Til dyravarðar:		
a. Laun, auk hlunninda, sem hann hefir áður notið	1600	
b. Dýrtíðaruppbót	700	
	2300	
3. Ýms gjöld	4000	
	8000	
		164800
II. Námsstyrkur til íslenskra stúdenta í erlendum skólum		8000
Flyt ...		468108,28

	kr.	kr.
Flutt ...		468108,28
1200 kr. handa hverjum. Sækja mega þeir hvern viðurkendan háskóla á Norðurlöndum og í helstu menningarlöndum öðrum, en senda verða þeir stjórninni skilríki fyrir því, að þeir stundi með alúð eitthvert það háskólanám, sem þeir fá eigi kenslu í við Háskóla Íslands. Styrkurinn skal aðeins veittur stúdentunum fyrstu 4 námsárin.		
III. Mentaskólinn almenni:		
a. Laun	94140	
b. Önnur gjöld:		
1. Til bókasafns skólans	400	
2. — eldiviðar, ljósa og ræstingar ...	4000	
3. — skólahússins utan og innan ...	2000	
4. — tímakenslu og til prófdómenda, alt að	10000	
5. Húsaleigustyrkur handa 36 lærisveinum, 50 kr. handa hverjum ...	1800	
6. Námsstyrkur, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót	3600	
7. Læknisþóknun	200	
8. Til vísindalegra áhalda við kensluna	600	
9. Ýmisleg gjöld	3000	
10. Til þess að gefa út kenslubækur handa Mentaskólanum	800	
11. Til áhalda við fimleikakenslu ...	100	
12. Til verðlaunabóka	100	
	26600	
		120740
Húsaleigustyrk og námsstyrk má aðeins veita efnilegum, reglusömum og efnalitlum nemendum. Húsaleigustyrkur sje venjulega aðeins veittur utanbæjarmönnum, og að námsstyrk gangi utanbæjarmenn fyrir innanbæjarmönnum, að öðru jöfnu.		
IV. Gagnfræðaskólinn á Akureyri:		
a. Laun	23580	
b. Önnur gjöld:		
1. Til þriggja aukakennara	9200	
2. Tímakensla	4000	
3. Til bóka og kensluáhalda	1000	
Flyt ... 14200	23580	588848,28

		kr.	kr.
	Flutt ... 14200	23580	588848,28
4.	Til eldiviðar og ljósa ... 5000		
5.	Námsstyrkur ... 700		
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
6.	Til dyravörslu:		
a.	Laun ... 600		
b.	Dýrtíðaruppbót ... 300		
	900		
7.	Til skólahússins utan og innan ... 2000		
8.	Til ýmislegra gjalda ... 2000		
		24800	48380
V.	Kennaraskólinn:		
a.	Laun 24120	24120	
b.	Önnur gjöld:		
1.	Tímakensla ... 2500		
2.	Eldiviður og ljós ... 3500		
3.	Bókakaup og áhöld ... 500		
4.	Námsstyrkur ... 3000		
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
5.	Til viðhalds ... 1000		
6.	Ymisleg gjöld ... 2500		
		13000	37120
VI.	Stýrimannaskólinn:		
a.	Laun 15480	15480	
b.	Önnur gjöld:		
1.	Til tímakenslu ... 4000		
2.	Til eldiviðar og ljósa ... 2500		
3.	Ýmisleg gjöld ... 3500		
4.	Til Sveinbjarnar Egilssonar til fyrirlestra ... 300		
		10300	25780
VII.	Vjelstjóráskólinn:		
a.	Laun 14400	14400	
	Flyt ... 14400	14400	700128,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14400	700128,28
b. Önnur gjöld:			
1. Húsnæði m. m.	1800		
2. Ljós og hiti	1200		
3. Ýmiss kostnaður	1200		
4. Húsnæði, ljós og hiti skólastjóra...	2800		
		7000	
Við skólana undir liðunum III.—VII., að undanskilinni lærdómsdeild mentaskólans, skal setja skólagjöld, að minsta kosti 100 kr. fyrir hvern nýjan innanbæjarnemanda.			21400
VIII. Bændakensla:			
1. Til bændaskólans á Hólum:			
a. Laun	10800		
b. Til smíða-, leikfimi- og dráttlistarkenslu	1600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3500		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7500		
		19900	
2. Til bændaskólans á Hvanneyri:			
a. Laun	11880		
b. Til smíða- og leikfimikenslu	1300		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3200		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7200		
		20380	
Styrkurinn til verklegs náms við bændaskólana á Hólum og Hvanneyri veitist nemendum, sem stunda verknám, samkvæmt samningi, eigi skemur en 6 vikur á ári og skila skólanum dagbókum um vinnubrögðin yfir námstímann, og nemi styrkurinn aldrei hærri upphæð á hvern nemanda en 12 kr. fyrir hverja viku námstímans.			
Styrkinn má aðeins greiða eftir á, samkvæmt skýrslu um námið, og sje í henni getið, hve háan vikustyrk hver nemandi skal fá.			
	Flyt ...	40280	721528,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	40280	721528,28
3. Til skólaihalds á Eiðum:			
a. Laun	11880		
b. Til aðstoðarkenslu	600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til búnaðarnáms	600		
2. — kensluáhalda	500		
3. — eldiviðar og ljósa ...	4000		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	<u>7600</u>		
		20080	
IX. Iðnfræðsla:			60360
a. Til Iðnaðarmannafjelagsins í Reykjavík til þess að reka Iðnskóla í Rvík, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar		6000	
b. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Akureyri, til kvöld-skólaihalds		1000	
c. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Ísafirði, til kvöld-skólaihalds		1000	
d. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Seyðisfirði, til kvöldskólaihalds		600	
Styrkurinn til þessara 4 skóla má þó ekki fara yfir $\frac{4}{5}$ rekstrarkostnaðar.			
Skólar þessir skulu senda stjórnarráðinu skýrslu, enda samþykki það stundaskrá þeirra.			
			8600
X. Verslunarskólar:			
a. Til Kaupmannafjelagsins og Verslunarmannafjelagsins í Reykjavík, til þess að halda uppi skóla fyrir verslunarmenn, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
b. Til Sambands samvinnufelaganna, til þess að halda uppi verslunarskóla, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar		6500	
			13000
XI. Yfirsetukvennaskólinn:			
1. Laun forstöðumanns		1500	
2. Til verklegrar kenslu:			
a. Laun þriggja yfirsetukvenna í Reykjavík	900		
b. Annar kostnaður, allt að	400		
	<u>1300</u>		
		2800	803488,28
	Flyt ...		

	kr.	kr.
Flutt ...	2800	803488,28
3. Styrkur til námskvenna	7000	
4. Húsaleiga og hiti, ljós og ræsting	1700	
5. Styrkur til að semja og gefa út kenslubók handa ljósmæðrum, alt að	4000	
		15500
XII. Kvennaskólar:		
1. Til kvennaskólans í Reykjavík:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1800 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	19000	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	4000	
c. Námsstyrkur til sveitastúlkna	800	
	23800	
2. Til kvennaskólans á Blönduósi:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	15000	
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	2000	
	17000	
		40800
Skólar þessir standa undir yfirumsjón landstjórnarinnar.		
XIII. Almenn barnafræðsla:		
1. Laun kennara og dýrtíðaruppbót	350000	
2. Til farskóla og eftirlits með heimafræðslu, með sömu skilyrðum sem verið hefir, alt að	5000	
3. Til prófdómara við barnapróf	4200	
4. Umsjón fræðslumála:		
a. Laun fræðslumálastjóra	9000	
b. Skrifstofukostnaður hans	1000	
c. Til eftirlitsferða, eftir reikningi, alt að	1000	
	11000	
		370200
Flýtt ...	...	1229988,28

	kr.	kr.
Flutt ...		1229988,28
XIV. Unglinga- og alþýðuskólar:		
1. Til unglingaskóla (lýðskóla) utan Reykjavíkur, Akureyrar og Hafnarfjarðar	35000	
Styrkurinn er veittur með því skilyrði, að skólarnir fullnægi reglum, er stjórnarráðið setur, og að þeir njóti styrks annarstaðar frá, er ekki sje minni en þriðjungur ríkissjóðsstyrksins. Unglingaskólar í kaupstöðum og tjölmennum kaupúnum fá minni styrk en sveitaskólar, að öðru jöfnu. Kenslumálastjórnin úthlutar styrknum og hefir eftirlit með skólunum.		
2. Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg	15000	
3. Til lýðskólans í Bergsstaðastræti	800	50800
XV. Húsmæðrafræðsla:		
Til kvenfjelagsins Óskar í Ísatjarðarkaupstað, til húsmæðrafræðslu, gegn 1000 kr. annarsstaðar að		1500
XVI. Styrkur til þess að semja og gefa út alþýðukenslu- bækur		1200
XVII. a. Til kenslu heyrnar- og málleysingja m. m. ...	13000	
Stjórnin annast um, að aðstandendur nemendanna eða nemendurnir sjálfir greiði kostnað, ef efni þeirra leyfa, samkv. tilsk. 28. febr. 1872, 2. gr.		
b. Utanfararstyrkur banda forstöðukonu daufdumbraskólans, til þess að nema nýjar kenslu- aðferðir	1000	14000
XVIII. Til kenslu blindra barna, sem send eru utan til náms, gegn jafnmiklu framlagi annarstaðar frá		1000
XIX. Sundkensla og leikfimi:		
1. Til sundkenslu í Reykjavík	300	
Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að kensla þessi fari fram að minsta kosti 2 mánuði að vorinu og 1 mánuði að haustinu, og að lærisveinar Mentaskólans, Kennaraskólans og Stýrimannaskólans njóti kenslunnar ókeypis.		
2. Laun Ólafs Pálssonar fyrir sundkenslu þá, sem getur í 1-lið, og til að kenna öðrum sundkennurum björgunarsund	1500	
Flyt ...	1800	1298488,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1800	1298488,28
3. Til sundkenslu o. fl. annarstaðar	2000	
Styrkurinn veitist bæjarstjórnnum og sýslu- nefndum með því skilyrði, að annarstaðar frá sje lagt til sundkenslunnar eigi minna en rík- issjóðsstyrknum nemur.		
4. Til Ingibjargar Guðbrandsdóttur, fyrir að veita utanbæjarstúlkum ókeypis kenslu í leikfimi ...	600	
XX. Styrkur til Stefáns Eiríkssonar til þess að halda uppi kenslu í trjeskurði í Reykjavík		4400 1500
Samtals ...		1304388,28

15. gr.

Til vísinda, bókmenta og lista er veitt:

	kr.	kr.
1. Landsbókasafnið:		
a. Laun	23940	
b. Til aðstoðarmanns við safnið, og sje hann fastur ársmáður, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót ..	3600	
c. Til að kaupa bækur og handrit og til bókbands	12000	
d. Til þess að gefa út handritaskrá safnsins	2400	
e. Brunaábyrgðargjald fyrir safnið	360	
f. Húsaleiga	500	
g. Ýmisleg gjöld	1000	
		43800
2. Þjóðskjalasafnið:		
a. Laun	16200	
b. Til að binda inn og búa um skjöl og til að út- vega og afrita merk skjöl og bækur handa safninu	2000	
c. Til að gefa út skrá yfir skjalasafnið o. fl.	250	
d. Til að ljósmynda og afrita skjöl og heimildir, er varða Ísland, í erlendum söfnum	1000	
		19450
3. Þjóðmenjasafnið og verndun fornmenja:		
a. Laun þjóðmenjavarðar (fornmenjavarðar)	9500	
b. Til aðstoðar, eftir reikningi, alt að	1200	
c. Til að útvega forngripi, alt að	1500	
d. Til áhalda og aðgerða	600	
Flyt ...	12800	63250

	kr.	kr.
Flutt ...	12800	63250
e. Til að kaupa íslensk listaverk og listiðnað ...	4000	
f. Ferðakostnaður til rannsókna og undirbúnings á skrásetningu fornmenja, alt að... ..	1200	
		18000
Þjóðmenjasafnið sje opið 6 stundir á viku, eftir nánari fyrirætlum stjórnarráðsins.		
4. Náttúrufræðisfjlagið		1500
Þar af til umsjónar við náttúrugripasafnið 600 kr. á ári.		
Styrkurinn veitist með því skilyrði, að safnið sje til sýnis almenningi á ákveðnum tíma, ekki sjaldnar en einu sinni á viku.		
5. Landsbókasafnshúsið:		
a. Til eldiviðar, ljósa og ræstingar	10000	
b. Til viðhalds og áhalda	2000	
		12000
6. Til kaupstaðabókasafna, gegn eigi minna tillagi úr bæjarsjóði og sýslusjóði		3000
7. Til sýslubókasafna og lestrarsala í kaптúnunum, gegn eigi minna tillagi úr sýslusjóði eða sveitarsjóði ...		1500
8. Til bókasafnsins í þöku, til bókakaupa... ..		200
9. Til Hins íslenska bókmentafjelags		2000
10. Til Þjóðvinafelagsins		1000
11. Til Fornleifafelagsins		800
Styrkurinn greiðist því aðeins, að Árbók komi út.		
12. Til Sögufelagsins, til að gefa út heimildarrit að sögu Íslands, 100 kr. fyrir hverja örk, alt að		1000
13. Til að vinna að textaútgáfu á íslensku fornbrjefasafni		1600
Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að samskonar registur og við fyrsta bindi sje gefið út við hvert bindi af safninu.		
14. Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 og að vinna að útgáfu þeirra		1000
15. Til þess að gefa út landsyfirdóma frá 1800—1873 ...		800
16. Til Dansk-íslensk Samfund		1000
17. Til Fræðafelagsins, til að gefa út jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns		800
18. Styrkur til að gefa út Flóru Íslands		1000
19. Til Leikfelags Reykjavíkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlagi úr bæjarsjóði Reykjavíkur		2000
20. Til Listvinafelagsins... ..		1000
Flýtt ...	...	113450

	kr.	kr.
Flutt ...		113450
21. a. Styrkur til skálda og listamanna	15000	
b. Til Bjarna Jónssonar frá Vogu, til að þýða Goethes Faust	1200	
c. Til próf. Sveinbjarnar Sveinbjörnssonar, til að vinna að útbreiðslu sönglistar	4000	
d. Til Páls Ísólfsssonar orgelleikara, til þess að ljúka námi	2000	22200
22. a. Til síra Jóhannesar L. Lynge Jóhannssonar, til að safna til íslenskrar orðabókar með íslenskum þýðingum, enda sje safnið eign ríkisins	7000	
b. Til Þórbergs Þórðarsonar, til þess að safna orðum úr alþýðumáli	1500	8500
23. Til Hannesar Þorsteinssonar, til að semja æfisögur lærðra manna íslenskra á síðari öldum, enda sje handritið eign landsins að honum látnum		2000
24. Til Bjarna Sæmundssonar skólakennara, til fiskirannsóknar		1200
25. Til dr. Helga Jónssonar, til að halda áfram rannsókn á gróðri landsins		1200
26. Til Guðm. G. Bárðarsonar, til jarðfræðirannsóknar ...		1200
27. Til dr. Helga Pjeturss, til jarðfræðirannsóknar		4000
28. Til Frímanns B. Arngrímssonar, til að safna steinum og jarðtegundum og rannsaka, að hverju sje nýtt ...		800
29. Til Páls Þorkelssonar, til að vinna að málsháttasafni sínu		500
30. Til Sighvats Borgfirðings, til þess að vinna að Prestaæfum sínum		500
31. Til Finns Jónssonar á Kjörseyri, til fræðiiðkana ...		500
32. Til Sigfúsar Sigfússonar frá Eyvindará, til þjóðsagnasöfnunar		500
33. Til Boga Th. Melsteds, til að rita Íslandssögu		800
34. Til landsskjalftarannsóknar		500
Greiddist því aðeins, að rannsókn verði við komið og skýrslur gefnar.		
35. Til veðurathugana og veðurskeyta		40000
36. Til alþýðufræðslu stúdentafjelaganna í Reykjavík og á Akureyri		1500
Af þessu fje skal greiða stúdentafjelaginu á Akureyri 400 kr., til fyrirlestra í Norðlendingafjórðungi.		
37. Til Íþróttasambands Íslands		1500
38. Til listasafnshúss Einars Jónssonar		5000
39. Til Reykjavíkurdeildar Norræna stúdentasambandsins, styrkur til að senda fulltrúa á stjórnarfundum erlendis		500
Flyt ...		206350

	kr.	kr.
Flutt ...		206350
40. Til Einars Jónssonar myndhöggvara, 2500 kr., með verðstuðulsupphót enda hafi hann forstöðu og umsjón listasafns síns.		4500
41. Til J. C. Poestion í Wien, til þess að vinna áfram að ritverkum sínum um íslensk fræði		1500
Samtals ...		212350

16. gr.

Til verklegra fyrirtækja er veitt:

	kr.	kr.
1. Til Búnaðarfélags Íslands		155000
2. Til sandgræðslu... .. Styrkveitingar af lið þessum veitast þeim einum, sem leggja fram belming kostnaðar eða meira.		15000
3. Til búnaðarfélaga Styrknum skal skift milli búnaðarfélaganna, eftir dagsverkatölu, og varið til verkfærakaupa og styrktar sameiginlegri starfsemi innan félaga. Enda gefa þau skýrslu um það, hvernig styrknum er varið.		20000
4. Til Garðyrkjufélags Íslands: Laun garðyrkjustjóra		5500
5. Til skógræktar: a. Laun..	11520	
b. Til skógræðslu	12000	
		23520
6. Til framhalds landmælinga		35000
7. Til dýralækninga: a. Laun handa 4 dýralæknum	21780	
b. Til Hólmeirs Jenssonar, til dýralækninga	500	
c. Til eins manns, til að læra dýralækningar erlendis	800	
Flyt ...	23080	254020

	kr.	kr.
Flutt ...	23080	254020
Nemandanum ber að senda stjórnarráðinu tvisvar á ári vottorð frá kennurum sínum um iðni og ástundun.		23080
8. Til eftirlits með útflutningi á hrossum... ..		600
9. Til efnarannsóknarstofu í Reykjavík:		
a. Laun forstöðumanns, auk 25% af öllum tekjum stofnunarinnar, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót..	6300	
b. Húsaleiga..	1000	
c. Til ljósa, eldsneytis og ræstingar	1700	9000
10. Til þess að styrkja efnilega iðnaðarnema til náms erlendis...		4000
11. Til Fiskveiðasjóðs Íslands		6000
12. Til Fiskifjelagsins		45000
Þar af 500 kr. til kenslu á Ísafirði skipstjóraefna á smáskipum.		
13. Laun yfirmatsmanna o. fl.:		
a. 5 fiskiyfirmatsmanna	21600	
b. 4 sildarmatsmanna	11520	
c. 4 ullarmatsmanna	2880	
d. 5 kjötmatsmanna	6000	
e. Ferðakostnaður yfirmatsmanna	10000	52000
14. Til þess að leitast fyrir um markað fyrir fiskiafurðir erlendis...		10000
15. Til gerlarannsóknna		2000
16. Til Gísla Guðmundssonar, til kjötverkunarrannsóknna		1600
17. Til umbúða og sölutilrauna á niðursoðnu kjöti, alt að ...		2000
18. Til bryggjugerðar á Eyrarbakka, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		10000
19. Til bryggjugerðar í Ólafsfirði, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		5000
20. Til Sambands íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga		8000
Af þessum lið gangi 600 kr. til handavinnuskóla Halldóru Bjarnadóttur á Akureyri, verði honum haldið áfram.		
21. Til sambands norðlenskra kvenna...		500
22. Þóknun til vörumerkjaskrásetjara		1000
23. Handa Ungmennafjelagi Íslands, til eflingar íþróttar og skógræðslu...		1800
Fjlagið gefi landsstjórninni skýrslu um, hvernig fjenu er varið.		
Flyt ...	...	435600

	kr.	kr.
Flutt ...		435600
24. Styrkur til ábúandans á Tvískerjum á Breiðamerkursandi, til að halda við bygð á sandinum og veita ferðamönnum hútaskjól, beina og fylgd		500
25. Styrkur til ábúandans í Fornahvammi, til að halda þar uppi bygð og gisting... ..		700
26. Styrkur til ábúandans á Hrauntanga á Öxarfjarðarheiði, til þess að halda þar við bygð og veita ferðamönnum gisting og beina.. ..		200
27. Styrkur til ábúandans í Bakkaseli, til að halda þar uppi bygð og gisting.. ..		700
28. Laun námuverkfræðings og til forstöðu silfurbergsnámunnar í Helgustaðafjalli, 3500 kr. með dýrtíðarupphót		6300
29. Til Bjargráðasjóðs		23000
30. Til Landhelgisjóðs		20000
31. Til slysatryggingar sjómanna		20000
32. Til löggildingarstofu mælitækja og vogaráhalda:		
a. Laun forstöðumanns	6120	
b. Ferðakostnaður hans	500	
		6620
33. Til að hjálpa nauðstöddum Íslendingum erlendis ...		1000
34. Laun húsagerðarmeistara... ..		9000
35. Til leiðbeiningar um húsagerð til sveita:		
a. Laun leiðbeinanda 3500 kr., með verðstuðulsuppbót	6300	
enda tekur hann enga borgun fyrir leiðbeiningu. En vinni hann auk þessa við húsagerð einstakranna, skal greiða fult dagkaup fyrir, er rennur í landssjóð.		
b. Ferðakostnaður, alt að... ..	800	
		7100
36. Til útgerðar björgunarskipisins Þórs í Vestmannaeyjum		20000
37. Lífeyrir hjónanna á Staðarfelli, að frádregnu eftirgjaldi af Staðarfelli, 1800 kr.		1200
Samtals ...		551920

17. gr.

Til skyndilána handa embættismönnum og lögboðinna fyrirframgreiðslna eru veittar 4000 kr.

18. gr.

Til eftirlauna og styrktarfjár er veitt:

		kr.	kr.
I. Samkvæmt eftirlaunalögum:			
a. Embættismenn		33320,61	
b. Embættismannaækkjur og börn		15227,38	
c. Uppgjafaprestar		1321,66	
d. Prestsekkjur		5045,45	
			54915,10
II. Styrktarfje og eftirlaun, auk lögboðinna eftirlauna:			
a. Embættismenn:			
1. Til Ásgeirs Blöndals læknis	250		
2. — Þorvalds Pálssonar læknis	300		
3. — Sigurðar Jónssonar fyrirv. ráðherra	1500		
		2050	
b. Embættismannaækkjur og börn:			
1. Til Elísabetar R. Jónsdóttur, læknisekkju	150		
2. Til Magneu Ásgeirsson, læknisekkju	200		
3. — Ólívú Guðmundsson	175		
4. — Sigríðar Hjaltadóttur	400		
5. — Ingileifar Snæbjarnardóttur	400		
		1325	
c. Uppgjafaprestar:			
1. Til Stefáns M. Jónssonar	325		
2. — Bjarnar Jónssonar	475		
3. — Guðlaugs Guðmundssonar	500		
		1300	
d. Prestsekkjur:			
1. Til Ástu Þórarinsdóttur	130		
2. — Auðar Gísladóttur	300		
3. — Bjargar Einarsdóttur	500		
4. — Guðrúnar Björnsdóttur	300		
5. — Guðrúnar J Jóhannesdóttur	300		
6. — Guðrúnar Ólafsdóttur	100		
7. — Guðrúnar Pjetursdóttur	300		
8. — Guðrúnar Torfadóttur	300		
9. — Ingunnar Loftsdóttur	300		
10. — Jóhönnu S. Jónsdóttur	300		
11. — Kirstínar Pjetursdóttur... ..	300		
12. — Kristínar Sveinbjarnardóttur	300		
13. — Ragnheiðar Jónsdóttur... ..	106		
Flyt ...	3536	4675	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	3536	
14.	Til Sigrúnar Kjartansdóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	400	
15.	— Hlifar Bogadóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	700	
16.	— Þórunnar Stefánsdóttur	400	
17.	— Ingibjargar Sigurðardóttur	400	
18.	— Steinunnar Pjetursdóttur	300	
		5736	54915,10
e.	Kennarar, kennaraökkjur og börn:		
1.	Til Önnu Ásmundsdóttur	300	
2.	— 3 barna hennar	300	
3.	— Bjargar Jónsdóttur	300	
4.	— Guðlaugar Zakaríasdóttur	360	
5.	— Hjartar Snorrasonar	500	
6.	— Jónasar Eiríkssonar	500	
7.	— Magnúsar Einarssonar	500	
8.	— Elínar Briem Jónsson	300	
9.	— Gyðriðar Þorvaldsdóttur	300	
10.	— 3 barna hennar	300	
11.	— Janusar Jónssonar præp. hon.	720	
12.	— Pjeturs Guðmundssonar	500	
13.	— Steinunnar Frimannsdóttur	450	
		5330	
f.	Póstmenn, póstar og ekkjur þeirra:		
1.	Til Árna Gíslasonar	300	
2.	— Guðm. Kristjánssonar	300	
3.	— Böðvars Jónssonar	200	
4.	— Hallgríms Krákssonar	200	
5.	— Jóhanns Jónssonar	200	
6.	— Þóru Matthíasdóttur	300	
7.	— Daníels Jónssonar	200	
8.	— Jens Þórðarsonar	100	
9.	— Friðriks Möllers	1200	
10.	— Kristínar Jóelsdóttur	200	
11.	— Eliesers Eiríkssonar	200	
12.	— Kristjáns Jóhannessonar, Jódísar-stöðum	300	
13.	— Jóhannesar Þórðarsonar	300	
		4000	
	Flyt ...	19741	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	19741	54915,10
g. Rithöfundar:			
1.	Til Indriða skrifstofustjóra Einarssonar 3500		
2.	— Valdimars Briems 1200		
3.	— Ólafar Sigurðardóttur frá Hlöðum 300		
4.	— Önnu Thorlacius 300		
		5300	
h. Ekkjur og börn skálda og rithöfunda:			
1.	Til Helgu Eirík-dóttur Ólafsson .. 300		
2.	— Jakobínu Pjetursdóttur 200		
3.	— Guðrúnar Jónsdóttur 300 kr. og til sonar þeirra Þorsteins Erlingssonar 300 kr. 600		
4.	— Arnbjargar Einar-dóttur, 300 kr., og auk þess 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð ... 700		
5.	— Guðrúnar Sigurðardóttur 300		
6.	— Ólínu Þorsteinsdóttur 300		
7.	— 3 barna hennar 300		
8.	— Valgerðar Arnljótsdóttur 300		
9.	— Guðrúnar Runólfisdóttur, ekkju Matt-hiasar Jochúmssonar 1200		
		4200	
i. Ýmsir starfsmenn og ekkjur:			
1.	Til Guðrúnar Jónsdóttur, fyrirv. spítala-forstöðukonu 400		
2.	— Sigurðar Eiríkssonar fyrirv. reglubóða 500		
3.	— Petreu Jónsdóttur, 300 kr., og að auki 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð 500		
4.	— Hólmfríðar Björnsdóttur, ekkju Guðm. Hjaltasonar 300		
5.	— Páls Erlingssonar 800		
6.	— Erlends Zakaríassonar 300		
7.	— Kristins Jónssonar, vegavinnustjóra á Akureyri 300		
8.	— Einars Guðmundssonar, fyrrum vegavinnustjóra 300		
9.	— Kristínar Gestsdóttur, ekkju Þorsteins fiskimatsm. Guðmundssonar 400		
10.	— Gests Guðmundssonar, fyrverandi vitavarðar 400		
	Flyt ... 4200	29241	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	4200	29241
11. Til Steinunnar Sigurðardóttur, ekkju			54915,10
Magnúsar Vigfússonar	400		
		4600	
Á styrkveitingar í II. a.—i. greiðist dýrtíðar- uppbót eftir reglum launalaganna.			
j. Til Ingeborg Sigurjónsson		1800	
k. — Ólafs Rósenkranz, fyrv. leikfímikennara ...		1200	
			36841
III. Dýrtíðaruppbót á fjárhæðirnar í I. og II. a.—i. ...			70904 89
IV. Tillag til eilistyrktarsjóða			40000,00
Samtals ...			202660,99

19. gr.

Til óvissra útgjalda eru veittar 100000 kr.

Af þessari upphæð skal greiða lögreglustjórum kostnað þann, er þeir kunna að hafa við lögreglu eftirlit, þegar brýna nauðsyn ber til, svo sem við lögreglu eftirlit með fiskveiðum í landhelgi o. fl.

Stjórninni er heimilt að endurgreiða P. J. Thorsteinsson útgerðarstjóra allt að 10000 kr. af síldartunnutolli frá árinu 1919, ef ástæður reynast samskonar og voru fyrir greiðslunni til Ásgeirs Þjeturssonar í 19. gr. síðustu fjárlaga.

Ólafi J. Hvanndal myndamótara skal veittur tveggja ára greiðslufrestur á rentum og afborgunum af eftirstöðvum, að upphæð kr. 4334,00, af viðlagasjóðsláni.

20 gr.

Til gjalda árið 1923 er veitt:

Samkvæmt 7. gr.	kr. 1709313.95
— 8. —	60000 00
— 9. —	223000.00
— 10. —	297580.00
— 11. —	603420.00
— 12. —	694856.00
— 13. —	1940540.00
— 14. —	1304388.28
— 15. —	212350.00
— 16. —	551920.00
— 17. —	4000.00
— 18. —	202660 99
— 19. —	100000.00

kr. 7904029.22

Flyt ... kr. 7904029.22

						Flutt ...	kr. 7904029.22
En tekjdr eru áætlaðar:							
Samkvæmt	2. gr.	...	...	...	...	kr.	7025000.00
—	3. —	...	...	...	...	—	190050.00
—	4. —	...	...	...	...	—	576000.00
—	5. —	...	...	...	...	—	22400.00
						—	7813450.00
						Tekjuhalli kr.:	90579.22

21. gr.

Heimilt er stjórninni að lána úr viðlagasjóði, ef fje er fyrir hendi í honum:

1. Alt að 10000 kr. til lánveitinga handa bændum og saingirðingafjelögum, eftir tillögum Búnaðarfjeldagsins, til að kaupa fyrir girðingaefni frá útlöndum, gegn ábyrgð sýslunefnda. Lán þessi veitast til 20 ára, gegn 6% vöxtum, sjeu afborgunarlaus 4 fyrstu árin, en greiðist síðan með jafnri afborgun á ári í 16 ár. Ábúendur á þjóðjörðum og kirkjujörðum greiði höfuðstól og vexti slíkra lána með 8% á ári í 28 ár.
2. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa þurraþúðarmönnum utan kaupstaða, til jarðræktar og húsabóta. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð sýslufjelaga, eftir tillögum hreppsnefnda, og eigi meira en 400 kr. á þurraþúðarmann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
3. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa verkamönnum í kaupstöðum, til jarðræktar. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð bæjarfjelaga, og eigi meira en 400 kr. fyrir verkamann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
4. Til sýslufjelaga, sem leggja fram áskilið framlag til landssímalagningar, gegn 6% í ársvöxtu og endurgreiðslu á 18 árum. Til lána þessara má verja alt að 15000 kr.
5. Alt að 45000 kr. til Árnessýslu, til endurgreiðslu á skuld hennar við ríkissjóð vegna vegalagninga. Lánið veitist gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
6. Alt að 5000 kr. lán handa bændum í Hrunamannahreppi, til að koma upp smjörlikisgerð við Áslækjarrjómabú. Lánið veitist gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
7. Til að koma á fót kjötniðursuðu við hver í Reykholtshreppi í Borgarfjardarsýslu, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, og gegn 6% í ársvöxtum og endurgreiðslu á 30 árum, 30000 kr.
8. Alt að 120 þús. kr. til Seyðisfjardarkaupstaðar, til aukningar rafveitunni, með 6% ársvöxtum og gegn endurgreiðslu á 30 árum. Verði fje eigi fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt að jafnhárri upphæð, er bæjarstjórnin kann að taka í þessu skyni. (Endurveiting).
9. Alt að 8000 kr. handa Reykhóla-, Geiradals- og Gufudals-hreppum, til að kaupa jörð til læknisseturs fyrir Reykhólahjærað. Lánið skal veitt gegn ábyrgð sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu, eða annari tryggingu, er landsstjórnin

tekur gilda. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 30 árum.

10. Alt að 11000 kr. handa Árnessýslu, til að kaupa jörðina Laugarás fyrir læknissetur, með samskonar skilyrðum.
11. Alt að 20000 kr. til að koma upp ostagerðarþúum. Lánin eru veitt eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar. Lánin eru ávöxtuð með 6% og endurgreiðast á 20 árum.
12. Alt að 30000 kr. til Jóns Ísleifssonar verkfræðings, til að reisa hús með nýrri og ódýrari gerð en hjer hefir þekst. Lánið er veitt til 15 ára og með 6% ársvöxtum, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gildar.
13. Alt að 20000 kr. til Jóns Kristjánssonar nuddlæknis, til að reisa hús með nuddlækningastofu. Lánið er veitt til 15 ára með 6% ársvöxtum og gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda.
14. Alt að 35000 kr. til ræktunarfélags eða búnaðarsambands, til þess að kaupa sljettil (Fräsemaschine). Lánið skal veita eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, 6% ársvöxtum og greiðslu á 16 árum.
15. Til stofnunar tveggja klæðaverksmiðja, annarar á Austurlandi (Reyðarfirði), hinnar á Suðurlandsundirlendinu, 100000 kr., 50000 kr. til hvorrar, þó eigi yfir $\frac{1}{2}$ stofnkostnaðar, og gegn tryggingum þeim og skilyrðum að öðru leyti, er landsstjórnin metur gildar. Af láninu greiðist 6% vextir og endurborgist á 20 árum.

22. gr.

Stjórn Landsbankans veitist heimild til að greiða Steinunni Kristjánsdóttur, ekkju Alberts Þórðarsonar bankabókara, 500 kr. 1923, svo og uppbót á þá fjárhæð, eftir sömu reglu og bankinn veitir hana á laun starfsmanna sinna, og að greiða Birni Kristjánssyni uppbót á eftirlaun hans eftir sömu reglu, og Birni Sigurðssyni 4000 kr. í eftirlaun með sömu uppbót, sem að ofan greinir, og enn Önnu, ekkju Stefáns Stephensens, 1000 kr. án uppbótar.

23. gr.

Ef lög þau verða staðfest, er afgreidd hafa verið frá Alþingi 1922 og hafa í för með sjer tekjur eða gjöld fyrir ríkissjóð, breytast fjárhæðirnar tekju- og gjaldamegin samkvæmt þeim lögum.

Allar þær fjárveitingar, sem eigi eru ákveðnar í lögum, öðrum en fjárlögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildandi ákvörðunum, gilda að eins fyrir fjárhagstímabilið.

(A. XIX. 4).

Ed.

237. Nefndarátt

um frumvarp til laga um breyting og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921. (Seðla-
útgáfa Íslandsbanka).

Frá fjárhaganefnd.

Mál þetta hefir tafist nokkuð hjá nefndinni, og eru ástæður fyrir því þessar:

Við umræður málsins í neðri deild var frá því skýrt af fyrverandi fjármálaráðherra, að Íslandsbanki hefði heitið honum því að lækka útlánsvexti sína um 1%, frá því sem verið hefir, svo að þeir verði jafnháir því, sem nú er í Landsbankanum, ef gengið væri að 2. grein þessara laga.

En þar sem ekkert liggur fyrir um þetta atriði í athugasemdum fyrirv. stjórnar við frumvarpið, og núverandi stjórn gerði enga grein fyrir þessu atriði við 1. umræðu þessa máls í þessari háttv. deild, þótti nefndinni ekki annað við eiga en að skýr ummæli lægju fyrir um þetta atriði frá bankans hálfu.

Til þess að fá þetta staðfest sendi því nefndin 28. f. m. erindi til ráðuneytis og beiddist skýrrar yfirlýsingar um þetta frá bankans hálfu.

Svar upp á þessa málaleitun kom frá ráðuneytinu með brjefi dags. 5. þ. m., og hljóðar svar bankans á þessa leið:

»Út af brjefi hins háa fjármálaráðuneytis, dags. í dag, þar sem beiðst er umsagnar um erindi fjárhagsnefndar Alþingis, dags. 28. þ. m., viðvíkjandi því, hvort Íslandsbanki mundi ætla sjer að standa við loforð sitt til fyrverandi fjármálaráðherra um það að lækka útlánsvexti bankans um 1%, ef samþykkt verði frumvarp til laga um breytingu á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921, eins og málið liggur fyrir á þingskj. 130, skulum vjer leyfa oss að taka það fram, að vjer höfðum lofað fyrverandi fjármálaráðherra, að ef 2. gr. í fyrgreindu frumvarpi yrði að lögum, þá mundi bankinn lækka útlánsvexti sína um 1%, og með því ekkert skilyrði var sett af vorri hálfu, að því er snertir innihald 1. gr. stjórnarfrumvarpsins, sem nú hefir verið breytt, þá stendur fyrgreint loforð vort að sjálfsögðu óhaggað«.

Nú hefir þessi 2. gr. umrædds stjórnarfrumvarps verið samþykkt óbreytt af háttv. neðri deild, enda verður að líta svo á, að a- og b-liðir greinarinnar sjeu aðeins orðabreytingar frá ákvæðum laga nr. 6, 31. maí 1921.

c-liður greinarinnar er aftur allveruleg efnisbreyting, og skiftir því nokkru máli. En gæta verður þess, að á tímabilinu 31. okt. 1922 til jafnlengdar 1923 á bankinn að draga inn alla þá 8. seðlamiljón, sem hjer ræðir um, eftir þeim reglum, sem stjórnarráðið setur um innköllun seðlanna, og getur því aðeins um mjög stuttan tíma notið þeirra friðinda, er honum eru veitt, ef ákvæði c-liðsins verður að lögum.

Sökum þessa hefir nefndinni ekki þótt næg ástæða til þess að gera þetta atriði að deiluefni við bankann, og mælir því með því, að þetta atriði greinarinnar verði einnig samþykkt, en verður hinsvegar að vera sammála um, að ákvæði núgildandi laga um þetta efni geti ekki verið nægileg ástæða fyrir bankann til þess að halda forvöxtum sínum 1% hærri en hinn bankinn, og telur löngu mál til

komið að úr því sje bætt. Um fyrri lið 1. gr. er enginn ágreiningur meðal nefndarmanna, en um síðari liðinn hefir ekki orðið samkomulag.

Meiri hluti nefndarmanna (G. Ó. og G. G.) lítur svo á, að rjett sje að samþykkja greinina óbreytta, enda muni ekki verða til frekari seðlaútgáfu tekið, nema óhjákvæmilegt sje vegna viðskifta innanlands.

Samkvæmt því leggur hann til, að frumvarpið verði samþykkt óbreytt.

Minni hlutinn (S. H. K.) vill aftur ekki raska þeim grundvelli, er lagður var fyrir seðlaútgáfunni með lögum nr. 6, 31. maí 1921, en telur að svo sje gert, ef frumvarpsgreinin er samþykkt og ekkert bendir til þess, að fram til næsta þings sje þörf á frekari seðlaútgáfu en þegar hefir verið leyfð.

Samkvæmt því leggur hann til, að frumvarpið verði samþykkt með þessari

BREYTINGU:

Við 1. gr.

Önnur málsgrein fellur niður.

Alþingi, 10. apríl 1922.

Guðm. Ólafsson,
form.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

Sigurður H. Kvaran,
framsögumaður.

(B. XXVIII, 9).

Nd.

238. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905 (þskj. 234).

Flutningsm.: Jón Baldvinsson og Jón Þorláksson.

Í stað orðanna í 4. málsgrein 1 gr.: »laxveiðiafnot stunduð« komi: tekjur af laxveiði, hvort sem eru veiðitekjur eða leigutekjur.

(B. XLII, 3).

Nd.

239. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um heimild til innflutningsbanns og gjaldeyrisráðstafana.

Flutningsm.: Jón Sigurðsson, Pjetur Ottesen, Hákon J. Kristófersson,
Björn Hallsson.

1. Við 1. gr. Greinin orðist svo:

Ríkisstjórninni veitist heimild til með reglugerð eða reglugerðum að

banna innflutning til landsins á þeim vörutegundum, er hún telur ónauðsynlegar og ákveður hún hvaða vörur heyra undir það.

2. Við 2. gr. Greinin orðist svo:

Þegar ákvæði 1. greinar koma til framkvæmda, er stjórninni heimilt að ákveða útsöluverð innanlands á hinum bönnuðu vörutegundum, er til eru í landinu og hafðar til sölu, og skal meginreglan sú, að söluverð sje ekki hærra en það var þegar bannið gekk í gildi.

3. Við 3. gr. Greinin falli burtu.

4. Við 5. gr. Niðurlag greinarinnar »og lög nr. 76, 27. júní 1921«, falli burtu.

Fyrirsögn frv. verði: Frumvarp til laga um heimild til innflutningsbanns.

(B. XII, 5).

Ed.

240. Lög

um breytingu á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915.

(Afgreidd frá Ed. 11. apríl).

3. gr. laga nr. 34, 3. nóv. 1915, orðist svo:

Ráðuneytið setur reglur um aflifun allra húsdýra, slátrun búpenings og um fuglaveiðar, svo og um rekstur og annan flutning innanlands á sauðfje til slátrunar og á sauðfje og hrossum til útflutnings, og um meðferð á hrossum í brúkun. Skal það gert með reglugerð, sem jafnframt ákveður sektir fyrir brot á slíkum reglum.

(B. XXXVI, 7).

Ed.

241. Frumvarp

til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

(Eftir 3. umr. í Nd.)

1. gr.

Í þeim skólahjeruðum, utan kaupstaða, þar sem eru heimangönguskólar eða settir verða á stofn heimavistarskólar og reglugerð þeirra og hollustuhættir samþykkt af yfirstjórn fræðslumála, skulu öll börn skólahjæraðsins á skóla-skyldualdri njóta þar kenslu að minsta kosti 12 vikur á ári, nema skólanefnd

veiti undanþágu. Heimilt er þó að ákveða í reglugerð skólans, að þessi skóla-skylda skuli einungis ná til 12—14 ára barna, enda sje þá yngri börnum sjeð fyrir lögskipaðri fræðslu á annan hátt.

2. gr.

Geti fræðslunefnd sjeð öllum börnum fræðsluhjæraðs á aldrinum 10—14 ára fyrir fullnægjandi fræðslu farskólalaust, með eftirlitskennara eða með eftirliti sóknarprests eða á annan hátt, er henni það heimilt.

3. gr.

Sóknarprestum skal skylt að hafa eftirlit með barnafræðslu, hverjum í sinu prestakalli, í samráði við skólanefndir og fræðslunefndir, eftir því sem önnur embættisstörf þeirra leyfa. Þeir skulu vera prófdómendur við barna-próf, hver í sinu prestakalli, en þó skipar yfirstjórn fræðslumála sjerstaka prófdómendur, auk prestanna, við barnapróf í kaupstöðum og annarsstaðar þar sem fjölment er, svo og þar sem prestslaust er eða prestaköll mjög við-lend, eftir því sem henni þykir þörf.

Sóknarprestum ber engin sjerstök borgun fyrir störf samkvæmt þess-ari grein.

(A. I, 19).

Ed.

242. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

I. Frá Guðjóni Guðlaugssyni.

1. Við 12. gr. 5. a. (Andrjes Fjeldsteð).

Fyrir »1500« koma 2000

2. Við 12. gr. 5. b. (Lækningaferðir augnlæknis).

Fyrir »500« koma 700

II. Frá fjárveitinganefnd.

Við 14. gr. B. I. g. 2. b. (Dýrtíðaruppb. dyrav. háskólans).

Fyrir »700« kemur 1000

III. Frá Guðmundi Guðfinnssyni.

Við 14. gr. B. VII.

Aftan við athugasemdina bætist:

Stjórnarráðið má þó, eftir tillögum skólastjóra, veita undanþágu frá skólagjaldi, ef í hlut eiga efnalitlir, en einkar efnilegir nemendur.

- IV. Frá Guðjóni Guðlaugssyni.**
 Við 14. gr. B. XVII. b. (Utanfararst. forstöðuk. daufdumbraskólans)
 Fyrir »1000« koma 1500
- V. Frá fjárveitinganeynd.**
 Við 15. gr. 1. d. (Handritaskrá Landsbókasafnsins).
 Liðurinn verður:
 Til þess að semja og gefa út handritaskrá safnsins ... 3000
- VI. Frá Karli Einarssyni og Guðmundi Guðfinnssyni.**
 Við 15. gr. 19. (Leikfjélag Rvíkur).
 Fyrir »2000« kemur 4000
- VII. Frá fjárveitinganeynd.**
 Við 15. gr. 19. (Leikfjélag Rvíkur).
 Fyrir »2000« kemur 3000
- VIII. Frá Birni Kristjánssyni.**
 Við 15. gr. 41.
 Nýr liður:
 a. Til Þórarins Guðmundssonar fjödluleikara 1200
 Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að hann kenni
 alt að 6 mönnum á ári, sem heima eiga utan Reykjavíkur,
 ókeypis að leika á fjölu.
 b. Til Goodtemplarafélagsins, til bindindisstarfsemi 5000
 Til vara 3000
- IX. Frá Guðmundi Guðfinnssyni.**
 Við 16. gr. 7. c.
 Nýr liður:
 Til Haralds Guðmundssonar, til þess að afla sjer frekari
 þekkingar í dýralæknisfræði 1000
- X. Frá Karli Einarssyni.**
 1. Við 16. gr. 36 (Björgunarskipið Þór).
 Fyrir »20000« koma 30000
 2. Við 21. gr. 8.
 Nýr liður:
 Til Vestmannaeyjakaupstaðar, til aukningar rafveit-
 unni, alt að 80 þús. kr. til 30 ára, gegn 6% vöxtum. Verði
 fje ekki fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt
 að jafnhárri upphæð, er kaupstaðurinn kann að taka í þessu
 skyni (Endurveiting).
- XI. Frá fjárveitinganeynd.**
 Við 21. gr. 14 (Frásemaschine).
 Fyrir »35000 kr.« koma: 70000 kr.

(B. XXXIX, 3).

Ed.

248. Lög

um kenslu heyrnar- og málleysingja.

(Afgreidd frá Ed. 12. apríl).

1. gr.

Foreldrum og forráðamönnum daufdumbra barna skal skylt að senda þau til uppfræðslu í Daufdumbraskóla landsins það haust, sem þau eru 8 ára, nema sönnur sjeu færðar á það fyrir yfirstjórn fræðslumála, að þeim verði veitt jafngóð kensla og uppeldi á annan hátt, og skulu börnin vera í skólanum til 17 ára aldurs, nema þau hafi lokið námi fyrir eða yfirstjórn fræðslumálanna þyki af öðrum ástæðum rjett að láta þau fara fyrir frá skólanum, en það skal að jafnaði gert, ef barnið reynist óhæft til náms eða hæft til að njóta kenslu í öðrum skóla.

Ef sjerstakar ástæður eru fyrir hendi, getur yfirstjórn fræðslumála veitt undanþágu frá framangreindu ákvæði um aldur heyrnar- og málleysingja, er þeim skuli komið til kenslu.

2. gr.

Foreldrar barns eða barnið sjálft greiða kostnað við ferð þess til skólans og frá honum að afloknu námi, svo og fatnað þann, er barnið á að hafa með sjer í skólann. Geti þau það ekki fyrir fátæktar sakir, greiðir hreppur sá, sem barnið á lögheimili í, kostnaðinn sem önnur útgjöld til barnafræðslu.

Borgun fyrir fæði barnsins og fót, meðan það dvelur í skólanum, greiðist af foreldrum eða barninu sjálfu, að svo miklu leyti sem efnahagur þeirra leyfir, að dómi yfirstjórnar fræðslumála, þó aldrei meira en $\frac{2}{3}$ kostnaðar. Allur annar kostnaður við skólahaldið greiðist úr ríkissjóði.

3. gr.

Börn þau, er eiga að góðu heimili að hverfa, fara þangað í sumarleyfinu, og greiðir ríkissjóður hálfan ferðakostnað. Öðrum börnum útvegar skólinn hentugan verustað til sumardvalar eða hefir þau sjálfur, og greiðist þá kostnaðurinn af framfæranda, eftir sömu reglum og segir í síðari lið 2. gr.

4. gr.

Þegar daufdumbt barn hefir lokið námi og foreldrar þess eða aðrir vandamenn eru dánir eða eru ekki færir um að annast það sem skyldi, skal presti og oddvita í þeim hreppi, sem barnið á heimili í, vera skylt að sjá um, að því verði komið fyrir á góðu heimili, þar sem það getur haft sem best not þess, er það hefir numið.

5. gr.

Yfirstjórn fræðslumála getur sett reglugerð um tilhögun kenslunnar í

Daufdumbraskólanum og um önnur atriði, er skólann varða. Í reglugerðinni má ákveða, að taka megi til kenslu í skólanum, um lengri eða skemri tíma, málhólt og heyrnarsljó börn, sem geta ekki notið kenslu í öðrum skólum, blind börn og vitsljó börn, að svo miklu leyti sem fjárveiting til þessa er fyrir hendi.

6. gr.

Með lögum þessum er úr gildi numin tilskipun 26. febr. 1872, um kenslu heyrnar- og málleysingja.

(B. XXVI, 5).

Ed.

244. Lög

um sönnun fyrir dauða manna, sem ætla má að farist hafi af slysum.

(Afgreidd frá Ed. 12. apríl),

1. gr.

Nú hefir ekkert spurst til skips, sem stundaði fiskveiðar eða var í innanlandssiglingum, svo lengi, að það hefði, að öllu forfallalaus, getað lokið ferð sinni á helmingi styttri tíma, og má þá fá úrskurð um, að þeir menn, sem á skipinu voru, skuli taldir dauðir, þó eigi fyr en liðnir eru 6 mánuðir frá því, er spurðist til skipsins síðast.

2. gr.

Nú hverfur maður af skipi í hafi, og mönnum er ókunnugt, hversu það bar að eða hvað olli, og má þá fá úrskurð um, að hann skuli talinn dauður, þá er liðnir eru að minsta kosti 6 mánuðir frá hvarfi hans og ekkert hefir til hans spurst.

3. gr.

Nú hverfur maður hjer á landi og vita menn til þess, að hann hefir komist í lífsháska, svo sem hrept illviðri á ferðalagi eða lent í öðrum þeim hættum, er allar líkur þykja til að honum hafi grandað, og má þá fá úrskurð um, að hann skuli talinn dauður, ef ekkert hefir til hans spurst í 6 mánuði frá því, er hann komst í lífsháskann.

4. gr.

Úrskurðar um, að maður skuli talinn dauður, getur hver sá krafist sem hefir löglegra hagsmuna að gæta við andlát hans.

5. gr.

Úrskurður um, hvort horfinn maður skuli talinn dauður, á undir hjer- aðsdómara, þar sem maðurinn átti síðast heimilisvarnarþing. — Nú hverfur

maður af skipi, sem gert var út í öðru lögsagnarumdæmi, og á þá málið undir úrskurð þess hjeradsdómara.

Þeim, sem leita vill úrskurðar, ber að snúa sjer til dómara með skriflega beiðni, og sje þar nákvæmlega tiltekið nafn og aldur þess, sem horfinn er, og sem nákvæmastar upplýsingar um hann, nánustu ættingja hans, tildrög-in að hvarfi hans, þau er menn vita, hvenær síðast spurðist til hans o. s. frv.

Dómara ber af sjálfsdáðum að rannsaka málið og afla þeirra gagna, sem nauðsynleg þykja til að geta lagt úrskurð á það. Getur hann kvatt úrskurðarbeiðanda fyrir rjett, til þess að skýra málavexti og vinna eið að skýrslu sinni. Rjettargjöld skulu engin greidd í hjeradi, og fer um meðferð málsins eftir reglunum um meðferð opinberra mála, að því leyti sem þær eiga við.

Þegar dómari hefir athugað alla málavexti og honum þykir sýnt, að sá, sem horfinn er, muni ekki vera á lífi, úrskurðar hann, að hann skuli talinn dauður.

6. gr.

Ef svo er ástatt, sem getur í 1. gr., skal álitíð, að dauðann hafi að höndum borið þá er liðinn var helmingur þess tíma, sem skipið hefði að forfallalausú þurft til ferðar sinnar þangað, sem ætlað var, frá þeim stað, þar sem síðast spurðist til þess, þyki ekki annar dagur sennilegri.

Sje svo ástatt, sem getur í 2. gr., skal dánardagurinn talinn dagur sá, er mannsins var saknað af skipinu.

Ef svo er ástatt, sem getur í 3. gr., skal telja dauðann hafa borið að höndum á þeim tíma, er maðurinn rataði í lífsháskann.

7. gr.

Nú hafa fleiri menn saman ratað í lífsháska, og svo verður álitíð, að þeir hafi farist, og skal þá telja, að þeir hafi látist samtímis.

8. gr.

Úrskurði hjeradsdómara má áfrýja til æðri rjettar innan 6 mánaða frá útgáfudegi hans, og hafa sömu menn rjett til þess að krefjast áfrýjunar sem þeir, er kröfu hefðu átt um úrskurð, svo og dómsmálaráðherra, enda skal hjeradsdómari ávalt senda honum tafarlaust afrit af úrskurði og málsskjölum.

Um meðferð málsins í æðra rjetti fer eftir reglum um meðferð opinberra mála, að því leyti sem þær eiga við.

Nú er úrskurður staðfestur í æðra rjetti, og skal þá sá, sem krafðist áfrýjunar á honum til breytingar, bera áfrýjunarkostnaðinn, en ella greiðist hann af almannaíje.

9. gr.

Nú er úrskurður um, að maður skuli talinn dauður, fenginn fyrir vís- vitandi rangar skýrslur, og á þá, að undangenginni löglegri málssókn, að Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

dæma þann eða þá, sem reynast sekir um þetta, til þess að greiða að skaðlausu allan þann kostnað og tjón, sem af úrskurðinum leiddi.

10. gr.

Ákvæði þessara laga koma þá aðeins til framkvæmda, er lát horfins manns verður ekki sannað á annan hátt, og kemur úrskurður eftir lögum þessum að öllu leyti í stað löglegs dánarvottorðs.

11. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(D. III, 1).

Ed.

245. Fyrirspurn

til stjórnarinnar um skólahússbyggingu á Eiðum.

Frá Birni Hallssyni.

Hvaða ákvörðun hefir ríkisstjórnin tekið um byggingu skólahúss á Eiðum?

(A. I, 20).

Ed.

246. Breytingartillaga

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá Guðmundi Guðfinnssyni og Karli Einarssyni.

1. Við 14. gr. B. XIII, 1. (Kennaralaun).

Fyrir »350000« kemur 345000

2. Við 14. gr. B. XIII, 2. (Farskólar).

Fyrir »5000« kemur 10000

(A. I, 21).

Nd.

247. Frumvarp

til fjárlaga fyrir árið 1923.

(Eftir 3. umr. i Ed.).

I. KAFLI.

Tekjur.

1. gr.

Árið 1923 er ætlast til, að tekjur ríkisins verði svo sem talið er í 2.—5. gr., og að þeirra verði aflað með tekjugreinum, sem þar eru taldar.

2. gr.

Þessir skattar og tollar er ætlast til að nemi:

	kr.	kr.
1. Fasteignaskattur... ..	210000	
2. Tekjuskattur og eignarskattur ..	900000	
		1110000
3. Aukatekjur	250000	
4. Erfðafjárskattur	55000	
5. Vitagjald	150000	
6. Leyfisbrjefagjöld ..	10000	
		465000
7. Útflutningsgjald ..		600000
8. Áfengistollur (þar með óáfengt öl, áfengislaust vín, ávaxtasafi og limonade)	250000	
9. Tóbakstollur	500000	
10. Kaffi- og sykurtollur ..	800000	
11. Vörutollur	1000000	
12. Annað aðflutningsgjald	60000	
		2610000
Flyt ...		4785000

	kr.	kr.
Flutt ...		4785000
13. Gjald af konfekt og brjóstsýkursgerð		20000
14. Stimpilgjald		500000
15. Lestagjald af skipum		40000
16. Pósttekjur	400000	
17. Símatekjur	1075000	
		1475000
18. Tóbakseinkasala		200000
19. Skólagjöld		5000
Samtals ...		7025000

3. gr.

Tekjur af fasteignum ríkissjóðs eru taldar:

	kr.	kr.
1. Eftirgjald eftir jarðeignir ríkissjóðs		30000
2. Tekjur af kirkjum		50
3. Tekjur af silfurbergsnámunum í Helgustaðafjalli		10000
4. Tekjur af skipum		150000
Samtals ...		190050

4. gr.

Tekjur af bönkum, Ræktunarsjóði, verðbrjefum o. fl. er áætlað:

	kr.	kr.
1. Tekjur af bönkum		250000
2. Tekjur af Ræktunarsjóði		20000
3. Vextir af bankavaxtabrjefum, keyptum samkvæmt lög- um nr. 14, 9. júlí 1909		40000
4. Vætanlega útdregið af þeim brjefum		15000
Flyt ...		325000

	kr.	kr.
Flutt ...		325000
5. Arður af hlutafje (100000 kr.) i Eimskipafjelagi Íslands		6000
6. Vextir af innstæðum i bönkum		5000
7. Greiðsla frá Landsversluninni		240000
Samtals ...		576000

5. gr.

Óvissar tekjur, ýmislegar greiðslur og endurgjöld er talið:

	kr.	kr.
1. Óvissar tekjur		20000
2. Endurgreidd skyndilán til embættismanna		400
3. Endurgreiddar aðrar fyrirframgreiðslur		2000
Samtals ...		22400

II. KAFLI.

Gjöld.

6. gr.

Árið 1923 eru veittar til gjalda upphæðir þær, sem tilgreindar eru í 7.—19. gr.

7. gr.

Greiðslur af lánum ríkissjóðs og framlag til Landsbankans er talið:

	kr.	kr.
I. Vextir:		
1. 4 ⁰ / ₁₀₀ lán úr ríkissjóði Danmerkur, 500000 kr., tekið 1908 til 15 ára til símalagninga	2333,33	
2. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán, tekið 1909 hjá dönskum bönkum, 1500000 kr. til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	36562,50	
3. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán hjá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn, 250000 kr., tekið 1912 til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	7593,76	
4. 4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ lán hjá dönskum bönkum, 500000 kr., tekið 1912 til 15 ára vegna sjerstakra útgjalda (Reykjavíkurhöfn o. fl.)	7500,00	
5. Ritsímalánið 1913, 4 ⁰ / ₁₀₀ og endurborgun á 30 árum, tekið hjá mikla norræna ritsímafelaginu	16246,30	
6. Lán til ritsíma, tekið 20. okt. 1916 til 25 ára, með bankavöxtum hjá Landsbankanum, að upphæð 100000 kr.	5320,00	
7. 5 ⁰ / ₁₀₀ lán, tekið til símalagninga 1917 hjá mikla norræna ritsímafelaginu, til 30 ára, 500000 kr.	22584,52	
8. Lán hjá Handelsbanken, gegn veði í skipum, 2 milj. kr., tekið 1917 til 10 ára, vextir ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ hærri en forvextir Þjóðbankans danska	66500,00	
9. Lán til ritsíma, tekið í Landsbankanum 20. jan. 1918 til 25 ára með bankavöxtum, 85000 kr.	4760,00	
10. Lán til Landsverslunarinnar, tekið 2. jan. 1918 með útlánsvöxtum hjá Íslandsbanka, að upphæð 1 milj. kr.	35000,00	
Flyt ...	204400,41	

	kr.	kr.
Flutt ...	204400,41	
11. Lán hjá ríkissjóði Dana, tekið 1. des. 1918, með 5% vöxtum, 2½ milj. kr.	40000,00	
12. Lán hjá Háskóla Íslands, tekið 10. jan. 1919 með 5% vöxtum, afborgunarlaust, að upphæð 1 milj. kr.	50000,00	
13. Lán hjá dönskum bönkum, tekið 1. júlí 1919 með 5% vöxtum til 20 ára, 4½ milj. kr.	185625,00	
14. Innlent lán 1. júlí 1920 með 5½ % vöxtum til 20 ára, 3 milj. kr.	144375,00	
15. Enskt lán 1. sept. 1921 með 7% vöxtum til 30 ára, 1½ milj. kr.	105000,00	729400,41
II. Atborganir:		
1. Af láninu frá 1908	33333,33	
2. — — — 1909	50000,00	
3. — — — 1912	8333,33	
4. — — — 1912	33333,34	
5. — — — 1913	12744,72	
6. — — — 1916	4000,00	
7. — ritsímaláni 1917	9768,82	
8. — skipakaupaláni	200000,00	
9. — ritsímaláni Landsbankans	3400,00	
10. — Íslandsbankaláni 1918	100000,00	
11. — láni danskra banka 1919	225000,00	
12. — innlenda láninu 1920	150000,00	
13. — enska láninu 1921	50000,00	879913,54
III. Framlag til Landsbankans, 10. greiðsla		
		100000,00
Samtals ...		1709313,95

8. gr.

	kr.	kr.
Borðfje Hans Hátignar konungsins		60000

9. gr.

Til alþingiskostnaðar og yfirskoðunar landsreikninga er veitt:

	kr.	kr.
1. Til alþingiskostnaðar	220000	
2. Til yfirskoðunar landsreikninga	3000	223000
Samtals ...		223000

10. gr.

Til ráðuneytisins, hagstofunnar, sendiherra, utanríkismála og ríkisráðs-kostnaðar er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Ráðuneytið, ríkisfjehirðir o. fl.		
1. Til ráðherra:		
a. Laun	30000	
b. Til risnu	4000	
		34000
2. Til utanferða ráðherra	8000	
3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins	95940	
4. Annar kostnaður	22000	
5. Fyrir að gegna ríkisfjehirðisstörfum	19340	
6. Til umbóta og viðhalds á stjórnarráðshúsinu og ráð-herrabústaðnum	3000	182280
B.		
Hagstofan.		
1. Laun hagstofustjóra	9500	
2. Laun aðstoðarmanns	6300	
3. Pappír, prentun og hefting hagskýrslna	10000	
4. Prentun eyðublaða	3000	
5. Húsaleiga, hiti og ljós m. m.	4000	
6. Aðstoðar- og skrifstofukostnaður	15000	47800
Flyt ...		230080

	kr.	kr.
Flutt ...		230080
C.		
Sendiherra, utanríkismál og ríkisráðskostnaður.		
1. Til sendiherra í Kaupmannnahöfn:		
a. Laun	20000	
b. Til húsaleigu	3000	
c. — risnu	5000	
d. — skrifstofuhalds	16000	
	44000	
2. Fyrir meðferð utanríkismála	12000	
3. Ríkisráðskostnaður	4000	
4. Kostnaður af sambandslaganefnd	7500	
		67500
Samtals ...		297580

11. gr.

Til dómgæslu og lögreglustjórnar o. fl. er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Dómgæsla og lögreglustjórn.		
1. Hæstirjettur:		
a. Laun dómara	52500	
b. Laun ritara	6300	
c. Annar kostnaður	2500	
	61300	
2. Laun bæjarfógeta, sýslumanna og lögreglustjóra	176220	
3. Laun hreppstjóra	32400	
4. Skrifstofukostnaður bæjarfógetans í Reykjavík:		
a. Laun	23260	
b. Húsaleiga	3000	
c. Hiti, ljós og ræsting	2200	
d. Yms gjöld	1940	
	30400	
	300320	

	kr.	kr.
Flutt ...	300320	
5. Skrifstofukostnaður lögreglustjórans í Reykjavík:		
a. Laun fulltrúa, 3 skrifara og innheimtumanns 24300		
b. Laun 3 tollvarða 16200		
c. Húsaleiga 6500		
d. Hiti og ljós 1500		
e. Ýms gjöld 10000		
	58500	
Fastir starfsmenn á skrifstofum bæjarfógeta og lögreglustjóra í Reykjavík njóta dýrtíðaruppbótar eftir reglum launalaganna.		
6. Skrifstofukostnaður sýslumanna og annara bæjarfógeta	50000	
7. Til hegningarhússins í Reykjavík og viðhaldskostnaðar fangelsa 15000		
8. Annar sakamála- og lögreglumála m. m. ... 12000		
9. Borgun til sjódomsmanna 1000		
10. Borgun til setu- og varadómara 3000		
		439820
B.		
Ymisleg gjöld.		
1. Til þess að gefa út stjórnartíðindi:		
a. Þóknun fyrir útgáfu tíðindanna m. fl. ... 900		
b. Til pappírs og prentunar 12000		
c. Til kostnaðar við sendingar með póstum 1200		
	14100	
2. Burðareyri og embættisskeyti:		
a. Endurgjald handa embættismönnum fyrir burðareyri undir embættisbrjef 25000		
b. Fyrir embættisskeyti 60000		
	85000	
3. Brunaábyrgðar- og sótaragjald o. fl. fyrir nokkrar opinberar byggingar 8000		
4. Til embættiseftirlitsferða 6000		
5. Þóknun fyrir aðstoð verkfróðs manns við endurskoðun á skipamælingum 500		
6. Til landhelgisgæslu 30000		
7. Gjöld til yfirskattanefnda og fyrir skattvirðingar ... 20000		
		163600
Samtals ...		603420

12. gr.

Til læknaþkipunar og heilbrigðismála er veitt:

	kr.	kr.
1. Laun		327240
2. Til skrifstofukostnaðar landlæknis, eftir reikningi, alt að		2000
3. a. Styrkur til læknisvitjana handa hreppum, sem eiga sjerstaklega erfiða læknissókn, alt að	6000	
Styrkur þessi greiðist hreppsnefndum og er því skilyrði bundinn, að þær sendi með umsókn sinni skilagrein um hvernig verja á styrknum. Stjórnarráðið úthlutar honum aðeins til þeirra hreppa, sem um ræðir í 12. gr. 3—16 fjárl. 1922, að viðbætti Eyrarsveit í Snæfellsnessýslu, er fær 200 kr.		
b. Viðbótarstyrkur til Jökuldals-, Hlíðar-, Tungu-, Hjaltastaðar- og Eiðahreppa, ef þessir hreppar ráða sjer sjerstakan lækni	1500	7500
4. Til núverandi aðstoðarlæknis á Ísafirði, enda nýtur hann eigi annara launa úr ríkissjóði		2500
5. Til augnlækninga:		
a. Styrkur til augnlæknis Andrjesar Fjeldsteds í Reykjavík	2000	
b. Styrkur til augnlæknis, til lækningaferða kringum landið á helstu viðkomustaði strandskipa, með því skilyrði, að hann hafi á hverri hringferð að minsta kosti hálfsmánaðar dvöl samtals á tveim hinum fjölmennustu viðkomustöðum, eftir samráði við stjórnarráðið, eftir reikningi, alt að	700	2700
6. Styrkur til tannlæknis Vilh. Bernhöfts í Reykjavík ...		1500
7. Styrkur til háls- og neflæknis Ólafs Þorsteinssonar í Reykjavík		1500
Styrkurinn til læknanna Andrjesar Fjeldsteds, Vilh. Bernhöfts og Ólafs Þorsteinssonar er bundinn því skilyrði, að þeir, hver um sig, segi stúdentunum í læknadeild háskólans til í sinni sjerfræði og veiti fátæku fólki ókeypis læknishjálpi á tilteknum staði, ekki sjaldnar en 3 sinnum á mánuði.		
8. Til geislalækningastofu ríkisins		12000
9. Til Ráðiumsjóðs Íslands, styrkur til að reka ráðiumlækningar		2500
10. Hold sveikraspítaliinn		91556
Flyt ...	...	450996

		kr.	kr.
	Flutt ...		450996
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Annar kostnaður:			
1. Laun starfsmanna	14000		
2. Viðurværi 59 manna (ca. 160 a. á dag)	34456		
3. Klæðnaður	3000		
4. Meðul og sáraumbúðir	1800		
5. Eldsneyti	13000		
6. Ljósmeti	2000		
7. Húsbúnaður og áhöld	2500		
8. Viðhald á húsum	3000		
9. Þvottur og ræsting	3000		
10. Greftrunarkostnaður	500		
11. Skemtánir	800		
12. Skattar o. fl.	2500		
13. Ymisleg gjöld	2000		
		82556	
		91556	
11. Geðveikrahælið á Kleppi			55340
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	10000		
2. Viðurværi 90 manna (ca. 160 a. á dag) ..	52560		
3. Klæðnaður 60 sjúklinga á 100 kr. handa hverjum	6000		
4. Meðul og umbúðir	600		
5. Ljós og hiti	10400		
6. Viðhald og áhöld	10000		
7. Þvottur og ræsting	2000		
8. Skemtánir	1000		
9. Skattar m. m.	1000		
10. Óviss gjöld	1500		
		95060	
		104060	
	Flyt ...	104060	506336

	kr.	kr.
Flutt ...	104060	506336
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 64 sjúklingum, 200 a. á dag	46720	
Tekjur af búinu	2000	
	48720	
Mismunur ..	55340	
12. Heilsuhælið á Vífilsstöðum		52120
Sá kostnaður sundurliðast þannig:		
A. Laun læknis	9000	
B. Önnur gjöld:		
1. Kaup starfsmanna	30000	
2. Viðurværi	125000	
3. Lyf og hjúkrunargögn	8000	
4. Ljós og hiti	26000	
5. Þvottur og ræsting ..	6000	
6. Viðhald húsa	8000	
7. Viðhald vjela	5000	
8. Húsbúnaður og áhöld	8000	
9. Flutningskostnaður ..	9000	
10. Óviss gjöld	5000	
	230000	
	239000	
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 80 sjúklingum, 5 kr. á dag	146000	
Meðgjöf með 5 sjúklingum, 8 kr. á dag	14600	
Meðgjöf með 18 börnum, 4 kr. á dag ...	26280	
	186880	
Mismunur ...	52120	
13. Önnur gjöld:		
a. Styrkur til sjúkrahúsa og sjúkraskýla, alt að ...	20000	
Styrkurinn veitist eftir fjölda legudaga, 70 aurar fyrir hvern dag, gegn því, að hjerað það, sem sjúkra- húsið á, leggi fram eins mikið og styrknum nemur.		
b. Bólusetningarkostnaður	1500	
Flyt ...	21500	558456

	kr.	kr.
Flutt ...	21500	558456
c. Gjöld samkv. 13. gr. í lögum 16. nóv. 1907, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma ...	4000	
d. Gjöld samkv. 25. gr. í lögum 6. nóv. 1902, um varnir gegn því, að næmir sjúkdómar berist til Íslands ...	1000	
e. Gjöld samkvæmt lögum nr. 61, 1921, um breytingu á fátækralögunum, 77. og 78. gr. ...	70000	
f. Kostnaður við heilbrigðiseftirlit lækna með alþýðuskólum ...	1500	
g. Styrkur til hjeraðslækna til utanferða, í því skyni að afla sjer nýrrar læknispekkingar ..	3000	
Pennan styrk veitir stjórnarráðið, eftir tillögum landlæknis, og má hann ekki fara fram úr 250 kr. fyrir hverja mánaðardvöl erlendis.		
h. Styrkur til sjúkrasamlaga ...	6500	
Af þessum styrk greiðist sjúkrasamlagi Hins íslenska prentarafjelags alt að 200 kr. Styrkur þessi má þó ekki fara fram úr þeim styrk, er almenn sjúkrasamlög fá að lögum.		
i. Til berklahjúkrunarfjelagsins Líknar, gegn að minsta kosti jafnmiklu frá bæjarsjóði Reykjavíkur ...	3000	
j. Utanfararkostnaður ungra yfirsetukvenna, til framhaldsnáms í Kristjáníu eða Kaupmannahöfn ..	800	
k. Viðbótarlaun yfirsetukonu í Grímsey, gegn jafnmikilli launabót annarsstaðar frá ...	300	
l. Til Gísla Sigurðssonar í Krossgerði, til þess að kaupa sjer umbúðir ...	500	
		112100
14. Hluti ríkissjóðs af launum yfirsetukvenna		25000
Samtals ...		695556

13. gr.

Til samgöngumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Póstmál.		
1. Laun:		
a. Eftir launalögum 86400		
b. Póstafgreiðslumenn utan Reykjavíkur ... 66000		
c. Brjefhirðingamenn 18000		
	170400	
2. Póstflutningur	170000	
3. Annar kostnaður:		
a. Skrifstofukostnaður í Reykjavík hjá aðalpóstmeistara og póstmeistara, eftir reikningi ... 8500		
b. Skrifstofukostnaður og aðstoð utan Reykjavíkur hjá póstmeisturum og á stærri póstafgreiðslum 20000		
c. Húsaleiga utan Reykjavíkur á stærri póststofum og póstafgreiðslum 11000		
d. Önnur gjöld 43000		
	82500	
		422900
B.		
Vegabætur.		
I. Stjórn og undirbúningur vegagerða:		
1. Laun vegamálastjóra 9500		
2. Laun aðstoðarverkfræðings 6840		
3. Ferðakostnaður þeirra og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 3500		
4. Til aðstoðarmanna og mælinga, alt að .. 7500		
5. Skrifstofukostnaður 7300		
	34640	
II. Flutningabrautir:		
1. Húnvetningabraut 5000		
2. Skagfirðingabraut 20000		
3. Biskupstungnabraut 25000		
4. Hvammstangabraut 8000		
5. Viðhald flutningabrauta 52000		
Flyt ... 110000	34640	422900

	kr.	kr.
Flutt ... 110000	34640	422900
6. Til aðgerðar og endurbyggingar Holtavegarins, gegn því, að Rangárvallasýsla leggi fram þriðjung kostnaðar ... 20000	130000	
III. Þjóðvegir:		
1. Stykkishólmsvegur ... 20000		
2. Langadalsvegur í Húnavatnssýslu ... 15000		
3. Öxnadalsvegur ... 10000		
4. Hróarstunguvegur ... 15000		
5. Aðrar vegabætur og viðhald ... 40000	100000	
IV. Fjallvegir ...	10000	
V. 1. Til áhalda ... 15000		
2. Til bókasafns verkamanna ... 300	15300	
VI. Tillög til akfærra sýsluvega, alt að gegn að minsta kosti jafnmiklu tillagi annarstaðar frá og öðrum þeim skilyrðum, sem sett eru í reglugerð nr. 3, 3. janúar 1916.	40000	
VII. Til dragferjuhalds á Hjeraðsvötnum ...	500	
VIII. Til dragferjuhalds á Lagarfljóti ...	500	
		330940
C.		
Samgöngur á sjó.		
1. Til strandferða ...	200000	
2. Til bátakerfa á flóum, fjörðum og vötnum, alt að ...	100000	
		300000
D.		
Hraðskeyta- og talsímasamband.		
I. Ritsímafjélagið mikla norðæna, umsamið árgjald (til 1925) ..	35000	
II. Til viðauka simakerfa, smærri efniskaupa o. fl. ...	20000	
Flyt ...	55000	1053840

		kr.	kr.
	Flutt ...	55000	1053840
III. Til starfrækslu landssímanna m. m.:			
1. Laun samkvæmt launalögum	290000		-
2. Kostnaður af aðalskrifstofu landssímanna	11000		
3. Ritsímastöðin í Reykjavík	32000		
4. Þráðlausa stöðin í Reykjavík	7500		
5. Bæjarsíminn í Reykjavík	68000		
6. Áhaldahúsið	2500		
7. Ritsímastöðin á Akureyri ásamt bæjar-símakerfinu	7300		
8. Ritsímastöðin á Seyðisfirði ásamt bæjarsímakerfinu	10400		
9. Ritsímastöðin á Ísafirði ásamt bæjar-símakerfinu	5800		
10. Símastöðin á Borðeyri	5000		
11. Símastöðin í Hafnarfirði, alt að	13500		
12. Símastöðin í Vestmannaeyjum, alt að	5000		
13. Símastöðin á Siglufirði	5500		
14. Til aukaritsímabjónustu	2000		
15. Til loftskýlastöðvar í Flatey	2600		
16. Til loftskýlastöðvar á Hesteyri	3000		
17. Gjöld til eftirlitsstöðvar og aðrar tal-símastöðvar	60000		
		531100	
IV. Eyðublöð, prentkostnaður, ritföng m. m.		48000	
V. Viðbót og viðhald stöðvanna		25000	
VI. Kostnaður við ferðalög vegna starfrækslunnar, eftir reikningi, alt að		6000	
VII. Viðhald landssímanna		100000	
VIII. Tillag til alþjóðaskrifstofunnar í Bern		1000	
			766100
E.			
Vitamál.			
I. Stjórn og undirbúningur vitamála:			
1. Laun vitamálastjóra	9500		
Hann sje umsjónarmaður vitanna og einnig ókeypis til verkfræðilegrar aðstoðar landsstjórn, hjeradsstjórnnum og bæjarstjórnnum, eftir ákvæðum landsstjórnar.			
	Flyt ...	9500	1819940

	kr.	kr.
Flutt ... 9500		1819940
2. Til verkfróðra aðstoðar 6300		
3. Til skrifstofuhalds, eftir reikningi, alt að 4000		
4. Ferðakostnaður og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 2000		
	21800	
II. Laun vitavarða..	20800	
Par af 300 kr. persónuleg launaviðbót handa núverandi vitaverði Gróttuvitans.		
III. Rekstrarkostnaður vitanna	55000	
IV. Til Hvanneyjarvitans	4000	
V. Til Vatnsnesvita	3000	
VI. Sjómerki, þar með talið viðhald sæluhúsa	6000	
VII. Ýmislegt	10000	
		120600
Samtals		1940540

14. gr.

Til kirkju- og kenslumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Andlega stjettin.		
a. Biskupsembættið:		
1. Laun biskups	9500	
2. Skrifstofukostnaður, eftir reikningi	2000	
		11500
b. Önnur gjöld:		
1. Til prestakalla samkvæmt lögum 27. febrúar 1880, 1. gr. ..	408,28	
2. Viðbót við eftirlaun þau, er fátækir uppgjafaprestar og prestsekkjur njóta samkvæmt lögum	8000	
3. Framlag til prestlaunasjóðs... ..	260000	
4. Til útgáfu ársskýrslu fyrir hina íslensku þjóðkirkju	400	
5. Til húsabóta á prestssetrum	15000	
Skilyrði: Húsin verða jarðarhús; þeim er við ábúendaskifti skilað sem nýjum með fullu álagi; eftirgjald jarðanna hækkar um 4% af styrkuppþæðinni,		283808,28
		295308,28
Flyt		295308,28

	kr.	kr.
Flutt ...		295308,28
enda er styrkurinn ekki greiddur fyrir en verkinu er lokið og sannað, að það sje vel af hendi leyst og hafi kostað að minsta kosti eins mikið og styrknum nemur.		
B.		
Kenslumál.		
I. Háskólinn:		
a. Laun	125000	
b. Til kennara í sögu og málfræði íslenskrar tungu að fornu og nýju	6300	
c. Styrktarfje:		
1. Námsstyrkur 12000		
2. Húsaleigustyrkur 6000		
	18000	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má að eins veita reglusömum, efnalitlum stúdentum, 175 kr. mest um árið í húsaleigustyrk og 560 kr. mest í námsstyrk. Húsaleigustyrk má venjulega að eins veita utanbæjarstúdentum.		
d. Til kensluáhalda læknadeildar	500	
e. Fyrir starf við gerlarannsókn og kenslu í efnafræði, 1000 kr. til hvors	2000	
f. Hiti, ljós, ræsting og vjelgæsla	5000	
g. Önnur gjöld:		
1. Til ritara:		
a. Laun 1000		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	1700	
2. Til dyravarðar:		
a. Laun, auk hlunninda, sem hann hefir áður notið 1600		
b. Dýrtíðaruppbót 1000		
	2600	
3. Ýms gjöld 4000		
	8300	
		165100
II. Námsstyrkur til íslenskra stúdenta í erlendum skólum		8000
Flýtt ...		468408,28

	kr.	kr.
Flutt ...		468408,28
1200 kr. handa hverjum. Sækja mega þeir hvern viðurkendan háskóla á Norðurlöndum og í helstu menningarlöndum öðrum, en senda verða þeir stjórninni skilríki fyrir því, að þeir stundi með alúð eitthvert það háskólanám, sem þeir fá eigi kenslu í við Háskóla Íslands. Styrkurinn skal aðeins veittur stúdentunum fyrstu 4 námsárin.		
III. Mentaskólinn almenni:		
a. Laun	94140	
b. Önnur gjöld:		
1. Til bókasafns skólans 400		
2. — eldiviðar, ljósa og ræstingar ... 4000		
3. — skólahússins utan og innan ... 2000		
4. — tímakenslu og til prófdómenda, alt að 10000		
5. Húsaleigustyrkur handa 36 lærisveinum, 50 kr. handa hverjum ... 1800		
6. Námsstyrkur, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót 3600		
7. Læknisþóknun 200		
8. Til vísindalegra áhalda við kensluna 600		
9. Ýmisleg gjöld 3000		
10. Til þess að gefa út kenslubækur handa Mentaskólanum 800		
11. Til áhalda við fimleikakenslu ... 100		
12. Til verðlaunabóka 100		
	26600	
		120740
Húsaleigustyrk og námsstyrk má aðeins veita efnilegum, reglusömum og efnalitlum nemendum. Húsaleigustyrkur sje venjulega aðeins veittur utanbæjarmönnum, og að námsstyrk gangi utanbæjarmenn fyrir innanbæjarmönnum, að öðru jöfnu.		
IV. Gagnfræðaskólinn á Akureyri:		
a. Laun	23580	
b. Önnur gjöld:		
1. Til þriggja aukakennara 9200		
2. Tímakensla 4000		
3. Til bóka og kensluáhalda 1000		
Flyt ... 14200	23580	589148,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14200	23580
4.	Til eldiviðar og ljósa	5000	589148,28
5.	Námsstyrkur	700	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
6.	Til dyravörslu:		
	a. Laun	600	
	b. Dýrtíðaruppbót	300	
		900	
7.	Til skólahússins utan og innan ...	2000	
8.	Til ýmislegra gjalda	2000	
		24800	48380
V.	Kennaraskólinn:		
a.	Laun	24120	
b.	Önnur gjöld:		
	1. Tímakensla	2500	
	2. Eldiviður og ljós	3500	
	3. Bókakaup og áhöld	500	
	4. Námsstyrkur	3000	
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.		
	5. Til viðhalds	1000	
	6. Ýmisleg gjöld	2500	
		13000	37120
VI.	Stýrimannaskólinn:		
a.	Laun	15480	
b.	Önnur gjöld:		
	1. Til tímakenslu	4000	
	2. Til eldiviðar og ljósa	2500	
	3. Ýmisleg gjöld	3500	
	4. Til Sveinbjarnar Egilssonar til fyrirlestra	300	
		10300	25780
VII.	Vjelstjóráskólinn:		
a.	Laun	14400	
	Flyt ...	14400	700428,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14400	700428,28
b. Önnur gjöld:			
1. Húsnæði m. m.	1800		
2. Ljós og hiti	1200		
3. Ýmiss kostnaður	1200		
4. Húsnæði, ljós og hiti skólastjóra...	2800		
		7000	
Við skólana undir liðunum III.—VII., að undanskilinni lærdómsdeild mentaskólans, skal setja skólagjöld, að minsta kosti 100 kr. fyrir hvern nýjan innanbæjarnemanda. Stjórnarráðið má þó, eftir tillögum skólastjóra, veita undanþágu frá skólagjaldi, ef í hlut eiga efnalitlir, en einkar efnilegir nemendur.			21400
VIII. Bændakensla:			
1. Til bændaskólans á Hólum:			
a. Laun	10800		
b. Til smíða-, leikfimi- og dráttlistarkenslu	1600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3500		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7500		
		19900	
2. Til bændaskólans á Hvanneyri:			
a. Laun	11880		
b. Til smíða- og leikfimikenslu	1300		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3200		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7200		
		20380	
Styrkurinn til verklegs náms við bændaskólana á Hólum og Hvanneyri veitist nemendum, sem stunda verknám, samkvæmt samningi, eigi skemur en 6 vikur á ári og skila skólanum dagbókum um vinnubrögðin yfir námstímann, og nemi styrkurinn aldrei hærri			
	Flyt ...	40280	721828,28

	kr.	kr.
Flutt ...	40280	721828,28
upphæð á hvern nemanda en 12 kr. fyrir hverja viku námstímans.		
Styrkinn má aðeins greiða eftir á, samkvæmt skýrslu um námið, og sje í henni getið, hve háan vikustyrk hver nemandi skal fá.		
3. Til skólahalds á Eiðum:		
a. Laun 11880		
b. Til aðstoðarkenslu 600		
c. Önnur gjöld:		
1. Til búnaðarnáms 600		
2. — kensluáhalda 500		
3. — eldiviðar og ljósa ... 4000		
4. Ýmisleg gjöld 2500		
	7600	
	20080	60360
IX. Iðnfræðsla:		
a. Til Iðnaðarmannafjelagsins í Reykjavík til þess að reka Iðnskóla í Rvík, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar 6000	6000	
b. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Akureyri, til kvöldskólahalds 1000	1000	
c. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Ísafirði, til kvöldskólahalds 1000	1000	
d. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Seyðisfirði, til kvöldskólahalds 600	600	
Styrkurinn til þessara 4 skóla má þó ekki fara yfir $\frac{4}{5}$ rekstrarkostnaðar.		
Skólar þessir skulu senda stjórnarráðinu skýrslu, enda samþykki það stundaskrá þeirra.		
		8600
X. Verslunarskólar:		
a. Til Kaupmannafjelagsins og Verslunarmannafjelagsins í Reykjavík, til þess að halda uppi skóla fyrir verslunarmenn, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar	6500	
b. Til Sambands samvinnufelaganna, til þess að halda uppi verslunarskóla, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar	6500	
		13000
XI. Yfirsetukvennaskólinn:		
1. Laun forstöðumanns 1500	1500	
Flyt ...	1500	803788,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	1500	803788,28
2. Til verklegrar kenslu:			
a. Laun þriggja yfirsetukvenna í Reykjavík	900		
b. Annar kostnaður, alt að ..	400		
		1300	
3. Styrkur til námskvenna		7000	
4. Húsaleiga og hiti, ljós og ræsting		1700	
5. Styrkur til að semja og gefa út kenslubók handa ljósmæðrum, alt að		4000	
			15500
XII. Kvennaskólar:			
1. Til kvennaskólans í Reykjavík:			
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1800 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	19000		
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	4000		
c. Námsstyrkur til sveitastúlkna ...	800		
		23800	
2. Til kvennaskólans á Blönduósi:			
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði	15000		
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að	2000		
		17000	
Skólar þessir standa undir yfirumsjón landsstjórnarinnar.			40800
XIII. Almenn barnafræðsla:			
1. Laun kennara og dýrtíðaruppbót		345000	
2. Til farskóla og eftirlits með heimafræðslu, með sömu skilyrðum sem verið hefir, alt að		10000	
3. Til prófdómara við barnapróf		4200	
4. Umsjón fræðslumála:			
a. Laun fræðslumálastjóra	9000		
b. Skrifstofukostnaður hans	1000		
c. Til eftirlitsferða, eftir reikningi, alt að	1000		
		11000	
			370200
	Flyt ...	...	1230288,28

	kr.	kr.
Flutt ...		1230288,28
XIV. Unglinga- og alþýðuskólar:		
1. Til unglingaskóla (lýðskóla) utan Reykjavíkur, Akureyrar og Hafnarfjarðar	35000	
Styrkurinn er veittur með því skilyrði, að skólarnir fullnægi reglum, er stjórnarráðið setur, og að þeir njóti styrks annarstaðar frá, er ekki sje minni en þriðjungur ríkissjóðsstyrksins. Unglingaskólar í kaupstöðum og ljölmennum kaupsþúnum fá minni styrk en sveitaskólar, að öðru jöfnu. Kenslumálastjórnin úthlutar styrknum og hefir eftirlit með skólunum.		
2. Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg	15000	
3. Til lýðskólans í Bergsstaðastræti	800	
		50800
XV. Húsmæðrafræðsla:		
Til kvenfjelagsins Óskar í Ísafjarðarkaupstað, til húsmæðrafræðslu, gegn 1000 kr. annarsstaðar að		1500
XVI. Styrkur til þess að semja og gefa út alþýðukenslubækur		1200
XVII. a. Til kenslu heyrnar- og málleysingia m. m. ...	13000	
Stjórnin annast um, að aðstandendur nemendanna eða nemendurnir sjálfir greiði kostnað, ef efni þeirra leyfa, samkv. tilsk. 28. febr. 1872, 2. gr.		
b. Utanfararstyrkur handa forstöðukonu daufdumbraskólans, til þess að nema nýjar kenslu aðferðir	1500	
		14500
XVIII. Til kenslu blindra barna, sem send eru utan til náms, gegn jafnmiklu framlagi annarstaðar frá		1000
XIX. Sundkensla og leikfimi:		
1. Til sundkenslu í Reykjavík	300	
Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að kensla þessi fari fram að minsta kosti 2 mánuði að vorinu og 1 mánuð að haustinu, og að lærisveinar Mentaskólans, Kennaraskólans og Stýrimannaskólans njóti kenslunnar ókeypis.		
2. Laun Ólafs Pálssonar fyrir sundkenslu þá, sem getur í 1-lið, og til að kenna öðrum sundkennurum björgunarsund	1500	
Flyt ...	1800	1299288,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1800	1299288,28
3. Til sundkenslu o. fl. annarstaðar Styrkurinn veitist bæjarstjórnnum og sýslu- nefndum með því skilyrði, að annarstaðar frá sje lagt til sundkenslunnar eigi minna en rik- issjóðsstyrknum nemur.	2000	
4. Til Ingibjargar Guðbrandsdóttur, fyrir að veita utanbæjarstúlkum ókeypis kenslu í leikfimi ...	600	
XX. Styrkur til Stefáns Eiríkssonar til þess að halda uppi kenslu í trjeskurði í Reykjavík		4400 1500
Samtals ...		1305188,28

15. gr.

Til vísinda, bókmenta og lista er veitt:

	kr.	kr.
1. Landsbókasafnið:		
a. Laun	23940	
b. Til aðstoðarmanns við safnið, og sje hann fastur ársmáður, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót ..	3600	
c. Til að kaupa bækur og handrit og til bókbands	12000	
d. Til þess að semja og gefa út handritaskrá safnsins	3000	
e. Brunaábyrgðargjald fyrir safnið	360	
f. Húsaleiga	500	
g. Ýmisleg gjöld	1000	
		44400
2. Þjóðskjalasafnið:		
a. Laun	16200	
b. Til að binda inn og búa um skjöl og til að út- vega og afrita merk skjöl og bækur handa safninu	2000	
c. Til að gefa út skrá yfir skjalasafnið o. fl.	250	
d. Til að ljósmynda og afrita skjöl og heimildir, er varða Ísland, í erlendum söfnum	1000	
		19450
3. Þjóðmenjasafnið og verndun fornmenja:		
a. Laun þjóðmenjavarðar (fornmenjavarðar)	9500	
b. Til aðstoðar, eftir reikningi, alt að	1200	
c. Til að útvega forngripi, alt að	1500	
d. Til áhalda og aðgerða	600	
Flyt ...	12800	63850

	kr.	kr.
Flutt ...	12800	63850
e. Til að kaupa íslensk listaverk og listiðnað ...	4000	
f. Ferðakostnaður til rannsókna og undirbúnings á skrásetningu fornmenja, alt að... ..	1200	
		18000
Þjóðmenjasafnið sje opið 6 stundir á viku, eftir nánari fyrirmælum stjórnarráðsins.		
4. Náttúrufræðifjelagið		1500
Þar af til umsjónar við náttúrugripasafnið 600 kr. á ári.		
Styrkurinn veitist með því skilyrði, að safnið sje til sýnis almenningi á ákveðnum tíma, ekki sjaldnar en einu sinni á viku.		
5. Landsbókasafnshúsið:		
a. Til eldiviðar, ljósa og ræstingar	10000	
b. Til viðhalds og áhalda	2000	
		12000
6. Til kaupstaðabókasafna, gegn eigi minna tillagi úr bæjarsjóði og sýslusjóði		3000
7. Til sýslubókasafna og lestrarsala í kauptúnum, gegn eigi minna tillagi úr sýslusjóði eða sveitarsjóði ...		1500
8. Til bókasafnsins Íþöku, til bókakaupa... ..		200
9. Til Hins íslenska bókmentafjelags		2000
10. Til Þjóðvinafjelagsins		1000
11. Til Fornleifafjelagsins		800
Styrkurinn greiðist því aðeins, að Árbók komi út.		
12. Til Sögufjelagsins, til að gefa út heimildarrit að sögu Íslands, 100 kr. fyrir hverja örk, alt að		1000
13. Til að vinna að textaútgáfu á íslensku fornbrjefasafni		1600
Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að samskonar registur og við fyrsta bindi sje gefið út við hvert bindi af safninu.		
14. Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 og að vinna að útgáfu þeirra		1000
15. Til þess að gefa út landsyfirdóma frá 1800—1873 ...		800
16. Til Dansk-íslandsk Samfund		1000
17. Til Fræðafjelagsins, til að gefa út jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns		800
18. Styrkur til að gefa út Flóru Íslands		1000
19. Til Leikfjelags Reykjavíkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlagi úr bæjarsjóði Reykjavíkur		4000
20. Til Listvinafjelagsins... ..		1000
Flyt ...		116050

	kr.	kr.
Flutt ...		116050
21. a. Styrkur til skálda og listamanna	15000	
b. Til Bjarna Jónssonar frá Vogu, til að þýða Goethes Faust	1200	
c. Til próf. Sveinbjarnar Sveinbjörnssonar, til að vinna að útbreiðslu sönglistar	4000	
d. Til Páls Ísólfssonar orgelleikara, til þess að ljúka námi	2000	22200
22. a. Til síra Jóhannesar L. Lyngre Jóhannssonar, til að safna til íslenskrar orðabókar með íslenskum þýðingum, enda sje safnið eign ríkisins	7000	
b. Til Þórbergs Þórðarsonar, til þess að safna orðum úr alþýðumáli	1500	8500
23. Til Hannesar Þorsteinssonar, til að semja æfisögur lærðra manna íslenskra á síðari öldum, enda sje handritið eign landsins að honum látnum		2000
24. Til Bjarna Sæmundssonar skólakennara, til fiskirannsóknar		1200
25. Til dr. Helga Jónssonar, til að halda áfram rannsókn á gróðri landsins		1200
26. Til Guðm. G. Bárðarsonar, til jarðfræðirannsókna ...		1200
27. Til dr. Helga Pjeturss, til jarðfræðirannsókna		4000
28. Til Frimanns B. Arngrímssonar, til að safna steinum og jarðtegundum og rannsaka, að hverju sje nýtt ...		800
29. Til Páls Þorkelssonar, til að vinna að málsháttasafni sínu		500
30. Til Sighvats Borgfirðings, til þess að vinna að Prestaæfum sínum		500
31. Til Finns Jónssonar á Kjörseyri, til fræðiliðkana ...		500
32. Til Sigfúsar Sigfússonar frá Eyvindará, til þjóðsagnasöfnunar		500
33. Til Boga Th. Melsteds, til að rita Íslandssögu		800
34. Til landsskjalftarannsókna		500
Greiðist því aðeins, að rannsókn verði við komið og skýrslur gefnar.		
35. Til veðurathugana og veðurskeyta		40000
36. Til alþýðufræðslu stúdentafjelaganna í Reykjavík og á Akureyri		1500
Af þessu sje skal greiða stúdentafjelinu á Akureyri 400 kr., til fyrirlestra í Norðlendingafjórðungi.		
37. Til Íþróttasambands Íslands		1500
38. Til listasafnshúss Einarssonar		5000
39. Til Reykjavíkurdeildar Norræna stúdentasambandsins, styrkur til að senda fulltrúa á stjórnarfundum erlendis		500
Flyt ...		208950

	kr.	kr.
Flutt ...		208950
40. Til Einars Jónssonar myndhöggvara, 2500 kr., með verðstuðulsuppbót		4500
enda hafi bann forstöðu og umsjón listasafns síns.		
41. Til J. C. Poestion i Wien, til þess að vinna áfram að ritverkum sínum um íslensk fræði		1500
42. Til Þórarins Guðmundssonar fiðluleikara		1200
Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að hann kenni alt að 6 mönnum á ári, sem heima eiga utan Reykjavíkur, ókeypis að leika á fiðlu.		
43. Til Goodtemplarafjelagsins, til bindindisstarfsemi ...		3000
Samtals ...		219150

16. gr.

Til verklegra fyrirtækja er veitt:

	kr.	kr.
1. Til Búnaðarfjelds Íslands		155000
2. Til sandgræðslu... ..		15000
Styrkveitingar af lið þessum veitast þeim einum, sem leggja fram helming kostnaðar eða meira.		
3. Til búnaðarfjelaga		20000
Styrknum skal skift milli búnaðarfjelaganna, eftir dagsverkatölu, og varið til verkfærakaupa og styrktar sameiginlegri starfsemi innan fjelaganna. Enda gefa þau skýrslu um það, hvernig styrknum er varið.		
4. Til Garðyrkjufjelags Íslands:		
Laun garðyrkjustjóra		5500
5. Til skógræktar:		
a. Laun..	11520	
b. Til skógræðslu	12000	
		23520
6. Til framhalds landmælinga		35000
7. Til dýralækninga:		
a. Laun handa 4 dýralæknum	21780	
b. Til Hólmgeirs Jenssonar, til dýralækninga	500	
c. Til eins manns, til að læra dýralækningar erlendis	800	
Flyt ...	23080	254020

	kr.	kr.
Flutt ...	23080	254020
Nemandanum ber að senda stjórnarráðinu tvisvar á ári vottorð frá kennurum sínum um iðni og ástundun.		23080
8. Til eftirlits með útflutningi á hrossum... ..		600
9. Til efnarannsóknarstofu í Reykjavík:		
a. Laun forstöðumanns, auk 25% af öllum tekjum stofnunarinnar, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót..	6300	
b. Húsaleiga..	1000	
c. Til ljósa, eldsneytis og ræstingar	1700	9000
10. Til þess að styrkja efnilega iðnaðarnema til náms erlendis...		4000
11. Til Fiskveiðasjóðs Íslands		6000
12. Til Fiskifjeldagsins		45000
Þar af 500 kr. til kenslu á Ísafirði skipstjóraefna á smáskipum.		
13. Laun yfirmatsmanna o. fl.:		
a. 5 fiskiyfirmatsmanna	21600	
b. 4 sildarmatsmanna	11520	
c. 4 ullarmatsmanna...	2880	
d. 5 kjötmatsmanna	6000	
e. Ferðakostnaður yfirmatsmanna	10000	52000
14. Til þess að leitast fyrir um markað fyrir fiskiafurðir erlendis...		10000
15. Til gerlarannsóknna		2000
16. Til Gísla Guðmundssonar, til kjötverkunarrannsóknna		1600
17. Til umbúða og sölutilrauna á niðursoðnu kjöti, alt að		2000
18. Til bryggjugerðar á Eyrarbakka, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		10000
19. Til bryggjugerðar í Ólafsfirði, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		5000
20. Til Sambands íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga		8000
Af þessum lið gangi 600 kr. til handavinnuskóla Halldóru Bjarnadóttur á Akureyri, verði honum haldið áfram.		
21. Til sambands norðlenskra kvenna...		500
22. Þóknun til vörumerkjaskrásetjara		1000
23. Handa Ungmennafjelagi Íslands, til eflingar íþróttar og skógræðslu...		1800
Fjelagið gefi landsstjórninni skýrslu, um, hvernig fjenu er varið.		
Flut ...	...	435600

	kr.	kr.
Flutt ...		435600
24. Styrkur til ábúandans á Tvískerjum á Breiðamerkur- sandi, til að halda við bygð á sandinum og veita ferðamönnum húsaskjól, beina og fylgd		500
25. Styrkur til ábúandans í Fornahvammi, til að halda þar uppi bygð og gisting... ..		700
26. Styrkur til ábúandans á Hrauntanga á Öxarfjarðar- heiði, til þess að halda þar við bygð og veita ferða- mönnum gisting og beina.. ..		200
27. Styrkur til ábúandans í Bakkaseli, til að halda þar uppi bygð og gisting		700
28. Laun námuverkfræðings og til forstöðu silfurbergs- námunnar í Helgustaðafjalli, 3500 kr. með dýrtíðar- uppbót		6300
29. Til Bjargráðasjóðs		23000
30. Til Landhelgisjóðs		20000
31. Til slysatryggingar sjómanna		20000
32. Til löggildingarstofu mælitækja og vogaráhalda:		
a. Laun forstöðumanns	6120	
b. Ferðakostnaður hans	500	
		6620
33. Til að hjálpa nauðstöddum Íslendingum erlendis ...		1000
34. Laun húsagerðarmeistara... ..		9000
35. Til leiðbeiningar um húsagerð til sveita:		
a. Laun leiðbeinanda 3500 kr., með verðstuðulsupp- bót	6300	
enda tekur hann enga borgun fyrir leiðbeiningu. En vinni hann auk þessa við húsagerð einstakra manna, skal greiða fult dagkaup fyrir, er rennur í landssjóð.		
b. Ferðakostnaður, alt að... ..	800	
		7100
36. Til útgerðar björgunarskipisins Þórs í Vestmannaeyjum		30000
37. Lífeyrir hjónanna á Staðarfelli, að frádregnu eftirgjaldi af Staðarfelli, 1800 kr.		1200
Samtals ...		561920

17. gr.

Til skyndilána handa embættismönnum og lögboðinna fyrirframgreiðslna eru veittar 4000 kr.

18. gr.

Til eftirlauna og styrktarfjár er veitt:

		kr.	kr.
I. Samkvæmt eftirlaunalögum:			
a.	Embættismenn	33320,61	
b.	Embættismannaækkjur og börn	15227,38	
c.	Uppgjafaprestar	1321,66	
d.	Prestsekkjur	5045,45	
			54915,10
II. Styrktarfje og eftirlaun, auk lögboðinna eftirlauna:			
a.	Embættismenn:		
1.	Til Ásgeirs Blöndals læknis	250	
2.	— Þorvalds Pálssonar læknis	300	
3.	— Sigurðar Jónssonar fyrv. ráðherra	1500	
		2050	
b.	Embættismannaækkjur og börn:		
1.	Til Elísabetar R. Jónsdóttur, læknisekkju	150	
2.	Til Magneu Ásgeirsson, læknisekkju	200	
3.	— Ólívú Guðmundsson	175	
4.	— Sigríðar Hjaltadóttur	400	
5.	— Ingileifar Snæbjarnardóttur	400	
		1325	
c.	Uppgjafaprestar:		
1.	Til Stefáns M. Jónssonar	325	
2.	— Bjarnar Jónssonar	475	
3.	— Guðlaugs Guðmundssonar	500	
		1300	
d.	Prestsekkjur:		
1.	Til Ástu Þórarinsdóttur	130	
2.	— Auðar Gísladóttur	300	
3.	— Bjargar Einarsdóttur	500	
4.	— Guðrúnar Björnsdóttur	300	
5.	— Guðrúnar J. Jóhannesdóttur	300	
6.	— Guðrúnar Ólafsdóttur	100	
7.	— Guðrúnar Pjetursdóttur	300	
8.	— Guðrúnar Torfadóttur	300	
9.	— Ingunnar Loftsdóttur	300	
10.	— Jóhönnu S. Jónsdóttur	300	
11.	— Kirstínar Pjetursdóttur	300	
12.	— Kristínar Sveinbjarnardóttur	300	
13.	— Ragnheiðar Jónsdóttur	106	
	Flyt ...	3536	4675
			54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	3536	
14.	Til Sigrúnar Kjartansdóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	4675	54915,10
	400		
15.	— Hlífur Bogadóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	700	
16.	— Þórunnar Stefánsdóttur	400	
17.	— Ingibjargar Sigurðardóttur	400	
18.	— Steinunnar Pjetursdóttur	300	
		5736	
e.	Kennarar, kennaraekkjur og börn:		
1.	Til Önnu Ásmundsdóttur	300	
2.	— 3 barna hennar	300	
3.	— Bjargar Jónsdóttur	300	
4.	— Guðlaugar Zakaríasdóttur	360	
5.	— Hjartar Snorrasonar	500	
6.	— Jónasar Eiríkssonar	500	
7.	— Magnúsar Einarssonar	500	
8.	— Elínar Briem Jónsson	300	
9.	— Gyðriðar Þorvaldsdóttur	300	
10.	— 3 barna hennar	300	
11.	— Janusar Jónssonar præp. hon.	720	
12.	— Pjeturs Guðmundssonar	500	
13.	— Steinunnar Frimannsdóttur	450	
		5330	
f.	Póstmenn, póstar og ekkjur þeirra:		
1.	Til Árna Gíslasonar	300	
2.	— Guðm. Kristjánssonar	300	
3.	— Böðvars Jónssonar	200	
4.	— Hallgríms Krákssonar	200	
5.	— Jóhanns Jónssonar	200	
6.	— Þóru Matthíasdóttur	300	
7.	— Daniels Jónssonar	200	
8.	— Jens Þórðarsonar	100	
9.	— Friðriks Möllers	1200	
10.	— Kristínar Jóelsdóttur	200	
11.	— Eliesers Eiríkssonar	200	
12.	— Kristjáns Jóhannessonar, Jódísar-stöðum	300	
13.	— Jóhannesar Þórðarsonar	300	
		4000	
	Flyt ...	19741	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	19741	54915,10
g. Rithöfundar:			
1. Til Indriða skrifstofustjóra Einarssonar	3500		
2. — Valdimars Briems	1200		
3. — Ólafar Sigurðardóttur frá Hlöðum	300		
4. — Önnu Thorlacius	300		
		5300	
h. Ekkjur og börn skálda og rithöfunda:			
1. Til Helgu Eiríksdóttur Ólafsson ..	300		
2. — Jakobínu Pjetursdóttur	200		
3. — Guðrúnar Jónsdóttur 300 kr. og til sonar þeirra Þorsteins Erlingssonar 300 kr.	600		
4. — Arnbjargar Einarisdóttur, 300 kr., og auk þess 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð ...	700		
5. — Guðrúnar Sigurðardóttur	300		
6. — Ólínu Þorsteinsdóttur	300		
7. — 3 barna hennar	300		
8. — Valgerðar Arnljótsdóttur	300		
9. — Guðrúnar Runólfisdóttur, ekkju Mattþíasar Jochumssonar	1200		
		4200	
i. Ýmsir starfsmenn og ekkjur:			
1. Til Guðrúnar Jónsdóttur, fyrv. spítalaforstöðukonu	400		
2. — Sigurðar Eiríkssonar fyrv. reglubóða	500		
3. — Petreu Jónsdóttur, 300 kr., og að auki 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	500		
4. — Hólmfríðar Björnsdóttur, ekkju Guðm. Hjaltasonar	300		
5. — Páls Erlingssonar	800		
6. — Erlends Zakaríassonar	300		
7. — Kristins Jónssonar, vegavinnustjóra á Akureyri	300		
8. — Einars Guðmundssonar, fyrrum vegavinnustjóra	300		
9. — Kristínar Gestsdóttur, ekkju Þorsteins fiskimatsm. Guðmundssonar	400		
10. — Gests Guðmundssonar, fyrverandi vitavarðar	400		
	Flyt ... 4200	29241	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	4200	29241
11. Til Steinunnar Sigurðardóttur, ekkju			54915,10
Magnúsar Vigfússonar	400		
		4600	
Á styrkveitingar í II. a.—i. greiðist dýrtíðar- uppbót eftir reglum launalaganna.			
j. Til Ingeborg Sigurjónsson		1800	
k. — Ólafs Rósenkranz, fyrv. leikfímikennara		1200	
			36841
III. Dýrtíðaruppbót á fjárhæðirnar í I. og II. a.—i. ...			70904,89
IV. Tillag til ellistyrktarsjóða			40000,00
Samtals ...			202660,99

19. gr.

Til óvissra útgjalda eru veittar 100000 kr.

Af þessari upphæð skal greiða lögreglustjórum kostnað þann, er þeir kunna að hafa við lögreglueftirlit, þegar brýna nauðsyn ber til, svo sem við lögreglueftirlit með fiskveiðum í landhelgi o. fl.

Stjórninni er heimilt að endurgreiða P. J. Thorsteinsson útgerðarstjóra alt að 10000 kr. af síldartunnutolli frá árinu 1919, ef ástæður reynast samskonar og voru fyrir greiðslunni til Ásgeirs Pjeturssonar í 19. gr. síðustu fjárlaga.

Ólaf J. Hvanndal myndamótara skal veittur tveggja ára greiðslufrestur á rentum og afborgunum af eftirstöðvum, að upphæð kr. 4334,00, af viðlagasjóðsláni.

20 gr.

Til gjalda árið 1923 er veitt:

Samkvæmt 7. gr.	kr. 1709313.95
— 8. —	60000.00
— 9. —	223000.00
— 10. —	297580.00
— 11. —	603420.00
— 12. —	695556.00
— 13. —	1940540.00
— 14. —	1305188.28
— 15. —	219150.00
— 16. —	561920.00
— 17. —	4000.00
— 18. —	202660.99
— 19. —	100000.00
	kr. 7922329.22

Flýtt ... kr. 7922329.22

Flutt ... kr. 7922329.22

En tekjur eru áætlaðar:

Samkvæmt 2. gr.	...	...	...	...	kr. 7025000.00
— 3. —	...	...	...	...	— 190050.00
— 4. —	...	...	...	...	— 576000.00
— 5. —	...	...	...	...	— 22400.00
					— 7813450.00

Tekjuhalli kr.: 108879.22

21. gr.

Heimilt er stjórninni að lána úr viðlagasjóði, ef fje er fyrir hendi í honum:

1. Alt að 10000 kr. til lánveitinga handa bændum og samgirðingafjelögum, eftir tillögum Búnaðarfjélagsins, til að kaupa fyrir girðingaefni frá útlöndum, gegn ábyrgð sýslunefnda. Lán þessi veitast til 20 ára, gegn 6% vöxtum, sjeu afborgunarlaus 4 fyrstu árin, en greiðist síðan með jafnri afborgun á ári í 16 ár. Ábúendur á þjóðjörðum og kirkjujörðum greiði höfuðstól og vexti slíkra lána með 8% á ári í 28 ár.
2. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa þurrabúðarmönnum utan kaupstaða, til jarðræktar og húsabóta. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð sýslufjelaga, eftir tillögum hreppsnefnda, og eigi meira en 400 kr. á þurrabúðarmann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
3. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa verkamönnum í kaupstöðum, til jarðræktar. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð bæjarfjelaga, og eigi meira en 400 kr. fyrir verkamann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
4. Til sýslufjelaga, sem leggja fram áskilið framlag til landssímalagningar, gegn 6% í ársvöxtu og endurgreiðslu á 18 árum. Til lána þessara má verja alt að 15000 kr.
5. Alt að 45000 kr. til Árnessýslu, til endurgreiðslu á skuld hennar við ríkissjóð vegna vegalagninga. Lánið veitist gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
6. Alt að 5000 kr. lán handa bændum í Hrunamannahreppi, til að koma upp smjörlikisgerð við Áslækjarrjómabú. Lánið veitist gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
7. Til að koma á fót kjötniðursuðu við hver í Reykholtisdalshreppi í Borgarfjarðarsýslu, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, og gegn 6% í ársvöxtum og endurgreiðslu á 30 árum, 30000 kr.
8. Alt að 120 þús. kr. til Seyðisfjarðarkaupstaðar, til aukningar rafveitunni, með 6% ársvöxtum og gegn endurgreiðslu á 30 árum. Verði fje eigi fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt að jafnhárri upphæð, er bæjarstjórnin kann að taka í þessu skyni. (Endurveiting.)
9. Til Vestmannaeyjakaupstaðar, til aukningar rafveitunni, alt að 80 þús. kr. til 30 ára, gegn 6% vöxtum. Verði fje ekki fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt að jafnhárri upphæð, er kaupstaðurinn kann að taka í þessu skyni. (Endurveiting.)

10. Alt að 8000 kr. handa Reykhóla-, Geiradals- og Gufudals-hreppum, til að kaupa jörð til læknisseturs fyrir Reykhólahjérað. Lánið skal veitt gegn ábyrgð sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu, eða annari tryggingu, er landsstjórnin tekur gilda. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 30 árum.
11. Alt að 11000 kr. handa Árnessýslu, til að kaupa jörðina Laugarás fyrir læknissetur, með samskonar skilyrðum.
12. Alt að 20000 kr. til að koma upp ostagerðarþúum. Lánin eru veitt eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gilda. Lánin eru ávöxtuð með 6% og endurgreiðast á 20 árum.
13. Alt að 30000 kr. til Jóns Ísleifssonar verkfræðings, til að reisa hús með nýrri og ódýrari gerð en hjer hefir þekst. Lánið er veitt til 15 ára og með 6% ársvöxtum, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gilda.
14. Alt að 20000 kr. til Jóns Kristjánssonar nuddlæknis, til að reisa hús með nuddlækningastofu. Lánið er veitt til 15 ára með 6% ársvöxtum og gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda.
15. Alt að 70000 kr. til ræktunarfélags eða búnaðarsambands, til þess að kaupa sljettill (Fräsemaschine). Lánið skal veita eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gilda, 6% ársvöxtum og greiðslu á 16 árum.
16. Til stofnunar tveggja klæðaverksmiðja, annarar á Austurlandi (Reyðarfirði), hinnar á Suðurlandsundirlendinu, 100000 kr., 50000 kr. til hvorrar, þó eigi yfir $\frac{1}{8}$ stofnukostnaðar, og gegn tryggingum þeim og skilyrðum að öðru leyti, er landsstjórnin metur gilda. Af láninu greiðist 6% vextir og endurborgist á 20 árum.

22. gr.

Stjórn Landsbankans veitist heimild til að greiða Steinunni Kristjánsdóttur, ekkju Alberts Þórðarsonar bankabókara, 500 kr. 1923, svo og uppbót á þá fjárhæð, eftir sömu reglu og bankinn veitir hana á laun starfsmanna sinna, og að greiða Birni Kristjánssyni uppbót á eftirlaun hans eftir sömu reglu, og Birni Sigurðssyni 4000 kr. í eftirlaun með sömu uppbót, sem að ofan greinir, og enn Önnu, ekkju Stefáns Stephensens, 1000 kr. án uppbótar.

23. gr.

Ef lög þau verða staðfest, er afgreidd hafa verið frá Alþingi 1922 og hafa í för með sjer tekjur eða gjöld fyrir ríkissjóð, breytast fjárhæðirnar tekju- og gjaldamegin samkvæmt þeim lögum.

Allar þær fjárveitingar, sem eigi eru ákveðnar í lögum, öðrum en fjárlögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildandi ákvörðunum, gilda að eins fyrir fjárhagstímabilið.

(B. XLII, 4).

Ad.

248. Breytingartillögur

við frv. til laga um heimild til innflutningsbanns og gjaldeyrisráðstafana (þskj. 194).

Frá Jóni Baldvinssyni.

1. Við 1. gr. Orðin »heimild til með veitist ríkisstjórninni« falli burt.

2. Við 2. gr. Greinin orðist þannig:

Þegar ákvæði 1. gr. koma til framkvæmda, skal skipuð þriggja manna nefnd til að hafa með höndum umsjón gjaldeyris og ráðstafanir viðvikjandi honum. Nefnd þessi skal skipuð þannig, að stjórn Alþýðusambands Íslands tilnefni einn mann, Samband íslenskra samvinnufjelaga annan, en ráðuneytið hinn þriðja, og er hann formaður nefndarinnar.

3. Á eftir 2. gr. komi 5 nýjar gr., svo hljóðandi:

a. Nú telur ríkisstjórnin, að nauðsyn beri til, að gerðar sjeu frekari ráðstafanir, til þess að nægur erlendur gjaldeyris fái til nauðsynlegra þarfa landsmanna, og getur þá ríkisstjórnin, með ráði nefndar þeirrar, sem skipuð verður samkv. 2. gr., eða meiri hluta þeirrar nefndar, tekið í sínar hendur útflutning og sölu á öllum sjávarafurðum eða einstökum tegundum sjávarafurða, sem útflutningshæfar teljast, hvort sem þær eru eign innlendra eða útlendra manna, ef þeirra er aflað hjer við land og verk aðar í landi eða landhelgi. Einnig getur ríkisstjórnin á sama hátt tekið í sínar hendur útflutning og sölu á öllum útflutningshæfum landbúnaðar afurðum.

b. Þegar ríkisstjórnin tekur í sínar hendur, að nokkru eða öllu leyti, einkasölu og útflutning á afurðum landsins, getur hún skipað einn mann eða fleiri, til þess að sjá um útflutning og sölu afurðanna.

Allur kostnaður við sölu og útflutning greiðist af söluverði afurðanna, og skal draga hann frá, áður en eigendum vöru er greitt andvirði hennar.

c. Ríkisstjórnin má greiða eigendum andvirði útfluttrar vöru í íslenskum peningum, þótt varan sje greidd í erlendri mynt.

Ákveður ríkisstjórnin í samráði við stjórn Landsbanka Íslands verð á þeim erlenda gjaldeyri, sem fæst fyrir seldar afurðir, og skal greiðsla til eiganda vöru miðuð við það verð á erlenda gjaldeyrinum, þegar honum er greitt andvirði vöru í innlendum peningum.

d. Ríkisstjórnin getur ákveðið útflutningsstaði og sett nánari reglur um afhending útflutningsvöru.

e. Andvirði afurðanna afhendir ríkisstjórnin eigendum eftir reglum, sem hún setur þar um, og getur ríkisstjórnin sett meðalverð á hverja jafngóða vöru tegund frá sama framleiðslutímabili.

4. Greinatalan breytist samkv. þessu.

5. Fyrirsögn frv. verði:

Frv. til laga um heimild til gjaldeyrisráðstafana, einkasölu á útfluttum vörum o. fl.

(B. XL, 2).

Ed.

249. Nefndarátt

um frumvarp til laga um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og mælir með því, að það verði samþykkt óbreytt.

Alþingi, 15. apríl 1922.

Björn Kristjánsson,
formaður.

Karl Einarsson,
ritari og fundaskrifari.

Einar Árnason.

(B. XXVIII, 10).

Ed.

250. Nefndarátt

um frumvarp til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

Frá landbúnaðarnefnd.

Jafnvel þótt nefndin sje ekki allskostar ánægð með breytingu þá, er á frumvarpinu hefir verið gerð í háttv. Nd., leggur hún þó til, að frumvarpið verði samþykkt eins og það nú liggur fyrir.

Alþingi, 15. apríl 1922.

Hjörtur Snorrason,
formaður.

Guðm. Ólafsson,
fundaskrifari og framsögum.

Sigurður Jónsson.

(C. XV, 2).

Ed.

251. Þingsályktun

um rannsókn á máli Árna Theódórs Pjeturssonar.

(Afgreidd frá Ed. 15. apríl).

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina að rannsaka mál Árna Theódórs Pjeturssonar kennara og rjetta hlut hans, að svo miklu leyti sem hann reynist órjetti beittur.

(A. XVIII, 4).

Ed.

252. Nefndarállt

um frumvarp til laga um rjett til fiskiveiða i landhelgi.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Frumvarp þetta er stjórnarfrumvarp og ítarleg greinargerð við það.

Nefndin leit svo á, að frumvarpið innifeli mörg mikilsverð ákvæði til tryggingar því, að ríkisborgarar njóti þess rjettar, er þeim ber til veiða i landhelgi fram yfir aðra. En þar sem í greinargerðinni er mjög greinilega bent á þetta, sem og önnur nýmæli frumvarpsins, finnur nefndin enga ástæðu til þess að fjölyrða um þetta mál hjer, en visar til þess, sem þar er tekið fram.

Nefndin mælir eindregið með því, að frumvarpið verði samþykkt óbreytt.

Alþingi, 15. apríl 1922.

Björn Kristjánsson,
formaður.Karl Einarsson,
fundaskr. og ritari.

Einar Árnason.

(B. XLIII, 2).

Ed.

253. Nefndarállt

um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af síld o. fl.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin hefir áþugað frumvarp þetta á nokkrum fundum og hefir fengið samkomulag innan nefndarinnar um tillögur til deildarinnar, jafnvel þótt skoðanirnar sjeu dálítið mismunandi.

Við athugun laganna frá í fyrra urðu allir nefndarmenn sammála um, að ákvæði laganna um, að endurgreiða ætti hjer búsettum ríkisborgurum $\frac{2}{3}$ útflutningsgjalds síldarinnar, ef þeir sanni að síldin hafi selst undir kostnaðarverði, væri mjög varhugavert ákvæði, fyrst fyrir ríkissjóðinn, en líka fyrir framleiðendur. Verða hjer ekki færðar aliar þær ástæður, er styðja þennan dóm vorn, og verða að bíða framsögu um málið. Þó þykir rjett að benda á nú þegar, að með þessu verða tekjur ríkissjóðs af síldarútveginum mjög óvissar, og eru slíkir skattstofnar óheppilegir. Líka má geta þess, að þótt 2 útgerðarmenn seldu síld sína fyrir nákvæmlega sama verð, getur þó annar þeirra haft hag af útgerðinni, en hinn tapað, t. d. af því að annar hafi veitt miklu betur en hinn, eða annar komist að betri innkaupum en hinn, eða annar orðið fyrir meiri skemdum og tapi á veiðarfærum en hinn. Nefndin verður að lita svo á, að tryggan grundvöll

undir matið á tapi eða gróða sje örðugt að leggja, og því öllum best, að vikið sje frá þeim grundvelli. Samkvæmt þessu leggur nefndin til, að 2 síðari málsgreinar 2. gr. laga nr. 60, 27. júní 1921, verði feldar úr gildi.

En af þessu ákvæði virðist það leiða að sjálfsögðu, að lækka beri síldartollinn til verulegra muna, og hefir náðst samkomulag um að leggja til, að hann verði framvegis kr. 1,50 af hverri síldartunnu, 1 kr. af hverjum 100 kg. af fódurmjöli og fódurkökum, en 25 aurar af 100 kg. af áburðarefnum.

Samkvæmt þessu leggur nefndin til, að frumvarpið verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 1. gr.

Greinin orðist svo:

Af hverri síldartunnu (108—120 ltr.) skal greiða í rikissjóð 1 kr. 50 aura, af hverjum 100 kg. af fódurmjöli og fódurkökum 1 kr. og af hverjum 100 kg. af áburðarefnum 25 aura.

2. Á eftir 1. gr. kemur ný gr., er verður önnur gr. og hljóðar svo:

2 síðari málsgreinar 2. gr. laganna eru úr gildi feldar.

3. 2. gr. frv. verður 3. gr.

Alþingi, 17. apríl 1922.

Guðm. Ólafsson,
formaður.

Guðjón Guðlaugsson,
fundaskrifari.

S. H. Kvaran,
framsögumaður.

(C. XVI. 3).

Ed.

254. Nefndarállt

um tillögu til þingsályktunar um baðlyfjagerð innanlands.

Frá landbúnaðarnefnd.

Þessa tillögu, sem samþykkt hefir verið í háttv. Nd., höfum við athugað, ásamt ástæðum þeim, sem henni fylgja, og lítum svo á, að tillagan geti að einhverju gagni orðið. Ráðum því háttvirtri deild til þess að samþykkja hana óbreytta.

Alþingi, 18. apríl 1922.

Hjörtur Snorrason,
formaður.

Sigurður Jónsson,
framsögum.

Guðm. Ólafsson,
fundaskrifari.

Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

(A. I. 22).

Nd.

255. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

I. Frá Jóni Baldvinssyni.

Við 12. gr. 13. h.

Nýr liður:

Til styrktar- og slysasjóðs verkamanna i fjelaginu Dagsbrún 500

II. Frá Bjarna Jónssyni.

Við 15. gr. 16. (Dansk-islandsk Samfund).

Liðurinn fellur niður.

Til vara. Nýr liður:

Til fjelagsins Íslendings 2000

III. Frá Jóni Baldvinssyni.

1. Við 16. gr. 1. (Búnaðarfjel. Íslands).

Fyrir »155000« kemur 154750

2. Við 16. gr. 12. (Fiskifjelagið).

Fyrir »45000« kemur 44750

(B. XXVIII. 11).

Ed.

256. Lög

um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905.

(Afgreidd frá Ed. 18. apríl).

1. gr.

36. gr. og fyrri málsgrein 37. gr. sveitarstjórnarlaganna orðist svo:

Hreppsnefnd skal á ári hverju í októbermánuði gera áætlun um allar tekjur og útgjöld hreppsins yfirstandandi fardagaár, og að því leyti sem aðrar tekjur hreppsins hrökkva eigi fyrir útgjöldum, jafna niður eftir efnum og ástæðum sem aukaútsvari því, sem vantar, á alla þá, sem eiga lögheimili eða hafa fast aðsetur í hreppnum eigi skemur en 3 mánuði. Þeir skulu greiða þar fult gjald eftir öllum efnahag sinum, nema þeir á gjaldárinu hafi líka haft fast aðsetur annarsstaðar og goldið þar útsvar; þá skal frá ársútsvarinu draga tiltölulega við þann tíma, er þeir dvöldu annarsstaðar, þó ekki meira en þeir guldu þar.

Ef rekin er í hreppnum atvinna, sem talin er sjerstaklega arðsöm, svo sem verslun, kaupskapur, þilbátaútgerð eða bátfiski, þá má leggja á þá atvinnu

aukaútsvar, þótt ekki sje rekin nema 4 vikur og atvinnurekandinn eigi heimili annarsstaðar.

Ef hú, verslun eða annað arðsamt fyrirtæki er rekið alt gjaldárið í einum hreppi, sem eigandi ekki á lögheimili í, hefir hreppsnefndin í hreppnum, þar sem fyrirtækið er rekið, rjett til að leggja fult útsvar á arðinn af því og eignina, sem notuð er til að reka fyrirtækið með, eins og eigandinn ætti lögheimili í hreppnum, en hreppsnefndin, þar sem eigandi fyrirtækisins á lögheimili, hefir þá engan álögurjett á þær eignir eða arðinn af þeim.

Einnig má leggja útsvar á hvalveiði, sildveiði með nót, á atvinnu útlanda skipa við verkun á sild á höfnum inni eða í landhelgi, laxveiðiafnot, hvort sem laxveiðin er rekin sem atvinna eða aðeins til skemtunar, og á hvern hátt sem veiðin er stunduð, ábúð á jörð eða jarðarhluta, leiguliðaaafnot af jörð, svo sem slægjuafnot, þótt engin ábúð fylgi, og lóðarafnot, sem einhvern arð gefa, þótt sú atvinna sje rekin enn styttri tíma. Útsvör þessi skulu vera hæfileg eftir tímalengd og í samanburði við innsveitarmenn, og skal formaður hafa greitt útsvar fyrir skip sitt áður en hann fer á brott.

Ekki er heimilt að leggja aukaútsvar á útvegsmenn úr öðrum hreppi í sama sýslufjelagi eða við sama fjörð eða flóa, sem útræðið er í, ef á þá er lagt útsvar í sveitarfjelagi þeirra.

2. gr.

Sýslunefnd getur enga ályktun gert, nema meira en helmingur allra nefndarmanna (að oddvita meðtöldum) sje viðstaddur. Á nefndarfundum ræður afl atkvæða.

3. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 50, 28. nóv. 1919, og öll önnur ákvæði, sem koma í bága við lög þessi.

(A. XIX, 5).

Ed.

257. Lög

um breyting á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921. [*Seðlaútgáfa Íslandsbanka*].

(Afgreidd frá Ed. 18. apríl).

1. gr.

Í stað »1922« í 3. málgr. 2. gr. laga nr. 6, 31. maí 1921, um seðlaútgáfurjett Íslandsbanka, hlutafjárauka o. fl., komi: 1923.

Ef frekari seðlaútgáfa en sú, er ræðir um í þeim lögum, sem í 1. málgr. getur, er óþjákvæmileg vegna viðskifta innanlands, skal ríkisstjórnin hlutast til um, að Landsbankinn setji í umferð þá seðla, er nauðsyn krefur.

Af þeim sedlum, er Landsbankinn á þennan hátt gefur út, umfram þá $\frac{3}{4}$ miljónar, er hann nú hefir frá rikissjóði, skal hann greiða gjald, sem er 2% undir forvöxtum hans. Af þeim hluta aukaseðlanna, er málmtrygðir kynnu að verða, greiðist ekkert gjald.

2. gr.

4. gr. áðurnefndra laga orðist svo:

Bankinn skal greiða gjald í rikissjóð eins og hjer segir:

- a) Ef sedlaútgáfan fer eigi fram úr 6 miljónum króna, greiðist það gjald, sem ákveðið er í lögum nr. 66, 10. nóv. 1905.
- b) Ef sedlaútgáfan er yfir 6 og alt að 7 miljónum, greiðist 2% aukagjald af þeim hluta 7. miljónarinnar, sem ekki er málmtrygður eftir ákvæðum laga nr. 66, 10. nóv. 1905.
- c) Ef útgáfan er yfir 7 miljónir króna, greiðir bankinn af því, sem fram yfir er, gjald, sem er 2% undir forvöxtum hans, þó að eins af þeim hluta, sem ekki er málmtrygður. Gjald það, er ræðir um í b.- og c.-lið, telst eftir sedlum, sem í umferð eru í lok hvers mánaðar, og greiðist gjaldið í rikissjóð í hvers mánaðar lok.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. dag þess almanaksmánaðar, sem næstur fer á eftir staðfestingu þeirra.

(B. XXIX. 6).

Ed.

258. Lög

um breytingar á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar.

(Afgreidd frá Ed. 18. apríl).

1. gr.

Fyrirsögn II. kafla hljóði svo:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku á skipum alt að 60 rúmlestur.

2. gr.

Í stað orðanna í 3. gr. »30 lestir« komi:

60 rúmlestir.

Orðið »rúmlest« komi alstaðar í lögum þessum fyrir orðið »lest« (tonn).

3. gr.

4. gr. hljóði þannig:

Sá einn getur fengið skipstjóraskirteini fyrir smáskip, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri islensk siglingapróf,

- b. hefir verið stýrimaður minst 8 mánuði á skipi eigi undir 12 rúmlestir,
- c. er fullveðja,
- d. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svivirðilegt er að almenningsáliti,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

4. gr.

5. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Rjett til að vera stýrimaður á íslensku skipi alt að 60 rúmlesta í innanlandssiglingum hefir sá einn, sem fengið hefir stýrimannsskírteini á smáskipi.

5. gr.

6. gr., sem er ný grein, hljóði þannig:

Sá einn getur fengið stýrimannsskírteini á smáskipi, er:

- a. staðist hefir smáskipapróf eða önnur æðri íslensk siglingapróf,
- b. hefir eigi verið dæmdur fyrir nokkurt það verk, sem svivirðilegt er að almenningsáliti,
- c. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn.

6. gr.

7. gr., sem er ný grein, hljóðar svo:

Sá einn getur staðist smáskipapróf, er:

- a. kann að marka stað skips á sjávaruppdrátt og hefir nægilega þekkingu á sjávaruppdráttum og notkun þeirra yfir höfuð,
- b. kann að nota kompás og ber skyn á segulskekkju og misvísan,
- c. kann að nota skriðmæli og vegmæli,
- d. þekkir björgunartækin, hin alþjóðlegu neyðarmerki og alþjóðareglur til að forðast ásigling,
- e. sannar, að sjón hans sje svo fullkomin sem nauðsynlegt er fyrir stýrimenn,
- f. ritar íslensku stórlýtalaust,
- g. hefir verið háseti eftir 16 ára aldur að minsta kosti 24 mánuði á skipum ekki minni en 12 rúmlestir, eða verið formaður á vjelbát ekki minni en 10 rúmlestir í 24 mánuði.

7. gr.

8. gr., sem er ný grein, hljóði svo:

Eftir að 2 ár eru liðin frá því að lög þessi öðlast gildi, skal próf það, er um getur í 7. gr., fara að eins fram í Reykjavík. Þangað til skulu prófin haldin í Reykjavík, Vestmannaeyjum, á Seyðisfirði, Akureyri og Ísafirði.

Í Reykjavík eru prófdómendur þeir sömu og við stýrimannaskóla-prófin, og skal forstöðumaður skólans vera formaður prófnefndarinnar. Próf þetta skal halda tvisvar á ári, í apríl—maí á vorin og nóvember—janúar að vetri. Í hinum kaupstöðunum, sem ofan eru greindir, skulu prófdómendur vera 3 skipstjórar, og skal stjórnarráðið skipa formann prófnefndarinnar eftir tillögum forstöðumanns og kennara stýrimannaskólans í Reykjavík, en hina

tvo eftir tillögu lögreglustjóra; próf þessi skulu haldin einu sinni á ári, á þeim tímum árs, sem stjórnarráðið ákveður eftir tillögum bæjarstjórnar.

Stjórnarráðið semur reglur um prófið og fyrirmynd fyrir prófvottorðum. Hver sá, er staðist hefir prófið, fær vottorð um það þegar að afloknu prófi.

Kostnaður við prófið greiðist úr rikissjóði.

8. gr.

Yfirskrift III. kafla hljóði þannig:

Um rjett til skipstjórnar og stýrimensku í utan- og innanlandssiglingum á íslensku fiskiskipi og rjett til skipstjórnar og stýrimensku á íslensku verslunarskipi í innanlandssiglingum eigi yfir 300 rúmlestir.

9. gr.

5. gr. verður 9. gr.

10. gr.

a-liður í 6. gr., sem verður 10. gr., hljóði svo:

Staðist hefir fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b-liður í sömu gr. hljóði svo:

hefir verið stýrimaður í 18 mánuði á fiskiskipi, sem er stærra en 60 rúmlestir, eða verið skipstjóri (formaður) á skipi yfir 20 rúmlestir, og af þeim tíma minst 12 mánuði stýrimaður á gufuskipi, ef um gufuskip er að ræða.

11. gr.

7. gr. verður 11. grein.

12. gr.

a-liður 8. gr., sem verður 12. gr., hljóði svo:

hefir staðist fiskimannapróf eða farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

b-liður sömu greinar hljóði svo:

hefir verið háseti minst 36 mánuði eftir 16 ára aldur, og af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir eða 12 mánuði skipstjóri á skipi stærra en 20 rúmlestir og 6 mánuði háseti á fiskiskipi stærra en 60 rúmlestir.

13. gr.

9., 10., 11. og 12. gr. verða 13., 14., 15. og 16. gr.

14. gr.

c-liður 13. gr., sem verður 17. gr., hljóði svo:

hefir staðist farmannapróf við stýrimannaskólann í Reykjavík.

d-liður sömu greinar hljóði þannig:

hefir verið háseti eftir 16 ára aldur minst 36 mánuði; af þeim tíma annaðhvort 18 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum

eða 12 mánuði fullgildur háseti á fiskveiðaskipi í utan- og innanlandssiglingum og 12 mánuði fullgildur háseti á verslunarskipi í utanlandssiglingum.

Fullgildur háseti telst sá, er fær vottorð skipstjóra um að hann kunni til allra algengra verka á skipi.

15. gr.

14. og 15. gr. verða 18. og 19. gr.

16. gr. fellur burtu.

17. og 18. gr. verða 20. og 21. gr.

16. gr.

19. gr. verður 22. gr.

Úr henni falla önnur, þriðja og fjórða málsg.

Fimta málsg., sem verður önnur málsg., hljóði svo:

Lög þessi ná eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimannsskirteini í utanlandssiglingum; heldur eigi til þeirra, sem fengið hafa skipstjóra- eða stýrimannsskirteini á fiskiskipi áður en lög þessi öðlast gildi.

17. gr.

23. gr. verður ný grein, svo hljóðandi:

Þeir, sem próf hafa tekið samkvæmt 2. gr. laga nr. 50, 10. nóv. 1905, eða samkv. 4. gr. laga nr. 42, 3. nóv. 1915, eiga kost á að fá skipstjóraskirteini fyrir smáskip eftir lögum þessum, ef þeir fullnægja liðunum c.—e. í 4. gr. og leggja fram vottorð um, að þeir hafi verið skipstjórar minst 1 ár á 12—30 rúmlesta skipi og farist skipstjórn vel úr hendi að öllu leyti, og skulu vottorðsgefendur mælast til þess, að hið umbeðna skirteini verði veitt. Skal vottorð þetta gefið af útgerðarmanni (eiganda) skips þess eða skipa þeirra, sem skipstjórinn hefir stjórnað.

Nú fær skipstjórinn eigi ótviræð meðmæli, og skal þá skirteinið eigi veitt. Heldur skipstjórinn þá sömu rjettindum og hann áður hafði, en rjett hefir hann þó til að fá stýrimannsskirteini samkvæmt 6. gr. í lögum þessum, enda fullnægi hann b- og c-liðum í þeirri grein.

18. gr.

20. og 21. gr. verða 24. og 25. gr.

19. gr.

22. gr., sem verður 26. gr., hljóði svo:

Þá er lög þessi öðlast staðfestingu konungs, skal færa þau inn í meginmál laga nr. 42, 3. nóv. 1915, og gefa þau út svo breytt.

20. gr.

23. gr., sem verður 27. gr., hljóði svo:

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1923.

(C. XVIII, 2).

Nd.**259. Þingsályktun**

um vöndun umbúða undir útflutningsvöru.

(Afgreidd frá Nd. 18. apríl).

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að brýna fyrir matsmönnum að hafa strangt eftirlit með umbúðum útflutningsvöru, einkum síldar og kjöts, og leggja fyrir þá að ganga ríkt eftir því, að ekki sjeu notaðar gallaðar, óhreinar eða skemdar tunnur undir þær útflutningsvörur.

(B. XXXVI, 8).

Ed.**260. Nefndarátt**

um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá mentamálanefnd.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og getur, eftir atvikum, lagt til, að það verði samþykkt óbreytt. Nánara í framsögu.

Alþingi, 18. apríl 1922.

Karl Einarsson,
form.Sigurður Jónsson,
framsögum.Guðm. Guðfinnsson,
fundaskrifari.

(C. XIX, 1).

Nd.**261. Tillaga**

til þingsályktunar um sögu Alþingis.

Flutningsmenn: Þorsteinn Jónsson og Sveinn Ólafsson.

Alþingi ályktar að heimila stjórninni að láta rannsaka og rita sögu Alþingis. Skal því verki lokið fyrir 1930. Ennfremur er stjórninni heimilt að verja til þessa fje úr ríkissjóði eftir þörfum.

Greinargerð.

Nú eru aðeins 8 ár þar til liðin verða 1000 ár frá þeim tíma, er Alþingi var sett á stofn og þar með stofnsett hið íslenska ríki. Allir Íslendingar munu telja það sjálfsagt, að 1000 ára afmæli Alþingis verði undirbúið eftir föngum. En sá undirbúningur, sem sýnist vera sjálfsagðastur og sem fyrst þarf að byrja á, er sá, sem þingsályktunartillaga þessi fer fram á. Á árinu 1930 þarf að gefa út ítarlega sögu Alþingis. En til þess að það verk verði vel unnið og alt rannsakað, sem þörf er á að rannsaka í sambandi við það, þá sýnist okkur sjálfsagt, að þegar á þessu ári verði byrjað á undirbúningi þess.

(A. I. 23).

Nd.

262. Breytingartillögur

við frv. til fjárlaga fyrir árið 1923.

Frá Jakob Möller.

1. Við 2. gr. 2. (Tekju- og eignarskattur).
Fyrir »900000« komi 1000000
2. Við 12. gr. 13. h. (Sjúkrasamlög).
Fyrir »6500« komi... .. 10000
3. Við 14. gr. VII.
Athugasemdin aftan við liðinn fellur niður.
4. Við 15. gr. 21. d. (Páll Ísólfsson).
Fyrir »2000« komi... .. 4000
5. Við 15. gr. 43. (Goodtemplarafjelagið).
Fyrir »3000« komi... .. 10000
Til vara: Fyrir »3000« komi 5000
6. Við 19. gr.
Aftan við þriðju málsg. komi ný málsgrein, svo hljóðandi:
Ennfremur er stjórninni heimilt að láta óinnheimt útflutningsgjald af síld frá árinu 1920, útfluttri það ár eða síðar, sem óinnheimt kann að vera, enda sje það upplýst, að síldin hafi ekki selst fyrir kostnaðarverði.
7. Við 22. gr.
Aftan við greinina bætist:
og Árna Jóhannssyni, frv. útibússtjóra, 600 kr.

(B. XLVI, 1).

Nd.

263. Frumvarp

til laga um heimild til undanþágu frá lögum nr. 91, 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi.

Frá samvinnunefnd viðskiftamálanna.

1. gr.

Með konunglegri tilskipun má ákveða, að vín, sem ekki er í meira en 21% af vinanda (alkohol) að ummáli, skuli um eitt ár undanþegin ákvæðum laga 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi, um bann gegn innflutningi, veitingu, sölu og flutningi um landið. Enn fremur má í sömu tilskipun ákveða, að með reglugerð skuli sett ákvæði til varnar misbrúkun við sölu og veitingar þessara vína. Þó mega ákvæði þessi ekki ganga svo langt, að þau geri að engu undanþágu vína þessara frá ákvæðum aðflutningsbannlaganna. Í reglugerðinni má ákveða sektir fyrir brot á ákvæðum hennar. Í tilskipuninni má og einnig setja ákvæði um eftirlit með innflutningi þessara vína og annað þar að lútandi.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Greiðuargerð.

Það voru ekki liðin nema 4 ár frá því er Góðtemplar-reglan barst hingað til landsins, þegar því var fyrst hreyft, að koma ætti á aðflutningsbanni á áfengi hjér á landi. Árið 1888 kom fram tillaga í þá átt á þingi hinnar nýstofnuðu Stórstúku Íslands. Þó fylgdi þessu, sem von var, lítill kraftur í fyrstu. En þessu máli var þokað smám saman í áttina, og sjest það meðal annars af því, að árið 1899 voru sett lög um verslun og veitingar áfengra drykkja á Íslandi og 1900 lög um bann gegn tilbúningi áfengra drykkja. Eftir aldamótin kom stefna þessi skýrar fram, en þó var þá ekki fullkomið samkomulag í fyrstu um það, hvort heppi-legra væri algert aðflutningsbann á áfengi eða vinsölubann fyrst, en frá 1903 er þó aðflutningsbannastefnan orðin eindregin meðal templara. Á Alþingi 1905 kemur fram »frv. til laga um aðflutningsbann á áfengi«, en nefnd sú, sem málið fjekk til meðferðar, og var því hlynt, lagði til, að frv. yrði ekki afgreitt, en bar fram þingsályktunartillögu um þjóðaratkvæði um málið fyrir næsta Alþingi (1907). Því var svo breytt í það horf, að þjóðaratkvæðagreiðsla um málið skyldi fram fara í sambandi við næstu alþingiskosningar (1908). Fór hún svo fram og var útkoman sú, að alls voru greidd 8118 atkv. og af þeim voru með banni 4900, sem er 60,38% eða um $\frac{3}{5}$. Á Alþingi 1909 var svo málið borið fram, rætt mjög ítarlega

og samþykkt. Var það aðflutningsbann frá 1. jan. 1912 og vinsölubann að auki frá 1. jan. 1915.

Siðan hefir oft verið fyrir þinginu ýmislegt, er snertir þetta mál, og nokkrar breytingar verið gerðar á lögnum, en óþarft er að rekja það hjer, því að það hefir á engan hátt breytt stefnunni, heldur hafa breytingarnar sumpart verið ávöxtur af reynslu laganna og sumpart miðað að því að gera framkvæmd þeirra auðveldari og koma í veg fyrir brot á þeim. Og að stefna þingsins hefir jafnan verið óbreytt í þessu máli má sjá af því, að það hefir hrundið þeim tilraunum, sem gerðar hafa verið til þess að fá bannlögin skert eða þeim teft í tvísýnu, svo sem 1917 (færa áfengistakmarkið upp í 12%) og 1919 (að láta fara fram þjóðaratkvæði um lögin, og setja á ríkiseinkasölu með áfengi, ef úrslit yrðu þau).

Í umræðunum um málið á Alþingi 1909 var sú mótbára færð fram gegn bannlögunum meðal annars, að Spánverjar mundu ekki una því, að innflutningur á vínnum yrði bannaður hjer. Þó sýnist þessi hugsun hafa verið fremur fjarri mönnum og flestir búist við því, að ekki kæmi til þess, að Spánverjar ljetu sig nokkru skifta bannið hjer, sakir þess, að vinninnflutningur frá Spáni til Íslands væri svo hverfandi. Þetta var og rjett, meðan Ísland eitt átti í hlut. En hitt er annað mál, að þegar bannstefnunni jókst fylgi og fleiri þjóðir og stærri tóku upp þessa aðferð, þá opnuðust augu Spánverja fyrir því, að hjer væri á ferðum alvarleg hættu fyrir vínframleiðsiu þeirra, og drógst þá Ísland inn í þá deilu eins og aðrir.

Mál þetta komst af stað við það, að Spánverjar skipuðu 2. jan. 1919 fjölmenna nefnd til þess að endurskoða tollalöggjöfina. Í þeim tilgangi að koma nýju skipulagi á tollana, sögðu Spánverjar upp verslunarsamningum sínum við aðrar þjóðir, og meðal annars samningnum við Danmörk (og Ísland) frá 4. júlí 1893. Varð því að hefja nýjar samningaumleitani, og hófust þær með því, að veittur var frá 20. mars 1921 þriggja mánaða frestur, enda tolllögin þá óútkljáð á Spáni, og búist við að þess yrði alllangt að bíða, að þeim lyki. En til þess að flýta samningum setti Spánarstjórn bráðabirgðatollög, 17. maí 1921. Var þar ákveðið, að innflutningstollar skyldu vera tvenns konar, eða eftir tveim gjaldskrá, skrá I og skrá II. Skrá II gildi gagnvart þeim þjóðum, sem sjerstakan samning gerðu við Spánverja um ívilnani fyrir spánskar vörur, en skrá I, sem var helmingi hærri, gildi gagnvart þeim, sem ekki gerðu samning. Eftir þessum lögum hækkaði tollur á innfluttum saltfiski úr 24 pesetum pr. 100 kg. upp í 36 peseta eftir skrá II og upp í 72 peseta eftir skrá I. Íslenskur saltfiskur var þá tollaður eftir skrá II fram til 20. júní, eða meðan fresturinn stóð.

Þetta kom mönnum talsvert á óvart, og þar sem erfiðleikar voru á að fá frestinn framlengdan, fór sendiherra Dana í París til Madrid snemma í júní, til þess að reyna að fá frestinn framlengdan. 16. júní fjeck hann svo tilkynningu um, að Spánverjar vildu framlengja samninginn við Danmörku, en við Ísland gæti ekki fengist samningur meðan þar sje aðflutningsbann á áfengi. Fram að þeim tíma hafði ekki heyrst á það minst. Danska stjórnin ákvað þá að standa með Íslendingum og þiggja ekki framlengingu, nema Ísland fengi einnig samninginn framlengdan, en reyna að fá að minsta kosti eins mánaðar frest. Eftir allmikið þref fjeckst frestur til 20. júlí, meðfram vegna símslits og þar af leiðandi

ófullkomins skeytasambands við Ísland, en um frekari frest ekki að ræða, nema stjórnin legði þegar fyrir Alþingi frv. til laga um breytingu bannlaganna.

Síðast í júní var Gunnari Egilssyni, sendimanni landsins í Genúa, falið að fara þegar til Madrid og vera með í samningatilraununum, og eru skýrslur hans um málið mjög greinilegar og sýna, að mjög mikil rækt hefir verið lögð við málið og málstaður Íslendinga fluttur með öllum þeim rökum, sem hægt virðist að finna.

Þegar hann kom til Madrid, 4. júlí, var ástandið það, að Spánverjar hótuðu hæsta tolli, nema því að eins að stjórnin legði fyrir Alþingi frv. um breytingu bannlaganna og Alþingi væri búið að samþykkja það frv. fyrir 20. sept. Lengri frest vildu þeir ekki gefa, og hefði þá orðið að kalla saman aukabing. Þá var og fyrir spánska þinginu frv. til tolllaga, sem voru miklu strangari en bráðabirgðatolllögin, því þar var lágmarkstollurinn (skrá II) 40 pes. pr. 100 kg., en tollur eftir skrá I *þrefalt* hærri, eða 120 pes., til þess að útiloka gersamlega samkeppni frá þeim löndum, sem ekki gerðu verslunarsamninga við Spán og veittu þeirra vörum ívilnanir.

13. júlí gekk stjórnin hjer loks, eftir ítrekaðar neitanir, inn á það, að leggja fyrir Alþingi frv. um breytingu bannlaganna, að því er snertir vín undir 21% áfengis, með þeim skilyrðum, að frestur fengist til næsta reglulegs Alþingis, að stjórninni væri heimilt að setja reglur um innflutninginn og að Spánverjar veittu *bestu tollkjör* á íslenskum saltfiski. Þó átti að gera enn eina tilraun til þess að fá Spánverja til þess að falla frá kröfu sinni um afnám bannlaganna.

Hinu síðarnefnda var þvæneitað. En hitt hafðist fram eftir afar miklar umleitanir, þar sem bæði var lögð áhersla á það, hve nauðsynlegt bannið væri Íslendingum, að það hefði verið sett á að undangenginni þjóðaratkvæðagreiðslu, hve erfitt það væri að ná hjer saman aukabingi o. fl., o. fl., og lögð áhersla á þá fórn, sem færð væri með því að leggja slíkt frv. fyrir Alþingi, og yrði því mikið að koma á móti. Einkum var erfitt að fá Spánverja til þess að lofa *bestu tollkjörum*, því að þeir vilja nú enga samninga gera í því formi, heldur ákveða fasta tollupphæð. En eins og liggur í augum uppi, er það mikill munur.

Á þennan hátt fækst þá frestur með *bestu tollkjörum* til 15. mars, gegn því, að stjórnin legði fyrir Alþingi frv. um afnám bannlaganna á vínunum undir 21% áfengis.

Auðvitað er hjer í þessu stutta yfirliti að eins drepíð á einstök aðalatriði í samningunum, en auk þess gerðist margt, sem hjer er ekki nefnt, af því að það hafði ekki bein áhrif á úrslitin. T. d. var sendiherrann látinn leita hófanna um þá leið, að Íslendingar tækju ákveðið magn víns gegn *bestu tollkjörum*, en því var þegar neitað, o. fl.

Þess ber að geta, að eins og tolllögin voru afgreidd endanlega af spánska þinginu er tollur á saltfiski 32 pes. pr. 100 kg. eftir skrá II, en *þrefalt* hærri, eða 96 pes., eftir skrá I.

Svona stóð málið þegar Alþingi kom saman í vetur. Enda þótt það dyldist ekki, að samningarnir höfðu verið reknir af mikilli samviskusemi, og því væri litil von um að fá nokkru frekara framgengt, var þó litið svo á, að rjett væri að gera enn þá eina tilraun til þess að koma málinu í betra horf. Var því ákveðið að senda þá sendiherra Svein Björnsson og Einar H. Kvaran, sem var staddur í Kaupmannahöfn, suður til Madrid, til þess að reyna, í sambandi við

dönsku sendisveitina og Gunnar Egilsson, hvort ekki væri hægt að fá einhverja aðgengilegri samninga en þá, að ganga að frv. því um breytingu bannlaganna, sem fyrir þinginu lá, og var þeim bent á nokkrar leiðir, sem hugsanlegar væru, fyrst þá að halda bannlögnum óbreyttum, en ef ekki fengist, þá að kaupa ákveðið magn víns, eða fá ársfrest enn. Loks var þeim falið, ef alt annað bríðist, að fá því framgengt, að í stað breytingar bannlaganna mætti fresta þeim eða framkvæmd þeirra um ákveðið bil, þó alt með því skilorði, að bestu tollkjör á innfluttum saltfiski hjeldust. Þótti rjett að reyna þetta, meðfram vegna þess, að liðinn var alllangur tími frá því er samningum var hætt í fyrra, og ekki óhugsanlegt, að veðrabrigði væru orðin þar syðra. Bæði voru stjórnarskipti orðin og auk þess þetta mál orðið talsvert áberandi og málstaður Spánverja óvinsæll meðal bindindismanna úti um heim.

Síðan hafa þessir þrir menn starfað að samningsumleitunum, og veitt erfitt, eins og við var að búast. Hið eina, sem fengist hefir og tilslökun er hægt að nefna, er það, að Spánverjar hafa ekki á móti, að í stað þess að samþykkja nú endanlega breytingu á bannlögnum, að því er snertir vín undir 21% áfengis, geti Alþingi frestað framkvæmd þeirra að því er þessi vín snertir, um eins árs bil, og að Alþingi 1923 taki svo fullnaðarákvörðun.

Nefndin ber því fram heimildarlög til stjórnarinnar um þetta atriði.

Eins og alkunnugt er, eru skoðanir þingmanna, og einnig þeirra, sem í viðskiftanefndunum sitja, skiftar í bannmálinu. En þegar frá upphafi mun það hafa verið tilfinning allra, að í þessu máli ætti og mætti sá ágreiningur ekki koma fram í fremstu röð. Hjer var í raun rjettri um annað að ræða. Jafnvel andbanningum mundi ekki vera ljúft að hrófla við bannlögnum með þessum hætti, að þess væri krafist af erlendu ríkisvaldi. Og jafnvel bannmönnum hlaut á hinn bóginn að vera það ljóst, að hjer var um svo stórfelt viðskiftamál að ræða, að það yrði að skoðast fyrst og fremst frá því sjónarmiði, hvort þjóðin fengi risið undir því, að halda bannstefnunni fastri. Nefndin hefir því unnið allan tímann óskift að rannsókn málsins og undirbúningi. Og þótt skoðanir nefndarmanna sjeu eigi þær sömu eða hugur þeirra einn um málið alt, þá hefir samt nefndin öll fylgst í því, að leggja til við þingið að samþykkja heimildarlögin, sem fram eru borin. Nefndarmenn leggja og að sjálfsögðu misjafnlega ríka áherslu á einstök atriði röksemdafærslunnar, en hjá því verður ekki komist í slíku máli sem þessu.

Eins og bent var á áður, hefir bannstefnan jafnan, síðan lögin voru sett 1909, átt sjer meiri hluta í þinginu, og á þingi 1921 kom fram stjórnarfrumvarp um breyting á bannlögnum, og er sennilegt, að það hefði verið afgreitt af þinginu og lögin gerð talsvert skarpari en áður, ef það hefði þótt ráðlegt þá að afgreiða slíkt mál, eftir að samningarnir við Spánverja voru byrjaðir. Það mætti því virðast talsverð veðrabrigði, að leggja nú til svo stórkostlega skerðingu á þessum lögum, sem í fyrra átti að herða. En einmitt þetta ætti að vera ljósasti votturinn um, að þetta frv. um skerðing bannlaganna er ekki með gleði fram borið, eða vegna nokkurrar breyttrar afstöðu þingmanna til bannmálsins, því að þeir af oss, sem áður höfum verið bannmálinu fylgjandi, erum það ekki minna nú, heldur er það gert vegna þeirrar nauðsynjar þjóðarinnar, sem vjer fáum ekki sjeð, að uppfyllt verði með öðru móti en því að veita þessa undanþágu frá bannlögnum, hvort sem oss er það ljúft eða leitt. Vjer stöndum hjer milli tveggja elda, annarsvegar þeirrar hugsjónar, sem fólgin er í banninu, en hinsvegar þess

erfiða fjárhags, sem nú virðist ekki mega með einu móti bæta nýjum örðugleikum ofan á. Bannmennirnir í nefndinni halda jafnfast eftir sem áður í bannstefnuna, og líta á þetta sem einn af mörgum krókum á leiðinni til fulls sigurs hennar, en alls ekki sem neina endanlega niðurstöðu.

Það, sem hjer er í húfi, er saltfisksverslun vor við Spán. Meðalársframleiðsla vor á síðastliðnum árum á saltfiski mun mega teljast um 150000 skp., eða um 25000 smál., og fer vaxandi, og af henni fara $\frac{2}{3}$ eða um 17000 smál. til Spánar, og er það dýrasti partur framleiðslunnar, eða stórfiskurinn. Með mikilli þrautseigju og kappsmunum hefir þessi Spánarmarkaður fengist, og íslenskur fiskur fengið þar besta orð og hæsta verð. Er það einkum eitt hjerað, Katalónía, sem kaupir að mestu leyti íslenskan fisk, enda fer að minsta kosti helmingur af Spánarfisksframleiðslu vorri þangað.

Það er nú fljótreyknað, hverju munar, að njóta þar bestu kjara eða borga hámarkstoll. Miðað við 17000 smál., er tollurinn eftir skrá II alls $17000 \times 320 = 5440000$ peseta, en eftir skrá I er hann þrefalt hærri, eða 16320000 pes. Munurinn er því 10880000 gullpesetar, en hve margar krónur það verða, fer eftir gengi krónunnar. Gullpesetinn er nú um 115 aurar, svo að eftir núgildandi verði krónunnar nemur þetta um $12\frac{1}{2}$ milj. króna.

Nú er það almenn reynsla, að lágmarkstollar lenda á neytandanum einum, en á framleiðandanum lendir ekki annað af honum en sú markaðsrýrnun eða aukning, sem verðhækkun eða lækkun hefir í för með sjer. En hámarkstollar lenda aftur á móti, að öðru jöfnu, á framleiðandanum. Þó má gera ráð fyrir því í þessu tilfelli, að nokkuð af tollhækkuninni lendi á neytendum á Spáni, sumpart vegna þess, að þeir, sem vanir eru íslenskum fiski, vilja hann helst og kaupa hann, þó nokkuð hækki. Ef Norðmenn væru undir sömu hámarkstolla seldir, mundi það kippa h. u. b. helming alls fisks, sem til Spánar flytst, undir hámarkstoll, en það yrði að sjálfsgöðu til þess, að fiskur hækkaði þar stórum í verði, og jafnvel þótt Norðmenn væru ekki með, þá mundi fiskverðið sennilega hækka talsvert, og Spánverjar þannig bera nokkuð af tollhækkuninni. En þá kemur annað, sem gæti gert oss skaða, sem ef til vill væri lítið betri en að bera alla tollhækkunina, en það er það, hve fisknotkunin mundi minka við það, að verðið hækkar. Fiskur er nú ekki etinn á Spáni af trúarbragðaástæðum lengur, heldur af því, að hann þykir ódýr fæða, í samanburði við annað. En hann þarf ekki að hækka nema lítið eitt til þess, að t. d. kjöt verði tekið fram yfir hann vegna verðsins, því að kjöt frá Suður-Ameríku er þar á boðstólum fyrir lágt verð, og er mjög hættulegur keppinautur fisksins.

Það mun því ekki vera ráðlegt að reikna með því, að neytendurnir ljetti mikið undir með tollhækkuninni. Sú varan, sem svo miklu gæti verið ódýrari, fiskur, einkum af enskum uppruna, mundi þegar í stað verða ákaflega hættulegur keppinautur. Og jafnvel þótt ekki væri talið, að á framleiðendunum lenti nema helmingur tollhækkunarinnar og ekkert kipti úr markaðnum við þá hækkun á fiskinum á Spáni, þá væri það sá skattur, sem ekki er nóg að reikna með því að margfalda saman tollaukann á hverri smálest og smálestafjöldann, heldur verður að reikna með því, hvernig oss gengur að komast af án þess dýra sjávarútvegs, sem nú aflar mests parts af fiskinum, því að það verður þá ekki sjeð, að hann geti haldið áfram. Bankar geta ekki lánað til rekstursins undir slíkum kringumstæðum, því þeirra lánstraust erlendis veltur á úrslitum samninganna.

Og eigendnr fyrirtækjanna mundn ekki heldnr sækja um lán til þeirra undir þeim kringumstæðum. Togaraflotinn yrði að líkindum að hverfa og hin dýrari mótorskipaútgæð. En fram á slíkt ástand er ilt að horfa á jafnerfiðum tímum fjárhagslega og nú eru.

Þá er að líta á hina hlið reikningsins, hvaða tap það er að ganga að kröfunni. Er þá fyrst að líta á það, að vjer göngumst undir það að flytja inn vin, sem hafa undir 21% áfengis, og tökum þar á oss að borga bæði andvirði þeirra og það, sem af nautn þeirra leiðir. En nú er það oss fullkomlega heimilt að beita þeim ráðstöfunum til hóflegs innflutnings og umsjónar með sölunni, sem oss list, svo framarlega sem það gerir ekki undanþáguna frá bannlögnum að engu. Oss er fullkomlega ljóst og drögum ekkert úr þessari hlið málsins, en þó verður ekki sjeð, að það muni leiða yfir oss neinn þann kostnað, sem oss væri óbærilegur, enda bannlögin aldrei sett hjer á af beinum fjárhagsástæðum, en mjög er erfitt að koma að nokkrum ábyggilegum áætlunum um þetta atriði.

Miklu þyngra hlýtur það að vega, hve mikið brot það hlýtur að vera á metnaði vorum, að verða að breyta svo löggjöf vorri eftir boði annara, og ekki síst í þessu máli, sem hefir, ef til vill, aflað oss viðtækara álits um heiminn en nokkurt annað af málum vorum. Það hlýtur hver þingmaður að finna sárt, að vjer erum hjer að slá nokkru af sjálfsákvörðunarrjetti vorum, um stundarsakir að minsta kosti. En hverju slægjum vjer ekki af metnaði vorum líka og yrðum að slá á margvíslegan hátt, ef fjárhagslegt sjálfstæði vort færi út um þúfur?

Um þetta mun tæplega verða deilt, að vjer erum neyddir til þess að forða oss frá þeim fjárhagsvoða, sem af því mundi leiða, að fiskur vor kæmist undir hæsta toll á Spáni. En þá er enn á það að líta, hvort til þess að forðast slíkt sje nauðsynlegt að láta undan kröfu Spánverja.

Ein leiðin til þess að komast hjá kröfu Spánverja væri sú, að afla fiskinum markaðs annarsstaðar, og hans svo góðs, að við gæti jafnast.

Um þetta hefir verið mikið rætt, en árangurslaust. Vjer höfum ekki annarsstaðar markað fyrir Spánarfiskinn. Ítalíumarkaðurinn er tiltölulega nýr og ekki stór og hann tekur ekki þann fisk, sem til Spánar fer, stórfiskinn, dýrasta fiskinn. Ítalíumarkaðurinn er góður með, en hann getur á engan hátt bætt úr hinu. Um nýja markaði er það að segja, að þeir verða ekki gripnir upp í skjótri svipan. Til þess þarf venjulega mjög langan tíma. Það þarf að breyta um fiskverkunaraðferðir og leggja mikla vinnu og mikið fje í það. Og þó hefir reynsla Norðmanna, sem mikið hafa unnið að því að fá markað fyrir fisk, einkum í Suður-Ameríku, verið sú, að Spánarmarkaðurinn er enn þeirra besti markaður, og er norskur fiskur þó ekki í jafngóðu verði þar eins og íslenskur fiskur. Um þetta getur því ekki verið að ræða eins og nú stendur, en sjálfsagt er það, að reyna alt, sem unt er, til þess að afla nýrra markaða fyrir fiskframleiðslu vora í framtíðinni, hvort heldur er til þess að auka við eða í staðinn fyrir Spánarmarkaðinn.

Þá er að líta á það, hvort alt hafi verið reynt, sem hægt er, til þess að fá sæmileg boð frá Spánverjum. Nefndin hefir margsinnis rannsakað öll skjöl, sem fyrir liggja um samningana, og getur ekki sjeð annað en þeir hafi verið reknir með allri þeirri vandvirkni, sem unt er, bæði af hendi utanríkisráðuneytisins danska, sendimanns vors, Gunnars Egilssonar, sem nú er búsettur í Barcelóna, stjórnarinnar íslensku og nú loks af hinum síðari sendimönnum. Danska stjórnin hefir og staðið mjög vel með oss í samningunum, en það var því meira virði, þar sem Danir

hafa sjerstaklega sterka verslunaraðstöðu gagnvart Spánverjum, kaupa þaðan mikið, en þurfa þar nálega ekkert að selja. Hið eina, sem ekki hefir verið reynt, er það að hleypa samningunum í strand með því að neita kröfu Spánverja, til þess að sjá, hvort þá myndi nokkuð um þokast. En þá hefði átt að vera búið að því á talsvert fyrra stigi málsins, en nú mundi það að líkindum kosta oss það, að vjer gætum ekki tekið samningana upp aftur, nema á talsvert óhaganlegra grundvelli; t. d. fengjum vjer þá naumast bestu kjör boðin. Þess er að gæta, að verslunarafstaða vor til Spánverja er mjög veik, þar sem vjer eigum þar vörn allra dýrmætasta markað, en kaupum á hinn bóginn nálega ekkert af þeim nema það, sem vjer megum ekki án vera frá þeim. Nefndin hlýtur því að ráða frá því að hleypa málinu nú í slikt strand, og getur ekki gert sjer von um, að upp úr því hefðist það, sem oss væri hagrur í, heldur gæti þá vel svo farið, að vjer hefðum af málinu bæði skaðann og skapraunina.

Nefndin telur það talsvert aðgengilegra að samþykkja heimildarlög tii stjórnarinnar um ársfrestun á bannlögunum, að því er snertir vín undir 21% áfengis, heldur en ganga að því frv., sem stjórnin lagði fyrir þingið, úr því Spánarstjórn hefir ekki á móti því. Málið má þá taka upp af nýju á næsta þingi, og þá geta þingmenn vitað betur vilja kjósenda sinna í málinu, og yfirleitt ætti málið þá að geta verið enn betur undir búið.

Einn nefndarmanna, sem að visu hallast að því að láta frv. ganga fram, er eigi að öllu samþykkur greinargerð frumvarpsins.

(B. XXXII, 6).

Ed.

264. Nefndarálit

um frumvarp til hafnarlaga fyrir Ísafjörð.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Nefndin hefir athugað frv. þetta, og er það að efni til samhljóða frumvarpi, sem samþ. var í Ed. árið 1917, og eins og önnur hafnarlög að öðru leyti. En þar sem ekki er gert ráð fyrir fjárframlagi úr ríkissjóði fyr en Alþingi veitir það, vill nefndin mæla með því, að frv. verði samþykkt, sjerstaklega með tilliti til þess, að í því eru mörg ákvæði, sem nauðsynleg eru til þess að skipulag komist á hafnarmál kaupstaðarins.

Alþingi, 19. apríl 1922.

Björn Kristjánsson,
form.

Karl Einarsson,
framsögum.

Einar Árnason,
með fyrirvara.

Meiri hluti fjárveitinganefndar Ed. vill ekki hefta framgang frv. þessa fjárhagsatriðisins vegna.

Alþingi, 19. apríl 1922.

Jóh. Jóhannesson,
form.

H. Steinsson,
skrifari.

(B. XLIII, 3).

Ed.

265. Frumvarp

til laga um breytingu á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af síld o. fl.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

1. gr.

1. gr. laganna orðist svo:

Af hverri síldartunnu (108—120 ltr.) skal greiða í ríkissjóð 1 kr. 50 aura, af hverjum 100 kg. af fódurmjöli og fódurkökum 1 kr. og af hverjum 100 kg. af áburðarefnum 25 aura.

2. gr.

2 síðari málsgreinar 2. gr. laganna eru úr gildi feldar.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXXV, 2).

Nd.

266. Nefndarátt

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 36, 28. nóv. 1919, um þingfararkaup alþingismanna.

Frá meiri hluta fjárhagsnefndar.

Fr. þetta fer fram á það, að feld verði úr gildi 3. gr. umræddra laga, og þingmenn þar með sviftir dýrtíðaruppbót á þingfararkaupi. Því verður ekki neitað, að ríkissjóði mundi sparast nokkurt fje við þetta. Með vissu verður ekkert um það sagt, hve mikill sá sparnaður yrði, en ekki ólíklegt, að það yrðu alt að 50 þús. kr. samtals þau tvö ár, sem gildandi ákvæði um dýrtíðarbætur em-
Alpt. 1922. A. (34. löggjafarþing).

bættis- og starfsmanna landsins eiga eftir að standa óhöggð. En þó að ekki sje um óverulegri fjárhæð að ræða, þá getur meiri hluti nefndarinnar þó ekki fallist á það, að rjett væri, eingöngu af sparnaðarástæðum, að samþykkja frv. Getur nefndin á engan hátt fallist á það, að fjárhag landsins sje í slíkt óefni komið, að slíkra ráða þurfi að leita til að bjarga honum við, enda augljóst, að þó að þessi eini flokkur starfsmanna landsins gæfi eftir þennan hluta launa sinna, þá gæti það lítið bætt úr fyrir ríkissjóði, hvað illa sem hag hans væri komið.

Þingfararkaup alþingismanna er ákveðið í samræmi við laurakjör annara starfsmanna landsins og mun viðlíka og hærri meðallaun. Verður ekki sagt, að það sje óhæfilega hátt. Þá kröfu má ekki gera til þingmanna, að þeir vinni kauplaust; þar með væri í raun og veru allur þorri landsmanna sviftur kjörgengi. Og yfirleitt á þingsetan ekki að vera svo illa launuð, að þingmennirnir geti ekki sjer að skaðlausu felt niður önnur störf, meðan þeir sitja á Alþingi. En það er vitanlegt, að þingmenn verða oft og einatt að kosta jafnvel meira til, til þess að geta sótt þing, en þingfararkaupinu nemur.

Það er kunnugt, að allháværar kröfur hafa komið fram um afnám allra dýrtíðaruppbóta embættis- og starfsmanna landsins, og er því skiljanlegt, að ýmsum þingmönnum þyki fýsilegt að sýna ósjerplægni sína með því að svifta sjálfa sig þessum friðindum. Og það er auðvitað hverjum frjálst að gera fyrir sitt leyti, en hitt er vafasamt, að þingið geti svift hvern einstakan þingmann lögákveðnum launum, eða hluta lögákveðinna launa, gegn vilja hans. Meiri hluti nefndarinnar litur svo á, að enginn þingmaður þyrfti að hlíta slíkri samþykkt, hvernig sem hún væri gerð, ef hún væri gerð án hans samþykkis. Þess vegna telur líka meiri hlutinn alveg fráleitt að gera þetta frv. að lögum, nema þá að það yrði samþykkt í einu hljóði.

Alþingi, 18. apríl 1922.

M. J. Kristjánsson, Jakob Möller, Jón Baldvinsson. Þorl. Guðmundsson.
form. frsm.

(B. XXXV, 3).

Nd.

267. Nefndarátt

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 36, 28. nóv. 1919, um þingfararkaup alþingismanna.

Frá minni hluta fjárhagsnefndar.

Jeg hefi ekki getað orðið samferða háttv. meðnefndarmönnum mínum um að leggja til að frumvarp þetta verði felt.

Dýrtíðaruppbót alþingismanna árið 1921 var 137¹/₃% og nam um 70 þús. kr.

Nú mun með fullri sanngirni mega áætla, að meðalþingsetutími verði 2¹/₂ mánuður eða 75 dagar, þar í taldir þingferðardagar alþm. utan Reykjavíkur.

Geri maður nú ráð fyrir, að dýrtíðaruppbótin verði á næsta ári 80%, þá verður þessi dýrtíðaruppbót kr. 30240,00.

Þetta er álitleg upphæð og sjálfsgætt að spara ríkissjóði hana, ef það er fært. Hinsvegar ber á það að líta, hvort alþingismenn yfirleitt geta mist þessa launabót (dýrtíðaruppbótina), og þá ekki síður hvort þessi ráðstöfun ekki geti orðið til þess, að fátækir en efnilegir menn myndu síður bjóða sig fram til þingsetu.

Það er eflaust, að þingmenn utan Reykjavíkur myndu í öllum tilfellum tapa nokkru fje við þingsetuna, ef öll dýrtíðaruppbótin væri afnumin. Fæði, húsnæði og þjónusta mun kosta þingmenn, sem ekki eru búsettir hér í Rvík, 8—10 kr. á dag, og í mörgum tilfellum talsvert meira; hafa þeir þá 2—4 kr. daglaun. Sem betur fer eru þeir allir starfshæfir menn, sem hafa störfum að gegna, ýmist fyrir sjálfa sig eða í þarfir þjóðfélagsins, og verða að setja aðra menn til að gegna þessum sínum störfum og borga hærra kaup fyrir en þeir fá úr ríkissjóði.

Þetta nægir til að sýna það, að þingsetan verður öllum þingmönnum, búsettum utan Reykjavíkur, fjárhagslegt tjón, ef frv. gengur fram óbreytt.

Hins vegar álit jeg, að í þessu máli meggi og eigi að fara meðalveg, sem um leið og hann er farinn spari ríkissjóði nokkurt fje og um leið fyrirbyggi, að þingmenn í flestum tilfellum biði verulegt fjárhagstjón við þingsetuna.

Fyrir því legg jeg til, að frv. verði samþykkt með svo feldri

BREYTINGU:

Við 1. gr. Greinin orðist svo:

3. gr. laga nr. 36, 28. nóv. 1919, um þingfararkaup alþingismanna, orðist svo:

Auk hinnar daglegu þóknunar fá alþingismenn hálfu uppbót á henni, í hlutfalli við embættismenn ríkisins samkvæmt launalögum.

Alþingi, 18. apríl 1922.

Jón A. Jónsson.

(C. XVI, 4).

Ed.

268. Þingsályktun

um baðlyfjagerð innanlands.

(Afgreidd frá Ed. 19. apríl).

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að láta rannsaka og gera tilraunir um baðlyfjagerð hér innanlands og heimilar nægilegt fje til þessara tilrauna.

(C. XX, 1).

sp.

269. Tillaga

til þingsályktunar um landsverslunina.

Frá meiri hluta samvinnunefndar viðskiftamálanna.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að beina starfsemi landsverslunarinnar til næsta þings eingöngu í þá átt:

1. Að selja fyrirbyggjandi vörubirgðir og þær vörur, sem þegar eru keyptar.
2. Að innheimta útistandandi skuldir verslunarinnar.
3. Að halda áfram sölu á tóbaki og steinolíu, og sje bókhaldi og reikningskilum á þessum vörum haldið utan við önnur viðskifti verslunarinnar.

Greinargerð.

Á þinginu í fyrra komu fram þrjár þingsályktunartillögur um landsverslunina, en þessi náði fram að ganga (sbr. þingskj. 655):

»Neðri deild Alþingis ályktar að fela ríkisstjórninni að halda landsversluninni áfram fyrst um sinn, þangað til næsta reglulegt Alþingi kemur saman. Starfsemin miðist einkum við það, að selja fyrirbyggjandi vörur og innheimta skuldir. Kaupum á nauðsynjavörum, svo sem steinolíu, kolum, kornvörum og sykri, sje hagað þannig, að á hverjum tíma sjeu ekki fyrirbyggjandi meiri vörubirgðir en nauðsyn krefur«.

Þar sem tillaga þessi ótvírætt ætlast til þess, að núverandi þing taki enn á ný afstöðu til málsins, hefir samvinnunefnd viðskiftamálanna tekið málið til rannsóknar, og leyfir meiri hluti nefndarinnar sjer, í sambandi við rannsókn þessa, að koma fram með þingsályktunartillögu þá, er hjer að ofan greinir.

Með því að tvö mjög ítarleg nefndarálit um landsverslunina yfirleitt og reikninga hennar fylgdu tveim tillögum frá í fyrra, leyfir nefndin sjer til sparnaðar að vísa til beggja þessara greinargerða, sem finnast á þingskjölum 431 og 435. — Þar er og að finna ýmsa útdrætti og yfirlit yfir reikninga og hagverslunarinnar frá byrjun, og nefndin lítur því svo á, að að þessu sinni sje því nægilegt að taka að eins upp stutt yfirlit yfir reikningsskilin 1921.

Þess ber þó að geta, að reikningurinn er eigi fullgerður enn, vegna vantarandi bankareiknings, en breytir á hinn bóginn litlu um útkomuna, en þó rjettara að taka þetta fram, vegna töluósamræmis, sem siðar kynni fram að koma við endanleg reikningsskil.

Hjer fara þá á eftir rekstrar- og efnahagsreikningar verslunarinnar fyrir umliðið ár:

Rekstrarreikningur.**Gjöld:**

Kostnaður	kr.	340567,42
Flutningsgjald og útskipun	—	39467,05
Húsaleigureikningur	—	3528,84
Vanbaldareikningur	—	5483,51
Vextir og bankagjöld	—	91399,83
Munareikningur	—	2937,35
Verðfallsreikningur... ..	—	567614,24
Fyrningarsjóður	—	7340,65
Rekstrarágóði	—	73385,94

 Kr. 1131724,83

Tekjur:

Ýmsar vörur	kr.	512190,94
Kol	—	129603,03
Steinolia	—	140229,10
Vátryggingar	—	1446,57
Gengismismunur	—	348255,19

 Kr. 1131724,83

Eignareikningur.**Eignir:**

Sjóður	kr.	848046,65
Ymsar vörur	—	314312,85
Kol	—	99015,26
Steinolia	—	306439,81

Skuldir innlendra viðskiftamanna:

Útbúin	kr.	642016,39
Reykjavík	—	680487,43
Víxlar	—	833000,00
	—	2155503,82
Innieign í bönkum	—	555748,14
Tóbaksreikningur	—	19677,16
Fasteignareikningur	—	146813,41
Munareikningur	—	11749,41
Verðbrjefareikningur	—	170,00

 Kr. 4457476,51

Skuldir:

Útlendir viðskiftamenn...	...	...	...	...	...	...	...	kr.	433868,40
Ríkissjóður	...	...	...	...	...	...	...	—	2006803,58
Fyrningasjóður	...	...	...	...	...	...	...	—	30989,77
Ólokin viðskifti	...	...	...	...	...	...	...	—	77022,70
Varasjóður	...	...	...	...	...	...	kr.	1835406,12	
+ Rekstrarágóði	...	...	...	...	...	...	—	73385,94	
									— 1908792,06
									Kr. 4457476,51

Um rekstrarreikninginn hefir meiri hluti nefndarinnar þetta að segja:

Enda þótt kolareikningurinn sýni 129 þúsund króna tekjuafgang, er það þó síður en svo, að verslunin hafi hagnast á kolaversluninni umliðið ár. Eins og sjá má neðar á reikningnum hefir verðfall á seldum vörum numið samtals 567 þúsund krónum, en þar af er verðfall á kolum og koxi ca. 398 þúsund. Beint tap hefir því numið ca. 200 þúsund kr.

Það sem umfram er á verðfallsreikningnum, ca. kr. 170 þúsund, er verðniðurfærsla á ýmsum öðrum vörum, sjerstaklega kornvöru og sykri, og er því brúttó arðurinn á »Ýmsum vörum« í raun rjettri eigi nema ca. 342 þús. kr. Að visu raskar þetta engu um hinn endanlega tekjuafgang, en meiri hluta nefndarinnar finst þó rjettara að gefa þessa, sem og aðrar þær upplýsingar, er málið skýra.

Um »Gengishagnaðinn«, kr. 348 þúsund, sem aðallega mun stafa frá viðskiftum við Ameríku, er það að segja, að ef slíkt óvenjulegt happ hefði eigi hent verslunina á umliðnu ári, hefði árságóðinn, sem, eins og reikningurinn ber með sjer, er kr. 73385, snúist í 275 þúsund króna rekstrarlap.

Í sambandi við rekstrarreikninginn og til samanburðar við »Skýrslur um verslunarreksturinn« á þingskjali 435, sem áður er minst á, skal þess getið, að:

Viðskiftaveltan í þús. kr. nam	...	...	...	...	...	8161
Hagnaður	-	—	—	—	...	73
Rekstrarkostn.	-	—	—	—	...	340
do.	% af viðskiftaveltu	...	...	...	...	4,2
Til samanburðar var þessi kostnaður 3,2 í fyrra, og hafði þá aldrei eins hár verið.						
Vextir í þús.	...	...	...	...	...	91
—	% af viðskiftaveltu	...	...	...	...	1,1

Um efnahagsreikninginn hefir meiri hlutinn þetta að segja:

Peningar í sjóði, 848 þúsund kr. er í raun rjettri að mestu útistandandi skuldir við áramót, en með því að halda bókum verslunarinnar opnum fram í marsmánuð á yfirstandandi ári, hefir tekist að ná fúlgum þessari inn undir reikningskil ársins 1921.

Að þessari upphæð sleptri, verða hinar raunverulegu útistandandi skuldir verslunarinnar sem hjer segir, eða þó öllu heldur nokkru hærri, eins og síðar mun sjást, en mismunur þessi stafar af því, að innstæður viðskiftamanna eru hjer dregnar frá, en koma eigi til greina í síðari sundurliðun:

Útbúin	kr.	642016,39
Innlendir viðskiftamenn...	—	680487,43
Víxilreikningur	—	833000,00
		Kr. 2155503,82

Þessa liði reikningsins hefir meiri hl. athugað nokkuð nánar, og sjest þá, að skuldirnar skiftast á starfsvið verslunarinnar sem hjer segir, og er til samanburðar sett fyrir aftan, hvernig hlutföllin vorn árinu áður:

	31./12. '21	31./12. '20
Reykjayík	kr. 1555799	1596400
Ísafjörður, útibú	— 75506	57971
Akureyri, útibú	— 142636	239503
Seyðisfjörður, útibú	— 421606	265020
		Kr. 2195547
		2158894

Við enn nánari sundurliðun hefir meiri hl. komist að þeirri niðurstöðu, að skuldirnar skiftast þannig á milli stjetta:

Hreppsfjelög	kr.	37611
Kaupmannastjettin	—	972056
Samb. isl. samvinnufjel. og önnur kaupfjelög	—	1019225
Aðrir viðskiftamenn	—	166655
		Kr. 2195547

Þessi upphæð mun að sjálfsögðu þykja allhá, jafnvel hækkar frá árinu á nndan, og nefndin getur eigi gengið fram hjá, að í þessu tilfelli hafi lítið gætt þingviljans, sem felst í tillögunni frá síðasta þingi, þar sem meðal annars er ákveðið, að »starfsemin miðist einkum við að selja fyrirbyggjandi vörur og innheimta skuldir«. Það liggur því í augum uppi, að þingið, hvort heldur tillaga meiri hlutans verður samþykkt eða eigi, ætlast til þess af núverandi ríkisstjórn, að hún gleymi eigi því, sem fyrirrennari hennar hefir vanrækt í þessu máli, en það er yfirleitt að hafa hönd í bagga með allri starfsemi verslunarinnar, og þá eigi sist að gæta þess, að þingviljanum sje fullnægt.

Um skuldafúlguna sem verðmæti vill nefndin eigi, á þessu stigi málsins, neinun spá, en að sjálfsögðu má gera ráð fyrir allverulegu tapi á henni, áður en líkur.

Vörubirgðirnar, sem í fyrra námu ca. 2279 þúsundum, en að frádregnu verðfalli 1712 þús., eru nú ca. 719 þúsundir, þar í talin steinolla 306 þúsundir. Hafa þær að visu lækkað til muna, en þegar tekið er tillit til, hve núverandi

birgðir eru verðlægrí (t. d. kolin helmingi ódýrari) og kolaverslunin að mestu úr höndum landsverslunarinnar, hefði mátt búast við frekari lækkun.

Frá síðustu áramótum og til 1. apríl hafa birgðirnar þó enn lækkað til muna, líklega kringum 200 þúsund kr., og þó að þegar hafi verið gerðar ráðstafanir um kaup á 300 kornvörusmálestum og 100 sykursmálestum, nýkomnum kolafarmi og öðrum, sem samtímis er seldur, virðist eigi ofætlað, að selja megi þessar birgðir á eigi alllögum tíma, svo hægt yrði að draga úr rekstrarkostnaðinum, svo sem mannahaldi o. fl.

Á tímabilinu frá 1. jan. til 1. apríl í ár hafa skuldir aukist um ca. 300 þúsundir, en hvort eitthvað af þessari upphæð eru tóbaksskuldir, er eigi gott að sjá af reikningsyfirlitinu, þar eð einkasöluvörunum er blandað inn í hið almenna reikningshald.

Upptökin að og sögu landsverslunarinnar yfirleitt mun eigi þurfa að rifja upp hjer, en það er skoðun meiri hl., að nú sjeu þeir tímar komnir, að rjett sje nú að ljetta af ríkinu þeirri hinni miklu ábyrgð, er annað eins áhættufyrirtæki og landsverslun með almennar vörur í opinni samkeðni ávalt hlýtur að verða, enda mun hvergi í heimi eiga sjer stað, að ríkið reki slíka verslun, nema hjer. — Um hitt geta aftur verið skiftar skoðanir, hve langt fara skuli á einkasölubrautinni, en það er ekki verkefni nefndarinnar að leggja neitt til þeirra mála.

Að öllu þessu athuguðu, og sem framhald tillögunnar frá síðasta þingi, leggur meiri hluti til, að seldar verði núverandi birgðir kola, kornvörur og sykur og samskonar birgðir, sem þegar er búið að gera ráðstafanir um kaup á, en eigi eru til landsins komnar, og að öll áhersla verði lögð á innheimtu og skuldasamninga, því meiri hluta dylst það engan veginn, að mikið af skuldunum náist eigi nema með samningum og gjaldfrestum, en hvorutveggja þessu vill meiri hluti að búið verði að koma í viðunandi horf upp úr komandi áramótum.

Á hinn bóginn er sjálfsagt, að landsverslunin fari með tóbakseinkasöluna, og steinöluverslun, eftir því sem þörf gerist og ríkisstjórnin telur æskilegt. — Meiri hluti leggur þó áherslu á það, að öllu bókhaldi viðkomandi þessum vörutegundum verði haldið algerlega sjer, hvorri fyrir sig, og tekið út úr núverandi reikningshaldi hinnar gömlu bjargráðaverslunar.

Alþingi, 19. apríl 1922.

H. Steinsson,
form. Ed.-n. og samvinnunefndar.

Ó. Proppé,
ritari, skrifari Nd.-n. og
samv.nefndar, frsm.

Einar Þorgilsson.

Magnús Jónsson.

Þjetur Þórðarson.

Jón A. Jónsson.

Björn Kristjánsson.

(C. XXI, 1),

sp.

270. Tillaga

til þingsályktunar um landsverslunina.

Frá minni hluta samvinnunefndar viðskiftamála.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að beina starfsemi landsverslunarinnar aðallega í þá átt:

- a. Að selja fyrirbyggjandi vörubirgðir og þær vörur, sem þegar er búið að gera ráðstafanir til að kaupa.
- b. Að innheimta útistandandi skuldir verslunarinnar og verjast nýjum skuldum.
- c. Að halda áfram sölu á tóbaki og steinolíu, og sje reikningsskilum fyrir einka-söluvörum haldið út af fyrir sig.

Greinargerð.

Þar sem ályktun Alþingis f. á. um landsverslunina miðast við þetta þing, lítur samvinnunefnd viðskiftamála svo á, að ekki verði hjá því komist að gera um verslunina ályktun af nýju. Hefir nefndin því tekið þetta mál til rannsóknar, en eigi orðið ásátt um niðurstöðu rannsóknarinnar. Flytjum vjer undirritaðir ályktun þá um málið, sem rituð er hjer að ofan.

Þar sem gerð voru tvö ítarleg nefndarálit um landsverslunina frá upphafi f. á., sem sinna má á þingskj. þess árs 431 og 435, leyfum vjer oss að vísa til þeirra og gera hjer aðeins stutta grein fyrir versluninni síðastliðið ár.

Rekstrarreikningur landsverslunarinnar 1921.

Tekjur.

1. Af ýmsum vörum	...	...	...	...	...	...	...	...	kr.	512190,94
2. — kolum	...	...	...	...	...	...	...	...	—	129603,03
3. — steinolíu	...	...	...	...	...	...	...	...	—	140229,10
4. Gengismunur	...	...	...	...	...	...	...	...	—	348255,19
5. Vátryggingar	...	...	...	...	...	...	...	...	—	1446,57

Samtals kr. 1131724,83

Gjöld.

1. Ýmislegur kostnaður	...	...	...	...	...	...	...	kr.	340567,42
2. Flutningsgjöld og útskipun	...	...	...	...	...	...	...	—	39467,05

Flyt kr. 380034,47

	Fluttar kr.	380034,47
3. Húsaleigureikningur —	3528,84	
4. Vanhaldareikningur —	5483,51	
5. Vextir og bankagjöld —	91399,83	
6. Munareikningur —	2937,35	
7. Verðfallsreikningur —	567614,24	
8. Fyrningarsjóður —	7340,65	
9. Rekstrarágóði —	73385,94	
	Samtals kr. 1131724,83	

Efnahagsreikningur landsverslunarinnar ⁸¹/12 1921.

Eignir:

1. Sjóður kr.	848046,65
2. Ýmsar vörur —	314312,85
3. Kol —	99015,26
4. Steinolia —	306439,81
5. Útistandandi skuldir:	
a. Hjá útibúunum kr.	642016,39
b. Hjá aðalversluninni í Reykjavík —	680487,43
c. Í vixilreikningi —	833000,00
	2155503,82
6. Innstæða í bönkum —	555748,14
7. Tóbaksreikningur —	19677,16
8. Fasteignareikningur —	146813,41
9. Munareikningur —	11749,41
10. Verðbrjefareikningur —	170,00
Samtals kr.	4457476,51

Skuldir:

1. Útlendir viðskiftamenn... .. kr.	433868,40
2. Ríkissjóður —	2006803,58
3. Fyrningarsjóður —	30989,77
4. Ólokin viðskifti —	77022,70
5. Varasjóður —	1908792,06
Samtals kr.	4457476,51

Ályktun sú um landsverslunina, sem Alþingi samþykkti f. á., leggur aðal-
áherslu á að innheimta skuldir verslunarinnar og draga hana saman. Innheimta
skuldanna hefir gengið miður en æskilegt er. Gamla skuldir hafa heldur minkað,
en nýjar skuldir myndast að líku skapi. Er þetta í raun og veru eðlilegt, þar
sem síðastl. ár var mjög erfið viðskiftaár og illa til innheimtu fallið. Verður þó

enn að leggja mikla áherslu á það, að skuldirnar sjeu innheimtar sem allra fyrst, svo sem mögulegt er, og sje verslunarinnar og það sje rikissjóðs, sem í henni er, sje sem minst og skemst bundið hjá öðrum. Á hinn bóginn lítum vjer svo á, að mikill meiri hluti skuldanna sje á tryggum stöðum og að versluninni og ríkinu stafi af þeim tiltölulega lítil hættu. Hefir nefndin flokkað skuldirnar í 3 flokka, þannig að í 1. fl. eru, að hennar áliti, tryggar skuldir, í 2. fl. vafasamar skuldir, og í 3. fl. skuldir, sem eru alveg eða að mestu leyti tapaðar. Urðu í 1. fl. kr. 1604426, í 2. fl. kr. 484293 og í 3. fl. kr. 206828. Sjeu nú skuldir 3. fl. taldar alveg tapaðar — sem þó mun tæplega vera — og skuldir 2. fl. tapaðar að hálfu leyti — sem þó er ólíklegt — gerir það um kr. 450000, sem ekki er mikið á svo stórri verslun, eftir margra ára rekstur, nje hræðilegt fyrir verslunina og landið, þar sem verslunin á nú nál. 2 milj. króna í varasjóði. Vjer getum því alls ekki litið svo á, að landsversluninni fylgi jafnmikil ábyrgð og áhætta fyrir ríkið eins og sumir virðast álíta.

Um verslunarveltuna er það að segja, að hún hefir minkað allmikið á árinu, en hve mikið verður ekki sagt nákvæmlega, vegna verðbreytinga. Samkvæmt reikningayfirliti verslunarinnar, er galdahlið ýmsra vara kr. 4799034,71 síðastl. ár, en kr. 7633391,68 árið 1920. Gjaldahlið kolaverslunarinnar — sem haldið er sjer á yfirlitinu — er kr. 2220989,29 síðastl. ár, en kr. 3715815,65 árið 1920. Er af þessu ljóst, að hjer er um mikla samantærslu að ræða, einkum á versluninni með matvörur, og að stjórn verslunarinnar hefir að því leyti tekið þingsályktun f. á. til greina. Á hinn bóginn hefir steinolluverslunin aukist mikið, og mun ekki verða að því fundið af þingi nje almenningi.

Pegar nú litið er á hinn efnahagslega árangur verslunarinnar síðastl. ár, verður ekki annað sagt en að hann sje góður. Varasjóður hennar hefir að vísu ekki vaxið nema um rúmar 73 þús. kr. á pappírnum. En í rauninni er gróðinn miklu meiri, því mestur hluti þeirrar upphæðar, kr. 567614,24, sem færð er verðfallsreikningi til útgjalda á árinu, hefir gengið til greiðslu verðfalls á vörum frá 1920, einkum kolum, sem urðu geysidýr, vegna verkfallsins enska það ár. Er þar því um tap að ræða, sem tilheyrir því ári aðallega, þó greitt sje eða bókfært 1921. Efnahagsárangur verslunarinnar síðastl. ár er því alls ekki þannig, að hann verði með rjettu notaður til að vekja ótta við ríkisábyrgðina á versluninni. Má í sambandi við þetta benda á það, að skuld verslunarinnar við rikissjóð fer mjög minkandi og það takmark nálgast, að hún komist af án hans aðstoðar við reksturinn.

Mjög mikill fjöldi manna, kaupmanna, kaupfélaga og einstakra manna, bæði hjer í Reykjavík og úti um land, leitar til verslunarinnar, og bendir það greinilega í þá átt, að þörf sje fyrir hana. Vjer álitum líka óheppilegt vegna innheimtu skuldanna að leggja verslunina niður í snöggu bragði. Við þetta tvent miðast tillaga vor aðallega. Einkasölu ríkisins á tóbaki og steinollu, ef til kemur, virðast allir sammála um, að landsverslunin hafi.

Alþingi, 20. apríl 1922.

Sigurjón Friðjónsson.

Sigurður Jónsson.

Ing. Bjarnarson.

Sveinn Ólafsson.

Karl Einarsson.

(A. 1, 24).

Nd.

271. Fjárlög

fyrir árið 1923.

(Afgreidd frá Nd. 19. apríl).

I. KAFLI.**Tekjur.****1. gr.**

Árið 1923 er ætlast til, að tekjur ríkisins verði svo sem talið er í 2.—5. gr., og að þeirra verði aflað með tekjugreinum, sem þar eru taldar.

2. gr.

Þessir skattar og tollar er ætlast til að nemi:

	kr.	kr.
1. Fasteignaskattur... ..	210000	1110000
2. Tekjuskattur og eignarskattur ..	900000	
3. Aukatekjur	250000	
4. Erfðafjárskattur	55000	
5. Vitagjald	150000	
6. Leyfisbrjefagjöld ..	10000	
7. Útflutningsgjald ..		465000
8. Áfengistollur (þar með óáfengt öl, áfengislaust vín, ávaxtasafi og limonade)	250000	600000
9. Tóbakstollur	500000	
10. Kaffi- og sykurtollur ..	800000	
11. Vörutollur	1000000	
12. Annað aðflutningsgjald	60000	
		2610000
Flyt ...		4785000

	kr.	kr.
Flutt ...		4785000
13. Gjald af konfekt og brjóstsykursgerð		20000
14. Stimpilgjald		500000
15. Lestagjald af skipum		40000
16. Pósttekjur	400000	
17. Símatekjur	1075000	
		1475000
18. Tóbakseinkasala		200000
19. Skólagjöld		5000
Samtals ...		7025000

3. gr.

Tekjur af fasteignum ríkissjóðs eru talðar:

	kr.	kr.
1. Eftirgjald eftir jarðeignir ríkissjóðs		30000
2. Tekjur af kirkjum		50
3. Tekjur af silfurbergsnámunum í Helgustaðafjalli		10000
4. Tekjur af skipum		150000
Samtals ...		190050

4. gr.

Tekjur af bönkum, Ræktunarsjóði, verðbrjefum o. fl. er áætlað:

	kr.	kr.
1. Tekjur af bönkum		250000
2. Tekjur af Ræktunarsjóði		20000
3. Vextir af bankavaxtabrjefum, keyptum samkvæmt lög- um nr. 14, 9. júlí 1909		40000
4. Væntanlega útdregið af þeim brjefum		15000
Flyt ...		325000

	kr.	kr.
Flutt ...		325000
5. Arður af hlutafje (100000 kr.) í Eimskipafjelagi Íslands		6000
6. Vextir af innstæðum í bönkum		5000
7. Greiðsla frá Landsversluninni		240000
Samtals ...		576000

5. gr.

Óvissar tekjur, ýmislegar greiðslur og endurgjöld er talið:

	kr.	kr.
1. Óvissar tekjur		20000
2. Endurgreidd skyndilán til embættismanna		400
3. Endurgreiddar aðrar fyrirframgreiðslur		2000
Samtals ...		22400

II. KAFLI.

Gjöld.

6. gr.

Árið 1923 eru veittar til gjalda upphæðir þær, sem tilgreindar eru í 7.—19. gr.

7. gr.

Greiðslur af lánum ríkissjóðs og framlag til Landsbankans er talið:

	kr.	kr.
I. Vextir:		
1. 4% lán úr ríkissjóði Danmerkur, 500000 kr., tekið 1908 til 15 ára til símalagninga	2333,33	
2. 4 $\frac{1}{2}$ % lán, tekið 1909 hjá dönskum bönkum, 1500000 kr. til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	36562,50	
3. 4 $\frac{1}{2}$ % lán hjá lífsábyrgðarstofnuninni í Kaupmannahöfn, 250000 kr., tekið 1912 til 30 ára, til að kaupa III. flokks bankavaxtabrjef Landsbankans	7593,76	
4. 4 $\frac{1}{2}$ % lán hjá dönskum bönkum, 500000 kr., tekið 1912 til 15 ára vegna sjerstakra útgjalda (Reykjavíkurhöfn o. fl.)	7500,00	
5. Ritsímalánið 1913, 4% og endurborgun á 30 árum, tekið hjá mikla norræna ritsímafelaginu	16246,30	
6. Lán til ritsíma, tekið 20. okt. 1916 til 25 ára, með bankavöxtum hjá Landsbankanum, að upphæð 100000 kr.	5320,00	
7. 5% lán, tekið til símalagninga 1917 hjá mikla norræna ritsímafelaginu, til 30 ára, 500000 kr.	22584,52	
8. Lán hjá Handelsbanken, gegn veði í skipum, 2 milj. kr., tekið 1917 til 10 ára, vextir $\frac{1}{2}$ % hærri en forvextir Þjóðbankans danska	66500,00	
9. Lán til ritsíma, tekið í Landsbankanum 20. jan. 1918 til 25 ára með bankavöxtum, 85000 kr.	4760,00	
10. Lán til Landsverslunarinnar, tekið 2. jan. 1918 með útlánsvöxtum hjá Íslandsbanka, að upphæð 1 milj. kr.	35000,00	
Flyt ...	204400,41	

	kr.	kr.
Flutt ...	204400,41	
11. Lán hjá ríkissjóði Dana, tekið 1. des. 1918, með 5% vöxtum, 2 ¹ / ₂ milj. kr.	40000,00	
12. Lán hjá Háskóla Íslands, tekið 10. jan. 1919 með 5% vöxtum, afborgunarlaust, að upphæð 1 milj. kr.	50000,00	
13. Lán hjá dönskum bönkum, tekið 1. júlí 1919 með 5% vöxtum til 20 ára, 4 ¹ / ₂ milj. kr.	185625,00	
14. Innlent lán 1. júlí 1920 með 5 ¹ / ₂ % vöxtum til 20 ára, 3 milj. kr.	144375,00	
15. Enskt lán 1. sept. 1921 með 7% vöxtum til 30 ára, 1 ¹ / ₂ milj. kr.	105000,00	
		729400,41
II. Atborganir:		
1. Af láninu frá 1908	33333,33	
2. — — — 1909	50000,00	
3. — — — 1912	8333,33	
4. — — — 1912	33333,34	
5. — — — 1913	12744,72	
6. — — — 1916	4000,00	
7. — ritsímaláni 1917	9768,82	
8. — skipakaupaláni	200000,00	
9. — ritsímaláni Landsbankans	3400,00	
10. — Íslandsbankaláni 1918	100000,00	
11. — láni danskra banka 1919	225000,00	
12. — innlenda láninu 1920	150000,00	
13. — enska láninu 1921	50000,00	
		879913,54
III. Framlag til Landsbankans, 10. greiðsla		100000,00
Samtals ...		1709313,95

8. gr.

Borðfje Hans Hátignar konungsins

	kr.	kr.
Borðfje Hans Hátignar konungsins		60000

9. gr.

Til alþingiskostnaðar og yfirskoðunar landsreikninga er veitt:

	kr.	kr.
1. Til alþingiskostnaðar	220000	
2. Til yfirskoðunar landsreikninga	3000	
		223000
Samtals ...		223000

10. gr.

Til ráðuneytisins, hagstofunnar, sendiherra, utanríkismála og ríkisráðs-kostnaðar er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Ráðuneytið, ríkisfjehirðir o. fl.		
1. Til ráðherra:		
a. Laun	30000	
b. Til risnu	4000	
	34000	
2. Til utanferða ráðherra	8000	
3. Laun starfsmanna stjórnarráðsins	95940	
4. Annar kostnaður	22000	
5. Fyrir að gegna ríkisfjehirðisstörfum	19340	
6. Til umbóta og viðhalds á stjórnarráðshúsinu og ráð-herrabústaðnum	3000	
		182280
B.		
Hagstofan.		
1. Laun hagstofustjóra	9500	
2. Laun aðstoðarmanns	6300	
3. Pappír, prentun og hefting hagskýrsla	10000	
4. Prentun eyðublaða	3000	
5. Húsaleiga, hiti og ljós m. m.	4000	
6. Aðstoðar- og skrifstofukostnaður	15000	
		47800
Flyt ...		230080

	kr.	kr.
Flutt ...		230080
C.		
Sendiherra, utanríkismál og ríkisráðskostnaður.		
1. Til sendiherra í Kaupmannahöfn:		
a. Laun	20000	
b. Til húsaleigu	3000	
c. — risnu	5000	
d. — skrifstofuhalds	16000	
	44000	
2. Fyrir meðferð utanríkismála	12000	
3. Ríkisráðskostnaður	4000	
4. Kostnaður af sambandslaganefnd	7500	
		67500
Samtals ...		297580

11. gr.

Til dómgæslu og lögreglustjórnar o. fl. er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Dómgæsla og lögreglustjórn.		
1. Hæstirjettur:		
a. Laun dómara	52500	
b. Laun ritara	6300	
c. Annar kostnaður	2500	
	61300	
2. Laun bæjarfógeta, sýslumanna og lögreglustjóra	176220	
3. Laun hreppstjóra	32400	
4. Skrifstofukostnaður bæjarfógetans í Reykjavík:		
a. Laun	23280	
b. Húsaleiga	3000	
c. Hiti, ljós og ræsting	2200	
d. Yms gjöld	1940	
	30400	
	300320	

	kr.	kr.
Flutt ...	300320	
5. Skrifstofukostnaður lögreglustjórans í Reykjavík:		
a. Laun fulltrúa, 3 skrifara og innheimtumanns	24300	
b. Laun 3 tollvarða	16200	
c. Húsaleiga	6500	
d. Hiti og ljós	1500	
e. Ýms gjöld	10000	
	58500	
Fastir starfsmenn á skrifstofum bæjarfógeta og lögreglustjóra í Reykjavík njóta dýrtíðaruppbótar eftir reglum launalaganna.		
6. Skrifstofukostnaður sýslumanna og annara bæjarfógeta	50000	
7. Til hegningarhússins í Reykjavík og viðhaldskostnaðar fangelsa	15000	
8. Annar sakamála- og lögreglumála m. m. ...	12000	
9. Borgun til sjódomsmanna	1000	
10. Borgun til setu- og varadómara	3000	
		439820
B.		
Ymisleg gjöld.		
1. Til þess að gefa út stjórnartíðindi:		
a. Þóknun fyrir útgáfu tíðindanna m. fl. ...	900	
b. Til pappírs og prentunar	12000	
c. Til kostnaðar við sendingar með póstum	1200	
	14100	
2. Burðareyri og embættisskeyti:		
a. Endurgjald handa embættismönnum fyrir burðareyri undir embættisbrjef	25000	
b. Fyrir embættisskeyti	60000	
	85000	
3. Brunaábyrgðar- og sótaragjald o. fl. fyrir nokkrar opinberar byggingar	8000	
4. Til embættiseftirlitsferða	6000	
5. Þóknun fyrir aðstoð verkfróðs manns við endurskoðun á skipamælingum	500	
6. Til landhelgisgæslu	30000	
7. Gjöld til yfirskattaneftnda og fyrir skattvirðingar ...	20000	
		163600
Samtals ...		603420

12. gr.

Til læknaSKIPUNAR og heilbrigðismála er veitt:

	kr.	kr.
1. Laun		327240
2. Til skrifstofukostnaðar landlæknis, eftir reikningi, alt að		2000
3. a. Styrkur til læknavitjana handa hreppum, sem eiga sjerstaklega erfiða læknessókn, alt að	6000	
Styrkur þessi greiðist hreppsnefndum og er því skilyrði bundinn, að þær sendi með umsókn sinni skilagrein um hvernig verja á styrknum. Stjórnarráðið úthlutar honum aðeins til þeirra hreppa, sem um ræðir í 12. gr. 3—16 fjárl. 1922, að viðbætti Eyrarsveit í Snæfellsnessýslu, er fær 200 kr.		
b. Viðbótarstyrkur til Jökuldals-, Hlíðar-, Tungu-, Hjaltastaðar- og Eiðahreppa, ef þessir hreppar ráða sjer sjerstakan lækni	1500	7500
4. Til núverandi aðstoðarlæknis á Ísafirði, enda nýtur hann eigi annara launa úr ríkissjóði		2500
5. Til augnlækninga:		
a. Styrkur til augnlæknis Andrjesar Fjeldsteds í Reykjavík	2000	
b. Styrkur til augnlæknis, til lækningaferða kringum landið á helstu viðkomustaði strandskipa, með því skilyrði, að hann hafi á hverri hringferð að minsta kosti hálfsmánaðar dvöl samtals á tveim hinum fjölmennustu viðkomustöðum, eftir samráði við stjórnarráðið, eftir reikningi, alt að	700	2700
6. Styrkur til tannlæknis Vilh. Bernhöfts í Reykjavík ...		1500
7. Styrkur til háls- og neflæknis Ólafs Þorsteinssonar í Reykjavík		1500
Styrkurinn til læknanna Andrjesar Fjeldsteds, Vilh. Bernhöfts og Ólafs Þorsteinssonar er bundinn því skilyrði, að þeir, hver um sig, segi stúdentunum í læknaeild háskólans til í sinni sjerfræði og veiti fátæku fólki ókeypis læknishjálp á tilteknum stað, ekki sjaldnar en 3 sinnum á mánuði.		
8. Til geislalækningastofu ríkisins		12000
9. Til Ráðumsjóðs Íslands, styrkur til að reka radíumlækningar		2500
10. Holdsveikraspítalinn		91556
Flyt	...	450996

		kr.	kr.
	Flutt ...		450996
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Annar kostnaður:			
1. Laun starfsmanna	14000		
2. Viðurværi 59 manna (ca. 160 a. á dag)	34456		
3. Klæðnaður	3000		
4. Meðul og sáraumbúðir	1800		
5. Eldsneyti	13000		
6. Ljósmeti	2000		
7. Húsbúnaður og áhöld	2500		
8. Viðhald á húsum	3000		
9. Þvottur og ræsting	3000		
10. Greftrunarkostnaður	500		
11. Skemtanir	800		
12. Skattar o. fl.	2500		
13. Ymisleg gjöld	2000		
		82556	
		91556	
11. Geðveikrahælið á Kleppi			55340
Sá kostnaður sundurliðast þannig:			
A. Laun læknis		9000	
B. Önnur gjöld:			
1. Kaup starfsmanna	10000		
2. Viðurværi 90 manna (ca. 160 a. á dag) ..	52560		
3. Klæðnaður 60 sjúklinga á 100 kr. handa hverjum	6000		
4. Meðul og umbúðir	600		
5. Ljós og hiti	10400		
6. Viðhald og áhöld	10000		
7. Þvottur og ræsting	2000		
8. Skemtanir	1000		
9. Skattar m. m.	1000		
10. Óviss gjöld	1500		
		95060	
		104060	
	Flyt ...	104060	506336

	kr.	kr.
Flutt ...	104060	506336
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 64 sjúklingum, 200 a. á dag	46720	
Tekjur af búinu	2000	
	48720	
Mismunur ..	55340	
12. Heilsuhælið á Víflsstöðum		52120
Sá kostnaður sundurliðast þannig:		
A. Laun læknis	9000	
B. Önnur gjöld:		
1. Kaup starfsmanna	30000	
2. Viðurværi	125000	
3. Lyf og hjúkrunargögn	8000	
4. Ljós og hiti	26000	
5. Þvottur og ræsting	6000	
6. Viðhald húsa	8000	
7. Viðhald vjela	5000	
8. Húsbúnaður og áhöld	8000	
9. Flutningskostnaður ..	9000	
10. Óviss gjöld	5000	
	230000	
	239000	
Par frá dragast þessar tekjur:		
Meðgjöf með 80 sjúklingum, 5 kr. á dag	146000	
Meðgjöf með 5 sjúklingum, 8 kr. á dag	14600	
Meðgjöf með 18 börnum, 4 kr. á dag ...	26280	
	186880	
Mismunur ...	52120	
13. Önnur gjöld:		
a. Styrkur til sjúkrahúsa og sjúkraskýla, alt að ...	20000	
Styrkurinn veitist eftir fjölda legudaga, 70 aurar fyrir hvern dag, gegn því, að hjerað það, sem sjúkrahúsið á, leggi fram eins mikið og styrknum nemur.		
b. Bólusetningarkostnaður	1500	
Flyt ...	21500	558456

	kr.	kr.
Flutt ...	21500	558456
c. Gjöld samkv. 13. gr. í lögum 16. nóv. 1907, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma ...	4000	
d. Gjöld samkv. 25. gr. í lögum 6. nóv. 1902, um varnir gegn því, að næmir sjúkdómar berist til Íslands ...	1000	
e. Gjöld samkvæmt lögum nr. 61, 1921, um breytingu á fátækralögnum, 77. og 78. gr. ...	70000	
f. Kostnaður við heilbrigðiseftirlit lækna með alþýðuskólum ...	1500	
g. Styrkur til hjeraðslækna til utanferða, í því skyni að afa sjer nýrjar læknisþekkingar ..	3000	
Pennan styrk veitir stjórnarráðið, eftir tillögum landlæknis, og má hann ekki fara fram úr 250 kr. fyrir hverja mánaðardvöl erlendis.		
h. Styrkur til sjúkrasamlaga ...	6500	
Af þessum styrk greiðist sjúkrasamlagi Hins Íslenska prentarafjelags alt að 200 kr. Styrkur þessi má þó ekki fara fram úr þeim styrk, er almennt sjúkrasamlög fá að lögum.		
i. Til berklahjúkrunarfelagsins Líknar, gegn að minsta kosti jafnmiklu frá bæjarsjóði Reykjavíkur ...	3000	
j. Utanfararkostnaður ungra yfirsetukvenna, til framhaldsnáms í Kristjáníu eða Kaupmannahöfn ..	800	
k. Viðbótarlaun yfirsetukonu í Grímsey, gegn jafnmikilli launabót annarsstaðar frá ...	300	
l. Til Gísla Sigurðssonar í Krossgerði, til þess að kaupa sjer umbúðir ...	500	
		112100
14. Hluti ríkissjóðs af launum yfirsetukvenna		25000
Samtals ...		695556

13. gr.

Til samgöngumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Póstmál.		
1. Laun:		
a. Eftir launalögum 86400		
b. Póstafgreiðslumenn utan Reykjavíkur ... 66000		
c. Brjefhirðingamenn 18000		
	170400	
2. Póstflutningur 170000		
3. Annar kostnaður:		
a. Skrifstofukostnaður í Reykjavík hjá aðalpóstmeistara og póstmeistara, eftir reikningi ... 8500		
b. Skrifstofukostnaður og aðstoð utan Reykjavíkur hjá póstmeisturum og á stærri póstafgreiðslum 20000		
c. Húsaleiga utan Reykjavíkur á stærri póststofum og póstafgreiðslum 11000		
d. Önnur gjöld 43000		
	82500	
		422900
B.		
Vegabætur.		
I. Stjórn og undirbúningur vegagerða:		
1. Laun vegamálastjóra 9500		
2. Laun aðstoðarverkfræðings 6840		
3. Ferðakostnaður þeirra og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 3500		
4. Til aðstoðarmanna og mælinga, alt að .. 7500		
5. Skrifstofukostnaður 7300		
	34640	
II. Flutningabrautir:		
1. Húnvetningabraut 5000		
2. Skagfirðingabraut 20000		
3. Biskupstungnabraut 25000		
4. Hvammstangabraut 8000		
5. Viðhald flutningabrauta 52000		
Flyt ... 110000	34640	422900

	kr.	kr.
Flutt ... 110009	34640	422900
6. Til aðgerðar og endurbyggingar Holta- vegarins, gegn því, að Rangárvallasýsla leggi fram þriðjung kostnaðar 20000	130000	
III. Þjóðvegir:		
1. Stykkishólmsvegur 20000		
2. Langadalsvegur í Húnavatnssýslu 15000		
3. Öxnadalsvegur 10000		
4. Hróarstunguvegur 15000		
5. Aðrar vegabætur og viðhald 40000	100000	
IV. Fjallvegir	10000	
V. 1. Til áhalda 15000		
2. Til bókasafns verkamanna 300	15300	
VI. Tillög til akfærra sýsluvega, alt að gegn að minsta kosti jafnmiklu tillagi annarstaðar frá og öðrum þeim skilyrðum, sem sett eru í reglu- gerð nr. 3, 3. janúar 1916.	40000	
VII. Til dragferjuhalds á Hjeraðsvötnum	500	
VIII. Til dragferjuhalds á Lagarfljóti	500	
		330940
C.		
Samgöngur á sjó.		
1. Til strandferða	200000	
2. Til bátaferða á flóum, fjörðum og vötnum, alt að ...	100000	
		300000
D.		
Hraðskeyta- og talsímasamband.		
I. Ritsímafelagið mikla norræna, únsamið árgjald (til 1925)	35000	
II. Til viðauka símakerfa, smærri efniskaupa o. fl. ...	20000	
Flyt ...	55000	1053840

		kr.	kr.
	Flutt ...	55000	1053840
III. Til starfrækslu landssímanna m. m.:			
1. Laun samkvæmt launalögum	290000		
2. Kostnaður af aðalskrifstofu landssím- anna	11000		
3. Ritsímastöðin í Reykjavík	32000		
4. Þráðlausa stöðin í Reykjavík	7500		
5. Bæjarsíminn í Reykjavík	68000		
6. Áhaldahúsið	2500		
7. Ritsímastöðin á Akureyri ásamt bæjar- símakerfinu	7300		
8. Ritsímastöðin á Seyðisfirði ásamt bæj- arsímakerfinu	10400		
9. Ritsímastöðin á Ísafirði ásamt bæjar- símakerfinu	5800		
10. Símastöðin á Borðeyri	5000		
11. Símastöðin í Hafnarfirði, alt að	13500		
12. Símastöðin í Vestmannaeyjum, alt að	5000		
13. Símastöðin á Siglufirði	5500		
14. Til aukaritsímaþjónustu	2000		
15. Til loftskýtastöðvar í Flatey	2600		
16. Til loftskýtastöðvar á Hesteyri	3000		
17. Gjöld til eftirlitsstöðvar og aðrar tal- símastöðvar	60000		
		531100	
IV. Eyðublöð, prentkostnaður, ritföng m. m.		48000	
V. Viðbót og viðhald stöðvanna		25000	
VI. Kostnaður við ferðalög vegna starfrækslunnar, eftir reikningi, alt að		6000	
VII. Viðhald landssímanna		100000	
VIII. Tillag til alþjóðaskrifstofunnar í Bern		1000	
			766100
E.			
Vitamál.			
I. Stjórn og undirbúningur vitamála:			
1. Laun vitamálastjóra	9500		
Hann sje umsjónarmaður vitanna og einnig ókeyppis til verkfræðilegrar aðstoðar landsstjórn, hjeradsstjórnnum og bæjar- stjórnnum, eftir ákvæðum landsstjórnar.			
	Flyt ... 9500		1819940

	kr.	kr.
Flutt ... 9500		1819940
2. Til verkfróðra aðstoðar 6300		
3. Til skrifstofuhalds, eftir reikningi, alt að 4000		
4. Ferðakostnaður og fæðispeningar, eftir reikningi, alt að 2000		
	21800	
II. Laun vitavarda..	20800	
Par af 300 kr. persónuleg launaviðbót handa núverandi vitaverði Gróttuvitans.		
III. Rekstrarkostnaður vitanna	55000	
IV. Til Hvanneyjarvitans	4000	
V. Til Vatnsnesvita	3000	
VI. Sjómerki, þar með talið viðhald sæluhúsa	6000	
VII. Ýmislegt	10000	
		120600
Samtals ...		1940540

14. gr.

Til kirkju- og kenslumála er veitt:

	kr.	kr.
A.		
Andlega stjettin.		
a. Biskupsembættið:		
1. Laun biskups	9500	
2. Skrifstofukostnaður, eftir reikningi	2000	
		11500
b. Önnur gjöld:		
1. Til prestakalla samkvæmt lögum 27. febrúar 1880, 1. gr. ..	408,28	
2. Viðbót við eftirlaun þau, er fátækir uppgjafaprestar og prestsekkjur njóta samkvæmt lögum	8000	
3. Framlag til prestlaunasjóðs... ..	260000	
4. Til útgáfu ársskýrslu fyrir hina íslensku þjóðkirkju	400	
5. Til húsabóta á prestssetrum	15000	
Skilyrði: Húsin verða jarðarhús; þeim er við ábúendaskifti skilað sem nýjum með fullu álagi; eftirgjald jarðanna hækkar um 4% af styrkuppþæðinni,		283808,28
		295308,28
Flyt ...		295308,28

	kr.	kr.
Flutt ...		295308,28
enda er styrkurinn ekki greiddur fyrir en verkinu er lokið og sannað, að það sje vel af hendi leyst og hafi kostað að minsta kosti eins mikið og styrknum nemur.		
B.		
Kensluánál.		
I. Háskólinn:		
a. Laun	125000	
b. Til kennara í sögu og málfræði íslenskrar tungu að fornu og nýju	6300	
c. Styrktarfje:		
1. Námsstyrkur 12000		
2. Húsaleigustyrkur 6000		
	18000	
Húsaleigustyrk og námsstyrk má að eins veita reglusömum, efnalittum stúdentum, 175 kr. mest um árið í húsaleigustyrk og 560 kr. mest í námsstyrk. Húsaleigustyrk má venjulega að eins veita utanbæjarstúdentum.		
d. Til kensluáhalda læknadeildar	500	
e. Fyrir starf við gerlarannsókn og kenslu í efnafræði, 1000 kr. til hvors	2000	
f. Hiti, ljós, ræsting og vjalgæsla	5000	
g. Önnur gjöld:		
1. Til ritara:		
a. Laun 1000		
b. Dýrtíðaruppbót 700		
	1700	
2. Til dyravarðar:		
a. Laun, auk hlunninda, sem hann hefir áður notið 1600		
b. Dýrtíðaruppbót 1000		
	2600	
3. Ýms gjöld 4000		
	8300	
		165100
II. Námsstyrkur til íslenskra stúdenta í erlendum skólum		8000
Flyt ...		468408,28

	kr.	kr.
Flutt ...		468408,28
1200 kr. handa hverjum. Sækja mega þeir hvern viðurkendan háskóla á Norðurlöndum og í helstu menningarlöndum öðrum, en senda verða þeir stjórninni skilríki fyrir því, að þeir stundi með alúð eitthvert það háskólanám, sem þeir fá eigi kenslu í við Háskóla Íslands. Styrkurinn skal aðeins veittur stúdentunum fyrstu 4 námsárin.		
III. Mentaskólinn almenni:		
a. Laun	94140	
b. Önnur gjöld:		
1. Til bókasafns skólans 400		
2. — eldiviðar, ljósa og ræstingar ... 4000		
3. — skólahússins utan og innan ... 2000		
4. — tímakenslu og til prófdómenda, alt að 10000		
5. Húsaleigustyrkur handa 36 læri- sveinum, 50 kr. handa hverjum ... 1800		
6. Námsstyrkur, 2000 kr., með verð- stuðulsuppbót 3600		
7. Læknisþóknun 200		
8. Til vísindalegra áhalda við kensluna 600		
9. Ýmisleg gjöld 3000		
10. Til þess að gefa út kenslubækur handa Mentaskólanum 800		
11. Til áhalda við fimleikakenslu ... 100		
12. Til verðlaunabóka 100		
	26600	
		120740
Húsaleigustyrk og námsstyrk má aðeins veita efnilegum, reglusömum og efnalittum nemendum. Húsaleigustyrkur sje venjulega aðeins veittur utan- bæjarmönnum, og að námsstyrk gangi utanbæjar- menn fyrir innanbæjarmönnum, að öðru jöfnu.		
IV. Gagnfræðaskólinn á Akureyri:		
a. Laun	23580	
b. Önnur gjöld:		
1. Til þriggja aukakennara 9200		
2. Tímakensla 4000		
3. Til bóka og kensluáhalda 1000		
Flyt ... 14200	23580	589148,28

				kr.	kr.
	Flutt ...	14200		23580	589148,28
4.	Til eldiviðar og ljósa	5000			
5.	Námsstyrkur	700			
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.				
6.	Til dyravörslu:				
a.	Laun	600			
b.	Dýrtíðaruppbót	300			
		900			
7.	Til skólahússins utan og innan ...	2000			
8.	Til ýmislegra gjalda	2000			
				24800	48380
V. Kennaraskólinn:					
a.	Laun			24120	
b.	Önnur gjöld:				
1.	Tímakensla	2500			
2.	Eldiviður og ljós	3500			
3.	Bókakaup og áhöld	500			
4.	Námsstyrkur	3000			
	Utanbæjarnemendur gangi að styrk fyrir innanbæjarnemendum, að öðru jöfnu.				
5.	Til viðhalds	1000			
6.	Ymisleg gjöld	2500			
				13000	37120
VI. Stýrimannaskólinn:					
a.	Laun			15480	
b.	Önnur gjöld:				
1.	Til tímakenslu	4000			
2.	Til eldiviðar og ljósa	2500			
3.	Ýmisleg gjöld	3500			
4.	Til Sveinbjarnar Egilssonar til fyrirlestra	300			
				10300	25780
VII. Vjelstjóraskólinn:					
a.	Laun			14400	
	Flyt ...			14400	700428,28

		kr.	kr.
	Flutt ...	14400	700428,28
b. Önnur gjöld:			
1. Húsnæði m. m.	1800		
2. Ljós og hiti	1200		
3. Ýmiss kostnaður	1200		
4. Húsnæði, ljós og hiti skólastjóra...	2800		
		7000	
Við skólana undir liðunum III.—VII., að undanskilinni lærdómsdeild mentaskólans, skal setja skólagjöld, að minsta kosti 100 kr. fyrir hvern nýjan innanbæjarnemanda. Stjórnarráðið má þó, eftir tillögum skólastjóra, veita undanþágu frá skólagjaldi, ef í hlut eiga efnalitlir, en einkar efnilegir nemendur.			21400
VIII. Bændakensla:			
1. Til bændaskólans á Hólum:			
a. Laun	10800		
b. Til smíða-, leikfimi- og dráttlistarkenslu	1600		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3500		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7500		
		19900	
2. Til bændaskólans á Hvanneyri:			
a. Laun	11880		
b. Til smíða- og leikfímikenslu	1300		
c. Önnur gjöld:			
1. Til verklegs náms, alt að	1000		
2. Til kensluáhalda	500		
3. Til eldiviðar og ljósa	3200		
4. Ýmisleg gjöld	2500		
	7200		
		20380	
Styrkurinn til verklegs náms við bændaskólana á Hólum og Hvanneyri veitist nemendum, sem stunda verknám, samkvæmt samningi, eigi skemur en 6 vikur á ári og skila skólanum dagbókum um vinnubrögðin yfir námstímann, og nemi styrkurinn aldrei hærri			
	Flyt ...	40280	721828,28

	kr.	kr.
Flutt ...	40280	721828,28
upphæð á hvern nemanda en 12 kr. fyrir hverja viku námstímans.		
Styrkinn má aðeins greiða eftir á, samkvæmt skýrslu um námið, og sje í henni getið, hve háan vikustyrk hver nemandi skal fá.		
3. Til skólahalds á Eiðum:		
a. Laun 11880		
b. Til aðstoðarkenslu 600		
c. Önnur gjöld:		
1. Til búnaðarnáms 600		
2. — kensluáhalda 500		
3. — eldiviðar og ljósa ... 4000		
4. Ýmisleg gjöld 2500		
	7600	
	20080	60360
IX. Iðnfræðsla:		
a. Til Iðnaðarmannafjelagsins í Reykjavík til þess að reka Iðnskóla í Rvík, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar 6000	6000	
b. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Akureyri, til kvöldskólahalds 1000	1000	
c. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Ísafirði, til kvöldskólahalds 1000	1000	
d. Til Iðnaðarmannafjelagsins á Seyðisfirði, til kvöldskólahalds 600	600	
Styrkurinn til þessara 4 skóla má þó ekki fara yfir $\frac{4}{5}$ rekstrarkostnaðar.		
Skólar þessir skulu senda stjórnarráðinu skýrslu, enda samþykki það stundaskrá þeirra.		
		8600
X. Verslunarskólar:		
a. Til Kaupmannafjelagsins og Verslunarmannafjelagsins í Reykjavík, til þess að halda uppi skóla fyrir verslunarmenn, undir yfirumsjón landsstjórnarinnar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar	6500	
b. Til Sambands samvinnufelaganna, til þess að halda uppi verslunarskóla, undir yfirumsjón landsstjórnari nar, þó ekki yfir $\frac{3}{4}$ kostnaðar	6500	
		13000
XI. Yfirsetukvennaskólinn:		
1. Laun forstöðumanns 1500	1500	
Flyt ...	1500	803788,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1500	803788,28
2. Til verklegrar kenslu:		
a. Launþriggja yfirsetukvenna í Reykjavík 900		
b. Annar kostnaður, alt að 400		
	1300	
3. Styrkur til námskvenna 7000		
4. Húsaleiga og hiti, ljós og ræsting 1700		
5. Styrkur til að semja og gefa út kenslubók handa ljósmæðrum, alt að 4000		
		15500
XII. Kvennaskólar:		
1. Til kvennaskólans í Reykjavík:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1800 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði 19000		
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að 4000		
c. Námsstyrkur til sveitastúlkna ... 800		
	23800	
2. Til kvennaskólans á Blönduósi:		
a. Rekstrarstyrkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlögum annarstaðar að en úr ríkissjóði 15000		
b. 40 kr. fyrir hverja námsmey, sem er alt skólaárið, alt að 2000		
	17000	
Skólar þessir standa undir yfirumsjón landsstjórnarinnar.		40800
XIII. Almenn barnafræðsla:		
1. Laun kennara og dýrtíðaruppbót 345000		
2. Til farskóla og eftirlits með heimafræðslu, með sömu skilyrðum sem verið hefir, alt að 10000		
3. Til prófdómara við barnapróf 4200		
4. Umsjón fræðslumála:		
a. Laun fræðslumálastjóra 9000		
b. Skrifstofukostnaður hans 1000		
c. Til eftirlitsferða, eftir reikningi, alt að 1000		
	11000	
		370200
Flyt ...	...	1230288,28

	kr.	kr.
Flutt ...		1230288,28
XIV. Unglinga- og alþýðuskólar:		
1. Til unglingaskóla (lýðskóla) utan Reykjavíkur, Akureyrar og Hafnarfjarðar	35000	
Styrkurinn er veittur með því skilyrði, að skólarnir fullnægi reynslu- og stjórnarráðið selur, og að þeir njóti styrks annarstaðar frá, er ekki sje minni en þriðjungur rikissjóðsstyrksins. Unglingaskólar í kaupstöðum og fjölmennum kaupsíðum fá minni styrk en sveitaskólar, að öðru jöfnu. Kenslumálastjórnin úthlutar styrknum og hefir eftirlit með skólunum.		
2. Til gagnfræða- og alþýðuskólans í Flensborg	15000	
3. Til lýðskólans í Bergsstaðastræti	800	50800
XV. Húsmæðrafræðsla:		
Til kvenfjelagsins Óskar í Ísatjarðarkaupstað, til húsmæðrafræðslu, gegn 1000 kr. annarsstaðar að		1500
XVI. Styrkur til þess að semja og gefa út alþýðukenslubækur		1200
XVII. a. Til kenslu heyrnar- og málleysingja m. m. ...	13000	
Stjórnin aunnast um, að aðstandendur nemendanna eða nemendurnir sjálfir greiði kostnað, ef efni þeirra leyfa, samkv. tilsk. 28. febr. 1872, 2. gr.		
b. Utanfararstyrkur handa forstöðukonu daufdumbraskólans, til þess að nema nýjar kenslu- aðferðir	1500	14500
XVIII. Til kenslu blindra barna, sem send eru utan til náms, gegn jafnmiklu framlagi annarstaðar frá		1000
XIX. Sundkensla og leikfimi:		
1. Til sundkenslu í Reykjavík	300	
Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að kensla þessi fari fram að minsta kosti 2 mánuði að vorinu og 1 mánuði að haustinu, og að lærisveinar Mentaskólans, Kennaraskólans og Stýrimannaskólans njóti kenslunnar ókeypis.		
2. Laun Ólafs Pálssonar fyrir sundkenslu þá, sem getur í 1-lið, og til að kenna öðrum sundkennurum Þjörgunarsund	1500	
Flyt ...	1800	1299288,28

	kr.	kr.
Flutt ...	1800	1299288,28
3. Til sundkenslu o. fl. annarstaðar	2000	
Styrkurinn veitist bæjarstjórnun og sýslu- nefndum með því skilyrði, að annarstaðar frá sje lagt til sundkenslunnar eigi minna en rik- issjóðsstyrknum nemur.		
4. Til Ingibjargar Guðbrandsdóttur, fyrir að veita utanbæjarstúlkum ókeypis kenslu í leikfimi ...	600	
XX. Styrkur til Stefáns Eiríkssonar til þess að halda uppi kenslu í trjeskurði í Reykjavík		4400 1500
Samtals ...		1305188,28

15. gr.

Til vísinda, bókmenta og lista er veitt:

	kr.	kr.
1. Landsbókasafnið:		
a. Laun	23940	
b. Til aðstoðarmanns við safnið, og sje hann fastur ársinaður, 2000 kr., með verðstuðulsuppbót ..	3600	
c. Til að kaupa bækur og handrit og til bókbands	12000	
d. Til þess að semja og gefa út handritaskrá safnsins	3000	
e. Brunaábyrgðargjald fyrir safnið	360	
f. Húsaleiga	500	
g. Ýmisleg gjöld	1000	
		44400
2. Þjóðskjalasafnið:		
a. Laun	16200	
b. Til að binda inn og búa um skjöl og til að út- vega og afrita merk skjöl og bækur handa safninu	2000	
c. Til að gefa út skrá yfir skjalasafnið o. fl.	250	
d. Til að ljósmynda og afrita skjöl og heimildir, er varða Ísland, í erlendum söfnum	1000	
		19450
3. Þjóðmenjasafnið og verndun fornmenja:		
a. Laun þjóðmenjavarðar (fornmenjavarðar)	9500	
b. Til aðstoðar, eftir reikningi, alt að	1200	
c. Til að útvega forngripi, alt að	1500	
d. Til áhalda og aðgerða	600	
Flyt ...	12800	63850

	kr.	kr.
Flutt ...	12800	63850
e. Til að kaupa íslensk listaverk og listiðnað ...	4000	
f. Ferðakostnaður til rannsókna og undirbúnings á skrásetningu fornmenja, allt að... ..	1200	18000
Þjóðmenjasafnið sje opið 6 stundir á viku, eftir nánari fyrirætlum stjórnarráðsins.		
4. Náttúrufræðisfjlagið		1500
Par af til umsjónar við náttúrugripasafnið 600 kr. á ári.		
Styrkurinn veitist með því skilyrði, að safnið sje til sýnis almenningi á ákveðnum tíma, ekki sjaldnar en einu sinni á viku.		
5. Landsbókasafnshúsið:		
a. Til eldiviðar, ljósa og ræstingar	10000	
b. Til viðhalds og áhalds	2000	12000
6. Til kaupstaðabókasafna, gegn eigi minna tillagi úr bæjarsjóði og sýslusjóði		3000
7. Til sýslubókasafna og lestrarsala í kaupúnum, gegn eigi minna tillagi úr sýslusjóði eða sveitarsjóði ...		1500
8. Til bókasafnsins í þöku, til bókakaupa... ..		200
9. Til Hins íslenska bókmentafjelags		2000
10. Til Þjóðvinafjelagsins		1000
11. Til Fornleifafjelagsins		800
Styrkurinn greiðist því aðeins, að Árbók komi út.		
12. Til Sögufjelagsins, til að gefa út heimildarrit að sögu Íslands, 100 kr. fyrir hverja örk, allt að		1000
13. Til að vinna að textaútgáfu á íslensku fornbrjefasafni		1600
Styrkurinn er bundinn því skilyrði, að samskonar registur og við fyrsta bindi sje gefið út við hvert bindi af safninu.		
14. Til þess að gefa út hinar fornu Alþingisbækur frá 1570—1800 og að vinna að útgáfu þeirra		1000
15. Til þess að gefa út landsyfirdóma frá 1800—1873 ...		800
16. Til Dansk-íslandsk Samfund		1000
17. Til Fræðafjelagsins, til að gefa út jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns		800
18. Styrkur til að gefa út Flóru Íslands		1000
19. Til Leikfjelags Reykjavíkur, gegn að minsta kosti 1000 kr. framlagi úr bæjarsjóði Reykjavíkur		4000
20. Til Listvinafjelagsins... ..		1000
Flyt ...		116050

	kr.	kr.
Flutt ...		116050
21. a. Styrkur til skálda og listamanna	15000	
b. Til Bjarna Jónssonar frá Vogu, til að þýða Goethes Faust	1200	
c. Til próf. Sveinbjarnar Sveinbjörnssonar, til að vinna að útbreiðslu sönglistar	4000	
d. Til Páls Ísólfssonar orgelleikara, til þess að ljúka námi	2000	22200
22. a. Til síra Jóhannesar L. Lynge Jóhannssonar, til að safna til íslenskrar orðabókar með íslenskum þýðingum, enda sje safnið eign ríkisins	7000	
b. Til Þórbergs Þórðarsonar, til þess að safna orðum úr alþýðumáli	1500	8500
23. Til Hannesar Þorsteinssonar, til að semja æfisögur lærðra manna íslenskra á síðari öldum, enda sje handritið eign landsins að honum látnum		2000
24. Til Bjarna Sæmundssonar skólakennara, til fiskirannsóknna		1200
25. Til dr. Helga Jónssonar, til að halda áfram rannsókn á gróðri landsins		1200
26. Til Guðm. G. Bárðarsonar, til jarðfræðirannsókna ...		1200
27. Til dr. Helga Þjeturss, til jarðfræðirannsókna		4000
28. Til Frimanns B. Arngrímssonar, til að safna steinum og jarðtegundum og rannsaka, að hverju sje nýtt ...		800
29. Til Páls Þorkelssonar, til að vinna að málsháttasafni sínu		500
30. Til Sighvats Borgfirðings, til þess að vinna að Prestaæfum sínum		500
31. Til Finns Jónssonar á Kjörseyri, til fræðiliðkana ...		500
32. Til Sigfúsar Sigfússonar frá Eyvindará, til þjóðsagnasöfnunar		500
33. Til Boga Th. Melsteds, til að rita Íslandssögu		800
34. Til landskjálftarannsóknna		500
Greiðist því aðeins, að rannsókn verði við komið og skýrslur gefnar.		
35. Til veðurathugana og veðurskeyta		40000
36. Til alþýðufræðslu stúdentafjelaganna í Reykjavík og á Akureyri		1500
Af þessu sje skal greiða stúdentafjelaginu á Akureyri 400 kr., til fyrirlestra í Norðlendingafjórðungi.		
37. Til Íþróttasambands Íslands		1500
38. Til listasafnshúss Einarssonar		5000
39. Til Reykjavíkurdeildar Norræna stúdentasambandsins, styrkur til að senda fulltrúa á stjórnarfundum erlendis		500
Flýtt ...		208950

	kr.	kr.
Flutt ...		208950
40. Til Einarssonar myndhöggvara, 2500 kr., með verðstuðulsuppbót enda hafi hann forstöðu og umsjón listasafns síns.		4500
41. Til J. C. Poestion í Wien, til þess að vinna áfram að ritverkum sínum um íslensk fræði		1500
42. Til Þórarins Guðmundssonar fiðluleikara Styrkur þessi er bundinn því skilyrði, að hann kenni allt að 6 mönnum á ári, sem heima eiga utan Reykjavíkur, ókeypis að leika á fiðlu.		1200
43. Til Goodtemplarafjelagsins, til bindindisstarfsemi ...		3000
Samtals ...		219150

16. gr.

Til verklegra fyrirtækja er veitt:

	kr.	kr.
1. Til Búnaðarfjelags Íslands		155000
2. Til sandgræðslu... .. Styrkveitingar af lið þessum veitast þeim einum, sem leggja fram helming kostnaðar eða meira.		15000
3. Til búnaðarfjelaga Styrknum skal skift milli búnaðarfjelaganna, eftir dagsverkatölu, og varið til verkfærakaupa og styrktar sameiginlegri starfsemi innan fjelaganna. Enda gefa þau skýrslu um það, hvernig styrknum er varið.		20000
4. Til Garðyrkjufjelags Íslands: Laun garðyrkjustjóra		5500
5. Til skógræktar: a. Laun..	11520	
b. Til skógræðslu	12000	
		23520
6. Til framhalds landmælinga		35000
7. Til dýralækninga: a. Laun handa 4 dýralæknum	21780	
b. Til Hólmgeirs Jenssonar, til dýralækninga	500	
c. Til eins manns, til að læra dýralækningar erlendis	800	
Flyt ...	23080	254020

	kr.	kr.
Flutt ...	23080	254020
Nemandanum ber að senda stjórnarráðinu tvisvar á ári vottorð frá kennurum sínum um iðni og ástundun.		23080
8. Til eftirlits með útflutningi á hrossum... ..		600
9. Til efnarannsóknarstofu í Reykjavík:		
a. Laun forstöðumanns, auk 25% af öllum tekjum stofnunarinnar, 3500 kr. með dýrtíðaruppbót..	6300	
b. Húsaleiga.. ..	1000	
c. Til ljósa, eldsneytis og ræstingar	1700	9000
10. Til þess að styrkja efnilega iðnaðarnema til náms erlendis... ..		4000
11. Til Fiskveiðasjóðs Íslands		6000
12. Til Fiskifjelagsins		45000
Par af 500 kr. til kenslu á Ísafirði skipstjóraefna á smáskipum.		
13. Laun yfirmatsmanna o. fl.:		
a. 5 fiskiyfirmatsmanna	21600	
b. 4 sildarmatsmanna	11520	
c. 4 ullarmatsmanna... ..	2880	
d. 5 kjötmatsmanna	6000	
e. Ferðakostnaður yfirmatsmanna	10000	52000
14. Til þess að leitast fyrir um markað fyrir fiskiafurðir erlendis... ..		10000
15. Til gerlarannsóknna		2000
16. Til Gísla Guðmundssonar, til kjötverkunarrannsóknna		1600
17. Til umbúða og sölutilrauna á niðursoðnu kjöti, alt að		2000
18. Til bryggjugerðar á Eyrarbakka, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar		10000
19. Til bryggjugerðar í Ólafsfirði, alt að $\frac{1}{3}$ kostnaðar ..		5000
20. Til Sambands íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga		8000
Af þessum lið gangi 600 kr. til handavinnuskóla Halldóru Bjarnadóttur á Akureyri, verði honum haldið áfram.		
21. Til sambands norðlenskra kvenna... ..		500
22. Þóknun til vörumerkjaskrásetjara		1000
23. Handa Ungmennafjelagi Íslands, til eflingar íþróttar og skóggæðslu... ..		1800
Fjlagið gefi landsstjórninni skýrslu um, hvernig fjenu er varið.		
Flyt ...		435600

	kr.	kr.
Flutt ...		435600
24. Styrkur til ábúandans á Tvískerjum á Breiðamerkur- sandi, til að halda við bygð á sandinum og veita ferðamönnum húsaskjól, beina og fylgd		500
25. Styrkur til ábúandans í Fornahvammi, til að halda þar uppi bygð og gisting... ..		700
26. Styrkur til ábúandans á Hrauntanga á Öxarfjarðar- heiði, til þess að halda þar við bygð og veita ferða- mönnum gisting og beina.. ..		200
27. Styrkur til ábúandans í Bakkaseli, til að halda þar uppi bygð og gisting		700
28. Laun námuverkfræðings og til forstöðu silfurbergs- námunnar í Helgustaðafjalli, 3500 kr. með dýrtíðar- uppbót		6300
29. Til Bjargráðasjóðs		23000
30. Til Landhelgisjóðs		20000
31. Til slysatryggingar sjómanna		20000
32. Til löggildingarstofu mælitækja og vogaráhalda:		
a. Laun forstöðumanns	6120	
b. Ferðakostnaður hans	500	
		6620
33. Til að hjálpa nauðstöddum Íslendingum erlendis ...		1000
34. Laun húsagerðarmeistara... ..		9000
35. Til leiðbeiningar um húsagerð til sveita:		
a. Laun leiðbeinanda 3500 kr., með verðstuðulsupp- bót	6300	
enda tekur hann enga borgun fyrir leiðbeiningu. En vinni hann auk þessa við húsagerð einstakra manna, skal greiða fult dagkaup fyrir, er rennur í landssjóð.		
b. Ferðakostnaður, alt að... ..	800	
		7100
36. Til útgerðar björgunarskipisins Þórs í Vestmannaeyjum		30000
37. Lífeyrir hjónanna á Staðarfelli, að frádregnu eftirgjaldi af Staðarfelli, 1800 kr.		1200
Samtals ...		561920

17. gr.

Til skyndilána handa embættismönnum og lögboðinna fyrirframgreiðslna eru veittar 4000 kr.

18. gr.

Til eftirlauna og styrktarfjár er veitt:

	kr.	kr.
I. Samkvæmt eftirlaunalögum:		
a. Embættismenn	33320,61	
b. Embættismannaekkjur og börn	15227,38	
c. Uppgjafaprestar	1321,66	
d. Prestsekkjur	5045,45	
		54915,10
II. Styrktarfje og eftirlaun, auk lögboðinna eftirlauna:		
a. Embættismenn:		
1. Til Ásgeirs Blöndals læknis	250	
2. — Þorvalds Pálssonar læknis	300	
3. — Sigurðar Jónssonar fyrirv. ráðherra	1500	
	2050	
b. Embættismannaekkjur og börn:		
1. Til Elisabetar R. Jónsdóttur, læknisekkju	150	
2. Til Magneu Ásgeirsson, læknisekkju	200	
3. — Ólivu Guðmundsson	175	
4. — Sigríðar Hjaltadóttur	400	
5. — Ingileifar Snæbjarnardóttur	400	
	1325	
c. Uppgjafaprestar:		
1. Til Stefáns M. Jónssonar	325	
2. — Bjarnar Jónssonar	475	
3. — Guðlaugs Guðmundssonar	500	
	1300	
d. Prestsekkjur:		
1. Til Ástu Þórarinsdóttur	130	
2. — Auðar Gísladóttur	300	
3. — Bjargar Einarsdóttur	500	
4. — Guðrúnar Björnsdóttur	300	
5. — Guðrúnar J. Jóhannesdóttur	300	
6. — Guðrúnar Ólafsdóttur	100	
7. — Guðrúnar Pjetursdóttur	300	
8. — Guðrúnar Torfadóttur	300	
9. — Ingunnar Loftsdóttur	300	
10. — Jóhönnu S. Jónsdóttur	300	
11. — Kirstínar Pjetursdóttur... ..	300	
12. — Kristínar Sveinbjarnardóttur	300	
13. — Ragnheiðar Jónsdóttur	106	
Flyt ...	3536	
	4675	54915,10

			kr.	kr.
	Flutt ...	3536	4675	54915,10
14.	Til Sigrúnar Kjartansdóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	400		
15.	— Hlífur Bogadóttur, 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	700		
16.	— Þórunnar Stefánsdóttur	400		
17.	— Ingibjargar Sigurðardóttur	400		
18.	— Steinunnar Pjetursdóttur	300		
			5736	
e. Kennarar, kennaraekkiur og börn:				
1.	Til Önnu Ásmundsdóttur	300		
2.	— 3 barna hennar	300		
3.	— Bjargar Jónsdóttur	300		
4.	— Guðlaugar Zakaríasdóttur	360		
5.	— Hjartar Snorrasonar	500		
6.	— Jónasar Eiríkssonar	500		
7.	— Magnúsar Einarssonar	500		
8.	— Elfnar Briem Jónsson	300		
9.	— Gyðriðar Þorvaldsdóttur	300		
10.	— 3 barna hennar	300		
11.	— Janusar Jónssonar præp. hon. ...	720		
12.	— Pjeturs Guðmundssonar	500		
13.	— Steinunnar Frimannsdóttur	450		
			5330	
f. Póstmenn, póstar og ekkjur þeirra:				
1.	Til Árna Gíslasonar	300		
2.	— Guðm. Kristjánssonar	300		
3.	— Böðvars Jónssonar	200		
4.	— Hallgríms Krákssonar	200		
5.	— Jóhanns Jónssonar	200		
6.	— Þóru Matthíasdóttur	300		
7.	— Daniels Jónssonar	200		
8.	— Jens Þórðarsonar	100		
9.	— Friðriks Möllers	1200		
10.	— Kristínar Jóelsdóttur	200		
11.	— Eliesers Eiríkssonar	200		
12.	— Kristjáns Jóhannessonar, Jódísarstöðum	300		
13.	— Jóhannesar Þórðarsonar	300		
			4000	
Flyt ...			19741	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	19741	54915,10
g. Rithöfundar:			
1. Til Indriða skrifstofustjóra Einarssonar	3500		
2. — Valdimars Briems	1200		
3. — Ólafar Sigurðardóttur frá Hlöðum	300		
4. — Önnu Thorlacius	300		
		5300	
h. Ekkjur og börn skálda og rithöfunda:			
1. Til Helgu Eiríksdóttur Ólafsson ..	300		
2. — Jakóbínu Pjetursdóttur	200		
3. — Guðrúnar Jónsdóttur 300 kr. og til sonar þeirra Þorsteins Erlingssonar 300 kr.	600		
4. — Arnbjargar Einarsdóttur, 300 kr., og auk þess 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð ...	700		
5. — Guðrúnar Sigurðardóttur	300		
6. — Ólínu Þorsteinsdóttur	300		
7. — 3 barna hennar	300		
8. — Valgerðar Arnljótsdóttur	300		
9. — Guðrúnar Runólfssdóttur, ekkju Mattíasar Jochumssonar	1200		
		4200	
i. Ýmsir starfsmenn og ekkjur:			
1. Til Guðrúnar Jónsdóttur, fyrv. spítalaforstöðukonu	400		
2. — Sigurðar Eiríkssonar fyrv. reglubóða	500		
3. — Petreu Jónsdóttur, 300 kr., og að auki 100 kr. með hverju barni hennar, sem er í ómegð	500		
4. — Hólmfríðar Björnsdóttur, ekkju Guðm. Hjaltasonar	300		
5. — Páls Erlingssonar	800		
6. — Erlends Zakaríassonar	300		
7. — Kristins Jónssonar, vegavinnustjóra á Akureyri	300		
8. — Einars Guðmundssonar, fyrrum vegavinnustjóra	300		
9. — Kristínar Gestsdóttur, ekkju Þorsteins fiskimatsm. Guðmundssonar	400		
10. — Gests Guðmundssonar, fyrverandi vitavarðar	400		
	Flyt ... 4200	29241	54915,10

		kr.	kr.
	Flutt ...	4200	29241
11. Til Steinunnar Sigurðardóttur, ekkju			54915,10
Magnúsar Vigfússonar	400		
		4600	
Á styrkveitingar í II. a.—i. greiðist dýrtíðaruppbót eftir reglum launalaganna.			
j. Til Ingeborg Sigurjónsson		1800	
k. — Ólafs Rósenkranz, fyrv. leikfímikennara		1200	
			36841
III. Dýrtíðaruppbót á fjárhæðirnar í I. og II. a.—i. ...			70904 89
IV. Tillag til ellistyrktarsjóða			40000,00
Samtals ...		...	202660,99

19. gr.

Til óvissra útgjalda eru veittar 100000 kr.

Af þessari upphæð skal greiða lögreglustjórum kostnað þann, er þeir kunna að hafa við lögregluþjónu, þegar brýna nauðsyn ber til, svo sem við lögregluþjónu með fiskveiðum í landhelgi o. fl.

Stjórninni er heimilt að endurgreiða P. J. Thorsteinsson útgerðarstjóra allt að 10000 kr. af sildartunnutolli frá árinu 1919, ef ástæður reynast samskonar og voru fyrir greiðslunni til Ásgeirs Pjeturssonar í 19. gr. síðustu fjárlaga.

Ólaf J. Hvanndal myndamótara skal veittur tveggja ára greiðslufrestur á rentum og afborgunum af eftirstöðvum, að upphæð kr. 4334,00, af viðlagasjóðsláni.

20. gr.

Til gjalda árið 1923 er veitt:

Samkvæmt 7. gr.	kr. 1709313.95
— 8. —	60000.00
— 9. —	223000.00
— 10. —	297580.00
— 11. —	603420.00
— 12. —	695556.00
— 13. —	1940540.00
— 14. —	1305188.28
— 15. —	219150.00
— 16. —	561920.00
— 17. —	4000.00
— 18. —	202660.99
— 19. —	100000.00

kr. 7922329.22

Flyt ... kr. 7922329.22

Flutt ... kr. 7922329.22

En tekjur eru áætlaðar:

Samkvæmt 2. gr.	...	...	...	...	kr. 7025000.00
— 3. —	...	...	...	...	190050.00
— 4. —	...	...	...	...	576000.00
— 5. —	...	...	...	...	22400.00
					7813450.00

Tekjuhalli kr.: 108879.22

21. gr.

Heimilt er stjórninni að lána úr viðlagasjóði, ef fje er fyrir hendi í honum:

1. Alt að 10000 kr. til lánveitinga handa bændum og samgirðingafjelögum, eftir tillögum Búnaðarfelagsins, til að kaupa fyrir girðingaefti frá útlöndum, gegn ábyrgð sýslunefnda. Lán þessi veitast til 20 ára, gegn 6% vöxtum, sjeu afborgunarlaus 4 fyrstu árin, en greiðist síðan með jafnri afborgun á ári í 16 ár. Ábúendur á þjóðjörðum og kirkjújörðum greiði höfuðstól og vexti slíkra lána með 8% á ári í 28 ár.
2. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa þurrahúðarmönnum utan kaupstaða, til jarðræktar og húsabóta. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð sýslufjelaga, eftir tillögum hreppsnefnda, og eigi meira en 400 kr. á þurrahúðarmann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
3. Alt að 5000 kr. til lánveitinga handa verkamönnum í kaupstöðum, til jarðræktar. Lánið veitist aðeins gegn ábyrgð bæjarfjelaga, og eigi meira en 400 kr. fyrir verkamann hvern, gegn 6% vöxtum og endurgreiðslu á 20 árum, að liðnum 4 fyrstu árunum.
4. Til sýslufjelaga, sem leggja fram áskilið framlag til landssímalagningar, gegn 6% í ársvöxtu og endurgreiðslu á 18 árum. Til lána þessara má verja alt að 15000 kr.
5. Alt að 45000 kr. til Árnessýslu, til endurgreiðslu á skuld hennar við ríkissjóð vegna vegalagninga. Lánið veitist gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
6. Alt að 5000 kr. lán handa bændum í Hrunamannahreppi, til að koma upp smjörlikisgerð við Áslækjarrjómabú. Lánið veitist gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda, og gegn 6% ársvöxtum og endurgreiðslu á 20 árum.
7. Til að koma á fót kjötniðursuðu við hverfi í Reykholtisdalshreppi í Borgarfjarðarsýslu, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gildar, og gegn 6% í ársvöxtum og endurgreiðslu á 30 árum, 30000 kr.
8. Alt að 120 þús. kr. til Seyðisfjarðarkaupstaðar, til aukningar rafveitunnar, með 6% ársvöxtum og gegn endurgreiðslu á 30 árum. Verði fje eigi fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt að jafnhárra upphæð, er bæjarstjórnin kann að taka í þessu skyni. (Endurveiting.)
9. Til Vestmannaeyjakaupstaðar, til aukningar rafveitunnar, alt að 80 þús. kr. til 30 ára, gegn 6% vöxtum. Verði fje ekki fyrir hendi, er stjórninni heimilt að ábyrgjast lán, alt að jafnhárra upphæð, er kaupstaðurinn kann að taka í þessu skyni. (Endurveiting.)

10. Alt að 8000 kr. handa Reykhóla-, Geiradals- og Gufudals-hreppum, til að kaupa jörð til læknisseturs fyrir Reykhólahjærað. Lánið skal veitt gegn ábyrgð sýslunefndar Austur-Barðastrandarsýslu, eða annari tryggingu, er landsstjórnin tekur gilda. Lánið ávaxtast með 6% og endurgreiðist með jöfnum afborgunum á 30 árum.
11. Alt að 11000 kr. handa Árnessýslu, til að kaupa jörðina Laugarás fyrir læknissetur, með samskonar skilyrðum.
12. Alt að 20000 kr. til að koma upp ostagerðarþúum. Lánin eru veitt eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gilda. Lánin eru ávöxtuð með 6% og endurgreiðast á 20 árum.
13. Alt að 30000 kr. til Jóns Ísleifssonar verkfræðings, til að reisa hús með nýrri og ódýrari gerð en hjer hefir þekst. Lánið er veitt til 15 ára og með 6% ársvöxtum, gegn tryggingum, er stjórnin tekur gilda.
14. Alt að 20000 kr. til Jóns Kristjánssonar nuddlæknis, til að reisa hús með nuddlækningastofu. Lánið er veitt til 15 ára með 6% ársvöxtum og gegn tryggingu, er stjórnin tekur gilda.
15. Alt að 70000 kr. til ræktunarfélags eða búnaðarsambands, til þess að kaupa sljett (Fräsemaschine). Lánið skal veita eftir tillögum Búnaðarfélags Íslands, gegn þeim tryggingum, er stjórnin tekur gilda, 6% ársvöxtum og greiðslu á 16 árum.
16. Til stofnunar tveggja klæðaverksmiðja, annarar á Austurlandi (Reyðarfirði), hinnar á Suðurlandsundirlöndinu, 100000 kr., 50000 kr. til hvorrar, þó eigi yfir $\frac{1}{2}$ stofnkostnaðar, og gegn tryggingum þeim og skilyrðum að öðru leyti, er landsstjórnin metur gilda. Af láninu greiðist 6% vextir og endurborgist á 20 árum.

22. gr.

Stjórn Landsbankans veitist heimild til að greiða Steinunni Kristjánsdóttur, ekkju Alberts Þórðarsonar bankabókara, 500 kr. 1923, svo og uppbót á þá fjárhæð, eftir sömu reglu og bankinn veitir hana á laun starfsmanna sinna, og að greiða Birni Kristjánssyni uppbót á eftirlaun hans eftir sömu reglu, og Birni Sigurðssyni 4000 kr. í eftirlaun með sömu uppbót, sem að ofan greinir, og enn Önnu, ekkju Stefáns Stephensens, 1000 kr. án uppbótar.

23. gr.

Ef lög þau verða staðfest, er afgreidd hafa verið frá Alþingi 1922 og hafa í för með sjer tekjur eða gjöld fyrir ríkissjóð, breytast fjárhæðirnar tekju- og gjaldamegin samkvæmt þeim lögum.

Allar þær fjárveitingar, sem eigi eru ákveðnar í lögum, öðrum en fjárlögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildandi ákvörðunum, gilda að eins fyrir fjárhagstímabilið.

(C. XXII, 1).

Sp.

272. Tillaga

til þingsályktunar um rannsókn á máli A. L. Petersens.

Frá Jakob Möller, Karli Einarssyni og Bjarna Jónssyni frá Vogu.

Sameinað Alþingi ályktar að skora á stjórnina að láta rannsaka mál A. L. Petersens, fyrrum stöðvarstjóra í Vestmannaeyjum.

(C. X, 2).

Sp.

273. Þingsályktun

um breyting á hæstarjettarlögunum.

(Afgreidd frá Sp. 21. apríl).

Alþingi ályktar að skora á stjórnina:

1. Að leggja fyrir næsta Alþingi frumvarp til laga um að fækka dómendum í Hæstarjetti um tvo.
2. Að málaflutningur við Hæstarjett verði skriflegur og hæstarjettarritaraembættið lagt niður.
3. Að veita ekki þau dómaraembætti í Hæstarjetti, er losna kunna meðan þessar breytingar eru á döfinni.

(B. XL, 3).

Ed.

274. Lög

um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra.

(Afgreidd frá Ed. 21. apríl).

1. gr.

Skip skal telja óhaffært, ef bol þess, búnaði, vjel eða vjelartækjum eða skipshöfn er svo áfátt, eða það er svo ofhlaðið mönnum eða munum eða vanhlaðið, eða illa birgt að vistum eða vatni, að kolum eða öðrum vjelnaudsynjum, ef það er gufuskip eða vjelskip, eða það af öðrum ástæðum er svo á sig komið, að telja verður, vegna sjóferða þeirra, er skipið skal fara, að hættulegra sje að vera í förum með því en venjulegt er við siglingar.

2. gr.

Setja skal með konunglegri tilskipun nánari ákvæði um, hverjar kröfur gera skuli til þess, að skip verði talið haffært, eftir því hvert skipið er og hvaða ferðir því eru ætlaðar, og um það, hvers gætt skuli við skipaskoðanir, sem gerðar eru samkvæmt lögum þessum.

Í sömu tilskipun skulu sett ákvæði um rúmstærð og gólfstærð í herbergjum skipverja, svo og annan útbúnað þeirra, að því er snertir birtu, loftrás og aðra hollustuhætti.

3. gr.

Eiganda skips eða útgerðarmanni, svo og skipstjóra, er skylt að sjá um, að skip sje haffært, er það leggur úr höfn. Skylt er skipstjóra að gera alt það, er hann má, til að halda skipi haffæru á ferð. Nú tekur skip grunn, verður fyrir árekstri eða það annað ber til, er ætla má, að af muni hljótast að skipið verði óhaffært, og er skipstjóra þá skylt að láta rannsaka það með skoðunargerð, þar sem því verður fyrst við komið.

4. gr.

Ef líkur eru á, að skip eða bátur, hvernar þjóðar sem er, sem ferðbúið er frá íslenskri höfn, sje óhaffært, skal lögreglustjóri hefta burtförina til bráðabirgða og skipa fyrir um, að skoðun skuli gerð á skipinu. Nú reynist það við skoðunina, að skipið sje óhaffært, og má skipið þá eigi leggja úr höfn fyr en úr þeim göllum er bætt og það sannað með nýrri skoðunargerð.

5. gr.

Þar sem ekki er annars getið, taka ákvæði laga þessara, um eftirlit með öryggi skipa, til allra skipa, sem stærri eru en 12 rúmllestir og gerð eru út hjer á landi, svo og til vjelbáta og róðrabáta fjórróinna eða stærri, er stunda fiskveiðar hjer við land eina vertíð á ári eða lengur.

Atvinnumálaráðuneytið getur ákveðið með reglugerð, að eftirlit skuli haft með öryggi annara fljótandi fara og hvernig því eftirliti skuli hagað.

6. gr.

Eftirlit með öryggi skipa er undir yfirstjórn atvinnumálaráðuneytisins. Ráðuneytið skiftir landinu í skipaskoðunarumdæmi og skipar, til framkvæmdar eftirlitinu, í hverju umdæmi svo marga skipaskoðunarmenn, sem þurfa þykir. Skulu þeir vera skipaðir til 4 ára í senn. Þeir skulu vera valinkunnir og óvilhallir menn og að öðru leyti svo vel til starfsins fallnir sem frekast eru föng á. Áður en þeir taka til starfa skulu þeir undirrita drengskaparheit um, að þeir skuli vinna starf sitt samviskusamlega.

Skipaskoðunarmenn skulu gera allar skoðanir, þær er ræðir um í lögum þessum eða í tilskipunum eða reglugerðum, er settar verða samkvæmt þeim, og gerðar skulu innan umdæmis þeirra, hvort sem skipið er skrásett þar eða eigi. Ef þess er þörf, getur atvinnumálaráðuneytið kvatt skipaskoðunarmann til skoðunargerða utan umdæmis síns.

Við skoðunargerðir er skipaskoðunarmönnum skylt að gæta þess, að fullnægt sje kröfum þeim, er gerðar eru í lögum þessum eða í tilskipunum eða reglugerðum, er settar verða samkvæmt þeim, um öryggi skipa, þeirrar tegundar, er það skip er, sem þeir skoða, og í þeim ferðum, er því eru ætlaðar. Þeim er og skylt endranær að hafa eftir föngum vakandi auga með því, að hlýtt sje fyrirætlum þeim, sem sett eru um öryggi skipa, og skulu þeir tafarlaust tilkynna lögreglustjóra, ef þeir verða þess visari, að misbrestur sje á því.

Skipaskoðunarmenn eiga rjett á þóknun fyrir starfa sinn, samkvæmt gjaldskrá, er atvinnumálaráðuneytið setur. Þóknunina greiðir eigandi skips, og má taka hana lögtaki. Þurfi skipaskoðunarmenn að takast ferð á hendur vegna skoðunar á skipi, skal ferðakostnaður þeirra greiddur úr rikissjóði.

7. gr.

Skoðunargerðir á skipum eru tvennskonar, aðalskoðun og aukaskoðun.

8. gr.

Aðalskoðun skal gerð á skipum í þessum tilfellum:

- a. Aður en skip leggur úr höfn hjer á landi í fyrsta sinn, er smíðað hefir verið hjer á landi eða breytt hefir verið svo mjög, að mæla þurfi það af nýju, eða fengið er frá öðrum löndum, hvort heldur nýsmíðað eða notað, til skrásetningar undir íslenskan fána eða til útgerðar hjer á landi.
- b. Á öllum farþegaskipum einu sinni á ári. Í tilskipun þeirri, er ræðir um í 2. gr. þessara laga, skal ákveðið, hver skip teljist farþegaskip.
- c. Á öllum öðrum skipum annað hvert ár.

9. gr.

Við aðalskoðun skal athuga vandlega alt öryggi skipsins, bæði sjálfs bols skipsins, þíffara og skilrúma, siglu og reiða, vjela og vjelartækja, búnaðar alls og áhalda, svo og alt annað, er lýtur að öryggi skipsins

10. gr.

Að lokinni aðalskoðun skips skulu skipaskoðunarmenn senda lögreglustjóra skýrslu um öryggi skipsins, gerða eftir fyrirmynd, er atvinnumálaráðuneytið setur, svo og tillögur sínar um það, hvort skipinu skuli gefið hæfærisskirteini eða eigi. Komi það í ljós við skoðunina, að skipið sje hæfært, skal lögreglustjóri gefa skipinu hæfærisskirteini. Í hæfærisskirteini skal tilgreina nafn skips og heimili, skrásetningarbókstafi þess, númer þess á fiskiskipaskrá og umdæmishókstafi, ef um fiskiskip er að ræða, smálestatal, hvort skipið sje seglskip eða vjelskip, róðrabátur eða vjelbátur, til hvaða ferða skipið sje ætlað, tölu farþega, er það má flytja, sje um farþegaskip að ræða, svo og að skipið fullnægi þeim kröfum um öryggi skipa, er gerðar eru í lögum þessum eða tilskipunum eða reglugerðum, settum samkvæmt þeim.

Hæfærisskirteini gildir um farþegaskip í eitt ár frá dagsetningardegi þess, en um önnur skip í tvö ár frá sama tíma. Nú er skip statt í útlöndum á þeim tíma, er hæfærisskirteini þess gengur úr gildi, og getur þá atvinnumálaráðuneytið framlengt gildi skirteinisins til ákveðins tíma, þó aldrei lengur en

til þess er skipið næst tekur höfn hjér við land, enda sjeu færðar líkur fyrir því, að skipið enn sje hæffært. Ef sjerstaklega stendur á í öðrum tilfellum, getur lögreglustjóri framlengt gildi skirteinisins allt að einum mánuði.

Hæfærissskirteini skal fylgja skipsskjölunum, og skal það ávallt sýnt, bæði við tollafgreiðslu og þegar þess er krafist af yfirvöldunum. Nú er sá tími, er skirteinið gildir, á enda, eða skoðun, er gerð skyldi á skipinu á þeim tíma, samkvæmt lögum þessum, er vanrækt, hvort sem er aðalskoðun eða aukaskoðun, eða það kemur í ljós við slíka skoðun, að skipið er óhæffært, og skal lögreglustjóri þá afturkalla skirteinið.

11. gr.

Aukaskoðanir á skipum eru tvennskonar, almennar og sjerstakar.

12. gr.

Almenn aukaskoðun skal gerð einu sinni á ári á skipum þeim, er ræðir um í 8. gr. c í lögum þessum, það ár er aðalskoðun eigi er gerð á þeim.

13. gr.

Við almenna aukaskoðun skal sjerstaklega athuga allan búnað skipsins og áhöld, botn skips og stýrisbúnað.

14. gr.

Sjerstök aukaskoðun skal gerð í þessum tilfellum:

- a. Þegar skip hefir sætt meiri háttar viðgerð, hvort heldur er á bol eða vjel, eða ný aðalvjel hefir verið í það sett, en eigi kveður samt svo mikið að viðgerðinni, að aðalskoðun skyldi gerð samkvæmt 8. gr. a. í lögum þessum.
- b. Þegar annars þykir ástæða til að rannsaka öryggi ákveðinna hluta skips eða búnaðar þess.

15. gr.

Við sjerstaka aukaskoðun skal athuga þá hluta skips eða skipsbúnaðar, er ástæða þykir til vegna atvika þeirra, er skoðuninni valda.

16. gr.

Að lokinni aukaskoðun skips skulu skipaskoðunarmenn senda lögreglustjóra skýrslu um öryggi skipsins samkvæmt því, sem fyrir er mælt í 10. gr. þessara laga. Sje skipið talið hæffært, ritar lögreglustjóri á hæfærissskirteini þess athugasemd um, að aukaskoðun hafi verið gerð og að hún hafi eigi leitt neitt það í ljós, er geri skipið óhæffært.

17. gr.

Nú er skoðun gerð samkvæmt 3. eða 4. gr. laga þessara eða samkvæmt 92. gr. siglingalaga 30. nóvember 1914, og ákveður þá lögreglustjóri, hvort skoðunin skuli vera aðalskoðun eða aukaskoðun.

18. gr.

Aðalskoðun og aukaskoðun á farþegaskipum og skipum, sem knúð eru

af vjel og stærri eru en 60 rúmlestir, gera 3 menn. Skal einn þeirra vera vjelfróður, einn siglingafróður og einn fróður um skipasmiði.

Önnur skip, er knúð eru af vjel, skulu skoðuð af 2 mönnum, öðrum vjelfróðum en öðrum fróðum um skipasmiði.

Seglskip skulu 2 menn skoða, annar siglingafróður en annar fróður um skipasmiði.

Róðrabáta skal einn maður skoða, sá er fróður sje um skipasmiði.

19. gr.

Eiganda skips eða útgerðarmanni eða skipstjóra er skylt að sjá um, að lögskipaðar skoðanir sjeu gerðar á skipi.

20. gr.

Skipaskoðunarmenn skulu gera skoðun á skipi tafarlaust er þess er óskað eða svo fljótt sem því verður við komið. Skoðun skal jafnan, ef þess er kostur, hagað svo, að sem minst töl verði á ferðum skipsins eða vinnu á því.

Skipaskoðunarmönnum skal frjáls aðgangur að skipinu og öllum rúmum í því. Þeir skulu eiga rjett á að athuga öll áhöld skips og búnað. Þeim skal heimilt að krefjast þess, að farmur sje tekinn úr skipi, skip sett á land eða vjelar hreyfðar, sje það nauðsynlegt vegna skoðunarinnar.

Eiganda skips, útgerðarmanni, skipstjóra og skipshöfn er skylt að láta skipaskoðunarmönnum í tje nauðsynlega aðstoð við skoðunina og að gefa þeim þær upplýsingar um skipið og öryggi þess, er þeir krefjast.

21. gr.

Lögreglustjóri, eigandi skips eða útgerðarmaður, skipstjóri eða, í tilfellum þeim, er ræðir um í 92. gr. siglingalaga 30. nóvember 1914, meiri hluti skipshafnar eða vjelstjóri, geta krafist yfirskoðunar á skipi. Yfirskoðun gera helmingi fleiri menn en áður skoðuðu skipið, samkvæmt 19. gr. í lögum þessum, og með þeirri sjerþekkingu, er þar segir, og tilnefnir lögreglustjóri þá úr tölu hinna skipuðu skipaskoðunarmanna. Skal úrskurður þeirra um ástand skips eða búnað vera fullnaðarúrskurður.

22. gr.

Þeir menn, er samkvæmt 21. gr. í lögum þessum geta krafist yfirskoðunar á skipi, geta og krafist þess, að skipaskoðunarmenn staðfesti skoðun sína með eiði. Eiðurinn skal tekinn af þeim í sjóðómi.

23. gr.

Kostnað allan við skipaskoðanir greiðir skipseigandi. Ákvæði 2. liðs 92. gr. í siglingalögum 30. nóvember 1914 skulu þó enn vera í gildi.

Nú hefir skip reynst óhaffært við skoðun, en yfirskoðun, sem gerð er samkvæmt kröfu eiganda skips, útgerðarmanns eða skipstjóra, telur skipið haffært, og greiðir þá rikissjóður kostnað við yfirskoðunina,

24. gr.

Eftir 1. janúar 1923 skulu skip, sem eiga að vera í förum milli landa, vera með hleðslumerki, er sýni hvað skipið má liggja dýpst í sljettum sjó. Þegar sjerstaklega stendur á, getur atvinnumálaráðuneytið veitt undanþágu frá þessu ákvæði.

Með konunglegri tilskipun skal setja nánari reglur um hleðslumerki og um mælingar og skoðanir, er gerðar skuli á skipum til ákvörðunar hleðslumerkja.

Kostnaður allur við ákvörðun hleðslumerkis greiðist af skipseiganda.

25. gr.

Þegar hleðslumerki hefir verið ákveðið, skal atvinnumálaráðuneytið gefa skipinu hleðslumerkisskírteini. Skal það fylgja skipsskjölunum og ávalt sýnt bæði við tollafgreiðslu og þegar þess er krafist af yfirvöldunum.

Hafi skip hleðslumerkisskírteini, útgefið af þar til bærum erlendum stjórnvöldum eða skipaflokkunarfjelagi, getur atvinnumálaráðuneytið gefið því íslenskt hleðslumerkisskírteini í þess stað, án þess að láta mælingu þá eða skoðun, er með þarf til ákvörðunar hleðslumerkis, fara fram.

Nú er skip flokkað í skipaflokkunarfjelagi, er atvinnumálaráðuneytið tekur gilt, og skal þá hleðslumerkisskírteini þess gilda meðan það er í sama flokki. Endranær ákveður ráðuneytið gildistíma skírteinisins, og skal hans þá getið í skírteininu.

Nú er skipi breytt þannig, að ætla má, að farmborð skipsins breytist, og er þá hleðslumerkisskírteini þess úr gildi fallið.

26. gr.

Skip telst óhaftært, sje það svo hlaðið, að það liggi dýpra en hleðslumerki þess leyfir.

27. gr.

Marka skal á fram- og afturstafni allra þilskipa, er stærri eru en 30 rúmlestir, mælikvarða í desimetrum, er sýni hve djúpt skipið liggi í sjó. Kostnað við þetta greiðir skipseigandi.

28. gr.

Stjórnarráðið getur falið skipaflokkunarfelögum, gegn þeirri ábyrgð, er það telur nægilega, að gera mælingar eða rannsóknir, er gera þarf vegna skoðunar skips eða ákvörðunar hleðslumerkis.

29. gr.

Nú er skipi lagt úr höfn óskoðuðu, enda þótt skylt hefði verið að skoða það samkvæmt lögum þessum, og ferst það, og er þá eigandi skaðabótaskyldur þeim, er fyrir tjóni verða við skiptapann, hvort heldur fyrir missi fyrirvinnu eða eigna, nema sannað sje, að slysið hafi eigi hlotist af óforsvaranlegu ástandi skips eða útbúnaði.

30. gr.

Nú vanrækir skipstjóri að láta gera skoðun á skipi, er skylt var að gera samkvæmt lögum þessum, og varðar það hann sektum, frá 100 kr. allt að 5000 kr. Sömu refsingu sætir skipseigandi eða útgerðarmaður, eigi þeir sök á vanrækslunni.

Önnur brot gegn lögum þessum, eða gegn tilskipunum eða reglugerðum, er settar eru samkvæmt þeim, varða sektum, allt að 5000 kr., nema þyngri hegning liggi við að lögum.

31. gr.

Með mál út af brotum gegn lögum þessum, eða gegn tilskipunum eða reglugerðum, sem settar eru samkvæmt þeim, skal farið sem almenn lögreglumál.

32. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi feld lög nr. 29, 22. október 1912, um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra.

(A. XVIII, 5).

Ed.

275. Lög

um rjett til fiskiveiða i landhelgi.

(Afgreidd frá Ed. 21. april).

1. gr.

Fiskiveiðar i landhelgi við Ísland mega íslenskir ríkisborgarar einir reka, og má að eins hafa íslenska báta eða skip til veiðanna.

2. gr.

Það er i lögum þessum kallað íslenskir bátar og skip, er íslenskir ríkisborgarar einir eiga.

3. gr.

Erlendir fiskimenn, er reka kynnu fiskiveiðar utan landhelgi, mega leita skjóls við strendurnar til þess að bjarga sjer undan stormi og óvedri. Annars er bannað útlendingum að hafast við við land eða i höfn, til þess að reka þaðan fiskiveiðar utan landhelgi.

Það er og bannað erlendum skipum að verka veiði i landhelgi eða á höfnum inni; enn er bannað öllum öðrum en íslenskum ríkisborgurum að flytja veiði sína i landhelgi eða á land, til þess þar að verka hana.

4. gr.

Hvenær sem erlent fiskiskip leitar hafnar á Íslandi, skal skipstjóri þeg-

ar í stað, eða svo fljótt sem unt er, og í síðasta lagi innan 24 klukkustunda eftir að skipið hefir hafnað sig, gefa viðkomandi lögreglustjóra eða hreppstjóra eða umboðsmanni þeirra það til vitundar, en valdsmaður skal athuga skips-skjölin og hafa nánar gætur á því, að ekki sjeu brotin lög landsins um fiskiveiðar, verslun, tolla eða sóttvarnir, eða skipin fari í kringum þau lög, enda hefja rannsókn um þau efni, ef þörf gerist.

Fyrir skoðun skipsskjalanna skal greiða lögreglustjóra eða hreppstjóra gjald það, er ákveðið er í aukatekjulögunum. Siðan skal rita á skipshafnar-skrá skipsins vottorð um skoðunina og greiðslu lögskipaðs gjalds.

Er hreppstjóri framkvæmir skoðunina vegna lögreglustjóra, skal skifta gjaldinu jafnt milli þeirra.

5. gr.

Er erlend sildveiðaskip eru í landhelgi, skulu þau hafa bátana á þil-fari á venjulegum stað og vörpur eða nætur innanborðs, þó ekki í bátunum.

6. gr.

Atvinnumálaráðherra getur um eitt ár í senn veitt eiganda íslensks fiskiskips leyfi til að hafa erlenda veiðimenn við fiskiveiðarnar eða á annan hátt til aðstoðar. Þó þannig, að helmingur skipshafnar að minsta kosti sje íslenskur.

Er íslenskur bátur eða skip einungis er notað við sildveiðar, má alt að helmingi áhafnar, án sjerstaks leyfis, vera útlendingar.

7. gr.

Bæði útgerðarmaður og skipstjóri bera ábyrgð á því, að skipshöfn full-nægi skilyrðunum til þess að reka fiskiveiðar samkvæmt 1. gr., sbr. 6. gr.

8. gr.

Sama rjett sem íslenskir ríkisborgarar og með sömu skilyrðum hafa þeir ríkisborgarar annara ríkja, sem með vottorði frá valdsmanni færa sönnur á, að þeir hafi haft fast aðsetur hjer í landi í 12 mánuði áður en lög þessi komu í gildi. Ennfremnr getur atvinnumálaráðherra, um 3 ára bil frá því er lög þessi koma í gildi, veitt þeim útlendingum, sem eiga fiskverkunarstöðvar hjer á landi, leyfi til að verka fisk á stöðvum þessum, þrátt fyrir bannið í síð-ari málsgrein 3. greinar. Leyfið veitir ekki heimild til fiskiveiða í landhelgi eða til þess að nota erlend skip í bága við lög þessi.

9. gr.

Atvinnumálaráðherra getur veitt leyfi til þess, að eigendur sildaroliu-eða sildarmjölssmiðju, eða slíkra verksmiðja, megi nota erlend skip til þess að fiska fyrir verksmiðjur þessar til eiginna nota, þrátt fyrir bannið í annari málsgrein 3. greinar. Í leyfinu, sem veita má fyrir 2 ár í senn, ber að taka fram, að það veiti ekki erlendum skipum heimild til fiskiveiða eða fiskverkun-ar í landhelgi, og ennfremur skal tekið fram, að leyfið falli burtu, ef skilyrði þess sjeu eigi haldin í öllum greinum.

10. gr.

Þegar afli er jafnframt verkaður í skipi, sem rjett hefir til fiskiveiða í landhelgi, skal það fyrirfram setja lögreglustjóra trygging, er hann ákveður, fyrir afgjöldum, sem skipið kann að eiga að greiða. Skipstjóri skal fá vottorð um, að tryggingin sje sett, og sýna ef krafist er.

11. gr.

Hlutaþjelög hafa því að eins rjett til að reka fiskiveiðar og fiskverkun í landhelgi, að alt hlutaþjeð sje eign íslenskra ríkisborgara. Þó mega hlutaþjelög, er ríkisborgarar annara ríkja eiga hlut í, reka fiskiveiðar í landhelgi, ef meira en helmingur hlutaþjárins er eign íslenskra ríkisborgara, þjelagið á heimili á Íslandi, stjórn þess skipuð íslenskum ríkisborgurum og sje helmingur þeirra búsettur þar.

Áður en hlutaþjelag byrjar starfsemi sína skulu samþyktir þess sýndar lögreglustjóra á þeim stað, þar er þjelagið á heima, eða eigi þjelagið ekki heimilisfang á Íslandi, þá á þeim stað, þar er fiskiveiðarnar byrja. Breyting á samþyktum skal á sama hátt sýna lögreglustjóra. Þessi tilkynning og sýning leysir ekki viðkomanda frá tilkynningarskyldu samkvæmt hlutaþjelagslögunum. Samþyktirnar skulu meðal annars hafa inni að halda það ákvæði, að allir hlutir skuli skráðir á nafn, og að engin afhending eða afsal á hlutum sje gild, nema hún sje skriflega tilkynt þjelagsstjórn, er jafnóðum skal rita og ávalt hafa skrá yfir alla hluthafa, þar er þess er getið, hve mikið hver eigi af hlutaþjenu. Lögreglustjóri skal gæta þess, að samþyktirnar sjeu samkvæmar löggjöfinni.

12. gr.

Með lögum þessum eru ekki skert á neinn hátt rjettindi þau, er samkvæmt sambandslögunum eru veitt dönskum ríkisborgurum, eða þau rjettindi, sem samkvæmt ríkjasamningum kynnu að vera veitt öðrum.

13. gr.

Ólöglegar fiskiveiðar eða fiskverkun á íslenskum höfnum, á landi eða í landhelgi, varða sektum, frá 100—5000 kr.

Ef fleiri eru útlendir sjómenn á íslensku fiskiskipi en lög þessi heimila, varðar það 50—1000 kr. sektum. Brot gegn 4. gr. laganna varða sektum, 50—500 kr.

Brot gegn 5. og 10. gr. laganna varða 100—2000 kr. sektum.

Að öðru leyti varða ólöglegar fiskiveiðar í landhelgi, aðrar en botnvörpuveiðar, 200—10000 kr. sektum. Auk þess skulu upptæk öll veiðarfæri og hin ólöglega eða óverkaða veiði skipsins og andvirðið renna í ríkissjóð. Ef miklar sakir eru, má ákveða að öll veiði, sem í skipinu er, sje upptæk, svo og umbúðir, ef veiðin er síld, sem söltuð er í tunnur.

Til greiðslu á sektum og kostnaði samkvæmt lögum þessum, má leggja hald á viðkomandi skip, ef með þarf, og selja að undangenginni aðför.

Mál eftir lögum þessum skal með fara sem almenn lögreglumál. Sektir renna í ríkissjóð.

14. gr.

Lög þessi ganga í gildi 1. júlí 1922. Með lögum þessum eru feld úr gildi tilskipun 12. febr. 1872, lög nr. 28, 17. des. 1875, um breyting á þessari tilskipun, lög nr. 35, 27. sept. 1901, um fiskiveiðar hlutafjelaga í landhelgi við Ísland, lög nr. 10, 31. júlí 1907, um breyting á frammanförnum lögum, lög nr. 27, 11. júlí 1911, um breyting á sömu lögum.

(B. XLVI, 2).

Ad.

276. Breytingartillaga

við frv. til laga um heimild til undanþágu frá lögum nr. 91, 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi.

Frá Gunnari Sigurðssyni.

Við 1. gr.

Orðin »um eitt ár« í fyrsta málslíð falla burt.

(A. II, 2).

Ed. .

277. Nefndarátt

um frumvarp til laga um lögfylgjur hjónabands.

Frá allsherjarnefnd.

Frumvarp þetta hefir fengið sama undirbúninginn og síðfalögin 3 frá síðasta Alþingi.

Nefndinni hefir ekki unnist tími til að ganga frá því til fullnustu fyrir sitt leyti, vegna annara starfa, sem á henni hafa hvílt, enda þykir henni ekki bráðnauðsynlegt að flýta svo mjög fyrir lagasetningu í þessum efnum, sjerstaklega þar sem slík lög og þessi eru enn eigi komin á í Noregi eða Danmörku, og ýms ákvæði frumvarpsins valda ágreiningi þar og þykja mjög athugaverð. Hjónabandslöggjöf vor og Dana hefir um langt skeið haldist í hendur, og lítur nefndin svo á, að best fari á því, að samhengi í þeirri löggjöf sje og haldið eftirleiddis. Telur hún því ekki ástæðu til, að vjer sjeum að keppa að því að verða á undan Dönum með þessa lagasetningu, sjerstaklega þar sem vjer þegar erum komnir lengra í þá átt að jafna muninn á afstöðu giftra kvenna og karla heldur en þeir.

Alþingi, 22. apríl 1922.

Sigurjón Friðjónsson, form.,
með fyrirvara.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari.

Jóh. Jóhannesson,
ritari.

(A. IV, 2).

Ed.

278. Nefndarátt

um frumvarp til atvinnulaga.

Frá allsherjarnefnd.

Háttv. deild vísaði til allsherjarnefndarinnar snemma á þingi frv. því til atvinnulaga, sem hæstv. stjórn hafði lagt fyrir hana. Skömmu síðar barst Alþingi erindi, dagsett 22. febrúar þ. á., frá Verslunarráði Íslands, þar sem þess er farið á leit, að Alþingi fresti samþykkt á umræddu frv. á þessu þingi. Álitur Verslunarráðið, að eigi hafi verið vandað til undirbúnings frv. sem skyldi, að minsta kosti að því er verslunaratvinnu snertir, og telur það í sumum atriðum ósamrímalegt staðhættum og þeim verslunarvenjum, sem ríkjandi sjeu hjer á landi, enda sjáist þess engin merki, að nokkur maður með verslunarþekkingu hafi fjallað um það, og ekki kveðst Verslunarráðið hafa haft hugmynd um, að slíkt frv. væri á döfinni, fyrri en nokkrum dögum áður en Alþingi kom saman.

Nefndin varð nú að vera Verslunarráðinu sammála um það, að nauðsynlegt væri að bera frv. þetta undir þá menn, sem lögin eiga aðallega að ná til, áður en frv. væri samþykkt, og gefa þeim kost á að láta uppi álit sitt um það og taka til nákvæmrar athugunar athugasemdir þær og bendingar, er fram kynnu að koma frá þeim, sem sjerþekkingu hefðu til að bera á efni því, er frv. fækur yfir. Hún skrifaði því Verslunarráðinu, stjórn Landsbankans og stjórn Iðnaðarmannafjelagsins, sendi þeim stjórnarfrv. og bað um álit þeirra og tillögur um málið svo fljótt sem unt væri.

Frá stjórn Iðnaðarmannafjelagsins hefir nefndin fengið erindi um málið, dags. 18. þ. m. Kveðst stjórnin hafa athugað frv. og borið það undir fjölmennan fjelagsfund, er ljét í ljósi, að frv. væri ófullnægjandi, ef því væri ætlað að vera iðnaðarlöggjöf, þar sem ákvæði þess ættu aðallega við stór-iðju, sem ekki sje hjer um að ræða enn sem komið sje, en öllum ákvæðum um hand-iðju, sem aðallega sje rekin hjer á landi, sje slept. Telur stjórnin hina brýnustu þörf á sjerstökum iðnaðarlögum, þar sem ekki sjeu hjer til önnur lagafyrirmæli í þeim efnum en hin ófullkomnu lög um iðnaðarnám, frá 16. september 1893. Fjekk Iðnaðarmannafjelagið Jón sál. prófessor Kristjánsson til þess að semja frv. til atvinnulaga, sem prentað var árið 1917 með athugasemdum, og hefir enn á ný kosið þriggja manna nefnd til þess að athuga og koma fram með endurbætur og breytingar á því frv., að því er iðnað snertir, og vonast eftir svo góðum árangri af starfi hennar, að hægt muni verða að koma fram með viðunanlegt frv. til iðnaðarlaga.

Frá verslunarráðinu og stjórn Landsbankans hefir nefndinni enn ekkert svar borist, enda bjóst Verslunarráðið í áðurnefndu erindi sínu við því að þurfa nokkuð langan tíma til að undirbúa tillögur sínar í málinu.

Nefndin verður því að líta svo á, að mál þetta hafi enn ekki fengið nægan undirbúning, enda er nú orðið svo áliðið, að engin tiltök eru á því, að frv. nái fram að ganga á þessu þingi. Hinsvegar telur nefndin þess brýna þörf, að sett verði sem allra fyrst sem itarlegust löggjöf um atvinnumálin, hvort sem nú sú leið verður farin að hafa hana í einum báki eða sjerstök lög um hverja

atvinnugrein fyrir sig. Hún leyfir sjer því að ráða háttv. deild til þess að samþykkja eftirfarandi rökstudda

DAGSKRÁ.

Í trausti þess, að stjórnin leiti álits og tillagna þeirra manna og stofnana um mál þetta, sem lögin eiga aðallega að ná til og sjerþekkingu hafa á þeim málum, taki það síðan til nýrrar yfirvegunar og leggi sem fyrst fyrir Alþingi frumvarp eða frumvörp til sem ítarlegastrar atvinnulöggjafar, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 22. apríl 1922.

Sigurjón Friðjónsson,
formaður.

S. H. Kvaran,
fundaskrifari.

Jóh. Jóhannesson,
ritari.

(B. XLVI, 3).

Nd.

279. Breytingartillaga

við breytingartillögu á þskj. 276 (Bannlögin).

Frá Gunnari Sigurðssyni.

Fyrir »um eitt ár« komi:

þangað til öðruvísi verður ákveðið.

(C. XIX, 2).

Nd.

280. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktuunar um sögu Alþingis.

Flutningsmenn: Jón Þorláksson og Magnús Guðmundsson.

Tillögugreinin orðist svo:

Alþingi ályktar að fela landsstjórninni að undirbúa og leggja fyrir næsta þing tillögur um rannsókn og ritun á sögu Alþingis, er verði lokið fyrir 1930.

(C. XXIII, 1).

Nd.

281. Tillaga

til þingsályktunar um lagasetning búnaðarmála.

Flutningsmaður: Eiríkur Einarsson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á landsstjórnina að undirbúa og leggja síðan fyrir Alþingi, svo fljótt sem unt er, frv. til laga um heildarskipun mikilvægra búnaðarmála, svo sem ræktunarlög í viðtækri merkingu, lög um ábúð og meðferð jarða, svo og hjúalög.

Greinargerð.

Það þarf ekki orðum að því að eyða, hver nauðsyn það er landbúnaðinum, að lög þau, sem gilda á því sviði, sjeu heilsteypt og sem best í samræmi við heillavænlegan framgang þeirra málefna. En í þessum efnum er mörgu ábótavant hér á landi. Þau búnaðarmál, er einna skipulegust lög hafa verið sett um, svo sem hjúahald og bygging og ábúð jarða, hafa nú á síðari árum gengið svo úr skordum frá því er lögin voru sett, að þau verða ýmist að teljast úrelt eða þá ófullnægjandi.

Þá eru önnur búnaðarmál, sem hinsvegar eru nýlega komin til sögunnar, en hljóta að eiga mikla framtíð fyrir sjer. Má þar nefna nýbýlamálið og áveitumál í stórum stíl, sem nú eru að komast í framkvæmd. En um þessi búnaðarmál er líkt að segja og mörg önnur, að gildandi lagareglur eru mjög í brotum og ófullnægjandi, en slíkt er all-óheppilegt um alþjóðleg framfaramál. Þar þarf stakkurinn að sníðast eftir vexti og við vöxt.

Er það þings og stjórnar að leggjast á eitt — og þó eðlilegra að stjórnin eigi frumkvæðið — til eflingar þessum málum með skipulegri lagasetningu og þeim ákvæðum, er geti talist góð-undirstaða til þroska og endurreisnar þeim atvinnuvegi, er engin síðuð þjóð telst mega án vera, en það er landbúnaðurinn.

Eitt af því, sem þarf rækilega að athugast í þessari meðferð ræktunarmálsins, er fjárhagshliðin. Þau handahófs og kýtingskjör, sem landbúnaðurinn á nú við að búa í peningamálunum, þurfa að gerbreystast og sníðast eftir eðli hans og ásigkomulagi.

Það er auðvitað, að öll sú lagasetning, sem þörf er á í málefnum landbúnaðarins, verður eigi framkvæmd á einu ári, en hins verður að krefjast, að strax sje byrjað á því nauðsynlegasta, og svo haldið áfram uns alt er komið í rjett horf.

(B. XXXVI, 9).

Ed.

282. Breytingartillaga

við frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

Frá dóms- og kirkjumálaráðherra.

Við 1. gr. Á eftir orðunum »utan kaupstaða« komi:
og kauptúna.

(C. XXIV, 1).

Sp.

283. Tillaga

til þingsályktunar um uppmælingu og sjókortsgerð af svæðinu fyrir Hornströndum og kringum Paralátursfjörð.

Flutningsmaður: Jón A. Jónsson.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að hlutast til um, að svæðið fyrir Hornströndum og kringum Paralátursfjörð verði mælt upp og sjókort af því gert sem fyrst.

Greinargerð.

Skipstjórafélagið »Bylgjan« á Ísafirði hefir óskað mjög eindregið, að jeg bæri fram þetta mál.

Ástæðan til þessarar beiðni er sú, að skipstjórar telja brýna þörf á að þetta svæði verði kortlagt sem fyrst, sjerstaklega af því á þessum stað er fiskað mjög mikið á haldfærum frá því í júlí og fram í septembermánuð, en hins vegar er þarna óhreint (skerjótt), og því er það, að sjómenn, sem ekki eru nákunnugir á þessu svæði, geta vart fiskað þar til neinna muna.

(C. XXIV, 2).

Sp.**284. Breytingartillögur**

við tillögu til þingsályktunar um uppmælingu og sjókortsgerð af svæðinu fyrir Hornströndum og kringum Paralátursfjörð.

Flutningsmenn: Jón Þorláksson og Þórarinn Jónsson.

1. Aftan við tillögugreinina bætist:
og hið sama um skipaleið meðfram Vatnsnesi vestanverðu inn til Hvammlanga.
2. Aftan við fyrirsögnina bætist:
og við Vatnsnes.

(C. XXIV, 3).

Sp.**285. Viðaukatillögur**

við tillögu til þingsályktunar um uppmælingu og sjókortsgerð af svæðinu fyrir Hornströndum og kringum Paralátursfjörð.

Frá Magnúsi Pjeturssyni.

1. Aftan við tillögugreinina bætist:
Jafnframt skal mæld upp og rannsökuð innsigling á Kollafjörð og Bjarnarfjörð hinn syðra, vestanmegin Húnaflóa.
2. Aftan við fyrirsögnina bætist:
og víðar við Húnaflóa.

(B. XXXII. 7).

Ed.**286. Hafnarlög**

fyrir Ísafjörð.

(Afgreidd frá Ed. 24. apríl).

1. gr.

Til hafnargerðar og hafnarumbóta á Ísafirði veitist úr rikissjóði einn fjórði hluti kostnaðar, eftir áætlun, sem ríkisstjórnin hefir samþykkt, þegar fje er veitt til þess í fjárlögum, þó ekki yfir 150000 — eitt hundrað og fimm-

tíu þúsund — krónur, gegn þreföldu fjárframlagi úr hafnarsjóði Ísafjarðar. Fje þetta greiðist bæjarstjórn Ísafjarðar hlutfallslega við framlag hafnarsjóðs til fyrirtækisins árlega.

2. gr.

Meðfram strandlengjunni umhverfis höfnina, svo langt sem lögsagnar-umdæmi Ísafjarðar nær, má ekki gera í sjó fram neina bryggju eða önnur mannvirki, nje heldur breyta þeim mannvirkjum, sem nú eru, og ekki fylla upp nje dýpka út frá landi, nema samþykki bæjarstjórnar komi til.

Sá, sem gera vill eitthvert slíkt mannvirki, skal senda hafnarnefndinni beiðni um það, og skal beiðninni fylgja lýsing á því, svo og uppdráttur, ef með þykir þurfa, í tvennu lagi, og heldur hafnarnefndin öðru eintakinu af hvoru þeirra eftir. Hafnarnefndin afgreiðir síðan málið til bæjarstjórnar, er ákveður, hvort leyfið skuli veitt. Skjóta má þó þeirri ákvörðun undir úrskuið stjórnarráðsins.

Sá, sem fengið hefir leyfi til að gera slíkt mannvirki, skal skyldur að halda því svo við, að engin hætta stafi af því.

Brot gegn þessari grein varða sektum, frá 10—200 kr., og hafnarnefndin getur látið nema burt mannvirkið á kostnað eiganda.

Nú hefir bryggja eða annað mannvirki í sjó fram legið ónotað í 5 ár samfleytt, og er þá hafnarnefnd heimilt að láta taka það burt án endurgjalds til eiganda.

3. gr.

Bæjarstjórn Ísafjarðar hefir á hendi stjórn hafnarmálefna undir yfirumsjón stjórnarráðs Íslands.

4. gr.

Framkvæmd hafnarmála og eftirlit með höfninni skal fela hafnarnefnd, er bæjarstjórn kys á sama hátt og aðrar nefndir samkvæmt bæjarstjórnarlög-um kaupstaðarins.

Í hafnarnefnd sitja 5 menn, og sjeu tveir þeirra utan bæjarstjórnarinnar. Formaður bæjarstjórnarinnar er einnig formaður hafnarnefndarinnar. Enginn getur skorast undan endurkosningu í hafnarnefnd fyr en hann hefir setið 6 ár samfleytt í nefndinni.

Nefndin sjer um viðhald og umbætur á bryggjum og mannvirkjum hafnarinnar, stýrir öllum framkvæmdum, er þar að lúta, og annast fjárhald hafnarinnar og reikningsskil fyrir hönd bæjarstjórnarinnar.

5. gr.

Bæjarstjórnin skipar starfsmenn hafnarinnar, eftir tillögu hafnarnefndar.

6. gr.

Eigum hafnarsjóðs má að eins verja í þarfir hafnarinnar. Bæjarsjóður ábyrgist skuldir hafnarsjóðsins, og bæjarstjórnin hefir ábyrgð á eigum og fje hafnarinnar.

7. gr.

Bæjarstjórnin má ekki, án samþykkis stjórnarráðsins, selja eða veðsetja fasteignir hafnarsjóðsins eða kaupa nokkra nýja fasteign, taka stærri lán eða lán til lengri tíma en að þau verði borguð aftur af tekjum þess árs, sem fer í hönd, nje endurnýja slík lán eða fresta borgunartímanum, og ekki heldur gera nein þau mannvirki við höfnina, sem eru svo stórvaxin, að árstekjurnar hrökkvi eigi til að koma þeim í framkvæmd.

8. gr.

Til þess að standa straum af kostnaði við byggingu og viðhald mannvirkja hafnarinnar og til árlegs rekstrarkostnaðar hafnarinnar, er heimilt að innheimta gjöld þau, er hjer segir, af skipum og bátum, er hafna sig á hinni löggiltu höfn Ísafjarðar, eins og takmörk hennar eru eða verða ákveðin með reglugerð, og farmi þeirra:

1. Lestagjald.
2. Ljós gjald.
3. Vörugjald. Undanskildar skulu þó vörur þær, er samkvæmt farmskrá skipsins eiga að fara til annara hafna á landinu, ef þær eru ekki settar á land.
4. Bryggjugjald af skipum, er leggjast við bryggju í lögsagnarumdæminu, innan takmarka hafnarinnar.

Af bryggjum einstakra manna má gjaldið þó aldrei vera hærra en helmingur af gjaldi því, er skip greiða fyrir að liggja við bryggjur hafnarsjóðsins. Þó greiða bryggjueigendur ekkert gjald af sínum eigin fiskiskipum.

5. Festargjald af skipum, er nota festar eða legufæri hafnarinnar.

Gjöld þessi, sem og gjald fyrir afnot af öðrum eignum hafnarinnar, skal ákveða með reglugerð, er bæjarstjórn Ísafjarðar semur og stjórnarráð Íslands staðfestir, og skal í henni ákveða, hver skuli greiða þau.

Herskip og skemtiskip skulu vera undanþegin lestargjaldi og ljósgjaldi. Öll gjöld til hafnarsjóðsins og tekjur hans má taka lögtaki.

9. gr.

Reikningsár hafnarsjóðsins er almanaksárið.

10. gr.

Fyrir 1. nóvember ár hvert ber hafnarnefnd að leggja fyrir bæjarstjórn frumvarp til áætlunar um tekjur og gjöld hafnarsjóðsins á komandi ári. Áætlun þessa skal ræða á tveimur fundum, á sama hátt og fjárhagsáætlun bæjarsjóðsins, og skal hún fullsamin fyrir lok nóvembermánaðar.

11. gr.

Nú hefir bæjarstjórn í hyggju einhverjar meiri háttar aðgerðir við höfnina, eða hún vill gera einhverjar þær ráðstafanir, er samþykki stjórnarráðsins þarf til, og skal hún þá senda stjórnarráðinu tillögur um það efni.

Skal það gert svo tímanlega, ef kostur er, að samþykki stjórnarráðsins geti komið til, áður en fjárhagsáætlun hafnarsjóðsins er samin.

12. gr.

Komi það í ljós, þegar fram á árið liður, að óumflýjanlegt sje að sinna einhverjum aðgerðum utan áætlunar, eða fara fram úr áætluðum fjárupphæðum, ber hafnarnefnd að tilkynna það bæjarstjórn í tæka tíð. Fallist hún á tillögur hafnarnefndarinnar, skal þegar leita samþykkis stjórnarráðsins til þess, að vikja megi frá áætluninni. Fyr má ekki framkvæma verkið nje stofna til tekjuhallans.

13. gr.

Við lok hvers reikningsárs, og ekki síðar en fyrir lok febrúarmánaðar, skal gera reikning yfir tekjur og gjöld hafnarsjóðs á hinu liðna ári og efnahagsreikning hans.

Reikningana skal endurskoða og úrskurða á sama hátt og bæjarsjóðsreikningana.

Samrit af reikningnum, eins og hann hefir verið úrskurdaður af bæjarstjórninni, skal síðan senda stjórnarráðinu.

14. gr.

Að öðru leyti skal ákveða með reglugerð, er bæjarstjórnin semur og stjórnarráðið staðfestir, alt það, er lýtur að greiðri og hættulausri umferð um höfnina, góðri reglu og öðru höfninni viðvikjandi, er við þykir eiga.

Í reglugerðinni má ákveða sektir fyrir brot á henni, 10–500 kr.

Sektir samkvæmt lögum þessum og hafnarreglugerðum renna í hafnarsjóð.

15. gr.

Sem almenn lögreglumál skal með þau mál farið, sem rísa út af brotum gegn 2. gr. laga þessara og reglugerðum þeim, er settar verða samkvæmt 14. gr. þeirra.

Með lögum þessum eru úr gildi numin öll eldri lagaákvæði viðvikjandi Ísafjarðarhöfn, er fara í bága við lög þessi.

(C. XXIII, 2).

Nd.

287. Breytingartillaga

við till. til þingsályktunar um lagasetning búnaðarmála.

Frá Jóni Baldvinssyni.

Niðurlag tillögugreinarinnar (ölög um ábúð hjúalöga) orðist svo: og lög um ábúð og meðferð jarða.

(C. XXV, 1).

Sp.**288. Tillaga**

til þingsályktunar um landsspítala.

Flutningsmaður: Jón Baldvinsson.

Alþingi skorar á ríkisstjórnina að byrja á byggingu landsspítala sem allra fyrst.

Greinargerð.

Nokkur undirbúningur hefir verið hafinn í þessu máli. Meðal annars hefir verið keypt lóð undir væntanlegan landsspítala. Ætti því ekki að þurfa að liða á löngu þar til byrjað verði á byggingunni. Og tillagan er fram komin til að herða á því, að byrjað verði sem fyrst.

(B. XXXVI, 10).

Ed.**289. Lög**

um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907.

(Afgreidd frá Ed. 25. apríl).

1. gr.

Í þeim skólahjæruðum, utan kaupstaða, þar sem eru heimangönguskólar eða settir verða á stofn heimavistarskólar og reglugerð þeirra og hollustuhættir samþykkt af yfirstjórn fræðslumála, skulu öll börn skólahjæraðsins á skóla-skyldualdri njóta þar kenslu að minsta kosti 12 vikur á ári, nema skólanefnd veiti undanþágu. Heimilt er þó að ákveða í reglugerð skólans, að þessi skóla-skylda skuli einungis ná til 12—14 ára barna, enda sje þá yngri börnum sjeð fyrir lögskipaðri fræðslu á annan hátt.

2. gr.

Geti fræðslunefnd sjeð öllum börnum fræðsluhjæraðs á aldrinum 10—14 ára fyrir fullnægjandi fræðslu farskólalaust, með eftirlitskennara eða með eftirliti sóknarprests eða á annan hátt, er henni það heimilt.

3. gr.

Sóknarprestum skal skylt að hafa eftirlit með barnafræðslu, hverjum í sínu prestakalli, í samráði við skólanefndir og fræðslunefndir, eftir því sem önnur embættisstörf þeirra leyfa. Þeir skulu vera prófdómendur við barnapróf, hver í sínu prestakalli, en þó skipar yfirstjórn fræðslumála sjerstaka prófdómendur, auk prestanna, við barnapróf í kaupstöðum og annarsstaðar þar sem fjölment er, svo og þar sem prestslaust er eða prestaköll mjög viðlend, eftir því sem henni þykir þörf.

Sóknarprestum ber engin sjerstök borgun fyrir störf samkvæmt þessari grein.

(C. XIX, 3).

Ed.

290. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um sögu Alþingis.

Flutningsmenn: S. H. Kvaran, Jóh. Jóhannesson og H. Steinsson.

Tillögugreinin orðist svo:

Alþingi ályktar að fela forsetum þingsins að undirbúa og leggja fyrir næsta þing tillögur um rannsókn og ritun á sögu Alþingis, er verði lokið fyrir 1930, svo og kostnað við það.

(B. XLVI, 4).

Ed.

291. Lög

um heimild til undanþágu frá lögum nr. 91, 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi.

(Afgreidd frá Ed. 25. apríl).

1. gr.

Með konunglegri tilskipun má ákveða, að vin, sem ekki er í meira en 21% af vínanda (alkohol) að rúmmáli, skuli um eitt ár undanþegin ákvæðum laga 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi, um bann gegn innflutningi, veitingu, sölu og flutningi um landið. Enn fremur má í sömu tilskipun ákveða, að með reglugerð skuli sett ákvæði til varnar misbrúkun við sölu og

veitingar þessara vína. Þó mega ákvæði þessi ekki ganga svo langt, að þau geri að engu undanþágu vína þessara frá ákvæðum aðflutningsbannlaganna. Í reglugerðinni má ákveða sektir fyrir brot á ákvæðum hennar. Í tilskipuninni má og einnig setja ákvæði um eftirlit með innflutningi þessara vína og annað þar að lútandi.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. XLIII, 4).

Nd.

292. Lög

um breytingu á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af síld o. fl.

(Afgreidd frá Nd. 25. apríl).

1. gr.

1. gr. laganna orðist svo:

Af hverri síldartunnu (108—120 ltr.) skal greiða í ríkissjóð 1 kr. 50 aura, af hverjum 100 kg. af fódurmjöli og fódurkökum 1 kr. og af hverjum 100 kg. af áburðarefnum 25 aura.

2. gr.

2 síðari málsgreinar 2. gr. laganna eru úr gildi feldar.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(C. XIX, 4).

Ed.

293. Þingsályktun

um sögu Alþingis.

(Afgreidd frá Ed. 25. apríl).

Alþingi ályktar að heimila stjórninni að láta rannsaka og rita sögu Alþingis. Skal því verki lokið fyrir 1930. Ennfremur er stjórninni heimilt að verja til þessa fjöfjórðungur úr ríkissjóði eftir þörfum.

(C. XXIII, 3).

Nd.

294. Þingsályktun

um lagasetning búnaðarmála.

(Afgreidd frá Nd. 25. apríl).

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á landsstjórnina að undirbúa og leggja síðan fyrir Alþingi, svo fljótt sem unt er, frv. til laga um heildarskipun mikilvægra búnaðarmála, svo sem ræktunarlög í viðtækri merkingu, lög um ábúð og meðferð jarða, svo og hjúalög.

(C. XXII, 2).

Sp.

295. Þingsályktun

um rannsókn á máli A. L. Petersens.

(Afgreidd frá Sp. 25. apríl).

Sameinað Alþingi ályktar að skora á stjórnina að láta rannsaka mál A. L. Petersens, fyrrum stöðvarstjóra í Vestmannaeyjum.

(C. XXV, 2).

Sp.

296. Þingsályktun

um landsspítala.

(Afgreidd frá Sp. 26. apríl).

Alþingi skorar á ríkisstjórnina að byrja á byggingu landsspítala sem allra fyrst.

Sp.

297. Erindi

til Alþingis frá Einari skrifstofustjóra Þorkelssyni.

Reykjavík, 5. apríl 1922.

Það hefir eigi verið ætlan mín að skýra hinu háa Alþingi frá um heilsubrest minn og sjúkleika. Hugði jeg það óþarft, því að um það mundi háttvirtum þingmönnum nægjanlega kunnugt. Hitt var og ekki heldur ætlan mín, að lúta að eyrum einstakra þingmanna og túlka á þann hátt mál mitt. Í það vildi jeg ekki leggja mig og taldi það ósamboðið hlutaðeigendum. En nú er þar komið, að góðir menn, sem ekki hafa staðið allfjarri Alþingi, hafa vakið athygli mína á því, að um kunnugleik þingmanna á þessum málum mínum mundi mega deila nokkuð brotum. Og ekki mundi alveg óhugsandi, að til væri þeir menn, er hygði heilsu minni betur farið en raun er á. Um þetta fæ jeg að visu ekki annað borið en það, að þeirri vinsemdar góðgirni hefir verið varpað fram við mig, að fyrir því gegndi jeg ekki skrifstofustjórastarfinu, að jeg væri að hvíla mig og »frílysta«.

Jeg tek því þann upp, að vikja orðum mínum til hins háa Alþingis með þessu brjefi mínu og læt fylgja hjálögð 9 skjöl.

Það sýnist, að minni hyggju, liggja allnærri að ætla, að örlögin láti þann verða hlut minn, að jeg, sakir stórkostlega skertrar sjónar og gersamlega þrotinna starfskrafta, eftir langvarandi heilsuleysi, verði nauðugur viljugur að sleppa skrifstofustjórastarfinu á komanda nýári, 1923, og mun mjer um það efni nægja að benda til fylgiskjals I.

En jafnframt því að verða að láta þessa getið, vildi jeg og taka fram það, sem nú verður talið.

Jeg átti því láni að fagna að vera að eðlisfari hraustbygður og ágætlega heilsugóður, og þessa naut jeg þangað til í öndverðum janúarmánuði 1918, svo að hvergi skarðaði, hversu sem á reyndi. Að kvöldi 6. janúar það ár, rúmri stundu fyrir miðnætti, vildi það slys til hjer í Alþingishúsinu, eins og víðar varð þá um bæinn vegna aftaka-frosta, að hitaleiðsla hússins brast á fjórum stöðum, og þar að auki vatnsleiðslan, en á var 22 stiga frost. Jeg þarf varla að taka það fram, því það ætli öllum heilvita mönnum að vera skiljanlegt, að húsið lá undir svo stórfeldum skemdum, báðar neðri byggðir þess, að ekki er auðið að vita, hvað úr hefði orðið. Jeg rjæðst því í það með þremur dugandi drengjum — að ógleymdri annari mikilsverðri aðstoð — að reyna að bjarga húsinu, sem vall og ólgaði alt af vatni, bæði heitu og köldu. Að liðinni óttu var björguninni að mestu lokið, hver vatnsdropi ausinn og uppþerraður, og með morgninum var það af hitaleiðslunni, sem enn var heilt, tekið til starfa og vatnsleiðslunni borgið. Um þessa tilburði er Jóni skrifstofustjóra Sigurðssyni manna kunnugast, og svo mönnum Helga Magnússonar, sem í björguninni stóðu, og Kristjáni Helgasyni miðstöðvarverði þinghússins. En það fór saman, að björguninni var lokið og hitt, að jeg var algerlega þrotinn. Jeg hafði gengið svo fast að aflsmunum mínum, að jeg mátti mjer varla

lið veita, og svo, var jeg þá búinn að taka mikla ofkæling, að ekki varð þá á milli sjeð að dómi læknis. Það mun satt, að jeg væri skyldur til að hlífast í engu við að þessari björgun, jafnvel þótt um líf mitt og heilsu væri að tefla. En hitt er þá líka jafn-satt, að jeg var ekki líkt því búinn að ná bata eftir ofkælinguna, þegar gallveikin greip mig haustið 1919, og þá er það engu síður satt, að jeg get ekki búist við að lifa svo langa æfi og góða, að jeg fái nokkurn tíma bætta aflsmuni mína aftur, og loks er það satt, að ekki hefi jeg notið eins einasta þakkaryrðis fyrir að standa í þessu björgunarverki.

Í ofanverðum októbermánuði 1919 veiktist jeg, að dómi lækna í gallfærunum, með svo miklum blóðhita og svo æsilegum kvölum, að jeg vil þar um engi orð eftir senda. Lá jeg þá í samfeldar níu vikur, komst á fætur af veikum burðum og gegndi störfum mínum á þingi 1920 af litilli getu. Lífði jeg svo við ýmsa vanlíðan og margháttaðar þrautir, með samtals 8 vikna rúmlegu, auk áður taldra 9 vikna, til þess er jeg fór á spítala undir hnifinn 1. nóvember 1920. Þess skal getið, að jeg lá 19 vikur á spítalanum, var borinn þaðan heim, ófær og miður máttar, og lá svo heima samfeldar 22 vikur, og þar af með látlausum blóðhita frá 6. maí til 20. ágúst. Það sjest af því, sem nú var talið, að jeg hefi alls legið rúmfastur 58 vikur, og eru þó ótaldir ýmsir legutímar síðan, er vel mundu fylla mánuðinn. — Læt jeg mjer að öðru leyti nægja að visa um þetta alt til fylgiskj. I. með brjefi þessu.

Í annan stað vildi jeg láta þess getið, að jeg hefi óskift og samfelt unnið einungis í þarfir þjóðar og þings frá ársbyrjun 1905. Hefi jeg unnið á öllum þingum síðan 1905, að visu á tveim fyrstu þingunum, 1905 og 1907, sem pallavörður, en síðan 1909 óslitið í skrifstofu þingsins. Frá ársbyrjun 1905 og til jafnlangdar 1912, eða rúmlega 7 ár, vann jeg allar stundir milli þinga í Þjóðskjalasafninu. Þar sem jeg og þjóðskjalavörður erum bræður, þá mundi það þykja farið aftan að síðunum að leita vottorðs hans um vinnu mína þar. Það verður því látið ógert. Hitt þykist jeg mega mæla, að í Þjóðskjalasafninu hafi jeg unnið margt þarft, og alt svo, að betur var gert en ógert. Jeg veit það, að meðan nokkur örmull er til af Þjóðskjalasafninu, þá meg þar sjá og finna allmarga ólygna vottana um það, að þar, hingað og þangað, eru mörg viðvikin eftir mig. Og jeg geri ráð fyrir, að svo hafi jeg sorfið þar að sjón minni við lestur mórauðra morkinrita, að þar sje að finna rótina að sjónarskemd minni. — Í Þjóðskjalasafninu vann jeg alt fyrir ónógan pening og allnokkuð fyrir engan. Ölli því það, að alt af var safninu fjevant frá fjárveitingarvaldinu, en ódæmin öll til að vinna, og loks það, að mig langaði til að vinna þar sem mest verk og best.

Síðan í þingbyrjun 1913 hefi jeg unnið óskift og óslitið í þarfir Alþingis, og gegnt skrifstofustjórarstarfinu óslitið síðan í þingbyrjun 1914, til þess er jeg varð af að láta, sjúkur og óvirkur. Jeg fer engum orðum um það, hvert starf mitt hafi verið í þarfir Alþingis. Þar um læt jeg mjer nægja að visa til ummæla sumra þeirra manna, sem nýtt hafa verk mín fyrir þingið, eða verið þar samverkamenn mínir, og er þau að finna á fylgiskjölunum II—IX með brjefi þessu.

Jeg gat þess í upphafi þessa máls, að það hafi ekki verið ætlan mín að skýra Alþingi frá heilsubresti mínum og sjúkleika. Og jeg læt þess enn fremur getið, að jeg ætla ekki með brjefi þessu að leita beinlínis líknar og

linkindar þingsins mjer til handa. Þar um mun jeg hlíta sjálfðæmi þingsins, og sje sómasamlega með sjálfðæmið farið. Skyldi aftur á móti sá hlutur upp koma, að mót von og trausti allra góðra manna yrði það talið sæmd Alþingis samboðið, og sanngirni og rjettlæti með því nógsamlega virðulegur sess valdur, að jeg yrði látinn fara á vonarvöl eftir komandi áramót, öryrkja vegna sjónbilunar og þess, að þrotnir eru mjer allir starfskraftar, þá mundi jeg um sinn taka þeim úrslitum eins og við horfði, hversu sem mætti um skipast síðar, ef jeg yrði þá ofar moldu.

Þau vil jeg að sje lyktarorð þessa máls, að jeg óska þess af heilum hug, að enginn sá, sem þessi orð mín sjer eða heyrir, þurfi að þola þvilik harmkvæli og þrautir, fjelát og vonbrigði, sem á mig hafa lögð verið. En þörf væri mjer hins, að góðir menn mætti skilja hvílik sú raun er, og þá um leið hver verða muni hlutur minn í framtíðinni, yrði mjer nú varpað, allslausum öryrkja, út á eyðihjarn örbirgðar og úrræðaleysis.

Virðingarfylst

Einar Þorkelsson.

Til Alþingis 1922.

Fylgiskjal I.

Afrit.

A. FJELDSTED

Stimnefni: Augnlæknirinn
Talsími 106.

Reykjavík, 15. desember '21
Lækjargata 2 & 6 B.

Að beiðni prófessors Guðmundar Magnússonar hefi jeg rannsakað sjónskrifstofustjóra Einars Þorkelssonar, í fyrsta sinn 29. september þ. á. og síðast 12. desember.

Jeg fann greinileg einkenni atrophía nervi optici á báðum augum, og er sjónarsviðið þegar mjög aðþrengt á alla vegu, og fremur ágerst þennan tíma (2½ mán.). Tel jeg hann af þeim ástæðum ófæran til þess að hafa skrifstofustörf á hendi eins og nú er, og sennilegt að svo verði framvegis.

A. Fjeldsted.

Herra skrifstofustjóri Einar Þorkelsson lagðist í St. Josephsspítala 1. nóv. 1920, og gerði jeg holskurð á honum vegna bólgu í gallblöðrunni. Hann var svo óheppinn, að gróf í munnvatnskirtlunum beggja megin (parotitis suppurat.) og fjekk hann upp úr því blóðeitrun. Var hann lengi þungt haldinn, hafði um tíma óráð, og fjekk æðabólgu, sem gróf í, á hægra læri. Hann lá í spítalanum þangað til 10. mars þ. á. Var hann mjög lasburða, þegar hann fór heim, eins og að líkindum ræður, en gróinn. Eftir það notaði hann lengi Massage, og smáliðkaðist, svo að hann gat gengið úti, og hefir honum fram að þessu haldið áfram að fara fram, þótt hægt gengi.

En það kom í ljós, að hann gat ekki lesið nje skrifað nema í ákveðnum stellingum, varð að halda bókinni eða pappírnum, sem hann skrifaði á, á alveg sjerstakan hátt; ef hann gerði það ekki, sá hann ekkert. Fjeldsted augnlæknir rannsakaði hann og kvað það stafa frá atrophía nervi optici, og við endurnýjaða rannsókn fann hann, að sjúkdómurinn hafði ágerst. Nú er það eðli þessarar veikis, að þeir partar, sem hafa mist sjón, fá hana ekki aftur.

Fyrir þá sök álit jeg, að hann geti ekki haft skrifstofustörf á hendi framvegis.

Reykjavík, 16. des. 1921.

G. Magnússon.

H. SKÚLASON

augnlæknir.

Kirkjustræti 8 B

Viðtalstími 1—2¹/₂.

Talsími 955.

Reykjavík, 15/1 1922.

Hinn 9. þ. m. og aftur í dag hef jeg eftir beiðni hr. skrifstofustjóra Einar Þorkelssonar rannsakað augu hans.

Við rannsóknina hef jeg fundið rýrnun á báðum sjóntaugum (Atrophía n. optici duplex) á háu stigi, en óvist af hvaða orsökum.

Þar sem sjónin er þegar orðin mikið skert, og almenn liðan sjúklingsins hvergi nærri í lagi, votta jeg hjer með, að jeg tel hann ófæran til að gegna nokkrum störfum.

H. Skúlason.

Við undirritaðir teljum nauðsynlegt að herra skrifstofustjóra Einari Þorkelssyni verði veitt 6—9 mánaða hvíld frá embættisstörfum sínum, sjer til heilsubótar.

Reykjavík, 11/3 '22.

Jón Hj. Sigurðsson.

Halldór Hansen.

Herra Einar Þorkelsson skrifstofustjóri hefir atrophia nervi optici á báðum augum. Sjónarsviðið hefir verið að smáþrengjast síðustu mánuðina til febrúarloka, en þá vikkaði það dálitið og stendur nú í stað. Eru því líkindi til þess, að það haldist eins og það nú er.

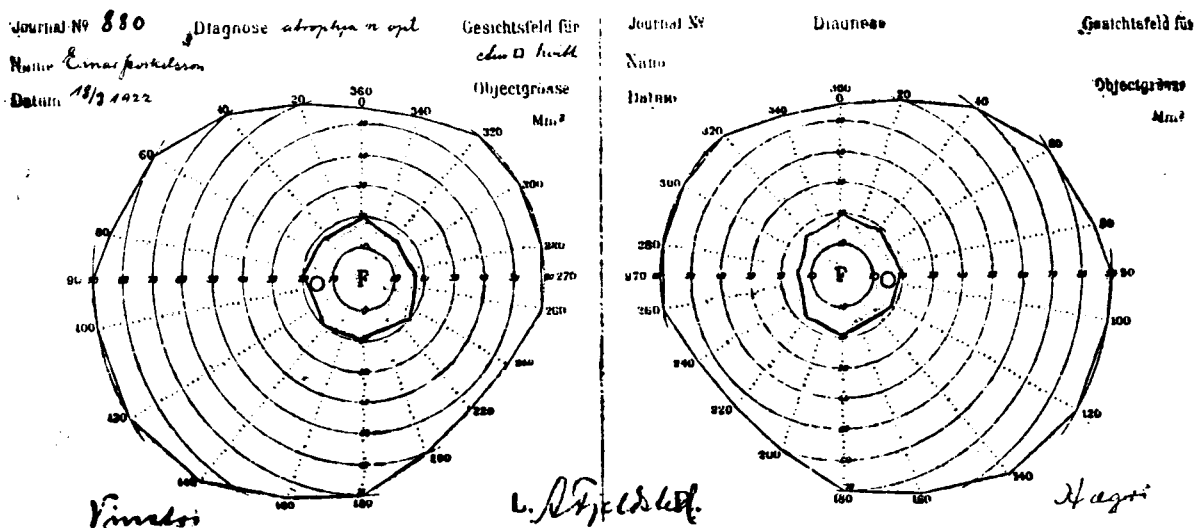
Læt jeg fylgja með teikningu af sjónarsviðinu eins og það nú er hjá honum, samanborið við heilbrigð augu.

En sjónin er vel skýr á þeim litla bletti, sem eftir er.

Að öðru leyti vísast til vottorðs míns frá 15. desember 1921.

Reykjavík, 21. mars 1922.

A. Fjeldsted.

Eins og tekið er fram í vottorði próf. Guðm. Magnússonar kom skrifstofustjóri Einar Þorkelsson heim af sjúkrahúsinu 10. mars sl. ár og þá enn mjög lasburða. Síðan hefir hann átt við að stríða margvislegar afleiðingar af blóðeitrun þeirri, er hann fjekk á sjúkrahúsinu.

Auk hinnar miklu sjóndepru hefir hann oftast verið illa haldinn af verkjum í höfðinu, meltingarörðugleikum, holti á hægra fæti, vegna bólguherslis, er myndaðist eftir á í hægra læri, og loks allsherjarslappleika, er með köflum fylgir þrálátur, en litill hiti.

Þar eð nú einkenni þessi standa í sambandi við torlæknandi sjúkdóm, en skrifstofustjórinn orðinn mjög farinn að heilsu af hans völdum, teljum við undirritaðir skrifstofustjóran ekki færan um neina vinnu, hvorki andlega nje líkamlega, nú í fyrirsjáanlegri framtíð.

Reykjavík, 28/3 '22.

Jón Hj. Sigurðsson.

Halldór Hansen.

Það vottast hjer með notarialiter að afrit þetta er orði til orðs samhljóða mjer sýndum frumritum.

Notarialskrifstofan í Reykjavík, ⁵/₄ '22.

Páll Bjarnason
ftr.

(L. S.).

Gjald.

Í rikissjóð kr. 2,00

Stimpilgjald 0,50

Alls kr. 2,50

Tvær krónur og fimtíu aurar.

Greitt.

Páll Bjarnason.

Fylgiskjal II.

ALPINGI.

Reykjavík, 20. ágúst 1917.

Í brjeði, dagsettu 23. f. m., hafið þjer, herra skrifstofustjóri, farið þess á leit, að yður verði af hálfu Alþingis veitt 1200 kr. launaviðbót á yfirstandandi ári, og sömuleiðis hvort árið á komandi fjárhagstímabili, 1918—19.

Af þeim ástæðum, sem þjer færið til í brjeði yðar, teljum vjer sanngjarnt og rjettmætt að taka þessa beiðni yðar til greina.

Fyrir því samþykkjum vjer og ákveðum, að yður skuli af hálfu Alþingis goldnar 1200 kr. til rjettingar á launum yðar — sökum peningaverðfallsins — árið 1917, og skuluð þjer halda þeirri sömu launaviðbót, 1200 kr. á ári, út næsta fjárhagstímabil, eða til ársloka 1919.

Þetta er yður hjer með kunnugt gert, að því viðbættu, að vjer leggjum svo fyrir, að þjer skulið fá þessa launabót goldna mánaðarlega með 100 kr. á mánuði, í viðbót við föst laun yðar,¹⁾ og getið þjer nú þegar fengið ávísaðar 800 kr. sem uppbót fyrir 8 mánuði á þessu ári (janúar—ágúst).

Loks viljum vjer taka það fram, að þessi launauppbót gildir fyrir yður einan, en ekki aðra, ef til kæmi að yðar misti við, með því að vjer höfum í þessari ályktun vorri mjög svo tekið tillit til yðar mikla dugnaðar og skyldurækni²⁾ við þetta starf yðar í þarfir Alþingis.

G. Björnson.

Kristinn Danielsson.

Ólafur Briem.

Til skrifstofustjóra Alþingis, hr. Einars Þorkelssonar.

1) Hjer er átt við laun þau, 2400 kr., sem ákveðin voru með lögum nr. 29, 3. nóv. 1915, 11. gr.

2) Leturbreytinguna hefi jeg látið gera hjer. E. Þ.

Fylgiskjal III.

Vottorð.

Að herra Einar Þorkelsson, skrifstofustjóri Alþingis, hafi um þau ár, sem jeg var forseti neðri deildar, 1915¹⁾—1919, rækt störf sín með stökum dugnaði, árvekni og reglusemi, það er hjer með af mjer vottað.

Reykjavík, 4. janúar 1922.

Ólafur Briem.

Fylgiskjal IV.

Á Alþingi 1916—17, 1917, 1918 og 1919 vann jeg á skrifstofu þingsins við vörslu og afgreiðslu skjala. Allan þann tíma var hr. skrifstofustjóri Einar Þorkelsson yfirboðari minn. Hann kom fram við mig, — og jeg tel mjer óhætt að segja við alla starfsmenn þingsins, — sem ágætur yfirmaður, skýr og ákveðinn, og jafnframt lipur og hagsýnn verkstjórnandi.

Eigi fellur það í minn hlut að leggja dóm á starf sjálfs hans, þar sem jeg var undirmaður hans. Þó hefði jeg mátt blindur vera, ef jeg hefði eigi veitt því eftirtekt, hve tilþrifamikill hann var við störfin jafnan, en þó mest þegar mest lá á, — og hve fjarri honum var að hlifa sjálfum sjer við erfiði. Minnst jeg þessa einkum nú, er jeg sje að heilsa hans er biluð, og uggir mig, að ofurkapp hans við skyldustörf sín eigi þar ekki minstan þátt í.

Reykjavík, 4. jan. 1922.

Ingimar Jónsson,
cand. theol.Fylgiskjal V.

Jeg undirritaður, sem unnið hefi í skrifstofu Alþingis á þingunum 1916—20, og oftast langan tíma milli þinga, undir stjórn og handleiðslu Einars skrifstofustjóra Þorkelssonar, skal hjer með lýsa yfir því álitinu mínu, að hann hafi gegnt störfum sínum með frábærri elju og dugnaði, verið bæði stjórnsamur, reglusamur og vandvirkur, afkastamaður við vinnu og ósjerhlífinn með afbrigðum. Hygg jeg, að hann hafi, ekki síst síðustu árin, þá er heilsa hans fór að bila, lagt meira að sjer en hann hefir þolað.

Reykjavík, 14. jan. 1922.

Jón Sigurðsson.

1) Þetta er misritun; á að vera 1914. E. P.

Fylgiskjal VI.

Einar skrifstofustjóri Þorkelsson lætur nú að líkindum af starfi sínu, sökum vanheilsu. Hefir hann að álitinu mínu int af hendi mikið starf og merkilegt í þágu Alþingis, og þykist jeg, sem hefi unnið með honum og undir stjórn hans á þingunum 1911—1920, og auk þess töluvert milli þinga á sama tímabili, hafa haft næg tækifæri til að kynnast starfsháttum hans og stjórnsemi, svo að jeg geti þar um borið. Tel jeg hann hafa gegnt starfi sínu með frábærum dugnaði og árvekni. Hann var reglufastur og röggssamur stjórnari, lipur í samvinnu og alúðlegur í viðmóti, afbrigðilega duglegur verkmaður og ósjerhliðinn, og mun hann oft og tíðum hafa lagt á sig meira erfiði og vökur en góðu hófi gegndi fyrir heilsu hans, ekki sist hin síðari árin, er hann var farið að kenna vanheilsu þeirrar, sem undanfarið hefir bægt honum frá störfum.

Reykjavík, 18. jan. 1922.

Þjetur Lárusson.

Fylgiskjal VII.

Árin 1913, 1914 og 1915 vann jeg á skrifstofu Alþingis. Fyrsta árið var Einar Þorkelsson skjalavörður skrifstofunnar, en hin tvö síðari árin var hann skrifstofustjóri. Höfðum við mikla samvinnu þau ár, og fjekk jeg því nán kynni af störfum hans. Mjer er ljúft að votta það, að öll störf sín, smá og stór, leysti Einar af hendi með óvenjulegri vandvirkni og samviskusemi, elju og dugnaði. Í stjórn hans á skrifstofunni fór saman strangt eftirlit og frábær samvinnulípurð. Alt það erfiði, sem Einar hefir á sig lagt, nætur og daga, til að koma skipulagi á skjalasafn þingsins og skrifstofuhald þess, hygg jeg að verði seint fulllaunað.

Reykjavík, 20. jan. 1922.

Þjetur Magnússon.

Fylgiskjal VIII.

Síðan 1915 hefi jeg undirritaður starfað í skrifstofu Alþingis að meira og minna leyti á hverju þingi (nema vetrarþingið 1916—17). Á þinginu 1915 hafði jeg á hendi skjalavörslu, en síðan jafnan gerðabókarfærslu og önnur störf í sjálfri skrifstofunni. Öll þingin frá 1915, þangað til á síðasta þingi, gegndi Einar Þorkelsson skrifstofustjórn þingsins, og hefi jeg því allmikið kynst starfi hans í þágu Alþingis. Er þar skemst af að segja, að jeg veit ekki mann hafa gengið að dag-

legum störfum af meira fjöri og sívakandi áhuga á hverju smáræði, er starfið snerti. Því Einar vakti svo yfir öllu, smáu og stóru, að auk verka þeirra, er hann annaðist einn, gat hann jafnan, hvar sem stóð, gripið inn í verk aðstoðarmanna sinna í skrifstofunni og leyst hvers manns erindi. En sjer í lagi vakti hann yfir öllu því, er snerti afgreiðslu eða gang mála í þinginu, enda vann hann, þegar svo bar undir, eins á nótt sem degi, til þess að ekkert þingmál þyrfti að teyfjast stundu lengur í skrifstofunni. Þetta mun og öllum þingmönnum kunnugt, og eigi síður ljóst, hversu mikilsvert þetta er fyrir störf þingsins. Við aðstoðarmenn sína var Einar jafnan glaður og lipur, sanngjarn og úrskurðargóður um hvað eina, sjálfur manna verk hagastur, og kunni líka manna best að meta það, sem vel var unnið, og að nota hvern mann til þess, sem honum var hentast að vinna.

Einar Þorkelsson er einn þeirra fáu manna, er ekkert handarvik geta unnið nema af alúð og heilum hug, verksins vegna sjálfs, og sem hvorki skeyta um áreynslu eða vinnutíma, eða hvort starfið er miklu launað eða engu. Hann hefir bilað að heilsu fyrir ár fram, og tel jeg vafalaust, að ofmikil störf geti átt mikinn þátt í því, og svo áskapað hlífðarleysi hans við sjálfan sig við hvaða verk sem hann vann. Því að á síðari þingunum, eftir að heilsa hans var farin að láta undan, vann hann engu síður en áður og hlífði sjer hvergi.

Reykjavík, í janúarmánuði 1922.

Helgi Hjörvar.

Fylgiskjal IX.

Jeg undirritaður var skrifstofustjóri Alþingis 1909 og 1911. Sömuleiðis var jeg ritari á skrifstofu Alþingis 1912. Um Alþingistímann þessi ár var jeg í samvinnu við hr. Einar Þorkelsson, sem verið hefir skrifstofustjóri Alþingis nokkur síðustu árin. Um þá samvinnu hefi jeg í stuttu máli það að segja, að þekking hans á öllu, sem að skrifstofustörfunum laut, var frábær, og ekki síður ósjerhlífni hans og það kapp, sem hann lagði á, að öll þau störf færu sem best úr hendi.

P. t. Kaupmannahöfn, 24. febr. 1922.

Einar H. Kvaran.

sp.

298. Nefndaskipun 1922.

1.

Fastanefndir.

(16. gr. laga nr. 29, 3. nóv. 1915, um þingsköp Alþingis).

A.

Í efri deild.

1. Fjárhagsnefnd:

Sigurður Eggerz,
Guðjón Guðlaugsson, fundaskrifari,
Guðmundur Ólafsson, formaður.

Sigurður Eggerz gekk úr nefndinni 7. mars, er hann varð forsætisráðherra, en í hans stað var kosinn í nefndina 10. mars

Sigurður Hjörleifsson Kvaran.

Til hennar visað:

1. Frv. til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði (23*, n. 60).
Framsögum.: Guðjón Guðlaugsson.
2. Frv. til laga um skattmat fasteigna (11, n. 107).
Framsögum.: Guðjón Guðlaugsson.
3. Frv. til laga um að fella niður prentun á umræðuparti Alþingistiðindanna (22, n. 133).
Framsögum.: Sigurður Hjörleifsson Kvaran.
4. Frv. til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti (73, n. 106).
Framsögum.: Guðmundur Ólafsson.
5. Frv. til laga um að veita ríkinu einkarjett til þess að selja alt silfurberg, sem unnið verður á Íslandi (96, n. 186).
Framsögum.: Sigurður Hjörleifsson Kvaran.
6. Frv. til laga um breytingu á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921 [*Sedla-útgáfa Íslandsbanka*] (130, n. 237).
Framsögum.: Sigurður Hjörleifsson Kvaran.
7. Frv. til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurbhreppi (169, n. 185).
Framsögum.: Guðmundur Ólafsson.
8. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af síld o. fl. (196, n. 253).
Framsögum.: Sigurður Hjörleifsson Kvaran.

*) Tölur innan sviga tákna númer á þingskjölum, og eru ekki talin önnur þingskjalanúmer en þau, sem málið bar, þá er því var til nefndar visað, svo og þau, er nefndarálit (skammstafað: n.) hlutu. Sama er að segja um mál þau, er nefndirnar flytja.

Fastanefndir Ed.: Fjárhags-, fjárveitinga-, samgöngumála- og landbúnaðarnefndir.

9. Frv. til laga um framlenging á gildi laga um útflutningsgjald (15, n. 218).
Framsögum.: Guðmundur Ólafsson.
10. Frv. til laga um viðauka við lög nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af síld o. fl. (203).
(Nefndarálit kom ekki).

2. Fjárveitinganefnd:

Jóhannes Jóhannesson, formaður,
Einar Árnason,
Halldór Steinsson, fundaskrifari,
Sigurjón Friðjónsson,
Hjörtur Snorrason.

Til hennar vísað:

- Frv. til fjárlaga fyrir árið 1923 (173, n. 222).
Framsögum.: Halldór Steinsson.

3. Samgöngumálanefnd:

Guðjón Guðlaugsson,
Hjörtur Snorrason,
Halldór Steinsson, formaður,
Sigurður Hjörleifsson Kvaran,
Guðmundur Guðfinnsson, fundaskrifari.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 57, 22. nóv. 1907, um vegi (48, n. 135).
Framsögum.: Guðmundur Guðfinnsson.

Nefndin gekk í samvinnu við samgöngumálanefnd neðri deildar.

Samvinnunefndin kaus sjer

formann Halldór Steinsson og
fundaskrifara Magnús Jónsson.

Samvinnunefndin tók til ihugunar:

13. gr. C. í frv. til fjárlaga fyrir árið 1923 (173, n. 216).
Framsögum. í Ed.: Guðjón Guðlaugsson.

4. Landbúnaðarnefnd:

Sigurður Jónsson,
Guðmundur Ólafsson, fundaskrifari,
Hjörtur Snorrason, formaður.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905 (44).
(Nefndarálit kom ekki, en nefndin flutti nýtt frv. samnefnt).
2. Till. til þingsályktunar um baðlyfjagerð innanlands (180, n. 254).
Framsögum.: Sigurður Jónsson.

Nefndin flutti:

- Frv. til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905 (86, n. 250).
Framsögum.: Guðmundur Ólafsson.

Fastanefndir Ed.: Sjávarútvegs-, mentamála- og allsherjarnefndir.

5. Sjávarútvegsnefnd:

Björn Kristjánsson, formaður,
Karl Einarsson, fundaskrifari,
Einar Árnason.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um einkaleyfi (7, n. 101).
Framsögum.: Karl Einarsson.
2. Frv. til laga um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra (183, n. 249).
Framsögum.: Karl Einarsson.
3. Frv. til laga um rjett til fiskiveiða í landhelgi (210, n. 252).
Framsögum.: Karl Einarsson.
4. Frv. til hafnarlaga fyrir Ísafjörð (217, n. 264).
Framsögum.: Karl Einarsson.

6. Mentamálanefnd:

Sigurður Jónsson,
Guðmundur Guðfinnsson, fundaskrifari,
Karl Einarsson, formaður.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um presta þjóðkirkjunnar og prófasta (3, n. 142).
Framsögum.: Guðmundur Guðfinnsson.
2. Frv. til laga um kenslu heyrnar- og málleysingja (156, n. 277).
Framsögum.: Karl Einarsson.
3. Frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907 (241, n. 260).
Framsögum.: Sigurður Jónsson.

7. Allsherjarnefnd:

Jóhannes Jóhannesson,
Sigurður Hjörleifsson Kvaran, fundaskrifari,
Sigurjón Friðjónsson, formaður.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um hitun kirkna (9, n. 52).
Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.
2. Frv. til laga um lögfylgjur hjónabands (2, n. 277).
Framsögum.: Jóhannes Jóhannesson.
3. Frv. til atvinnulaga (4, n. 278).
Framsögum.: Jóhannes Jóhannesson.
4. Frv. til laga um breyting á almennum viðskiftalögum, nr. 31, 11. júlí 1911 (6, n. 35).
Framsögum.: Jóhannes Jóhannesson.
5. Frv. til laga um verslunarskýrslur (10, n. 42).
Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.
6. Frv. til laga um skifting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi (28, n. 134).
Framsögum.: Sigurður Hjörleifsson Kvaran.

Fastanefndir Ed.: Allsherjarnefnd; — Nd.: Fjárhagsnefnd.

7. Frv. til laga um breyting á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915 (46, n. 138).
Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.
8. Frv. til laga um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Pingeyjarsýslu undir sveitarfjelag Húsavíkurhrepps (74, n. 198).
Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.
9. Frv. til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872 (39, n. 158).
Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.
10. Frv. til laga um ákvörðun verslunarlóðarinnar í Bolungarvík í Hólshreppi (85).
(Nefndarálit kom ekki, en málið var tekið á dagskrá með samþykki nefndarinnar).
11. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði (155, n. 182).
Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.
12. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 34, 22. nóv. 1918, um skemtanaskatt (132, n. 219).
Framsögum.: Sigurður Hjörleifsson Kvaran.
13. Frv. til laga um sameign ríkissjóðs og bæjarsjóðs Vestmannaeyja á Vestmannaeyjajörðum o. fl. (193).
(Nefndarálit kom ekki).
14. Frv. til laga um sönnun fyrir dauða manna, sem ætla má að farist hafi af slysum (184, n. 228).
Framsögum.: Jóhannes Jóhannesson.

B.

Í neðri deild.

1. Fjárhagsnefnd:

Magnús Kristjánsson, formaður,
Jón Auðunn Jónsson, fundaskrifari,
Jakob Möller,
Þorleifur Guðmundsson,
Jón Baldvinsson.

Til hennar vísad:

1. Frv. til laga um skattmat fasteigna (11, n. 32 og 152).
Framsögum.: Jón Auðunn Jónsson.
2. Frv. til laga um lækkun á aðflutningsgjaldi af kolum og salti (13, n. 56).
Framsögum.: Jakob Möller.
3. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 60, 27. júní 1921, um útflutningsgjald af síld o. fl. (14, n. 40).
Framsögum.: Magnús Kristjánsson.
4. Frv. til laga um framlenging á gildi laga um útflutningsgjald (15, n. 151).
Framsögum.: Magnús Kristjánsson.
5. Frv. til laga um að fella niður prentun á umræðuparti Alþingistiðindanna (22, n. 63 (minni hl.), n. 65 (meiri hl.)).
Framsögum. meiri hl.: Jakob Möller.
Framsögum. minni hl.: Þorleifur Guðmundsson.

Fastanefndir Nd.: Fjárhags-, fjárveitinga- og samgöngumálanefndir.

6. Frv. til laga um breyting á og viðauka við lög nr. 6, 31. maí 1921 [*Sedla-
útgáfa Íslandsbanka*]. (19, n. 121).
Framsögum.: Magnús Kristjánsson.
7. Frv. til laga um skatt til sveitarsjóðs af lóðum og lendum í Húsavíkurbreppi
(75, n. 140).
Framsögum.: Jón Baldvinsson.
8. Frv. til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði (75, n. 123).
Framsögum.: Þorleifur Guðmundsson.
9. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 36, 28. nóv. 1919, um þingfararkaup
alþingismanna (120, n. 266 (meiri hl.), n. 267 (minni hl.)).
Framsögum. meiri hl.: Jakob Möller.
Framsögum. minni hl.: Jón Auðunn Jónsson.

2. *Fjárveitinganefnd:*

Þorleifur Jónsson, formaður,
Þórarinn Jónsson,
Bjarni Jónsson,
Pjetur Ottesen,
Magnús Pjetursson, fundaskrifari,
Jón Sigurðsson,
Eiríkur Einarsson.

Til hennar vísad:

Frv. til fjárlaga fyrir árið 1923 (1, n. 127).

Framsögum. fyrri hl.: Magnús Pjetursson,
Framsögum. síðari hl.: Bjarni Jónsson.

Nefndin flutti:

1. Frv. til laga um frestun á framkvæmd laga nm fræðslu barna, 22. nóv.
1907, og laga um breyting á þeim lögum, 24. sept. 1918, og laga um
skipun barnakennara og laun þeirra, 28. nóv. 1919 (58).
Framsögum.: Bjarni Jónsson.
2. Frv. til laga um að veita ríkinu einkarjett til þess að selja alt silfurberg, sem
unnið verður á Íslandi (96).
Framsögum.: Bjarni Jónsson.
3. Till. til þingsályktunar um rannsókn á skaðabótamáli A. L. Petersens (178).
Framsögum.: Magnús Pjetursson.
4. Till. til þingsályktunar um rannsókn á máli Árna Theódórs Pjeturssonar (179).
Framsögum.: Bjarni Jónsson.

3. *Samgöngumálanefnd:*

Þorsteinn M. Jónsson,
Hákon Kristófersson,
Sveinn Ólafsson, formaður,
Sigurður Stefánsson,
Magnús Pjetursson, fundaskrifari.

Fastanefndir Nd.: Samgöngumála-, landbúnaðar- og sjávarútvegsnefndir.

Í marsmánuði var Magnús Pjetursson sjúkur um hrið, og gat því ekki sint þingstörfum. En 23. mars tók sæti í nefndinni í hans stað

Magnús Jónsson

og tók við skrifarastarfinu.

Til nefndarinnar var engu máli vísað.

Nefndin átti samvinnu við samgöngumálanefnd efri deildar, svo sem fyr er sagt, þar sem ræðir um samgöngumálanefnd efri deildar.

4. Landbúnaðarnefnd:

Stefán Stefánsson, formaður,
Þórarinn Jónsson, fundaskrifari,
Eiríkur Einarsson,
Pjetur Þórðarson,
Þorleifur Jónsson.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um breyting á lögum um bjargráðasjóð Íslands, nr. 45, 10. nóv. 1913 (50).

(Nefndarálit kom ekki).

2. Frv. til laga um breyting á sveitarstjórnarlögum frá 10. nóv. 1905. (111, n. 200).
Framsögum.: Þorleifur Jónsson.

Nefndin flutti:

- Till. til þingsályktunar um baðlyfjagerð innanlands (180, n. 187).
Framsögum.: Þórarinn Jónsson.

5. Sjávarútvegsnefnd:

Magnús Kristjánsson, formaður,
Einar Þorgilsson,
Magnús Jónsson,
Ólafur Proppé, fundaskrifari,
Jón Baldvinsson.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um rjett til fiskiveiða í landhelgi (18, n. 188).
Framsögum.: Einar Þorgilsson.
2. Frv. til laga um breytingu á lögum nr. 42, 3. nóv. 1915, um atvinnu við siglingar (87, n. 149).
Framsögum.: Ólafur Proppé.
3. Frv. til hafnarlaga fyrir Ísafjörð (103, n. 174).
Framsögum.: Magnús Jónsson.

Nefndin flutti:

1. Till. til þingsályktunar um landhelgisgæslu (51).
Framsögum.: Magnús Kristjánsson.
2. Frv. til laga um fiskimat (83).
Framsögum.: Ólafur Proppé.
3. Frv. til laga um eftirlit með skipum og bátum og öryggi þeirra (183).
Framsögum.: Jón Baldvinsson,

Gastanefndir Nd.: Mentamála- og allsherjarnefndir.

6. Mentamálanefnd:

Þorsteinn Jónsson, formaður,
Gunnar Sigurðsson,
Sveinn Ólafsson,
Sigurður Stefánsson,
Jón Þorláksson, fundaskrifari.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um fræðslu barna (5).
(Nefndarálit kom ekki).
2. Frv. til laga um kennaraskóla (8, n. 67).
Framsögum.: Jón Þorláksson.
3. Frv. til laga um hinn lærða skóla í Reykjavík (16).
(Nefndarálit kom ekki).

Nefndin flutti:

1. Frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907 (129).
Framsögum.: Þorsteinn Jónsson.
2. Frv. til laga um kenslu heyrnar- og málleysingja (156).
Framsögum.: Jón Þorláksson.

7. Allsherjarnefnd:

Stefán Stefánsson, formaður,
Gunnar Sigurðsson,
Björn Hallsson,
Einar Þorgilsson,
Jón Þorláksson, fundaskrifari.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um heimild til sölu þjóðjarðarinnar Sauðar (27, n. 41).
Framsögum.: Jón Þorláksson.
2. Frv. til laga um skifting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi (28, n. 45).
Framsögum.: Stefán Stefánsson.
3. Frv. til laga um fjárhagsár rikissjóðs (33, n. 78).
Framsögum.: Jón Þorláksson.
4. Frv. til laga um sameining Dalasýslu og Strandasýslu (31, n. 91).
Framsögum.: Jón Þorláksson.
5. Frv. til laga um kosning þingmanns fyrir Hafnarfjarðarkaupstað og skifting Gullbringu- og Kjósarsýslu í tvö kjördæmi (34, n. 109 (minni hl.), n. 114 (meiri hl.)).
Framsögum. meiri hl.: Gunnar Sigurðsson.
Framsögum. minni hl.: Einar Þorgilsson.
6. Frv. til laga um breyting á tilskipun um bæjarstjórn í kaupstaðnum Reykjavík, 20. apríl 1872 (39, n. 90 (meiri hl.), n. 104 (minni hl.)).
Framsögum. meiri hl.: Jón Þorláksson.
Framsögum. minni hl.: Gunnar Sigurðsson.
7. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 49, frá 30. nóv. 1914 [*Bæjarstjórn í Reykjavík*] (43, n. 92).
Framsögum.: Jón Þorláksson.

Fastanefndir Nd.: Allsherjarnefnd; — Vinnunefndir beggja deilda.

8. Frv. til laga um breytingu á almennum viðskiftalögum, nr. 31, 11. júlí 1911 (6, n. 118).
Framsögum.: Gunnar Sigurðsson.
9. Frv. til laga um breytingu á lögum um dýraverndun, 3. nóv. 1915 (46, n. 76).
Framsögum.: Stefán Stefánsson.
10. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 22, 6. okt. 1919, um hæstarjett (49, n. 161 (meiri hl.), n. 209 (minni hl.)).
Framsögum. meiri hl.: Jón Þorláksson.
Framsögum. minni hl.: Gunnar Sigurðsson.
11. Frv. til laga um að leggja jarðirnar Árbæ og Ártún í Mosfellshreppi og Breiðholt, Bústaði og Eiði í Seltjarnarneshreppi undir lögsagnarumdæmi og bæjarfjélag Reykjavíkur (55).
(Nefndarálit kom ekki).
12. Frv. til laga um verslunarskýrslur (53, n. 124).
Framsögum.: Einar Þorgilsson.
13. Frv. til laga um að leggja jörðina Bakka með Tröllakoti í Tjörneshreppi í Suður-Þingeyjarsýslu undir sveitarfjélag Húsavíkurhrepps (74, n. 93).
Framsögum.: Björn Hallsson.
14. Frv. til laga um sönnun fyrir dauða sætýndra manna [— — — — — manna, sem ælla má að farist hafi af slysum] (84, n. 163).
Framsögum.: Gunnar Sigurðsson.
15. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 75, 22. nóv. 1907, um bæjarstjórn í Hafnarfirði (89, n. 141).
Framsögum.: Einar Þorgilsson.
16. Frv. til laga um sölu á þjóðjörðinni Borðeyri í Strandasýslu (100, n. 139).
Framsögum.: Jón Þorláksson.
17. Frv. til laga um einkaleyfi (112).
(Nefndarálit kom ekki).

C.

Vinnunefndir.

Auk framantalinna nefnda skipuðu formenn fastanefnda, forseti og fyrri varaforseti eina nefnd í hvorri deild, *vinnunefnd*. Í þeim nefndum áttu þessir sæti:

Í efri deild:

Guðmundur Björnson, forseti, sjálfkjörinn formaður nefndarinnar,
Guðmundur Ólafsson, fyrri varaforseti og formaður fjárhagsnefndar,
Jóhannes Jóhannesson, formaður fjárveitinganefndar,
Halldór Steinsson, formaður samgöngumálanefndar,
Hjörtur Snorrason, formaður landbúnaðarnefndar,
Björn Kristjánsson, formaður sjávarútvegsnefndar,

Vinnunefndir beggja deilda; — Lausanefndir í Ed.: Viðskiftamálanefnd.

Karl Einarsson, formaður mentamálanefndar,
Sigurjón Friðjónsson, formaður allsherjarnefndar.

Í neðri deild:

Benedikt Sveinsson, forseti, sjálfkjörinn formaður nefndarinnar,
Þorleifur Jónsson, fyrri varaforseti og formaður fjárveitinganefndar,
Magnús Kristjánsson, formaður fjárhagsnefndar og sjávarútvegsnefndar,
Sveinn Ólafsson, formaður samgöngumálanefndar,
Stefán Stefánsson, formaður landbúnaðarnefndar og allsherjarnefndar,
Þorsteinn Jónsson, formaður mentamálanefndar.

Vinnunefndir gerðu skrá um fundatíma og fundastaði fastanefnda, er fjölrituð var og útbýtt meðal þingmanna.

2.

Lausanefndir.

(16. gr. þingskapanna).

A.

Í efri deild.

Viðskiftamálanefnd:

Halldór Steinsson, formaður,
Sigurjón Friðjónsson,
Björn Kristjánsson,
Sigurður Eggerz,
Sigurður Jónsson, fundaskrifari.

Nefndin kosin samkvæmt

till. til þingsályktunar um skipun viðskiftanefndar (37), er samþykkt var í Ed. 24. febrúar.

Sigurður Eggerz gekk úr nefndinni 7. mars, er hann varð forsætisráðherra, en í hans stað var kosinn í nefndina 10. mars

Karl Einarsson.

Nefndin gekk í samvinnu við viðskiftamálanefnd neðri deildar.

Samvinnunefndin kaus sjer

formann Halldór Steinsson og
fundaskrifara Ólaf Proppé.

Samvinnunefndin tók til ihugunar:

1. Frv. til laga um breyting á lögum 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi (36).

(Nefndarálit kom ekki, en samvinnunefndin flutti nýtt frv. á þskj. 263).

Lausanefndir í Ed.: Viðskiftamálanefnd; — í Nd.: Vatnamála- og viðskiftamálanefndir.

2. Frv. til myntalaga (69, n. 137).

(Í þessu máli var eigi kosinn framsögum. í Ed.)

3. Till. til þingsályktunar um innlenda skiftimynt.

Framsögum. í Ed.: Halldór Steinsson.

Samvinnunefndin flutti:

1. Frv. til laga um skipun matsnefndar á erlendum gjaldeyri (202).

(Í þessu máli var eigi kosinn framsögum. í Ed.)

2. Frv. til laga um heimild til undanþágu frá lögum nr. 91, 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi (263).

Framsögum. í Ed.: Halldór Steinsson.

Minni hluti samvinnunefndarinnar flutti í Nd.:

- Frv. til laga um heimild til innflutningsbanns og gjaldeyrisráðstafana (194, n. 206 (meiri hl.)).

(Ekki kosinn framsögum. í Ed.).

Meiri hluti samvinnunefndarinnar flutti í Sp.:

- Till. til þingsályktunar um landsverslunina (269).

Framsögum.: Ólafur Proppé.

Minni hluti samvinnunefndarinnar flutti í Sp.:

- Till. til þingsályktunar um landsverslunina (270).

Framsögum.: Sigurjón Friðjónsson.

B.

Í neðri deild.

1. Vatnamálanefnd:

Jón Þorláksson, fundaskrifari,
Sveinn Ólafsson,
Bjarni Jónsson,
Þorleifur Guðmundsson,
Gunnar Sigurðsson,
Pjetur Þórðarson,
Jakob Möller, formaður.

Nefndin kosin til að ihuga:

- Frv. til vatnalaga (12).

(Nefndarálit kom ekki).

Til hennar síðan vísað:

1. Frv. til laga um vatnsorkusjerleyfi (17).

(Nefndarálit kom ekki).

2. Frv. til laga um sjerleyfi til vatnavirkjunar (71).

(Nefndarálit kom ekki).

2. Viðskiftamálanefnd:

Einar Þorgilsson,
Þorsteinn Jónsson,

Lausaneindir í Nd.: Viðskiftamálanefnd; — í Sp.: Kjörbrjefanefnd.

Magnús Jónsson,
Ólafur Proppé, fundaskrifari,
Sveinn Ólafsson, formaður,
Jón Auðunn Jónsson,
Pjetar Þórðarson.

Nefndin kosin samkvæmt

till. til þingsályktunar um skipun viðskiftamálanefndar (25), er samþykkt var í Nd. 24. febrúar.

Þorsteinn Jónsson gekk úr nefndinni 7. mars, en sæti hans í nefndinni tók sama dag

Ingólfur Bjarnarson.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um breyting á lögum 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi (36).

(Nefndarálit kom ekki).

2. Till. til þingsályktunar um innlenda skiftimynt (30, n. 119).

Framsögum.: Magnús Jónsson.

3. Frv. til myntlaga (69, n. 137).

Framsögum.: Jón Auðunn Jónsson.

Þess er áður getið, að nefndin átti samvinnu við viðskiftamálanefnd efri deildar um ofangreind 3 mál (sjá Viðskiftamálanefnd Ed.). Er þar og sagt frá kosningu formanns og fundaskrifara í þeirri samvinnunefnd. Þar eru og tilgreind þau mál, er samvinnunefndin flutti. Eru þau mál talin hjer aftur, að því viðbættu, um hvert þeirra um sig, hver framsögu hafði í Nd.

1. Frv. til laga um skipun matsnefndar á erlendum gjaldeyri (202).

Framsögum.: Ólafur Proppé.

2. Frv. til laga um heimild til undanþágu frá lögum nr. 91, 14. nóv. 1917, um aðflutningsbann á áfengi (263).

Framsögum.: Magnús Jónsson.

Minni hluti samvinnunefndarinnar flutti:

Frv. til laga um heimild til innflutningsbanns og gjaldeyrisráðstafana (194, n. 206 (meiri hl.)).

Framsögum. minni hl.: Sveinn Ólafsson.

Framsögum. meiri hl.: Magnús Jónsson.

Áður er getið mála þeirra, er meiri og minni hluti nefndarinnar fluttu í sameinuðu þingi (sjá Viðskiftamálanefnd Ed.), og er hjer vísað til þess.

3.

Nefndir kosnar af sameinuðu þingi.

1. Kjörbrjefanefnd

(4. gr. þingskapanna).

Gunnar Sigurðsson, skrifari.

Þórarinn Jónsson,

Lausaneindir í Sp.: Kjörbrjefa-, þingfararkaupts- og sparnaðarnefndir.

Magnús Kristjánsson, formaður.

Einar Þorgilsson,

Bjarni Jónsson.

Magnús Kristjánsson gekk úr nefndinni, er hann varð forseti sameinaðs Alþingis, en í hans stað tilnefndi Framsóknarflokkurinn í nefndina

Ingólf Bjarnarson,

og varð hann formaður nefndarinnar.

Nefndin rannsakaði kjörbrjef þm. S.-P., Ingólfs Bjarnarsonar, svo og kjörbrjef þm. V.-Sk., Lárusar Helgasonar, en um hvorugt kjörbrjefa þessara ljét nefndin uppi skriflegt álit.

2. Þingfararkauptnefnd.

(2. gr. laga nr. 36, 28. nóv. 1919).

Guðmundur Ólafsson,

Lárus Helgason,

Þórarinn Jónsson,

Jón Þorláksson, formaður,

Hjörtur Snorrason, skrifari.

3. Sparnaðarnefnd.

Guðmundur Ólafsson,

Stefán Stefánsson, formaður,

Sigurður Stefánsson, fundaskrifari,

Þorleifur Guðmundsson,

Hjörtur Snorrason.

Nefndin kosin samkvæmt

till. til þingsályktunar um skipun nefndar til að rannsaka fjárhagsástæður ríkissjóðs og gera tillögur út af því (21), er samþykkt var í Sp. 21. febrúar.

Nefndin flutti í Nd.:

1. Frv. til laga um afnám kennarastóls í klassískum fræðum við Háskóla Íslands (57).

Framsögum.: Sigurður Stefánsson.

2. Frv. til laga um afnám kennaraembættis í hagnýtri sálarfræði við Háskóla Íslands (61).

Framsögum.: Sigurður Stefánsson.

Meiri hluti nefndarinnar flutti í Nd.:

Frv. til laga um sameining Árnessýslu og Rangárvallasýslu (110).

Framsögum.: Stefán Stefánsson.

Nefndin flutti í Sp.:

1. Till. til þingsályktunar um breyting á stjórnarskránni (80).

Framsögum.: Sigurður Stefánsson.

2. Till. til þingsályktunar um breyting á hæstarjettarlögunum (99).

Framsögum.: Sigurður Stefánsson.

sp.

299. **Skrá****um erindi þau, er bárust Alþingi 1922.***— Ráðað eftir stafrófsröð. —***Aðalbjörg Sigurðardóttir**, sjá Montessorikensla.**Aðflutningshöft**, sjá Viðskiftamál.**Afnám embætta**, sjá Háskólinn, Hæstirjettur.**Afurðasala**, sjá Viðskiftamál.**Akureyrarskólinn**, sjá Gagnfræðaskólinn á Akureyri.**Aldan**, skipstjóraffjallag, sjá Siglingalög 1.**Alexander Jóhannesson**, sjá Háskólinn 5—6.**Alþingisbækur**, sjá Sögufjelagið.**Alþingistiðindi**, sjá Prentun þingtiðinda.**Alþjóðamál.**

Nordisk Fredsforbund sendir Alþingi og ríkisstjórn fyrirspurnir á norsku og ensku um það, hvort þörf sje á alþjóðamáli, og þá hvort líklegra yrði til gagns, lifandi nútímamál eitthvert eða nýtt, tilbúið mál. 2 skjöl, dags. 15. jan. (*Sp. 19*).

Alþjóðþing hjúkrunarkvenna, sjá Hjúkrunarkonur.**Alþýðuritasafn**, sjá Fræðafjelagið 2.**Alþjóðuskólar.**

1. Þingmenn Gullbringu- og Kjósarsýslu beiðast hækkunar á styrk til Flensborgarskólans. Brjef, dags. 15. mars, með rekstrarreikningi skólans 1921. (*Nd. 230*).
2. Andrjes Eyjólfsson í Siðumúla sækir um 16 þús. kr. til Hvitár-bakkaskólans í fjárlögum 1923. Brjef, dags. 2. mars. (*Nd. 89*).
3. Sira Sigtryggur Guðlaugsson sækir um styrk til unglingaskóla síns á Núpi. Brjef, dags. 20. jan. (*Nd. 42*).
4. 57 alþingiskjösendur í Mosvalla-, Mýra- og Þingeyrarhreppum skora á Alþingi að hlynna sem auðið er að ungmennaskólanum að Núpi. 3 skjöl, dags. í febr. og mars. (*Nd. 162*).
5. Ísleifur Jónsson sækir um 1000 kr. styrk til unglingaskóla Ásgríms Magnússonar í Bergstaðastræti 3. Brjef ódags. (*Nd. 106*).
6. Skólanefnd Húsavíkur sækir um allt að 2000 kr. sjerstyrk til unglingaskólans á Húsavík. Brjef, dags. 10. jan. (*Nd. 10*).

Anna Breiðfjörð, sjá Námsstyrkur 9.**Atvinna við siglingar**, sjá Siglingalög.**Atvinnulög.**

1. Verslunarráð Íslands fer þess á leit, að Alþingi fresti á þessu þingi

(Atvinnulög).

samþykkt á frv. til atvinnulaga og bendir á ýmsa galla á frv. Brjef, dags. 22. febr. (Nd. 49).

2. Iðnaðarmannafjelag Reykjavíkur lætur í ljósi álit sitt á frv. til atvinnulaga og ræður frá samþykkt þess á þessu þingi. Brjef, dags. 18. apríl, með 1 fskj. (Ed. 52).

Ábyrgð rikissjóðs, sjá Botnvörpungakaup, Klæða- og sútunarverksmiðja.

Ábýliskaup, sjá Borðeyri.

Arbær, Artún, sjá Lögsgagnarumdæmi Reykjavíkur 2—3.

Árni Jóhannsson útibússtjóri, sjá Eftirlaun 5.

Árni Theódór Pjetursson, kennari, síðast á Vatnsleysuströnd, beiðist 1000 kr. eftirlauna eða 8000 kr. í eitt skifti, fyrir þá sök, að hann hafi verið sviftur stöðu sinni, og þar með rjetti til fjár úr lífeyrissjóði barnakennara, eftir 30 ára kennarastörf. Brjef, dags. 21. febr., með 14 vottorðum og meðmælum. (Nd. 57).

Árni Þorvaldsson kennari við gagnfræðaskólann á Akureyri sækir um 1000 kr. styrk upp í kostnað við utanför. Brjef, dags. 1. febr., með meðmælum Sigurðar skólameistara Guðmundssonar, dags. 2. s. m. (Nd. 9).

Ásgeir Þ. Ólafsson, sjá Dýralækningar 1.

Áslækjarrjómabú. Ágúst Helgason í Birtingaholti leitar, fyrir hönd bænda í Hrunamannahreppi, 5—6 þús. kr. viðlagasjóðsláns til þess að endur-reisa Áslækjarrjómabú og koma upp smjörlikisgerð í sambandi við það. Brjef, dags. 17. febr. (Nd. 110).

Ásmundur Sveinsson, sjá Námsstyrkur 4.

Bandalag kvenna, sjá Kvennabygging, Viðskiftamál 6.

Bandaríkjaþing, tvær þingsályktunartillögur, sjá Spánarmál 9.

Bankar, sjá Hlutabréf Íslandsbanka.

Bannlögin.

1. 270 alþingiskjösendur í Svarfaðardalshreppi skora á Alþingi — í tilefni af þingmála fundi í Dalvík 29. jan. — að halda fast við bannlögin, herða á þeim og brýna fyrir yfirvöldunum að gæta rjettvisinnar á því sviði. Dags. 7. febr. (Nd. 84).

2. Samskonar áskorun frá Ungmennafjelagi Svarfdæla. Dags. 8. febr. (Nd. 85).

3. Askorun sambandsfundar norðlenskra kvenna til þings og stjórnar um strangt eftirlit með að bannlögunum sje hlýtt. (Nd. 131).

Sjá og Spánarmál.

Bannmenn og bindindisfjölög ýmsra landa, sbr. Spánarmál.

Bannmál, sbr. Bannlögin, Spánarmál.

Barðastrandarsími, sjá Síamál 5.

Barnafræðsla, sbr. Fræðslulög, Fræðslumál, Montessorikensla.

Barnaskólinn á Siglufirði. Stefán alpm. Stefánsson leitar þess, eftir ályktun þingmála fundar á Siglufirði, að barnaskólinn þar fái 2000 kr. styrk til þess að koma upp leikfimisáhöldum í barnaskólahúsinu þar. Brjef, dags. 2. mars, með 3 fskj. (Nd. 107).

Bátar, sjá Öryggi báta.

Bergþórshvoll, prestssetur þar, sjá Prestssetur 3.

Berklaveiki, hjálparstöðvar, sjá Hjúkrunarfjelagið Likn.

Beykisiðn, sjá Vöruvöndun.

Bindindisfjelog og bannmenn ýmsra landa, sbr. Spánarmál.

Bindindisþing, 10. norræna, sjá Spánarmál 3.

Biskupstungnasimi, sjá Síamál 7.

Bjargráðasjóður. Stjórn sjóðsins lætur landbn. Nd. i tje álit sitt á frv. til laga um breytingu á bjargráðasjóðslögunum. Brjef, dags. 10. mars. (Nd. 141).

Bjarni Magnússon fangavörður, sjá Fangavarsla.

Bjarni Sæmundsson, sjá Fiskirannsóknir.

Bjarni Þorkelsson bátasmiður, sjá Öryggi báta.

Björgunarskipið Þór, sjá Landhelgisgæsla 3—5.

Blindrakensla. Jónas Benediktsson bóndi á Vattarnesi í Fáskrúðsfirði leitar 1000 kr. styrks til lækninga og náms blindri dóttur sinni. Brjef, dags. 21. mars. (Nd. 221).

Blönduósskólinn, sjá Kvennaskólar 1.

Bogi Th. Melsteð beiðist þess að mega njóta sama styrks og verið hefir til að rita sögu Íslendinga. Brjef, dags. 12. júlí 1921. (Nd. 40,45).

Borðeyri. Pjetur Jónsson sækir um kaup á ábýli sínu, Borðeyri í Strandasýslu. Brjef, dags. 6. des. 1920, með 3 fskj. (Nd. 1).

Borgarnes, rafstöð þar, sjá Rafstöðvar 1.

Botnvörpungakaup.

1. Einar Markússon bókari leitar þess fyrir hönd nokkurra manna, að sjútn. Nd. mæli með ábyrgð rikissjóðs til kaupa á tveimur nýjum botnvörpuskipum frá Lehe í Þýskalandi, er á boðstólum sjeu við lágu verði. Brjef, dags. 21. mars. (Nd. 169).
2. Stjórn Fjelags íslenskra botnvörpuskipaeigenda endurtekur ósk sína um ábyrgð rikissjóðs á ýmsum þeim lánun, sem »William Deacon's Bank« í Fleetwood hefir veitt hjerlendum mönnum til botnvörpungakaupa. Brjef, dags. 21. mars. (Nd. 173).

Bókasafn Austurlands sækir um 1000 kr. styrk í fjáralögum 1921, og jafnháan styrk í fjárlögum 1923, til rekstrarkostnaðar safninu. Brjef, dags. 28. jan. 1 fskj. (Ed. 5).

Bókmentafjelagið.

1. Forseti þess, Jón doktor Þorkelsson, ber sig upp undan því, að stjórnin hafi í fjárlagafrumvarpi sínu lagt hendur á styrkinn til fjelagsins og slikt hið sama á fje til útgáfu registurs við Fornbrjefasafn, og beiðist þess, að fjárveitingar þessar fái að standa óhaggaðar. Brjef, dags. 25. febr. 1 fskj. (Nd. 71).
2. Sami leitar þess, að útgáfustyrkur til Fornbrjefasafns verði hækkaður upp í 1600 kr. eins og var. Brjef, dags. 27. febr. (Nd. 69).

Breiðafjarðarbátur, sjá Strandferðir 5.

Breiðholt, sjá Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur 1.

Breskir bindindismenn, þjóðbandalag, sjá Spánarmál 8.

Bryggjur.

1. Hreppsnefndin í Ólafsfjarðarhreppi sækir um 8000 kr. til bryggju-gerðar í Ólafsfirði. Brjef, dags. 27. jan., með 3 fskj. og meðmælum

(*Bryggjur*).

Stefáns alþm. Stefánssonar, dags. 21. febr. (*Nd. 26*; sbr. og *Nd. 139*).

2. Hreppsnefnd Eyrarbakkahepps sækir um styrk til bryggjugerðar á Eyrarbakka. Brjef, dags. 15. febr., með 5 fskj. (*Nd. 135*; sbr. og *Nd. 139*).

Brynjólfur Bjarnason, sjá Námsstyrkur 1.

Búðardalur, sjá Simamál 5.

Búðareyri í Reyðarfirði, sjá Klæða- og sútunarverksmiðja.

Búnaðarfélag Íslands.

1. Beiðni forseta um 215500 kr. fjárveitingu til fjelagsins 1923. Brjef, dags. 18. okt. 1921, með áætlun um tekjur fjelagsins og gjöld 1923. (*Nd. 40,39*).
2. Brjef fjelagsins, dags. 20. mars, um: a) að styrkur til fjelagsins verði hækkaður upp í 180 þús. kr., b) að ríkisstjórninni sje heimilað að lána alt að 200 þús. kr. til ræktunarfelaga, til nýyrkju. (*Nd. 170*).
3. Beiðni fjelagsins í brjefi, dags. 30. mars, um endurgreiðslu á 4075,14 kr., greiddum í opinber gjöld af sýningarmunum síðastl. sumar, og um að stórar jarðyrkjuvjarlar verði framvegis undanþegnar opinberum alögum. (*Ed. 39*).

Sbr. og Íslendingur.

Bústaðir, sjá Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur 1.

Byggingafræði, sjá Námsstyrkur 2—3.

Byggingarfélag Reykjavíkur fer þess á leit, að það fái að halda sama styrk og áður. Brjef, dags. 10. nóv. 1921. (*Nd. 40,41*).

Byggingarstyrkur, sbr. Byggingarfélag Reykjavíkur, Gististaðir, Húsagerð, Snæbjörn Bjarnason.

Bæjarfógetar, sjá Skrifstofufje.

Bæjarstjórn Reykjavíkur.

1. Brjef borgarstjóra til allshn. Nd., dags. 4. mars, um frv. um breytingu á ákvæðum um kosningu bæjarstjórnarnefnda, sbr. þskj. 90 (*Nd. 144*).
2. Álit borgarstjóra um frv. um breytingar á ákvæðum um kosningarriðtt í bæjarmálefnum Reykjavíkur. Brjef, dags. 6. mars, með 1 fskj. (*Nd. 213*).

Sbr. og Spánarmál 2.

Bændaskólar, sjá Hólaskóli, Hvanneyrarskólinn.

Dagsbrún, verkamannafélag, sjá Styrktar- og slyasjóður.

Dala- og Strandastísla. Sýslunefnd Dalasýslu mótmælir eindregið sameiningu sýslanna. Simsk. um fundarsamþykkt, dags. 6. apríl. (*Nd. 191*).

Dantel Hjálmsón, fyrrum vegavinnustjóri, sækir um 1000 kr. á ári frá 1913, er landsverkfræðingur Jón Þorláksson svifti hann verkstjórn. Brjef, dags. 10. febr., með 5 fskj. (*Nd. 31*).

Dansk-íslenska fjelagið. Stjórn þess skorar á fjárveitinganefnd efri deildar að taka upp aftur í fjárlagafrumvarpið styrkveitingu til fjelagsins, sem feld var burtu í neðri deild. Brjef, dags. 24. mars, 1 fskj. (*Ed. 24*).

Daufdumbrakensla, sjá Málleysingjaskólinn.

Deacons Bank, sjá Botnvörpungakaup 2.

Djúpbáturinn, sjá Strandferðir 6—7.

Dómar, dómaskipun, sjá Hæstirjettur.

Dómpinghár. Beiðni hreppsnefndar Ljósavatnshrepps um að hreppurinn verði sjerstök manntals- og dómpinghá, með þingstað að Ystafelli. Brjef til 3. landsk. þm. (S. J.), dags. 23. jan. (*Ed. 13*).

Dráttarnót. Kjósendafundur í Gerðum í Garði skorar á þing og stjórn að banna með lögum veiði í landhelgi með dráttarnót (Snurrevaad). Útdr. úr fundarg. 14. mars. (*Nd. 212*).

Dyraverðir, sjá Háskólinn 7, Landsbókasafnið 2, Mentaskólinn 2.

Dýrtiðaruppbót, sjá Háskólinn 7.

Dýralækningar.

1. Ásgeir P. Ólafsson sækir um styrk þann, sem ætlaður er í fjárlögum til dýralækninganáms, og mælist jafnframt til hækkunar á honum. Brjef, dags. 28. febr., með 2 meðmælabrjefum. (*Nd. 78*).
2. Haraldur Guðmundsson á Eyrarbakka leitar alt að 1500 kr. styrks til þess að afla sjer frekari þekkingar í dýralæknisfræði. Brjef, dags. 29. mars, með 12 fskj. (*Nd. 190*).
3. Páll G. Jónsson, bóndi í Garði í Fnjóskadal, sækir um alt að 4000 kr. í viðurkenningarskyni fyrir dýralækningar um langt skeið. Brjef, dags. 31. jan., með 4 meðmælaskjölum. (*Nd. 7*).

Eftirgjöf á láni, sjá Ólafur Hvanndal.

Eftirlaun.

1. Guðlaugur Guðmundsson, past. emer., beiðist 1500 kr. eftirlauna-bótar á ári. Brjef, dags. 25. febr. (*Nd. 95*).
2. Magnús Matthíasson, Jochumssonar, beiðist þess, að eftirlaun móður sinnar, frú Guðrúnar Runólfsdóttur, verði látin standa óskert. Brjef, ódags. (*Nd. 112*).
3. Guðrún Jónsdóttir, ekkja Þorsteins Erlingssonar, beiðist þess af Alþingi að fá framvegis að halda styrk þeim, sem hún og börn þeirra Þorsteins hafa notið, óskertum undir sínu nafni. Brjef, dags. 3. mars. (*Nd. 97*).
4. Páll Erlingsson sundkennari beiðist þess að fá að halda eftirlaunum sínum óskertum. Brjef, dags. 25. febr. (*Nd. 227*).
5. Árni Jóhannsson bankaritari beiðist 600—1200 kr. eftirlauna frá því er hann ljét af stjórn útibús Landsbankans á Eskifirði. Brjef, dags. 12. apríl, með 2 fskj. (*Nd. 199*).
6. Einar Guðmundsson, fyr vegaverkstjóri, sækir um 300 kr. árlegan ellistyrk auk dýrtiðaruppbótar, vegna farinnar heilsu. Brjef, dags. 25. febr. (*Ed. 12*).

Sbr. og Arní Theódór Pjetursson, Daníel Hjálmsón, Vitamál 2.

Eftirlit, sjá Löggingingarstofan, Öryggi báta.

Eiðaskólinn.

1. Brjef forstöðumanns, dags. 12. sept. 1921, um fjárveitingar til skólans 1923. (*Nd. 40,æ*).
2. Jón á Hvanná lýsir almennri gremju um Austurland, ef frestað verði skólahússbyggingu á Eiðum, og skorar á þingmenn í fjárveitinga-

nefnd að bjarga skólanum frá hrörnun. Símskeyti, dags. 22. mars. (Nd. 177).

Eiði á Seltjarnarnesi, sjá Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur.

Einar K. B. Einarsson, sjá Námsstyrkur 5.

Einar Guðmundsson vegavinnustjóri, sjá Eftirlaun 6.

Einar Markússon, sjá Botnvörpungakaup 1.

Einar Þorkelsson skrifstofustjóri sendir Alþingi erindi um heilsufar sitt og framtíð. Brjet, dags. 5. apríl. 9 fskj. (Sp. 36). Sjá pskj. 297.

Einkasala, sbr. Viðskiftamál.

Erlendar skuldir, sjá Botnvörpungakaup 2, Viðskiftamál.

Eyrarbakkaþaut, sjá Vegamál 2.

Eyrarbakki, sjá Bryggjur 2, Sjúkrahús 2.

Eyrarfoss í Laxá, sjá Laxveiði 2.

Fangavarsla. Bjarni Magnússon fangavörður í Stykkishólmi beiðist 1000 kr. þóknunar fyrir starf sitt um 10 ára skeið. Brjef, dags. 17. febr., með 1 fskj. (Nd. 217).

Fellahreppur, sjá Geðveikir menn.

Fíðluleikar, sjá Ingimundur Sveinsson, Þórarinn Guðmundsson.

Fimleikakensla. Beiðni Ingibjargar Brands (Guðbrandsdóttur) um að hún fái að halda sama styrk og áður til fimleikakenslu. Brjef, dags. 21. febr. (Nd. 55).

Finskir bannmenn í ríkisþinginu, sjá Spánarmál 6.

Fiskifjellag Íslands.

1. Brjef fjelagsins, dags. 30. sept. 1921, um fjárveitingu til fjelagsins 1923, jafnmikla og 1922. (Nd. 40,40).

2. Fiskifjellagið leitar þess, að styrkur til fjelagsins verði hækkaður úr 45 upp í 50 þús. kr. Brjef, ódags. 1 fskj. (Nd. 114).

Fiskirannsóknir. Beiðni Bjarna Sæmundssonar um 1500 kr. styrk til fiskirannsóknna. Brjef, dags. 15. okt. 1921. (Nd. 40, 32).

Fiskmarkaður. Karl Þorsteins sækir um 8—10 þús. kr. styrk til að rannsaka fiskisöluhorfur í Suður-Ameríku. Brjef, dags. 2. mars, (með brjefum fjv. og samv. viðskm.). (Nd. 127).

Fiskverkun. Erindi fiskverkunarnefndar, kosinnar af Iðnfræðafjelaginu, Fiskifjelaginu og Útgerðarmannafjelaginu, um bætur á fiskverkun og vinnubrögðum við hana, dags. 5. apríl, með brjefi forseta Fiskifjel., dags. 6. apríl. (Ed. 47).

Fjárkláðabáðanir. Óli G. Arnason og Jóhannes Þórarinnsson, bændur á Bakka í Kelduhverfi, beiðast 800 kr. skaðabóta fyrir fjárdauða af kláðaböðun, er fyrirskipað var hjá þeim í júlí 1921. Brjef, dags. 19. jan., með 2 fskj. (Nd. 130).

Flensborgarskólinn, sjá Alþýðuskólar 1.

Flóabátar, sjá Strandferðir 5—7.

Flóabráut, sjá Vegamál 2.

Flóra Íslands. Valtýr Stefánsson, Stefánssonar skólameistara, leitar 3000 kr. styrks til útgáfu »Flóru Íslands« eftir föður sinn. Brjef, dags. 22. mars, með 1 fskj. (Nd. 174).

Fornbrjefasafn, sjá Bókmentafjlagið 1—2.

Fornleifafjlagið sækir um 4000 kr. ársstyrk, sjerstaklega til örnefnalýsinga og fornmenjarannsóknna. Brjef, dags. 27. febr. (Nd. 79).

Framhaldsnámskeið kennara, sjá Kennaraskólinn 2.

Frestun fræðslulaga, sjá Fræðslulög.

Frimann B. Arngrimsson, sjá Kalkvinsla.

Fræðafjlagið.

1. Forseti þess, Bogi Th. Melsteð, sækir um 1000 kr. styrk handa fjelaginu, til þess að halda áfram útgáfu Jarðabókar Árna og Páls. Brjef, dags. 12. júlí 1921. (Nd. 40,36).
2. B. Th. M. sækir fyrir hönd fjelagsins um 2000 kr. styrk til útgáfu alþýðuritasafns eftir Þorvald próf. Thoroddsen. Endurrit af brjefi, dags. 3. ág. 1920 (sjá Nd. 94,41/1921) með 1 forskj. og áritaðri athugas., dags. 6. júní 1921. (Nd. 40,37).

Fræðslulög.

1. Hreppsfundur í Borgarnesi mótmælir frv. fjvn. Nd. um barnafræðslu og skorar á Alþingi að láta kennaralaunalögin standa óbreytt. Simskeyti 20. mars. (Nd. 164).
2. Brjef bæjarstjórans í Hafnarfirði, dags. 21. mars, er í felast mótmæli skólanefndar og bæjarstjórnar í Hafnarfirði gegn frv. um frestun fræðslulaganna. (Nd. 172).
3. Borgarafundur í Hafnarfirði 24. mars:
 - a. mótmælir að skertur verði fjárstyrkur til barnafræðslu í landinu,
 - b. skorar á Alþingi að auka og bæta fræðslu barna í landinu og taka til athugunar frv. millipinganeftdar um það efni,
 - c. mótmælir frv. um frestun fræðslulaga og breytingum á kennaralaunalögunum. Fundargerð. (Nd. 181).
4. Álit fræðslumálastjóra um frv. til laga um breyting á lögum um fræðslu barna, frá 22. nóv. 1907. Brjef, dags. 24. apríl. (Ed. 53).
5. Álit forstöðumanns Kennaraskólans um sama frv. Brjef, dags. 24. apríl. (Ed. 54).

Fræðslumál. Brjef fræðslumálastjóra, dags. 21. sept. 1921, um fjárframlög 1923 til almennrar barnafræðslu. (Nd. 40,38).

Gagnfræðaskólinn á Akureyri.

1. Tillögur skólameistara um fjárveitingar til skólans 1923. Simsk., dags. 9. nóv. 1921. (Nd. 40,19).
2. Brjef skólameistara, dags. 14. des. 1921, um 35 þús. kr. fjárveitingu til raflýsingar og aðgerða á skólahúsinu. 4 forskj. (Nd. 126,2).

Sbr. og Guðmundur G. Bárðarson.

Garðyrkjustjóri sendir Alþingi skýrslu um starfsemi sína árið 1921. Dags. 28. febr. (Nd. 158).

Geðveikir menn. Hreppsnefnd Fellahrepps fer þess á leit við Alþingi, að geðveikisjúklingurinn Sigfús Einarsson frá Asseli í Fellum verði tekinn í tölu þeirra sjúklunga, sem styrktir eru af ríkisfje, þar sem ekki hefir fengist rúm fyrir hann í geðveikrahæli. Brjef, dags. 25. jan., með brjefi Þorst. M. Jónssonar alþm., dags. 3. mars. (Nd. 91).

Gedveikrahælið. Brjef gedveikralæknis, dags. 19. okt. 1921, með áætlun um tekjur og gjöld hælising 1923. (Nd. 40,6).

Gengi og gjaldeyrir, sjá Viðskiftamál.

Gervilimir, sjá Umbúðir og.

Gestur Guðmundsson vitavörður, sjá Vitamál 2.

Gigtarlækningar, sjá Jón Kristjánsson.

Gilsfjörður, sjá Strandferðir 5.

Gististaðir. Narfi Jónsson, bóndi í Grísatungu í Mýrasýslu, sækir um 500 kr. styrk til að húsa bæ sinn, svo að þar megi veita betri heina terðamönnum um Langavatnsdal. Brjef, dags. 6. febr., með brjefi Pjeturs alþm. Þórðarsonar, dags. 4. mars. (Nd. 29).

Gisli Sigurðsson í Krossgerði, sjá Umbúðir og gervilimir 2.

Gisli Sveinsson sýslumaður leitar styrks (í fjáráukalögum) til þess að standast kostnað við að leita sjer heilsubótar. Brjef, dags. 7. febr. (Nd. 46).

Gjaldeyrir og gengi, sjá Viðskiftamál.

Grafarkirkja í Skaftártungu, sjá Kirkjumál 2.

Grísatunga, sjá Gististaðir.

Gríska og latina, sjá Háskólinn 3.

Gróðurrannsóknir, sjá Helgi Jónsson.

Gróttuviti, sjá Vitamál 7.

Grund í Eyjafirði, sjá Prestsmata af.

Grundarfjarðarsími, sjá Síamál 3—4.

Guðjón Eiríksson kennari, sjá Námsstyrkur 10.

Guðlaugur Guðmundsson past. emer., sjá Eftirlaun 1.

Guðmundur G. Bárðarson ber sig upp við Alþingi út af því, að feldur sje af fjárlagafrv. stjórnarinnar styrkur sinn til jarðfræðisrannsóknna, og beiðist sama styrks framvegis og að undanförmu. Brjef, dags. 27. jan., með skýrslu um rannsóknir og tveim prentuðum ritgerðum. (Nd. 27).

Guðmundur Hávarðsson, sjá Hrossasala.

Guðmundur Hlíðdal, sjá Raforka.

Guðrún Jónsdóttir, sjá Eftirlaun 3.

Guðrún Runólfsdóttir, sjá Eftirlaun 2.

Haganesvík, sjá Strandferðir 4.

Hagnýt sálarfræði, sjá Háskólinn 3—4.

Hagstofan. Brjef forstöðumanns, dags. 29. sept. 1921, um áætlun gjöld hagstofunnar 1923. (Nd. 40,1).

Halldór Arnórsson umbúðasmiður, sjá Umbúðir og gervilimir 1.

Halldór Guðmundsson útgerðarmaður, sjá Sildartollur 5.

Halldóra Bjarnadóttir, sjá Heimilisiðnaður 2—3.

Hallur Hallsson tannlæknir, sjá Námsstyrkur 7.

Handavinnunámsskeið, sjá Heimilisiðnaður.

Handritarannsóknir. Brjef Páls Eggerts Ólasonar, dags. 3. mars, um nauðsyn handritarannsókna og handritalýsinga, sjer í lagi í útlendum söfnum. (Nd. 101).

Hannes Þorsteinsson skjalavörður skýrir Alþingi frá aðdráttum til æfisagna-

safns síns og mælist til, að styrkur sinn fái að standa óhaggaður. Brjef, dags. 2. mars. (Nd. 98).

Haraldur Guðmundsson, sjá Dýralækningar 2.

Haraldur Skúlason Norðdahl, sjá Námsstyrkur 11.

Háskólinn.

1. Brjef háskólarektors, dags. 15. okt. 1921, með tillögum háskólaráðsins um fjárveitingar til háskólans 1923. (Nd. 40,17).
2. Háskólaráðið vekur athygli Alþingis á 5. gr. reglugerðar háskólans, er mælir svo fyrir, að breytingar og nýmæli um háskólann skuli bera undir háskólaráðið. Brjef, dags. 16. mars. (Nd. 154).
3. Mótmæli heimspekideildar, dags. 20. mars, guðfræðideildar, dags. 17. mars, og háskólaráðsins í brjefti rektors, dags. 23. mars, gegn frumvörpum um afnám kennarastóls í klassískum fræðum og kennaraembættis í hagnýtri sálarfræði. 3 skjöl. (Nd. 176).
4. Iðnfræðafjelag Íslands mótmælir því í rökstuddu áliti, dags. 16. mars, að kennarastarf í hagnýtri sálarfræði við háskólann verði niður lagt. (Nd. 159).
5. Rektor háskólans óskar þess í brjefti, dags. 30. mars, að fjárveiting til kennara í sögu og málfræði íslenskrar tungu, verði látin haldast óbreytt. 1 fskj. (Ed. 41).
6. Dr. Alexander Jóhannesson skýrir Alþingi frá störfum sínum við háskólann, og hver rjettindi hann eigi til starfsins, eftir loforðum þings og stjórnar. Brjef, dags. 26. mars, með 4 fskj. (Ed. 59).
7. Dyravörður háskólans, Ólafur Rósenkranz, beiðist þess, að sjer verði bætt upp dýrtíðaruppbót tvö síðastl. ár, og framvegis ákveðin uppbótin eftir sömu reglu og öðrum starfsmönnum ríkisins. Brjef, dags. 7. apríl. (Ed. 48).

Sbr. og Hæstirjettur.

Hegningarhús. Brjef bæjarfógetans í Reykjavík, dags. 5. okt. 1921, um kostnað við hegningarhúsið í Reykjavík 1920—22, og fjárveitingu til þess 1923. (Nd. 40,3). Sbr. og Fangavarsla.

Heilsuhæli á Norðurlandi. Stefnan alpm. Stefánsson beinir því til fjárvn. Nd., hvort hún sjái sjer ekki fært að leggja til, að veittar verði 50 þús. kr. til heilsuhælis á Norðurlandi. Brjef, dags. 10. mars. (Nd. 142).

Heimilisiðnaður.

1. Samband íslenskra heimilisiðnaðarfjelaga leitar þess, að Alþingi hækki styrkinn til þess, helst upp í 10 þús. kr. Brjef, dags. 3. mars. (Nd. 115).
2. Elin Briem Jónsson ítrekar fyrir hönd Halldóru Bjarnadóttur umsókn hennar frá í fyrra (sjá Nd. 12, 1921) um fje til heimilisiðnaðar, og tjáir hana jafnframt fúsa til að taka að sjer handavinnukenslu í Kennaraskólanum og mælir fastlega með því, að henni verði falin kenslan og yfirumsjón heimilisiðnaðarins. Brjef, dags. 27. febr., með 2 fskj. (Nd. 75).
3. Jón Þórarinnsson fræðslumálastjóri sækir fyrir hönd Halldóru Bjarnadóttur um 600 kr. til handavinnunámsskeiðs hennar á Akureyri. Brjef, dags. 20. mars, með 1 fskj. (Nd. 161).

Helgi Jónsson doktor sækir um að fá að halda 3000 kr. styrk til vísindastarfa, einkum gróðurrannsókna. Brjef, dags. 5. nóv. 1921. (Nd. 40,ss).

Helgi Pjeturss dr. beiðist uppbótar á styrk 1922 og 12 þús. kr. styrks 1923. Brjef, dags. 3. mars. (Nd. 102).

Helgi Þórðarson Steinberg leitar rjettar og bóta til Alþingis, út af því að dáti af »Íslands Falk« hafi barið sig til óbóta á sjón, og hafi hann engum rjetti náð af itrekuðum kærnum til lögreglustjóra og stjórnarráðs. Brjef, dags. 11. mars. (Nd. 151).

Hestar, sjá **Hrossasala**.

Heyrnar- og **mállausir**, sjá **Málleysingjaskólinn**.

Hjúkrunarfelagið Líkn. Skýrsla um starf hjálparstöðvar fjelagsins (endurrit), dags. 18. jan. (Nd. 53).

Hjúkrunarkonur. Fjelag íslenskra hjúkrunarkvenna leitar 2000 kr. styrks til þess að senda fulltrúa á alþjóðþing hjúkrunarkvenna í Kaupmannahöfn. Brjef, dags. 13. apríl. (Nd. 198). Sbr. og Námsstyrkur 8—9.

Hjúkrunarnám, sjá Námsstyrkur 8—9.

Hljómlist, sbr. Ingimundur Sveinsson, Námsstyrkur 6, Páll Ísólfsen, Sveinbjörn Sveinbjörnsson, Þórarinn Guðmundsson.

Hlutabryef Íslandsbanka. Skýrsla matsnefndar á hlutabryfum Íslandsbanka, dags. 22. febr., með brjefi fjármálaráðnu., dags. 14. mars, gerðabók nefndarinnar og 22 öðrum fskj. (Nd. 152).

Hold sveikraspítalinn. Brjef holdsveikrálæknis, dags. 1. okt. 1921, um fjárveitingu til spítalans 1923. (Nd. 40,5).

Hollenska stórstúkan, sjá Spánarmál 7 og 11.

Hólaskóli. Brjef forstöðumanns, dags. 19. sept. 1921, um fjárveitingar til skólans. (Nd. 40,23).

Hreppasími, sjá Simamál 7.

Hrossasala. Guðmundur Hávarðsson sækir um 3000 kr. til útgáfu bókar um íslenska hesta í Danmörku og alt að 2000 kr. til fyrirlestraferða þar um sama efni. Brjef, dags. 25. jan., með 13 fskj. (Nd. 4).

Hróarstunguhjærað, sjá Læknishjæruð 1.

Hruni, staðarhús þar, sjá Prestssetur 6.

Húsabætur, sbr. Gististaðir, Prestssetur.

Húsagerð. Jón Ísleifsson verkfræðingur sækir um 30 þús. kr. lán til að reisa íbúðarhús með nýrri gerð. Brjef, dags. 3. mars, með 4 fskj. (Nd. 229).

Húsavíkurskóli, sjá Alþýðuskólar 6.

Húsgerðarlist, sjá Námsstyrkur 2—3.

Húsnaðisþröng, sbr. Landsbókasafnið, Mentaskólinn.

Hvanneyjarviti, sjá Vitamál 2.

Hvannegrarskólinn. Brjef forstöðumanns, dags. 26. sept. 1921, um fjárveitingar til skólans 1923. (Nd. 40,24).

Hverir í Reykholtssdal, sjá Kjötneiðursuða.

Hvítárbakkaskólinn, sjá Alþýðuskólar 2, sbr. og Námsstyrkur 10.

Hæstirjettur.

1. Hæstirjettur tjáir sparnaðarnefnd, eftir beiðni hennar, hversu mörg mál hann hafi dæmt árlega síðan hann tók til starfa. Brjef, dags. 25. febr. (Sp. 15).

(Hæstirjettur).

2. Hæstirjettur sendir sparnaðarnefnd, eftir beiðni hennar, álit sitt um það, hvort tiltækilegt muni vera:
 - a. að fækka dómendum rjettarins um tvo,
 - b. að taka upp skritlega málfærslu við rjettinn, og
 - c. að afnema embætti hæstarjettarritara. Brjef, dags. 3. mars. Fskj. Sjerstakt álit eins af dómendum (*Sp. 18*).
3. Rökstudd mótmæli hæstarjettar gegn sameiningu dómarastarfa og kenslu við háskólann. Brjef til allshn. Nd., dags. 13. mars (*Nd. 147*).
4. Ólafur prófessor Lárusson mótmælir í rökstuddu álit, dags. 22. mars, sameiningu dómaraembætta í hæstarjetti og kenslustarfa við háskólann. (*Nd. 175*).
5. Einar prófessor Arnórsson, forseti lagadeildar, ræður frá að samþykkt verði á þessu þingi frv. um breytingu á hæstarjettarlögunum. Brjef, dags. 22. mars. (*Nd. 179*).

Iðnaðarmannafjelag Reykjavíkur, sjá Atvinnulög 2.

Iðnfræðafjelag Íslands, sjá Háskólinn 4.

Iðnskólar. Iðnaðarmannafjelag Akureyrar sækir um 1000 kr. styrk til þess að halda þar uppi kvöldskóla til iðnfræðslu. Brjef, dags. 2. mars. 4 fskj. (*Nd. 109*).

Ingibjörg Benediktsdóttir, sjá Námsstyrkur 6.

Ingibjörg Brands (Guðbrandsdóttir), sjá Fimleikakensla.

Ingimundur Sveinsson sönglistarmaður sækir um 5000 kr. utanfararstyrk í tvö ár, til þess að ganga á bestu sönglistarskóla á Norðurlöndum og jafnvel í Þýskalandi. Brjef, dags. 15. jan. (*Nd. 3*).

Innflutningshömlur, sjá Viðskiftamál.

Ísafjarðardjúp, sjá Strandferðir 7.

Ísafjörður, sjá Sjúkrahús 1.

Íslandsbanki, sjá Hlutaþrjef Íslandsbanka.

Íslendingasaga, sjá Bogi Melsted.

Íslendingur. Búnaðarfjelag Íslands leitar ferðastyrks til að senda forseta sinn vestur um haf af hálfu fjelagsins »Íslendinga« Brjef, dags. 6. apríl, með erindi Tryggva rittstj. Þórhallssonar sama efnis. (*Ed. 58*).

Íþaka, lestrarfjelaðið, sjá Mentaskólinn 3.

Íþróttir. Jón Þorsteinsson frá Hólstoðum í Stafholtstungum sækir um 2000 kr. utanfararstyrk, til þess að kynna sjer íþróttir og íþróttakenslu á Norðurlöndum. Brjef, dags. 2. mars. (*Nd. 99*).

Jarðabók Arna Magnússonar, sjá Fræðafjelaðið 1.

Jarðakaup, sjá Borðeyri.

Jarðfræðirannsóknir, sjá Guðmundur G. Bárðarson.

Jarðyrkjuvjarar, sjá Búnaðarfjelag Íslands 3.

Jóhannes Júlínusson, sjá Skipamælingar.

Jón Guðmundsson í Ljárskógum, sjá Refaveiðar.

Jón Ísleifsson verkfr., sjá Húsagerð.

Jón Jónsson beykir, sjá Vöruvöndun.

Jón Jónsson hjeraðslæknir, sjá Læknishjeruð 2.

Jón Kristjánsson nuddlæknir leitar 30000 kr. láns úr ríkissjóði til byggingar húss fyrir lækningastofu, gegn þeirri tryggingu, er stjórnin tekur gilda. Brjef, dags. 24. mars. (Ed. 25).

Jón Þorsteinsson íþróttakennari, sjá Íþróttir.

Jónína Pálsdóttir, sjá Námsstyrkur 8.

Jósafat Jónasson ællfræðingur, sjá Ættarannsóknir.

St. Josephs-systur, sjá Sjúkrahús 2.

Kakali, gufubátur, sjá Vitamál 4.

Kalkvinsla. Frimann B. Arngrímsson leitar þess, að Alþingi veiti 3—4 þús. kr. til kalkvinslu úr skeljum. Simsk., dags. 2. mars, og brjef, dags. 28. s. m., með 3 fskj. (Nd. 96).

Karl Þorsteins, sjá Fiskmarkaður.

Kaupfjélag Þingeyinga, sjá Viðskiftamál 1.

Keflavíkurhreppur, sjá Vitamál 3.

Keflavíkurvegur, sjá Vegamál 5—6.

Kennaralaun, sbr. Fræðslulög.

Kennaraskólinn.

1. Brjef forstöðumanns, dags. 21. sept. 1921, um fjárveitingar til skólans 1923. (Nd. 40,30).

2. Brjef forstöðumanns, dags. 3. apríl, til fjárveitinganefndar Ed., um að hún taki upp aftur í fjárlagafrv. fjárveitingu til framhaldsnám-skeiðs kennara. (Ed. 43).

Sbr. og Heimilisiðnaður 2.

Kennarastóll í klassískum fræðum, sjá Háskólinn 3.

Kirkjumál.

1. Brjef biskups, dags. 29. okt. 1921, um fjárveitingar til kirkjumála 1923. (Nd. 40,16).

2. Brjef biskups, dags. 25. nóv. 1921, um fjárframlög til aðgerða á Grafarkirkju í Skaftártungu, gegn því að söfnuðurinn taki að sjer kirkjuna. 4 fskj. (Nd. 126,1).

Kjötniðursuða. Pjetur Ottesen alþingismaður beiðist þess, að fjárveitinganefnd taki aftur upp í fjárlagafrumvarpið fyrir 1923 lánsheimild til kjötniðursuðu við hverri í Reykholtssdal. Brjef, ódags., með 2 fskj. (Ed. 57).

Kjöttunnur, sbr. Vöruvöndun.

Klakstöðvar fyrir lax, sjá Laxveiði 2.

Klassísk fræði, sjá Háskólinn 3.

Kleppur, sjá Gedveikrahælið.

Klæða- og sútunarverksmiðja.

a. Nefnd, kosin af sýslunefnd Suður-Múlasýslu til þess að undirbúa stofnun klæða- og sútunarverksmiðju á Búðareyri í Reyðarfirði, leitar til Alþingis um aðstoð sjerfræðings og um fjárframlög í einhverri mynd til fyrirtækisins eða ábyrgð ríkissjóðs. Brjef, dags. 10. jan., með 2 fskj. (Nd. 21).

(*Klæða- og sítunarverksmiðja*).

b. Tvö brjef Sveins alþm. Ólafssonar, dags. 3. og 9. mars, um lán úr ríkissjóði til fyrirtækisins. (*Nd. 21, 3—4*).

Kol og salt, halli á, sjá Landsverslunin.

Kolviðarhöll, sjá Vegamál 2.

Konsúlar, sjá Norskur sendimaður.

Kosningar í Reykjavík, sjá Bæjarstjórn Reykjavíkur.

Kristján Jónasson gestgjafi í Borgarnesi beiðist 3000 kr. bóta af Alþingi fyrir margskonar skaða, er hann hlaut af því, að læknir, sem settur var í fjarveru hjeraðslæknis, kom fyrir á heimili hans taugaveikum manni, er hann tjáði honum að ekki hefði smitandi veiki. Brjef, dags. 30. jan. (*Nd. 129*).

Króksfjarðarnes, sjá Síamál 5.

Kvenfjelög, kvenrjettindi, sbr. Bannlögin, Kvennabygging, Sambandsfjelag norðlenskra kvenna, Viðskiftamál 6.

Kvennabygging. Bandalag kvenna beiðist þess, að því verði fengin til eignar endurgjaldslaust lóð úr Arnarhólstúni undir fyrirhugaða kvennabyggingu. Brjef með uppdrætti. (*Nd. 116*).

Kvennaskólar.

1. Beiðni formanns stjórnarnefndar kvennaskólans á Blönduósi, Þórarins alþm. Jónssonar, um aukinn styrk til skólans. Brjef, dags. 16. nóv. 1921, ásamt skýrslu um hag skólans. Dags. 7. s. m. (*Nd. 40, 2*).
2. Stjórnarnefnd kvennaskólans í Reykjavík sækir um 24 þús. kr. styrk til skólans. Brjef, dags. 3. mars. (*Nd. 123*).

• Lagakensla í háskólanum, sbr. Hæstirjettur.

Landeyjaþing, sjá Prestssetur 3.

Landhelgi, bann gegn veiði í, sjá Dráttarnót.

Landhelgisgæsla.

1. Álit strandgæslunefndar Fiskipingsins 1922, með ályktun þingsins um strandvarnir. Tvö samrit, dags. 21. febr. (*Ed. 18 og Nd. 113*).
2. Ýms skilríki frá Normann M. Berrie í Edinaborg um verð á enskum botnvörpuskipum (niðurlögðum varðskipum), sem hæf mundu til landhelgisgæslu hjer. Brjef, lýsingar og uppdrættir, 14 skjöl alls. (*Nd. 231*).
3. Askorun Björgunarfélags Vestmannaeyja um nægilegan styrk til útgerðar björgunarskipisins »Þórs«. Fundarályktun 26. febr., með brjeft þingm. Vestm., dags. 14. mars. (*Nd. 150*).
4. Askorun Fiskipingsins 25. febr. til Alþingis um að veita handa björgunarskipinu »Þór« eigi minna fje en síðast var, og um að nota skipið til landhelgisgæslu annarsstaðar, þegar það þarf ekki að vera við Vestmannaeyjar. Brjef í 2 samritum, dags. 10. mars. (*Ed. 19 og Nd. 143*).
5. Brjef Karls Einarssonar, þm. Vestm., dags. 25. mars, til fjárveitingarnefndar, þar sem skýrt er frá útgjöldum Vestmannaeyja til kaupa og útgerðar björgunarskipisins »Þórs«. 1 skj. (*Ed. 62*).

Landsbankinn, sjá Eftirlaun 5.

Landsbókasafnið.

1. Brjef landsbókavardar, dags. 28. sept. 1921, um fjárveitingar til landsbókasafnsins 1923 og um það, að fá þurfi náttúrugripasafninu annað húsnæði, vegna þess hve landsbókasafnið sje komið í mikla húaþröng (*Nd. 40, m*).
2. Dyravörðurinn, Helgi Arnason, beiðist 600 kr. fjárveitingar, eins og að undanfögnu, fyrir ræstingu og umsjón Landsbókasafnshússins. Brjef, dags. 22. febr. (*Nd. 52*).

Landsverslunin.

1. Skýrsla fjármálaráðuneytisins um halla verslunarinnar við verðlækkun á kola- og saltbirgðum hennar 1919, og um innflutning á kolum og salti síðan lög nr. 13 og 28 1919 komu í framkvæmd. Dags. 24. febr. (*Nd. 60*).
2. Jón E. Bergsveinsson, forseti Fiskifélagsins, fer þess á leit við Alþingi, að rannsökuð verði steinolíukaup Landsverslunarinnar, í tilefni af ágreiningi um þau mál. Brjef, dags. 8. apríl. (*Nd. 195*).

Langanessími, sjá Síamál 6.

Langavatnsdalur, sbr. Gististaðir.

Latina og gríska, sjá Háskólinn 3.

Laugarás, sími um, sjá Síamál 7.

Laugarnesspítalinn, sjá Holdsveikraspítalinn.

Launamál.

1. Snæbjörn Jónsson stjórnarráðsritari fer þess á leit við Alþingi, að sjer verði greidd frá ársbyrjun 1922 sömu laun og öðrum skrifurum í stjórnarráðinu. Brjef, dags. 19. febr. (*Nd. 36*).
2. Sigurður kennari Sigurðsson á Seyðisfirði leitar þess, að sjer verði ákveðin þjónustuuppbót eftir þeim tíma, er hann hefir gegmt störfum í landsins þjónustu, án tillits til þess, að hann hefir flust milli skóla. Brjef, dags. 28. jan. (*Ed. 4*).
3. Skrá yfir laun starfsmanna í stjórnarráðinu, með brjefi fjármálaráðuneytis, dags. 24. febr. (*Nd. 70*).
(Sbr. og Háskólinn 7, Sendiherra, Vitamál 7).

Laxveiði.

1. Hreppsnefnd Mosfellshrepps leitar þess, að Alþingi breyti svo 1. gr. laga nr. 50, 1919, að ótvíræft komi fram, að laxveiðinot sjeu útsvarsskyld, í hverju skyni sem veiðin er stunduð. Brjef, dags. 17. febr., með 3. fskj. (*Nd. 211*).
2. Bjarni bóndi Bjarnason á Geitabergi leitar 1600 kr. styrks til þess að gera Eyrarfoss í Laxá í Svinadal laxgengan, til veiðibóta og til þess að fá laxinum góðar klakstöðvar. Brjef, dags. 2. febr., með 1 fskj. (*Nd. 136*).

Lán, eftirgjöf á, sjá Ólafur Hvanndal.

Lán úr rikissjóði, sjá Aslækjarrjómabú, Búnaðarfélag Íslands 2, Húsagerð, Jón Kristjánsson, Kjötniðursuða, Klæða- og sútunarverksmiðja, Rafstöðvar 1—2, Umbúðir og gervilimir 1.

Leiðbeiningar um raforku, sjá Raforka.

Leikfimiáhöld, sjá Barnaskólinn á Siglufirði.

Leikfjellag Reykjavíkur fer þess á leit, að því verði ætlaður að minsta kosti sami styrkur (4000 kr.) og það hefir áður haft. Brjef, ódags. (Nd. 120).

Listir, listnám, sjá Ingimundur, Listvinafjellagið, Námsstyrkur 4—6, Páll Ísólfs-son, Sveinbjörn Sveinbjörnsson, Þórarinn Guðmundsson.

Listvinafjellagið sækir um 1500 kr. styrk. Brjef, dags. 25. febr. (Nd. 65).

Líkn, sjá Hjúkrunarfjellagið.

Ljósavatnshreppur, sjá Dómpinghár.

Ljósmyndun skjala, sjá Þjóðskjalasafnið 2.

Ljósmeðdrakensla, sjá Yfirsetukvennafræði.

Loftskýtastöð á Síðu, sjá Simamál 8.

Lofstur Lóftsson útgerðarmaður, sjá Síldartollur 4.

Lóð úr Arnarhólstúni, sjá Kvinnabygging.

Læknafeilag Reykjavíkur, sjá Umbúðir og gervilimir 1.

Lækningastofa, sjá Jón Kristjánsson.

Lækningastyrkur, sjá Blindrakensla, Geðveikir menn, Gísli Sveinsson, Læknishjeruð 3, Umbúðir og gervilimir 2.

Læknishjeruð.

1. Beiðni Björns alpm. Hallssonar um aukinn læknisvitjunarstyrk til 5 hreppa í Hróarstunguhjæraði (á Út-Hjæraði) og leyfi til að styrkurinn gangi upp í laun sjerstaks læknis, sem hreppar þessir vilja ráða sjer og sitji á Eiðum. Brjef, dags. 10. mars, með fundarsamþykktum hreppanna um þetta mál. (Nd. 220).

2. Jón hjæraðslæknir Jónsson á Blönduósi leitar þess, að sjer verði veittur 5000 kr. utanfararstyrkur í stað hinnar venjulegu fjárveitingar til utanfara hjæraðslækna. Simskeyti, dags. 14. mars. (Nd. 149).

3. Landlæknir (Guðm. Hannesson) fer þess á leit, að Alþingi veiti Sigvalda lækni Kaldalóns nokkurn aukastyrk, til lengri dvalar í heilsuhæli erlendis, er honum sje nauðsyn á, en hann sjálfur í fje-protum. Brjef, dags. 24. febr. (Nd. 62).

Læknisvitjunarstyrkur, sjá Læknishjeruð 1.

Lýðskóli Ásgrims Magnússonar, sjá Alþýðuskólar 5.

Löggildingarstofan. Forstöðumaður hennar leggur til í rökstuddu álit, dags.

6. mars, að löggildingarstofan verði fyrst um sinn látin halda áfram eftirliti með mælitækjum. (Nd. 206). Sbr. og Veðurathuganir.

Löggæsla, sbr. Bannlögin.

Lögreglustjórar, sjá Lögreglustjórinn í Reykjavík, Skrifstofufje.

Lögreglustjórinn í Reykjavík.

1. Brjef hans, dags. 27. des. 1921, um skrifstofufje hans 1923. (Nd. 40,11).

2. Sundurliðuð áætlun lögreglustjórans um skrifstofukostnað hans 1923 (endurrit), dags. 23. febr., með brjefi dómsmálaráðuneytis, dags. 24. s. m. (Nd. 61).

Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur.

1. Hreppsnefnd Seltjarnarneshrepps andmælir frv. til laga um að leggja þrjár jarðir úr hreppnum undir lögsagnarumdæmi Reykjavíkur og skorar á Alþingi að fella það. Brjef, dags. 6. mars. (Nd. 133).

(Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur).

2. Brjef sýslumannsins í Gullbringu- og Kjósarsýslu gegn því að leggja Árbæ og Artún í Mosfellshreppi undir lögsagnarumdæmi Reykjavíkur, dags. 11. mars, með mótmælum hreppsnefndar Mosfells- hrepps (í endurriti), dags. 7. mars, og 2 fskj. (Nd. 148).
3. Oddviti Mosfellshrepps mótmælir fyrir hönd hreppsnefndar frv. um að leggja Árbæ og Artún, með fleiri jörðum, undir Reykjavík. Brjef, dags. 9. mars. (Nd. 205).

Magnús Guðmundsson útgerðarmaður, sjá Sildartollur 6.

Margrjet Rasmus, sjá Málleysingjaskólinn.

Markaður, sjá Fiskmarkaður.

Málfræði íslenskrar tungu, sjá Háskólinn 5—6.

Málfærsla, sjá Hæstirjettur.

Málleysingjaskólinn.

1. Forstöðumaður hans, frú Margrjet Rasmus, beiðist 1500 kr. utanfararstyrks til þess að kynna sjer nýjar aðferðir við daufdumbrakenslu. Brjef, dags. 2. mars, með árituðum meðmælum nefndarmanna í mentamálum, Guðm. Finnbogasonar og Sig. P. Sivertsens. 1 fskj. (Nd. 225).
2. Sama leiðrjettir misskilning, fram kominn út af umsókn hennar um utanfararstyrk. Brjef, dags. 27. mars. 1 fskj. (Ed. 33).

Málsháttasafn, sjá Páll Þorkelsson.

Meðallandssandur, sjómerki á, sjá Vitamál 2.

Meiðingar, sjá Helgi Þórðarson Steinberg.

Mentaskólinn.

1. Brjef rektors, dags. 7. nóv. 1921, um fjárveitingar til skólans 1923. (Nd. 40,18).
2. Brjef rektors, dags. 8. mars, er í felst:
 - a. svar við fyrirspurn fjvn. Nd. um skólagjöld í mentaskólanum,
 - b. kvörtun um húspröng og kennaraskort skólans,
 - c. tilmæli um, að dyrayörður fái 50 kr. þóknun á mánuði til ræstingar, eins og áður var. (Nd. 140).
3. Stjórn lestrarfjelagsins »Íþöku«, leitar fjelaginu 200 kr. styrks. Brjef, ódags. (Nd. 226).

Montessorikensla. Frú Aðalbjörg Sigurðardóttir fer þess á leit, að Alþingi veiti í fjárlögum 1923 4000 kr., til þess að senda konu utan, er vildi kynna sjer og nema kensluaðferðir Dr. Mariu Montessori. Brjef, dags. 20. febr., með 3 fskj. (Nd. 47).

Mosfell í Grímsnesi, staðarhús þar, sjá Prestssetur 5.

Mosfellshreppur, sjá Laxveiði 1, Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur 2—3.

Múlavegur í Húnavatnssýslu, sjá Vegamál 3.

Myndamót, sjá Ólafur Hvanndal.

Myndhöggvaralist, sjá Námsstyrkur 4.

Mæling skipa, sjá Skipamælingar.

Mælitæki, sjá Löggingingarstofan.

Narfi Jónsson, sjá Gististaðir.

Námsstyrkur.

1. Brynjólfur Bjarnason sækir um 3000 kr. styrk til framhalds námi i náttúrufræði við háskólann i Kaupmannahöfn. Brjef, dags. 11. jan., með 2 prófvottorðum (Nd. 111).
2. Sigurður Guðmundsson sækir um 1500 kr. styrk til framhalds námi sínu i byggingarfræði i Kaupmannahöfn. Brjef, dags. 24. febr. (Nd. 171).
3. Þorleifur Eyjólfsson frá Grimslæk sækir um 1200 kr. styrk til að halda áfram námi i húsagerðarlist i Þýskalandi. Brjef, dags. 1. jan., með 2 vottorðum. (Nd. 72).
4. Ásmundur Sveinsson sækir um styrk til framhalds námi i myndhöggvaralist við listaháskólann i Stokkhólmi. 2 fskj. (Nd. 16).
5. Einar K. B. Einarsson, Markússonar, sækir um 2000 kr. styrk til söngnáms erlendis. R dags. 15. febr. 1 fskj. (Nd. 19).
6. Benedikt H. Sigmundsson i Hafnarfirði leitar styrks handa dóttur sinni, Ingibjörgu, til að ljúka námi við hljómlistarskólann i Kaupmannahöfn. Brjef, dags. 2. mars. (Nd. 103).
7. Hallur Hallsson leitar 2000 kr. styrks til þess að ljúka námi við tannlæknaskólann i Kaupmannahöfn. Brjef, dags. 21. febr. (Nd. 138).
8. Jónína Pálsdóttir hjúkrunarkona sækir um 1000 kr. styrk til þess að ljúka námi i Danmörku. Brjef, dags. 19. jan., með 2 fskj. (Nd. 92).
9. Anna Breiðfjörð sækir um 2000 kr. styrk til hjúkrunarnáms i Kristjaníu. Brjef, dags. 3. mars, með 3 fskj. (Nd. 108).
10. Guðjón Eiríksson, kennari við Hvítárbyggðaskólann, sækir um styrk til náms i Danmörku. Brjef, dags. 29. jan. (Nd. 24).
11. Skúli Norðdahl bóndi á Úlfarsfelli leitar 3000 kr. styrks handa Harald syni sínum, til þess að læra sútun skinna. Brjef, dags. 10. apríl. (Nd. 200).

Sbr. og Dýralækningar 1—2, Ingimundur Sveinsson, Páll Ísólfsson, Utanfararstyrkur.

Náttúrufræðináms, sjá Námsstyrkur 1.

Náttúrufræðifjelagið. Brjef Bjarna Sæmundssonar og dr. Helga Jónssonar, dags. 15. okt. 1921, um að fjelagið fái að halda sama styrk og verið hefir. (Nd. 40,31).

Nordisk Fredsforbund, sjá Alþjóðamál.

Norskur sendimaður. Bjarni Jónsson frá Vogu sendir Alþingi til athugunar ummæli utanríkismálanefndarinnar norsku frá 1919—1920, i tillögum hennar um sendimann á Íslandi. Brjef, dags. 27. mars. (Sp. 31).

Nóra, gufubátur, sjá Vitamál 5.

Nuddlækningar, sjá Jón Kristjánsson.

Núppsskólinn, sjá Alþýðuskólar 3—4.

Nýyrkja, sjá Búnaðarfjelag Íslands 2.

Orðasöfnun. Þórbergur Þórðarson sækir um 2000 kr. styrk til þess að halda áfram orðasöfnun úr alþýðumáli, og auk þess 585 kr. til endurgreiðslu á prentunarkostnaði á »Leiðarvísi um orðasöfnun.« Brjef, dags. 22. febr., með 2 fskj. (Nd. 48).

Organleikur, sjá Páll Ísólfsson.

Ólafsfjarðarbryggja, sjá Bryggjur 1.

Ólafur J. Hvanndal myndamótari sækir um eftirgjöf á viðlagasjóðsláni til prentmyndagerðar, 4334 kr. að eftirstöðvum. Brjef, dags. 14. febr., með 1 fskj. (Nd. 94).

Ólafur Rósenkranz, sjá Háskólinn 7.

Páll Erlingsson, sjá Eftirlaun 4.

Páll. Ísólfsson orgelleikari beiðist 5000 kr. styrks í tvö ár til framhaldsnáms í Þýskalandi og Frakklandi, og til þess að leiðbeina ókeypis íslenskum organistum. Brjef, dags. 19. jan., með 4 fskj. (Nd. 104).

Páll G. Jónsson, sjá Dýralækningar.

Páll Eggert Ólason, sjá Handritarannsóknir.

Páll Þorkelsson beiðist þess, að styrkur sinn til að vinna að málsháttasafni megi haldast óbreyttur. Brjef, dags. 11. okt. 1921. (Nd. 40,34).

Petersen, A. L., fyr simstöðvarstjóri í Vestmannaeyjum, endurtekur umsókn sína frá síðasta þingi (sjá Ed. 21 og Nd. 84, 1921) um uppbót á launum og skaðabætur fyrir atvinnumissi og mannorðsspjöll. Brjef, dags. 13. febr., með athugasemdum og 25 fskj. (Nd. 90).

Pjetur Jónsson, bóndi á Borðeyri, sjá Borðeyri.

Pjetur Á. Ólafsson, sjá Sildarmat.

Pjetur J. Thorsteinsson, sjá Sildartunnur.

Póstmál. Áætlun aðalpóstmeistara um fjárveitingar til póstmála 1923. Brjef, dags. 22. sept. 1921. (Nd 40,9).

Prentarafjelagið, prentsmiðjur, prentsmiðjueigendur, sjá Prentun þingtiðinda. Prentun þingtiðinda.

1. Alit stjórna Hins íslenska prentarafjélags og Fjélags íslenskra prentsmiðjueigenda um frv. til laga um að fella niður prentun á umræðu-parti Alþingistiðindanna. Prentað brjef, dags. 20. febr. (Sp. 13).
2. Forstjórar prentsmiðjanna í Reykjavík senda fjárhagsnefnd Ed. síðasta tilboð sitt um prentun skjalaparts og ræðuparts þingtiðindanna. Brjef, dags. 15. mars. (Ed. 21).

Prestaköll, sbr. Eftirlaun 1, Prestsmata af Grund, Prestssetur.

Prestsmata af Grund. Brjef biskups, dags. 27. febr., með álit hans um frv. til laga um prestsmötu af Grund í Eyjafirði. (Ed. 17).

Prestsekkjur, sjá Eftirlaun 2.

Prestssetur.

1. Ingvar Nikulásen prestur að Skeggjastöðum sækir um 20 þús. kr. styrk til þess að húsa staðinn þar. Brjef, dags. 3. mars, með 3 fskj. (Nd. 100).
2. Jón alpm. Baldvinsson sækir fyrir hönd Eiríks Helgasonar Öræfaprests um 2000 kr. styrk til staðarhúsa að Sandfelli. Brjef, dags. 23. febr. (Nd. 125).
3. Sigurður Jóhannesson Norland, prestur í Landeyjapingum, sækir um 18 þús. kr. styrk til þess að koma upp íbúðarhúsi á prestssetrinu Bergþórshvoli. Brjef, dags. 24. febr., með 2 fskj. (Nd. 121) og brjef biskups um sama efni, dags. 28. febr., með 5 fskj. (Nd. 155).

(Prestssetur).

4. Böðvar Bjarnason prestur að Rafnseyri fer þess á leit, að sjer verði endurgreiddar 4500 kr. af verði staðarhússins á Rafnseyri og eftirstöðvar af tveim prestakallalánum á húsinu látnar niður falla, en að öðrum kosti sje viðurkendur eignarrjettur sinn á þeim hluta hússins, sem hann hefir greitt. Brjef, dags. 13. febr. (*Nd. 168*).
5. Ingimar Jónsson prestsefni að Mosfelli í Grímsnesi beiðist styrks til að reisa að nýju staðarhúsin þar, er mjög sjeu fallin. Brjef, dags. 4. mars. (*Nd. 224*).
6. Kjartan Helgason, prestur í Hruna, sækir um að fá endurgreiddar úr ríkissjóði kr. 2963,33, kostnað við aðgerð á staðarhúsinu þar, með brjefi biskups, dags. 2. des. 1921, og brjefi dóms- og kirkjumálaráðuneytis, dags. 28. mars. 4 skjöl. (*Ed. 35*).

Rafnseyri, staðarhús þar, sjá Prestssetur 4.

Raforka. Verkfræðingarnir Steingrímur Jónsson og Guðmundur Hliðdal fara þess á leit, að styrkur til leiðbeiningar um raforkunotkun verði hækkaður upp í 15000 kr. Brjef, ódags. (*Nd. 40,41*).

Rafstöðvar.

1. Þingm. Mýramanna, Pjetur Þórðarson, leitar 5000 kr. lánsheimildar handa Borgarneshreppi til þess að fullgera rafveitu þar. Brjef, dags. 15. apríl. (*Nd. 216*).
2. Bæjarstjórn Seyðistjarðar óskar endurnýjunar á lánsheimild og ábyrgð á láni til rafstöðvar kaupstaðarins. Simskeyti, dags. 7. febr. (*Ed. 56*).

Rannsókn á steinoliukaupum, sjá Landsverslunin 2.

Refaveiðar. Ólafur prófastur Ólafsson frá Hjarðarholti sækir fyrir hönd Jóns bónda Guðmundssonar í Ljárskógum um einhverja viðurkenningu honum til handa fyrir gagn það, sem hann hefir unnið með refaveiðum. Brjef, dags. 9 mars, með 2 fskj. (*Nd. 228*).

Reyðarfjörður, sjá Klæða- og sútunarverksmiðja.

Rjómabú, sjá Áslækjarrjómabú.

Ræktunarfjelög, sjá Búnaðarfjelag Íslands 2.

Rögnvaldur Pjetursson prestur, sjá Sveinbjörn Sveinbjörnsson.

Sala á afurðum, sjá Viðskiftamál.

Salt og kol, halli á, sjá Landsverslunin 1.

Sambandsfjelag norðlenskra kvenna beiðist 1000 kr. styrks til starfsemi sinnar. Brjef, dags. 1. febr., með 2 fskj. (*Nd. 8*). Sbr. og Bannlögin 3.

Sambandsmál.

1. Staðfest eftirrit af gerðabók íslenska hluta dansk-íslensku ráðgjafarnefndarinnar, frá 1. des. 1920 til 30. nóv. 1921, með brjefi Jóhannesar alpm. Jóhannessonar, dags. 6. febr. (*Sþ. 6*).
2. Einar Arnórsson próf. neitar því, að þingið hafi heimild til að lækka þóknun til sambandslaganefndarinnar. Brjef, dags. 28. mars. (*Ed. 36*).

Sandfell í Öræfum, húsabætur þar, sjá Prestssetur 2.

Seley, þokulúður á, sjá Vitamál 2.

Seltjarnarneshreppur, sjá Lögsagnarumdæmi Reykjavíkur 1.

Sendiherra í Kaupmannahöfn. Brjef Sveins sendiherra Björnssonar til forsætisráðherra (Jóns Magnússonar), dags. 21. jan. 1921, um sendiherrastöðuna, tilkostnað sendiherra og launabörf. 1 fskj. (Nd. 40,2).

Seyðisfjörður, rafstöð þar, sjá Rafstöðvar 2.

Siglingalög.

1. Skipstjórastjórnir »Aldan« í Reykjavík lætur uppi álit sitt og tillögur um frv. um breytingar á lögum um atvinnu við siglingar. Brjef, dags. 20. mars. (Nd. 167).
2. 17 skipstjórnir í Ólafsvík og á Hellissandi leita þess, að Alþingi breyti lögum um atvinnu við siglingar á þá leið, að slaka á skilyrðum fyrir stjórn smáskipa. Tvö brjef, dags. 20. og 23. jan. (Ed. 7).
3. Samskonar málaleitun frá 13 skipstjórnirum í Stykkishólmi. Brjef, dags. 3. febr. (Ed. 15).

Siglufjörður, sjá Barnaskólinn á Tollgæsla.

Sigurður Guðmundsson byggingafræðingur, sjá Námsstyrkur 2.

Sigurður Sigurðsson, búnaðarfélagsforseti, sjá Íslendingur.

Sigurður Sigurðsson kennari, sjá Launamál 2.

Sigvaldi Kaldalóns læknir, sjá Læknishjeruð 3.

Síða, loftskýtastöð þar, sjá Simamál 8.

Sildarmat. Pjetur Á. Ólafsson kaupm. fer þess á leit við Alþingi, að það felli úr gildi synjun stjórnarráðsins um útflutning á sild frá haustinu 1920, en til vara krefst hann 3800 kr. skaðabóta. Brjef, dags. 21. febr., með 5 fskj. og brjefi atvm.ráðun., dags. 4. mars. (Nd. 81).

Sildartollur.

1. Forseti Fiskifélagsins sendir Alþingi áskorun Fiskipingsins 23. febr. um afnám eða lækun á útflutningsgjaldi af sild, og fylgir rökstutt álit hans. Tvö samrit, ódags. (Ed. 20 og Nd. 145).
2. Stefán alpm. Stefánsson beinir því til sjávarútvegsnefndar Nd., hvort eigi mundi fært að lækka nokkuð útflutningsgjald af sild. Brjef, dags. 1. mars. (Nd. 82).
3. Borgarafundur á Siglufirði skorar á Alþingi að lækka útflutningsgjald af sild niður í eina kr. af tunnu. Símskeyti, dags. 18. apríl. (Ed. 49).
4. Loftur Loftsson útgerðarmaður beiðist endurgreiðslu að $\frac{2}{3}$ hlutum á útflutningsgjaldi af sild á árunum 1919–21, vegna gifurlegs skaða á sölnni. Brjef, dags. 1. mars, með 17 fskj. (Nd. 86).
5. Halldór Guðmundsson útgerðarmaður í Hafnarfirði beiðist af Alþingi endurgreiðslu á útflutningsgjaldi og stimpilgjaldi af 1563 tunn-um sildar, 5157,90 kr., vegna stórtaps á sölu sildarinnar. Brjef, dags. 27. febr., með 3 fskj. (Nd. 83).
6. Magnús Guðmundsson útgerðarmaður í Reykjavík beiðist, af sömu sökum, endurgreiðslu á útflutningsgjaldi og stimpilgjaldi af sild, kr. 3309,90. Brjef, dags. 28. febr., með 1 fskj. (Nd. 87).

Sildartunnur. Beiðni Björns Kalmans fyrir hönd Pjeturs J. Thorsteinssonar, dags. 22. febr., um endurgreiðslu á sildartunnutolli frá 1919 (sbr. Nd. nr. 304, 1921) með 13 fskj. (Nd. 54). Sbr. og Vöruvöndun.

Sildarverkun. Þorkell Þórðarson í Reykjavík sækir um utanfararstyrk til þess að kynna sjer verkun og meðferð sildar í Noregi og Svíþjóð. Brjef, dags. 7. mars, með brjefum fjvñ. og sjútvñ. Nd. (Nd. 166). Sbr. og Fiskverkun.

Simamál.

1. Brjef landssímastjóra, dags. 12. okt. 1921, með áætlun um fjárveitingar til landssímans 1923. 3 skjöl. (Nd. 40,12).
2. Brjef sama, dags. 11. nóv. 1921, um lagningu nýrra síma 1922 og 1923. (Nd. 40,13).
3. Brjef þm. Snæfellinga, Halldórs Steinssonar, til fjármálaráðherra, dags. 10. okt. 1921, um fjárveitingar til síma til Grundarfjarðar og um lagningu síma úr Borgarnesi að Hjarðarfelli þegar á næsta sumri (1922). (Nd. 40,14).
4. Brjef sýslumannsins í Snæfellsnessýslu um síma til Grundarfjarðar, dags. 25. febr. (Nd. 222).
5. Beiðni Jóns Ólafssonar í Króksfjarðarnesi og Benedikts í Tjaldanesi Magnússonar um strandferðir á Breiðafirði og um síma frá Búðardal til Króksfjarðarness og vestur Barðastrandarsýslu. Brjef, dags. 11. mars, (Nd. 153). Sbr. og Stradnferðir 5.
6. Askorun um síma að Skálum á Langanesi frá 81 búanda og kjósaanda á Út-Langanesi, dags. 2. jan. 2 fskj. (Nd. 119).
7. Askorun sýslufundar Árnessýslu, 20.—24. febr., um síma frá Borg í Grímsnesi um Biskupstungur austur í Hreppa, og liggi um læknissetrið í Laugarási. (Nd. 157,1).
8. Þm. Vestur-Skaftfellinga leitar heimildar og meðmæla fjvñ. Nd. til að flytja megi loftskeytastöð frá Ísafirði og setja niður austur á Siðu. Brjef, dags. 19. apríl. (Nd. 214).

Sbr. og Petersen, A. L.

Sjómerki á Meðallandssandi, sjá Vitamál 2.

Sjúkrahús.

1. Jón A. Jónsson alþm. ítrekar beiðni sína frá fyrra þingi um styrk til sjúkrahússbyggingar á Ísafirði, alt að $\frac{1}{2}$ kostnaðar. Brjef, dags. 2. mars, með 1 fskj. (Nd. 105).
2. Brjef sýslumannsins í Árnessýslu, dags. 17. apríl, um að St. Josephs-systur taki að sjer sjúkrahúsið á Eyrarbakka til rekstrar og umráða, og beiðni um rýmkun á skilyrðum fyrir fjárstyrk til sjúkrahússins, svo að þessu ráði megi framgengt verða. (Nd. 215).

Sbr. og Geðveikrahælið, Heilsuhæli, Holdsveikraspítalinn, Vífilsstaðir.

Skaðabætur, sjá Arni Theódór Pjetursson, Daniel Hjálmsón, Fjárláðabáðanir, Helgi Þórðarson Steinberg, Kristján Jónasson, Petersen, A. L.

Skálar á Langanesi, sjá Simamál 6.

Skeggjastaðir í Bakkafirði, húsabætur þar, sjá Prestssetur 1.

Skip, til landhelgisgæslu, sjá Landhelgisgæsla 2, til vitaflutninga, sjá Vitamál 2 og 4--6.

Skipakaup, sjá Botnvörpungakaup, Landhelgisgæsla, Vitamál.

Skipamælingar. Jóhannes Júlíusson sækir um 600 kr. styrk til þess að læra að mæla skip. Brjef, dags. 4. mars. (Nd. 122).

Skipstjórar, sjá Siglingalög.

Skjalarannsóknir, sbr. Handritarannsóknir, Þjóðskjalasafnið 2.

Skjöl í erlendum söfnum, sjá Handritarannsóknir, Þjóðskjalasafnið 2.

Skólagjöld, sjá Mentaskólinn 2.

Skólahús á Eiðum, sjá Eiðaskólinn 2.

Skrifstofufje.

1. Skrá um skrifstofufje sýslumanna og bæjarfógeta, með brjefi dóms-málaráðuneytis, dags. 22. febr. (Nd. 51).

2. Áætlun bæjarfógetans í Reykjavík, dags. 14. nóv. 1921, um kostnað við bæjarfógetaembættið og fjárveitingu til þess 1923. (Nd. 40,4).

Sbr. og Lögreglustjórninni í Reykjavík.

Skuldir erlendis, sjá Viðskiftamál, sbr. og Botnvörpungakaup 2.

Smábarnakensla, sjá Montessorikensla.

Smjörlikisgerð, sjá Aslækjarrjómbú.

Snurrevaad, sjá Dráttarnót.

Snæbjörn Bjarnason trjesmiður á Laugavegi 70 B í Reykjavík sækir til Alþingis um 3000 kr. styrk til húsbýggingar fyrir sjálfan sig. Brjef, dags. 26. febr. (Nd. 73).

Snæbjörn Jónsson stjórnarráðsritari, sjá Launamál 1.

Spánarmál.

1. Bændur og útvegsmenn á Eyrarbakka, 71 talsins, telja sjer ekki fært að greiða tollhækkun á íslenskum Spánarfiski og skora á stjórnina að afstýra tollhækkun með hagkvæmustu ráðum, sem hugsanleg eru til þess. Endurrit af brjefi, dags. 18. júlí 1921. (Nd. 63).

2. Bæjarstjórn Reykjavíkur skorar á Alþingi að neyta allra ráða til að komast hjá breytingum á bannlögunum vegna Spánarsamninganna. Brjef borgarstjóra, dags. 3. mars. (Sp. 20).

3. Ályktun 10. norræna bindindisþingsins, 6–10. júlí 1921, er varðar tollsamninga Íslands og Noregs við Spán. Send með brjefi, dags. 30. júlí 1921. (Sp. 37, 1921).

4. Fundur danskra bindindismanna í Kolding lætur í ljós þá ósk, að Íslendingar fái borgið sjálfstæði sínu í Spánartollsmálinu. Simskeyti, undirritað Larsen-Ledet, dags. 19. febr. (Sp. 10).

5. Landsnefnd bannmanna í Svíþjóð sendir Alþingi kveðju sína og vonar, að sjálfstæði Íslands og sóma verði á engan hátt misboðið í Spánartollsmálinu. Simskeyti, dags. 28. febr. (Sp. 16).

6. Bannmenn í finska rikisþinginu senda Alþingi kveðju sína og hvatningarorð vegna Spánarsamninganna. Simskeyti, dags. 4. mars. (Sp. 27).

7. Stórstúkan í Hollandi mótmælir harðlega árás spönsku stjórnarinnar á íslensku bannlöggjöfina. Simskeyti, dags. 24. mars. (Sp. 30).

8. Áskorun þjóðarbandalags bindindismanna í Bretlandi um að halda fast við bannlögin. Simskeyti, dags. 30. mars. (Sp. 35).

9. Tvær þingsályktunartillögur út af Spánarsamningunum, bornar fram í þingi Bandaríkjanna, önnur í öldungadeildinni, en hin í báðum deildum. Tillögunum fylgir íslensk þýðing og brjef Stórstúku Íslands, dags. 5. mars. (Sp. 46).

10. Simskeyti frá aðalformanni bindindisfjelaganna í Bandaríkjunum

(Spánarmál).

- um ráðstafanir bindindisfjelaganna þar gegn spönsku kröfunni, með brjefi Stórstúkunnar, dags. 10. mars. (*Sp.* 47).
11. Samúðarskeyti frá Stórstúku Hollands, dags. 15. mars. (*Sp.* 48).
 12. Stórstúka Svíþjóðar óskar þess, að Ísland megi varðveita heiður sinn sem fyrsta bannlandið i viðureigninni við Spánverja. Simskeyti, dags. 11. mars. (*Sp.* 48).
 13. Simskeyti frá Halgjem i Kristjaníu, dags. 22. mars, um horfur samninga milli Noregs og Spánar. (*Sp.* 52).
 14. Indriði Einarsson sendir, f. h. Stórstúkunnar, með brjefi, dags. 3. apríl, áskoranir til Alþingis vegna Spánarsamninganna frá:
 - a. Kvenfjelafríkirkjusafnaðarins i Reykjavík.
 - b. Verkamannafjelaginu »Dagsbrún« i Reykjavík.
 - c. Frá 8 stúkum á Vesturlandi.
 - d. Frá stúkunni »Straumhvörf« á Flateyri. 8 skjöl. (*Sp.* 50).
 15. Áskoranir vegna Spánarsamninganna frá:
 - a. Bandalagsfundi U. M. F. Vestfjarða, 10. apríl.
 - b. Stúkunni »Dagrún« i Sögundafirði, 5. apríl.
 - c. »Hvitabandinu« i Reykjavík, 3. apríl. (*Sp.* 51).
 16. Stúkan »Akurblóm« á Akranesi mótmælir sjerhverri tilslökun á bannlögunum vegna Spánarsamninganna. Brjef, dags. 15. mars. (*Ed.* 22).

Enn fremur hafði samvinnunefnd viðskiftamála handa i milli öll skjöl og skilríki stjórnarráðsins út af Spánarsamningunum; voru þau afhent beint af stjórninni og henni aftur, án þess að vera skráð i dagbækur þingsins.

Stefán Eiríksson, sjá Teiknikensla og trjeskurður.

Stefán Stefánsson skólameistari, sjá Flóra Íslands.

Steingrímur Jónsson raffræðingur, sjá Raforka.

Steinoltukaup, sjá Landsverslunin 2.

Sterlingsferðir, sjá Strandferðir 1—4.

Strandasýsla, sjá Dala- og.

Strandferðir.

1. Brjef samgm.ráðun. til samgm.nefndar Nd., dags. 16. febr., með brjefi Eimskipafjelagsins, dags. 14. s. m., þar sem lagt er til að fella niður áætlunarferð »Sterlings« 1. mars. (*Nd.* 23).
2. Brjef Eimskipafjelagsins, dags. 27. mars, um að fá samþykki stjórnarráðsins til þess að gera nýja ferðaáætlun fyrir »Sterling«. (*Nd.* 209).
3. Uppkast að nýrri ferðaáætlun fyrir »Sterling«, ásamt brjefi Eimskipafjelagsins um sama efni, dags. 27. mars. (*Nd.* 210).
4. Þingmenn Skagfirðinga vekja athygli samgöngumálanefnda á því, að Haganesvík sje ekki tekin upp i ferðaáætlun »Sterlings« og skora á nefndirnar að sjá um, að svo verði gert. Brjef, dags. 25. mars. (*Nd.* 187).
5. Beiðni Jóns Ólafssonar frá Krókstjardarnesi og Benedikts i Tjaldanesi Magnússonar um:
 - a. Strandferðaskip á hafnir i Gilsfirði.
 - b. Styrk til Breiðafjarðarbáts.

(Strandferðir).

c. Barðastrandarsíma.

Brjef, dags. 11. mars. [Sbr. og Simamál 5]. (Nd. 153).

6. »H.f. Djúpbáturinn« sækir um 4000 kr. styrk í eitt skifti, eða að ríkissjóður taki hlut í fjelaginu fyrir þeirri upphæð. Brjef, dags. 26. jan., með rekstrarreikningi vjelsk. »Braga« 1921. (Nd. 5).

7. Sama fjelag sækir um 25 þús. kr. styrk til þess að halda uppi reglu-bundnum ferðum um Ísafjarðardjúp. Brjef, dags. 26. jan. (Nd. 6).

Strandvarnarskip, sjá Landhelgisgæsla 2.

Strandvarnir, sjá Landhelgisgæsla.

Styrktar- og slyssjóður verkamanna í Dagsbrún. Brjef stjórnar sjóðsins, dags. 30. nóv. 1921, um að sjóðurinn njóti áfram eigi lægri styrks en áður. (Nd 40,1).

Stórimannaskólinn. Brjef forstöðumanns, dags. 3. okt. 1921, um fjárveitingar til skólans. (Nd. 40,21).

Sútun, sjá Klæða- og sútnarverksmiðja, Námsstyrkur 11.

Svanur, Breiðafjarðarbátur, sjá Vitamál 6.

Sveinbjörn Sveinbjörnsson, tónskáld.

1. Rögnvaldur Pjetursson, prestur í Winnipeg, gerir Birni Kristjáns-syni grein fyrir hag Sveinbjarnar tónskálds Sveinbjörnssonar. Brjef, dags. 31. júlí 1921. (Ed. 55,1).

2. Sami spyrst fyrir um, hvort Alþingi hafi hugsað nokkuð fyrir tón-skáldinu framvegis. Símskeyti á ensku, dags. 25. febr. (Ed. 55,2).

Sýslumenn, sjá Skrifstofufje.

Sýslusjóður Gullbringusýslu. Skýrsla sýslumanns um eftirstöðvar af lánæm til sýslusjóðsins. Dagsett 21. febr. (Ed. 60).

Sýsluvegasjóðir, sjá Vegamál 4.

Sænska stórstúkan, sjá Spánarmál 12.

Sænskir bannmenn, landsnefnd, sjá Spánarmál 5.

Söfnuðir, sjá Kirkjumál 2.

Sögufjelagið ber sig upp undan því, að lækkaðar eru í fjárlagafrumvarpi stjórn-arinnar fjárveitingar til fjelagsins og svo til dómasafns og Alþingisbóka, og beiðist þess, að styrkur til Alþingisbóka verði hækkaður upp í 2000 kr., eins og var. Brjef, dags. 27. febr. (Nd. 74).

Söngnám, sjá Námsstyrkur 5.

Tannlækningar, sjá Námsstyrkur 7.

Taugaveiki, sjá Kristján Jónasson.

Teiknikensla og trjeskurður. Stefán Eiríksson sækir um 2000 kr. styrk eins og áður til kvöldskóla síns í teikningu og trjeskurði. Brjef, dags. 28. febr., með skýrslu um kensluna. (Nd. 80).

Tekjuskattur.

1. Fiskiveiðahlutafjelagið »Ýmir« í Hafnarfirði leitar endurgreiðslu á 15100 kr. tekjuskatti, er því var gerður fyrir árið 1918, þar sem engu botnvörpuskipafjelagi hafi verið gerður tekjuskattur fyrir það ár nema Hafnarfjarðarfjölögunum lveimur. Brjef, dags. 11. febr. (Nd. 35).

2. Samskonar beiðni frá fiskiveiðahlutafjelaginu »Viði« í Hafnarfirði, Alþt. 1922 A. (34. löggjafarþing).

um endurgreiðslu á 31245 kr. tekjuskatti, er því var gerður fyrir sama ár. Brjef, dags. 21. febr. (Nd. 44).

Tollgæsla. Brjef bæjarfógetans á Siglufirði, dags. 16. febr., um sjerstakan toll-vörð þar, með brjefi dómsmálaráðun., dags. 15. mars. (Nd. 156).

Tunnur, tunnutollur, sbr. Sildartunnur, Vöruvöndun.

Tónskáld, sjá Sveinbjörn Sveinbjörnsson.

Umbúðir og gervilimir.

1. Læknafjélag Reykjavíkur sækir um viðbót á námsstyrk umbúðasmiðs, og auk þess um styrk og lán úr ríkissjóði til þess að koma upp umbúðasmiðju og gervilima. 2 brjef, með brjefi Halldórs Arnórssonar umbúðasmiðs, dags. 21. febr., og áætlun um stofnkostnað umbúðasmiðju. (Nd. 118).

2. Gísli Sigurðsson í Krossgerði á Berufjarðarströnd leitar alt að 2000 kr. styrks til þess að fara til Þýskalands og fá sjer umbúðir vegna lama. Brjef, dags. 6. febr., með 1 fskj. og brjefi Sveins alpm. Ólafssonar. (Nd. 219).

Umræðupartur Alþingistíðinda, sjá Prentun þingtíðinda.

Ungmennafjélag Íslands. Sambandsstjórnin fer þess á leit, að styrkur til ungmenntafjelaganna verði hækkaður upp í 5000 kr. Brjef, dags. 3. mars. (Nd. 117).

Utanfararstyrkur, sjá Arni Þorvaldsson, Ingimundur Sveinsson, Íþróttir, Læknishjeruð 2, Málleysingjaskólinn 1, Montessorikensla. Sbr. og Námsstyrkur.

Utanríkismál, sbr. Norskur sendi aður, Sambandsmál, Sendiherra, Spánarmál.

Útflutningsgjald af sild, sjá Sildartollur.

Útflutningur sildar, sjá Sildarmat.

Útgerð botnvörpunga, sjá Botnvörpungakaup.

Útsvarsskylda, sjá Laxveiði 1.

Varðskip, sjá Landhelgisgæsla 2.

Vatnsnesviti, sjá Vitamál 3.

Veðurathuganir.

Brjef formanns veðurathuganastöðvarinnar, dags. 8. nóv. 1921, með áætlun um fjárveitingar til veðurathugana 1923. (Nd. 40,ss).

Vegamál.

1. Brjef vegamálastjóra, dags. 23. nóv. 1921, með tillögum um fjárveitingar til vegamála 1923. 3 skjöl. (Nd. 40,10).

2. Askorun sýslufundar Árnessýslu, 20.—24. febr., um:

a. endurbyggingu og viðhald vegarins frá Ingólfsfjalli að Þjórsárbrú. (Flóabráutar),

b. endurbyggingu á flutningabrautinni frá Ölfusárbrú að Eyrarbakka, að $\frac{2}{3}$ á ríkiskostnað,

c. veg frá flutningabrautinni heim að Kolviðarhóli, (Nd. 157,2—3).

3. Sýslunefnd Vestur-Húnavatnssýslu beiðist endurgreiðslu úr ríkissjóði á hálfum viðgerðarkostnaði Múlavegar, að minsta kosti, 1166,76 kr. Símskeyti sýslumanns, dags. 30. mars. (Nd. 218).

(Vegamál).

4. Tvö brjef vegamálastjóra, dags. 5. apríl, með uppkasti að frv. um sýsluvegasjóði og 2 fskj. (*Ed. 46 og Nd. 188*).
5. Skýrsla sýslumannsins í Gullbringusýslu um fje það, sem varið hefir verið til vegarins frá Hafnarfirði til Keflavíkur árin 1904–1913, dags. 21. febr. (*Ed. 61*).
6. Brjef vegamálastjóra um fjárveitingu úr bifreiðaskattsjóði til viðgerðar Keflavíkurvegarins, dags. 16. mars. (*Ed. 23*).

Vegavinnustjórar, sjá Daniel Hjálmsón, Eftirlaun 6.

Verslunarráð Íslands, sjá Atvinnulög 1, Verslunarskólinn, Viðskiftamál 2.

Verslunarskólinn. Verslunarráð Íslands fer þess á leit, að skólanum verði veittur að minsta kosti jafnmikill styrkur og á síðasta þingi. Brjef, dags. 27. febr. (*Nd. 76*).

Vestur-Íslendingar, sjá Íslendingur.

Viðlagasjóðslán, shr. Lán úr ríkissjóði.

Viðskiftamál.

1. Kaupfjélag Þingeyinga beinir til Alþingis því áliti sínu, að óhjákvæmilegt sje að banna innflutning á öllum vörum, sem þjóðin getur án verið, og nauðsynlegt að sala á afurðum komist undir eina stjórn og hafi ríkisstjórnin eftirlit með andvirði seldra afurða. Útdr. úr aðalfundargerð 28.—30. jan. (*Nd. 41*).
2. Verslunarráð Íslands sendir Alþingi, með brjefi dags. 13. mars, ávarp með undirskrift margra kaupsýslumanna og annara kjósenda í Reykjavík um:
 - a. að landsverslun verði tafarlaust lögð niður,
 - b. engar takmarkanir á innflutningi,
 - c. frjálsa sölu afurða, og
 - d. að tóbakssölulögin verði hið bráðasta upphafin og engin því lík lög sett á ný. (*Nd. 146*).
3. Erindi verslunarmannafélags Akureyrar, dags. 1. jan., um að Alþingi felli frv. um einkasölu á kornvöru, verði það fram borið, og geri ráðstafanir til að afnema landsverslunina. (*Ed. 9*).
4. Jón Laxdal kaupm. sendir formanni viðskiftanefndar álit og tillögur reykviskrar kaupmannanefndar um gjaldeyris- og gengismál. Brjef, dags. 29. mars. (*Ed. 38*).
5. Nefnd 5 manna, kosin á fundi kaupmanna í Reykjavík 14. okt. 1921, beiðist þess af viðskiftanefndum beggja deilda, að mega ráðgast við þær um ýms viðskiftamálefni, sjer í lagi skýrslugerð um skuldir Íslendinga erlendis. Brjef, í tveim samritum, dags. 25. febr. (*Ed. 16 og Nd. 67*).
6. Stjórn Bandalags kvenna og stjórnir annara kvenfjelaga í Reykjavík senda Alþingi áskoranir um:
 - a. íhlutunarrjett kvenna um innflutningsbann á vörum, ef innflutningshömlur komast á,
 - b. vöruvöndun og vöruflokkun innanlands og styrk til innlends iðnaðar. Brjef, dags. 7. mars. 1 fskj. (*Sp. 55*).

Viðurkenning, sjá Dýralækningar 3, Fangavarsla, Refaveiðar.

Vinnubrögð, bætur á, sjá Fiskverkun.

Vinnuvisindi, sjá Háskólinn 3—4, sbr. og Fiskverkun.

Vítamál.

1. Brjef vítamálastjóra, dags. 28. sept. 1921, með áætlun um fjárveitingar til vítamála 1923, 3 skjöl. (Nd. 40,15).
2. Brjef sama, dags. 28. febr., um:
 - a. 400 kr. árleg eftirlaun handa Gestu Guðmundssyni vitaverði á Arnarnesi,
 - b. sjómerki á Meðallandssandi,
 - c. þokulúðurstöð á Seley eystra,
 - d. fje til vitagerða, og að æskilegt væri að setja sjerstök lög um byggingar víta, eins og er um brýr og sima,
 - e. Hvanneyjarvíta við Hornafjörð, og
 - f. kaup á skipi í þarfir vítanna. (Nd. 77).
3. Hreppsnefnd Keflavíkurhrepps leitar 5000 kr. styrks til endurgreiðslu á kostnaði við byggingu Vatnsnesvítans hjá Keflavík. Brjef, dags. 2. mars, með 5 fskj. (Nd. 134, sbr. og Nd. 139.).
4. Brjef vítamálastjóra, dags. 4. mars, um kaup á gufubátum »Kakalæ« í þarfir vítanna. (Nd. 128).
5. H/f. Ísbjörninn býður gufubátinn »Nóru« til kaups fyrir 25 þús. kr. eða leigu fyrir 8 þús. kr. til vítaflutninga. Brjef, dags. 12. apríl. (Nd. 201).
6. Stjórn H/f. »Breiðafjarðarbátsins« býður kaup á mótorskipinu »Svani« til vítaflutninga, fyrir 80 þús. kr. Brjef, dags. 8. mars. með 1 fskj. (Nd. 223).
7. Beiðni Þorvarðs Einarssonar vítavarðar í Gróttu, dags. 10. mars, um launabót, með brjefi vítamálastjóra, dags. 20. s. m., og 1 fskj. (Nd. 165).

Víðir, fiskveiðafjelag, sjá Tekjuskattur 2.

Vífilsstaðir, Brjef heilsuhælislæknis, dags. 4. nóv. 1921, með áætlun um rekstrararkostnað hælisins 1923, 2 skjöl. (Nd. 40,1).

Visindastörf og fræðiiðkanir, sjá Bogi Melsteð, Bjarni Sæmundsson, Guðm. G. Bárðarson, Hannes Þorsteinsson, Helgi Jónsson, Helgi Þjeturss, Orðasöfnun, Páll Þorkelsson, sbr. Ættarannsóknir.

Vjelbátar, sjá Öryggi báta.

Vjelstjóraskólinn, Brjef forstöðumanns, dags. 7. nóv. 1921, um fjárveitingar til skólans 1923. (Nd. 40,2).

Vogarähöld, sjá Löggildingarstofan.

Vöndun umbúða, sjá Vöruvöndun.

Vöruflokkun, sjá Viðskiftamál 6.

Vöruvöndun, Jón beykir Jónsson itrekar bendingar sínar til Alþingis 1920 um vöruvöndun og umbúða, einkum á sildartunnum og kjöttunnum. Brjef, dags. 7. febr. (Nd. 137).

William Deacon's Bank, sjá Botnvörpungakaup 2.

Yfirsetukvennafræði, Stjórn Ljósmeðrafjelags Íslands fer þess á leit, að veittur

verði styrkur til útgáfu nýrrar yfirsetukvennafræði. Brjef, dags. 3. mars. 1 fskj. (Nd. 93).

Ymir, fiskiveiðafjelag, sjá Tekjuskattur 1.

Pingmálafundargerðir.

1. Úr Árnessýslu, sex, 12., 13., 14., 16., 27. og 31. jan. (Nd. 33).
2. Úr Barðastrandarsýslu, fjórar, 28. nóv. og 22. des. 1921 og 22. jan. og 21. febr. 1922. (Nd. 163).
3. Úr Borgarfjarðarsýsla, þrjár, 7., 9. og 19. des. 1921. (Nd. 17).
4. Úr Dalasýslu fimm, 24., 25., 27. og 30. sept. og 1. okt. 1921. (Nd. 11).
5. Úr Eyjafjarðarsýsla, fimm, 4. og 10. des. 1921 og 16., 24. og 29. jan. 1922. (Nd. 25).
6. Úr Gullbringu- og Kjósarsýslu, sex, 4., 5., 6., 9., 11. og 14. febr. (Nd. 34).
7. Úr Húnavatnssýslu, fimm, 20., 21., 23., 24. og 25. jan. (Ed. 3).
8. Af Ísafirði, 2. febr. (Nd. 29).
9. Úr Norður-Ísafjarðarsýslu, sjö, 15. sept. og 16. des. 1921 og 14., 15., og 16. jan. og 1. og 2. febr. 1922. (Nd. 36).
10. Úr Suður-Múlasýslu, sex, 14., 15., 22., 24., 25. og 27. jan. (Nd. 20).
11. Úr Mýrasýslu, 11. febr. (Nd. 28).
12. Úr Rangárvallasýslu, tvær, 7. jan. (Nd. 2) og 9. jan. (Nd. 12).
13. Úr Skagafjarðarsýslu, fimm, 22., 24., 26., 27. og 30. jan. (Nd. 32).
14. Úr Austur-Skaftafellssýslu, 18. jan. (Nd. 37).
15. Úr Snæfellsnessýslu, þrjár, 16. og 17. sept. 1921 og 27. jan. 1922. (Ed. 7).
16. Úr Strandasýslu, þrjár, 10. nóv. 1921 og 14. og 16. jan. 1922. (Nd. 18).
17. Úr Strandasýslu, 11. febr. (landsmálafundur kjósenda að Borðeyri). (Nd. 132).
18. Úr Suður-Pingeyjarsýslu, 29. jan. (Nd. 39).

Pingtiðindi, sjá Prentun þingtiðinda.

Pingvellir, aðgerð á, sjá Þjóðmenjasafnið.

Þjóðjarðasala, sbr. Borðeyri.

Þjóðmenjasafnið. Brjef þjóðmenjavarðar, dags. 6. sept. 1921, um fjárveitingar til safnsins 1923 og um það, að tekin verði upp aftur fjárveiting til aðgerða á Pingvöllum. (Nd. 40,30).

Þjóðskjalasafnið.

1. Brjef þjóðskjalavarðar, dags. 30. sept. 1921, um fjárframlög til safnsins 1923. (Nd. 40,20).
2. Brjef þjóðskjalavarðar, dags. 27. febr., um að 1500 kr. fjárveiting til að ljósmynda skjöl i erlendum söfnum fái að standa óhöggud. (Nd. 68).

Pokulúður á Seley, sjá Vitamál 2.

Þórbergur Þórðarson, sjá Orðasöfnun.

Þorkell Þórðarson, sjá Sildarverkun.

Þorleifur Eyjólfsson, sjá Námsstyrkur 3.

Þorsteinn Erlingsson, ekkja hans og börn, sjá Eftirlaun 3.

Þorvaldur Einarsson vitavörður, sjá Vitamál 7.

Pór, sjá Landhelgisgæsla 3—5.

Pórarinn Guðmundsson fiðluleikari sækir um nokkra upphæð t. d. 3000 kr., til útbreiðslu sönglistar og ókeypis kenslu í fiðluleik. Brjef, dags. 2. mars. (Nd. 124).

Æfisógur, sjá Hannes Þorsteinsson.

Ættarannsóknir. 10 islenskir fræðimenn beina því til Alþingis, hver nauðsyn væri að fá heim frá Ameríku Jósafat ættfræðing Jónasson, vegna ættvissi hans og afburða á því sviði, og fara þess á leit, að honum verði veittur sæmilegur styrkur til lífsviðurværis hér á landi, enda njóti landið handrita hans. Brjef, dags. 1 febr., með 8 heftum af »Syrpu« og »Ingólfsætt«, rakinni til núlifandi manna, með hendi Jósafats. (Nd. 88).

Örnefnalýsingar, sjá Fornleifafjelagið.

Öryggi báta. Bjarni skipasmiður Þorkelsson býðst til að takast á hendur eftirlit með útbúnaði og öryggi vjelbáta, sem notaðir eru til fiskiveiða eða flutninga með ströndum fram, og mælist til fjárveitingar í þessu skyni. Brjef, dags. 23. febr., með 1 forskj. og brjefi sjávarútvegsnefndar Nd., dags. 2. mars. (Nd. 56).